

Марат Оспанов атындағы БҚМУ КОНФЕРЕНЦИЯ СЕРИЯСЫ

XVII том 2022

Меншік иесі - «Марат Оспанов атындағы
Батыс Қазақстан медицина университеті»
Коммерциялық емес акционерлік қоғамы

ҚР Ақпарат және коммуникациялар
министрлігіне 18.04.2019 ж. тіркеліп,
№17669-Ж куәлігі берілген.

Бас редактор м.а.: Ә.К. Исмагулова
Бас редактордың орынбасары:
С.С. Сапарбаев
Жауапты шығарушы редактор:
В.И. Кононец
Техникалық редактор: С.Д. Оразов
Корректорлар: С.Ұ. Тоғызбаева
Л.Т. Татанова
А.С. Уркунова

Редакция және баспа мекенжайы:
030019, Ақтөбе қаласы,
Маресьев к., 68,
морфологиялық корпус, 116-каб.
тел./факс: 8/7132/56-23-87.
E-mail: conference@zkgmu.kz

Шыққан күні: 25.04.2022
Таралымы 500 дана.
Тапсырыс № 000739

Редакциялық-баспа орталығында басылып
түптелді

РЕДАКЦИЯЛЫҚ ҰЖЫМ

Т.С. Абилов
С.К. Бермагамбетова
Ж.Ж. Гумарова
Т.А. Джаркенов
Г.С. Дильмагамбетова
С.П. Досмагамбетов
Б.С. Жакиев
Л.М. Жамалиева
Б.К. Жолдин
В.И. Котловский
А.А. Мамырбаев
Р.Е. Нургалиева
Б.Т. Тусупкалиев

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС

С.К. Ақшолақов (Астана)
Ж.А. Арзықұлов (Алматы)
А.К. Байгенжин (Астана)
В.М. Боев (Орынбор)
В.В. Власов (Мәскеу)
Ж.А. Досқалиев (Астана)
Т.Т. Киспаева (Караганда)
Р.С. Күзденбаева (Алматы)
Г. Маккиарелли (Италия)
С.А. Нотолла (Италия)
А.Г. Румянцев (Мәскеу)
Қ.Қ. Сабыр (Ақтөбе)
Б.Д. Сексенбаев (Шымкент)
А.Т. Тайжанов (Ақтөбе)
Т.Ш. Шарманов (Алматы)

ЖАРИЯЛАНЫМҒА ЖАУАПТЫЛАР

Бимагамбетова К.С.
Битегенова А.
Каримова А.
Лұкпанова С.
Сагынғалиева Х.

СЕРИЯ КОНФЕРЕНЦИЙ ЗКМУ имени Марата Оспанова

XVII том 2022

Учредитель - Некоммерческое акционерное общество «Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова»

Свидетельство о постановке на учет №17669-Ж от 18.04.2019 г. выдано Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан.

Главный редактор: Э.К. Исмагулова
Зам. главного редактора: С.С. Сапарбаев
Ответственный выпускающий редактор: В.И. Кононец
Технический редактор: С.Д. Оразов
Корректоры: С.Ұ. Тоғызбаева
Л.Т. Татанова
А.С. Уркунова

Почтовый адрес редакции и типографии:
030019, г. Актобе,
ул. Маресьева, 68,
морфологический корпус, 116 каб.
тел./факс: 8/7132/56-23-87.

E-mail: conference@zkgmu.kz

Дата выпуска: 25.04.2022
Тираж 500 экз.
Заказ № 000739

Отпечатано в Редакционно-издательском центре

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Т.С. Абилов
С.К. Бермагамбетова
Ж.Ж. Гумарова
Т.А. Джаркенов
Г.С. Дильмагамбетова
С.П. Досмагамбетов
Б.С. Жакиев
Л.М. Жамалиева
Б.К. Жолдин
В.И. Котловский
А.А. Мамырбаев
Р.Е. Нургалиева
Б.Т. Тусупкалиев

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

С.К. Акшолоков (Астана)
Ж.А. Арзыкулов (Алматы)
А.К. Байгенжин (Астана)
В.М. Боев (Оренбург)
В.В. Власов (Москва)
Ж.А. Доскалиев (Астана)
Т.Т. Киспаева (Караганда)
Р.С. Кузденбаева (Алматы)
Г. Маккиарелли (Италия)
С.А. Нотолла (Италия)
А.Г. Румянцев (Москва)
К.К. Сабыр (Актобе)
Б.Д. Сексенбаев (Шымкент)
А.Т. Тайжанов (Актобе)
Т.Ш. Шарманов (Алматы)

ОТВЕТСТВЕННЫЕ ЗА ВЫПУСК

Бимагамбетова К.С.
Битегенова А.
Каримова А.
Лұқпанова С.
Сагынғалиева Х.

**Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университетінің 65 жылдық мерейтойына арналған
“ҒЫЛЫМ: КЕШЕ, БҮГІН, ЕРТЕҢ”
атты жас ғалымдардың LXI халықаралық ғылыми
конференциясы**

**LXI международная научная конференция молодых ученых
«НАУКА: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА»,
посвященная 65-летию Западно-Казахстанского медицинского
университета имени Марата Оспанова**

Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы
27-28 сәуір 2022 жыл

Республика Казахстан, город Актобе
27-28 апреля 2022 года

THE RISK OF CORONARY HEART DISEASE IN PATIENTS WITH ARTERIAL HYPERTENSION ON THE BACKGROUND OF DIABETES MELLITUS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Arterial hypertension in combination with diabetes occurs 2 times more often than isolated. In 2020, the incidence of diabetes in Kazakhstan was 380 thousand patients. Whereas in the world it affects about 400 million people, and the incidence is growing every year [1]. The average frequency of referrals of patients suffering from arterial hypertension with the background disease diabetes mellitus is 80%.

Keywords: arterial hypertension, diabetes, heart disease, obesity

Arterial hypertension in combination with diabetes occurs 2 times more often than isolated. In 2020, the incidence of diabetes in Kazakhstan was 380 thousand patients. Whereas in the world it affects about 400 million people, and the incidence is growing every year [1]. The average frequency of referrals of patients suffering from arterial hypertension with the background disease diabetes mellitus is 80%.

Purpose: to identify the risk of coronary heart disease in patients with arterial hypertension on the background of diabetes mellitus.

Methods. 100 cardiological patients who were treated at the Medical Center named after Marat Ospanov, during the period February - June 2021. The work was carried out in accordance with the requirements of the Helsinki Declaration "Ethical principles of scientific medical research with human participation" (2000). Sorting was carried out by the presence of a history of hypertension with a background course of type 2 diabetes mellitus. Persons with a secondary form of hypertension were not analyzed.

Results. The average age of the subjects was 72 ± 2 years, of which: men - 33%, women - 67%. There is a history of coronary heart disease: unstable angina (33 ± 2.4), angina pectoris (34 ± 2.6), myocardial infarction with the rise of the Q wave (14 ± 1.3). By duration of hypertension — (7.5 ± 2.2) years, $p = n.s.$, by body mass index — (33.8 ± 2.3) kg/m², $p = n.s.$, by blood glucose level (7.36 ± 1.7). Among men, SAD was most often recorded in the range of 130-149 mmHg (56.4%), in women 140-159 mmHg (62.7%). Pulse fluctuation was registered in men (85 ± 6.1), in women (79 ± 4.7). Based on the conducted EchoCG and ECG, overload of the left heart was detected in 100% of cases, a decrease in LV in men 46.64,

in women 40.86, which indicates a moderate decrease in the systolic function of the left ventricle. Isolated mitral regurgitation was also recorded in 67% of cases, aortic regurgitation in 23% of cases and combined defect in 11% of cases. On the basis of coronary angiography in 49% of patients, a three-vessel lesion of the branches of the left coronary artery was recorded, where LV stenosis was 50% in 33 patients, 70-75% - 54; 90% - 23%. The GRACE scale varies in values 112-137b.

Conclusions. 1. Women have higher categories of hypertension compared to men (grade 1 hypertension - 10 and 14%, grade 2 hypertension - 16 and 32%, grade 3 hypertension - 74% and 54%, respectively). The target blood pressure level for type 2 diabetes is 2.5% of women and 6.3% of men. 2. Obesity among the subjects was equally common in both women and men. 3. The combination of the main risk factors for the development of cardiovascular diseases and type 2 diabetes, the prevalence of which is constantly increasing in industrialized countries, so data can suggest further increase in the frequency of combination of cardiovascular diseases with type 2 diabetes mellitus and obesity in patients.

References:

1. https://forbes.kz/news/2020/11/15/newsid_237741
2. Dedov I.I., Shestakova M.V., Mayorov A.Yu. STANDARDS OF SPECIALIZED CARE FOR DIABETES MELLITUS 9th edition: Moscow, 2019;211c.
3. Bakris, G. Progression of diabetic nephropathy: emphasis on the level of blood pressure and methods of reduction. G. Bakris. Diabetes. Practice. 1998;39:35-49.

ТҮЙІН

ЖУМАБАЕВА Т.Н., ЛУГОВАЯ А.А., ГАРВАЛ Д.К.

**ҚАНТ ДИАБЕТИ АЯСЫНДА АРТЕРИЯЛЫҚ
ГИПЕРТЕНЗИЯСЫ БАР НАУҚАСТАРДА ЖИА
ДАМУ ҚАУП**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Артериялық гипертензия қант диабетімен бірге окшауланғанға қарағанда 2 есе жиі кездеседі. 2020 жылы Қазақстан бойынша ДҚ ауруы 380 мың пациентті құрады. Әлемде оларға 400 миллионға жуық адам зардап шегеді, ал ауру жыл сайын артып келеді[1]. Фондық ауруы бар артериялық гипертензиядан зардап шегетін пациенттердің орташа жиілігі қант диабеті 80%-ды құрайды.

Негізгі сөздер: артериалды гипертензия, диабет, жүрек ауруы, семіздік

РЕЗЮМЕ

ЖУМАБАЕВА Т.Н., ЛУГОВАЯ А.А., ГАРВАЛ Д.К.

**РИСК РАЗВИТИЯ ИБС У БОЛЬНЫХ
АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПЕРТЕНЗИЕЙ НА ФОНЕ
САХАРНОГО ДИАБЕТА**

Западно-Казакхстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Артериальная гипертензия в совокупности с сахарным диабетом встречается в 2 раза чаще, чем изолировано. На 2020 год по Казахстану заболеваемость СД составляла 380 тысяч пациентов. Тогда как в мире им страдают около 400 млн. человек, причем заболеваемость ежегодно растет.[1] Средняя частота обращений пациентов, страдающих артериальной гипертензией с фоновым заболеванием, сахарный диабет составляет 80%.

Ключевые слова: артериальная гипертензия, сахарный диабет, пороки сердца, ожирение

KUMYSPAEV S.S., ROSHAN KH., MUSAB KHAN M., KIRAN V

MORAL ASPECTS OF RELIGION IN MEDICINE AND EDUCATION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The article examines the influence of religious values on the field of medicine. Modern problems of ethics in medicine and ways of their solution in the aspect of traditional world religions are revealed. The influence of religious factors on the content and development of the educational system is indicated.

Keywords: the spiritual and moral sphere, religions, faith

Background of this research is defined by the fact that medicine is a system of scientific knowledge and its relation to moral and ethical precepts of religion is of great importance. Especially in the conditions of rapid growth of biomedicine, various world religions have to specify concerning a wide range of their positions of biomedical problems. It is a very actual and important problem in our state.

Purpose: to reveal the current problems of ethics in medicine and ways to solve them in the aspect of the world's traditional religions.

Methods. Research work reviewed a variety of scientific sources, analytical magazines and materials from the media. The method of collecting and analyzing information has been used.

Results. The development of new medical technologies in the context of the moral truths of the world's religions is very topical in the light of medical education. In our opinion, medical students will be interested in questions of medical oath, the possibilities of religious and ethical understanding of the disease and physician is work, medical and biochemical basis of religious fasts and analysis of fasting, medical manifestations of the influence of psychic treatment on the human body, problems of spiritual, medical and mental safety of the public. Approaches

to issues of abortion, genetic engineering, artificial conception, «surrogacy», transplantation presented in the secular and religions thinking will not be of less interest for medical students.

Many of the serious problems that have affected the Kazakhstani society today, including the field of mental and physical health of people and directly affect the spiritual and moral sphere. I would like to indicate in this respect the role and significance of religion in the context of medicine, health care, education and science. Religion has become increasingly important in the life of younger generation. Future of our country depends upon the world outlook of youth.

Conclusions. Of course, various religions of the world, give us answers how to live, how to protect our health. The need and usefulness of faith and religion is not disputed, but their display in public health care in general and medical education in particular must have its limits, and should be controlled. With the significant growth of non-traditional religious movements future doctors should be guided in matters of religion and bioethics. Therefore, they must have the necessary amount of knowledge in the field of biomedicine in the aspect of its correlation with religious and moral issues.

References:

1. Browne EG. Islamic medicine. Goodword Books. 2009;3.
2. The Greatest Benefit to Mankind: A Medical History of Humanity (The Norton History of Science). W. W. Norton & Company. 2012;90–100.

ТҮЙІН

КУМЫСПАЕВ С.С., РОШАН Х., МУСАБ ХАН М., КИРАН В

МЕДИЦИНА МЕН БІЛІМ БЕРУДЕГІ ДІННІҢ ӨНЕГЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мақалада діни құндылықтардың медицина саласына ықпалы қарастырылған. Медицинадағы этиканың заманауи мәселелері және оларды шешу жолдары дәстүрлі әлемдік діндердің аспектісінде ашылған. Діни факторлардың білім жүйесінің мазмұнына және даму бағыттарына ықпалы көрсетілген.

Негізгі сөздер: рухани-адамгершілік саласы, дін, сенім

РЕЗЮМЕ

КУМЫСПАЕВ С.С., РОШАН Х., МУСАБ ХАН М., КИРАН В.

НРАВСТВЕННЫЕ АСПЕКТЫ РЕЛИГИИ В МЕДИЦИНЕ И ОБРАЗОВАНИИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актөбе, Казахстан

В статье рассматривается влияние религиозных ценностей на сферу медицины. Раскрыты современные проблемы этики в медицине и способы их решения в аспекте традиционных мировых религий. Указано влияние религиозных факторов на содержание и развитие образовательной системы.

Ключевые слова: духовно-нравственная сфера, религия, вера

MIRALEYEVA A.I., AMANZHOL D.M.

THE RESULTS OF THE CROSS-SECTIONAL STUDY EXPLORING THE LEVEL OF EMPATHY AMONG WEST KAZAKHSTAN MARAT OSPANOV MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS USING THE INTERPERSONAL REACTIVITY INDEX QUESTIONNAIRE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The presence of developed empathy increases the effectiveness and quality of medical care, which is confirmed by the results of research. The purpose of this research is to explore empathy as an important communicative component among students of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University.

Keywords: cross-sectional study, empathy, communication, medical care, questionnaire.

Effective communication between the doctor and the patient is a necessary competence of the clinician, which is based on empathy, including an understanding of the patient's suffering, feelings, fears and ideas, combined with the ability to convey this understanding and intention to help the patient. The presence of developed empathy increases the effectiveness and quality of medical care, which is confirmed by the results of research. The level of empathy is measured using various questionnaires, the most valid of which is the interpersonal reactivity questionnaire, IRI.

Purpose: to study empathy as an important communicative component among students of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University.

Methods. Observational descriptive cross-sectional study. Anonymous voluntary online survey of students of West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University using the interpersonal reactivity questionnaire consisting of 28

questions that form 4 scales (personal distress, empathic care, perspective taking and fantasy).

Results. 325 questionnaires filled out by students studying in the specialty of General Medicine, Dentistry and General Medicine were analyzed. The level of empathy was compared depending on gender, age, specialty and course of study. Statistically significant differences were found in the indicators of empathy on all four scales of the questionnaire between men and women. According to the Decent ration scale, differences were found between representatives of the older (26-30 years old) and younger (17-20 years old) age groups and between first and second-year students of the International Medical Faculty.

Conclusions. Medical students nearing the completion of their bachelor's degree did not show a lower level of empathy compared to students of junior and secondary courses. the study did not reveal statistically significant differences in the level of empathy among students of

different specialties, which may be due to an unequal sample, as well as the fact that all students at the time of the survey were on online training and were deprived of direct communication with patients, that is, deprived of the social environment that could contribute to the formation of and the development of empathy. The IRI questionnaire can be used both to monitor the level of empathy throughout training, and to assess the effectiveness of new educational programs on communication skills. It is necessary to conduct a cohort longitudinal study to compare how the level of empathy changes during training at a medical university within the same group of students. The insufficient number of foreign students who took part in the study does not allow us to draw full-fledged conclusions about the difference in the level of empathy between students of different ethnic

groups. To develop empathy in future doctors, it is crucial to make the discipline “Communication Skills” mandatory in the 5th year.

References:

1. Bazarkina MN, Stupnikova ED. About the role of empathy in the doctor-patient relationship Bulletin of Medical Internet Conference. 2017;7(1):104–105.
2. Karyagina TD, Kukhtova NV. M. Davis empathy test: meaningful validity and adaptation in an intercultural context Consultative psychology and psychotherapy. 2016;24(4):33–61.
3. Andersen FA, et al. Revisiting the trajectory of medical students’ empathy, and impact of gender, specialty preferences and nationality: a systematic review. BMC medical education. 2020;20(1):1–18.

ТҮЙІН

МИРАЛЕЕВА А.И., АМАНЖОЛ Д.М.

ІРИ ТҮЛҒААРАЛЫҚ РЕАКТИВТІЛІК САУАЛНАМАСЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП «МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БҚМУ» ҚЕАҚ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЭМПАТИЯ ДЕҢГЕЙІН ЗЕРТТЕУ БОЙЫНША КӨЛДЕНЕҢ ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Дамыған эмпатияның болуы көрсетілетін медициналық көмектің тиімділігі мен сапасын арттырады, бұл зерттеу нәтижелерімен расталады. Зерттеудің мақсаты - «Марат Оспанов атындағы БҚМУ» ҚЕАҚ студенттерінің маңызды коммуникативтік компоненті ретінде эмпатияны зерттеу.

Негізгі сөздер: көлденең зерттеу, эмпатия, байланыс, медициналық көмек, сауалнама

РЕЗЮМЕ

МИРАЛЕЕВА А.И., АМАНЖОЛ Д.М.

“РЕЗУЛЬТАТЫ ПОПЕРЕЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ИЗУЧЕНИЮ УРОВНЯ ЭМПАТИИ СТУДЕНТОВ НАО “ЗКМУ ИМЕНИ МАРАТА ОСПАНОВА” С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ОПРОСНИКА МЕЖЛИЧНОСТНОЙ РЕАКТИВНОСТИ IRI”

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Наличие развитой эмпатии повышает эффективность и качество оказываемой медицинской помощи, что подтверждено результатами исследований. Цель данного исследования - изучение эмпатии как важной коммуникативной составляющей у студентов НАО «ЗКМУ имени Марата Оспанова».

Ключевые слова: поперечное исследование, эмпатия, коммуникация, медицинская помощь, опросник

YESENGALIEVA I.E., ABHISHEK Y., BIRMGAMBETOVA S.

ON THE ISSUE OF THE PREVALENCE OF METABOLIC SYNDROME AMONG THE MALE POPULATION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Metabolic syndrome in men was more common in the age group from 55 to 64 years. An integral part of the measures for the management of patients with this syndrome should be educational programs that increase the awareness of patients and their active involvement in the therapeutic and preventive process.

Keywords: metabolic syndrome, male population, educational program, therapeutic process, cardiovascular morbidity

Metabolic syndrome is one of the most pressing problems of modern medicine associated with an unhealthy

lifestyle. It affects about 15% of the working population. The high level of cardiovascular morbidity and mortality

keeps the metabolic syndrome relevant.

Purpose: to determine the frequency of occurrence of metabolic syndrome among men using the example of city polyclinic No. 4 and to increase the level of public awareness about the prevention of cardiovascular diseases.

Methods. The study group consisted of 76 male patients aged 45 to 75 years. The average age was 60 years. The diagnosis is established upon detection of three or more criteria. 1. Abdominal (central) type of obesity. Waist circumference over 102 cm for men and over 88 cm for women. 2. Arterial hypertension (BP >130/85 mm Hg). 3. Impaired glucose tolerance or type 2 diabetes. 4. HDL cholesterol <1 mmol/l in men, HDL cholesterol <1.3 mmol/l in women. Blood pressure was measured, waist circumference was measured, cholesterol and blood glucose were determined. The patients were divided into 3 age groups. The first included 28 patients aged 45-54 years, the second - 25 people aged 55-64 years, the third - 23 patients aged 65-75 years. Metabolic syndrome was detected in the first group in 4 patients (14.2%), in the second in 4 (16%), in the third in 2 (8.6%). The data obtained showed that the metabolic syndrome was more common in the second age group. 7 patients had a combination of 3 criteria, 3 patients had 4 metabolic syndrome criteria. Thus, the frequency of

occurrence of metabolic syndrome among the men of the surveyed group does not exceed the generally accepted indicators.

Results. Each patient, regardless of which group he was in, was given recommendations to eliminate risk factors. Educational programs, the so-called “schools” for patients with cardiovascular diseases should increase their knowledge and actively involve them in the treatment and prevention process in order to reduce the consequences of the metabolic syndrome.

Conclusions. 1. A survey of the male population aged 45-75 years revealed the prevalence of metabolic syndrome. It was more common in the 55 to 64 age group.

2. A low level of public awareness was revealed.

3. An integral part of the management of patients with metabolic syndrome should be educational programs that increase the awareness of patients and their active involvement in the treatment and prevention process.

References:

1. Sarah HW., Christopher DB. The Metabolic Syndrome. Wiley-Blackwell. 2011;25-27.
2. Morbid obesity. Metabolic syndrome: cl. protocol of Ministry of Health of RK by 13.08.20 №111

ТҮЙІН

ЕСЕНГАЛИЕВА И.Е., АБХИШЕК Я.,
БИРМАГАМБЕТОВА С.

ЕРЛЕР АРАСЫНДА МЕТАБОЛИКАЛЫҚ СИНДРОМНЫҢ ТАРАЛУЫ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ер адамдарда метаболикалық синдром 55 пен 64 жас аралығындағы топта жиі кездеседі. Осы синдромы бар науқастарды емдеу жөніндегі іс-шаралардың ажырамас бөлігі науқастардың хабардар болуын және оларды емдеу-алдын алу процесіне белсенді тартуды арттыратын білім беру бағдарламалары болуы тиіс.

Негізгі сөздер: метаболикалық синдром, ер адамдар, білім беру бағдарламасы, емдеу процесі, жүрек-тамыр аурулары

РЕЗЮМЕ

ЕСЕНГАЛИЕВА И.Е., АБХИШЕК Я.,
БИРМАГАМБЕТОВА С.

К ВОПРОСУ О РАСПРОСТРАНЕННОСТИ МЕТАБОЛИЧЕСКОГО СИНДРОМА СРЕДИ МУЖСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Метаболический синдром у мужчин чаще встречался в возрастной группе от 55-ти до 64-х лет. Неотъемлемой частью мероприятий по ведению больных с этим синдромом должны стать образовательные программы, повышающие информированность пациентов и их активное вовлечение в лечебно-профилактический процесс.

Ключевые слова: метаболический синдром, мужское население, образовательная программа, лечебный процесс, сердечно-сосудистая заболеваемость

PSYCHOLOGICAL AND LINGUAL DIFFICULTIES IN LEARNING KAZAKH AND RUSSIAN LANGUAGES FOR FOREIGN STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The number of foreign students studying at the West Kazakhstan Medical University named after Marat Ospanov is increasing from year to year, and they face psychological and linguistic difficulties in learning Kazakh and Russian languages. The purpose of this research work is to identify and classify the main psychological and linguistic difficulties and suggest ways to overcome them.

Keywords: *difficulties in learning, relations, foreign students, inter-cultural links, communication*

In the conditions of the constantly developing inter-cultural links, relations between countries and people, the number of foreign students at Kazakhstan higher education establishments is increasing from year to year. In this connection, much attention is paid to the theoretical researches in the field of teaching several languages. Foreign students face different psychological and lingual difficulties in learning Kazakh and Russian languages.

The aim of poly-lingual education is successful communication on the basis of knowledge of two or more languages. It is very difficult to cover all the aspects of foreign language, so the learner should limit the area of his learning and try to master general concepts in the necessary field. The objective of the research is to determine principal psychological and lingual difficulties in learning Kazakh and Russian languages.

Methods. Material for the research contains the lexicogrammar content of the methodical recommendations used at the practical lessons in Kazakh and Russian languages. The following methods have been used in the research: comparative method of phonetic, lexical, grammar phenomena in Kazakh, Russian and English languages, the method of classification of different difficulties the foreign students face in the process of learning, analysis of psychological and lingual literature on the theme and sociological method such as survey conducted among the foreign students.

Results. In order to initiate thee in the consciousness of the foreign students, it is necessary to teach them the rules of conscious recoding of the thought content from their native language into Kazakh (Russian), that is the foundation of the psychological mechanism of switching from one language into another. We can also rely on the students' experience in learning the Russian language that give positive transaction of the received knowledge, skills and abilities to the field of teaching the Kazakh language.

The problems of mastering the Russian (Kazakh) language by foreign students consist in the interaction in their consciousness of the Russian and native languages. Another difficulty lies in the fear of a foreign student to communicate with Russian and Kazakh speakers altogether. One of the reasons for the emergence of difficulties in terms of psychology in the study of foreign languages is the difference in their linguistic structures. A large role in the assimilation of a foreign language is played by cognitive processes: attention, perception, memory.

Conclusions. In order to overcome the difficulties associated with understanding the speech of native speakers, it is necessary from the beginning of the training to listen to their speech, gradually reducing the number of texts presented by the teacher. The more different announcers (men, women, children) the learner listens to, the more easily he adapts to the individual manner of speech. To acquire background knowledge, the student must receive the necessary information about the country of the language being studied and its people.

References:

1. Vereninova ZhB. Pesnya kak metodicheskij priem pri foneticheskoy otrabotke anglijskix sredinny'x sonantov. Inostranny'e yazy'ki v shkole. 2000;5:139.
2. Lapidus BA. Obuchenie vtoromu inostrannomu yazy'ku kak special'nosti //uchebnoe posobie. M.: Vy'ssh. Shkola, 1980;173.
3. Somova SV. Formirovanie bilingval'noj kompetencii specialista v oblasti prepodavaniya inostranny'x yazy'kov. Lingvostranovedenie: metody` analiza, texnologiya obucheniya. Pyaty`j mezhvuzovskij seminar po lingvostranovedeniyu: sb. statej: V 2 ch. Ch. I. Yazy'ki v aspekte lingvostranovedeniya. M.: MGIMO-Universitet, 2008;266.

ТҮЙІН

КАНЛЫБАЕВА А.У., SHOAM GAIKWAD

ШЕТЕЛДІК СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ОРЫС ТІЛДЕРІН ҮЙРЕНУДЕГІ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ТІЛДІК ҚИЫНДЫҚТАР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінде білім алып жатқан шетелдік студенттердің саны жылдан жылға артып, қазақ және орыс тілдерін меңгеруде психологиялық және тілдік қиындықтарға тап болуда. Бұл зерттеу жұмысының мақсаты – негізгі психологиялық және лингвистикалық қиындықтарды анықтау және жіктеу, оларды жеңу жолдарын ұсыну.

Негізгі сөздер: оқудағы қиындықтар, қарым-қатынастар, шетелдік студенттер, мәдениетаралық байланыстар, коммуникация

РЕЗЮМЕ

КАНЛЫБАЕВА А.У., SHOAM GAIKWAD

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И ЯЗЫКОВЫЕ ТРУДНОСТИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАЗАХСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ

Западно-Казakhstanский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Количество иностранных студентов, обучающихся в Западно-Казakhstanском медицинском университете имени Марата Оспанова, увеличивается из года в год, и они сталкиваются с психологическими и лингвистическими трудностями в изучении казахского и русского языков. Цель данной исследовательской работы – определить и классифицировать основные психологические и лингвистические трудности и предложить способы для их преодоления.

Ключевые слова: трудности в обучении, отношения, иностранные студенты, межкультурные связи, коммуникация

KAMELOVA G.N., SHABINA QURESHI, ORALBAY G.T., ADEMOV A.A., KAZHYEVA B.K.

AUDITORY TUBE DYSFUNCTION IN CHRONIC ADENOIDITIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Frequent development of chronic adenoiditis and the possibility of hearing restoration without surgical intervention. This treatment method is an effective alternative choice for surgical treatment.

Keywords: chronic adenoiditis, hearing changes, mucosal edema, suction

One of the reasons of ventilation and drainage functions disturbances of the auditory tube in children, leading to hearing loss, is the pathology of the nasopharynx, namely, chronic adenoiditis. The method of treatment of chronic adenoiditis by direct electric current of low power used for several years allows preserving the pharyngeal tonsil as an important organ of immunological protection of the organism.

Purpose: to evaluate the results of treatment with low-force direct electric current in patients with chronic adenoiditis and functional hearing changes.

Methods. Sterile electrode of special design after preliminary anesthesia with 10 % lidocaine solution is inserted through the lower nasopharynx in such a way that the surface of the electrode active part would adjoin tightly to the mucous membrane of the pharyngeal tonsils. The electrode is fixed and connected to the positive pole of the galvanic apparatus. The other, passive electrode shall be fixed on the skin of the forearm of this side and connected to the negative pole of the apparatus. The treatment shall be carried out daily by direct electric current of 5-10 mA for 5 minutes. The course of treatment includes 8-12

procedures. Other types of local and general therapy are not applied. The above mentioned treatment was carried out on 21 patients from 5 to 13 years old. Eight patients had 1st degree adenoids, 11 patients had 2nd degree adenoids, 2 patients had 3rd degree adenoids. Before the treatment all the patients underwent: clinical and endoscopic examinations, impedancemetry, acumetry, tonal threshold audiometry.

Results. All patients complained of difficult nasal breathing, nasal discharge, recurrent cough, increased fatigue, and decreased hearing. All patients had periodic inflammatory changes in the pharyngeal tonsils. The audiometric study revealed different degrees of conductive hearing loss in 12 (57.1%) of 21 patients with chronic adenoiditis. The strength of the current and the duration of the procedure varies depending on the effectiveness of the treatment. Examination of the nasal cavity immediately after the procedure revealed a decrease in nasal mucosal edema, which in some patients persisted for 2 hours and in others for 4-6 hours. Marked positive changes in 5 patients came after 5-6 procedures, in 13 patients after 8-10 procedures. The better condition of the auditory

tube was noticed after 6-7 procedures, the stable effect came after 10-12 procedures. The duration of the positive effect gradually increased from session to session. After carried out treatment according to the described method, 18 of 21 patients got positive results: reduction of adenoid vegetation, disappearance of runny nose, complete recovery of nasal breathing, auditory tube patency and hearing improvement due to normalization of suction and transport function of the nasal cavity mucosa.

Conclusions. Application of direct electrical current of low intensity allows the majority of patients with chronic adenoiditis to achieve stable clinical effect and hearing

restoration without surgical intervention. This method of treatment seems to be an effective alternative to surgical treatment.

References:

1. Boboshko MY, Lopatko AI. Hearing tube. St. Petersburg: Spets lit, 2015.
2. Светлова ЕА. и др. Богомильский МР, Чистякова ВР Детская оториноларингология. Руководство для врачей в 2 томах. М.: Медицина. 2005. Кремлевская медицина. Клинический вестник. 2012;3:63–65.

ТҮЙІН

КАМЕЛОВА Г.Н., SHABINA QURESHI, ОРАЛБАЙ
Ғ.Т., АДЕМОВ А.А., КАЖИЕВА Б.Қ.

СОЗЫЛМАЛЫ АДЕНОИДИТТЕР КЕЗІНДЕГІ ЕСТУ ТҮТІГІ ДИСФУНКЦИЯСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Әлсіз тұрақты электр тоғын пайдалану созылмалы аденоидитпен ауруларға тұрақты клиникалық әсер етеді және хирургтің араласуынсыз есту қабілетін қалпына келтіруге мүмкіндік береді. Бұл ем әдісі хирургиялық емге тиімді баламалы таңдау болып табылады.

Негізгі сөздер: созылмалы аденоидит, есту қабілетінің өзгеруі, шырышты қабықтың ісінуі, сору

РЕЗЮМЕ

КАМЕЛОВА Г.Н., SHABINA QURESHI, ОРАЛБАЙ
Ғ.Т., АДЕМОВ А.А., КАЖИЕВА Б.Қ.

ДИСФУНКЦИЯ СЛУХОВОЙ ТРУБЫ ПРИ ХРОНИЧЕСКИХ АДЕНОИДИТАХ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Использование постоянного электрического тока малой силой оказывает стойкое клиническое воздействие на заболевание хроническим аденоидитом и позволяет восстановить слух без вмешательства хирурга. Этот метод лечения является эффективным альтернативным выбором для хирургического лечения.

Ключевые слова: хронический аденоидит, изменения слуха, отек слизистой оболочки, отсасывание

AMANZHOLKYZY A., KULZHANOVA D.S., MEHROTRA SALAIYNA, GURJAR SHISH RAM

ETHNIC FEATURES OF VASCULAR WALL STIFFNESS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the study. Young contingent of two different ethno-territorial groups: a study of the state of the cardiovascular system among Kazakh and Indian students.

Keywords: cardiology, vascular wall stiffness, cardiovascular diseases

Despite the introduction of new methods of diagnosis and treatment of cardiovascular diseases, this category of diseases remains the main cause of death worldwide. According to the world health organization, 17.1 million people die annually from irreversible disorders of coronary and cerebral circulation [1]. At this time, prevention of cardiovascular diseases among young people requires special attention, due to the increase in the prevalence of this disease at this age. Taking into account the fact that the origins of the formation of cardiovascular diseases are still in the young and adolescent ages, it is advisable to conduct

preventive measures in connection with the targeted population of individuals (students, schoolchildren) [2].

Purpose: to study the state of the cardiovascular system among the young contingent of two different ethno-territorial groups: students from Kazakhstan and India.

Methods. A comprehensive and clinical and instrumental examination of 90 male students of 1-3 courses of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University was carried out. Accordingly, the subjects were divided into two groups according to their ethnicity (group 1 - students of Kazakh nationality; group 2 - students of

Indian nationality). Angiological screening was carried out using the BPLab-Vasotens apparatus at the Medical Center of the Marat Ospanov WKMU. The calculation of the stiffness of the vascular wall was carried out automatically in the laboratory of the manufacturer according to standard methods and using the Vasotens Office application package. The results were measured at least 3 times with stabilization of the readings. The results were processed using descriptive statistics and non-parametric methods of statistics using the STATISTICA 10 software package.

Results. In the study of height and weight, the indicators were statistically significantly higher in group 1. In group 1, SBP was higher than in group 2. It should be noted that there were no statistically significant differences in DBP levels. According to the above fact, in group 1, pulse arterial pressure was statistically significantly higher. When comparing arterial stiffness, a statistically significant increase in PWV_{ao} was found in group 1. According to the augmentation index (AIx, %), a statistically significant difference was also determined. A statistically significant difference was also observed when assessing the maximum rate of increase in blood pressure. Ethno-territorial variability of anatomical parameters of

the body is formed under the influence of genetic factors, climatic, environmental, geochemical conditions of the environment, as well as socio-economic, environmental and other factors. The results of many studies indicate that the majority of young students from India have an asthenic body type [3].

Conclusions. This study concluded that students from India and students of Kazakh nationality have a number of differences when comparing vascular stiffness. We believe that these differences are related to the constitutional peculiarity of the studied groups.

References:

1. Yue V, Voronova LI, Voronov VI. Comparison of several models for predicting cardiovascular diseases. DSPA. 2020;1:41–48.
2. Kalmin OV, Galkina TN, Lukyanenko DA, Frunze EM. Somatotypological features of Russian and Indian students. News of higher educational institutions. Volga region. Medical Sciences. 2019;1(49):
3. Frunze EM, Kalmin OV, Lukyanenko DA. Features of body types of Indian students of youthful age. Actual problems of medical science and education (APMNO-2019). 2019;56–59.

ТҮЙІН

АМАНЖОЛҚЫЗЫ А., КУЛЬЖАНОВА Д.С.,
МЕХРОТРА САЛАЙИНА, ГУРДЖАР ШИШ РАМ
ТАМЫР ҚАБЫРҒАСЫНЫҢ ҚАТТЫЛЫҒЫНЫҢ
ЭТНИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты. Екі түрлі этнотерриториялық топтардың жас контингенті: қазақ және үндіс студенттерінің арасындағы жүрек-қантамыр жүйесінің жағдайын зерттеу.

Негізгі сөздер: кардиология, тамыр қабырғасының қаттылығы, жүрек-тамыр аурулары

РЕЗЮМЕ

АМАНЖОЛҚЫЗЫ А., КУЛЬЖАНОВА Д.С.,
МЕХРОТРА САЛАЙИНА, ГУРДЖАР ШИШ РАМ
ЭТНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЖЕСТКОСТИ
СОСУДИСТОЙ СТЕНКИ

Западно – Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Цель исследования. Изучение состояния сердечно-сосудистой системы среди молодого контингента двух различных этно-территориальных групп: студентов-казахов и индусов.

Ключевые слова: кардиология, жесткость сосудистой стенки, сердечно-сосудистые заболевания

AIBASOVA ZH.A., DAUTBAEVA A.S., ZHUMAORAZOVA ZH.B.

THE ROLE OF A PROPERLY ORGANIZED AGENDA IN STUDENT PERFORMANCE AND HEALTH

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan.

In the article, the correct compilation of the daily regimen in the reversibility and health of students is important and important. Thus, it should be taken into account that it is necessary to correctly build your daily routine, which will be important for the use of high mental and real working capacity, which, in turn, will lead to the achievement of an exceptional opportunity and good mood for the entire academic year.

Keywords: students, health, organization

Student years are a time of pleasant impressions, new meetings and joyful events. However, do not forget that studying at the institute is a load that can negatively affect the state of health. That is why it is so important for a student to rationally plan his daily routine.

It is known that a rational daily routine is one of the factors that ensure high efficiency and good academic performance. A person who has known since his student years how to properly organize his work and rest regime will retain vigor and creative activity for a long time in the future.

A clear implementation of at least a few weeks of a well-thought-out and reasonably composed daily routine will help you develop a dynamic stereotype. Its physiological basis is the formation in the cerebral cortex of a certain sequence of excitation and inhibition processes necessary for effective activity.

Purpose: to study the state of health, lifestyle and features of physical activity of junior students of the medical institute, explain to students that in order to maintain high mental performance, it is necessary for students to perform a strict daily regime.

Methods. The study of conditions, lifestyle, and features of physical activity was conducted by the questionnaire method. The questionnaire consisted of questions conditionally divided into blocks: rational and high-quality nutrition, regime and daily routine, physical education and sports, bad habits and more. The questions had several possible answers.

Results. The survey results show that 70.4% of students experience weakness, fatigue, irritability, tearfulness, sleep disorders, decreased performance and attention, which are symptoms of chronic fatigue. The causes of chronic fatigue can be emotional overstrain, stress, changes in activity, illness.

As for the daily routine, an interesting trend can be noticed here, namely, the majority of respondents admit that they do not adhere to the daily routine, and not a single

student from the number of respondents gave the answer: "Yes, I live strictly according to the schedule," while they do not deny that they have a lack of free time due to improper distribution time.

Based on the data obtained during the survey, it can be concluded that the majority of students, namely 90% of girls and 65% of boys, in their free time do not do anything useful either for physical or spiritual health, or for self-education or self-improvement. They spend their free time watching TV shows, which are most often aimed at destroying the psyche of a young, not fully formed organism, or even worse, they spend time in a cheerful company drinking alcoholic beverages that are detrimental to physical health. The reasons for such "unoccupied" free time can be explained by several reasons. The first reason is that the position of passivity, which was laid down in school years, is beginning to form. This problem is connected with the fact that students with an already laid-down attitude to passivity and inactivity, people who just came to the University to "spend" at least 5 years in it, get to the University.

Conclusions. The health of medical institute students is deteriorating during their studies. The main factors that have a negative impact on health are: large intellectual loads, violation of the daily routine and diet, insufficient motor activity, the presence of bad habits. This confirms the need to optimize the university's activities in the field of health care, combining the efforts of all participants in the educational process in order to introduce students to a healthy lifestyle.

References:

1. Sidorova NA, Anisinkova EB. Time management. M.: Publishing and Trading Corporation" Dashkov and K. 2008.
2. Rendarenko AA. Influence of work and rest regimes on the life of students. Text: direct. Young scientist. 2016.

ТҮЙІН

АЙБАСОВА Ж.А., ДӘУІТБАЕВА А.С.,
ЖУМАОРАЗОВА Ж.Б.

ДҰРЫС ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН КҮН ТӘРТІБІНІҢ СТУДЕНТ ҮЛГЕРІМІ МЕН ДЕНСАУЛЫҒЫНДАҒЫ РӨЛІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мақалада студенттердің сабақ үлгерімі мен денсаулығындағы дұрыс ұйымдастырылған күн тәртібінің маңыздылығы мен рөлі қарастырылған. Осылайша, қарастырылған заңдылықтарды біле отырып, сіз өзіңіздің күнделікті режиміңізді дұрыс құра

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., ДАУИТБАЕВА А.С.,
ЖУМАОРАЗОВА Ж.Б.

РОЛЬ ПРАВИЛЬНО СОСТАВЛЕННОГО РЕЖИМА ДНЯ В УСПЕВАЕМОСТИ И ЗДОРОВЬЕ СТУДЕНТА

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

В статье рассматривается важность и роль правильно составленного режима дня в успеваемости и здоровье студентов. Таким образом, зная рассмотренные закономерности, вы сможете правильно выстроить свой распорядок дня, который

аласыз, ол жоғары ақыл-ой мен физикалық өнімділікті сақтау үшін маңызды болады, бұл өз кезегінде бүкіл оқу жылында жоғары үлгерім мен жақсы көңіл-күйдің негізі болады.

Негізгі сөздер: студенттер, денсаулық, ұйым

будет важен для поддержания высокой умственной и физической работоспособности, что, в свою очередь, станет основой высокой успеваемости и хорошего настроения на весь учебный год.

Ключевые слова: студенты, здоровье, организация

MAGZUMOVA M.M., DILZHANOVA J.A., SYDYK L.S.

MEDICAL STUDENTS' NEEDS OF ENGLISH LANGUAGE SKILLS

Marat Ospanov West Kazakhstan Medical University, Aktobe, Kazakhstan

This research is aimed at studying the needs of students-physicians of West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University in the study of English, their ability to use language skills, and their preferences in relation to the course of learning English. The questionnaire was used for the collection of data on the basis of the analysis of needs in the target language developed by Hutchinson and Waters.

Keywords: language skills, medical sciences, English, medical education

English is of great importance for students majoring in medical sciences as learning English, help medical students to be effective practitioners in future who are able to read professional books, journals and write English articles and participate in international medical conferences. Many researchers highlight the significance of the English for Medical Purposes (EMP) where students' needs are at the heart. In addition, Van Naerssen (1978) explains English for General Purposes (EGP) courses are not satisfactory for medical students as students need courses in which their job-related language needs are illuminated. However, for the last 2 years, at Kazakhstani medical institutions teaching English trend has shifted from English for Specific Purposes to English

Purpose: to investigate the specific English language needs of medical students at West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University in Aktobe, Kazakhstan.

Methods. The findings can help material developers and syllabus designers understand of whether the course materials meet to the students' needs.

About 100 undergraduate students from General Medicine, Stomatology and Pharmacy Faculties took participation in the questionnaire survey.

Results. Implementing target language needs analysis framework by Hutchinson and Walters for data collection,

the study focused on students' ability in using language skills, students' needs of language skills they wish to get training in and their view toward the current English language course for medical students.

After gathering and analyzing the data, it was found that reading skill is given priority by the students in terms of frequency of use, importance and proficiency. It also revealed that students need and prefer training in speaking, listening and communication skills.

Conclusions. Considering the students' perceptions of the current English course, the findings implied that the students lacked the required level of English language proficiency and need to be competent enough in all four language skills, considering the demanding nature of their profession in the future.

References:

1. Chambers F. A re-evaluation of needs analysis in ESP//The ESP Journal. 1980;1(1):25–33.
2. Silva F. ESP Teaching for Learners in the Health Sciences Field. Brazilian Journal of Nursing. 2002;1:35–40.
3. Ángel RN, Alpizar LY, García HG. The Importance of English language in the medical field. Medicentro. 2020;24(2):413–421.

ТҮЙІН

МАГЗУМОВА М.М., ДИЛЬЖАНОВА Ж.А.,
СЫДЫК Л.С.

МЕДИК-СТУДЕНТТЕРДІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІ ДАҒДЫЛАРЫНА ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл зерттеу Марат Оспанов атындағы БҚМУ студенттерінің ағылшын тілін үйренудегі

РЕЗЮМЕ

МАГЗУМОВА М.М., ДИЛЬЖАНОВА Ж.А.,
СЫДЫК Л.С.

ПОТРЕБНОСТИ В НАВЫКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА У СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Данное исследование направлено на изучение потребностей студентов-медиков ЗКМУ имени

қажеттіліктерін, олардың тілдік дағдыларды пайдалана білу қабілеттерін, және олардың өздеріне ұсынылып отырған ағылшын тілі курстарына деген көзқарастарын зерттеуге бағытталған. Зерттеу мәліметтерін жинақтауға Хатчинсон және Уотерс ұсынған мақсатты тіл қажеттіліктерін талдау тірегіне негізделіп құрастырылған сауалнама пайдаланылды.

Негізгі сөздер: тілдерді білуі, медициналық ғылымдар, ағылшын тілі, медициналық білім

Марата Оспанова в изучении английского языка, их способности использовать языковые навыки и их предпочтения в отношении курса изучаемого ими английского языка. Для сбора данных использовалась анкета на основе анализа потребностей в целевом языке, разработанного Хатчинсоном и Уотерсом.

Ключевые слова: владение языками, медицинские науки, английский язык, медицинское образование

SYRLYBAYEVA L.M., NOUSHEEN S., SHAIKH A., MIRMANOV D.B.

HYPERPHENYLALANINEMIA: CASE REPORT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

A clinical case of a non-classical form of phenylketonuria is presented. The absence of positive dynamics in the psychomotor development of the child while observing a low-protein diet that ensures the maintenance of normal levels of phenylalanine in the blood, led to the suspicion of a cofactor form of hyperphenylalaninemia. BH4-deficient hyperphenylalaninemia was diagnosed.

Keywords: phenylketonuria, Hyperphenylalaninemia, BH4 - deficient HPA, metabolic disorders.

Hyperphenylalaninemia (HPA) is a group of autosomal recessive diseases caused by impaired metabolism of the essential amino acid phenylalanine (Phe), which enters the human body with protein food [1]. HFA combines several genetically heterogeneous forms of phenylalanine metabolism disorders similar in clinical features: classical phenylketonuria (PKU), caused by phenylalanine-4-hydroxylase (PAH) deficiency and hyperphenylalaninemia (HPA), associated with tetrahydrobiopterin (BH4) metabolic disorders [2]. The pterin-dependent form of hyperphenylalaninemia accounts for about 2% of all cases of HPA. These conditions are caused by a deficiency of enzymes involved in the synthesis or reduction of tetrahydrobiopterin (BH4), which is a PAH cofactor, as well as tyrosine hydroxylase and tryptophan hydroxylase [3]. Pterin-dependent forms of HPA have clinical manifestations similar to classical PKU. In these forms, the main role in the pathogenesis is played by a severe deficiency in the neurotransmitters of the catecholamine and serotonin series, which makes isolated diet therapy meaningless and requires different approaches to treatment. The complex of treatment for such patients includes BH4 or its synthetic analogs [3].

Case report. Child A., a boy, was admitted to the clinic at the age of 11 months due to a pronounced delay in psychomotor development. From the anamnesis: the child from the second pregnancy, the pregnancy was uneventful, was born on time with a weight of 3240 g, a length of 54 cm. The parents are not consanguineous, they are healthy. They have one healthy child. During the examination under the program of mass screening of newborns, A. was diagnosed with hyperphenylalaninemia. The level of phenylalanine in the blood was 940 μmol /

L. Based on this, he was diagnosed with phenylketonuria and prescribed diet therapy with restriction of protein intake. With strict adherence to a low-protein diet, the level of phenylalanine in the blood during the first two months of life decreased insignificantly, to 610 μmol / L, and then decreased to normal values, 75-100 μmol / L. Upon admission to the clinic, there is a deficiency of body weight and height, moderately pronounced microcranium, light hair color. Neurological status: symptoms of muscular dystonia are determined - moderate hypotonia of the trunk muscles and hypertonicity of the muscles of the extremities, tendon reflexes are increased. When the position of the body changes, there is an increase in muscle tone, tremor, and oculogyric crises. Poorly holds the head, does not turn on the stomach, grabs the toy and holds it for a short time. In the clinical analysis of blood and urine pathological changes were not revealed. In the study of the concentration of amino acids in the blood by tandem mass spectrometry, the level of phenylalanine was 102 μmol / L. The lack of positive dynamics in the psychomotor development of the child while following a low-protein diet, which ensures the maintenance of a normal level of phenylalanine in the blood, made one suspect a cofactor form of hyperphenylalaninemia. In order to diagnose BH4 - deficient HPA, a sensitivity test to sapropterin dihydrochloride was carried out, which gave a positive result. The patient is recommended to undergo a molecular genetic study - sequencing of the PTS, QDPR, GCH1, PCBD, SPR, DNAJC12 genes to determine the specific type of BH4 - deficient HPA.

References:

1. Blau N, Van Spronsen F J, Levy HL. Phenylketonuria. The Lancet. 2010;376(9750):1417–1427.

2. Van Wegberg AMJ, MacDonald A, Ahring K, Bélanger-Quintana A. The complete European guidelines on phenylketonuria: diagnosis and treatment. *Orphanet J Rare Dis.* 2017;12(1):162. DOI: 10.1186/s13023-017-0685-2.
3. Blau N, et al. Diagnosis, classification, and genetics of phenylketonuria and tetrahydrobiopterin (BH4) deficiencies. *Molecular genetics and metabolism.* 2011;104:S2–S9

ТҮЙІН

СЫРЛЫБАЕВА Л.М., НУШИН С., ШЕЙХ А.,
МИРМАНОВ Д.Б.

ГИПЕРФЕНИЛАЛАНИНИЕМΙΑ: КЛИНИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Фенилкетонурия классикалық емес түріндегі аурудың клиникалық жағдайы көрсетілген. Қандағы фенилаланиннің қалыпты деңгейін сақтайтын аз ақуызды диета бар баланың психомоторлы дамуында оң динамиканың болмауы гиперфенилаланинемияның кофакторлық түріне күдіктенуге мүмкіндік берді. Диагнозы: ВН4-тапшылықты гиперфенилаланинемия.

Негізгі сөздер: фенилкетонурия, гиперфенилаланинемия, ВН4-ГПК тапшылығы, метаболикалық бұзылулар

РЕЗЮМЕ

СЫРЛЫБАЕВА Л.М., НУШИН С., ШЕЙХ А.,
МИРМАНОВ Д.Б.

ГИПЕРФЕНИЛАЛАНИНИЕМΙΑ: КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Представлен клинический случай заболевания неклассической формой фенилкетонурии. Отсутствие положительной динамики в психомоторном развитии ребенка при соблюдении низкобелковой диеты, обеспечивающей поддержание нормального уровня фенилаланина в крови, заставило заподозрить кофакторную форму гиперфенилаланинемии. Была диагностирована ВН4-дефицитная гиперфенилаланинемия.

Ключевые слова: фенилкетонурия, гиперфенилаланинемия, ВН4-дефицит ГПК, метаболические нарушения

TEMIRBAYEVA A.A., VEENA KUMARI

IMPACT OF ELECTRONIC CIGARETTES ON THE HEALTH OF YOUNG PEOPLE OF AGED 18-30

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The results of a survey on the impact of e-cigarettes on the health of young people aged 18-30 years. The causes of the prevalence of electronic cigarettes among young people have been identified. This article discusses the composition of electronic cigarettes and their impact on human health.

Keywords: E-cigarettes, young people, health, impact, survey.

Nowadays, electronic cigarettes are widely popular among young people, but not every consumer understands all the significant harm to health in general. There are several reasons why e-cigarettes are so prevalent among young people. One of them is that they are easily accessible, as e-cigarette smoking in many public places is allowed.

Purpose: to study the impact of electronic cigarettes on the health of a person of aged 18-30 years.

Methods. In this work, the method of questioning was used. About 100 people of aged 18-30 about their preference for electronic cigarettes were interviewed. The questionnaire consisted of the following questions: age, do you smoke electronic or regular cigarettes, how many cigarettes do you smoke per day, etc.

Results. According to the results of a survey

conducted as part of a study on this topic, it was revealed that 60% are consumers of electronic cigarettes. It is noted that 42.5% of the survey participants had previously used regular cigarettes, however, for reasons such as the variety of tastes and the ease of availability of electronic cigarettes, they switched to vaping, while understanding their harm to the body as a whole.

Speaking about the negative impact on health, 58.8% of those who completed the survey have an increase in headache, 30% have visual impairment, 10% have hearing impairment, 20% have insomnia, 40% have increased irritability, and 15% have an increase in respiratory diseases. It is also worth noting that 23% of consumers smoke up to 8 cigarettes, and 37% up to 10 cigarettes a day.

The structure of an electronic cigarette consists of a battery pack and a vaporizer. The current from the battery pack is applied to the heating element in the evaporator, which converts the charged liquid into vapor. The liquid for electronic cigarettes includes vegetable glycerin, all kinds of flavors and nicotine.

Nicotine is a neurotoxic poison that acts like a dope on the central nervous system, nicotine acts as a kind of stimulant for the brain, accelerating the conduction of nerve impulses, but later brain processes are greatly suppressed, and the brain requires rest.

Conclusions. Surveys show that many e-cigarette users suffer from headaches, as well as lung and respiratory problems, as nicotine and other substances contained in tobacco smoke are deposited in the respiratory tract. When smoking through the respiratory tract, nicotine quickly enters the brain. Vasospasm occurs, this leads to

oxygen starvation (hypoxia). Hence, there are problems with vision, hearing, memory and working capacity are reduced, after which this can lead to a stroke.

References:

1. Maccani MA, Knopik VS. Cigarette smoke exposure-associated alterations to non-coding RNA. *Front Genet.* 2012;3:53.
2. Chatham-Stephens K, Law R, Taylor E, et al. Centers for disease control and prevention. Notes from the field: calls to poison centers for exposures to electronic cigarettes. *Morbidity and Mortality Weekly Report.* 2014;63(13):292–293.
3. Hajek P. et al. Electronic cigarettes: review of use, content, safety, effects on smokers and potential for harm and benefit. *Addiction.* 2014;109(11):1801–1810.

ТҮЙІН

ТЕМИРБАЕВА А.А., ВИНА КУМАРИ

18-30 ЖАС АРАЛЫҒЫНДАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ЭЛЕКТРОНДЫ СИГАРЕТТЕРДІҢ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мақалада электронды темекінің 18-30 жас аралығындағы жастардың денсаулығына әсері туралы сауалнаманың нәтижелері келтірілген. Жастар арасында электронды темекінің таралу себептері анықталды. Электрондық темекінің құрамы және олардың адам денсаулығына әсері қарастырылған.

Негізгі сөздер: электрондық темекі, жастар, денсаулық, әсер, зерттеу

РЕЗЮМЕ

ТЕМИРБАЕВА А.А., ВИНА КУМАРИ

ВЛИЯНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СИГАРЕТ НА ЗДОРОВЬЕ МОЛОДЫХ ЛЮДЕЙ В ВОЗРАСТЕ 18-30 ЛЕТ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Результаты опроса о влиянии электронных сигарет на здоровье молодых людей в возрасте 18-30 лет. Выявлены причины распространенности электронных сигарет среди молодежи. В данной статье рассмотрен состав электронных сигарет и их влияние на здоровье человека.

Ключевые слова: электронные сигареты, молодые люди, здоровье, влияние, исследование

ARINGAZINA R.A., ISKAKOVA A.N., SAGYMBAY YE.S., ADYL J.B., MAKSOOD KHAN

ELECTROCARDIOGRAPHIC CHANGES IN PATIENTS WITH CORONAVIRUS INFECTION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The article describes ECG changes in 99 patients with coronavirus infection hospitalised in the hospital of the infectious diseases department and the department for Covid-19 patients. Aktobe. In the majority of patients with coronavirus infection, left ventricular hypertrophy 60 (60.06%) was detected among all ECG changes.

Keywords: ECG changes, coronavirus infection, left ventricular hypertrophy, hospitalised, detected.

Coronavirus infection is a severe acute respiratory infection caused by the SARS-CoV-2 coronavirus. The main pathogenetic targets of the virus are airway epithelial

cells, alveolar epithelial cells and vascular endothelial cells; binding to host cells of the viral surface protein occurs via angiotensin-converting enzyme receptor-2 (ACE2), which

is highly expressed in the lungs . In addition to respiratory system disorders, patients may have cardiovascular, neurological and renal disorders. Myocardial damage, thromboembolic disorders and various forms of arrhythmias can develop if the cardiovascular system (CVS) is involved in the pathological process.

Purpose: to analyze electrocardiographic changes in patients with coronavirus infection.

Methods. The analysis of medical records of inpatients (form #001/u) was carried out. There were analyzed ECG in 99 patients with coronavirus infection, hospitalized in the hospital of infectious diseases department and departments for COVID-19 patients of Aktobe. The clinical protocol of diagnosis and treatment “Coronavirus infection COVID-19” of the Ministry of Health of the Republic of Kazakhstan (2019 and 2021) was used in the management of patients. Statistical processing of the results was performed using the STATISTICA 10 software package.

Results. When analyzing the ECG study data, sinus rhythm was registered in 85 (85.15%) patients, sinus tachycardia in 10 (9.9%), and sinus bradycardia in 3 (2.97%) patients. On detailed analysis, the main group of disorders was left ventricular hypertrophy 60 (60.60%), ischemic changes and incomplete right bundle branch block in 5 (5.05%), and low-voltage ECG in 4 (4.04%). Blockade of the right branch of the left leg of Bundle of His , hypertrophy of the right ventricle and both ventricles in 2 (2.02%) and in 1 (1%) cases weak sinus node syndrome, frequent ventricular extrasystoles and atrial fibrillation were identified.

Inflammation, ischemia and the effect of some medications used to treat COVID-19 are considered to be the common causes of various ECG changes in patients with coronavirus infection . The immediate causes and pathophysiological mechanisms of myocardial damage and ECG abnormalities in coronavirus infection are debated. Further research in this area is required to elucidate a deeper understanding of the pathogenesis of the development of various cardiac changes.

Conclusions. The majority of patients with coronavirus infection had left ventricular hypertrophy 60 (60.06%) among all ECG changes, followed by various conduction disorders in the form of intraventricular heart block. Patients with arrhythmic syndromes such as long QT interval syndrome, shortened QT interval syndrome and polymorphic VT should be treated with special attention in conditions of COVID-19 pandemic. Work on the evaluation of ECG dynamics in patients with coronavirus infection will continue.

References:

1. Hoffmann M. et al. SARS-CoV-2 cell entry depends on ACE2 and TMPRSS2 and is blocked by a clinically proven protease inhibitor //cell. 2020;181(2):271–280. e8.
2. Guo T. et al. Cardiovascular implications of fatal outcomes of patients with coronavirus disease 2019 (COVID-19). JAMA cardiology. 2020;5(7):811–818.
3. Primessnig U, Pieske BM, Sherif M. Increased mortality and worse cardiac outcome of acute myocardial infarction during the early COVID-19 pandemic. ESC heart failure. 2021;8(1): 333–343.

ТҮЙІН

АРИНГАЗИНА Р.А., ИСКАКОВА А.Н.,
САҒЫМБАЙ Е.С., АДЫЛ Ж.Б., МАКСООД КХАН

КОРОНАВИРУС ИНФЕКЦИЯСЫ БАР НАУҚАСТАРДЫҢ ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Материалда Ақтөбе қаласындағы жұқпалы аурулар бөлімшесі мен Ковид-19 ауруына шалдыққан науқастарды емдеу бөлімшесіне жатқызылған коронавирустық инфекциясы бар 99 науқастың ЭКГ өзгерістері сипатталған. Коронавирустық инфекциясы бар науқастардың көпшілігінде барлық ЭКГ өзгерістерінің ішінде сол жақ қарынша гипертрофиясы 60 (60,06%) анықталды.

Негізгі сөздер: ЭКГ өзгерістері, коронавирустық инфекция, сол жақ қарыншаның гипертрофиясы, ауруханаға жатқызылған, анықталған

РЕЗЮМЕ

АРИНГАЗИНА Р.А., ИСКАКОВА А.Н.,
САҒЫМБАЙ Е.С., АДЫЛ Ж.Б., МАКСООД КХАН

ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ У ПАЦИЕНТОВ С КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

В материале описаны изменения ЭКГ у 99-ти больных с коронавирусной инфекцией, госпитализированных в стационар инфекционного отделения и отделения для больных Ковид-19 г. Ақтөбе. У большинства пациентов с коронавирусной инфекцией среди всех изменений ЭКГ выявлена гипертрофия левого желудочка 60 (60,06%).

Ключевые слова: изменения ЭКГ, коронавирусная инфекция, гипертрофия левого желудочка, госпитализированный, выявленный

ANALYSIS OF INCIDENCE RATES AND TREATMENT PROFILE OF TUBERCULOSIS IN KAZAKHSTAN

South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent, Kazakhstan

The introduction of new biomedical technologies has improved the state of public health in Kazakhstan. In addition, after the Covid pandemic, there has been a significant decrease in infectious diseases worldwide.

Keywords: Covid, infectious diseases, decrease, worldwide, public health.

The introduction of newer biomedical technologies has improved the public health status of the Kazakhstan. Also, post Covid pandemic there has been a significant downfall in the number of cases of infectious diseases worldwide.

Purpose: to study the impact of better diagnostic and treatment resources made available to Kazakhstan by USAID. Also, to study the impact of COVID 19 pandemic on the number of cases and deaths.

Methods. The number of cases and deaths since 2010-2020 have been studied for this retrogressive analysis. Meanwhile, the advancements in the resources for diagnosis and treatment, be it functioning of National Tuberculosis Program or resources provided by USAID are studied.

Results. 1. Overall drop in number of TB infections is observed, due to advancement in resources and proper management of TB under National TB program and National Registration system along with USAID. For example, a sudden spike in TB infection cases in 2002 of 92.5/100,000 of population as compared to 1999, was observed due to the implementation of DOTS strategy which accurately determined the incidence of TB among population.

2. From 2016 to 2020, the treated cases graph stands still in gross view. This indicated the existence of DR-TB cases, the graph of TB infection cases runs parallel to the treatment delivery graph, treatment provided was Bedaquiline.

3. A sharp decline- around 13,000 cases in 2019 to around 9500 cases 2020. This is due to the fact that, smear positive TB is spread by aerosol mode of transmission. During 2019-2020 there has been isolation among people due to Coronavirus pandemic. Isolation inhibited the mode of transmission.

Conclusions. From 2011 to 2020, though the effective treatment coverage has been continuously rising, the difference in the people developing TB and successful treatment varies. This indicates that despite having functional resources for the diagnosis and treatment, it still needs refinement.

References:

1. <https://www.who.int/data/gho/data/countries/country-details/GHO/kazakhstan?countryProfileId=b4aaa96-dbb8-4056-a5b4-f090c7760a91>
2. Dr. Adenov Malik Moldabekovich, March 26 2021, Decades of partnership makes progress in the fight against TB.

ТҮЙІН

СЕЙТХАНОВА Б.Т., ТӨЛЕГЕН А.Н., АДИБА
МАСРУР

ҚАЗАҚСТАНДА ТУБЕРКУЛЕЗ АУРУЫНЫҢ ДЕНГЕЙІН ЖӘНЕ ЕМДЕУ БЕЙІНІН ТАЛДАУ

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы,
Шымкент, Қазақстан

Жаңа биомедициналық технологияларды енгізу Қазақстандағы қоғамдық денсаулық сақтау жағдайын жақсартты. Сонымен қатар, Covid пандемиясынан кейін бүкіл әлемде жұқпалы аурулардың айтарлықтай төмендеуі байқалды.

Негізгі сөздер: Covid, жұқпалы аурулар, төмендеу, бүкіл әлемде, денсаулық сақтау

РЕЗЮМЕ

СЕЙТХАНОВА Б.Т., ТӨЛЕГЕН А.Н., АДИБА
МАСРУР

АНАЛИЗ УРОВНЯ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ И ПРОФИЛЯ ЛЕЧЕНИЯ ТУБЕРКУЛЕЗА В КАЗАХСТАНЕ

Южно-Казakhstanская медицинская академия,
Шымкент, Казахстан

Внедрение новых биомедицинских технологий улучшило состояние общественного здравоохранения в Казахстане. Кроме того, после пандемии Covid во всем мире наблюдается значительное снижение инфекционных заболеваний.

Ключевые слова: Covid, инфекционные заболевания, снижение, во всем мире, здравоохранение.

PROBLEMS OF CLINICAL TRAINING OF ENGLISH-SPEAKING STUDENTS AT A MEDICAL UNIVERSITY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The training of foreign students is becoming a steady trend in medical education in Kazakhstan. The educational literature available to them in English does not always correspond to our traditional approach to the development of the discipline. The purpose of our study is to determine approaches to the educational program based on the experience of teaching basic clinical skills to 3rd-year international students described in the literature.

Keywords: *Foreign students, training, educational literature, educational program, approaches, basic clinical skills*

Education of foreign students is becoming a steady trend in medical education in Kazakhstan. Educational programs implemented in a foreign language naturally increase the status of Kazakh education.

Purpose: to determine approaches to the educational program based on the described in the literature experience of teaching basic clinical skills to 3rd-year foreign students.

Methods. Analysis of publications available in Russian language, highlighting the features of teaching specialized disciplines to foreign students at a medical university.

Results. It turned out that not such a large number of sources in Russian language were available in the Internet. 21 publications were analyzed. All participants in the educational process, both students and teachers, have to overcome a variety of difficulties. The features of training include a large amount of material, new for students, complex specific terminology, the need for long-term self-training. Students, as well as teachers, today have access to both Russian primary sources translated into English, as well as textbooks and websites of English-speaking authors. This creates both advantages and unexpected difficulties for all participants in the process. It is essential that English is not the native language of either the student or the teacher. Not only that, the English language of the teacher should be as intelligible as possible, and not only the spoken, but also the professional vocabulary should be understandable to students. This is sometimes difficult, because different words and terms can be used to denote

the same concepts when translating from Russian into English and when using English-speaking sources [1]. The available educational literature in English, used in Western countries, America and India, corresponds to the teaching system in Western countries and does not always correspond to our traditional approach to the development of the discipline. Foreign students who have access to both sources of information often say that our textbooks, translated into English, often present the material more clearly, more accessible. However, this issue is not discussed enough in the available literature and, in our opinion, requires detailed reflection [2].

Conclusions. An educational program that combines both approaches to teaching and would be as close as possible to the Western patterns of clinical examination of the patient, while retaining all the advantages of our traditional training and the best experience, primarily related to early direct contact with the patient, will maximize the benefits of such training.

References:

1. Мячина ДС, Деряева ОГ, Деряева АГ, Кожевников ВВ. Двужычное обучение в медицинских вузах. Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2020;46:7–3.
2. Смирнов СН, Победенная ГП, Лавринчук ИА, Шупер ВА, Матюхин ПВ. Проблемы медицинского образования иностранных граждан в медицинском университете. Мир медицины и биологии. 2013;9(39):171–173.

ТҮЙІН

ВЕКЛЕНКО Г.В., КАРИМОВ Д.Р.,
САҒЫНҒАЛИЕВА Х.Б.

МЕДИЦИНАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДІ СТУДЕНТТЕРДІ КЛИНИКАЛЫҚ ДАЙЫНДАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Шетелдік студенттерді оқыту Қазақстандағы
медициналық білім берудегі тұрақты үрдіске айналуға.

РЕЗЮМЕ

ВЕКЛЕНКО Г.В., КАРИМОВ Д.Р.,
САҒЫНҒАЛИЕВА Х.Б.

ПРОБЛЕМЫ КЛИНИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ АНГЛОГОВОРЯЩИХ СТУДЕНТОВ В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Обучение иностранных студентов становится
устойчивой тенденцией в медицинском образовании

Оларға ағылшын тіліндегі қолжетімді оқу әдебиеті, біздің дәстүрлі оқуымызға әрқашан да сәйкес келе бермейді. Біздің зерттеуіміздің мақсаты шетел студенттеріне негізгі клиникалық дағдыларды оқыту тәжірибесі негізінде білім беру бағдарламасына көзқарастарды анықтау болып табылады.

Негізгі сөздер: шетелдік студенттер, оқыту, оқу әдебиеті, білім беру бағдарламасы, тәсілдер, негізгі клиникалық дағдылар

в Казахстане. Учебная литература, доступная для них на английском языке, не всегда соответствует нашему традиционному подходу к освоению дисциплины. Целью нашего исследования является определение подходов к образовательной программе на основе описанного в литературе опыта обучения базовым клиническим навыкам иностранных студентов 3-го курса.

Ключевые слова: иностранные студенты, обучение, учебная литература, образовательная программа, подходы, базовые клинические навыки

PRIMKULOVA D.P., SHARMA SOURAV

THE POSSIBILITIES OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH OF THE DISTANCE LEARNING SYSTEM IN A NEW EDUCATIONAL FORMAT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The presented information is derived from studies of brain processes that affect the perception, memory, learning and understanding of students in the process of online learning. This information is related to the possibilities of psychological research of the distance learning system in a new educational format using interactive video and the Internet in distance education.

Keywords: Distance learning system, educational format, interactive video, Internet, psychological research.

The present information drawn from research on brain processes that impact perception, memory, learning, and understandings among learners during online education process. This information is related to the possibilities of psychological research of the distance learning system in a new educational format by using of interactive video and the Web in distance education through a discussion of how best to enhance learning or mitigate problems caused through the use of these technologies.

Purpose: making connections with the limbic brain; connecting through emotions; building and revising models; learning and changing learning in the brain; pursuing novelty through attention; storing and retrieving memories; thinking before acting through language; using technologies in light of brain research.

Methods. Currently, the world community is going through an important historical stage. Information and communication technologies, which are a global trend, are being widely introduced into the educational process. In accordance with this, distance learning in the education system is becoming one of the most effective tools. Distance learning-remote implementation of educational activities by a tutor and student using information technologies. This system is based on the principles of UNESCO “Education for all”, “lifelong learning”. Distance learning can save time and provide unlimited opportunities for information exchange in the market. At the same time, in the current quarantine period due to the pandemic, continuing education is becoming the basis. This system was not immediately adopted by both teachers and students. The most difficult

thing is that in secondary schools this is becoming a big problem. Parents who do not have a pedagogical education, lack of Information Technology, inability to use internet resources are growing day by day. However, the future of the nation is not only a matter of duty to the state or teachers. Your parents have responsibilities to your child. These problems primarily affect the child. Parents who are committed to aggression do not realize that they have a negative impact on the child’s psyche. A child may feel guilty about himself or herself in front of his or her parents and feel like a dependent person.

Results. Even the motivation of many students to study has completely decreased. To improve the effectiveness of distance learning from a psychological point of view. First of all, psychologists of the institution should contact parents and provide psychological counseling. Second of all, tutors and advisors need to change their communication styles. Teachers who cannot leave the traditional education system still adhere to an authoritarian style of communication. For a child who is not able to master the new system, a negative attitude of the teacher can not only hinder the progress of the learning process, but also lead to stress or a decrease in the child’s motivation. In this context, I would recommend that teachers Establish a democratic or liberal relationship with their students. Democratic communication is based on cooperation between the teacher and the student. And liberal relations are effective only for educational institutions that train specialists. Because this style puts the existing responsibility on the shoulders of the student. This allows students to feel responsible for self-education.

Conclusions. There may be a counterargument that the status of a teacher will decrease. However, it should be borne in mind that in the course of personal development, the formation of tolerant behavior of students is in the hands of students. In addition, it is of great importance in perception in communication. What we call perception coincides with the concept of perception. That is, it is the perception of the student by his being, the understanding of his inner world and mental state. This is an aspect of the relationship that is necessary not only for teachers, but also for mothers. For systematic information exchange, it is not superfluous to master the techniques and techniques of effective communication. That is, the communicator (informant) conveys information to the recipient (recipient of information) in a clear, argumentative way. To solve this problem, a feedback service is launched. Feedback is the recipient's response to the actions of the communicator. There are so many types of feedback. In this way, we can determine the psychological state of the student, knowing

how well he has learned the information received. In short, under normal circumstances, some students do not regularly attend lectures and seminars. And through the distance learning system, you can receive information at any time, indefinitely. This means that the student has a great opportunity to fully master the course of study. Building effective relationships is of great importance for the realization of opportunities.

References:

1. Аронсон Э. Көпке ұмтылған жалғыз. Әлеуметтік психологияға кіріспе. Астана: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2018;407б.
2. Арбузова ЕН, Анисимов АИ, Шатрова ОВ. Практикум по психологии общения. СПб.: Речь, 2008;272с.
3. Жаримбет АО. Қашықтықтан оқыту жүйесін психологиялық тұрғыдан тиімділігін арттыру Текст : непосредственный. Молодой ученый. 2020;17.1(307.1):7–8.

ТҮЙІН

ПРИМКУЛОВА Д.П., ШАРМА СУРАВ

ЖАҢА БІЛІМ БЕРУ ФОРМАТЫНДАҒЫ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ұсынылған ақпарат онлайн режимінде оқушылардың қабылдауына, есте сақтауына, оқуына және түсінуіне әсер ететін ми процестерін зерттеуден алынған. Бұл ақпарат қашықтықтан білім беруде интерактивті бейне мен интернетті қолдана отырып, жаңа білім беру форматындағы қашықтықтан оқыту жүйесін психологиялық тұрғыдан зерттеу мүмкіндіктерімен байланысты.

Негізгі сөздер: қашықтықтан оқыту жүйесі, білім беру форматы, интерактивті бейне, интернет, психологиялық зерттеулер

РЕЗЮМЕ

ПРИМКУЛОВА Д.П., ШАРМА СУРАВ

ВОЗМОЖНОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ СИСТЕМЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В НОВОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ФОРМАТЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Представленная информация почерпнута из исследований мозговых процессов, которые влияют на восприятие, память, обучение и понимание учащихся в процессе онлайн-обучения. Эта информация связана с возможностями психологического исследования системы дистанционного обучения в новом образовательном формате с использованием интерактивного видео и интернета в дистанционном образовании.

Ключевые слова: система дистанционного обучения, образовательный формат, интерактивное видео, интернет, психологические исследования

ABDIKADIR Z.N., ALTAYEVA A.U., MENESH A.B.

IDENTIFYING THE HARM OF HEADPHONES VIA BIOSTATISTICS

Astana Medical University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Modern life is impossible to imagine without music and headphones. Because of this, in society, especially among young people, a trend is forming such as dependence on headphones. But humanity does not hurt that it knows that daily use is above the norm, harms the hearing aid. In this study, we will show what this trend will lead to with the help of audiograms and biostatistics.

Keywords: Music and headphones, dependence, harms, trend, biostatistics.

Modern life is almost impossible to imagine without music. Music surrounds us everywhere, consequently, we have a super popular accessories like “headphones” that allow us to enjoy our favorite tunes anywhere, anytime, without disturbing others. However, unfortunately, scientific and medical research suggests a negative impact of headphones on the hearing organs. Therefore, you should figure out what is the harm of headphones and how to use them correctly so as not to damage your hearing. This paper will focus on how the Bartlett criterion in biostatistics helps to prove the harm of our beloved “headphones” in the study of the audibility threshold of students from Astana Medical University, using an online analog of the air conductivity audiometer, invented by Boris Simkin.

Purpose: to get audiograms from students and divide them into groups according to the number of hours and days use headphones per week; make an average graph for each group from the received audiograms by comparing two graphs to determine heterogeneity. The last and the most important thing is illustrating proof via the Bartlett test to show that the data is not randomly heterogeneous.

Methods. The study included 24 students of the same age (18-19 years) to exclude age errors. According to the standards of an audiometric room has been selected a most convenient university office with acoustic sound-absorbing panels on walls to comply accuracy of the audiogram result and minimization of unnecessary background noise. Since the test was in the range between 125 Hz and 20 kHz, it was decided to conduct aerial audiometry with sinusoidal signals through Sony MDR’s b-660AP headphones (the ability range sound of Sony is 2 Hz-25 kHz)The students were divided into two groups:

Group 1 - students who have been listening to music for 2-3 years through headphones every day at 80% or more of the maximum volume. Group 2 - students who have been listening to music for 2-3 years through headphones

3-4 times a week below 80% of the maximum volume.

Results. Based on the presented results, it would be fair to say that the harmful type of headphone use is listening 3 hours or even more a day, 7 days a week, which leads to a hearing loss tendency. As claimed by BIAP recommendations, the results of the other group adhere to the standards, which tells us that the optimal use of headphones is 2-3 times a week for no more than 3 hours a day and at a volume below 80% of the maximum volume. All participants were ontologically normal people, in a normal state of health, who are free from all signs and symptoms of ear disease and wax blockage in the ear canal, and who have no history of excessive noise exposure, exposure to potentially ototoxic drugs, or family hearing loss [1].

Conclusions. In addition, another study conducted by Andrzej B. DOBRUTSKY, Maurizi J. KIN, and Bartlomey KRUK proves that 2-3 years of using headphones lead to slight hearing damage, which leads to illegibility of a whisper or a quiet voice[2].

References:

- 1) A.B. Dobrucki, M.J. Kin, B. Kruk. Preliminary Study on the Influence of Headphones for Listening Music on Hearing Loss of Young People. Archives of Acoustics. 2013 June;38(3):e383-387. doi: 10.2478/aoa-2013-0045
- 2) BIAP Recommendation 02/1 bis: Automatic classification of hearing impairment, Oct. 26, 1996. <https://www.biap.org/es/recommendations/recommendations/tc-02-classification/213-rec-02-1-en-audiometric-classification-of-hearing-impairments/file>
- 3) World Health Organization. Hearing loss due to recreational exposure to loud sounds, 2015. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/154589>

ТҮЙІН

АБДИКАДИР З.Н., АЛТАЕВА А.У., МЕНЕШ А.Б.

ҚҰЛАҚҚАПТАРДЫҢ ЗИЯНЫН БИОСТАТИСТИКА КӨМЕГІМЕН АНЫҚТАУ

Астана медициналық университеті, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Қазіргі өмірді музыкасыз және құлаққасыз елестету мүмкін емес. Соның салдарынан социумда, соның ішінде жастар арасында құлаққап тәуелділік тенденциясы қатты қалыптасуда. Бірақ адамзат оның құлаққа қандай зардап әкелетінін біле білмейді. Зерттеуде осы тенденция не тудыратынын аудиограмма және биостатистика арқылы көрсететін боламыз.

РЕЗЮМЕ

АБДИКАДИР З.Н., АЛТАЕВА А.У., МЕНЕШ А.Б.

ВЫЯВЛЕНИЕ ВРЕДА НАУШНИКОВ ПРИ ПОМОЩИ БИОСТАТИСТИКИ

Медицинский университет Астана, Нур-Султан,
Казахстан

Современную жизнь невозможно представить без музыки и наушников. Из-за этого в социуме, особенно среди молодежи, формируется тенденция такая, как зависимость от наушников. Но человечество не больно то знает, что ежедневное использование выше нормы приносит вред слуховому аппарату. В этом исследовании мы покажем, к чему приведет эта

Негізгі сөздер: музыка және құлаққаптар, тенденция при помощи аудиограммы и биостатистики.
тәуелділік, зиян, тренд, биостатистика **Ключевые слова:** музыка и наушники, зависимость,
вред, тренд, биостатистика

ЖАКИЕВА Г.Р., АМАНЖОЛОВА А., АБДРАХМАНОВА Д., БЕРИККАЛИЕВА А., САГИТОВА Ж., ХАЛИУЛЛА С.

КОВИДТЕН КЕЙІНГІ СИНДРОМНЫҢ ӘРТҮРЛІ ЖАСТАҒЫ ПАЦИЕНТТЕРДЕ БАЙҚАЛУ ЖИІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жаңа коронавирустық инфекция-2019 бүкіл әлемге таралды және әлі де өзекті мәселе болып қала береді. Инфекциядан кейін науқастар бүйрек синдромына тап болады. Бұл жұмыста жалпы тәжірибе интерндері Орал қаласының №5 емханасында әртүрлі жастағы пациенттерде постковидті синдромның пайда болу жиілігін зерттеді.

Негізгі сөздер: *коронавирустық инфекция, ковидтен кейінгі синдром, әлсіздік, ентігу, симптом*

Өзектілігі. Жаңа коронавирусты инфекция - 2019 (COVID-19 — Coronavirus disease 2019) бүкіл әлемге таралған ауыр індет болып келеді. Дүниежүзлік денсаулық сақтау ұжымының мәліметіне сәйкес 290 миллион адам осы дертті жұқтырған және 4,69 миллион өлім жағдайы тіркелген. Коронавирус тудыратын асқынулардан басқа, адамдар ковидтен кейінгі синдромға ұшырауда. Ол адамның өмір сапасына кері әсерін тигізіп, ауырып шыққаннан кейін жалпы денсаулық жағдайының қалпына келуіне кедергі келтіреді. Ковидтен кейінгі синдром әртүрлі ағзалар мен жүйелерді зақымдаумен болатын клиникалық көріністер: жөтел, кеуде тұсы ауыруы, бұлшық еттер мен буындар ауыруы, ентігу және кеуде торындағы ауырлық сезімі, субфебрилет және тағы басқа симптомдармен көрінеді. Бүгінде ковидтен кейінгі синдром құпия болып қалуда, SARS-CoV-2-тың жаңа варианттарының кездесу жиілігі мен ауырлығына әсері өзекті бола түсуіне байланысты оны зерттей берудің маңызы зор.

Зерттеу мақсаты: әртүрлі жастағы адамдардағы ковидтен кейінгі синдром ағымының ерекшеліктеріне баға беру.

Материалдары және әдістері. Біздер, жалпы тәжірибелік дәрігер интерндері, Орал қаласындағы №5 емханада практика кезінде әртүрлі жастағы коронавирусты инфекциямен ауырған пациенттердің амбулаторлы картасының ретроспективті анализін жүргіздік. Зерттеуге коронавирусты инфекциямен ауырған – 246 пациент алынды. Олардың ішінен қарт жастағы адамдар саны (60-75) – 61-24%, орта жастағылар саны (45-59) – 46-19%, жастар саны (18-44) – 139 – 7%. Пациенттердегі ковидтен кейінгі синдромның симптомдарының кездесу жиілігі: әлсіздік: жастарда – 21, орта жас – 7, қарттар – 27. Ентігу және кеуде торындағы ауырлық сезімі: жастарда – 13, орта жас – 4, қарттар – 12. Шаш түсуі: жастарда – 6, орта жас – 5, қарттар – жоқ. Ұйқысыздық: жастарда – 5, орта жас – 5, қарттар – 4. Иіс сезу мен дәм сезу бұзылыстары: жастарда – 16,

орта жас – 6, қарттар – 5. Мазасыздық, көңіл күйдің өзгерісі: жастарда – 3, орта жас – жоқ, қарттар – жоқ. Қан қысымының жоғарылауы: жастарда – 4, орта жас – 5, қарттар – 23. Бас ауруы: жастарда – 10, орта жас – 7, қарттар – 10. Нейропатия: жастарда – 3, орта жас – 3, қарттар – 10.

Қорытынды және талқылау. Сонымен қорыта келгенде, ковидпен ауырып шыққан науқастарда кейінгі болатын симптомдар әртүрлі клиникалық көріністермен байқалады. Ең жиі кездесетін симптомдарға: әлсіздік – 55 (32%), ентігу – 29 (17%), иіс сезу мен дәм сезу бұзылыстары – 27 (16%), басының ауруы – 27 (16%), нейропатия – 16(9,5%) ұйқысыздық – 14 (8,3%) жатады. Әлсіздік – 12(13%), ентігу, қан қысымының жоғарылауы – 23(25%), бас ауруы – 10 (11%), нейропатия – 10 (11%) симптомдары қарт жастағы науқастарда көп байқалған. Жастарда: әлсіздік – 21 (25%), ентігу – 13 (16%), шаш түсуі – 6 (7,4), иіс сезу мен дәм сезу бұзылыстары – 16 (20%), мазасыздық, көңіл күйдің өзгерісі – 3 (3,7%) жиі болған.

Тұжырым. Әлбетте, осындай ковидтен кейінгі синдромның ауырып шыққан науқастарда ұзақ, жиі байқалуы осындай дертті дер кезінде диагнозын анықтап, емдеу және айықтыру шараларын ауқымды жүргізу шараларын дәрігерлерге міндеттейді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Белопасов ВВ, Журавлева ЕН, Нугманова НП, Абдрашитова АТ. Постковидные неврологические синдромы. Клиническая практика. 2021;12(2):69–82. DOI: <https://doi.org/10.17816/clinpract71137>
2. Крук Г, Раза С, Ноуэлл Д, Янг М. Длительный ковид — механизмы, факторы риска и лечение БМЖ 2021; 374 DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.n1648>
3. Halpin SJ, et al. Симптомы и потребности в реабилитации после разряда у выживших после инфекции COVID-19: перекрестная оценка. Журнал медицинской вирусологии. 2021;93:1013–1022.

РЕЗЮМЕ

ЖАКИЕВА Г.Р., АМАНЖОЛОВА А,
АБДРАХМАНОВА Д, БЕРИККАЛИЕВА А,
САГИТОВА Ж, ХАЛИУЛЛА С.

**ПОСТКОВИДНЫЙ СИНДРОМ И ЧАСТОТА
ПРОЯВЛЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ РАЗНОГО
ВОЗРАСТА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Новая коронавирусная инфекция-2019 распространилась по всему миру и до сих пор остается актуальной проблемой. Больные после перенесенной инфекции сталкиваются с постковидным синдромом. В данной работе интернами общей практики изучены частота проявления постковидного синдрома у пациентов разного возраста в поликлинике №5 г.Уральска.

Ключевые слова: *коронавирусная инфекция, постковидный синдром, слабость, одышка, симптом*

SUMMARY

ZHAKIYEVA G.R., AMANZHOLOVA
A, ABDRAKHMANOVA D, BERIKKALIEVA A,
SAGITOVA ZH, KHALIULLA S.

**POSTCOVID SYNDROME AND THE FREQUENCY
OF MANIFESTATIONS IN PATIENTS OF
DIFFERENT AGES**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

A new coronavirus infection-2019 has spread around the world and still remains an urgent problem. Patients after an infection are faced with postcovid syndrome. It negatively affects the quality of life and scares with the uncertainty of the forecasts of the general state of health. In this work, interns of general practice studied the frequency of postcovid syndrome in patients of different ages in polyclinic No. 5 of Uralsk

Keywords: *coronavirus infection, post-covidal syndrome, weakness, shortness of breath, symptoms*

КОСМУРАТОВА Р.Н., ЗАРЛЫКОВА У.П., МАХАНОВА А.К., АДИБАЙ А.Ә.,
ШАЙМЕРДЕНОВА Ж.Т.

**ЛИПИДНЫЙ ПРОФИЛЬ У ЛИЦ С ОЖИРЕНИЕМ В ЗАПАДНОМ РЕГИОНЕ
КАЗАХСТАНА**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан
научный руководитель: асс.профессор Кудабаяева Х.И.

Ожирение остается одной из актуальных проблем современного общества. Нарушения обмена веществ, связанные с ожирением, представляют серьезную угрозу для общественного здравоохранения на уровне населения. Целью исследования является оценка распространенности атерогенной дислипидемии у взрослых, проживающих в западном регионе Казахстана.

Ключевые слова: *ожирение, общий холестерин (ОХС), липопротеиды низкой плотности (ЛПНП), липопротеиды высокой плотности (ЛПВП), триглицериды (ТГ)*

Актуальность. Ожирение остается одной из актуальных проблем современного общества. Ассоциированные с ожирением метаболические нарушения представляют серьезную угрозу здоровью населения на популяционном уровне. Чаще всего при исследовании ожирения для плазмы крови определяют такой важный параметр, как липидный профиль натошак, включающий общий холестерин (ОХ), липопротеиды высокой плотности (ЛПВП), липопротеиды низкой плотности (ЛПНП) и триглицериды (ТГ). Большой объем накопленных данных об ожирении позволяет проводить их метаанализ и лежит в основе большого количества проводимых исследований. [1,2].

Цель исследования. Оценка распространенности атерогенной дислипидемии у взрослых, проживающих в западном регионе Казахстана.

Материалы и методы. Всего в исследовании приняли участие 1201 человек. По параметрам роста и

массы тела высчитывался индекс массы тела (ИМТ) по формуле: вес (кг)/рост в м². Оценка ИМТ проведена согласно классификации избыточной массы тела и ожирения ВОЗ (2007): норма – 18,5-24,9 кг/м²; избыточная масса – 25,0-29,9 кг/м²; ожирение 1 степени – 30,0-34,9кг/м²; ожирение 2 степени – 35-39,9 кг/м²; ожирение 3 степени – более 40 кг/м². Липидный статус включал определение общего холестерина (ОХС), липопротеидов низкой плотности (ЛПНП), липопротеидов высокой плотности (ЛПВП), триглицеридов (ТГ). ОХС определялся энзиматическим (СНОД-РАР) методом (ммоль/л). ЛПНП рассчитывались по формуле Фридвальда (с использованием значений ОХС, ЛПВП и ТГ) (ммоль/л). При определении ЛПВП применялся гомогенный энзиматический колориметрический тест (ммоль/л).

Результаты и обсуждение. В зависимости от ИМТ выявлены значимые различия в липидограмме

между нормальной массой тела и избыточной массой тела, включая ожирение. Выявлены значимые положительные, сильные связи ИМТ с коэффициентом атерогенности ($r=0,99$), с ЛПНП ($r=0,95$), с триглицеридами ($r=0,95$), средняя связь с ОХ ($r=0,49$) и отрицательная сильную связь ЛПВП ($r=-0,99$). Полученные нами данные согласуются с отечественными исследователями, но при этом отмечается большой разрыв между частотой ожирения у мужчин и женщин (23,6% и 63,04% соответственно) и избыточной МТ (29,63% и 70,37% соответственно) [3].

Заключение. Выявлено, что более половины обследованных (59,18%) имели повышенный индекс атерогенности, ЛПНП - 44,91%, ОХС (29,29%), ТГ (29,69%), ЛПВП (28,96%). с учетом гендерных нормативов. Отмечается превышение показателей у мужчин

по сравнению с женщинами.

Список литературы:

1. Ivan Liakh, Tomasz Sledzinski, Lukasz Kaska, Paulina Mozolewska, Adriana Mika. Sample Preparation Methods for Lipidomics Approaches Used in Studies of Obesity. *Molecules*. 2020;25(22):5307. DOI: 10.3390/molecules25225307
2. Champion JD, et al. Retrospective Chart Review for Obesity and Associated Interventions Among Rural Mexican-American Ad. *Accessing J.Am.Assoc. NursePract.* 2013;25:604–610.
3. Бердығалиев А, и др. Изучение распространенности избыточной массы тела и ожирения среди женщин в Казахстане. *Вестник КазНМУ.* 2015;1:409–414.

ТҮЙІН

КОСМУРАТОВА Р.Н., ЗАРЛЫҚОВА
Ұ.П., МАХАНОВА А.К., ӘДІЛБАЙ А.Ә.,
ШАЙМЕРДЕНОВА Ж.Т.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ БАТЫС ӨңІРІНДЕГІ СЕМІЗДІККЕ ШАЛДЫҚҚАН АДАМДАРДЫҢ ЛИПИДТІК БЕЙНІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Семіздік қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі болып қала береді. Семіздікпен байланысты метаболикалық бұзылулар популяция деңгейінде халықтың денсаулығына айтарлықтай қауіп төндіреді. Зерттеу мақсаты Қазақстанның батыс аймағында тұратын ересектерде атерогенді дислипидемияның таралуын бағалау болып табылады.

Негізгі сөздер: семіздік, жалпы холестерин (ЖХС), төмен тығыздықтағы липопротеидтер (ТТЛП), жоғары тығыздықтағы липопротеидтер (ЖТЛП), триглицеридтер (ТГ)

SUMMARY

KOSMURATOVA R.N., ZARLYKOVA
U.P., MAKHANOVA A.K., ADILBAY A.A.,
SHAIMERDENOVA ZH.T.

LIPID PROFILE IN OBESE PEOPLE IN THE WESTERN KAZAKHSTAN

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Obesity remains one of the urgent problems of modern society. Metabolic disorders associated with obesity pose a serious threat to public health at the population level. The aim of the study is to assess the prevalence of atherogenic dyslipidemia in adults living in the western region of Kazakhstan.

Keywords: obesity, total cholesterol (TC), low density lipoproteins (LDL), high density lipoproteins (HDL), triglycerides (TG)

МАҚАШОВА М.С., УАЛИЕВА М.Б., БАЯМИРОВА Ф.Г., ҚАРАҒҰЛОВА А.Ж., КАБДОЛЛИН М.Б.

ҚАЗАҚ ПОПУЛЯЦИЯСЫНДА NRXN3 rs10146997 ПОЛИМОРФИЗМІНІҢ СЕМІЗДІКПЕН БАЙЛАНЫСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі: асс.профессор Құдабаева Х.И.

Семіздік проблемасы жыл сайын өзекті болып келеді және адамдардың өміріне әлеуметтік қауіп төндіре бастайды. Орталық Азия популяцияларында, оның ішінде қазақ популяциясында бұрын зерттелмеген семіздікпен байланысты гендердің полиморфизмін анықтау семіздіктің этиологиясын, патофизиологиясын түсінуге, емдеудің жаңа әдістерінің пайда болуына елеулі үлес қосады.

Негізгі сөздер: полиморфизм, семіздік эпидемиологиясы, GWASs

Өзектілігі. Семіздік – әлемдегі ең маңызды жыл өткен сайын өзекті болып келеді және өмір жаһандық проблемалардың бірі. Семіздік проблемасы сүру аймағына, жасына және жынысына қарамастан

адамдардың өміріне әлеуметтік қауіп төндіре бастады. Жалпы геномдық ассоциативті зерттеулер (GWASs) семіздікке байланысты 750-ден астам локусты анықтады [1]. Орталық Азия популяцияларына, соның ішінде қазақ популяциясында бұрын зерттелмеген семіздікпен байланысты гендердің полиморфизмін анықтау семіздік этиологиясын, патофизиологиясын түсінуге, жаңа емдеу әдістерінің пайда болуына айтарлықтай үлес қосады.

Зерттеу мақсаты: Қазақ популяциясында NRXN3 rs10146997 гені полиморфизмінің семіздікпен байланысын зерттеу.

Зерттеу материалдары мен әдістері: Барлығы зерттеуге 319 адам қатысты. Әрбір қатысушыдан тексеру жүргізуге жазбаша ақпараттандырылған келісім алынды. Сауалнама негізінде іріктеп алынған этникалық қазақтарды дене салмағының индексі (BMI) 30 кг/м² жоғары (негізгі) және 30 кг/м² төмен (бақылау тобы) бойынша 2 топқа бөліп, антропометриялық тексеріс, липидті профиль, ДНҚ-ны оқшаулауға арналған реагенттер жиынтығын қолдана отырып, полимераздық тізбекті реакция (ПЦР) әдісі арқылы DT Prime құрылғысында NRXN3 rs10146997 генінің полиморфизмі анықталды.

Нәтижелері мен талқылау: Статистикалық талдау STATISTICA 10 бағдарламасын қолдана отырып жүргізілді. Аллельдердің кездесу жиілігі Харди-Вайнберг заңы бойынша χ^2 критерийі көмегімен анықталды. Негізгі топта NRXN3 rs10146997 (TT > CC, сәйкесінше 0,84; 0,004); (C<T) 0,87; бақылау тобында NRXN3 rs10146997 (TT > CC, сәйкесінше

0,80; 0,04); (C<T) 0,92 генотиптер мен аллельдер жиілігі анықталды.

NRXN3 rs10146997 полиморфизм аллелінің жиілігі біз зерттеген қазақ популяциясының 92% -ын құрады және NCBI деректер базасындағы Оңтүстік және Шығыс Азия, Еуропа, Дания популяцияларымен салыстырғанда ($p > 0,05$) сенімді айырмашылықтарға ие болды [2]. Біз зерттеген қазақ популяциясында C қолайсыз аллелінің – 0,08% өте төмен жиілігі өзіне назар аударды, бұл таңдама көлемінің аздығына байланысты болуы мүмкін және одан әрі кең ауқымды зерттеулер жүргізуді талап етеді.

Қорытынды: Қазақ популяциясындағы NRXN3 rs10146997 полиморфизмі генотиптерінің таралуы NCBI деректер базасындағы еуропалық популяциядан айтарлықтай ерекшеленді ($p > 0,05$). Негізгі және бақылау тобы арасында липидті профиль бойынша статистикалық сенімді айырмашылықтар анықталғанмен, генотиптердің таралу жиілігінде сенімді статистикалық байланыс анықталған жоқ және полиморфизм аллельдерінің таралуы NRXN3 rs10146997 Харди-Вайнберг тепе-теңдігіне сәйкес келмейді ($p = 0,0193$), осыған байланысты зерттелетін таңдама көлемін көбейту қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Chang Sun, Peter Kovacs Esther Guiu-Jurado. Genetics of Obesity in East Asians// Front. Genet. – 2020. – Vol.11. –e575049. <https://doi.org/10.3389/fgene.2020.575049>
2. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/>

РЕЗЮМЕ

МАҚАШОВА М.С., УАЛИЕВА М.Б.,
БАЯМИРОВА Ф.Г., КАРАГУЛОВА А.Ж.,
КАБДОЛЛИН М.Б.

АССОЦИАЦИЯ ПОЛИМОРФИЗМА NRXN3 rs10146997 С РАЗВИТИЕМ ОЖИРЕНИЯ В КАЗАХСКОЙ ПОПУЛЯЦИИ

Западно-Казакхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казакхстан

Проблема ожирения с каждым годом становится все более актуальной и начинает представлять социальную угрозу для жизни людей. Выявление полиморфизма генов, ассоциированных с ожирением, ранее не изученных в популяциях Центральной Азии, в том числе в казахской популяции, вносит значительный вклад в понимание этиологии, патофизиологии ожирения, появление новых методов лечения.

Ключевые слова: полиморфизм, этиология ожирения, GWASs

SUMMARY

MAKASHOVA M.S., UALIEVA M.B.,
BAYAMIROVA F.G., KARAGULOVA A.ZH.,
KABDOLLIN M.B.

ASSOCIATION OF POLYMORPHISM NRXN3 rs10146997 WITH THE DEVELOPMENT OF OBESITY IN THE KAZAKH POPULATION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The problem of obesity is becoming more and more urgent every year and is beginning to pose a social threat to people's lives. The identification of polymorphism of genes associated with obesity, not previously studied in the populations of Central Asia, including the Kazakh population, makes a significant contribution to understanding the etiology, pathophysiology of obesity, the emergence of new treatment methods.

Keywords: polymorphism, obesity epidemiology, GWASs

АЙМАҒАНБЕТОВ Ә.М., ЕРМУХАНОВА Л.С., АБДИКАДИРОВА И.Т., КУРГАНБЕКОВА М.Б.,
ДОСТАНОВА Ж.А.

ВАКЦИНАПРОФИЛАКТИКА БОЙЫНША ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕР ТУРАЛЫ МЕДИЦИНА ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ ШҚІРЛЕРІН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

КМАЖ медицина қызметкерлерінің жұмыс орындарын автоматтандырады және қызметкерлердің пациенттерді қарауына уақытты үнемдеуге көмектеседі. Бұл зерттеудің мақсаты – алғашқы медициналық-санитарлық көмек деңгейінде КМАЖ-де вакцинациялаудың қосымша нұсқаларын әзірлеу бойынша медицина қызметкерлерінің пікірін талдау.

Негізгі сөздер: кешенді медициналық ақпараттық жүйені (КМАЖ), COVID-19 вакцинация, цифрлық вакцинация картасы, E-gov бағдарламасы, пандемия

Өзектілігі. Қазіргі уақытта Бірыңғай ұлттық денсаулық сақтау жүйесі негізінде медициналық көмек сапасын жақсартуға арналған денсаулық сақтаудың Бірыңғай ақпараттық жүйесі жүзеге асырылуда. Қазақстанда денсаулық сақтау жүйесіне кешенді медициналық ақпараттық жүйені (КМАЖ) енгізу қажетті үрдіс болып табылады. Себебі КМАЖ медицина қызметкерлерінің жұмыс орындарын автоматтандырады және қызметкерлердің пациенттерді қарау уақытын үнемдеуге көмектеседі.

COVID-19 вакцинациясы бүгінгі таңда пандемиямен күресудің бірден-бір құралы және медицина қызметкерлер вакцинация компаниясының алдыңғы қатарында. Қазіргі уақытта кешенді медициналық ақпараттық жүйесінің вакцинация туралы опциясы жоқ. Біздің зерттеу жұмысымыз КМАЖ арқылы медицина қызметкерлерінің вакциналауға бейілділігі мен жауапкершілігін арттыруға бағытталған.

Зерттеу мақсаты. Медициналық-санитарлық алғашқы көмек деңгейінде кешенді медициналық ақпараттық жүйесіне вакцинациялаудың қосымша опциясын әзірлеу бойынша медицина қызметкерлер пікірлерін талдау.

Материалдар мен әдістер. E-gov бағдарламасы мен КМАЖ (профилактикалық егу картасы (065/е нысаны), тексерулер мен орындалған екпелерді тіркеу журналы (066/е нысаны).

Зерттеу әдістері. Өлеуметтік сұрастыру (сұхбаттасу) (n=17), сипаттамалық статистика, контент талдау.

Зерттеуге №1 ҚЕ 39 медицина қызметкері (35 учаскелік дәрігер, иммунопрофилактика кабинетінің 1

дәрігер және орта медицина қызметкері және егу кабинетінің 2 орта медицина қызметкерлері) қатысты. Жүргізілген сапалы зерттеудегі іріктеу теориялық қанықтыру (сатурация) нәтижесінде тереңдетілген сұхбат 17 медицина қызметкерлерінен алынды.

Қорытынды. Барлық қолжетімді нұсқалар бойынша КМАЖ қызметін зерттей келе, вакцинация туралы толық ақпараттың жоқтығы анықталды. Ақтөбе қаласындағы №1 ҚЕ-ның медицина қызметкерлерімен сұхбат жүргізу нәтижесі бойынша КМАЖ-де «Цифрлық вакцинация картасы» қосымша нұсқасын енгізу өте маңызды және өзекті болып табылады. Қазіргі уақытта КМАЖ интеграцияланған деректер базасы, осыған байланысты вакцинация туралы барлық ақпарат бірыңғай ақпараттық жүйеде болуы керек. Бұл медицина қызметкерлерінің міндеттемесі мен жауапкершілігін арттырады және денсаулық сақтау мекемелерінің сапасын жақсартады. КМАЖ-де «Цифрлық вакцинация картасы» қосымша нұсқасын енгізу бойынша ұсынымдар әзірленетін болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бейсенбаева АҚ, Акимбаева КТ, Товма НА. Тенденции развития цифровой экономики в Казахстане. Статистика, учет и аудит. 2018; 2(69):88–92.
2. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының ресми мәліметтері
3. <https://www.who.int/ru>
4. Таңдалған ОААЭО елдеріндегі COVID-19 вакцинасына қоғамның көзқарасын талдау, 2021 ж. km@careinstitute.org

РЕЗЮМЕ

АЙМАГАНБЕТОВ А.М., ЕРМУХАНОВА Л.С.,
АБДИКАДИРОВА И.Т., КУРГАНБЕКОВА М.Б.,
ДОСТАНОВА Ж.А.

**АНАЛИЗ МНЕНИЙ МЕДИЦИНСКИХ
РАБОТНИКОВ ОБ ИНФОРМАЦИОННЫХ
СИСТЕМАХ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ ПО
ВАКЦИНОПРОФИЛАКТИКЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

КМИС автоматизирует рабочие места медицинских работников и помогает сэкономить время на осмотре пациентов сотрудниками. Цель данного исследования - проанализировать мнения медицинских работников по разработке дополнительных опций вакцинации в КМИС на уровне первичной медико-санитарной помощи.

Ключевые слова: комплексная медицинская информационная система, COVID-19, вакцинация, цифровая прививочная карта, программа E-gov, пандемия

SUMMARY

AIMAGANBETOVA A.M., YERMUKHANOVA L.S.,
ABDIKADIROVA I.T., KURGANBEKOVA M.B.,
DOSTANOVA ZH.A.

**ANALYSIS OF OPINIONS OF MEDICAL
WORKERS ABOUT INFORMATION SYSTEMS IN
HEALTHCARE ON VACCINATION**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

IMIS automates the workplaces of medical workers and helps to save time on the examination of patients by employees. The purpose of this study is to analyze the opinions of medical professionals on the development of additional vaccination options in IMIS at the primary health care level.

Keywords: integrated medical information system (IMIS), COVID-19 vaccination, digital vaccination map, E-gov program, pandemic

КОЙШЫБАЕВ А.К., АМАНКОСОВ А.А., АЛТЫНБАЕВА Ж.К.

**ГЕПАТОЦЕЛЛЮЛЯРНАЯ КАРЦИНОМА (ГЦК). СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ
МЕТОДОВ ЛЕЧЕНИЯ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Данные различных метаанализов и системных обзоров рандомизированных исследований адьювантной терапии ТАСЕ свидетельствуют о том, что этот режим может быть полезен у пациентов с высоким риском (опухоль > 5 см или сосудистая инвазия). Хотя системная химиотерапия применяется у пациентов с прогрессирующим и метастатическим ГЦК, ее применение после радикальной резекции является спорным.

Ключевые слова: гепатоцеллюлярная карцинома, сравнительный анализ, рак, химиотерапия

Актуальность. Гепатоцеллюлярная карцинома (ГЦК) является наиболее распространенным первичным раком печени с неблагоприятным прогнозом. Частота случаев смерти от ГЦК и связанной с ГЦК увеличилась за последние несколько десятилетий. Однако возможности лечения поздних стадий ГЦК очень ограничены. Сорафениб остается препаратом первой линии, одобренным для системного лечения распространенного ГЦК. Однако за последние годы появились новые методы лечения ГЦК без токсического воздействия на организм системных химиопрепаратов. Трансартериальная химиоэмболизация (ТАХЭ) является стандартным методом лечения промежуточной стадии гепатоцеллюлярной карциномы (ГЦК). В этом обзоре будут обобщены и обсуждены клинические исследования и протоколы лечения системной химиотерапии распространенного ГЦК.

Цель исследования. В работе обобщены и обсуждены клинические исследования системной химиотерапии ГЦК. Сравнить методы системной химиотерапии

при ГЦК с другими инвазивными методами лечения.

Материалы и методы. В базе данных PUBMED проведен систематический поиск исследований ГЦК по ключевым словам «HCC», «sorafenib», «chemotherapy», «chemoembolization».

Результаты и обсуждение. Хотя системная химиотерапия обычно используется для пациентов с распространенным и метастатическим ГЦК, ее использование после радикальной резекции вызывает споры. Данные различных метаанализов и систематических обзоров рандомизированных исследований адьювантной терапии ТАХЭ позволяют предположить, что этот режим может быть полезен у пациентов с высоким риском (опухоль > 5 см или инвазия сосудов). ТАХЭ можно использовать при ГЦК на ранней стадии, если другие методы лечения невозможны, или в качестве неоадьювантного лечения перед трансплантацией печени.

Заключение. ГЦК остается сложной болезнью с растущей глобальной заболеваемостью и высокой,

связанной с этим смертностью. Цитотоксическая химиотерапия будет играть второстепенную роль в лечении распространенного ГЦР в сравнении с ТАХЭ.

Список литературы:

1. Роксбург П, Эванс ТР. Системная терапия гепатоцеллюлярной карциномы: делаем ли мы

успехи? *Adv Ther.* 2008;25:1089–104. 10.1007/s12325-008-0113-z

2. Tabrizian P, Jibara G, Shrager B, Schwartz M, Roayaie S. Рецидив гепатоцеллюлярного рака после резекции: характер, лечение и прогноз. *Энн Сург.* 2015;261:947–955.

ТҮЙІН

КОЙШЫБАЕВ А.К., АМАНКОСОВ А.А.,
АЛТЫНБАЕВА Ж.К.

БАУЫР ЖАСУШАЛЫҚ КАРЦИНОМАСЫ (БЖК). ЕМДЕУ ӘДІСТЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Өртүрлі мета-талдаулар мен рандомизацияланған сынақтардың жүйелі шолуларынан алынған TACE адьювантты терапиясының деректері бұл режим жоғары тәуекел тобына жататын (ісік > 5 см немесе тамырлы инвазия) пациенттерде пайдалы болуы мүмкін екенін көрсетеді. TACE басқа емдеу мүмкін болмаған кезде, ерте БЖК үшін немесе бауыр трансплантациясы алдында неоадьювантты емдеу ретінде қолданылуы мүмкін.

Негізгі сөздер: гепатоцеллюлярлық карцинома, салыстырмалы талдау, қатерлі ісік, химиотерапия

SUMMARY

KOISHYBAYEV A.K., AMANKOSOV A.A.,
ALYNBAYEVA ZH.K.

HEPATOCELLULAR CARCINOMA (HCC). COMPARATIVE ANALYSIS OF TREATMENT METHODS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Evidence from various meta-analyses and systemic reviews of randomized trials of adjuvant therapy with TACE suggests that this regimen may be useful in patients at high risk (tumor > 5 cm or vascular invasion). Although systemic chemotherapy is used for patients with advanced and metastatic HCC, its use after radical resection is controversial.

Keywords: hepatocellular carcinoma, comparative analysis, cancer, chemotherapy

САДУОВ М.А., КУЛМАНОВА Н.Е., МАКАРОВА Э.А.

ӨКПЕНІҢ СОЗЫЛМАЛЫ ОБСТРУКТИВТІ АУРУЛАРЫ БАР НАУҚАСТАРДЫ ІРІКТЕУ АЛГОРИТМІНІҢ ДӘЙЕКТІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі пандемияға сәйкес, қабылдау бөліміне кіретін пациенттердің көпшілігі тыныс алу патологиясына шағымданады. Осыған сәйкес ӨСОА бар науқастарды дәл сұрыптау асқынулардың алдын алуға және шұғыл көмек көрсетуге ықпал етеді. Бұл зерттеудің мақсаты сұрыптау қателерінің жиілігін салыстыру және алгоритмнің дәлдігін бағалау болып табылады.

Негізгі сөздер: пандемия, өкпе, ӨСОА, ESI шкаласы, ESI+пикфлоуметр

Өзектілігі. Қазіргі таңдағы пандемияға сәйкес қабылдау бөліміне келіп түсетін науқастардың басым көпшілігі тыныс жолдарының патологиясына шағымданатын науқастар. Осыған сәйкес ӨСОА бар науқастарды дұрыс іріктеу асқынулардың алдын алуға және шұғыл көмек көрсетуге септігін тигізеді. Зерттеуде пикфлоуметр құралы арқылы максималды тыныс шығару жиілігін анықтау, ӨСОА бар науқастарды іріктеу кезінде дәйекті және диагностикасында пайдалы болуы негізге алынды.

Зерттеудің мақсаты: Өкпенің созылмалы обструктивті аурулары бар науқастарды ESI(шұғыл жағдайлардағы ауырлық индексі) шкаласы және ESI+пикфлоуметр құралы көмегімен іріктей отырып, Триаж жүйесінің дәйектілігін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуге 2020 жылдың қыркүйек айынан желтоқсан айы аралығында Медициналық жедел жәрдем ауруханасының қабылдау бөліміне ендікпеге шағымданған және анамнезінде өкпенің созылмалы обструктивті ауруларымен

немесе респираторлы ауруларымен келіп түскен 72 науқастар ESI шкаласы арқылы іріктелетін бақылау тобына (n=36) және ESI+пикфлоуметр (ESI+PEF) көмегімен іріктелетін негізгі зерттеу тобына (n=36) бөлінді. Науқастар ыңғайлы таңдама әдісі арқылы кезекпен екі топқа іріктеліп отырды. Іріктеу процесін бір-бірінің шешімін естімеген екі арнайы кабинетте бес жылдан астам арнайы жұмыс өтілі бар 4 медбике жүзеге асырды. Екі топтағы науқастардың жасы, жынысы, өмірлік маңызды белгілері (ТАЖ, ЖЖЖ, АҚҚ, сатурация, дене қызуы, негізгі зерттеу тобы үшін пикфлоуметр нәтижелері), іріктеу категориясы мен іріктеу уақыты және клиникалық нәтижелер (науқастар реанимация және қарқынды терапия бөліміне немесе көп мамандандырылған терапевтік бөлім, күндізгі стационар немесе амбулаториялық емдеу) анықталынды.

Нәтижелері мен талқылау. Жеткіліксіз іріктеу жиілігі сәйкесінше ESI және ESI + PEF топтарында 33,3% және 11,1%, шамадан тыс іріктеу жиілігі 27,8% және 0% құрады. Дұрыс іріктеу жиілігі ESI + PEF топтарында 94,4% және ESI топтарында 63,9% құрады. Екі

топтың арасындағы қателері мен дұрыс іріктеу ($p = 0,001$) арасында айтарлықтай айырмашылық бар. Бірфакторлы Кокстың пропорциональды тәуекел талдауы бойынша ӨСОА бар науқастарда пикфлоуметрдің көмегінсіз (ESI) іріктеуден кейін дұрыс емес іріктеу қаупі пикфлоуметрмен іріктеуге (ESI+PEF) қарағанда 1,47 есе жоғары екендігі анықталды.

Қорытынды. ESI шкаласымен бірге пикфлоуметр құралын қолдану ӨСОА-мен ауыратын науқастарды дәлірек іріктеудің әдісін қамтамасыз ете алады, бұл медициналық қызметкерлерге жоғары қауіпті ӨСОА-мен ауыратын науқастарды дұрыс *анықтауға көмектеседі.*

Әдебиеттер тізімі:

1. Дюсупов АА, Пивина ЛМ. Шұғыл жағдайлардың ауырлық индексіне сәйкес науқастарды іріктеу. Методикалық нұсқаулық. 2018;100б.
2. Robertson-Steel I. Evolution of triage systems. Emergency Medicine Journal. 2006;23:154–163.
3. Mannino DM, Homa DM, Akinbami LJ, Ford ES, Redd SC. Chronic obstructive pulmonary disease surveillance. MMWR Surveill Summ Journal. 2011;56(6):1–16.

РЕЗЮМЕ

САДУОВ М.А., КУЛМАНОВА Н.Е., МАКАРОВА Э.А.

ОЦЕНКА ТОЧНОСТИ АЛГОРИТМА СОРТИРОВКИ БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКИМИ ОБСТРУКТИВНЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ ЛЕГКИХ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казакстан

В соответствии с нынешней пандемией большинство пациентов, которые поступают в приемное отделение, жалуются на патологию дыхательных путей. В соответствии с этим точная сортировка больных с ХОБЛ способствует профилактике осложнений и оказанию неотложной помощи. Цель данного исследования – сравнение частоты ошибок сортировки и оценка точности алгоритма.

Ключевые слова: пандемия, легкие, патология дыхательных путей, шкала ESI, ESI + пикфлоуметр.

SUMMARY

SADUOV M.A., KULMANOVA N.E., MAKAROVA E.A.

EVALUATION OF THE ACCURACY OF THE SORTING ALGORITHM FOR PATIENTS WITH CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASES

West Kazakstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

In accordance with the current pandemic, most patients who come to the emergency department complain of respiratory pathology. Accordingly, accurate sorting of patients with COPD contributes to the prevention of complications and emergency care. The purpose of this research is to compare the frequency of sorting errors and evaluate the accuracy of the algorithm.

Keywords: pandemic, pneumonia, COPD, ESI scale, ESI + peak flowmeter

КУЛЬДЕЕВА Г.А., ЖАЛҒАСБАЕВА Ж.Ж., БЕКМҰХАМБЕТОВА Ж.Ф., ЕРЖАНОВА Н.С.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДА ДӘРІЛІК ПРЕПАРАТТАРҒА ЖАҒЫМСЫЗ РЕАКЦИЯЛАРДЫҢ ЖИІЛІГІН БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ДӘРІГЕРЛЕРДІҢ РӨЛІН БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі уақытта дәрілік заттардың (ДЗ) қауіпсіздігін бақылау Денсаулық сақтау және Ұлт денсаулығы саласындағы ұлттық қауіпсіздіктің стратегиялық мақсаты болып табылады. Аталған зерттеудің мақсаты – тәжірибелік дәрігерлердің ДЗ қауіпсіздігі мәселесі туралы хабардар болу деңгейін бағалау және К толтыру кезінде төмен белсенділікке әсер ететін факторларды анықтау.

Негізгі сөздер: ұлт денсаулығы, дәрілік препараттар, мониторинг, ДСМ, ХК

Өзектілігі. Қазіргі таңда дәрілік заттардың қауіпсіздігіне бақылау жасау халық денсаулығын сақтауда және денсаулық сақтау жүйесінде ұлттың қауіпсіздігін сақтаудың стратегиялық мақсаты болып отыр. Заманауи денсаулық сақтау жүйесінде дәрілік заттардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету – негізгі міндеттердің бірі. Осы мақсатта 2005 жылдан бастап ҚР-да «Дәрілік заттар туралы» Заңға және ҚР ДСМ-нің 14.02.2005 жылғы №52 бұйрығына сәйкес ДЗ-ның жанама әсерлеріне мониторинг енгізілді. Фармакоқадағалау жүйесі қазіргі таңда «сары карта» (СК) бойынша дәрілік заттардың жағымсыз әсерлері туралы ақпарат жинауды жүргізеді. ҚР бойынша 2019 ж – 2242, 2020 ж – 1283, 2021 ж – 1549 ХК толтырылған. Ақтөбе облысы бойынша Хабарлау карталарының (ХК) түсу жиілігі – 2019 ж – 179, 2020 ж – 160, 2021 ж – 126, бірақ педиатриялық тәжірибеде жағдай басқаша, 2019, 2020, 2021 жылдары хабарлау карталары толтырылмаған.

Зерттеу мақсаты: Дәрігерлердің дәрілік заттардың қауіпсіздігі туралы мәселелермен ақпараттандырылу деңгейін бағалау және хабарлау карталарын толтырудағы төмен белсенділікке әсер етуші факторларды анықтау.

Материалдары мен әдістері. Фармакотерапия қауіпсіздігі мәселесі туралы хабардар болу деңгейін анықтау үшін 14 сұрақтан тұратын сауалнама жасалып, Ақтөбе қаласының балалар стационарлары базасында әртүрлі мамандықтағы практикалық дәрігерлердің жасырын сауалнамасы өткізілді.

Нәтижелері мен талқылау. Сауалнамаға қатысқан 87 дәрігердің 40%-ның 10 жылдан астам жұмыс өтілі бар, 13% -ы 6 жылдан 10 жылға дейін, 40% -ы 5 жылға дейін жұмыс өтілі бар. ДЗ тағайындалғаннан кейін жағымсыз реакциялардың болуы сауалнамаға

қатысқан дәрігерлердің тәжірибесінде 49% -да кездескен, 52% -да кездеспеген және 1% -ы бұл сұраққа жауап беруге қиналды. Дәрігерлердің 83% -ы 192-1/у (СК) формасы туралы хабардар, олардың 43% клиникалық фармакологтан, әдебиеттен 31%, әріптестерінен 25% біледі, 11% білмейтіні анықталды және 3% жауап беруге қиналды. Дәрігерлердің 39% -ы «СК» толтырады, 55% толтырмайды, тұрақты түрде толтырмайтыны 6%-ды құрады. Сауалнамаға қатысқандардың пікірінше, 78% -ы СК толтыруды қажет деп санайды, 5% -ы қажет емес деп санайды, 17% -ы бұл сұраққа жауап берген жоқ.

Қорытынды. Жүргізілген сауалнама бойынша бірнеше жылдық жұмыс өтілінің болуына және дәрігерлердің қолданыстағы нормативтік құжаттарға сәйкес хабарлау карталарын толтыру қажеттілігі туралы қанағаттанарлық хабардар болуына қарамастан, дәрілік заттардың жағымсыз әсерлері туралы СК толтыру белсенділігінің жеткіліксіздігі анықталды. Бұл алдағы уақытта оқыту іс-шараларын жүргізуге көрсеткіш болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кузденбаева РС. Қазақстан Республикасындағы дәрілік заттардың жағымсыз әсерлерінің мониторингі және фармакоқадағалау. Фармакоқадағалау және фальсификация. 2012;04(131):11–13.
2. Костылева МН, Белоусов ЮБ, Грацианская АН, Постников СС. Клиникалық тәжірибеде дәрілік терапияның қауіпсіздігін бағалау. Фармакоэкономика. 2014;1:26–31.
3. Мусина АЗ, Сейтмағанбетова НА, Жамалиева ЛМ, Смағұлова ГА, Гржибовский АМ. Дәрілік терапияның тиімділігін бағалау индикаторлары. Ғылым және денсаулық сақтау. 2016;2:29–46.

РЕЗЮМЕ

КУЛЬДЕЕВА Г.А., ЖАЛҒАСБАЕВА Ж.Ж.,
БЕКМУХАМБЕТОВА Ж.Г., ЕРЖАНОВА Н.С.

**КОНТРОЛЬ НЕБЛАГОПРИЯТНЫХ
ПОБОЧНЫХ РЕАКЦИЙ НА
ЛЕКАРСТВЕННЫЕ ПРЕПАРАТЫ В
АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ И ОЦЕНКА
РОЛИ ПРАКТИЧЕСКИХ ВРАЧЕЙ**

Западно – Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

В настоящее время контроль безопасности лекарственных средств (ЛС) является стратегической целью национальной безопасности в сфере здравоохранения и здоровья нации. Цель данного исследования - оценка уровня информированности практических врачей о проблеме безопасности ЛС и выявление факторов влияющих на низкую активность при заполнении КС.

Ключевые слова: национальное здоровье, лекарственные препараты, мониторинг, контроль безопасности

SUMMARY

КУЛЬДЕЕВА Г.А., ЖАЛҒАСБАЕВА Ж.Ж.,
BEKMUKHAMBETOVA ZH. G., ERZHANOVA N.S.

**CONTROL OF UNDESIRABLE ADVERSE
REACTIONS TO MEDICATIONS IN THE
AKTOBE REGION AND ASSESSMENT OF THE
ROLE OF PRACTITIONERS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Currently, the control of the safety of medicines (drugs) is a strategic goal of national security in the field of healthcare and the health of the nation. The purpose of this study - to assess the level of awareness of practitioners about the problem of drug safety and to identify factors affecting low activity when filling out MC.

Keywords: national health, medicines, monitoring

КӨПЕНОВА Ғ.Ы., УНГЕРБАЕВА К.Б., ЖАУМБАЕВ Т.М.

ХРОНИЧЕСКИЕ ГИНГИВИТЫ У ПОДРОСТКОВ

Западно – Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Дети-подростки с этим заболеванием сильно ущемляются в обществе. Дистанцируются от сверстников. Появляется неприятный запах изо рта, кровоточивость десен, глубокий пародонтальный карман, бактериальные язвы и зубные отложения. Это негативно отражается на их социальной жизни.

Ключевые слова: дети-подростки, запах изо рта, кровоточивость десен, зубные отложения

Актуальность. Хронический гингивит у подростков – заболевание полиэтиологическое. Как правило, сочетается несколько неблагоприятных местных факторов, которые осложняются воздействием общих факторов, гормональным дисбалансом пубертатного периода. Дети-подростки от этого заболевания сильно ущемляются в обществе. Отстраняются от сверстников. Появляется неприятный запах изо рта, кровоточивость десен, глубокие зубодесневые карманы, бактериальные бляшки и зубные отложения.

Цель исследования. Определить факторы успешного терапевтического стоматологического лечения хронического гингивита у подростков.

Материалы и методы. Результаты были прослежены у 100 детей - подростков. У 40 детей - подростков, которые жаловались на неэффективность проведенного терапевтического лечения, изучались жалобы, анамнез заболевания, объективный статус, локальный статус, изучались санитарно – гигиенические навыки у подростков, проводилось анкетирование для оценки качества жизни и для выявления возможных факторов риска, способствующих снижению эффективности терапевтического стоматологического лечения.

Результаты и обсуждение. При изучении данных материалов выявлено, что первым фактором, влияющим на успешность терапевтического стоматологического лечения хронического гингивита у подростков, является наличие у них общих заболеваний: эндокринных, хронических сердечно - сосудистых, легочных с гипоксией в тканях, хронические заболевания ЖКТ, сопровождаемые эндогенными гиповитаминозами. Второй фактор-это пубертатный период. Существенную роль в развитии этой формы гингивита играют гормональные сдвиги (пре- и пубертатные периоды развития ребенка), дефицит витамина С. Наиболее частая местная причина развития такой патологии - скученное положение зубов в переднем отделе верхней или нижней челюсти.

Закключение. Таким образом, проанализировав полученный материал, нами были отобраны и систематизированы факторы, влияющие на эффективность терапевтического стоматологического лечения у подростков. Первое - это общие заболевания у подростков, второе: пре – и пубертатные периоды развития у ребенка, гормональные сдвиги в организме подростка, дефицит витамина С, третье - скученное положение

зубов в переднем отделе верхней челюсти и нижней челюсти, четвертое: гигиеническое состояние полости рта. Санация полости рта. В соответствии с этим был разработан более успешный метод лечения хронического гингивита у подростков, который учитывает все факторы, влияющие на развитие болезни.

ТҮЙІН

КӨПЕНОВА Ғ.Ы., УНГЕРБАЕВА К.Б.,
ЖАУМБАЕВ Т.М.

ЖАСӨСПІРІМДЕРГІ СОЗЫЛМАЛЫ ГИНГИВИТТЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл дертке шалдыққан жасөспірімдер қоғамда қатты окшауланады, қиналады. Қатар жүрген жолдастарынан алшақтау. Ауыздан жағымсыз иіс, қызыл иектің қан кетуі, терең пародонт қалталары, бактериялық тіс асты, тіс үсті тастары және тіс шөгінділері пайда болады.

Негізгі сөздер: жасөспірім балалар, ауыздан иіс шығу, қызыл иектің қанағыштығы, тіс шөгінділері

Список литературы:

1. Барер ГМ. Терапевтическая стоматология. Болезни пародонта. 2009;2:83–98.
2. Елизарова ВМ. Стоматология детского возраста. 2016;1:340–354.
3. Виноградова ТФ. Диспансеризация детей у стоматолога. 1978;98–114.

SUMMARY

KOPENOVA G.Y., UNGERBAYEVA K.B.,
ZHAUMBAYEV T.M.

CHRONIC GINGIVITIS IN ADOLESCENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Teenage children from this disease are strongly infringed in society. Distanced from peers. Bad breath, bleeding gums, deep periodontal pockets, bacterial plaques and dental deposits appear. It reflects negatively in their social life.

Keywords: teenage children, bad breath, bleeding gums, dental deposits

ГЕОРГИЕВА К.С., БУРАШНИКОВА И.С., СЕМЕНИХИН Д.Г., МАКСИМОВ М.Л.

СЕРТОНИНОВЫЙ СИНДРОМ КАК ОСЛОЖНЕНИЕ ТЕРАПИИ СИНДРОМА ОТМЕМЫ

Российская медицинская академия непрерывного профессионального образования, Казань, Россия

Серотониновый синдром является опасным осложнением фармакотерапии с повышением серотонинергической активности центральной и периферической нервной системы. Мы проанализировали рациональность фармакотерапии пациента с опийной зависимостью и ее возможные осложнения.

Ключевые слова: серотониновый синдром, синдром отмены, серотониновые рецепторы, фармакотерапия, ретроспективный анализ

Актуальность. Развитие серотонинового синдрома обусловлено гиперстимуляцией центральных и периферических серотониновых рецепторов, что может встречаться как при приеме пищевых продуктов, так и в результате фармакотерапии. В 60% случаев симптоматика появляется в пределах 6 часов от приема лекарственного препарата, через 24 часа клинические проявления наблюдаются у более 85% [1,2].

Цель исследования. Проанализировать тактику лечения пациента с опийной наркоманией с позиции рациональности и возможных осложнений фармакотерапии.

Материалы и методы исследования. Был проведен ретроспективный анализ истории болезни пациента Ч., мужчина, 43 года. Диагноз: психические и поведенческие расстройства, вызванные употреблением

опиоидов. Синдром зависимости. Средняя стадия. Фаза обострения при неустойчивом психоэмоциональном состоянии. Абстинентный синдром.

Результаты и обсуждение. Поступил с жалобами на раздражительность, нарушение сна и внутреннее напряжение. Терапия: растворы MgSO₄ 25% - 10,0 №1, KCl 4% - 10,0 №1, 400 мл Ацесоля №1, тиосульфат натрия 10,0 №1, тиамин 5% - 4,0 №1, фуросемид 1% - 1,0 №1, трамадол 5% - 2,0-3 раза/сут., феназепам 0,1%-4,0-3 раза/сут., дроперидол 0,25% - 3,0 1 раз/сут., амитриптилин 25-25-50 мг, карбамазепин 200 мг 2 раза/сут. На третьи сутки отмечена неусидчивость, дисфория, агрессия, последующие 4 дня симптоматика нарастала, назначены галоперидол 0,5% - 2,0, димедрол 1% - 3,0, клопиксол акуфаз 2,0, хлорпромазин 2,5% - 4,0, неулептил 20 мг 3 раза/сут. Состояние

стабилизировалось спустя две недели.

Амитриптилин, трамадол и карбамазепин являются серотонинергическими препаратами и их одновременный прием вызвал серотониновый синдром в виде психомоторного возбуждения. Это потребовало антипсихотической политерапии, которая также была нерациональной. Извращение эффектов нейромедиаторов при наркозависимости и недостаточная инфузионная терапия могли способствовать развитию данного состояния. Ограничением исследования является ретроспективный анализ и отсутствие возможности лабораторного подтверждения серотонинового синдрома.

Заключение. Необходимо иметь в виду риск развития серотонинового синдрома при одновременном

назначении антидепрессантов, трамадола и карбамазепина. Одновременное назначение 2-х и более препаратов с серотонинергическим действием в целом не рекомендуется, а при необходимости должно проводиться с осторожностью.

Список литературы:

1. Клинические рекомендации «Терапия критических состояний в психиатрии», Москва 2015, Российское общество психиатров psychiatr.ru
2. М.Л. Максимов, Р.А. Бонцевич, И.С. Бурашникова [и др.]; под ред. проф. М.Л. Максимова. Казань: ИД «МеДДоК», Клиническая фармакология и рациональная фармакотерапия для практикующих врачей: учебник. 2021;948с.

ТҮЙІН

ГЕОРГИЕВА К.С., БУРАШНИКОВА И.С.,
СЕМЕНИХИН Д.Г., МАКСИМОВ М.Л.

ҚОЙДЫРУ СИНДРОМЫ ТЕРАПИЯСЫНЫҢ АСҚЫНУЫ РЕТІНДЕГІ СЕРОТОНИН СИНДРОМЫ

Қазан мемлекеттік медициналық академиясы – «Ресей медициналық үздіксіз кәсіптік білім беру академиясы» қосымша кәсіптік білім беретін федералды мемлекеттік бюджеттік оқу орнының филиалы, Қазан, Ресей

Серотонин синдромы – орталық және перифериялық жүйке жүйесінің серотонергиялық белсенділігінің жоғарылауымен фармакотерапияның қауіпті асқынуы. Біз апиынға тәуелді науқастың фармакотерапиясының ұтымдылығын және оның ықтимал асқынуларын талдадық

Негізгі сөздер: серотонин синдромы, шығу синдромы, серотонинрецепторлары, фармакотерапия, ретроспективті талдау

SUMMARY

GEORGIEVA K.S., BURASHNIKOVA I.S.,
SEMENIKHIN D.G., MAKSIMOV M.L.

SEROTONIN SYNDROME AS A COMPLICATION OF WITHDRAWAL THERAPY

Russian Medical Academy of Continuous Professional
Education, Kazan, Russia

Serotonin syndrome is a dangerous complication of pharmacotherapy with an increase in serotonergic activity of the central and peripheral nervous system. We analyzed the rationality of pharmacotherapy of a patient with opium addiction and its possible complications.

Keywords: serotonin syndrome, withdrawal syndrome, serotonin receptors, pharmacotherapy, retrospective analysis

АЛМАГАМБЕТОВА А.С., АЙМАГАМБЕТОВА Ж.М., ЕРМЕКБАЕВА Қ.Ж., ТАНЖАРЫКОВА Ғ.Н.

ТУБЕРКУЛЕЗДІҢ ДЕСТРУКТИВТІ ТҮРЛЕРІМЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДЫҢ КОМПЛЕКСТІ ЕМІНДЕГІ ЭНДОБРОНХИАЛДЫ КЛАПАН

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Туберкулездің деструктивті түрлері мен оның асқынуларын емдеуде эндобронхиалды кері клапанды қолдану тиімділігіне бағалау жүргізілді. Бұл әдістің қауіпсіздігі мен аз инвазивтілігі оны туберкулезді кешенді емдеуде қолдануға ықпал етеді.

Негізгі сөздер: туберкулез, эндобронхиалды клапан, клапандық бронхоблокация, микобактерия, өкпе

Өзектілігі. Туберкулездің деструктивті түрлері және оның асқынулары өкпе туберкулезімен ауыратын науқастардың ішінде өлімінің негізгі себебі болып

табылады. Бұл емнің жаңа әдістерін іздестіруді туындатады. Клапандық бронхоблокация – блокталған бронхтың қызметін жалғастыруды қамтамасыз ететін,

эндобронхиалды клапан арқылы бронхты уақытша окклюзия жасауға негізделген, аз инвазивті медикаментозды емес әдіс.

Зерттеу мақсаты. Туберкулездің деструктивті түрлерімен ауыратын науқастардың еміне клапандық бронхоблокация қолданудың тиімділігін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Ақтөбе облыстық фтизиопульмонологиялық орталықта стационарлық ем алған 25 науқастың медициналық құжаттарына ретроспективті талдау жүргізілді. Эндобронхиалды клапан барлық науқастарға фибробронхоскоптың көмегімен жергілікті жансыздандыру арқылы салынды. Туберкулездің деструктивті түрлерін және оның асқынуларын емдеудегі қолданылатын эндобронхиалды кері клапанның тиімділігі зерттелді.

Нәтижелер мен талқылау. Науқастардың ішінде ер адам 19 (76%), әйел – 6 (24%). Орташа жас мөлшері – 42 жасты құрады. 18 (72%) науқаста туберкулез өз шағымдарымен дәрігерге жүгіну арқылы анықталған болса, 7 (28%) науқаста профилактикалық қараулар кезінде анықталған болатын. Қақырықты микроскопиялық зерттеуде туберкулез микобактериясы 22 (88%) жағдайда оң нәтиже көрсетті. 14 (56%) науқаста инфилтративті туберкулез ыдырау сатысында, 6 (24%) науқаста фиброзды-кавернозды туберкулез, 3 (12%) жағдайда диссеминирленген туберкулез және 2 (8%) кавернозды туберкулез анықталған. Туберкулез микобактериясының дәріге тұрақтылығы 17 (68%) науқаста кездесті. Өкпе туберкулезінің асқынулары 18 (72%)

жағдайда байқалды, оның ішінде: өкпеден қан кетулер – 11 (61%), бронхоплевралды жыланкөздер – 7 (39%). Әдістің тиімділігі келесі критерийлермен бағаланды: бактерия бөлудің тоқтауы – 21 (95%) науқаста, ыдырау қуысының жабылуы – 12 (48%), инфильтрацияның азаюы мен таралуы – 11 (44%), қан кетудің тоқтауы – 11 (100%) және бронхоплевралды жыланкөздердің жойылуы – 7 (100%). Клапан жергілікті жансыздандырумен орташа 6 айдан кейін алынды. Асқынулар анықталмады.

Қорытынды. Қорыта келе, өкпе туберкулезінің деструктивті түрлері мен оның асқынуларымен ауыратын науқастарға эндобронхиалды клапанды қолдану химиотерапияның тиімділігін жоғарылатады. Әдістің қауіпсіздігі және аз инвазивтілігі туберкулездің комплексті емінде қолдануға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аскалонова ОЮ, Цеймах ЕА, Левин АВ, Зимонин ПЕ. Отдаленные результаты лечения больных ограниченным фиброзно-кавернозным туберкулезом легких с применением клапанной бронхоблокации. Туберкулез и болезни легких. 2021;99(2):29–33.
2. Овсянкина ЕС, Ловачева ОВ, Панова ЛВ, Хитева АЮ, Полуэктова ФА. Клапанная бронхоблокация в комплексном лечении туберкулеза органов дыхания у подростка. Туберкулез и болезни легких. 2016;94(6):43–46.

РЕЗЮМЕ

АЛМАГАМБЕТОВА А.С., АЙМАГАМБЕТОВА Ж.М., ЕРМЕКБАЕВА К.Ж., ТАНЖАРЫКОВА Г.Н.

ЭНДОБРОНХИАЛЬНЫЙ КЛАПАН В КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ БОЛЬНЫХ С ДЕСТРУКТИВНЫМИ ФОРМАМИ ТУБЕРКУЛЕЗА

Западно-Казакхстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакхстан

Проведена оценка эффективности применения эндобронхиального обратного клапана при лечении деструктивных форм туберкулеза и его осложнений. Безопасность и малоинвазивность данного метода способствуют его применению в комплексной терапии туберкулеза.

Ключевые слова: туберкулез, эндобронхиальный клапан, клапанная бронхоблокация, микобактерия, легкие

SUMMARY

ALMAGAMBETOVA A.S., AIMAGAMBETOVA ZH.M., YERMEKBAYEVA K.ZH., TANZHARYKOVA G.N.

ENDOBRONCHIAL VALVE IN COMPLEX TREATMENT OF PATIENTS WITH DESTRUCTIVE FORMS OF TUBERCULOSIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

It has been estimated the effectiveness of the endobronchial non-return valve in the treatment of destructive forms of tuberculosis and its complications. The safety and minimal invasiveness of this method contributes to use it in the complex therapy of tuberculosis.

Keywords: tuberculosis, endobronchial valve, valve bronchial block, mycobacteria, lungs

БАЗАРГАЛИЕВ Е.Ш., РЫСМАГАНБЕТОВ С.С., МАДЕНБАЕВА А.М., ИСАЕВА Ә.Қ.,
КУМЫСБАЕВА С.Ж., УБИШЕВА К.А.

РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ ГАСТРОЭЗОФАГЕАЛЬНОЙ РЕФЛЮКСНОЙ БОЛЕЗНИ У ПОДРОСТКОВ ГОРОДА АКТОБЕ (КАЗАХСТАН) ПО ДАННЫМ ОПРОСНИКА GERDQ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

ГЭРБ занимает первое место среди гастроэнтерологических заболеваний по распространенности. При тщательном обследовании ГЭРБ выявляется у 50% взрослого населения, а при несвоевременном лечении приводит к развитию осложнений (эрозии, пептические язвы, стриктуры, аденокарцинома, пищевод Барретта). Целью исследования было определить распространенность гастроэзофагеальной рефлюксной болезни (ГЭРБ) с использованием международного опросника GerdQ у подростков в Актобе.

Ключевые слова: ГЭРБ, опрос, GerdQ, подростки, анкетирование

Актуальность. По распространенности ГЭРБ занимает первое место среди гастроэнтерологических заболеваний. При тщательном опросе ГЭРБ выявляется у 50% взрослого населения, а при несвоевременном лечении приводит к развитию осложнений.

Цель исследования: определить распространенность гастроэзофагеальной рефлюксной болезни (ГЭРБ) с применением международного опросника GerdQ у подростков г.Актобе.

Материалы и методы. По данным департамента статистики г.Актобе, в возрасте 14-15 лет зарегистрировано 4174 подростков - учащихся 9-х классов. Выборка 352 школьников является репрезентативной для данного исследования. Отбор школ для исследования проводился методом случайной выборки. После подписания информированного согласия на проведение исследования родителями или опекунами подростки самостоятельно заполняли опросник GerdQ, который включал вопросы об их самочувствии за последние 7 дней. Затем производился подсчет баллов, диагноз ГЭРБ устанавливался при сумме баллов 8 и более. Анкетирование проведено 352 подросткам, из них 168 (47,7%) мальчикам и 184 (52,3%) девочкам. Средний возраст составил $14,2 \pm 0,25$ лет. С целью определения чувствительности и специфичности опросника GerdQ, из 71-го подростка, у которых сумма баллов превышала более 8-ми, 32 подростка согласились на дальнейшее углубленное обследование инструментальными методами (ЭГДС, внутрипищеводная рН-метрия).

Результаты и обсуждение. Анализ полученных данных показал, что у 71-го (20,2%) подростка из 352 обследованных выявлена ГЭРБ, где сумма набранных баллов составила более 8-ми. При этом чаще ГЭРБ, по данным анкетирования, выявлялся у девочек и составил $11,2 \pm 3,36\%$ ($n=40$), тогда как среди мальчиков он наблюдался в $8,8 \pm 3,74\%$ ($n=31$), т.е. в 1,3 раза чаще отмечалась у девочек. Сумма баллов от 8 до 11

по данным опросника GerdQ набрали 35,5% подростков; 12-14 баллов – 31,0%; 15-18 баллов – 33,8%. Во всех этих группах отмечалась та же тенденция: сумма баллов была выше у девочек. По данным ЭГДС из 32 исследуемых у 21 (66,1%) подростка - ГЭРБ I степени, у 3 (10,1%) - ГЭРБ II степени, у 2 (5,1%) - ГЭРБ III степени, у 6 (18,7%) - слизистая пищевода в пределах нормы. По данным рН-метрии, у 22-х (68,8%) подростков выявился кислотный рефлюкс, у 4-х (12,5%) подростков – щелочной рефлюкс, у 6-ти (18,7%) подростков нормальный рН $n/3$ пищевода. В последние годы отмечается отчетливая тенденция к увеличению частоты этого заболевания в мире. До настоящего времени нет однозначной информации о распространенности ГЭРБ у подростков в Казахстане.

Заключение. При анкетировании с применением международного опросника GerdQ у подростков г.Актобе у 20,2% опрошенных выявлена ГЭРБ. При этом ГЭРБ в 1,3 раза чаще отмечалась у девочек, чем мальчиков.

По результатам инструментальных методов исследования международного опросника GERDQ, специфичность составила 81,3%, чувствительность -90%.

Список литературы:

1. Ивашкин ВТ, Трухманов АС, Шептулин АА. Гастроэзофагеальная рефлюксная болезнь. Рекомендации по диагностике и лечению. М. 2013;20.
2. Кайбышева ВО, и др. Результаты многоцентрового наблюдательного исследования по применению международного опросника GerdQ для диагностики гастроэзофагеальной рефлюксной болезни. Российский журнал гастроэнтерологии, гепатологии, колопроктологии. 2013;23(5):15–24.
3. Белоусов ЮВ. Гастроэзофагеальная рефлюксная болезнь у детей. Экспериментальная и клиническая гастроэнтерология. 2015;1:64–71.

ТҮЙІН

БАЗАРГАЛИЕВ Е.Ш.,
РЫСМАГАНБЕТОВ С.С., МАДЕНБАЕВА А.М.,
ИСАЕВА Ә.Қ., КУМЫСБАЕВА С.Ж.,
УБИШЕВА К.А.

**GERDQ САУАЛНАМАСЫ
БОЙЫНША АҚТӨБЕ (ҚАЗАҚСТАН)
ҚАЛАСЫНЫҢ ЖАСӨСПІРІМДЕРІНДЕ
ГАСТРОЭЗОФАГЕАЛЬДЫ РЕФЛЮКС
АУРУЫНЫҢ ТАРАЛУЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

ГЭРА таралуы бойынша гастроэнтерологиялық аурулар арасында бірінші орын алады. Мұқият тексерген кезде ГЭРА ересек халықтың 50%-ында анықталады, ал уақтылы емделмеген жағдайда асқинуларға алып келуі мүмкін (эрозия, асқазан жарасы, стриктуралар, аденокарцинома, Баррет өңеші). Зерттеу мақсаты: Ақтөбе қаласының жасөспірімдерінде гастроэзофагеальды рефлюкс ауруының таралуын анықтау.

Негізгі сөздер: ГЭРА, сауалнама, GerdQ, жасөспірімдер, сұрақ-жауап

SUMMARY

BAZARGALIYEV E.SH.,
RYSMAGANBETOV S.S., MADENBAEVA A.M.,
ISAEVA A.K., KUMYSBAEVA S.ZH.,
UBISHEVA K.A.

**PREVALENCE OF GASTROESOPHAGEAL
REFLUX DISEASE IN ADOLESCENTS OF
AKTOBE (KAZAKHSTAN) ACCORDING TO THE
GERDQ**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

GERD ranks first among gastroenterological diseases in terms of prevalence. With a thorough examination, GERD is detected in 50% of the adult population, and if untimely treatment leads to the development of complications (erosion, peptic ulcers, strictures, adenocarcinoma, Barrett's esophagus). The aim of the study was to determine the prevalence of gastroesophageal reflux disease (GERD) using the international GerdQ questionnaire among adolescents in Aktobe.

Keywords: GERD, survey, GerdQ, adolescents, questionnaire

КУДАБАЕВА Х.И., САРТАЕВА А.Ш., ГАЙДАЙ А.Н

**АНАЛИЗ ПЕРВИЧНОЙ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ У
ВЗРОСЛЫХ СТАРШЕ 18 ЛЕТ В ЗАПАДНОМ РЕГИОНЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

В последние десятилетия в мире наблюдается распространение диабета. Согласно результатам анализа первичной заболеваемости сахарным диабетом, у взрослых старше 18-ти лет в западном регионе Республики Казахстан (РК) на примере Западно-Казахстанской (ЗКО) и Актыбинской областей в Казахстане наблюдается рост первичной заболеваемости сахарным диабетом на 27%.

Ключевые слова: сахарный диабет, эндокринология, анализ, ЗКО, первичная заболеваемость

Актуальность. В последние десятилетия в мире отмечается рост распространенности СД. По данным Международной федерации диабета (IDF), в 2021г. в мире зарегистрировано 536 600,0 больных, при этом только половина из них знали о своем заболевании. К 2045 году прогнозируется повышение числа больных диабетом на 48% в возрасте 20-79 лет, что составит 783 700,0 человек. [1,2].

Цель исследования. Анализ первичной заболеваемости сахарным диабетом (СД) у взрослых старше 18-ти лет в западном регионе Республики Казахстан (РК) на примере Западно-Казахстанской (ЗКО) и Актыбинской областей.

Материалы и методы. По данным РГП на ПХВ «Республиканского центра электронного здравоохранения» МЗ РК, по Актыбинской, ЗКО нами проведен анализ имеющихся доступных статистических данных по эндокринной патологии за период 2016–2019 годы.

Результаты исследования. Анализ первичной заболеваемости СД у взрослых в 2019 году в РК показал, что ЗКО занимает 14 место по Республике (315,7 на 100 тыс. соответствующего населения), Актыбинская область 18 место (281,9 на 100 тыс.).

Детальный анализ показал, что с 2016 года отмечается неуклонный рост первичной заболеваемости СД не только по РК, но и в Западно-Казахстанском регионе. Прирост СД в ЗКО составил 43,83%, по РК – 27,90%. За год заболеваемость СД увеличилась на 32,65% в 2019 году. Заболеваемость СД в ЗКО среди городского населения выше, чем у сельского. В 2019 году разница составила 50,3 на 100 тыс. соответствующего населения. Показатели заболеваемости диабетом в городе на 18,86% выше, чем в селе.

В Актыбинской области по заболеваемости диабетом отмечаются те же тенденции, которые представлены выше. Прирост больных диабетом за

анализируемый период составил 38,86%, что составило 78,9 на 100 тыс. соответствующего населения. По сравнению с 2018 годом заболеваемость диабетом увеличилась на 20,42%. Отмечается большой разрыв по заболеваемости в городской и сельской местности, который достигает максимума в 2019 году. Отмечается большая разница между селом и городом, которая в 2019 году составила 73,97%, или 261,4 на 100 тыс. населения. Прирост больных диабетом за данный период в городе составил 37,63%, в сельской местности отмечается снижение заболеваемости на 15,39%.

Заключение. Отмечается высокий прирост первичной заболеваемости сахарным диабетом за

анализируемый период: в РК на 27%, в Западно-Казахстанской области – 48%, в Актыбинской области – 38,86%. 2. Наблюдается большое различие в показателях заболеваемости диабетом между городским и сельским населением.

Список литературы:

1. Collaboration. Sarwar N, Gao P, Seshasai SR, Gobin R, Kaptoge S, et al. Diabetes mellitus, fasting blood glucose concentration, and risk of vascular disease: a collaborative meta-analysis of 102 prospective studies. *Emerging Risk Factors Lancet.* 2010;26(375):2215–2222.

ТҮЙІН

КУДАБАЕВА Х.И., САРТАЕВА А.Ш.,
ГАЙДАЙ А.Н

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БАТЫС Өңірінде 18 жастан асқан ересектерде қант диабетімен алғашқы сырқаттанушылықты талдау

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Соңғы онжылдықтарда әлемде қант диабетінің таралуы байқалды. Батыс Қазақстан (БҚО) және Ақтөбе облыстарының үлгісінде Қазақстан Республикасының батыс өңірінде (ҚР) 18 жастан асқан ересектерде қант диабетімен алғашқы сырқаттанушылықты талдау жүргізілген зерттеу қорытындысы бойынша ҚР-да қант диабетімен алғашқы сырқаттанушылықтың 27%-ға өсімі байқалады.

Негізгі сөздер: қант диабеті, эндокринология, талдау, БҚО, бастапқы ауру

SUMMARY

KUDABAEVA K.I., GAIDAI A.N.,
SARTAEVA A.Sh.

ANALYSIS OF THE PRIMARY INCIDENCE OF DIABETES MELLITUS IN ADULTS OVER 18 YEARS OF AGE IN THE WESTERN REGION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In recent decades, the spread of diabetes has been observed in the world. According to the results of the analysis of the primary incidence of diabetes mellitus in adults over 18 years of age in the western region of the Republic of Kazakhstan (RK) on the example of West Kazakhstan (WK) and Aktobe regions in Kazakhstan, there is an increase in the primary incidence of diabetes mellitus by 27%.

Keywords: diabetes mellitus, endocrinology, analysis, WK, primary morbidity

УРАЗ Р.М., ЕСЕНГАЛИЕВ Е.Т., ЖАНАЛИН Ж.Б., ҚАЛИОЛЛА Ш.Қ.

ОРТОПЕДИЯЛЫҚ СТОМАТОЛОГИЯДА АЛЫНБАЙТЫН КОНСТРУКЦИЯЛАРДЫ ЖАСАУ КЕЗІНДЕ МЕТАЛЛІ ЖӘНЕ МЕТАЛЛСЫЗ ҚАҢҚАЛАРДЫҢ ҚЫЗЫЛ ИЕК ЖАҒДАЙЫНА ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Біз алған мәліметтер зерттеудің клиникалық нәтижелерін салыстыра отырып түсінуге мүмкіндік береді, қазіргі заманғы жасанды тәждердің алыс тиімділігіне құрылымдық материалдардың биожетімділігі, беріктігі, тірек тісіне шеттік орналасуы, периодонтальды күй және ауыз қуысының гигиенасы көбірек әсер ететінін атап өткен жөн.

Негізгі сөздер: протез, қызыл иек, CAD/CAM – технология, металлокерамика, хромкобальт

Өзектілігі. Жасанды сауыттардағы қызыл иектің жағдайы, тірегінші тістердің тұрақтылығы олардың ұзақ уақыт тұруында үлкен маңызға ие. Қызыл

иектің тіндердегі қабынуы пародонт тіндеріне тереңене отырып тіндердің деструкциясына және тістің қозғалуына алып келеді. Қызыл иектің рецессиясы

протездеу эстетикасын күрт төмендетеді, сауыттың шетін ашады. Алынбайтын протездерді дайындау үшін жаңа технологиялар мен конструкциялық материалдарды белсенді енгізу металлокерамикадан және CAD/CAM-технологиясы арқылы фрезерленген цирконий оксидінен жасалған алынбайтын протездердің қаңқаларын салыстырмалы зерттеулерді қажет етеді.

Зерттеудің мақсаты: хромкобальт құймасынан құйылған қаңқалары бар металлокерамикалық сауыттар және цирконий оксидінен жасалған металл емес сауыттар болған кезде тірек тістердегі алынбайтын протездер мен қоршаған қызыл иектің күйін динамикада бақылау. Периодонттың бастапқы күйі мен гигиенаның алынбайтын протездеу мен тірек тістерінің сапалық көрсеткіштеріне әсер ету дәрежесін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Тексеру Марат Оспанов атындағы БҚМУ стоматологиялық клиникасында 8 ай бойы (2021 жылдың қыркүйегінен 2022 жылдың сәуіріне дейін) жүргізілді. Зерттеу нәтижелері зерттеліп, талданды. Зерттеудің клиникалық бөлімі металлокерамика мен цирконий материалдарынан жасалған алынбайтын протездердің жасанды сауыттары мен айналасындағы қызыл иектің жағдайын салыстырды. I топ - хромокобальт қорытпасынан құйылған қаңқалардағы металлокерамикалық сауыттар мен көпіртәрізді протездер – 25 адам; II топ-цирконий оксидінен фрезерленіп жасалған қаңқалардағы сауыттар мен көпіртәріздес протездер – 25 адам.

Нәтижелер мен талқылау. Біз жүргізген жұмысты талдау келесі нәтижелерді көрсетті: құйылған қаңқаларда металлокерамикалық сауыттар

қызылиекке жанасуда, маргиналды қызыл иектің жағдайы, қайталама кариестің дамуы, цементтен ажырауы және токсико-аллергиялық құбылыстардың субъективті көріністері бойынша нашар көрсеткіштерге ие болды. Бірақ олар көпір құрылымын жасау кезінде жақсы көрсеткіштерге ие болды. Цирконий оксидінің сауыттары қызылиекке жанасуы, маргиналды қызыл иектің жағдайы, қайталама кариестің дамуы, цементтен ажырауы және токсико-аллергиялық құбылыстардың субъективті көріністері бойынша жақсы көрсеткіштерге ие болды. Бірақ олар көпір құрылымын жасау кезінде ең нашар көрсеткіштерге ие болды.

Қорытынды. Осылайша, біз алған мәліметтер, қазіргі заманғы жасанды сауыттардың тиімділігі құрылымдық материалдардың биосәйкестілігіне, беріктікке, тірек тісінің жиегіне жабысуына, пародонттың жағдайына және ауыз қуысының гигиенасына қарай сауыттардың қаншалықты ұзақ тұру мерзіміне әсер ететінін атап өткен жөн.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абакаров СИ. Современные конструкции несъемных зубных протезов в ортопедической стоматологии. Москва. 2002;12–14бет.
2. Аваков ГС. Сравнительное исследование различных CAD/CAM-систем для изготовления каркасов несъемных зубных протезов протезами. Москва. 2012;196.
3. Антоник ММ. Сравнительный анализ результатов протезирования цельнолитыми и безметалловыми конструкциями зубных протезов. Москва. 2002;1646.

РЕЗЮМЕ

УРАЗ Р.М., ЕСЕНГАЛИЕВ Е.Т., ЖАНАЛИН Ж.Б.,
КАЛИОЛЛА Ш.Қ.

ВЛИЯНИЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ И БЕЗМЕТАЛЛОВЫХ КАРКАСОВ НА СОСТОЯНИЕ ДЕСНЫ ПРИ ИЗГОТОВЛЕНИИ НЕСЪЕМНЫХ КОНСТРУКЦИЙ В ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Полученные нами данные дают возможность понять, что сопоставляя клинические результаты проведенного исследования, необходимо отметить, что на отдаленную эффективность современных искусственных коронок в большей степени влияет биосовместимость конструкционных материалов, прочность, краевое прилегание к опорному зубу, состояние пародонта и гигиена полости рта.

Ключевые слова: протез, десна, CAD / CAM-технология, металлокерамика, хромокобальт

SUMMARY

URAZ R.M., ESENGALIYEV E.T., ZHANALIN
ZH.B., KALIOULLA SH.K.

THE INFLUENCE OF METAL AND METAL-FREE FRAMES ON THE CONDITION OF THE GUMS IN THE MANUFACTURE OF FIXED STRUCTURES IN ORTHOPEDIC DENTISTRY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The data obtained by us makes it possible to understand comparing the clinical results of the study, it should be noted that the long-term effectiveness of modern artificial crowns is more influenced by the biocompatibility of structural materials, strength, marginal fit to the supporting tooth, periodontal condition and oral hygiene.

Keywords: prosthesis, red jaw, CAD / CAM-technology, ceramics, chromocobalt

КУДАБАЕВА Х.И., ГАЙДАЙ А.Н., САРТАЕВА А.П.

АНАЛИЗ ПЕРВИЧНОЙ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ СРЕДИ ЖЕНЩИН В ЗАПАДНОМ РЕГИОНЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актюбе, Казахстан

С целью анализа первичной заболеваемости сахарным диабетом у взрослых старше 18 лет в западном регионе Республики Казахстан в Западно-Казахстанской (ЗКО) и Актюбинской областях было проведено исследование, в результате которого доля женщин среди взрослых старше 18 лет оказалась очень высокой: в ЗКО – 82,73%, Актюбинской области – 72,26%.

Ключевые слова: сахарный диабет, ЗКО, анализ, прирост заболеваемости, эндокринология.

Актуальность. Сахарный диабет (СД) — общемировая медико-социальная проблема. Несмотря на усилия медицинской науки и практики, государственных органов здравоохранения и общественных организаций, остановить рост этого заболевания пока не удается [1,2].

Цель исследования. Анализ первичной заболеваемости сахарным диабетом (СД) у взрослых старше 18 лет в западном регионе Республики Казахстан (РК) на примере Западно-Казахстанской (ЗКО) и Актюбинской областей.

Материалы и методы. По данным РГП на ПХВ «Республиканского центра электронного здравоохранения» МЗ РК и «Регистра беременных и женщин фертильного возраста» МЗ РК, проведен анализ имеющихся доступных статистических данных по эндокринной патологии за период 2016–2019 годы.

Результаты исследования. При анализе заболеваемости диабетом среди женщин в регионе отмечаются те же тенденции, как и по заболеваемости всего взрослого населения. Отмечается существенный прирост диабета за анализируемый период. Прирост составил по ЗКО с 195 до 240,2 на 100 тыс. соответствующего населения (23,18%), по Актюбинской области – с 158,8 на 100 тыс. до 203,7 (28,27%), по РК – с 237,9 на 100 тыс. до 289,2 на 100 тыс. (18,04%).

Отмечается высокий удельный вес диабета среди женщин в ЗКО и в среднем составляет 82,73% по отношению ко всем больным СД в области. В 2016 году он составил 88,83%; в 2017 году – 79,57%; в 2018 году – 85,71%; в 2019 году – 76,84%. Согласно современным данным, 2/3 больных диабетом составляют женщины, в том числе и репродуктивного возраста. Традиционно среди сельского населения заболеваемость ниже, чем у

городского населения. Разница между показателями в 2019 году составляет 17,36% или 45,3 на 100 тыс. населения. Прирост заболеваемости в городе за анализируемый период составил 31,40%, в сельской местности – 10,56%.

В Актюбинской области в 2019 году из общего числа взрослых с диабетом подавляющее большинство (72,26%) занимают женщины. Прирост больных женщин с диабетом с 2016 года составил 28,27%. Отмечается большая разница между показателями городского и сельского населения за весь анализируемый период. В 2019 году эта разница составила 187,1 на 100 тыс населения (273,54%).

Несмотря на недостаточную информацию, необходимо отметить, что наблюдается неуклонный рост заболеваемости диабетом среди беременных женщин. С 2016 года до 2020 год прирост составил по Актюбинской области 14,24%, в г. Актюбе – 69,52%. Данные по диабету у беременных по ЗКО отсутствуют.

Заключение. Удельный вес женщин среди взрослого населения старше 18-ти лет очень высокий. В ЗКО составил – 82,73%, в Актюбинской области – 72,26%.

Список литературы:

1. Collaboration. Sarwar N, Gao P, Seshasai SR, Gobin R, Kaptoge S et al. Diabetes mellitus, fasting blood glucose concentration, and risk of vascular disease: a collaborative meta-analysis of 102 prospective studies. *Emerging Risk Factors Lancet*. 2010;26(375):2215–2222.
2. Bourne RR, Stevens GA, White RA, Smith JL, Flaxman SR, Price H et al. Causes of vision loss worldwide, 1990–2010: a systematic analysis. *Lancet Global Health*. 2013;1:339–349.

ТҮЙІН

КУДАБАЕВА Х.И., ГАЙДАЙ А.Н.,
САРТАЕВА А.П.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БАТЫС ӨңІРІНДЕГІ ӘЙЕЛДЕР АРАСЫНДА
ҚАНТ ДИАБЕТІМЕН АЛҒАШҚЫ
СЫРҚАТТАНУШЫЛЫҚТЫ ТАЛДАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Батыс Қазақстан (БҚО) және Ақтөбе облыстарының үлгісінде ҚР батыс өңірінде 18 жастан асқан ересектерде қант диабетімен алғашқы сырқаттанушылықты талдау мақсатында зерттеу жүргізілді. Нәтижесінде 18 жастан асқан ересек тұрғындар арасында әйелдердің үлес салмағы өте жоғары: БҚО-да – 82,73%, Ақтөбе облысында – 72,26% болды.

Негізгі сөздер: қант диабеті, БҚО, талдау, ауру өсімі, эндокринология

SUMMARY

KUDABAEVA K.I., GAIDAI A.N.,
SARTAEVA A.P.

**ANALYSIS OF THE PRIMARY INCIDENCE OF
DIABETES MELLITUS AMONG WOMEN IN
THE WESTERN REGION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In order to analyze the primary incidence of diabetes mellitus in adults over 18 years of age in the western region of the Republic of Kazakhstan in West Kazakhstan (WKO) and Aktobe regions, a study was conducted as a result, the proportion of women among adults over 18 years of age turned out to be very high: in WKO – 82.73%, Aktobe region - 72.26%.

Keywords: diabetes mellitus, WKO, analysis, increase in incidence, endocrinology

ЖЫЛКЫБЕКОВА А.К.¹, КОШМАГАНБЕТОВА Г.К.¹, ГЛУШКОВА Н.Е.²

**КАЧЕСТВО ЖИЗНИ, СВЯЗАННОЕ С УХОДОМ У ЛИЦ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ
НЕФОРМАЛЬНЫЙ УХОД ЗА ПОЖИЛЫМИ НА ДОМУ В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН: ПРОТОКОЛ ПОПЕРЕЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ**

¹Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

²Казахский Национальный Университет им. Аль-Фараби, Алматы, Қазақстан

Целью данного исследования является изучение качества жизни, связанного с уходом, его детерминант у неформальных лиц, осуществляющих уход на дому в Казахстане.

Ключевые слова: качество жизни, пожилые люди, уход на дому, неформальный уход, влияние ухода

Актуальность. Члены семьи играют ключевую роль в оказании ухода за пожилыми на дому, поэтому важно изучить их качество жизни, связанное с уходом. В Казахстане подобных исследований не проводилось.

Цель исследования. Изучение качества жизни, связанного с уходом и его детерминант у лиц, осуществляющих неформальный уход за пожилыми людьми на дому в Казахстане.

Материалы и методы. Планируется проведение исследования поперечного дизайна среди 387 лиц, осуществляющих уход за пожилыми на дому с использованием инструмента- анкеты iVICQ. Влияние ухода будет измеряться с помощью инструмента CarerQol, оценки текущей ситуации по шкале неформального ухода (ASIS), шкале самооценки бремени (SRB), критерия полезности процесса (PU), индекса напряжения лица, осуществляющего уход (CSI), и времени настойчивости. (Pt). В рамках выполнения данной работы будет проведено валидизационное исследование анкеты iVICQ. Будет проведена описательная статистика. Для выявления межгрупповых различий качественных

переменных будет использован критерий χ^2 Пирсона. Для моделирования влияния одной или нескольких независимых переменных (предикторов) на значение одной зависимой переменной (исхода) мы будем использовать регрессионные модели, скорректированные с учетом демографических характеристик с использованием весов или дополнительных переменных.

Результаты и обсуждения. Будут изучены характеристики лиц, осуществляющих неформальный уход за пожилыми на дому в Республике Казахстан и связанные с ними факторы. Будет представлен профиль неформального опекуна в РК. Будут установлены значимые предикторы, влияющие на показатели качества жизни, связанные с уходом, на субъективное бремя напряженности, связанное с уходом у лиц, осуществляющих уход за пожилыми.

С использованием нового инструмента - анкеты iVICQ будут рассчитаны индекс качества жизни, связанного с уходом лица, осуществляющего уход (CarerQol), индекс напряжения лица, осуществляющего уход (CSI+), индекс здоровья лица, осуществляющего

уход (EQ-5D), индекс текущей ситуации по неформальному уходу (ASIS), индекс самооценки бремени (SRB), процесс полезности ухода (PU), и индекс бремени ухода (Pt).

Заклучение. Будет дан анализ качества жизни, связанного с уходом, со здоровьем и проведена оценка субъективного и объективного бремени напряженности, связанного с уходом у лиц, осуществляющих неформальный уход за пожилыми людьми в РК.

Список литературы:

1. Al-Janabi H, Frew E, Brouwer W, Rappange D, Van Exel J. The inclusion of positive aspects of caring in

the Caregiver Strain Index: tests of feasibility and validity. Int J Nurs Stud. England: 2010 Elsevier Ltd, 2010;984–93.

2. Brouwer WB, van Exel NJ, van Gorp B, Redekop WK. The CarerQol instrument: a new instrument to measure care-related quality of life of informal caregivers for use in economic evaluations. Qual Life Res. 2006;15(6):1005–21.
3. Hoefman RJ, Van Exel NJA Brouwer WBF. iMTA valuation of informal care questionnaire (iVICQ). Retrieved. 2011;17(11):2013.

ТҮЙІН

ЖЫЛКЫБЕКОВА А.К.¹,
КОШМАГАНБЕТОВА Г.К.¹, ГЛУШКОВА Н.Е.²

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚАРТ АДАМДАРҒА БЕЙРЕСМИ КҮТІМ ЖАСАЙТЫН АДАМДАРДЫҢ КҮТІМІМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ӨМІР САПАСЫ: КӨЛДЕНЕҢ ЗЕРТТЕУ ХАТТАМАСЫ

¹Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

²Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

Осы зерттеудің мақсаты Қазақстанда қарт адамдарға бейресми күтім жасайтын адамдардың күтімімен және оның детерминантымен байланысты өмір сапасын зерттеу болып табылады.

Негізгі сөздер: өмір сапасы, қарт адамдар, үйде күтім жасау, бейресми күтім, күтімнің әсері

SUMMARY

ZHYLKYBEKOVA A.K.¹,
KOSHMAGANBETOVA G.K.¹, GLUSHKOVA N.E.²

QUALITY OF LIFE ASSOCIATED WITH CARE IN INFORMAL CARER OF THE ELDERLY AT HOME IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: PROTOCOL OF A CROSS-SECTIONAL STUDY

¹West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

²Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

The purpose of this study is to investigate care-related quality of life and its determinants in informal home-based caregivers in Kazakhstan.

Keywords: quality of life, older people, home care, informal care, impact of care

КАТПИНА А.Б., ЖУМАБАЕВ А.П.

ПРОХОЖДЕНИЕ ВТОРОГО МЕДИАЛЬНО-ЩЕЧНОГО КАНАЛА

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Оценка сложности случая приведет к успешному лечению благодаря хорошему планированию и выбору метода доступа и последовательности формирования файлов. Файлы Fanta AFF1 считаются безопасным инструментом для формирования очень узких каналов благодаря их гибридной термообработке и плоской поверхности. Использование увеличения и ультразвука считается безопасным методом обнаружения кальцинированных входов в канал.

Ключевые слова: медиально-щечный канал, Fanta AFF1, мезио-буккальный канал, эндодонтия, дентин

Актуальность. Эндодонтия считается полноценной только тогда, когда пролечены все каналы. МБ2 или второй мезио-буккальный канал, также известный как «второй медиально-щечный канал» – причина многих проблем в эндодонтии моляров верхней челюсти. Впервые он был обнаружен ещё в 1917 году профессором Уолтером Хессом (Walter Hess), который залил зуб резиной, а потом декальцинировал его,

раскрыв таким образом внутреннюю «географию». Согласно этому исследованию, в первых молярах верхней челюсти МБ2 встречается в 90-95% случаев, во вторых – в 90%. Более того, МБ2 действительно часто запечатан так называемой «дентинной полкой», то есть вход в него находится под слоем дентина. Однако, как показывает упомянутый эксперимент профессора Хесса, каналы МБ1 и МБ2 сообщаются между собой,

то есть если в МБ1 есть инфекция, она будет и в МБ2. Отказ от поиска и прохождения МБ2 при необратимом пульпите может привести к болевой реакции на холодное/горячее после эндодонтического лечения. Если зуб невитальный, упущенный из виду МБ2 может стать причиной патологий в апикальной области.

Цель исследования. Из-за часто встречаемых эндодонтических осложнений были проведены манипуляции для успешного прохождения мб2 канала. Оценить эффективность и успешность данной методики прохождения для мб2 канала.

Материалы и методы. Необходимая для успешного обнаружения и прохождения МБ2 включает в себя бинокляры с хорошим светом (лучше, конечно, микроскоп) и длинный низкоскоростной круглый бор или ультразвуковой наконечник для эндо. Увеличение, как отмечено выше, значительно повышает вероятность успеха в поиске канала, а бор или наконечник нужны для удаления дентинной полки. Если зуб сильно кальцифицирован, возможно, вам придётся углубиться на 2-3 мм. Важно: сделать доступ к МБ2 непросто. Если направление стачивания дентина выбрано неверно, велика вероятность перфорации. Бор в наконечнике закрывает значительную часть зоны обзора, то есть вам придётся работать практически вслепую, что может негативно сказаться на результате. Ультразвук компактнее, а с задачей справляется не хуже. Предоперационная рентгенограмма очень важна перед

началом эндодонтического лечения. Планирование последовательности формирования файлов важно, чтобы избежать ошибок на этапе формирования. Файлы Fanta AF F1 считаются безопасным инструментом для формирования очень узких каналов благодаря гибридной термообработке и плоской поверхности.

Результаты и обсуждение. В ходе исследования 80-ти пациентов выявлено 69 случаев мб2 каналы. Их возраст варьируется от 18-ти до 45-ти лет. В 85% случаях нашли и обработали мб2 канал.

Заключение. Таким образом, успешность данной методики наблюдали у 88% пациентов путем наблюдения и проведения рентгенологических исследований спустя 1.5 - 2 года после лечения.

Список литературы:

1. Sjogren U, Hagglund B, Sundqvist G, Wing K. Факторы, влияющие на долгосрочные результаты эндодонтического лечения. Дж Эндод. 1990;16(10):498–504.
2. Вертуччи ФДж, Уильямс РГ. Фуркационные каналы первого моляра нижней челюсти человека. Оральная хирургия, оральная медицина, оральная патология. 1974;38(2):308–314. DOI: 10.1016/0030-4220(74)90073-5
3. Лин ЛМ, Скрибнер ДжЕ, Генглер П. Факторы, связанные с неудачами эндодонтического лечения. Дж Эндод. 1992;18(12):625–627.

ТҮЙІН

КАТПИНА А.Б., ЖУМАБАЕВ А.П.

ЕКІНШІ МЕДИАЛЬДЫ ҰРТТЫҚ КАНАЛДЫҢ ӨТУ ӘДІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Істің күрделілігін бағалау жақсы жоспарлау және қол жеткізу техникасын таңдау және файлдарды кескіндеу реттілігі арқасында сәтті емдеуге әкеледі. Fanta AF F1 файлдары гибриді термиялық өндеуге және тегіс бетке байланысты өте тар арналарды қалыптастыру үшін қауіпсіз құрал болып саналады. Ұлғайту және ультрадыбысты қолдану кальциленген канал кірістерін анықтаудың қауіпсіз әдісі болып саналады.

Негізгі сөздер: медиальды-щек каналы, Fanta AFF1, мезио-буккальды канал, эндодонтия, дентин

SUMMARY

KATPINA A.B., ZHUMABAEV A.P

PASSAGE OF THE MEDIAL BUCIAL CANAL

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Evaluation of the complexity of the case will lead to successful treatment due to good planning and choice of access technique and sequencing of shaping files. Fanta AF F1 files are considered a safe tool for forming very narrow channels due to their hybrid heat treatment and flat surface. The use of magnification and ultrasound is considered a safe method for detecting calcified canal entries.

Keywords: mesio-buccal canal, Fanta AFF1, mesio-buccal canal, endodontics, dentin

CRANIAL NERVE DAMAGE IN CORONAVIRUS INFECTION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

SARS-CoV-2 has a special affinity for nerve tissue by binding to angiotensin converting enzyme (ACE2) receptors. The mechanism of damage to the peripheral nervous system is immune-mediated, or by the mechanism of “molecular mimicry”. When COVID-19 was the main cause of neurological diseases, no signs of viral neurotropism were found.

Keywords: SARS-CoV-2, COVID-19, neurological disorders, nervous system, respiratory system

The new SARS-CoV-2 coronavirus, along with damage to the respiratory system, can lead to disorders of the central and peripheral nervous system, as well as the muscular system. There is a link between the severity of COVID-19 and the frequency of neurological disorders. The penetration of coronaviruses into the human body occurs by airborne droplets, airborne dust and contact pathways, therefore, epithelial cells of the mucous membranes of the eye, nasal cavity, mouth, upper and lower respiratory tract are primarily affected, the innervation of which is provided by terminal branches and receptor apparatus of the olfactory, trigeminal, facial, pharyngeal and vagus nerves. The SARS-CoV-2 virus infects peripheral nerve endings, and then, using the trans-synaptic transfer mechanism, penetrates into the central nervous system tissue, mainly affecting the cells of the thalamus and brain stem [1, 2].

Purpose: to describe a complication from the peripheral nervous system in a clinical case with COVID-19.

Methods. A prospective study was conducted in the period from February 1 to May 31, 2021 in two repurposed dispensary hospitals in Aktobe. The total number of patients for four months was 1,277 people. Inclusion criteria: 1) confirmed diagnosis of COVID-19 with a smear of RT-PCR from the nasopharynx, 2) the presence of neurological deficiency, 3) age 18 and older. Methods: 1) clinical and neurological examination, 2) laboratory data 3) instrumental data

Results. A 36-year-old woman was admitted to an infectious hospital with complaints of facial asymmetry, lacrimation from the left eye, pain in the left half of the face, which appeared on the 6th day after catarrhal phenomena of the upper respiratory tract. On general

examination: body temperature - 38.5 ° C, pulse 115 beats per minute, respiratory rate 24 per minute, SpO2 was 91% (room air). In neurological examination: peripheral paresis of the facial nerve on the left, anosmia, ageusia. In the general blood test, leukocytosis, lymphocytopenia, thrombocytopenia, increased ESR, increased D-dimer, IL-6. The chest X-ray shows covid-associated pneumonia. After treatment, the patient was discharged home with improvement. The mechanisms of neuroinflammation are caused by the response of CNS resident cells to peripheral hyperinflammation caused by the production of proinflammatory cytokines. In our case, the virus probably caused peripheral neuropathy of the facial and olfactory nerves through the mucous membrane of the upper respiratory tract, since sore throat and cough developed before the onset of pneumonia.

Conclusions. SARS-CoV-2 has a special affinity for nerve tissue by binding to angiotensin converting enzyme (ACE2) receptors. The mechanism of damage to the peripheral nervous system is immune-mediated, or by the mechanism of “molecular mimicry”. When COVID-19 was the main cause of neurological diseases, no signs of viral neurotropism were found, but laboratory changes indicated autoimmune mechanisms.

References:

1. Koh JS, et al. Neurology of COVID-19 in Singapore. Journal of the Neurological Sciences. 2020;418:117118.
2. Baig AM, et al. Evidence of the COVID-19 virus targeting the CNS: tissue distribution, host-virus interaction, and proposed neurotropic mechanisms. ACS chemical neuroscience. 2020;11(7):995–998.

ТҮЙІН

САПАРБАЕВ С.С., ДЖУМАГАЛИЕВА М.Б.,
АЯҒАНОВ Д.Н., УМУРЗАКОВА А.О.

**КОРОНАВИРУСТЫҚ ИНФЕКЦИЯ КЕЗІНДЕ
БАС СҮЙЕК НЕРВТЕРІНІҢ ЗАҚЫМДАНУЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

SARS-CoV-2 ангиотензин түрлендіретін фермент
(ACE2) рецепторларымен байланыстыру арқылы жүйке

РЕЗЮМЕ

САПАРБАЕВ С.С., ДЖУМАГАЛИЕВА М.Б.,
АЯҒАНОВ Д.Н., УМУРЗАКОВА А.О.

**ПОРАЖЕНИЕ ЧЕРЕПНЫХ НЕРВОВ ПРИ
КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ**

Западно-Казхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

SARS-CoV-2 имеет особое сродство к
нервной ткани путем связывания с рецепторами

тініне ерекше жақындық бар. Перифериялық жүйке жүйесінің зақымдану механизмі иммундық жолмен немесе «молекулярлық мимикрия» механизмімен жүзеге асырылады. COVID-19 неврологиялық аурулардың негізгі себебі болған кезде вирустық нейротропизмнің белгілері табылған жоқ.

Негізгі сөздер: SARS-CoV-2, COVID-19, неврологиялық бұзылулар, жүйке жүйесі, тыныс алу жүйесі

ангиотензинпревращающего фермента (ACE2). Механизм поражения периферической нервной системы иммунно-опосредованное либо по механизму «молекулярной мимикрии». Когда COVID-19 был основной причиной неврологических заболеваний, не было обнаружено никаких признаков вирусного нейротропизма.

Ключевые слова: SARS-CoV-2, COVID-19, неврологические нарушения, нервная система, дыхательная система

UMURZAKOVA A.O., AYAGANOV D.N., JUMAGALIYEVA M.B.

DUCHENNE MUSCULAR DYSTROPHY. DISCRIPTION OF CLINICAL CASE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Duchenne muscular dystrophy (MDD) is a clinically and genetically heterogeneous group of diseases with a predominant lesion of skeletal muscles. It is characterized by a wide nosological spectrum and pronounced clinical polymorphism.

Ключевые слова: dystrophy, Duchenne myodystrophy, clinical case, dystrophin protein, neuromuscular disease

Duchenne myodystrophy is a severe inherited neuromuscular disease characterized by an X-linked recessive type of inheritance and a progressive course based on mutations in the gene encoding the dystrophin protein. The identification of DMD gene mutations is relevant, which can help diagnose the disease and provide accurate genetic counseling and early prenatal diagnosis of patients with Duchenne myodystrophy.

Purpose: to describe a clinical case of Duchenne myodystrophy.

Methods: In this clinical case, a mother and son participated, molecular research methods MLPA and NGS were used.

Results. This clinical case demonstrates the need for NGS in a negative MLPA result with a characteristic clinical course of Duchenne myodystrophy, since NGS determines point mutations and reveals a shift in the protein reading frame, which in turn is important for the prognosis of the form of Duchenne myodystrophy disease. In this case, a negative analysis of the mutation in the gene in the mother with MLPA does not exclude the presence of point mutations, since the child's point mutation was detected only during gene sequencing, that is, for medical and genetic counseling and to prevent the birth of children with DMD in subsequent pregnancies, it is necessary to clarify the status of the carrier in the mother. To do this, it

is recommended that the mother also pass the analysis by sequencing.

Conclusions. Thus, having a complex structure of the DMD gene, consisting of 79 exons and 78 introns, it is practically impossible to assess a particular form of mutation by clinical evaluation. As scientific practice shows, with MLPA, deletions and duplications can be evaluated, while for the detection of microdeletions and microduplications, as point mutations, as well as for the detection of Single Nucleotide Polymorphism variants of changes, sequencing of this gene is required, where the entire nucleotide sequence can be evaluated. A very important point is that the determination of the mother's carrier status should be part of a comprehensive approach to the diagnosis of this disease, since secondary prevention depends on this indicator. In the future, with the accumulation of scientific data, it will be possible to develop various clinical algorithms for early diagnosis, and the possibility of expanding the arsenal of pathogenetic therapy will directly depend on the knowledge of the entire gene and all mutation variations.

References:

1. Aartsma-Rus A, Ginjaar IB, Bushby K. The importance of genetic diagnosis for Duchenne muscular dystrophy. *Journal of medical genetics*. 2016;53(3):145–151.

ТҮЙІН

УМУРЗАКОВА А.О., АЯҒАНОВ Д.Н.,
ДЖУМАГАЛИЕВА М.Б.

ДЮШЕНН БҰЛШЫҚЕТ ДИСТРОФИЯСЫ. КЛИНИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙДЫ СИПАТТАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Дюшенн бұлшықет дистрофиясы (DMD) – бұл негізінен қаңқа бұлшықеттеріне әсер ететін клиникалық және генетикалық гетерогенді аурулар тобы. Ол кең нозологиялық спектрмен және айқын клиникалық полиморфизммен сипатталады.

Негізгі сөздер: дистрофия, Дюшенн миодистрофия, клиникалық жағдай, дистрофин ақуызы, жүйке бұлшықет ауруы

РЕЗЮМЕ

УМУРЗАКОВА А.О., АЯҒАНОВ Д.Н.,
ДЖУМАГАЛИЕВА М.Б.

МИОДИСТРОФИЯ ДЮШЕННА. ОПИСАНИЕ КЛИНИЧЕСКОГО СЛУЧАЯ

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Мышечная дистрофия Дюшенна (МДД)-клинически и генетически гетерогенная группа заболеваний с преимущественным поражением скелетных мышц. Она характеризуется широким нозологическим спектром и выраженным клиническим полиморфизмом.

Ключевые слова: дистрофия, миодистрофия Дюшенна, клинический случай, заболевания с поражением скелетных мышц

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т., КУМИСБЕК К.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАПАРОСКОПИЧЕСКОЙ ДУКТОХОЛЕДОХОЛИТОМИИ ПРИ ЖЕЛЧНОКАМЕННОЙ БОЛЕЗНИ, ОСЛОЖНЕННОЙ ХОЛЕДОХОЛИТИАЗОМ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Основной целью при лечении холедохолитиаза является полное удаление камней из общего желчного протока у женщин и холецистэктомия. Применение лапароскопической протокохоледохолитомии улучшает результаты лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом и расширяет возможности применения малоинвазивных вмешательств.

Ключевые слова: желчный проток, холедохолитиаз, холецистэктомия, желчнокаменная болезнь, малоинвазивные вмешательства

Актуальность. Несмотря на достижения и развитие современной хирургии, проблема желчнокаменной болезни (ЖКБ) и в частности холедохолитиаза остается актуальной. В целом, у 5-15% пациентов с желчнокаменной болезнью присутствуют конкременты во внепеченочных желчных протоках. [1,2,3]. Широкое внедрение в клиническую практику новых передовых технологий открывает определенные перспективы в успешном хирургическом лечении больных с патологией желчевыводящих путей.

Цель исследования: улучшение результатов лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом путем совершенствования методов миниинвазивных вмешательств на внепеченочных желчных протоках.

Материалы и методы. На базе Актюбинского медицинского центра проведен анализ результатов лечения 77-ми пациентов с ЖКБ, осложненной холедохолитиазом в период с 2018-2021гг. Из них 37-ми пациентам выполнена одноэтапная операция – лапароскопическая холецистэктомия и дуктохоледохолитомия, что составило основную группу. Контролем служили 40 пациентов, которым проводились

двухэтапные операции: первый этап – эндоскопическая папиллосфинктеротомия с холедохолитоэкстракцией, через 4-5 дней вторым этапом лапароскопическая холецистэктомия.

Результаты и обсуждение. В основной группе интра и послеоперационных осложнений, связанных с лапароскопической дуктохоледохолитомией, не наблюдалось. В контрольной группе интраоперационное осложнение в виде дуоденального кровотечения отмечено у 2-х пациентов, послеоперационное осложнение – острый панкреатит у 3-х пациентов. В сравнительном аспекте выявлено двукратное снижение сроков пребывания пациентов в стационаре в основной группе.

Заключение: использование лапароскопической дуктохоледохолитомии улучшает результаты лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом и расширяет возможности использования малоинвазивных вмешательств.

Список литературы:

1. Chen JE, Kadribegic A, Sarkany D. Bilirubin correlation may preclude MRCP in acute cholecystitis patients with normal common bile duct diameter. AJR Am J Roentgenol. 2019;212(5):1–6.

2. Казаков НМ, и др. Улучшение результатов лечения больных холедохолитиазом путем выполнения холедохоскопических операций. *Endoskopicheskaya Khirurgia*. 2019;25(4):
3. Mattila A, Mrena J, Kellokumpu I. Cost-analysis

and effectiveness of one-stage laparoscopic versus two-stage endolaparoscopic management of cholecystocholedocholithiasis: a retrospective cohort study. *BMC surgery*. 2017;17(1):1–8.

ТҮЙІН

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т.,
КУМИСБЕК К.

ХОЛЕДОХОЛИТИАЗБЕН АСҚЫҢҒАН ӨТ ТАС АУРУЫ КЕЗІНДЕ ЛАПАРОСКОПИЯЛЫҚ ДУКТОХОЛЕДОХОЛИТОМИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Холедохолитиазды емдеудегі негізгі мақсат – жалпы өт жолдарының люменінен тастарды толығымен алып тастау және холецистэктомия. Лапароскопиялық дуктохоледохолитомияны қолдану холедохолитиазбен асқынған холелитияны емдеу нәтижелерін жақсартады және аз инвазивті араласуларды қолдану мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Негізгі сөздер: өт жолы, холедохолитиаз, холецистэктомия, өт тас ауруы, аз инвазивті араласулар

SUMMARY

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т.,
KUMISBEK K.

THE USE OF LAPAROSCOPIC DUCTOCHOLEDOCHOLITOMY IN CHOLELITHIASIS COMPLICATED BY CHOLEDOCHOLITHIASIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The main goal in the treatment of choledocholithiasis is the complete removal of stones from the lumen of the common bile duct and cholecystectomy. The use of laparoscopic ductocholedocholithomy improves the results of treatment of cholelithiasis complicated by choledocholithiasis and expands the possibilities of using minimally invasive interventions.

Keywords: bile duct, choledocholithiasis, cholecystectomy, cholelithiasis, minimally invasive interventions

ОРАЗАЛИН Б.Ж., СКАКОВ А.К., ЕРЕЖЕП Н.А., БОЛАТБЕКҰЛЫ Ә.

КОНСЕРВАТИВНЫЙ ГЕМОСТАЗ ПРИ ЯЗВЕННЫХ ГАСТРОДУОДЕНАЛЬНЫХ КРОВОТЕЧЕНИЯХ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Цель исследования - достижение надежного гемостаза при гастродуоденальных кровотечениях язвенной этиологии.

Ключевые слова: гомеостаз, язва, гастродуоденальные кровотечения, желудок, двенадцатиперстная кишка

Актуальность. В структуре неотложной хирургической патологии пациенты с язвенными гастродуоденальными кровотечениями (ЯГДК) по разным источникам составляют 8,2-11,4%. Общая летальность остается на уровне 5-12%, а послеоперационные осложнения при операциях по поводу ЯГДК наблюдаются в 31,9% случаев, послеоперационная летальность при этом находится в пределах 10,5 %. Следует отметить, что при операциях по поводу рецидива ЯГДК послеоперационные осложнения уже составляют 89,8%, а послеоперационная летальность достигает 62,3%. В этой связи проблема достижения надежного гемостаза при гастродуоденальных кровотечениях язвенной этиологии представляется достаточно актуальной.

Цель исследования: достижение надежного гемостаза при гастродуоденальных кровотечениях язвенной этиологии.

Материалы и методы. В зависимости от вида лечебной тактики проанализированы результаты лечения 350-ти пациентов (n=350) с ЯГДК, пролеченных в Актюбинской области в период с января 2020 года по июнь 2021 года. Мужчин 262, женщин 88. Средний возраст пациентов составил 59±18 лет. По локализации кровоточащие язвы желудка отмечены в 127-ми случаях(36,3%), язвы двенадцатиперстной кишки в 218-ти случаях(62,3%), в сочетании- 5 случаев(1,42%). Хирургическая активность составила 10,2%. Первая группа, где применены традиционные методы лечения,

включая хирургические операции (n=222 пациента) и вторая группа, где применен комбинированный эндоскопический гемостаз + ингибиторы протонной помпы (n=128 пациентов), распределены согласно эндоскопических критериев оценки интенсивности язвенного кровотечения по J. Forrest.

Результаты и обсуждение. В первой группе Forrest 1a наблюдался в 8 случаях (3,6%), далее Forrest 1b – 64(28,8%), Forrest 2a -32(14,4%), Forrest 2b - 114(51,35%), Forrest 2c-4(1,8%). Случаи рецидива кровотечения отмечены в 38-ми случаях (17,1%). Проведено 28 операций, из них 6 повторных. Оперативная активность составила 12,6%. Следует отметить, что основная доля пациентов в этой группе приходится на Forrest 2b, где язвенное кровотечение менее интенсивно и носит эпизодический характер. Несмотря на это, летальность в этой группе составила 3 пациента(1,3%) , послеоперационная летальность – 3(10,7%). Рецидивы кровотечения имели место в 36-ти случаях (16,2%).

Во второй группе (2) Forrest 1a наблюдался у 12-ти пациентов (9 %), Forrest 1b – 77(60%), Forrest 2a – 35(27%), Forrest 2 b – 4(3%). Рецидивы кровотечения отмечены в 7-ми случаях(5,5%). Неэффективность консервативного гемостаза в 5-ти случаях(3,9%). Проведено 4 операции. Оперативная активность составила 3,1%. В этой группе не отмечено летальных исходов.

Заключение. Применение комбинированного эндоскопического гемостаза (инфильтрационное обкалывание, аргоно-плазменная коагуляция, термо-электрокоагуляция, клипирование, клеевая аппликация и т.д.) на фоне лекарственной терапии препаратами группы ингибиторов протонной помпы, как отмечено в этой работе, позволило снизить случаи рецидивов кровотечения не менее чем в 4 раза, что дало возможность избежать вынужденных операций и связанных с ними тяжелых осложнений.

Заключение. Консервативный гемостаз в комбинации не менее 2 видов эндоскопического воздействия с обязательной сопроводительной терапией препаратами ряда ингибиторов протонной помпы является эффективным методом в достижении главной цели в лечении язвенных гастроуденальных кровотечений: окончательного гемостаза и радикального излечения язвенной болезни.

Список литературы:

1. Панцырев ЮМ, и др. Лечение язвенных гастроуденальных кровотечений. Хирургия. 2000;3:21–25.
2. Савельев ВС, Кириенко АИ. Клиническая хирургия: Национальное руководство М.; Издательство «Геотар-Медиа». 2017
3. Корытцев ВК. Хирургическая тактика при язвенных дуоденальных кровотечениях. Хирургия. 2017.

ТҮЙІН

ОРАЗАЛИН Б.Ж., СКАКОВ А.К., ЕРЕЖЕП Н.А.,
БОЛАТБЕКҰЛЫ Ә.

ГАСТРОДУОДЕНАЛДЫ ЖАРАҚТЫ ҚАН АҒЫМЫНДАҒЫ КОНСЕРВАТИВТІ ГЕМОСТАЗ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты – Ойық жаралы этиологиялы гастроуденалды қан кетуде сенімді гемостазға қол жеткізу.

Негізгі сөздер: гомеостаз, язва, гастроуденальные кровотечения, желудок, двенадцатиперстная кишка.

SUMMARY

ORAZALIN B.ZH., SKAKOV A.K., EREZHEP N.A.,
BOLATBEKULY A.

CONSERVATIVE HEMOSTASIS IN ULCERATE GASTRODUODENAL BLOOD FLOW

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Purpose of the study - Achieving reliable hemostasis in gastroduodenal bleeding of ulcerative etiology.

Keywords: homeostasis, ulcer, gastroduodenal bleeding, stomach, duodenum

ДОСИМОВ А.Ж., АЛДАШЕВА Н.А., ЖУМАГАЛИЕВА А.Б.

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ И ОСОБЕННОСТИ КЛИНИЧЕСКОГО ТЕЧЕНИЯ ГЕМОФИЛИИ У ДЕТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Вопросы ранней диагностики, организации комплексной терапии гемофилии с использованием современных технологий и медико-социальной реабилитации пациентов являются актуальной проблемой клинической гематологии детского возраста.

Ключевые слова: гемофилия, дети, эпидемиология, клиническое течение, ретроспективный анализ

Актуальность. Вопросы ранней диагностики, организации комплексной терапии гемофилии с применением современных технологий и медико-социальная реабилитация пациентов представляют собой актуальную проблему клинической гематологии детского возраста.

Цель исследования. Изучение показателей распространенности и особенностей клинического течения гемофилии у детей на основании результатов ретроспективного анализа содержания медицинской документации Центра охраны материнства и детства (ЦОМид) г. Актобе.

Материалы и методы. Проведен ретроспективный анализ историй болезни 23-х детей с верифицированным диагнозом «Гемофилия», находящихся под динамическим наблюдением в консультативно-диагностическом отделении ЦОМид в период с 2005 г. по 2022 г.

Результаты и обсуждение. Результаты исследования медицинской документации 23-х детей, страдающих гемофилией, продемонстрировали показатели распространенности гемофилии в детской популяции Актыбинской области, значительно отличающиеся от общемировых данных. В результате исследования содержания медицинской документации пациентов, страдающих гемофилией, констатирован очевидный факт преобладания в нозологической структуре заболевания гемофилии А. В рамках исследования установлен факт полного государственного обеспечения больных высокотехнологичными современными препаратами концентратов свертывания крови и использования подавляющим большинством пациентов профилактической схемы заместительной терапии. В рамках выполненного исследования не выявлено ни одного случая ингибиторной формы гемофилии,

инфицированности вирусами гепатита В, С и иммунодефицита человека. Наличие постоянного венозного доступа не документировано ни в одном случае.

Заключение. В рамках исследования выявлены показатели распространенности гемофилии у детей Актыбинской области (7:100 000), значительно отличающиеся от общемировых аналогичных показателей (13-14:100 000), что убедительно свидетельствует об отсутствии верификации диагноза у большинства пациентов с различными геморрагическими состояниями. Преобладание в нозологической структуре заболевания гемофилии типа А, в полной мере соответствует общемировым эпидемиологическим характеристикам. Отсутствие у больных ингибиторной гемофилии, инфицированности вирусами гепатита В, С и иммунодефицита человека является индикатором неукоснительного соблюдения современных принципов высокотехнологичной и безопасной заместительной терапии. Наличие постоянного венозного доступа не документировано ни в одном случае, в связи с чем создаются дополнительные технические проблемы, значительно снижающие уровень качества жизни.

Список литературы:

1. Клинический протокол диагностики и лечения наследственного дефицита факторов VIII и IX., РЦРЗ МЗ РК., 15.10.2015., Протокол № 12. <http://www.rcrz.kz>.
2. Румянцев АГ, Румянцев СА, Чернов ВМ. Гемофилия в практике врачей различных специальностей. ГЭОТАР-Медиа, 2013.
3. Флоринский ДБ, Жарков ПА. Современные подходы к лечению гемофилии. Вопросы гематологии/онкологии и иммунопатологии в педиатрии. 2020;19(3):131-138.

ТҮЙІН

ДОСИМОВ А.Ж., АЛДАШЕВА Н.А.,
ЖУМАГАЛИЕВА А.Б.

БАЛАЛАРДАҒЫ ГЕМОФИЛИЯНЫҢ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСЫ ЖӘНЕ КЛИНИКАЛЫҚ АҒЫМЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ерте диагностика, заманауи технологияларды қолдана отырып, гемофилияның кешенді терапиясын ұйымдастыру және пациенттерді медициналық және әлеуметтік оңалту мәселелері балалар жасындағы клиникалық гематологияның өзекті мәселесі болып табылады.

Негізгі сөздер: гемофилия, балалар, эпидемиология, клиникалық ағым, ретроспективті талдау

SUMMARY

DOSIMOV A.ZH., ALDASHEVA N. A.,
ZHUMAGALIEVA A. B.

EPIDEMIOLOGY AND FEATURES OF THE CLINICAL COURSE OF HEMOPHILIA IN CHILDREN

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Issues of early diagnosis, organization of complex therapy for hemophilia using modern technologies and medical and social rehabilitation of patients are an urgent problem of clinical hematology of childhood.

Keywords: hemophilia, children, epidemiology, clinical course, retrospective analysis.

SHAIMANOVA M.K., NAZARBAEVA A.S., ILIKOV A. N., ISKINDIROV A.D., ZHANGAZY A.T.

TREATMENT OF SENSORINEURAL HEARING LOSS WITH DIRECT ELECTRIC CURRENT OF LOW STRENGTH.

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan.

The aim of the study is to study the possibility of using a direct electric current of low strength in the treatment of sensorineural hearing loss. Our data show that the use of a low-voltage direct electric current allows the majority of patients with neurosensory hearing loss to significantly reduce the intensity of the noise or achieve its complete disappearance.

Keywords: Electric current, hearing loss, noise, tinnitus

Sensorineural hearing loss remains one of the most complex and urgent problems of otorhinolaryngology. Tinnitus is one of the symptoms accompanying sensorineural hearing loss and causing the severity of the condition. Tinnitus causes the patient much more anxiety than the disease itself. Existing treatments for this disease are not always effective. The complexity of the treatment of tinnitus requires simpler and more effective methods of therapy. Given the above, a method has been developed for the treatment of tinnitus, which is based on the use of direct micropower electric current.

Purpose: the purpose of the study is to study the possibility of using a direct electric current of low strength in the treatment of sensorineural hearing loss

Methods. The treatment was carried out by applying a direct electric current of 20 mKa on the mucous membrane of the pharyngeal mouth of the auditory tube. The essence of the method is as follows. A sterile electrode of a special design is inserted through the nasal cavity into the region of the pharyngeal mouth of the auditory tube. The electrode is connected to the positive pole of the galvanic apparatus. Another electrode is fixed on the skin of the forearm of this side and connected to the negative pole of the apparatus. Treatment is carried out daily at a current of 20 μ A for 10 minutes. The course of treatment is 10-12 procedures. This treatment was received by 23 patients with sensorineural hearing loss (11 women, 5 men) aged 35 to 65 ye...

Results. In the process of treatment with direct electric current in 4 patients, a change in the intensity of

the noise was noted after 3-4 procedures. in 8 patients after 5-6 procedures, in 6 patients after 10 sessions. At the end of the course of treatment, 15 patients with neurosensory hearing loss noted complete disappearance of tinnitus, 4 patients had a decrease in its intensity, and 4 patients had tinnitus. The perception of whispered speech improved by 1-2 m, the perception of pure tones through the air by 10-20 dB. Follow-up after a year showed a good clinical and functional effect of the treatment. The perception of whispered speech is 1-2 m, the perception of pure tones through the air at speech frequencies remained at the same level as immediately after the treatment.

Conclusions. Our data show that the use of a constant electric current of low strength allows the majority of patients with sensorineural hearing loss to significantly reduce the intensity of the noise or achieve its complete disappearance.

References:

1. Zheleznova V. V., Zhapalakov B. A., Ismagulova E. K., Shagataeva B. A. Application of low-strength constant electric current in medicine. // VALEOLOGY HEALTH-DISEASE-WELLNESS. 2020 - № 4. STR.133-137
2. Toropchina L.V., Zelikovich E.I. et al/ Sensorineural hearing loss and its pathogenetic diversity. Diagnostics, differential diagnostics, methods of auditory rehabilitation /.; Russian medical academy of continuous professional education of the Ministry of Health of the Russian Federation. — 2017.

ТҮЙІН

ШАЙМАНОВА М.К., НАЗАРБАЕВА А.С.,
ИЛИКОВ А.Н., ИСКИНДИРОВ А.Д.,
ЖАНҒАЗЫ А.Т.

**НЕЙРОСЕНСОРЛЫҚ ҚҰЛАҚ МҮКІСТІГІН
ТӨМЕН ҚҰАТТЫ ТҰРАҚТЫ ЭЛЕКТР
ТОҒЫМЕН ЕМДЕУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты - нейросенсорлық құлақ
мүкістігін емдеуде төмен күшті тұрақты электр тоғын

РЕЗЮМЕ

ШАЙМАНОВА М.К., НАЗАРБАЕВА А.С.,
ИЛИКОВ А.Н., ИСКИНДИРОВ А.Д.,
ЖАНҒАЗЫ А.Т.

**ЛЕЧЕНИЕ НЕЙРОСЕНСОРНОЙ ТУГОУХОСТИ
ПОСТОЯННЫМ ЭЛЕКТРИЧЕСКИМ ТОКОМ
НИЗКОЙ СИЛЫ**

Западно-Казакстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казакстан

Целью исследования является изучение возможности
использования постоянного электрического тока

пайдалану мүмкіндігін зерттеу болып табылады. Біздің деректеріміз көрсеткендей, төмен вольтты тұрақты электр тогын пайдалану нейросенсорлық құлақ мүкістігі бар науқастардың көпшілігінде шудың қарқындылығын айтарлықтай төмендетуге немесе оның толық жоғалуына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: гемофилия, балалар, эпидемиология, клиникалық ағым, ретроспективті талдау

малой силы при лечении нейросенсорной тугоухости. Наши данные показывают, что использование постоянного электрического тока малой силы позволяет большинству пациентов с нейросенсорной тугоухостью значительно снизить интенсивность шума или добиться его полного исчезновения.

Ключевые слова: гемофилия, дети, эпидемиология, клиническое течение, ретроспективный анализ

ТЛЕГЕНОВА Ж.Ш., КУШИМОВА Д.Е., ТЕМИРАЛИНА Т., МИЛЕЦКАЯ А., УКСЫБАЕВА Г., САМЕНОВА А., СЕЙТАЛИНА Г, ЖУМАЛИЕВА З.

СТРАТИФИКАЦИЯ РИСКА КАРДИОТОКСИЧЕСКИХ ОСЛОЖНЕНИЙ ХИМИОТЕРАПИИ ДОКСОРУБИЦИНОМ У БОЛЬНЫХ РАКОМ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

При исследовании 82-х больных раком молочной железы оценивали исходный риск кардиотоксических осложнений терапии антрациклинами. Среди них 37,8% обследованных женщин находились в группе высокого риска развития необратимых осложнений. Лечение и наблюдение за такими больными требует совместных усилий онкологов и кардиологов.

Ключевые слова: рак, молочная железа, химиотерапия, осложнения

Актуальность. Химиотерапия антрациклинами (АЦ) является эффективным компонентом лечения рака молочной железы (РМЖ), но её клиническая эффективность ограничена из-за кардиотоксического (КТ) влияния на сердечно-сосудистую (СС) систему [1].

Цель: оценить исходный СС риск развития КТ осложнений противоопухолевой терапии АЦ у больных РМЖ с целью проведения своевременной кардиопротекции.

Материал и методы. Критерии включения: РМЖ любой стадии, возраст ≥ 18 лет, планируемое лечение АЦ. Критерии исключения: прогрессирование ИБС или декомпенсация ХСН в пределах 6 месяцев; ФВ ЛЖ по Симпсон $\leq 40\%$; декомпенсация коморбидной патологии в пределах 3 месяцев. С сентября 2021 г по февраль 2022 г в исследование включено $n = 82$ женщин с РМЖ. У всех пациентов установлен клинический профиль РМЖ, определены исходные уровни тропонина (сTnI) и мозгового натрийуретического пептида (BNP), выполнены ЭКГ, эхокардиография с оценкой продольной глобальной деформации миокарда левого желудочка (GLS), заполнены формы для стратификации СС риска предстоящей терапии АЦ [2].

Количественные переменные имели нормальное распределение, они представлены в виде $M \pm SD$, где M – среднее, SD – стандартное отклонение. Категориальные переменные представлены в виде абсолютного значения и процентного показателя. Статистическая обработка выполнена с применением программы Statistica (StatSoft - Russia, версия 10).

Результаты и обсуждение. Средний возраст женщин составил $53,4 \pm 11,5$ лет, из них 15(18,3%) старше 65 лет. Исходная ФВ ЛЖ составила $59 \pm 3,9\%$, GLS $-18,3 \pm 3,1\%$. В анамнезе имели ИБС 4(4,9%), ХСН 3(3,7%), АГ 33(40,2%), СД 7(8,5%), ХБП 6(7,3%), ожирение 22(26,8%) курили 11(13,4%) женщин. Исходно повышенный уровень сTnI был выявлен у 9(11%), BNP у 7(8,5%) обследованных. Никто из участников не получал лучевую терапию до начала ХТ. Очень высокий суммарный риск КТ осложнений выявлен у 3(3,7%), высокий у 4(4,9%), промежуточный у 24(29,2%), низкий у 51(62,2 %) женщин в РМЖ. Пациенты с более высоким риском требуют более интенсивного наблюдения за ЭКГ, ФВ ЛЖ, GLS, мониторинга уровня сTnI и BNP. Целью мониторинга является своевременное (до развития необратимых изменений в миокарде) назначение препаратов с доказанной кардиопротекцией, а именно, иАПФ, бета блокаторов, статинов.

Заключение. У женщин с РМЖ, которым планируется лечение доксорубицином, исходный риск КТ осложнений был очень высоким у 3,7%, высокий у 4,9%, промежуточный у 29,2% обследованных. Для ранней профилактики и лечения, необратимых сердечно-сосудистых осложнений эти пациенты требуют совместного наблюдения онколога и кардиолога.

Список литературы:

1. Васюк ЮА, и др. Согласованное мнение Российских экспертов по профилактике, диагностике и лечению сердечно-сосудистой токсичности противоопухолевой терапии. Российский кардиологический журнал. 2021;9:152-233.

2. Lyon AR, et al. Baseline cardiovascular risk assessment in cancer patients scheduled to receive cardiotoxic cancer therapies: a position statement and new risk assessment tools from the Cardio-Oncology Study Group of the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology in collaboration with the International Cardio-Oncology Society //European journal of heart failure. 2020;22(11):1945-1960.

association of the European Society of Cardiology in collaboration with the International Cardio-Oncology Society //European journal of heart failure. 2020;22(11):1945-1960.

ТҮЙІН

ТЛЕГЕНОВА Ж.Ш., КУШИМОВА Д.Е.,
ТЕМИРАЛИНА Т., МИЛЕЦКАЯ А.,
УКСЫБАЕВА Г, САМЕНОВА А., СЕЙТАЛИНА Г,
ЖУМАЛИЕВА З.

СҮТ БЕЗІ ОБЫРЫМЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДАҒЫ ДОКСОРУБИЦИНМЕН ХИМИОТЕРАПИЯНЫҢ КАРДИОТОКСИКАЛЫҚ АСҚЫНУЛАРЫ ҚАУПШІ СТРАТИФИКАЦИЯСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сүт безі қатерлі ісігі бар 82 науқаста жүргізілген зерттеуде антрациклинмен терапияның кардиотоксикалық асқынуларының бастапқы қаупі бағаланды. Олардың ішінде қайтымсыз асқынулардың даму қаупі жоғары топта тексерілген әйелдердің 37,8% болды. Бұл науқастарды емдеу және бақылау онкологтар мен кардиологтардың бірлескен күш-жігерін қажет етеді. табылады.

Негізгі сөздер: қатерлі ісік, сүт безі, химиотерапия, асқыну

SUMMARY

TLEGENOVA ZH.SH., KUSHIMOVA D.E.,
TEMIRALINA T., MILECZKAYA A.,
UKSYBAEVA G, SAMENOVA A., SEJTALINA G,
ZHUMALIEVA Z.

STRATIFICATION OF THE RISK OF CARDIOTOXIC COMPLICATIONS OF DOXORUBICIN CHEMOTHERAPY IN BREAST CANCER PATIENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In a study of 82 patients with breast cancer, the initial risk of developing cardiotoxic complications of antitumor therapy with anthracyclines was assessed. Of these, 37,8% of the examined women were at an increased risk of developing irreversible complications. Treatment and monitoring of these patients requires joint efforts of oncologists and cardiologists.

Keywords: cancer, breast, chemotherapy, complications.

ЖАПАЛАКОВ Б.А., НАГИНА А.М., ИЛИКОВ А.Н., ЖАНҒАЗЫ А.Т., НАЗАРБАЕВА А.С.,
ДАРБАЕВА Н.М.

СТУДЕНТТЕРДЕ ВАЗОМОТОР РИНИТТІН ЕМДЕУДІ ЖОСПАРЛАУДА БИОРИТМНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Вазомоторлы ринитті 10 минуттық экспозициямен 20 мкА тұрақты электр тогымен төмен қуатпен емдеудің ұсынылған әдісі жақсы клиникалық нәтиже береді. Оның оңтайлы тиімділігі кешкі уақытта қолданған кезде байқалады. Бұл бұл әдісті күндізгі бөлімде оқитын студенттерге кеңінен қолдануға мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: ринит, вазомоторлы өзгеріс, электротерапия

Өзектілігі. Вазомотор риниттің емдеу тәсілі оториноларингологияда саласында шешімін таппаған мәселелердің бірі. Соңғы жылдарда бұл ауруды емдеуге ұзақтығы 10 минут, күші 20 мкА тұрақты электр тогы (ТЭТ) кеңінен қолданыла бастады [1,2,3].

Зерттеудің мақсаты. Біздің алдымызға қойған мақсатымыз, тәуліктің кай кезінде емделген студенттерден нәтижелі ем алуға болатынын анықтау.

Зерттеу материалдары және әдістері. Студенттерді емдеуге біз жетілдірілген

әдістеме бойынша тұрақты электр тогының әлсіз күші пайдаланды.

Біздің бақылауымызда 46 науқас студент болды. Шағымдары: мұрыннан тыныс алудың қиындауына, мұрыннан бөліністің болуына, жиі түшкіруге, иіс сезудің төмендеуіне, құлақтың бітелуіне, жалпы әлсіздікке. Барлық науқастарда эндоскопиялық зерттеу әдісін жүргізгенде мұрын кілегей қабығы бозғылт немесе көгілдір түсті, бөлініс сірілі-шырышты. Он алты студент таңғы сағат 08.00-ден 10.00-ға аралығында

ем қабылдады. Отыз студентке кешкі уақытта 19.00-ден 20.00-ге дейін ем тағайындалды. Емдеу курсының ұзақтығы 10-12 күн. Емдеу барысында науқастар өздерін жеңіл сезінді және жалпы жағдайлары жақсарды. Емдеудің бастамасында кілегей қабығындағы вазомоторлы өзгерістің әсерінен ұстамалы түшкіру, көзден жас ағу, мұрыннан сұйықтықтың бөлінуі байқалды. Емдеу курсының соңында бұл көріністер азайып, толықтай жойылды. Электротерапия сеансынан кейін науқастар өздерін жақсы сезінді. Мұрын қуысын емдеуден соң, қарағанда мұрын кілегей қабығындағы ісіну, көгеру өзгерістері азайды.

Нәтижелері және талқылау. Емдеуден кейінгі нәтиже, таңғы уақытта емделген 16 науқастың 4-еуі толықтай жазылды, 8-інде жақсару, 4-еуінде нәтиже жоқ.

Екінші топтағы кешкі уақытта емделген 30 науқастың бәрінде жақсару белгілері анықталды.

Қорытынды. Сонымен біз ұсынған вазомотор риниттің емдеу тәсілі жақсы клиникалық нәтиже береді. Бұл емді кешкі уақыт аралығында қолданған тиімді. Сол себепті күндізгі оқу бөліміндегі студенттер арасында кеңінен қолдануға болады.

РЕЗЮМЕ

ЖАПАЛАКОВ Б.А., НАГИНА А.М., ИЛИКОВ А.Н., ЖАНҒАЗЫ А.Т., НАЗАРБАЕВА А.С., ДАРБАЕВА Н. М.

ЗНАЧЕНИЕ БИОРИТМОВ В ПЛАНИРОВАНИИ ЛЕЧЕНИЯ ВАЗОМОТОРНОГО РИНИТА У СТУДЕНТОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Қазақстан

Предлагаемый нами способ лечения вазомоторного ринита постоянным электрическим током малой силы 20 мкА с экспозицией 10 минут, дает хорошие клинические результаты. Оптимальная его эффективность наблюдается при применении в вечерние часы. Это позволяет широко применять этот способ у студентов с дневной формой обучения.

Ключевые слова: ринит, вазомоторные изменения, электротерапия

БОРИЧЕВСКАЯ Я.С., УСЕНОВА А.А., КУБАЕВА Ж.Б.

РЕГИОНАРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ АНАТОМИЧЕСКОГО СТРОЕНИЯ ВЕРХНИХ ПЕРВЫХ МОЛЯРОВ В АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Қазақстан

В настоящее время отмечается тенденция к развитию осложнений, связанных с нарушением анатомии первых моляров. Полученная информация повышает качество эндодонтического лечения молочных моляров верхней челюсти и снижает риск осложнений.

Әдебиеттер тізімі:

1. Григорьев ВП, Железнова ВВ, Жапалаков БА, Исергужина АК. Постоянный электрический ток малой силы в лечении некоторых ЛОР заболеваний. Оториноларингология бас, мойын хирургиясы. Астана. №3-4. -2012. с.25-26
2. Железнова ВВ, Жапалаков БА, Исмагулова ЭК, Шагатаева БА. Патология носовой перегородки и нейровегетативный ринит. Вестник Западно-Казахстанской медицины. Научно-практическая конференция оториноларингологов с международным участием «Современные концепции и инновационные технологии в оториноларингологии». Специальный выпуск №2 (6) июнь 2018 г. Республика Казахстан, Актөбе. 6-7 июня. 2018 г. стр.62-64
3. Железнова ВВ, Жапалаков БА, Исмагулова ЭК, Шагатаева БА. Медицинада аз күшті тұрақты электр тоғын қолдану. ВАЛЕОЛОГИЯ ДЕНСАУЛЫҚ – АУРУ – САУЫҚТЫРУ. 2020;4:133-137

SUMMARY

ZAPALAKOV B.A., NAGINA A.M., ILIKOV A.N., ZHANGAZY A.T., NAZARBAYEVA A.S., DARBAEVA N. M.

THE IMPORTANCE OF BIORHYTHMS IN THE PLANNING OF TREATMENT OF VASOMOTOR RHINITIS AMONG STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Our proposed method of treating vasomotor rhinitis with a constant electric current of low power 20 μ A with an exposure of 10 minutes, gives good clinical results. Its optimal effectiveness is observed when used in the evening. This makes it possible to widely apply this method to full-time students.

Keywords: rhinitis, vasomotor changes.

Ключевые слова: эндодонтическое лечение, моляры, кариес, корневые каналы

Актуальность. В связи с частотой встречаемости безуспешного лечения корневых каналов стоматологи сталкиваются с разными вариантами анатомии корневых каналов, знание которых способствует успешному эндодонтическому лечению. Особенно актуально это при необходимости лечения периапикальных осложнений и повторном эндодонтическом лечении. Особенности строения корней зубов и системы корневых каналов у населения регионов Казахстана остаются малоизученными. По литературным данным, при изучении 1732 стандартно пролеченных верхних моляров было отмечено, что второй мезиально-щечный (далее МБ2) имеется в 73,2% случаев в первых молярах. При этом отсутствие пломбирования канала МБ2 выявили в 84,2%, в 15,8% канал МБ2 был запломбирован лишь на 1/3[1]. В 75% случаев незапломбированный МБ2 канал является источником образования вторичной инфекции, и в пределах от 10 до 75% является причиной одонтогенных воспалительных заболеваний на верхней челюсти[2].

Цель исследования. Определить частоту встречаемости МБ2 канала в первых верхних молярах у жителей Актыбинской области.

Материалы и методы. В работе использовали удаленные верхние первые моляры 50 человек в возрасте с 18 до 70 лет. Пациенты были разделены на 3 группы: молодой возраст (от 18 до 45 лет) - 20 человек, среднего возраста (от 45 до 60 лет) - 17 человек, пожилого возраста (старше 60 лет) - 13 человек. Зубы были удалены по поводу осложненных форм кариеса. Провели препарирование удаленных зубов, в ходе которого был осуществлен анализ анатомических особенностей данных зубов. Исследование было проведено на базе стоматологической клиники Западно-Казахстанского медицинского университета имени М.Оспанова.

Результаты исследования. При проведении препарирования мы определили ряд анатомических особенностей: у молодой возрастной группы три корня и три канала в 25% случаев; три корня и четыре канала — в 62,5% случаев; три корня и пять каналов — в 12,5% случаев; у средней возрастной группы выявлены следующие показатели: в первом верхнем моляре три корня и три канала встречаются в 23,1 % случаев; три корня и четыре канала — в 76,9 %; три корня и пять каналов не выявлены; у пожилой возрастной группы: не выявлены зубы с пятью корневыми каналами в первом верхнем моляре, а также превалировали зубы с тремя каналами (66,7%) против четырех канальных корневых систем (33,3%). В виде аностомоза (плавника) мезиально-щечный и второй мезиально-щечный представлены в 12% случаев, имеют общее апикальное отверстие с первым медиально-щечным каналом - 46% случаев.

Заключение. Таким образом, мы выделили регионарные анатомические особенности строения первых моляров верхней челюсти у пациентов от 18-ти до 70-ти лет Актыбинской области. Полученные данные позволяют увеличить качество эндодонтического лечения и снизить риск возникновения осложнений.

Список литературы:

1. Назарян РС, Щерблякина НА, Колесова ТА, Фоменко ЮВ, Голик Н. В оптимизация междисциплинарного подхода к повторному эндодонтическому лечению моляров верхней челюсти со сложной анатомией мезиобуккального корня при одонтогенных гайморитах. Украинський журнал медицини, біології та спорту. 20 мая 2019;4.5(21):
2. Clifford J. Ruddle, DDS, Advanced Endodontics. 2013;9:
3. Доменико Рикуччи, Жозе Сикейра – эндодонтология. Клинико-биологические аспекты. 2015

ТҮЙІН

БОРИЧЕВСКАЯ Я.С., УСЕНОВА А.А.
ҚУБАЕВА Ж.Б.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДАҒЫ АЛҒАШҚЫ МОЛЯРЛАРДЫҢ АНАТОМИЯЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ АЙМАҚТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі уақытта алғашқы молярларда өткізіп алынған анатомияға байланысты асқынулардың даму тенденциясы байқалады. Алынған ақпарат жоғарғы жақтың алғашқы молярларын эндодонтиялық емдеудің сапасын жақсартады және асқыну қаупін азайтады.

Негізгі сөздер: эндодонтиялық емдеу, молярлар, тіс жегі, тамыр арналары

SUMMARY

BORICHEVSKAYA YA.S., USSENOVA A.A.
KUBAYEVA ZH.B.

REGIONAL FEATURES OF THE ANATOMICAL STRUCTURE OF THE UPPER FIRST MOLARS IN THE AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

At the moment, there is a tendency to develop complications due to missed anatomy in the upper first molars. The information obtained will improve the quality of endodontic treatment of the first molars of the upper jaw, reduce the risk of complications.

Keywords: endodontic treatment, molars, caries, root canals.

БАЛЫМБЕТОВА Л.С., КАЖБАЛИНОВА А.Б., ШАПАНОВ Р.К.

СОЗЫЛМАЛЫ ІРІНДІ ОРТАҢҒЫ ОТИТПЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДАҒЫ ҚҰЛАҚТЫҢ МИКОТИКАЛЫҚ ЗАҚЫМДАНУ ЖИІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Созылмалы ірінді отитпен ауыратын 60 науқастың ішінде ортаңғы құлақтың микотикалық зақымдануы бар 27 (45%) науқас анықталды. Ортаңғы құлақтың ауруларында ортаңғы құлақтың отомикозының деңгейін төмендету үшін бактериологиялық зерттеу жүргізу және уақтылы адекватты емдеу қажет.

Негізгі сөздер: отит, отомикоз, ірінді ортаңғы отит, микотикалық зақымдану

Тақырыптың өзектілігі. Отомикоз ауруы әлемде кең таралған, өзекті мәселелердің бірі. Ересектер арасында отомикоз емге қарамастан жиі, басқа ЛОР мүшелерінің арасында 50% құрайды. Соңғы жылдары жиілеуі экологиялық фактор, иммунды жағдайдың жергілікті және жалпы бұзылысы, дәрілік препараттарды, әсіресе антибиотиктерді, кортикостероидтарды жүйесіз қабылдау себебі болып отыр.

Зерттеу мақсаты. Ересектер арасындағы созылмалы ірінді ортаңғы отитпен ауыратын науқастар арасындағы ортаңғы құлақтың микотикалық зақымдану жиілігін анықтау.

Зерттеу материалдары және зерттеу әдістері. Біздің бақылауымыз бойынша соңғы 6 ай аралығында созылмалы ірінді ортаңғы отитпен ауыратын 20-63 жас аралығындағы 60 науқас алынып, соның ішінде ер адамдар 35 (58,3%), әйел адамдар 25(41,7%) КеАҚ БҚМУ Медицина орталығының хирургия бөлімшесінде бақылауда болды. Орташа жас – 42,5ж. Жалпы клиникалық және стандартты оториноларингологиялық қарау, эндоскопиялық, культуральды микробиологиялық және микроскопиялық, микологиялық зерттеулер қолданылды.

Зерттеу нәтижесі. 60 науқас ішінде ортаңғы құлақтың микотикалық зақымдану жиілігін анықтауда микологиялық зерттеу нәтижесінде 27(45%) науқаста ортаңғы құлақтың отомикозы анықталды. Ең жоғары жиілікте *Aspergillus* 13(48,2%) науқаста, (*Aspergillus niger*, *Aspergillus flavus*, *Aspergillus ochraceus*, *Aspergillus fumigates*), *Mucor* 5(18,5%) науқаста *Candida* 4(14,8%) науқаста, *Penicillium* 3(11,1%)

науқаста, аралас *Candida* және *Aspergillus* 2(7,4%) науқаста анықталды. Эндоскопиялық қарау кезінде зең саңырауқұлақтарымен зақымданған науқастарда сыртқы есту жолының терісі қызарған, инфильтрацияланған және казеозды бөлініс, жеңіл алынатын аздаған грануляциялық тін байқалды. Көбіне микотикалық зақымдану аймағы сыртқы есту жолының сүйекті бөлімі және дабыл жарғағы. *Aspergillus niger*-де дабыл жарғағында бірнеше перфорация көрінді, нүктелі, қара-қоңыр түсті бөлініс, *Aspergillus flavus* және *Aspergillus oyuzae*-да сары немесе жасыл түсті, ұнтақ тәрізді бөлініс, *Aspergillus ochraceus*-те қоңыр түсті, *Aspergillus fumigates*-те сұр-қара түсті бөлініс айқындалды. Кандидоз кезінде сыртқы есту жолы қызарған, тарылған, иісі жоқ оңай алынатын іркілмелі сүзбеге ұқсас ақшыл-сары бөлініспен жабылғымен.

Қорытынды. Созылмалы ірінді ортаңғы отитпен ауыратын науқастар арасында ортаңғы құлақтың микотикалық зақымдану жиілігі бойынша 60 пациент ішінде 27(45%) науқаста анықталды. Ортаңғы құлақ аурулары кезіндегі ортаңғы құлақтың отомикозы деңгейін төмендету үшін міндетті түрде бактериологиялық зерттеулер және дер кезінде адекватты ем жүргізу қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Крюков АИ, и др. Отомикоз: современный взгляд на этиологию и лечение. Вестник оториноларингологии. 2018;83(1):48–51.
2. Безшапочный СБ, и др. Оппортунистические микозы ЛОР-органов. Часть 2. 2019.

РЕЗЮМЕ

БАЛЫМБЕТОВА Л.С., КАЖБАЛИНОВА А.Б., ШАПАНОВ Р.К.

ЧАСТОТА МИКОТИЧЕСКИХ ПОРАЖЕНИЙ УХА У БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКИМ ГНОЙНЫМ СРЕДНИМ ОТИТОМ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Қазақстан

Из 60-ти больных хроническим гнойным средним отитом было выявлено 27(45%) больных

SUMMARY

BALYMBETOVA L.S., KAZHBALINOVA A.B., SHAPANOV R.K.

FREQUENCY OF MYCOTIC DAMAGE OF THE EAR IN PATIENTS WITH CRONIC SUPPURATIVE OTITIS MEDIA

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Of 60 patient with chronic purulent otitis media, 27 (45%) patients with mycotic lesions of the middle ear were

с микотическим поражением среднего уха. Для снижения уровня отомикоза среднего уха при заболеваниях среднего уха необходимо проводить бактериологическое исследование и своевременное адекватное лечение.

Ключевые слова: отит, отомикоз, гнойный средний отит, микотическое поражение среднего уха

identified. To reduce the level of middle ear otomycosis in middle ear diseases, it is necessary to do a bacteriological research and timely adequate treatment.

Keywords: otitis, otomycosis, purulent otitis media, mycotic lesions.

ТАЛИПОВА И.Ж., АМАНОВА А.А., БАЛТАБАЕВА Г.Б., ЕЛУБАЕВА Г.А., КИСАШЕВА К.Ж.,
ХАМИТОВА А.Г.

КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ ТРОМБОЭМБОЛИИ У ЖЕНЩИНЫ С РАКОМ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель публикации: показать ситуацию с развитием ОРЗ у женщин с раком молочной железы. У больных с подозрением на ОРЗ следует проводить КТ только с ангиографией легких с помощью проволоки. Darigerler OATE lady kaulin bagalau ushin следует использовать специальные весы.

Ключевые слова: ТЭЛА, рак, химиотерапия, злокачественное образование

Актуальность. У онкологических больных риск развития тромбоэмболии легочной артерии (ТЭЛА) в 4–7 раз превышает таковой у пациентов других категорий. У пациентов при раке молочной железы – от 4,5 до 17,5%. ТЭЛА – вторая по частоте причина смерти в первый год после установления диагноза рака.

Цель публикации. Представить клинический случай развития ТЭЛА у женщины с раком молочной железы.

Материалы и методы. Клиническое наблюдение. Женщина Ш, 66 лет, госпитализирована 8 октября 2021 года в плановом порядке на 2-ой курс лучевой терапии. Жалобы при поступлении: на внезапные приступы одышки при малейшей физической нагрузке, в покое, усиливающиеся в горизонтальном положении. Анамнез заболевания. В феврале 2021г. по скринингу выявлено было злокачественное образование в правой молочной железе. На первом этапе пациентка оперировалась. В послеоперационном периоде с мая по август месяц 2021 года получила 6 курсов химиотерапии. 8 октября 2021 была госпитализирована в плановом порядке на очередной курс лучевой терапии, но при этом отмечала ухудшение состояния в течение последних 2-х недель, когда стали беспокоить вышеуказанные жалобы. За медицинской помощью не обращалась. Объективно. Общее состояние больного тяжелое за счет клиники сердечной недостаточности. Гиперстеник. ИМТ 34 кг/м². ЧДД 26 в 1 мин. ЧСС 130 в минуту, АД 145/80 мм рт.ст. Отеков на ногах нет, наблюдается асимметрия подкожно-жировой клетчатки ног, на фоне варикозного расширенных вен нижних конечностей, больше справа. Врачи отделения радиологии с момента госпитализации имели предположения о ТЭЛА. Проведены

были КТ органов грудной клетки без контрастирования сосудов легких и ЭхоКГ. Предположения о ТЭЛА не подтвердились. В анализах крови при поступлении обращало внимание повышение С-реактивного белка, уровня Д-димера, тропонина и ProBNP. При повторении очередного приступа острой одышки, удушья, которое сопровождалось сердцебиением до 130 ударов минуту, снижением сатурации до 85 % принято было решение провести КТ с контрастированием. На КТ - картина субмассивной тромбоэмболии легочных артерий обеих лёгких. На УЗИ вен нижних конечностей выявлен обтурирующий тромбоз глубоких вен левой нижней конечности. Пациентка в экстренном порядке переведена в кардио-БИТ. На фоне проведенного лечения антикоагулянтами состояние пациентки стабилизировалось и в последующем, в удовлетворительном состоянии была выписана.

Заключение. У пациентов с подозрением на ТЭЛА должно проводиться КТ только с контрастированием легочных сосудов. Врачи при подозрении на ТЭЛА должны оценивать риск ТЭЛА по специальным шкалам. При ретроспективной оценке риска по модифицированному индексу Geneva, в нашем случае количество баллов составляло 15, что свидетельствовало о высокой вероятности ТЭЛА. По индексу PESI количество баллов составляло 136 баллов, что свидетельствовало об очень высоком риске смертности у данной пациентки от ТЭЛА.

Список литературы:

1. Tagalakis V, Patenaude V, Kahn Sr et al. Incidence of and mortality from venous thromboembolism in a real-world population: the Q-VTE Study Cohort. *Am J Med.* 2013;126(9):832.e13.

2. Chew HK, Wun T, Harvey d et al. Incidence of Venous Thromboembolism and Its Effect on Survival among Patients With Common Cancers. arch Intern Med. 2006;166(4):458-64.
3. Brand JS, Hedayati E, Bhoo-Pathy n et al.

Time-dependent risk and predictors of venous thromboembolism in breast cancer patients: a population-based cohort study. Cancer. 2017;123(3):468-75.

ТҮЙІН

ТАЛИПОВА И.Ж., АМАНОВА А.А.,
БАЛТАБАЕВА Г.Б., КИСАШЕВА К.Ж.,
ЕЛУБАЕВА Г.А., ХАМИТОВА А.Г.

СҮТ БЕЗІ ҚАТЕРЛІ ІСІГІ БАР ӘЙЕЛДЕРДЕГІ ӨКПЕ АРТЕРИЯСЫ ТРОМБОЭМБОЛИЯСЫНЫҢ ДАМУЫ ТУРАЛЫ КЛИНИКАЛЫҚ ЖАҒЛАЙ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жариялым мақсаты: сүт безі обыры бар әйелдердегі ӨАТЭ-ң дамуы жағдайымен таныстыру. ӨАТЭ-на күдікті науқастарда КТ тек өкпе тамырларының ангиографиясымен жүргізілуі тиіс. Дәрігерлер ӨАТЭ даму қаупін бағалау үшін арнайы шкалаларды қолдануы керек.

Негізгі сөздер: ӨАТЭ, обыр, химиотерапия, қатерлі ісік

SUMMARY

TALIPOVA I.ZH., AMANOVA A.A.,
BALTABAEVA G.B., KISASHEVA K.ZH.,
ELYBAEVA G.A., XAMITOVA A.G.

CLINICAL CASE OF THROMBOEMBOLISM IN WOMEN WITH BREAST CANCER

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the publication. To present a case of pulmonary embolism in women with breast cancer. In patients with suspected pulmonary embolism, contrast-enhanced CT of the pulmonary vessels is required. Physicians should use risk scores for pulmonary embolism

Keywords: PE, cancer, chemotherapy, malignancy.

КОЖАНТАЕВА С.К., ШАПАНОВ Р, ТОКБУРА Н.К.

ОТКРЫТАЯ РИНОПЛАСТИКА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Открытая ринопластика предусматривает использование сложных хирургических методик широкого спектра и высокий уровень контроля. Открытая ринопластика восстанавливает носовое дыхание за счет оптического изменения формы деформированной пирамиды носа.

Ключевые слова: пластическая хирургия, асимметрия, ринопластика, носовое дыхание, изменения носа

Актуальность. Нос является одной из ключевых зон, определяющей эстетические характеристики лица. По этой причине даже незначительная асимметрия или другие изменения носа сильно заметны и меняют внешний облик. Поэтому в последние десятилетия эстетическая ринопластика приобретает большую популярность в обществе. Согласно данным Международного общества эстетической пластической хирургии, ринопластика занимает 4-е место среди всех пластических операций.

Цель исследования. Совершенствование хирургического лечения при деформации наружного носа и затруднении носового дыхания.

Материалы и методы. Работа выполнена в МЦ ЗКМУ имени Марата Оспанова в отделении хирургии. Открытая ринопластика произведена 7-ми больным с деформацией наружного носа и с искривлением

носовой перегородки. Возраст больных от 21-го до 35-ти лет. Все больные мужского пола. Всем больным произведено обследование: наружный осмотр носа, пальпация носа, риноскопия, рентгенография носа в прямой и боковых проекциях и КТ носа.

Результаты и обсуждение. Открытая ринопластика произведена под общим эндо трахеальном наркозом. Операционное поле обработано трижды раствором бетадина, после чего произведена инфильтрационная анестезия. Первым этапом в области кончика носа произведен птичкообразный разрез на колумелле. Латеральные хрящи носа освобождены, разведены, а также освобождены кости носа от мягких тканей. Следующим этапом произведено изъятие 7-го реберного хряща справа. После обработки операционного поля трижды бетадином, произведен разрез кожи, подкожной жировой клетчатки, фасции, мышцы до

хряща. Надхрящница 7-го реберного хряща отслоена, 2/3 толщины 7-го реберного хряща, длиной около 6,0 см высечена и удалена. Признаков повреждения плевры не отмечался. На рану наложена асептическая повязка. Следующим этапом произвели обработку хряща взятого от 7 ребра. Хрящ для пластики наружного носа высечен нужных размеров: spreader graft (для спинки носа) и strat graft (для коллумелы носа). Spreader graft уложен между костей носа, которые образуют спинку носа. В области колумеллы уложен Strat graft, ушито ко дну носа и к Spreader graft. Форма носа удовлетворительно восстановлено. Швы на разрез. В полости носа оставлены силиконовые сплинты, под скат носа слева уложен дополнительный силиконовый сплинт, с целью подпорки. Остатки хряща, после обработки операционного поля уложены на место удаленного реберного хряща. Рана послойно ушита. Наложена асептическая повязка.

Заклучение. Ринопластика открытым доступом позволяет проводить широкий спектр сложных хирургических приемов и имеет высокую степень контроля действий. Открытая ринопластика позволяет исправить деформации пирамиды носа с созданием эстетически приемлемой формы носа и устранить нарушенное носовое дыхание.

Список литературы:

1. Сергеева НВ, Русецкий ЮЮ, Спиранская ОА, Махамбетова ЭА, Деханов АС. Методы фиксации перегородочного остова после септопластики (Обзор). Folia otorhinolaryngologicae Respiratoriae. 2018;24(3):21–31.
2. Спиранская ОА, Малявина УС, Пашкова АЕ, Русецкий ЮЮ, Махамбетова ЭА, Липский КБ. Состояние перегородки носа и околоносовых пазух в педиатрической популяции по данным компьютерной томографии. Российская ринология. 2017;25(3):3–9.

ТҮЙІН

КОЖАНТАЕВА С.К., ШАПАНОВ Р, ТОКБУРА Н.К.

АШЫҚ РИНОПЛАСТИКА

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ашық ринопластика күрделі кең спектрлі хирургиялық әдістерді қолдануды және жоғарғы деңгейдегі бақылауды қамтамасыз етеді. Ашық ринопластика деформацияланған мұрын пирамидасының пішінін эстетикалық тұрғыдан оңтайлы өзгертіп мұрын тынысын қалпына келтіреді.

Негізгі сөздер: пластикалық хирургия, асимметрия, ринопластика, мұрынмен тыныс алу, мұрынның өзгеруі

SUMMARY

KOZHANTAYEVA S.K., SHAPANOV R.K., TOKBURA N.K.

OPEN RHINOPLASTY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Open-access rhinoplasty allows for a wide range of complex surgical techniques and has a high degree of control of actions. Open rhinoplasty allows you to correct deformities of the nose pyramid with the creation of an aesthetically acceptable nose shape and eliminate impaired nasal breathing.

Keywords: plastic surgery, asymmetry, rhinoplasty, nasal breathing, nose changes.

КОЖАНТАЕВА С.К., ТОҚБУРА Н.К., КАДЫРБЕКОВА А.Б., КЕНДЖЕБАЕВ С.С., ОРАЛБАЙ Ғ.Т.

ОРТАҢҒЫ ҚҰЛАҚТЫҢ СОЗЫЛМАЛЫ ҚАБЫНУ АУРУЛАРЫ КЕЗІНДЕГІ СЕНСОНЕВРАЛДЫ ЕСТІМЕУШІЛІКТІ ЕМДЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Осылайша, созылмалы отит медиасы бар науқастарда есту қабілетін зерттеу дексаметазонды интратимпанонологиялық және трансстимальды ынталандырушы терапиямен қолдану деменцияны жақсартуға және алдын алуға әкелетінін көрсетті.

Негізгі сөздер: іріңді отит, нейросенсорлы естімеушілік, аудиограмма, созылмалы интоксикация

Өзектілігі. Заманауи оториноларингологияның шешілмеген мәселелерінің бірі – ортаңғы құлақтағы қабыну процесі салдарынан болатын нейросенсорлы

есту қабілетінің жоғалуын емдеу. Созылмалы ортаңғы отит кезінде ортаңғы құлақтағы созылмалы интоксикация мен патологиялық өзгерістердің салдарынан

патологиялық процесске ішкі құлақ та ұшырап, естімеушіліктің нейросенсорлы компонентінің пайда болуына себепші болады.

Зерттеудің мақсаты: Естімеушіліктің нейросенсорлы компоненті бар созылмалы ортаңғы отитпен ауыратын науқастарда транс-, интратимпаналды дексаметазонды енгізіп, оның тиімділігін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Ортаңғы құлақтың созылмалы іріңді отитімен ауыратын нейросенсорлы естімеушілігі бар 20-55 жас аралығындағы 53 пациент тексерілді.

Жалпы зерттеу тобы екі топқа бөлінген. Негізгі топ 25 пациенттен тұрды. Барлық науқастарға нейросенсорлы естімеушіліктің дәстүрлі емі Пентоксифиллин 2%-5,0 + NaCl 0,9%-200,0 мл к/г; Витамин В1-1 мл, Витамин В6-1 мл тәулігіне 1 рет б/етке; Дексаметазон 10 күн 4 мг күніне екі рет транстимпаналды енгізілді. Бақылау тобы 28 науқастан тұрды. Барлық пациенттерге нейросенсорлы естімеушіліктің дәстүрлі емі жүргізілді, бірақ транстимпаналды дексаметазон енгізілген жоқ. Аудиологиялық зерттеу емге дейін және емнен кейін бірінші, үшінші және алтыншы айдан кейін барлық пациенттерге жүргізілді. Орташа (500, 1000, 2000, 4000 Гц), төменгі (125, 250 Гц), жоғарғы (6000, 8000 Гц) жиіліктер табалдырығының орташа мәндері бағаланды.

Нәтижелері мен талқылау. Негізгі және бақылау тобы пациенттерінің аудиограммасы бойынша сүйек өткізгіш көрсеткіштерінің орташа арифметикалық көрсеткіштер есептеліп, ем нәтижесіне талдау жүргізілді. Нәтижесінде негізгі топта емге дейін аудиограммада

сүйек өткізгіш көрсеткіштерінің орташа арифметикалық мәні $42,8 \pm 13,1$ дБ болса, 1 айдан кейін $35,2 \pm 16,3$ дБ, 3 айдан кейін $32,8 \pm 15,8$ дБ, ал 6 айдан кейін $30,0 \pm 16,0$ дБ-ге дейін жақсарғанын байқауға болады. Емге дейінгі және емнің 6 айындағы децибелдердің орташа арифметикалық айырмашылығы 12,8 дБ-ді құрады. Ал бақылау тобындағы көрсеткіштер емге дейін $45,4 \pm 16,4$ дБ болса, 1 айдан кейін 42,7 дБ, 3 айдан кейін 40,7 дБ, ал 6 айдан кейін 39,5 дБ болды. Бақылау тобында емге дейінгі және емнің 6 айындағы децибелдердің орташа арифметикалық айырмашылығы 5,9 дБ-ді құрады.

Қорытынды. Осылайша, созылмалы іріңді ортаңғы отиті бар науқастарда ынталандырушы терапиямен бірге дексаметазонды интратимпаналды және транстимпаналды қолдану есту қабілетінің жақсаруына әсер етеді және естімеушіліктің дамуы мен үдеуінің алдын алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Свистушкин ВМ, и др. Эффективность интратимпанального введения дексаметазона в лечении острой сенсоневральной тугоухости. Медицинский совет. 2019;8:89–93.
2. Кожантаева СК, Исмагулова ЭК, Оспанова ГА. Нарушение слуха при хронических средних отитах (Обзор литературы). Современная медицина. 2021;4(23):
3. Исмагулова ЭК, Оспанова ГА, Кожантаева СК. Ортаңғы құлақтың қабынулары кезіндегі нейросенсорлы естімеушілік. Валеология: Денсаулық-ауру-сауықтыру. 2020;1:

РЕЗЮМЕ

КОЖАНТАЕВА С.К., ТОКБУРА Н.К.,
КАДЫРБЕКОВА А.Б., КЕНДЖЕБАЕВ С.С.,
ОРАЛБАЙ Г.Т.

ЛЕЧЕНИЕ СЕНСОНЕВРАЛЬНОЙ ТУГОУХОСТИ ПРИ ХРОНИЧЕСКИХ ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЯХ СРЕДНЕГО УХА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Қазақстан

Таким образом, исследование слуха у больных с хроническим гнойным средним отитом показало, что применение дексаметазона интратимпанально и транстимпанально с стимулирующей терапией приводит к улучшению, предотвращению развития и прогрессирования тугоухости.

Ключевые слова: пластическая хирургия, асимметрия, ринопластика, носовое дыхание, изменения носа

SUMMARY

KOZHANTAYEVA S.K., TOKBURA N.K.,
KADYRBEKOVA A.B., KENJEBAYEV S.S.,
ORALBAI G.T.

TREATMENT OF SENSORINEURAL HEARING LOSS IN CHRONIC INFLAMMATORY DISEASES OF THE MIDDLE EAR

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Thus, the study of hearing in patients with chronic purulent otitis media has shown that the use of dexamethasone intratympanally and transtympanally with stimulating therapy leads to improvement, prevention of the development and progression of hearing loss.

Keywords: *plastic surgery, asymmetry, rhinoplasty, nasal breathing, changes in the nose*

ЕСІРКЕПОВ М.М., ТОТЫКЕМЕНОВ А.Е.

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ МЕН ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ӘЙЕЛДЕР БЕДЕУЛІГІНІҢ ӘРТҮРЛІ ФОРМАЛАРЫН ЕМДЕУДЕГІ КӨМЕКШІ РЕПРОДУКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ КЛИНИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІ

Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы, Шымкент, Қазақстан

Бедеулік тек Қазақстанда ғана емес, әлемдегі өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Зерттеудің мақсаты: Түркістан облысы мен Шымкент қаласында әйелдер бедеулігінің әртүрлі формаларын емдеуде көмекші репродуктивті технологияларды қолданудың клиникалық тиімділігін зерттеу.

Негізгі сөздер: репродуктивті технологиялар, әйелдер бедеулігі, интрацитоплазмалық енгізу

Өзектілігі. Бедеулік тек Қазақстанда ғана емес, дүние жүзіндегі өзекті мәселелердің бірі болып табылады. «Қазақстан Республикасы Ұлттық статистикалық бюросының» 2020 жылға арналған деректері бойынша некедегі бедеулік жиілігі 17%-ға жетеді (ДДҰ мәліметтері бойынша әлемде – 15%) және оның төмендеуіне тенденция байқалмайды. Бұл мәселені шешудің бірі көмекші репродуктивті технологияларды (АРТ) қолдану болып табылады.

Зерттеудің мақсаты. Түркістан облысы мен Шымкент қаласында әйелдер бедеулігінің әртүрлі формаларын емдеуде көмекші репродуктивті технологияларды қолданудың клиникалық тиімділігін зерттеу.

Зерттеу материалдары мен әдістері. 2021 жылы «Экомед-Шымкент» адам репродукциясы клиникасында АРТ циклдарының жалпы саны 1034 болды. 511 науқасқа экстракорпоралды ұрықтандыру (ЭКҰ) циклі жүргізілді, ал жұмыртқа цитоплазмасына сперматозоидты интрацитоплазмалық енгізу (ICSI) 523 науқасқа жасалды. Науқастардың орташа жасы – 35 жас. Оның ішінде егде репродуктивті жастағы әйелдер – 38,2% құрады, ал 11,6% – 42 жастан асқандар. 84,4% жағдайда бедеуліктің негізгі себебі түтік-перитонеальді фактор болды. Дегенмен, 60,2% жағдайда бедеулік факторларының әртүрлі комбинацияларының біріктірілген түрі болды.

Зерттеу нәтижесі. Пункцияланған фолликулардың орташа саны $11 \pm 3,2$ фолликул болды. Бір фолликулға ооциттердің орташа саны 0,9 құрайды. Эмбриологиялық кезеңнің көрсеткіштері: ұрықтандыру деңгейі – 63,1%, бөліну – 82,1%. ICSI үлесі 54,1% құрады. ICSI процедурасы классикалық IVF нұсқасында ұрықтандыру болжамын төмендететін факторларға байланысты орындалды (шәует сапасының

нашарлығы, ооциттер саны 2-ден аз және т.б.). IVF бағдарламасында жүктіліктің орташа көрсеткіші 37,5% және ICSI бағдарламасында 35,9% құрады.

Қорытынды. ICSI циклдарының тиімділік көрсеткіші 28,2%, оның ішінде орта репродуктивті жастағы пациенттерде 38,2%, 42 жастан асқан пациенттерде 11,6% құрады, ал аналық безі санының «төмен» көрсеткіші (23,9%) егде жастағы пациенттердің үлкен санымен байланысты болуы мүмкін. Ерлердегі патозооспермияның ауыр түрлері (38,6%). «Жауабы төмен» науқастар тобында жүктілік көрсеткіші 22,3% құрады, бұл да жалпы нәтижеге кері әсерін тигізді. Суперовуляцияны индукциялау нәтижесінде орта есеппен 11 фолликулдан астам алу, ұрықтандыру жиілігі (63,1%) және эмбриондардың бөлінуі (82,1%) *in vitro* ұрықтандыруының бедеулікті емдеудегі табысты әдіс екенін көрсетеді. Бұл – пациенттердің көпшілігінен жұмыртқа жасушаларының жеткілікті санын алуға, оларды ұрықтандыруды және эмбриондарды қарқынмен өсіруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Попова ОА, Аникина ИИ. Әйелдің жасына байланысты IVF/ICSI бағдарламаларының тиімділігі. Интернаука. 2018;42-1:32–33.
2. Bosch E, et al. ESHRE клиникалық нұсқалары: IVF және ICSI бағдарламаларында аналық безді ынталандыру. Акушерлік және гинекология: Жаңалықтар. Пікірлер. Үйрену. 2021;9.2(32):34–51.
3. Мюллер ВС, Коган ИЮ, Савичева АМ. Бедеуліктің түтік-перитонеальді факторы бар науқастарда экстракорпоралды ұрықтандыру циклдерінің тиімділігі. Акушерлік және әйелдер аурулары журналы. 2014;63(4):54–59..

РЕЗЮМЕ

ЕСІРКЕПОВ М.М., ТОТЫКЕМЕНОВ А.Е.

**КЛИНИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ
ВСПОМОГАТЕЛЬНЫХ РЕПРОДУКТИВНЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В ЛЕЧЕНИИ РАЗЛИЧНЫХ
ФОРМ ЖЕНСКОГО БЕСПЛОДИЯ В
ТУРКЕСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ И В ГОРОДЕ
ШЫМКЕНТ**Южно – Казахстанская медицинская академия,
Шымкент, Казахстан

Бесплодие – одна из актуальных проблем не только в Казахстане, но и в мире.

Цель исследования: изучить клиническую эффективность применения вспомогательных репродуктивных технологий в лечении различных форм женского бесплодия в Туркестанской области и в городе Шымкент

Ключевые слова: репродуктивные технологии, женское бесплодие, интрацитоплазматическое внедрение

SUMMARY

ESIRKEPOV M.M., TOTYKEMENOV A.E.

**CLINICAL EFFECTIVENESS OF ASSISTED
REPRODUCTIVE TECHNOLOGIES IN THE
TREATMENT OF VARIOUS FORMS OF
FEMALE INFERTILITY IN THE TURKESTAN
REGION AND IN SHYMKENT**South Kazakhstan Medical Academy, Shymkent,
Kazakhstan

Infertility is one of the pressing problems not only in Kazakhstan, but also in the world.

Purpose of the study: to study the clinical effectiveness of the use of assisted reproductive technologies in the treatment of various forms of female infertility in the Turkestan region and in the city of Shymkent.

Keywords: reproductive technologies, female infertility, intracytoplasmic introduction.

ЖЕКСЕНОВА А., АРЫНҒАЗЫ Ж.А., АРЫНҒАЗЫ Д.А., МҰРАТБАЕВ А.Ж., ЖАҚСЫБАЕВ Н.Қ.

**ЕГДЕ ЖАСТАҒЫ НАУҚАСТАРДАҒЫ COVID-19-ДАН КЕЙІНГІ КОГНИТИВТІ
БҰЗЫЛЫСТАР**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Біз Ақтөбе қаласының уақытша аймағында ем қабылдаған егде жастағы науқастардың даму дәрежесі мен когнитивті бұзылыс түрін анықтадық. Негізгі топ (n=45) ретінде Ақтөбе қаласының уақытша аймағында емделгендер COVID-19 жұқтырмағандардың бақылау тобына (n=45) алынды. COVID-19 бар емделушілерде жеңіл когнитивтік бұзылулар және орташа фронтальды дисфункция дамыған.

Негізгі сөздер: Коронавирусты инфекция-19, COVID-19, назар, когнитивті қабілет, көру-кеңістіктік бұзылыстар

Өзектілігі. Коронавирусты инфекция-19 (COVID-19) негізінен тыныс алу мүшелерін зақымдаумен қоса, вирус штамының нерв жүйесінде өзгерістерге алып келуімен жүретін мультиорганды ауру екендігін ұмытпауымыз керек. Ғалым Н.Zhou және бірлескен авторлары COVID-19-бен ауырған науқастарды бақылау тобымен салыстырғанда когнитивті қызметі (әсіресе зейін) төмен болатындығын байқаған. Франциядағы зерттеуде реанимация бөлімінен шыққан 45 адамның 15-де (33%) назардың төмендеуі, көру-кеңістіктік бұзылыстар анықталған. Уханьда жүргізілген когортты зерттеуде провизорлық аймақтан шыққан 60 жастан жоғары науқастарда когнитивті қабілеттің төмендеуін анықтаған. M.S. Woo мен әріптестерінің зерттеуінде COVID-19-дан сауыққан науқастардың 20%-да 5 жылдан кейін де когнитивті бұзылыстар (КБ) сақталатындығын атап

өткен. Зерттеулерге сүйенсек, жасқа байланысты КБ таралу жиілігі 61-64 жас 1% дейін, 65-69 жас 1,5%, 70-74 жас 3,5%, 75-80 жас 6,3% құрайды. Зерттеу қорытындылары бойынша бас миындағы өзгерістер вирустың тікелей әсерінен ғана емес, ауыр инфекцияға организмінің «цитокиндік дауыл» түрінде көрінетін иммундық жауабының нәтижесінде де дамуы мүмкін [1; 2].

Зерттеу мақсаты. COVID-19-бен Ақтөбе қаласындағы провизорлық аймақта емделіп шыққан егде жастағы науқастардағы КБ даму дәрежесі мен бұзылыс түрін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуге негізгі топ (n=45) ретінде Ақтөбе қаласындағы провизорлық аймақта емделіп шыққандарды, бақылау тобына (n=45) COVID-19-бен ауырмағандарды алдық. Жоғары немесе мамандандырылған оқу орнын аяқтаған, 61-74

жас аралығындағы, анамнезінде психотропты дәрілерді қабылдамаған, невропатологта есепте тұрмайтын адамдар іріктелінді, зерттеу анонимді түрде өткізілді. Зерттелушілерге КБ дәрежесін анықтауға арналған «Краткая шкала оценки психического статуса» (Mini-Mental State Examination, MMSE), бас миының маңдай бөлігінің зақымдануынан дамыған деменцияны анықтау үшін «Батарея лобной дисфункции» тесті (Frontal Assessment Battery, FAB) жүргізілді.

Нәтижелері мен талқылау. MMSE тест бойынша науқастардың жас аралығына байланысты КБ-дың орташа көрсеткіштері: 61-64 жас негізгі топта 28 балл жеңіл түрі, бақылау тобында 30 балл; 65-69 жаста негізгі топта орташа дәрежелі 27,3 балл, бақылау тобында 29,9 балл; 70-74 жаста негізгі топта 26,7 балл орташа дәрежелі, бақылау тобында 29,6 балл анықталды. FAB тест бойынша науқастардың жас аралығына байланысты бас миының маңдай бөлігінің зақымдануынан дамыған деменцияның орташа көрсеткіштері: 61-64 жас негізгі топта 15,4 балл орташа маңдайлық

дисфункция, бақылау тобында 18 балл; 65-69 жаста негізгі топта 14,2 балл орташа маңдайлық дисфункция, бақылау тобында 17,5 балл; 70-74 жаста негізгі топта 12 балл орташа маңдайлық дисфункция, бақылау тобында 16,5 балл көрсетті.

Қорытынды. COVID-19 кезінде дамитын КБ патогенезі әлі толық зерттелмеген, дегенмен КБ алдағы уақытта мүгедектік пен жұмысқа қабілетсіздікке алып келуі мүмкін. COVID-19-бен ауырған науқастарда бақылау тобымен салыстырғанда орташа дәрежелі КБ мен маңдайлық дисфункция дамыған.

Әдебиеттер тізімі:

1. Остроумова ТМ, Черноусов ПА, Кузнецов ИВ. Когнитивные нарушения у пациентов, перенесших COVID-19. Неврология, нейропсихиатрия, психосоматика. 2021;13(1):126–130.
2. Белопасов ВВ, и др. Поражение нервной системы при COVID-19. Клиническая практика. 2020;11(2):60–80.

РЕЗЮМЕ

ЖЕКСЕНОВА А.Н., АРЫНГАЗЫ Ж. А.,
АРЫНГАЗЫ Д. А., МҰРАТБАЕВ А. Ж.,
ЖАҚСЫБАЕВ Н. Қ.

КОГНИТИВНЫЕ НАРУШЕНИЯ ПОСЛЕ COVID-19 У ПОЖИЛЫХ ПАЦИЕНТОВ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казакстан

Определили степень развития и вид когнитивных нарушений у пожилых пациентов, получивших лечение в провизорной зоне г. Актобе. В качестве основной группы (n=45) взяли тех, кто пролечился в провизорной зоне г. Актобе, в контрольную группу (n=45) тех, кто не болел COVID-19. У пациентов с COVID-19 развились умеренные когнитивные нарушения и умеренная лобная дисфункция.

Ключевые слова: *коронавирусная инфекция, COVID-19, пожилые люди, внимание, когнитивные нарушения*

SUMMARY

ZHEKSENOVA A.N., ARYNGAZY ZH.A.,
ARYNGAZY D.A., MURATBAEV A. ZH.,
ZHAKSYBAEV N.K.

COGNITIVE IMPAIRMENT AFTER COVID-19 IN ELDERLY PATIENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The degree of development and type of cognitive impairment were determined in elderly patients treated in the special hospitals of Aktobe. As the main groups (n=45), those who were treated in the special hospitals of Aktobe were taken into the control group (n=45) of those who were not sick with Covid-19. Patients with Covid-19 developed moderate cognitive impairment and frontal dysfunction.

Keywords: *Coronavirus infection-19, COVID-19, attention, cognitive ability, visual-spatial disorders.*

САЛИХОВА Р.П., БАШЕНБАЙ Д. Б., ЖАСАНОВА М. С., ТӨЛЕПБЕРГЕН Г. Р.

СТОМАТОЛОГИЧЕСКАЯ ЗАБОЛЕВАЕМОСТЬ ДЕТЕЙ ГОРОДА АКТОБЕ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актобе, Казакстан

В рамках данной работы детям Актюбинской области была оказана стоматологическая помощь и самопомощь. Верхние пазы имели два выреза для облегчения доступа к верхним ладам.

Ключевые слова: *дети, стоматологическая патология, стоматологическая заболеваемость, кариес*

Актуальность. Стоматологическая патология характеризуется высокой распространенностью среди детского населения Казахстана. Уровень обращаемости в поликлинику определяет доступность стоматологической помощи, возможность записаться к врачу на первичный прием и получить квалифицированную консультацию. На показатели заболеваемости по обращаемости могут оказывать влияние различные социально-экономические факторы: возраст, квалификация врачей, уровень диагностической базы поликлиники. Изучение заболеваемости детского населения по обращаемости за стоматологической помощью в поликлинику позволяет выявить острые заболевания и хронические в стадии обострения.

Цель исследования. Оценить структуру и динамику стоматологической заболеваемости - по обращаемости за 2020-2021 гг., используя данные областной детской стоматологической поликлиники г. Актобе.

Материалы и методы. Для достижения поставленной задачи был проведен анализ отчетных форм стоматологической заболеваемости по детской стоматологической поликлиники актюбинской области за период 2020 - 2021 гг., полученных с использованием кмис «дамумед».

Результаты и их обсуждение. За 2020 год в областной детской стоматологической поликлинике зафиксировано 89805 посещений, при этом количество первичных пациентов составило 34937 (38,90%). Анализируя первичную обращаемость за 2020 год, у пациентов в подавляющем большинстве причиной посещения служил неосложненный кариес зубов составила 54,84%. На втором месте находятся осложненный кариес (пульпит, периодонтит). Из них на долю пульпита приходится – 41,86% (с преимущественным

(до 93%) преобладанием хронических форм), на долю периодонтита – 5,28%, (в 97 % также выявлены хронические формы. Распространенность кариеса зубов при этом достигает 97%. В 2021 году отмечается рост данного показателя на 9,4% – мы насчитываем 99137 посещения, при 39144 первичных (39,48%). Оценивая аналогичные данные за 2021 г., имеем следующую картину: первое место занимает неосложненный кариес зубов, однако этот показатель выше на 2,71% и составляет 57,51%. На втором месте также стоят осложнения кариозного процесса. Из них: пульпит – 39,08% и периодонтит 3,40%. Стоит заметить, что данные показатели 2021г. ниже, чем в 2020 году на 2,78% и 1,88%. Высокая поражаемость кариеса детей у детей.

Заключение. Ведущей причиной обращаемости детского населения г. Актобе является кариес и его осложнения. В структуре обращаемости детей за стоматологической помощью патология твердых тканей зубов находится на первом месте, где преобладает кариес и его осложнения (54,84-57,51%), причем отмечена положительная динамика по снижению осложнений кариозного процесса (на 2,78% и 1,88%). Таким образом, большинство стоматологических заболеваний, которые распространены среди детского населения, не излечивается в результате разового и даже многократного посещения стоматолога. Для снижения обращаемости и предупреждения стоматологических заболеваний целесообразна диспансеризация детей у стоматолога.

Список литературы:

1. Виноградова ТФ. Стоматология детского возраста. 1987;199с
2. Виноградова ТФ. Диспансеризация детей у стоматолога. 1988;20–22с.

ТҮЙІН

САЛИХОВА Р.П., ЖАСАНОВА М.С.,
ТӨЛЕПБЕРГЕН Г.Р., БӘШЕНБАЙ Д.Б.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ СТОМАТОЛОГИЯЛЫҚ АУРУШАҢДЫҒЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аталған жұмыста Ақтөбе облысының балаларының стоматологиялық саулығын және көрсетілетін көмектің сипатын өздіктерінен каралу деректері бойынша көрсеткен. Стоматологиялық көмекке жүгінген кезде балалардың тістерінің қатты тіндерінің жоғары зақымдануы байқалады.

Негізгі сөздер: балалар, стоматологиялық патология, стоматологиялық аурушаңдық, тіс жегі

SUMMARY

SALIKHOVA R.P., ZHASSANOVA M. S.,
TOLEPBERGEN G. R., BASHENBAY D.B.

DENTAL MORBIDITY OF CHILDREN IN AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

This work reflects the dental health of children in the city of aktobe and the nature of the assistance provided according to the requested data. When applying for dental care. There is a high damage to the hard tissues of children's teeth.

Keywords: children, dental pathology, dental morbidity, caries.

ЕРМУХАНОВА Л.С., ШАЙКОВА К.М., АБДИКАДИРОВА И.Т., КИМАТОВА К.Н., АРТЫКБАЕВА М.А., УМБЕТОВ М.У.

ҚЫЗЫЛОРДА ҚАЛАСЫ БОЙЫНША 65 ЖАСТАН АСҚАН АДАМДАР АРАСЫНДАҒЫ ПОЛИПРАГМАЗИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қарт адамдардың 80%-ға жуығы созылмалы аурулармен ауыратыны белгілі. Қарт адамдар жиі ауырады, әдетте бірнеше созылмалы аурулары бар және медициналық көмекке мұқтаж.

Бұл зерттеудің мақсаты – Орал және Қызылорда қалаларындағы қарт адамдардағы фармакотерапияны зерттеу.

Негізгі сөздер: полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия, Қызылорда қаласы

Өзектілігі. Қартаю адам ағзасы мен дене функциясының біртіндеп бұзылуына әкеледі, бұл көптеген созылмалы аурулардың қауіпін жоғарылауына, әлсіздікке, полипрагмазияға және дәрі-дәрмектерді қабылдаудың қиындауына әкеледі. Осылайша, қарт адамдар (яғни 65 жастан асқан адамдар) амбулаториялық және стационарлық көмек алатын науқастардың негізгі тобын құрайды. Көптеген аурушандықтың өсуі және көптеген созылмалы ауруларға арналған аралас терапияны қолдайтын мәліметтер қорының кеңеюі қарт адамдарда полипрагмазияның (бірнеше препараттарды қолдану) жиі болатынын білдіреді. Сондай-ақ егде жастағы адамдардың тағы бір кіші тобы бар, олар орта есеппен 10 немесе одан да көп түрлі дәрі-дәрмектерді тұтынады, оларды кейде гиперполипрагмазия деп атайды. Ғылыми дәлелдер дәрі-дәрмектерді тағайындау, сатып алу, дайындау, тарату, енгізу және қолдану науқастың денсаулығына зиян келтіруі мүмкін, есірткіге байланысты мәселелерді тудыруы мүмкін күрделі міндеттерді қамтитынын көрсетеді.

Зерттеу мақсаты. Егде жастағы адамдарда фармакотерапияны зерттеп, дәлелді кеңестер беру.

Материалдар мен әдістер. Жұмыс БҒМ ЖТН AR09562783 «Қазақстан Республикасындағы гериатриялық және геронтологиялық көмекті жақсарту» жобасы аясында жүргізілді. Бастапқы зерттеу Қызылорда қаласының 65 жастан асқан тұрғындар арасында сауалнама жүргізу арқылы басталды. Алынған нәтижелерді статистикалық өңдеуден өткізілді. Алынған нәтижелерге сай қорытынды жасап, қорытындыға

байланысты өз ұсынысымызды білдірдік.

Зерттеу әдістері: сауалнама жүргізу, сипаттамалық статистика.

Бірмезетті-көлденең зерттеу Қазақстанның Қызылорда қаласында 65 жастан асқан адамдар арасында жүргізілді. Іріктеме мөлшері статистикалық қағидаттар бойынша Қызылорда қаласында тұратын қарт адамдардың іріктеме мөлшерін ескере отырып, 200 адам алынды.

Қорытынды. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, егде жастағы адамдар арасында дәрілік заттарды қолдану деңгейі төмен. Себебі, халық емінің (табиғи өнімдер: қызым, шұбат, құйрық май, т.б.) қолданылу деңгейі әлдеқайда жоғары.

Әдебиеттер тізімі:

1. Daliri S, et al. The effect of a pharmacy-led transitional care program on medication-related problems post-discharge: A before—After prospective study. *PLoS one*. 2019;14(3):e0213593.
2. El Morabet N, et al. Prevalence and preventability of drug-related hospital readmissions: a systematic review. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2018;66(3):602–608.
3. Brian Chan, Karli Kondo, Michele Freeman, Chelsea Ayers, Jessica Montgomery, Devan Kansagara. Фармакотерапия при расстройстве, связанном с употреблением кокаина - систематический обзор и метаанализ. *J Gen Intern Med*. 2019 Dec;34(12):2858–2873.

РЕЗЮМЕ

ЕРМУХАНОВА Л.С., ШАЙКОВА К.М.,
АБДИКАДИРОВА И.Т., КИМАТОВА К.Н.,
АРТЫКБАЕВА М.А., УМБЕТОВ М.У.

ПРОБЛЕМЫ ПОЛИПРАГМАЗИИ В КЫЗЫЛОРДЕ У ЛИЦ СТАРШЕ 65 ЛЕТ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

SUMMARY

YERMUKHANOVA L.S., SHAIKOVA K.M.,
ABDIKADIROVA I.T., KIMATOVA K.N.,
ARTYKBAEVA M.A., UMBETOV M.U.

PROBLEMS OF POLYPHARMACY IN KYZYLORDA IN PEOPLE OVER 65 YEARS OLD

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Данное исследование предназначено для улучшения способности пожилых людей (или способности лиц, осуществляющих уход за ними) принимать лекарства и соблюдать режим приема лекарств.

Цель данного исследования: изучить фармакотерапию пожилых лиц по г. Кызылорда и дать научно-обоснованную рекомендацию.

Ключевые слова: полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия, г.Кзылорда

This study is designed to improve the ability of older adults (and/or the ability of their caregivers) to take medication and adhere to their medication regimen.

The purpose of this study is to study the pharmacotherapy of elderly people in the city of Kyzylorda and give a scientifically based recommendation.

Keywords: polypragmasia, geriatrics, pharmacotherapy, Kyzylorda.

ИСМАИЛОВА И.В., БЫЛТАБАНОВА М.Б., КАРИЛОВА Ж.Т.

ПРЕКОНЦЕПЦИОННАЯ ПОДГОТОВКА У ПАЦИЕНТОВ С ЭНДОКРИННЫМИ ПРИЧИНАМИ ПРИВЫЧНОГО НЕВЫНАШИВАНИЯ БЕРЕМЕННОСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актобе, Казахстан

Преконцепционная подготовка включает консультирование и обследование будущего родителя до зачатия, в том числе поиск и минимизацию поведенческих, медико-биологических и социальных факторов риска неблагоприятного воздействия беременности на мать и плод.

Ключевые слова: бесплодие, репродуктология, беременность, эндокринология

Актуальность. Вопросы сохранения и реализации репродуктивного потенциала у женщин остаются одной из главных проблем современной гинекологии. Причины репродуктивных потерь являются многофакторными. Невынашивание беременности - это самопроизвольное прерывание беременности от зачатия до 37-ми недель беременности, считая с первого дня последней менструации. Они подразделяются на ранние самопроизвольные потери беременности, привычный выкидыш (3 и более), и преждевременные роды. До 12-ти недель беременности - ранний выкидыш, с 12-ти до 22-х недель - поздний выкидыш, с 22-х по 27 недель - очень ранние преждевременные роды и с 28-ми недель - преждевременные роды.

По классификации ВОЗ выделяют: самопроизвольный выкидыш, потери беременности в сроке до 22-х недель и далее преждевременные роды с 22-х недель по 37 полных недель беременности с массой плода 500 грамм.

Основная цель прегравидарной подготовки - это планирование беременности в период наилучшей готовности к зачатию и вынашиванию беременности. Преконцепционная оценка факторов риска и своевременная коррекция является основным условием предотвращения акушерских и перинатальных осложнений. В структуре причин привычного невынашивания беременности выделяют: генетические, анатомические, эндокринные, иммунологические и инфекционные факторы. По данным разных авторов, эндокринные причины невынашивания беременности составляют от 8-ми до 20%. Тяжелые заболевания щитовидной железы и сахарного диабета тоже могут приводить к прерыванию беременности. У больных с привычными

выкидышами недостаточность лютеиновой фазы наблюдается от 20 до 60% случаев, синдром поликистозных яичников от 44 до 56%, недостаточность желтого тела может быть результатом целого ряда неблагоприятных факторов, нарушение выбросов ФСГ и ЛГ в первую фазу, ранний или наоборот поздний пик выброса ЛГ, гипозстрогения как следствие неполноценности фолликулогенеза.

Цель исследования. Оценить эффективность прегравидарной подготовки у пациенток с репродуктивными потерями в анамнезе.

Материалы и методы. Нами было изучено 32 индивидуальные карты беременных с 2016 по 2020 год, которые состояли на учете по беременности с привычным невынашиванием беременности в анамнезе, которым проводилась прегравидарная подготовка. Все беременные женщины наблюдались на уровне ПМСП.

Методы исследования: анамнез, физикальное обследование: индекс массы тела, наличие гирсутизма, выраженность вторичных половых признаков. Специальные методы исследования, гормональные исследования: в первую фазу менструального цикла - на второй день: ФСГ, ЛГ, пролактин, тестостерон и на 21 день - ФСГ, ЛГ, прогестерон. Узи малого таза на 7-8 день и на 20-21 день менструального цикла.

Пациентки получали прегравидарную подготовку, включая препарат фолиевую кислоту, а также гормональное лечение микродозированным прогестероном 400мкг - первая группа, вторая группа - стимуляция овуляции Кломифеном. На раннем этапе при угрозе прерывания беременности назначался микродозированный прогестерон 600мкг с последующим переходом на дозу 400мкг, после 12-16 недель снижался до

200мкг до 20 недель. Результаты проведенного исследования были подвергнуты статистической обработке.

Результаты. При анализе карт беременных выявлено, что осложнения беременности, родов и в раннем послеродовом периоде в первой группе, где был применён в течение 6-ти месяцев микродозированный прогестерон, осложнения не наблюдались. Во второй группе, где была стимуляция овуляции Кломифеном 30%, были самопроизвольные прерывания беременности. Дальнейший анализ карт новорожденных выявил, что в первой группе наблюдалось: 1 -железодефицитная анемия, 2 - первичная энцефалопатия; во второй группе было выявлено, что у 6 имелся диагноз перенесенная энцефалопатия, у 3 железодефицитная анемия, у 1 ребёнка врожденная пневмония. Пороков развития сердечно-сосудистой системы и других пороков развития в обеих группах выявлено не было.

Выводы: проведенное исследование доказывает эффективность прегравидарной подготовки в профилактике осложнений родов, послеродового периода и осложнений у новорожденных, а также выявил эффективность применения микродозированного прогестерона при невынашивании, что на 30% снизило потери беременности на ранних сроках.

Список литературы:

1. Dean SV, et al. Preconception care: closing the gap in the continuum of care to accelerate improvements in maternal, newborn and child health. *Reproductive Health*. 2014;11(3):1–8.
2. cBerghella V. Preconceptional care in book *Obstetric Evidence Based Guidelines 2nd*
3. Радзинский ВЕ, и др. Прегравидарная подготовка: клинический протокол. М.: Редакция журнала StatusPraesens. 2016;80:80.

ТҮЙІН

ИСМАИЛОВА И.В., БЫЛТАБАНОВА М.Б.,
КАРИЛОВА Ж.Т,

ЖҮКТІЛІКТІ ӘДЕТТЕГІ КӨТЕРМЕУДІҢ ЭНДОКРИНДІК СЕБЕПТЕРІ БАР ПАЦИЕНТТЕРДЕ КОНЦЕПЦИЯЛЫҚ ДАЙЫНДЫҚ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Концепцияға алдын ала дайындық, болашақ ата-анаға жүктіліктің ана мен ұрық үшін жағымсыз салдарларының мінез-құлық, биомедициналық және әлеуметтік қауіп факторларын іздестіру және мүмкіндігінше азайтуды қоса алғанда, болашақ ата-ананың тұжырымдамасының алдында кеңес беруді және тексеруді қамтиды.

Негізгі сөздер: бедеулік, репродуктология, жүктілік, эндокринология

SUMMARY

ISMAILOVA I.V., BLTABANOVA M.B.
KARILOVA.Z.T

PRECONCEPTION PREPARATION IN PATIENTS WITH ENDOCRINE CAUSES OF RECURRENT MISCARRIAGE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Preconception preparation involves counseling and examination of future parents before conception, including the search for and, if possible, minimization of behavioral, biomedical and social risk factors for adverse pregnancy outcomes for both mother and fetus.

Keywords: *infertility, reproduction, pregnancy, endocrinology.*

САРКУЛОВА Ж.Н., ЕРМЕКБАЕВА Т.Ж

ДИАГНОСТИЧЕСКОЕ И ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЦЕРЕБРАЛЬНОЙ ОКСИМЕТРИИ У ПАЦИЕНТОВ С СОСУДИСТЫМИ И ТРАВМАТИЧЕСКИМИ ПОВРЕЖДЕНИЯМИ ГОЛОВНОГО МОЗГА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Ақтөбе, Қазақстан

Это исследование направлено на изучение возможных изменений церебральной оксигенации, связанных с повреждением сосудов и головного мозга.

Цель исследования: изучить диагностическое и прогностическое значение церебральной оксиметрии как предиктора неблагоприятных исходов сосудистых и черепно-мозговых травм.

Ключевые слова: прогноз, травмы, нейрохирургия, повреждение сосудов

Актуальность. Данное исследование было направлено на изучение потенциальных изменений церебральной оксигенации вследствие сосудистых и травматических повреждений головного мозга.

Цель исследования. Изучить диагностическую и прогностическую ценность показателей церебральной оксиметрии в качестве предиктора неблагоприятного исхода при сосудистых и травматических повреждениях головного мозга.

Материалы и методы. Исследование выполнено в соответствии со стандартами надлежащей клинической практики (Good Clinical Practice), принципами Declaration of Helsinki и в соответствии с принципами этической комиссии Западно-Казахстанского Медицинского Университета имени Марата Оспанова № 12 от 30.01.2018г. Данное исследование проводилось на аппарате INVOS -5100.В исследовании были включены пациенты с сосудистыми и травматическими повреждениями головного мозга. Проспективное когортное исследование с участием 219 пациентов. В их число входили пациенты с геморрагическим инсультом - 152(69,40%), ишемическим инсультом - 37 (16,90%), также пациенты с закрытыми травмами головного мозга - 30 (13,70%). Из основной группы были исключены пациенты с внутримозговыми кровоизлияниями с объемом гематомы более 80 см³, с тяжелыми декомпенсированными соматическими заболеваниями, с доброкачественными и злокачественными опухолями головного мозга, легких и кожи. Исследование затронуло такие показатели крови, как: церебральная

оксигенация, нейронспецифические маркеры (S100, NSE) кислотно-основное состояние, также газовый состав артериальной крови.

Результаты и обсуждение. Наиболее значимым фактором риска неблагоприятного исхода служит маркер с пороговым значением или с точкой отсечения rSO₂<45%. Определены статистически значимые прямые связи между зависимым rSO₂<45% с независимыми переменными, как: S100β<0,6 мкг/л - сОШ составляет 4,22(95%ДИ:10,76-1,66), p=0,0025; присоединение у больного диагноза пневмонии - сОШ 6,21(95%ДИ:12,0-3,21), p<0,0001 и диагноз больного - сОШ 8,13(95%ДИ:25,59-2,59), p=0,0003. Мера определенности полученной модели составила по критерию псевдо R² Nagelkerke -137,8; logLikelihood - 175,83.

Заключение. Непрерывный мониторинг церебральной оксиметрии является эффективным и безопасным методом диагностики и может быть использована для прогнозирования неблагоприятного исхода у больных с сосудистыми и травматическими повреждениями головного мозга

Список литературы:

1. Brazinova A, et al. Epidemiology of traumatic brain injury in Europe: a living systematic review. Journal of neurotrauma. 2021;38(10):1411–1440.
2. Boursin P, et al. Semantics, epidemiology and semiology of stroke. Soins; la revue de reference infirmiere. 2018;63(828):24–27.
3. Adrian H, et al. Biomarkers of traumatic brain injury: temporal changes in body fluids. Eneuro. 2016;3(6):

ТҮЙІН

САРКУЛОВА Ж.Н., ЕРМЕКБАЕВА Т.Ж.

ТАМЫР ЖӘНЕ БАС МИЫНЫҢ ЖАРАҚАТТАРЫ БАР НАУҚАСТАРДА ЦЕРЕБРАЛЬДЫ ОКСИМЕТРИЯНЫҢ ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ БОЛЖАМДЫҚ МӘНІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл зерттеу тамыр және бас ми жарاقاتына байланысты церебральды оттегінің ықтимал өзгерістерін зерттеуге бағытталған. Зерттеу мақсаты. Церебральды оксиметрияның диагностикалық және болжамдық мәнін тамыр және бас ми жарاقاتтық бас ми жарاقاتтары кезіндегі қолайсыз нәтижелердің болжаушысы ретінде зерттеу.

Негізгі сөздер: болжам, жарақаттар, нейрохирургия, тамырлардың зақымдануы

SUMMARY

SARKULOVA ZH.N., ERMEKBAEVA T.ZH

DIAGNOSTIC AND PROGNOSTIC VALUE OF CEREBRAL OXIMETRY IN PATIENTS WITH VASCULAR AND TRAUMATIC BRAIN INJURIES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

This study aimed to investigate potential changes in cerebral oxygenation due to vascular and traumatic brain injury. Purpose of the study. To study the diagnostic and prognostic value of cerebral oximetry as a predictor of adverse outcomes in vascular and traumatic brain injuries.

Keywords: prognosis, trauma, neurosurgery, vascular injury.

НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В ЛЕЧЕНИИ СИСТЕМНОЙ СКЛЕРОДЕРМИИ

Медицинский университет Астана, Нур-Султан, Казахстан

В статье проведен анализ кожи Роднана у больных диффузной системной склеродермией на основе аутологичной трансплантации костного мозга гемопоэтическими стволовыми клетками.

Ключевые слова: склеродермия, дерматология, кожа, фиброз

Актуальность. Системная склеродермия (ССД) — аутоиммунное заболевание неизвестной этиологии, характеризующееся генерализованной васкулопатией и нозологической особенностью которой является прогрессирующий фиброз, нередко определяющий неблагоприятный исход заболевания. Несмотря на прогресс современной фармакологии, возможности эффективного воздействия на уже резвившийся фиброз весьма ограничены. В последние годы достигнут некоторый успех в лечении системной склеродермии с помощью трансплантации стволовых клеток, эффективность которой была доказана в трех контролируемых клинических исследованиях — ASSIST, ASTIS и SCOT. Учитывая редкость данного заболевания, системность поражения внутренних органов, высокую летальность, инвалидизацию, изучение клинико-морфологических особенностей аутологичной трансплантации гемопоэтических стволовых клеток при системной склеродермии представляет большой интерес.

Цель исследования. Провести анализ кожного счета по Rodnan больных системной склеродермией до и после 5 визитов трансплантации аутологичных мезенхимальных стволовых клеток костного мозга.

Материалы и методы. В данное исследование было включено 50 пациентов со следующими критериями: наличие достоверного диагноза системная склеродермия (диффузная форма), возраст от 18-ти до 60-ти лет, отсутствие эффекта ранее проводимой базисной иммуносупрессивной терапии.

При прогрессировании заболевания распространенность и выраженность кожных изменений локализуются в области пальцев кистей рук и лица, проксимальных и дистальных отделах верхних и нижних конечностей, включая грудную клетку и живот.

Обработка результатов исследования пациентов по кожному счету Rodnan осуществлялась методами непараметрической статистики, поскольку изучаемые показатели представлены в балльной, категориальной шкале. Для статистической оценки динамики по визитам внутри исследуемой группы пациентов применялись непараметрические критерии для

внутригруппового сравнения: ранговый дисперсионный анализ и конкордации Кендалла, являющиеся непараметрическими аналогами факторного дисперсионного анализа.

Результаты и обсуждение. Можно отметить динамику изменения медианы от визита к визиту: снижение значения показателя кожного счета по Rodnan от 20 до 10. Эта динамика характеризует изменения внутри исследуемой группы по визитам — по сравнению с исходным данным в динамике в 2, 3, 4, 5 визитах отмечается уменьшение индурации кожи лица, в области пальцев кистей рук, проксимальных и дистальных отделах верхних и нижних конечностях, туловища и живот. Это же наблюдается по динамике изменения средней величины от исходного уровня к 5-му визиту: на исходном уровне средняя величина составляет 21.02 ± 1.2330 , через 3 месяца — $17,56 \pm 1,0286$, через 6 месяцев — $15,24 \pm 0,9590$, через 6 месяцев в 4 визите — $12,54 \pm 0,9202$, через 12 месяцев составило 10.44 ± 0.8197 к 5 визиту.

Заключение. Таким образом, применение стволовых клеток может быть перспективным направлением лечения у отдельной категории больных ССД с неблагоприятным прогнозом с целью профилактики угрожающих жизни висцеральных осложнений. Благодаря аутологичной трансплантации гемопоэтических стволовых клеток можно достичь стойкой и продолжительной ремиссии заболевания и значительно улучшить кожные проявления, стабилизации функции внутренних органов.

Список литературы:

1. Gusseva NG. Sistemnaya sclerodermiya — multidistsiplinarnaya problema (Systemic scleroderma — multidisciplinary problem) [in Russian]. Zhurnal nauchno-prakticheskaya revmatologiya. 2011;2:10–14.
2. Овсянникова ОБ, и др. Трансплантация аутологичных гемопоэтических стволовых клеток в лечении системной склеродермии. Часть 1. Клинические аспекты. Современная ревматология. 2020;14(4):91–97.

ТҮЙІН

КРИВОРУЧКО Н.А., БЕКТУРГАНОВА С.А.,
КЛИШИНА Э.М.

ЖҮЙЕЛІ СКЛЕРОДЕРМИЯНЫ ЕМДЕУДІ ЖАҢА
БАҒЫТТАР

Астана медицина университеті, Астана, Қазақстан

Мақалада аутологиялық сүйек кемігін гемопетикалық тін жасушаларын трансплантациялау негізінде диффузды жүйелі склеродермасы бар емделушілерде Роднан тері көрсеткішінің талдауы қамтылған.

Негізгі сөздер: склеродермия, дерматология, тері, фиброз

SUMMARY

KRIVORUCHKO N.A., BEKTURGANOVA S.A.,
KLISHINA E.M.

NEW DIRECTIONS IN THE TREATMENT OF
SYSTEMIC SCLERODERMA

Astana Medical University, Nur-Sultan, Kazakhstan

The thesis includes an analysis of the skin score according to Rodnan in patients with diffuse form of systemic scleroderma on the background of autologous bone marrow transplantation of hematopoietic stem cells. The basis was pronounced diffuse skin changes and resistance to immunosuppressive therapy

Keywords: scleroderma, dermatology, skin, fibrosis.

ЖУСУПОВА Ж.Т., АЯГАНОВ Д.Н., ЖАРМАХАНОВА Г.М.

ОЦЕНКА ГЕНЕРАЛИЗОВАННЫХ ДВИЖЕНИЙ И НЕВРОЛОГИЧЕСКОЕ
ОБСЛЕДОВАНИЕ ПО ХАММЕРСМИТ У ДЕТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актобе, Казахстан

6928 доношенных новорожденных, родившихся в Областном Перинатальном центре г. Актобе, были обследованы с использованием следующих методов: клиничко-anamnestическое обследование, оценка общих движений, оценка по шкале Хаммерсмита, MOS. GMA и HINGE могут использоваться отдельно или вместе для прогнозирования будущих результатов развития нервной системы при оценке младенцев с различными неврологическими заболеваниями.

Ключевые слова: дети, неврологическое обследование, церебральный паралич, нервная система, детская инвалидность

Актуальность. Одним из частых неврологических нарушений в детском возрасте является церебральный паралич, проявляющийся нарушением нейромоторного аппарата. В структуре детской инвалидности поражения нервной системы составляют около 50%, при этом в 70–80% они обусловлены перинатальными факторами [1]. Выявление нарушений неврологического развития, возникающих в перинатальном периоде, их ранняя коррекция являются ключевыми моментами, влияющими на снижение показателей неврологической инвалидности [2].

До 5-месячного возраста наиболее прогностическими инструментами для выявления риска являются магнитно-резонансная томография головного мозга (чувствительность 86-89%), качественная оценка генерализованных движений с детализированной оценкой, проведенная по методу Prechtl в конце 2 и 5 месяца жизни (чувствительность 98%).

Цель исследования: изучение прогностической значимости оценки генерализованных движений и неврологического обследования по Хаммерсмит у детей первого года жизни.

Материалы и методы: Обследованы 6928 доношенных новорожденных, рожденных в Областном

Перинатальном Центре г. Актобе с использованием следующих методик: клиничко-anamnestического исследования, оценки генерализованных движений, оценки по шкале Хаммерсмит, MOS.

Результаты и обсуждение: Из всех осмотренных детей (6928) аномальные движения на 3-и сутки жизни наблюдались у 171-го ребенка (2,5%). Среди них судорожно синхронизированные движения у 20-ти детей (11,7%), хаотические движения у 93-х детей (54%), и бедный репертуар у 58-ми детей (34%). При дальнейшем катанестическом наблюдении выявлена прямая сильная связь между показателями оценки генерализованных движений по MOS и неврологической оценки по Хаммерсмит (HINE 0,848598, MOS 0,848598). Выбыло 6 детей по различным причинам, включая летальный исход.

Заключение: 1. Оценены видео 6928 детей, по результатам исследования выделена группа риска ранней манифестации, это 2,5 % детей (171 детей) с аномальными генерализованными движениями, которые требуют дальнейшего наблюдения и обследования.

2. Выделены группы риска ранней манифестации нарушений неврологического развития - 54 (58,1%) детей.

Список литературы:

- Zarubin AA, Miheeva NI, Filippov ES, Belogorova TA, Vanjarkina AS, Shishkina AA. Gipoksicheski- ishemeskaja jencefalopatija u novorozhdennyh rozhdennyh v tjazhelej asfiksii. Bjulleten' VSNCSORAMN. 2017;2.2(114):95–101.
- Bhatti A, Kumar P. Systemic effects of perinatal asphyxia. Indian J Pediatr. 2014 Mar;81(3):231–3. DOI: 10.1007/s12098-013-1328-9. Epub 2014 Feb 12. PMID: 24519357.

ТҮЙІН

АЯГАНОВ Д.Н., ЖУСУПОВА Ж.Т.,
ЖАРМАХАНОВА Г.М.

ХАММЕРМИТ БОЙЫНША ЖАЛПЫ ҚЫЗМЕТТЕРДІ БАҒАЛАУ ЖӘНЕ НЕВРОЛОГИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЫ БАР БАЛАЛАРДАҒЫ НЕВРОЛОГИЯЛЫҚ ТЕКСЕРУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ақтөбе қаласының Облыстық Перинаталдық Орталығында туылған 6928 нәресте клиникалық-анамнестикалық тексеру, жалпы қозғалыстарды бағалау, Хаммерсмит шкаласы бойынша бағалау және MOS әдістерінің көмегімен тексерілді.

Негізгі сөздер: балалар, неврологиялық неврологиялық тексеру, церебральды паралич, нерв жүйесі, балалар мүгедектігі

SUMMARY

D.N. AYAGANOV, ZH.T. ZHUSSUPOVA, G.M.
ZHARMAKHANOVA

ASSESSMENT OF GENERALIZED MOVEMENTS AND NEUROLOGICAL EXAMINATION ACCORDING TO HAMMERSMITH IN CHILDREN WITH NEUROLOGICAL DISORDERS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

6928 full-term newborns born in the Regional Perinatal Center of Aktobe were examined using the following methods: Clinical and anamnestic examination, assessment of general movements, assessment on the Hammersmith scale, MOS. GMA and HINE can be used separately or together to predict future outcomes of the development of the nervous system when evaluating infants with various neurological diseases.

Keywords: children, neurological examination, cerebral palsy, nervous system, childhood disability.

ВРАЧОВА И.В., КАПАНОВА Г.Ж., ЕРКИНОВ К.Е.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ВЫГОРАНИЕ У МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19

Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Анализ результатов применения методики «Диагностика профессионального выгорания» К. Маслаха, С. Джексона показал, что в группе медицинских работников наблюдается эмоциональное истощение, снижение эмоционального фона, безразличие, эмоциональная пресыщенность. Они склонны негативно оценивать себя, свои профессиональные достижения и успехи, что приводит к ограничению их возможностей, обязательств по отношению к окружающим.

Ключевые слова: профессиональное выгорание, COVID-19, медицинские работники, эмоциональное истощение, симптомы выгорания

Актуальность работы определяется проблемой возникновения профессионального стресса у медицинских сестер. Опыт работы показывает, что возникновение стресса отрицательно влияет на качество работы медицинской сестры и приводит к снижению качества ее работы и постепенному ее эмоциональному выгоранию.

Основной целью явился анализ вопроса влияния условий труда и стресса на медицинских работников, выявить суть, основные причины возникновения, симптомы, приводящие к синдрому эмоционального выгорания, а также дать основные рекомендации по улучшению условий труда, профилактике стресса и профессионального выгорания.

Материалы и методы. Результатом оказались факторы, которые используются в работе медицинской сестры для снижения профессионального стресса. На базе КПП на ПХВ «ДРЦФ» г. Алматы была проведена экспериментальная работа. В исследовании приняло участие 20 человек (медицинские сестры в возрасте от 28-58 лет). Выборку составили 6 женщин в возрасте от 44-х до 56-ти лет, стаж от 7-ми до 32-х лет; женщины -14 человек в возрасте от 28-ми до 57-ми лет, стаж работы от 7-ми до 34-х лет. Исследование проводилось нами и заключалось в определении склонности медицинских работников к эмоциональному выгоранию. Для этого была использована методика диагностики уровня эмоционального выгорания В.В. Бойко и методика «Диагностика профессионального выгорания» К. Маслач, С. Джексон, в адаптации Н.Е. Водопьяновой.

Результаты диагностики показали, что у специалистов сформированы симптомы профессионального выгорания различной степени выраженности. В группе испытуемых рассматривается следующая картина: - эмоциональное выгорание стадии напряжения наблюдается у 22,5%, а - эмоциональное выгорание стадии резистенции наблюдается у 37,5%, а это 6 всех

испытуемых; - эмоциональное выгорание стадии истощения наблюдается у 40%, а это 10 человек от всей группы испытуемых.

Заключение. Применение методики «Диагностика профессионального выгорания» К. Маслач, С. Джексон показал, что в группе медработников наблюдается эмоциональное истощение, снижение эмоционального фона, равнодушие, эмоциональное пресыщение. Они имеют тенденцию к отрицательному оцениванию себя, своих профессиональных достижений и успехов, что ведет к ограничению своих возможностей, обязательств по отношению к другим.

Список литературы:

1. Семенова НВ, Вяльцин АС, Авдеев ДБ, Кузюкова АВ, Мартынова ТС. эмоциональное Выгорание у медицинских работников. Современные проблемы науки и образования. 2017; 2.
2. Агибалова ТВ, Козин ВА. Синдром «эмоционального выгорания». Независимость личности. 2012; 4.2(9):33–41.
3. Барабанов МВ. Изучение психологического содержания синдрома выгорания. Вестник МГУ. 1995; 1:54–67.

ТҮЙІН

ВРАЧОВА И.В., КАПАНОВА Г.Ж., ЕРКИНОВ К.Е.

КОВИД-19 ПАНДЕМИЯСЫ КЕЗІНДЕГІ МЕЙІРБИКЕЛЕРДІҢ КӘСІБИ ШАРШАУЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

К.Маслахтың, С.Джексонның «Кәсіби шаршау диагностикасы» әдістемесін қолдану нәтижелерін талдау медицина қызметкерлері тобында эмоционалдық шаршау, эмоционалдық фонның төмендеуі, енжарлық, эмоционалды қанықтылық байқалатынын көрсетті. Олар өздерін, кәсіби жетістіктері мен жетістіктерін теріс бағалауға бейім, бұл олардың мүмкіндіктерінің, басқалар алдындағы міндеттерінің шектелуіне әкеледі.

Негізгі сөздер: кәсіби шаршау, COVID-19, медицина қызметкерлері, эмоционалды сарқылу, шаршау симптомдары

SUMMARY

VRACHOVA I.V., KAPANOVA G.ZH., ERKINOV K.E.

PROFESSIONAL BURNOUT OF NURSES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Analysis of the results of the application of the technique “Diagnosis of professional burnout” by K. Maslach, S. Jackson showed that in the group of health workers there is emotional exhaustion, a decrease in the emotional background, indifference, emotional satiety. They tend to negatively evaluate themselves, their professional achievements and successes, which leads to the limitation of their capabilities, obligations towards others.

Keywords: professional burnout, COVID-19, medical workers, emotional exhaustion, burnout symptoms..

ШАГАТАЕВА Б.А., ЗАЙЛАШОВА Ж.К., ДАДАШЕВ Д.М., КЕРЕЕВ Ж.М., ИСКЕНДИРОВ А.Д

ВОЗМОЖНОСТИ ЭНДОЛАРИНГЕАЛЬНОЙ МИКРОХИРУРГИИ ПРИ ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫХ НОВООБРАЗОВАНИЯХ ГОРТАНИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актөбе, Казахстан

В настоящее время эндоларингеальная микрохирургия является методом выбора для лечения доброкачественных новообразований гортани. Критериями эффективности эндоларингеального

вмешательства были: субъективные жалобы пациентов в раннем послеоперационном периоде на боль и их оценка по визуально-аналоговой шкале.

Ключевые слова: микрохирургия, доброкачественные новообразования, гортань, опухоль, дыхательные пути

Актуальность Опухоли гортани встречаются в 55-70% случаев среди продуктивных процессов верхних дыхательных путей. В настоящее время для лечения доброкачественных новообразований гортани методом выбора является эндоларингеальная микрохирургия.

Цель исследования. Оценка эффективности эндоларингеальной микрохирургии гортани по данным видеоларингоскопии.

Материалы и методы. В обследование были включены 32 пациента (23 мужчин и 9 женщин) в возрасте от 36-ти до 65-ти лет, которым было проведено эндоларингеальное удаление различных новообразований гортани в отделении оториноларингологии ГКП на ПХВ «Актюбинский медицинский центр». Критериями эффективности проведенного эндоларингеального вмешательства были: субъективные жалобы больных в раннем послеоперационном периоде относительно болевых ощущений и их оценка по визуально-аналоговой шкале интенсивности боли от 0 до 10 (Visual Analog Scale, VAS), длительность перифокального отека слизистой оболочки в послеоперационном периоде и сроки восстановления голоса.

Результаты и обсуждение. Новообразования голосовых складок распределились по нозологии следующим образом: полип голосовой складки -11,(34,3%), папиллома – 10 (31,2%), гранулема – 2(6,2%), фиброма – 7(21,9%), carcinoma in situ -2(6,2%). Посредством эндоларингеальной микрохирургии новообразование удалялось единым блоком в пределах здоровых тканей. Видеоларингоскопическая картина гортани имела следующие особенности. Новообразования голосовых складок локализовались преимущественно с одной стороны. Анализ видеоларингоскопического

исследования в послеоперационном периоде выявил следующее. Показатели интенсивности боли по шкале варьировали в пределах от 3-х до 5-ти. К 6-8 дню после операции голосовые складки приобретали светло-серую окраску. Лишь в 5-ти(15,6%) случаях отмечалась стойкая гиперемия на месте удаленного новообразования. У 3-х (25%) пациентов показатели интенсивности боли по шкале были от 4-х до 8-ми, реабилитационный период длился от 11-ти до 28-ми дней. У данных больных на 2-3 сутки отмечались более интенсивные послеоперационные реактивные явления по сравнению с вышеописанными пациентами. Такая разница ларингоскопической картины в послеоперационном периоде была обусловлена видом патологии, размером новообразования и объемом оперативного вмешательства.

Заключение. Эндоларингеальная микрохирургия с ларингоскопическим контролем позволяет сократить сроки восстановления гортани в послеоперационном периоде, обеспечивает сохранность анатомически и функционально значимых структур гортани в сочетании с адекватной радикальностью.

Список литературы:

1. Мустафаев ДМ, Ашуров ЗМ, Осипенко ЕВ. Эндоларингеальная лазерная микрохирургия больных с доброкачественными новообразованиями гортани. Российская оториноларингология. 2008;1:105–109.
2. Новячкин ВН. Исследование качества жизни в оториноларингологии. Российская ринология. 2007;3:32–36.
3. Котянина ОВ. О реабилитации больных с доброкачественными новообразованиями гортани. Бюллетень сибирской медицины. 2009;(3):79–85.

ТҮЙІН

ШАГАТАЕВА Б.А., ЗАЙЛАШОВА Ж.К,
ДАДАШЕВ Д.М,
КЕРЕЕВ Ж. М., ИСКЕНДЕРОВ А.Д

КӨМЕЙДІҢ ҚАТЕРСІЗ ІСІКТЕРІ КЕЗІНДЕ ЭНДОЛАРИНГЕАЛЬДЫ МИКРОХИРУРГИЯНЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі уақытта эндоларингеальды микрохирургия ларингеальды қатерлі ісіктерді емдеу үшін таңдау әдісі болып табылады. Эндоларингеальды араласудың

SUMMARY

SHAGATAYEVA B.A., ZAILASHOVA ZH.K,
DADASHEV D.M, KEREEV ZH.M., ISKENDEROV
A.D

POSSIBILITIES OF ENDOLARYNGEAL MICROSURGERY IN BENIGN NEOPLASMS OF THE LARYNX

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Currently, endolaryngeal microsurgery is the method of choice for the treatment of benign neoplasms of the larynx. The criteria for the effectiveness of the endolaryngeal

тиімділігінің критерийлері: операциядан кейінгі ерте кезеңдегі науқастардың ауырсынуға қатысты субъективті шағымдары және оларды визуалды-аналогтық шкала бойынша бағалау болды.

Негізгі сөздер: микрохирургия, қатерсіз ісіктер, көмей, ісік, тыныс алу жолдары

intervention were: subjective complaints of patients in the early postoperative period regarding pain and their assessment on a visual-analog scale.

Keywords: microsurgery, benign neoplasms, larynx, tumor, respiratory tract.

КИМ С.В., ЕСЕНЖОЛ Ә.Т.

СИНДРОМ ВОЛЬФА-ПАРКИНСОНА-УАЙТА У ДЕТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Ақтобе, Қазақстан

Синдром Вольфа–Паркинсона–Уайта является второй по частоте причиной наджелудочковой тахикардии у детей. Клиническое значение синдрома WPW также определяется существующим риском внезапной сердечной смерти. Целью исследования является анализ жалоб и клинических проявлений синдрома WPW у детей разных возрастных групп, прошедших через диагностическое отделение Центра охраны здоровья матери и ребенка Актыобинской области.

Ключевые слова: синдром Вольфа-Паркинсона, дети, миокард, анализ, Актыобинская область, WPW

Актуальность. Синдром Вольфа-Паркинсона-Уайта (WPW) — вторая по распространенности причина наджелудочковых тахикардий, частота которых достигает до 0,3% на 1000 населения. В основе синдрома лежит быстрое прохождение синусового импульса по части или всему желудочковому миокарду через дополнительные пути проведения, в связи с чем, он возбуждается с определенным опережением по сравнению с нормальным распространением импульса по атрио-вентрикулярному узлу и системе Гиса-Пуркинью. На ЭКГ у таких пациентов, как правило, есть характерные изменения: наличие дельта - волны, расширенный QRS - комплекс и укороченный интервал PQ. Клиническое значение синдрома WPW определяется не только наличием наджелудочковых тахикардий, но также риском внезапной сердечной смерти. В настоящее время многие аспекты, касающиеся этиопатогенеза синдрома WPW, вариантов клинического течения, прогностического значения, оценки риска развития жизнеопасных состояний остаются недостаточно изученными.

Цель исследования: анализ жалоб и клинических проявлений синдрома WPW у детей разных возрастных групп, прошедших через диагностическое отделение Центра охраны материнства и детства (ЦОМид) Актыобинской области.

Материалы и методы. В ретроспективном исследовании «случай-контроль» принял участие 21 ребенок, зарегистрированный за 2019-2021 годы в ЦОМид Актыобинской области. Субъектами были дети с синдромом WPW в возрасте ≤18 лет. За основу материала были взяты клинические данные и наблюдения лечащих врачей, а также родителей.

Результаты и обсуждение. По данным исследования за 2019-2021 гг. был выявлен 21 случай. Возрастная структура: дети до 1 года - 3, от 1г до 3х лет - 1, от 3

до 5 - 1, 6-12 - 6, от 12 до 18 -10. Пятеро детей были выявлены в 2019-20гг, 16 - в 2021 году. Анализ клинической картины показал, что 9 детей (42,8%) не имели клинических признаков поражения сердечно-сосудистой системы. Изменения на ЭКГ были выявлены в 3-х случаях случайно, в 6 – перед соревнованиями и операциями. 12 детей (57,1%) имели в клинической картине признаки: жалобы на головную боль, головокружение – 6 детей (50%), боли в сердце – 3 (25%), слабость, вялость, сердцебиение – 2 (16,6%) , судороги – 2 (16,6%).

Из обследованных детей 2 ребенка перенесли Covid-19 и имели подтвержденные результаты. В 2-х случаях дети имели респираторные синдромы в виде одышки, кашля и нарастающей слабости, но подтвержденной инфекции не было. Учитывая, что в литературе последнего времени появились данные о частом поражении сердечно-сосудистой системы у детей, перенесших Covid-19, можно думать, что частая выявляемость синдрома WPW в 2021г может быть связана с постковидными последствиями.

Заключение. Анализ проведенного исследования показал, что наиболее часто синдром WPW регистрируется у детей подросткового возраста.

В 42,8% случаях синдром WPW протекает бессимптомно, а в 57,2% имеющиеся жалобы носят неспецифический характер.

Оценка риска развития жизнеопасных состояний у детей затруднена в связи с субъективной нечувствительностью и практически бессимптомным течением синдрома WPW у детей.

Важное значение в связи с вышеизложенным приобретает метод скрининга ЭКГ.

Частая выявляемость синдрома WPW в последние годы требует дальнейшего изучения аритмий у детей, перенесших ковидную инфекцию.

Список литературы:

1. Chhabra L, Goyal A, Benham MD. Wolff Parkinson White Syndrome. 2020.
2. Кручина ТК, и др. Синдром Вольфа-Паркинсона-Уайта у детей: клиника, диагностика, лечение. Педиатрическая фармакология. 2011;8(5):49–53.

ТҮЙІН

КИМ С.В., ЕСЕНЖОЛ Ә.Т.

БАЛАЛАРДАҒЫ ВОЛЬФ-ПАРКИНСОН-УАЙТ СИНДРОМЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Вольф-Паркинсон-Уайт синдромы қарыншауәстілік тахикардияның кездесу жиілігі бойынша 2-орындағы себебі болып табылады. Негізгі клиникалық маңызы – оның балалардағы кенет өлімге әкелу қаупімен байланысты. Зерттеудің мақсаты – Ақтөбе облысының ана мен баланы қорғау орталығының диагностикалық бөлімшесінен (АМБҚО) өткен түрлі жас топтарындағы балалардың шағымдары мен WPW синдромының клиникалық көріністерін талдау.

Негізгі сөздер: Вольф-Паркинсон синдромы, балалар, миокард, аналиталдау, Ақтөбе облысы, WPW

SUMMARY

KIM S.V., YESSENZHOL A.T.

CHILDREN WITH WOLFF-PARKINSON-WHITE SYNDROME

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Wolf-Parkinson-White syndrome is the second most common cause of supraventricular tachycardia in children. The clinical significance of WPW syndrome is also determined by the existing risk of sudden cardiac death. The purpose of the study is an analysis of complaints and clinical manifestations of WPW syndrome in children of different age groups who passed through the diagnostic department of the Center for Maternal and Child Health of the Aktobe region.

Keywords: Wolff-Parkinson syndrome, children, myocardium, analysis, Aktobe region, WPW

МЕШТБАЙ А.Д., ЖЫЛГЕЛДІ А.А.

СҮЙЕКТЕРДІҢ АШЫҚ СЫНЫҚТАРЫН ТЕРІС ҚЫСЫМ КӨМЕГІМЕН ЕМДЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ашық сүйек сынықтарын теріс қысыммен емдеу орта есеппен 4-7 күн ішінде жаралардың жабылуына ықпал етеді. Дәстүрлі әдістермен емдеу кезінде бұл мерзімдер артады. Теріс қысымды қолдану іріңді асқынулардың алдын алуға, науқастың ауруханада болу уақытын қысқартуға мүмкіндік беретін тиімді және инновациялық емдеу әдісі.

Негізгі сөздер: ашық сынық, теріс қысым, мүгедек, клиникалық талдау, емдеу режимі

Өзектілігі. Көптеген зерттеушілердің келтірген деректері бойынша сүйектердің ашық сынықтары жиі кездеседі (21,4%-дан 48,9%-ға дейін), олар біріншілік терілік, жұмсақ және сүйек тіндер ақауларының жиі кездесуімен қатар ауыр жүреді. Ашық сынықтардың негізінен еңбекке қабілетті адамдарда жиі кездесуіне байланысты науқастың ауруханада жату уақытын қысқартуға, мүгедектікті азайтуға және сүйек-буын аппаратының анатомиялық-функционалды қызметін жақсартуға бағытталған тиімді емдеу әдістерін іздеу мәселелері қазіргі таңда әлеуметтік-экономикалық тұрғыда маңызды орын алады [1,2].

Зерттеу мақсаты: сүйектердің ашық сынықтарын теріс қысым көмегімен емдеудің жара ақауының жабылу уақытына қаншалықты әсер ететініне клиникалық талдау жасау және зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Ақтөбе қаласында орналасқан ШЖҚ «ЖМКА» МКК-ның травматология бөлімінде 01.2021-01.2022ж.ж. аралығындағы әр түрлі жұмсақ тіндер, сіңірлер, тері қабаты ақаулары және магистральды қан тамырлары зақымдалуымен сүйектерінің жоғарғы энергетикалық ашық сынықтары бар 26 науқасқа операция жасалды. Науқастардың 15-і ер, 11-і әйел адамдар. Жергілікті статусына қарағанда 21 науқаста біріншілік жара, 2 науқасқа фасциотомия жасалған. Барлық науқастар 2 топқа бөлінді. Зерттеу тобына 14, бақылау тобына 12 науқас кірді. Теріс қысым көмегімен емдеу әдісі жараға дебридмент жасалғаннан кейін қойылды. 1 сеанс үздіксіз 2 күн жүргізілді (± 1 күн). Емдеу режимі импульсті (3 минут жұмыс жасап / 5 минут демалу) жүргізілді. Жұмыстық қысым – с.б.б. 125мм болды. Теріс қысым

көмегі ауыстырылғанда кезеңдік некрэктомия жасалып және жара ақауын жабуға қаншалықты дайын екеніне клиникалық баға берілді. Сеанстардың орташа саны 5 ± 2 құрады. Бақылау тобына гипертониялық және антисептикалық ерітінділерімен байлап таңу жасалды. Екі топтағы науқастарға да жарадан табылған микроорганизмдеріне байланысты антибактериальды ем жүргізілді.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу тобында жарада перифокальды ісінуінің 3-4 күндік сеанста (1 үздіксіз процедурада), бақылау тобында бұл 8-9 күнге созылды. Зерттеу тобында ұсақ түйірлі, шырынды грануляцияның 4-7 тәулікте, бақылау тобында 11-13 күнге созылды. Теріс қысыммен емдеу әр кез қолданылған сайын жара көлемінің кішіреюі және тереңдігінің таяздауы анықталды. Осы емдеу әдісі арқасында 6 науқасқа аутодермопластика операциясы жасалмады. Бұл көрсеткіш бақылау тобында 2 науқасқа жетті. Теріс қысыммен емдеу зерттеу тобындағы барлық науқастарда ірінді-некротикалық өзгерістердің алдын

алуға мүмкіндік берді. Бақылау тобында 1 науқаста жарақаттан кейінгі остеомиелит дамуына байланысты теріс қысыммен емдеу әдісі қолданылды. Зерттелген топтағы сынықтардың бітіспеуі 1 науқаста, ал бақылау тобында бұл көрсеткіш 3 науқасқа жетті.

Қорытынды. Теріс қысым көмегімен емдеу әдісі ашық сынықтарда жаралық ақауды жабуға орта есеппен 4-7 күн аралығында мүмкіндік береді. Ал, дәстүрлі емдеу әдісінде бұл емдеу күндерінің ұзаруы анықталды. Бұл зерттеуімізді түйіндей келе теріс қысым көмегін қолдану жалпылама ірінді асқынулардың алдын алуға, науқастардың стационарда болу мерзімін қысқартуға айтарлықтай әсер ететін тиімді және инновациялы емдеу әдісі деп санаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Смирновой ЛА, Шумада ИВ. Травматология и ортопедия / под ред. М.: Учебная книга, 2006;745с.
2. Каплан АВ, Каплан НЕ. Гнойная травматология костей и суставов. Медицина, 1985;381с.

РЕЗЮМЕ

МЕШТБАЙ А.Д., ЖЫЛГЕЛДІ А.А.

ЛЕЧЕНИЕ ОТКРЫТЫХ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ С ПРИМЕНЕНИЕМ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ДАВЛЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Заклучение. Лечение открытых переломов костей с применением отрицательного давления способствует закрытию ран в среднем в течение 4-7 дней. Тогда как при лечении традиционными методами данные сроки увеличиваются. Применение отрицательного давления - эффективный и инновационный метод лечения, который позволяет предотвратить гнойные осложнения, сократить сроки нахождения пациента в стационаре.

Ключевые слова: *открытый перелом, отрицательное давление, инвалид, клинический анализ, лечебный режим*

SUMMARY

MESHITBAY A.D., ZHYLGELDI A.A.

NEGATIVE PRESSURE WOUND THERAPY FOR OPEN FRACTURES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Conclusion. Treatment of open bone fractures with the application of negative pressure will help to close wounds on average within 4-7 days. Whereas with traditional methods of treatment, these terms increase. The use of negative pressure is an effective and innovative treatment method that helps prevent purulent complications and reduce the length of the patient's stay in the hospital.

Keywords: *open fracture, negative pressure, disability, clinical analysis, treatment regimen.*

ТАВУРБАЕВА А.Ж., ШЫНГАЛИЕВА Д.Б., ТӨРЕМҰРАТ А.Б., МАМАТОВ Т.Д., АДЕМОВ А.А., НАЖАУОВА Д.Ш.

КӨМЕЙДІҢ ҚАТЕРСІЗ ЖАҢАТҮЗІЛІСТЕРІ БАР НАУҚАСТАРДЫҢ ӨМІР СҰРУ САПАСЫ КӨРСЕТКІШТЕРІНЕ БАҒА БЕРУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актөбе, Қазақстан

Бұл жұмыста біз операциядан бұрын қатерлі ісіктері бар науқастардың өмір сүру сапасының көрсеткіштерін сипаттаймыз. Voices сауалнамасы арқылы пациенттің жайлылық дәрежесін зерттеу көрсетілген медициналық көмектің сапасын және Көмейде қатерсіз түзілімдері бар пациенттерге жүргізілетін оңалту іс-шараларын объективті бағалауға мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: операция, қатерлі ісіктер, *Voices* сауалнамасы, пациент, медициналық көмек

Өзектілігі. Қазіргі кезеңдегі әдеби мәліметтерге сәйкес науқастардың өмір сүру сапасы әртүрлі факторларға, соның ішінде аурудың науқастың ағзасына әсер етуіне байланысты. 2009 ж О.В. Котянинаның мәліметтеріне сәйкес, көмейдің зақымдануы аурушандық бойынша (50-70%) және басқа ЛОР мүшелерімен салыстырғанда абсолютті санның көрсеткіштері бойынша да алдыңғы қатарда. Қазіргі уақытқа дейін, көмей аурулары оториноларингологиядағы өзекті мәселе болып табылады және олардың үлесі айтарлықтай жоғары.

Зерттеу мақсаты. Хирургиялық емдеу кезеңіне дейін көмейдің қатерсіз жаңатүзілістері бар науқастардың өмір сүру көрсеткіштерінің сапасын бағалау.

Материалдар мен әдістер. Біз ШЖҚ “Ақтөбе медициналық орталығы” МКК оториноларингология бөлімшесіне көмейдің қатерсіз жаңатүзілістері диагнозымен стационарлық ем қабылдауға жіберілген 36 науқасқа зерттеу жүргіздік. Оториноларингология бөлімшесінде 01.09.2019 - 01.2021 жж. аралығында көмейдің қатерсіз жаңатүзілістері бар барлық науқастарға зерттеу туралы ақпарат берілді және ақпараттандырылған келісім алынды. 18 – жастан жоғары зерттелетін 36 науқастың, 24 - (66,7%) - ер адамдар, ал 12 (33,3%) - әйелдер. Дауыс жалғамаларының жаңа түзілістері гистологиялық зерттеу нәтижелері бойынша төмендегідей бөлінді: папиллома – 16 (44,4%), фиброма – 14 (38,9%), ангиома – 4 (11,1%), гранулема-2 (5,6%). Өмір сүру сапасының көрсеткіштерін талдау үшін біз өзіміз аударған *Voices* (Ian J. Deary және бірлескен авт., 2003) сауалнамасын қолдандық. Бұл жұмыста біз оперативті емге дейін қатерсіз жаңатүзілістері бар науқастардың өмір сүру сапасының көрсеткіштерін сипаттаймыз.

Нәтижелер мен талқылау. Науқастар арасында ең жиі кездескен шағымдар: дауыстың жеңіл қарлығудан толық афонияға дейін өзгеруі (97%), тез шаршағыштық және дауыстың тез “шаршауы” (78%), жұтқыншақ-көмейдегі “бөгде дене” сезімі (76%), физикалық 472 жүктеме кезінде ентігудің пайда болуы (12%), ұстамалы сипаттағы құрғақ жөтел (5%). Көмейдің эндоскопиялық визуалды көрінісі жаңатүзілістердің болуымен қатар көмейдің басқа бөлімдеріндегі әртүрлі өзгерістерді анықтады: шынайы дауыс жалғамаларының қалыңдауы (87%), шынайы дауыс желбезегінің толық жабылмауы (98%), бөбешік қозғалысының бұзылуы (5%), вестибулярлық бөлімнің гиперплазиясы (56%).

Қорытынды. 1. Дауыстың бұзылуы науқастардың өмір сүру сапасын және олардың қоғамдағы психологиялық өзін-өзі бағалауын айтарлықтай төмендетеді; 2. Симптомдардың қолайсыздық дәрежесі науқастың дауыстық бұзылыстардың оның өмір сүру сапасына әсер ету дәрежесін қабылдауына үлкен әсер етеді. Демек, *Voices* сауалнамасы арқылы науқастың жайлылық дәрежесін зерттеу көмейде қатерсіз ісіктері бар науқастарға көрсетілген медициналық көмектің сапасын және жүргізілген оңалту шараларын объективті бағалауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Даришева Д.А. Качество жизни как интегральный показатель физического, социального и психологического благополучия. Вестник Казахского Национального медицинского университета. 2012;2:292–293.
2. Евсина ОВ. Качество жизни в медицине – важный показатель состояния здоровья пациента (обзор литературы). Личность в меняющемся мире: здоровье, адаптация, развитие. 2013;1:119–133.

РЕЗЮМЕ

ТАВУРБАЕВА А.Ж., ШЫНГАЛИЕВА Д.Б., ТӨРЕМҰРАТ А.Б., МАМАТОВ Т.Д., АДЕМОВ А.А., НАЖАУОВА Д.Ш.

ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ У ПАЦИЕНТОВ С ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫМИ НОВООБРАЗОВАНИЯМИ ГОРТАНИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В данной работе мы описываем оценку показателей качества жизни больных с доброкачественными новообразованиями до оперативного вмешательства. Исследование степени комфортности пациента через опросник *Voices* позволяет произвести объективную оценку качества оказанной медицинской помощи и проводимых реабилитационных мероприятий

SUMMARY

TAVURBAYEVA A.ZH., SHYNGALIYEVA D.B., TOREMURAT A.B., MAMATOV T.D., ADEMAV A.A., NAZHAUOVA D.SH

EVALUATION OF LIFE QUALITY INDICATORS IN PATIENTS WITH BENIGN TUMORS OF THE LARYNX

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The life quality indicators reflect human ability to adapt and perform their daily activities in social and economic spheres during disease. In this abstract we showed evaluation of the life quality of patients with benign laryngeal tumors before surgery. The study of patients' comfort levels through the *Voices* questionnaire allows to conduct an objective assessment of the quality of medical

пациентам с доброкачественными образованиями в гортани.

Ключевые слова: операция, доброкачественные новообразования, опросник Voices, пациент, медицинская помощь

care and rehabilitation measures provided for patients with benign tumors of the larynx.

Keywords: Surgery, Cancer, Voices Questionnaire, Patient, Medical Care.

ШИКАНОВА С.Ю., САПА Л.Е., АРОНОВА А.Е., НУРГАЛИ Г.Т., ЗЕВРЕЕВ Р.И.

COVID 19 ИНФЕКЦИЯСЫ БАР ЖҮКТІ ӘЙЕЛДЕРДЕГІ КОАГУЛЯЦИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 бар жүкті әйелдерде тромбозмболиялық асқынулардың даму қаупі жоғары. Біз COVID-19 бар әйелдердің туу тарихын 19 зертханалық зерттеулерге ретроспективті талдау жасадық. Тромбоцитоз 18%-да (72) $752 \times 10^9/\text{л}$ -ге дейін, фибриноген деңгейінің 11% - да (44) $13,4 \text{ г/л}$ -ге дейін жоғарылауы (нормасы $1,8-4,0 \text{ г/л}$), әйелдерде D-димердің 19% - да (76), $16\ 954 \text{ нг/мл}$ -ге дейін ұлғаюы (нормасы $9990 \text{ нг-ға дейін/ мл}$).

Негізгі сөздер: COVID-19, жүкті әйелдер, тромбозмболия, зертханалық зерттеу, тромбоцитоз. Фибриноген, D-димер

Өзектілігі. Жүктілік физиологиялық протромботикалық жағдай болғандықтан, COVID-19 инфекциясына шалдыққан жүкті әйелдер арасында коагулопатиялық және тромбозмболиялық асқынулар даму қаупі жоғары болуы мүмкін [1].

Зерттеу мақсаты. Жүктілік кезінде коронавирусты инфекцияның коагуляциялық байланыс параметрлеріне әсерін зерттеу.

Материалдар және әдістер. COVID-19 инфекциясы расталған 400 босану тарихынан коагуляциялық байланыс лабораторлық зерттеу нәтижелеріне ретроспективті анализ жасалынды. Сәуір айымен қыркүйек айының 2021 (6 ай) аралығындағы барлық жүкті әйелдер АМО-ның инфекциянды ауруханасына жатқызылды. Материалдарды өңдеу және талдау кезінде математикалық статистикалық тәсілдер қолданылды. Microsoft Excel бағдарламасында зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып мәліметтер базасы құрастырылды. Деректерді талдау қолмен жүргізілді.

Нәтижелер және талқылау. Барлық зерттелген әйелдер – 100% (400) коронавирусты инфекциямен COVID-19 ауруханаға жатқызылды. Соның ішінде босанған жүкті әйелдер 54,3% (217), жүктілігін жалғастыру мақсатында 45,7% (183) жүкті әйел ауруханадан шығарылған. Ауруханаға пневмония диагнозы қойылған жүкті әйелдердің ішінде тыныс алу жеткіліксіздігінің 56,5% (224) жағдай, соның ішінде 104 (26%) жүкті әйелде тыныс алу жеткіліксіздігінің 2-3 дәрежесі анықталған. COVID-19 инфекциясы бар жүкті әйелдерде 100% (400) жағдайда коагуляциялық байланысты сипаттайтын: протромбинді уақыт және тромбин уақыты, тромбоциттер саны, фибриноген дәрежесі және D-димерді анықтау лабораторлы

зерттеулері жүргізілген. зерттеу жүргізіліп жатқан жүкті әйелдерде осы көрсеткіштердің көптеген өзгерістері байқалды. Протромбинді уақыт пен тромбинді уақыт қалыпты. Протромбинді уақыт 13-18 сек, тромбинді уақыт 24-35 сек. 18% (72) жүкті әйелде тромбоцитоз байқалды, тромбоциттердің максималды көрсеткіші $752 \times 10^9/\text{л}$ құрады. 11% (44) жүкті әйелде фибриногеннің деңгейінің жоғарылауы байқалды, көтерілу деңгейінің 2,3-тен $13,4 \text{ г/л}$ дейінгі көлемді құрады (қалыпты деңгейі $1,8-4,0 \text{ г/л}$). Сонымен қатар 19% (76) жүкті әйелде D-димердің 1197 ден $16\ 954 \text{ нг/мл}$ дейін жоғарылауы байқалды (қалыпты деңгейі до 9990 нг/мл). Барлық жүкті әйелдер тромбозмболиялық асқынудың алдын алу мақсатында антикоагулянтты емді қабылдады [2].

Қорытынды. COVID-19 инфекциясына талдау қортындысы бойынша оң нәтиже берген жүкті әйелдердің тромбин уақытын, фибриноген деңгейін, D-Димер деңгейін бақылау өмірлік маңызды болып табылады. COVID-19 инфекциясы анықталған жүкті әйелдердің клиникалық және лабораторлық көрнісін әрі қарай зерттеу қажет болып табылады. Жаңа мәліметтер пайда болу барысына қарай міндетті түрде коагулопатиялық және тромбозмболиялық асқынулардың қауіп факторларын анықтау.

Әдебиеттер тізімі:

1. Организация оказания медицинской помощи беременным, роженицам, родильницам и новорожденным при новой коронавирусной инфекции COVID – 19. Методические рекомендации. Москва, 2020.
2. Клинический протокол диагностики и лечения МЗ РК «Коронавирусная инфекция (COVID 19) у беременных, рожениц и родильниц», 2021 год

РЕЗЮМЕ

ШИКАНОВА С.Ю., САПА Л.Е., АРОНОВА А.Е.,
НУРГАЛИ Г.Т., ЗЕВРЕЕВ Р.И.

**КОАГУЛЯЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ У
БЕРЕМЕННЫХ С COVID 19**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Беременные с COVID-19 подвержены повышенному риску развития тромбозных осложнений. Нами проведен ретроспективный анализ лабораторных исследований 400 истории родов женщин с COVID-19. Отмечался тромбоцитоз у 18% (72) до $752 \times 10^9/\text{л}$, повышение уровня фибриногена у 11% (44) до 13,4 г/л (норма 1,8-4,0 г/л), увеличение D-димера у 19% (76) женщин, до 16 954 нг/мл (норма до 9990 нг/мл).

Ключевые слова: COVID-19, беременные женщины, тромбоз, лабораторные исследования, тромбоцитоз, фибриноген, D-димер

SUMMARY

SHIKANOVA S.YU., SAPA L.E., ARONOVA A.E.,
NURGALI G.T., ZEVREEV R.I.

**COAGULATION CHANGES IN PREGNANT
WOMEN WITH COVID 19**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Pregnant women with COVID-19 are at increased risk of developing thromboembolic complications. We conducted a retrospective analysis of laboratory studies of 400 birth histories of women with COVID-19. Thrombocytosis was noted in 18% (72) up to $752 \times 10^9/\text{l}$, an increase in the level of fibrinogen in 11% (44) up to 13.4 g/l (normal 1.8-4.0 g/l), an increase in D-dimer in 19% (76) women, up to 16,954 ng/mL (norm up to 9,990 ng/mL).

Keywords: COVID-19, pregnant women, thromboembolism, laboratory tests, thrombocytosis, fibrinogen, D-dimer.

ДОЛОТОВА Л.В., КАЛИЕВА Э.Ж.

**ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ НЕФРОТИЧЕСКОГО СИНДРОМА У ДЕТЕЙ ПО
ДАНЫМ ОБЛАСТНОЙ ДЕТСКОЙ МНОГОПРОФИЛЬНОЙ БОЛЬНИЦЫ ГОРОДА
УРАЛЬСКА**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актобе, Казахстан

Представленная работа обобщает личный опыт автора во время выездной ординатуры по поэтапному подходу к диагностике и лечению нефротического синдрома у детей, проходящих лечение в областной детской многопрофильной больнице в Уральске. Этот метод позволил увеличить число пациентов, достигших полной или частичной ремиссии заболевания.

Ключевые слова: нефротический синдром, дети, областная детская многопрофильная больница, Уральск, ремиссия

Актуальность. Нефротический синдром является серьезным заболеванием почек, приводящим к жизнеугрожающим осложнениям и часто требующим повторных госпитализаций и длительного лечения. Продолжают оставаться актуальными клинические вопросы оптимизации терапии, ранней диагностики рецидивов, предотвращения осложнений, повышения эффективности лечения, предупреждения рецидивов.

Цель исследования. Проанализировать особенности клинического течения, динамику метаболических параметров, провести анализ препаратов, действительно применяемых у пациентов с нефротическим синдромом, находящихся на лечении в областной детской многопрофильной больнице (ОДМБ) города Уральска.

Материалы и методы. Работа была проведена на базе 45-коечевого общесоматического отделения ОДМБ Западно-Казахстанской области г.Уральска, из которых 10 коек нефрологические. За 6 месяцев (сентябрь 2021-февраль 2022) в стационаре пролечен 141

больной нефрологического профиля, из них с нефротическим синдромом - 20.

Результаты и обсуждение. Все дети с нефротическим синдромом поступали в стационар в тяжелом состоянии или средней степени тяжести с жалобами на слабость, появление массивных отеков на различных участках тела, снижение диуреза, массивную протеинурию в общем анализе мочи (ОАМ) более 3 г/л. В большинстве случаев началу заболевания предшествовали острые респираторные вирусные инфекции, ангины и переохлаждения. В методах диагностики использовались: общий анализ крови (ОАК), биохимический анализ крови (БАК), определение С-реактивного белка, ОАМ, суточная протеинурия, ультразвуковое исследование органов брюшной полости и почек, расчет скорости клубочковой фильтрации по креатинину сыворотки. В ОАК у всех пациентов отмечалось увеличение скорости оседания эритроцитов (СОЭ). В БАК наблюдалось снижение общего белка и альбумина,

гиперлипидемия (повышение содержания холестерина и липопротеидов). В терапии использовали немедикаментозное (сбалансированная диета с уменьшением соли в рационе, стол №7, ограничение до 3г/сут, при массивных отёках до 0,5г/сут) и медикаментозное лечение. Больным с первичным нефротическим синдромом применяли преднизолон в терапевтической дозе 60мг/м²/сут (максимально 80мг/м²/сут) в течение 3-4 недель с последующим снижением дозировки до полной отмены препарата, диуретики (фуросемид 1-3мг/кг/сут), при гипоальбуминемии-альбумин человеческий 4-5г/кг массы тела, антибиотики по показаниям. Для лечения частых рецидивов использовались низкие дозы преднизолона(0,15-0,20мг/кг/сут+циклоsporин-А (сандимун,неорал 5-6 мг/кг).

Заключение. По результатам работы, применение

ступенчатого подхода к диагностике и лечению нефротического синдрома позволяет увеличить число пациентов, достигающих полной или частичной ремиссии (изчезновение протеинурии, купирование отёков), стабилизировать почечную функцию.

Список литературы:

1. Нефротический синдром у детей. Клинический протокол МЗ РК № 29 от 5.10.2017г. <http://www.rcrz.kz/index.php/ru/2017-03-12-10-51-13/klinicheskie-protokoly>
2. Маркданте К, Клигман Р. Основы педиатрии по Нельсону. 8-е издание. Москва: Эксмо, 2021г.- 848 с.
3. Шабалов НП. Детские болезни: Учебник для вузов. 9-е изд., перераб. и доп. В двух томах. Т. 2.- СПб.: Питер, 2021;896с.

ТҮЙІН

ДОЛОТОВА Л.В., КАЛИЕВА Э.Ж.

ОРАЛ ҚАЛАСЫНЫҢ ОБЛЫСТЫҚ КӨП БЕЙІНДІ БАЛАЛАР АУРУХАНАСЫНЫҢ ДЕРЕКТЕРІ БОЙЫНША БАЛАЛАРДА НЕФРОТИКАЛЫҚ СИНДРОМДЫ ДИАГНОСТИКАЛАУ ЖӘНЕ ЕМДЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтобе, Қазақстан

Ұсынылған жұмыста Орал қаласының облыстық балалар көп бейінді ауруханасында емделіп жатқан балалардың нефротикалық синдромын диагностикалау және емдеуге сатылы тәсіл бойынша көшпелі резидентура кезеңінде автордың жеке тәжірибесі жинақталған. Бұл әдістеме аурудың толық немесе ішінара ремиссиясына жететін пациенттердің санын арттыруға мүмкіндік берді.

Негізгі сөздер: нефротикалық синдром, балалар, облыстық көпбейінді балалар ауруханасы, Орал, ремиссия

SUMMARY

DOLOTOVA L.V., KALIYEVA E. ZH.

DIAGNOSIS AND TREATMENT OF NEPHROTIC SYNDROME IN CHILDREN ACCORDING TO REGIONAL CHILDREN'S HOSPITAL OF URALSK CITY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The presented work summarizes the author's personal experience during the visiting residency on a step-by-step approach to the diagnosis and treatment of nephrotic syndrome in children treated in the regional children's multidisciplinary hospital in Uralsk. This technique has increased the number of patients achieving complete or partial remission of the disease.

Keywords: Nephrotic syndrome, children, regional children's multidisciplinary hospital, Uralsk, remission.

КОМПАНИЕЦ О.В., САВИНА Ю.В.

СИНДРОМ ПРАДЕРА-ВИЛЛИ: ОСОБЕННОСТИ КЛИНИЧЕСКОГО ТЕЧЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ТЕРАПИИ

Саратовский государственный медицинский университет имени В.И.Разумовского, Саратов, Россия

Синдром Прадера-Вилли является наиболее распространенной генетической причиной ожирения. Это заболевание является серьезной медицинской и социальной проблемой, оно требует особого подхода и знаний.

Представленная работа отражает особенности течения и трудности диагностики синдрома Прадера-Вилли.

Ключевые слова: синдром Прадера-Вилли, ожирение, медицинская проблема, социальная проблема, генетическая проблема

Актуальность. Синдром Прадера-Вилли - самая частая генетическая причина ожирения, представляет собой серьезную медицинскую и социальную проблему, требующую особого подхода и специальных знаний.

Цель исследования. Представление клинических случаев синдрома Прадера - Вилли с анализом особенностей клинического течения и лечения у детей.

Материалы и методы. Описаны 2 клинических случая пациентов с синдромом Прадера – Вилли – подростков 13-ти и 16-ти лет. Проанализированы особенности течения синдрома и терапии в зависимости от времени постановки диагноза.

Результаты и обсуждение. В обоих случаях заболевание манифестировало на 1-м году жизни с типичной неврологической симптоматикой, однако только одному из пациентов данный диагноз был установлен в раннем возрасте. У данного пациента, ввиду регулярного наблюдения эндокринологом, в возрасте 11 лет был выявлен СТГ дефицит (максимальный выброс СТГ при проведении клофелиновой пробы - 1.22 нг/мл, при проведении инсулиновой пробы - 3.02 нг/мл), в возрасте 16 лет - гипогонадизм (объем яичек до 1,6 мл, тестостерон - 3,78 нмоль/л, ФСГ - 9,92 мЕ/л) и была своевременно назначена гормональная заместительная терапия, что позволило улучшить темпы роста (SDS роста в 12 лет = -2.43, в 14 лет = -2.1), снизить набор массы тела (SDS ИМТ в 12 лет = +2.63, в 16 лет = +1.38), инициировать пубертат. Абсолютно другая клиническая картина наблюдалась у 2-го подростка, синдром Прадера – Вилли которому был поставлен в возрасте 10 лет, когда имели место гипогонадизм (ФСГ

- 0,42 мЕ/л, тестостерон - <0,6 нмоль/л, двусторонний крипторхизм, гипоплазия яичек), выраженное ожирение (SDS ИМТ = +3,1), задержка роста (SDS роста = -2,1) на фоне патологии опорно - двигательного аппарата (нарушение осанки за счет снижения мышечного тонуса), нарушения углеводного обмена (нарушение гликемии натощак, инсулинорезистентность). На фоне заместительной гормональной терапии пациенту удалось достигнуть нормальных показателей роста для своего возраста и пола (SDS роста в 13 лет = -0,41), однако темпы набора массы тела снизить не удалось (SDS ИМТ в 10 лет = +3,1, в 13 лет = +3,4).

Заключение. Представленная работа отражает особенности течения и трудности диагностики синдрома Прадера-Вилли. Клинический полиморфизм требует пристального внимания со стороны ряда специалистов (неонатолога, невропатолога, хирурга, эндокринолога) ввиду необходимости проведения ранней диагностики данного заболевания и своевременного начала терапии, направленной на улучшение метаболических показателей, ростового прогноза и качества жизни.

Список литературы:

1. Богова Е.А. Клинические, генетические и гормонально-метаболические особенности ожирения при синдроме Прадера - Вилли: автореф. дис. на соиск. учен.степ.канд. мед. наук; ФГБУ «Эндокринологический научный центр» Минздрава - Москва, 2014;3с.
2. Петеркова ВА, и др. Клинические рекомендации «Ожирение у детей. Проблемы эндокринологии. 2021;67(5):67-83.

ТҮЙІН

КОМПАНИЕЦ О.В., САВИНА Ю.В.

ПРАДЕР-УИЛЛИ СИНДРОМЫ: КЛИНИКАЛЫҚ АҒЫМНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ТЕРАПИЯ МҮМКІНДІКТЕРІ

В.И. Разумовский атындағы Саратов мемлекеттік медицина университеті, Саратов, Ресей

Прадер-Уилли синдромы-семіздіктің жиі кездесетін генетикалық себебі, ерекше көзқарас пен арнайы білімді қажет ететін медициналық және әлеуметтік проблема.

Ұсынылған жұмыс Прадер-Вилли синдромын диагностикалаудың барысы мен қиындықтарының ерекшеліктерін көрсетеді.

Негізгі сөздер: Прадер-Уилли синдромы, семіздік, медициналық проблема, әлеуметтік проблема, генетикалық проблема

SUMMARY

KOPANIETS O.V., SAVINA J.V.

PRADER-WILLI SYNDROME: FEATURES OF CLINICAL COURSE AND THERAPY POSSIBILITIES

Saratov State Medical University named after V.I. Razumovsky, Saratov, Russia

Prader-Willi syndrome is the most common genetic cause of obesity. The disease is serious medical and social problem, it requires special approach and knowledges. The presented work reflects the features of the course and the difficulties of diagnosing the Prader-Willi syndrome.

Keywords: Prader-Willi syndrome, obesity, medical problem, social problem, genetic problem.

ФИЛИНА Н.Ю., ЛОГАЧЕВА О.А., ШАГИРОВ А.А., БОЗРИКОВА М.С.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НЕПРЕРЫВНОГО МОНИТОРИНГА ГЛИКЕМИИ У ДЕТЕЙ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 1 ТИПА Г. САРАТОВ

Саратовский государственный медицинский университет имени В.И.Разумовского, Саратов, Россия

Использование современных технологий непрерывного мониторинга гликемии способствует улучшению компенсации углеводного обмена и улучшению качества жизни детей и подростков с сахарным диабетом 1-го типа.

Ключевые слова: гликемия, современные технологии, углеводный обмен, дети и подростки, сахарный диабет 1 типа

Актуальность. Применение современных технологий непрерывного мониторинга гликемии (НМГ) направлено на улучшение компенсации углеводного обмена и на повышение качества жизни детей и подростков с сахарным диабетом 1-го типа (СД 1).

Цель исследования. Провести оценку влияния современных технологий непрерывного мониторинга глюкозы на контроль диабета, социальную адаптацию, приверженность лечению у детей и подростков с СД 1-го типа г. Саратов.

Материалы и методы. Проведено интервьюирование 20-ти пациентов 6-18 лет с СД 1-го типа с длительностью заболевания от 1-го года до 11-ти лет, находившихся на обследовании и лечении в детском эндокринологическом отделении университетской клинической больницы №1 имени С.Р. Миротворцева. Все пациенты разделены на группы: с применением НМГ - группа 1 (n=10), без применения НМГ - группа 2 (n=10).

Результаты и обсуждение. При анализе данных опроса было выявлено, что 90% пациентов группы 1 для мониторинга гликемии применяют систему FreeStyle Libre, 10% детей используют систему Medtronic Minimed Enlite Sensor. Опыт применения НМГ у пациентов составлял от 1-го месяца до 2-х лет. Удобство использования мониторинга 90% детей оценили как максимально удобное по шкале 10 из 10-ти. При применении НМГ пациенты в 8 раз чаще проводили самоконтроль. Медиана показателей глюкозы натощак на фоне применения НМГ была ниже в 2 раза, чем у пациентов группы 2. Уровень HbA1c составлял 7,11% в группе 1 и 8,82% - в группе 2. У детей группы

1 на 20% чаще в течение суток определялось состояние гипогликемии, но уровень гликемии на момент диагностики и коррекции был выше, чем у пациентов группы 2. Эпизоды диабетического кетоацидоза при использовании НМГ отмечались у пациентов значительно реже. При применении мониторинга глюкозы все дети отметили уменьшение чувства тревоги, 60% детей чувствуют себя свободнее, 50% пациентов стали спокойно спать ночью.

Заключение. 1. Применение современных систем непрерывного мониторинга гликемии в реальной клинической практике позволяет пациентам в режиме реального времени получать надежные данные по гликемии, что оказывает положительное влияние не только на метаболическую компенсацию диабета, но и психоэмоциональные компоненты удовлетворенности терапией. 2. При использовании мониторинга пациенты в 8 раз чаще оценивали уровень глюкозы крови, что позволило активнее выявлять проблемные эпизоды гипо- и гипергликемии, снизить уровень HbA1c. 3. Непрерывный мониторинг глюкозы позволяет уменьшить состояние тревоги у пациентов, улучшить ночной сон, повысить двигательную активность

Список литературы:

1. Тарасов ЮВ, и др. Технологии непрерывного мониторинга глюкозы: успехи и перспективы. Проблемы эндокринологии. 2015;614:54–72.
2. Демидова ТЮ, Ушанова ФО. Современные технологии непрерывного мониторинга гликемии: развивающиеся возможности контроля и управления. РМЖ. 2018;26(11-2): 86–90.

ТҮЙІН

ФИЛИНА Н.Ю., ЛОГАЧЕВА. О.А., ШАГИРОВ
А.А., БОЗРИКОВА М.С.

«ҚАНТ ДИАБЕТИМЕН АУЫРАТЫН БАЛАЛАРДА
ГЛИКЕМИЯНЫ ҮЗДІКСІЗ БАҚЫЛАУДЫҢ
ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ
ТИМДІЛІГІ 1 типті қант диабеті»

В.И. Разумовский атындағы Саратов мемлекеттік
медицина университеті, Саратов, Ресей

Гликемияны үздіксіз мониторингілеудің заманауи технологияларын қолдану көмірсулар алмасуының орнын толтыруды жақсартуға және 1-типті қант диабеті бар балалар мен жасөспірімдердің өмір сүру сапасын арттыруға ықпал етеді

Негізгі сөздер: гликемия, заманауи технологиялар, көмірсулар алмасуы, балалар мен жасөспірімдер, 1-типті қант диабеті

SUMMARY

PHILINA N.YU., LOGACHEVA O.A., SHAGIROV
A.A., BOZRIKOVA M.S.

THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF
MODERN TECHNOLOGIES FOR CONTINUOUS
MONITORING OF GLYCEMIA IN CHILDREN
WITH TYPE 1 DIABETES SARATOV

Saratov State Medical University named after V.I.
Razumovsky, Saratov, Kazakhstan

The use of modern technologies for continuous monitoring of glycemia contributes to improving the compensation of carbohydrate metabolism and improving the quality of life of children and adolescents with type 1 diabetes mellitus.

Keywords: Glycemia, modern technologies, carbohydrate metabolism, children and adolescents, type 1 diabetes.

ФИЛИНА Н.Ю., СТУЛЬНИКОВА К.А., ТАРАКАНОВА А.Ю..

МОНОГЕННЫЕ ФОРМЫ САХАРНОГО ДИАБЕТА: ОСОБЕННОСТИ КЛИНИКИ И
ДИАГНОСТИКИ

Саратовский государственный медицинский университет имени В.И.Разумовского, Саратов, Россия

Сахарный диабет 1-го типа является наиболее распространенной формой нарушений углеводного обмена в детском и подростковом возрасте. Однако существуют и другие типы диабета, которые не связаны с аутоиммунным поражением, ведущими из которых являются моногенные формы, в частности, диабет типа MODY. У детей с атипичным течением необходимо провести молекулярно-генетическое обследование для верификации моногенных форм.

Ключевые слова: сахарный диабет 1-го типа, углеводный обмен, моногенные формы, MODY, молекулярно-генетическое обследование

Актуальность. Сахарный диабет 1-го типа является наиболее распространенной формой нарушений углеводного обмена в детском и подростковом возрасте. Однако существуют другие типы диабета, не связанные с аутоиммунным поражением, лидирующими из которых являются моногенные формы, в частности, диабет типа MODY. Сегодня новые методы диагностики, в том числе медико-генетические технологии, позволяют верифицировать редкие варианты моногенных форм.

Цель исследования. Провести анализ анамнестических и клинико-диагностических данных пациентов с различными формами моногенного сахарного диабета.

Материалы и методы. Обследовано 27 детей с нетипичным течением сахарного диабета в возрасте от 10-ти месяцев до 17-ти лет, находящихся на обследовании в ДЭО УКБ №1 им. С. Р. Миротворцева. Обследование осуществлялось в соответствии с

алгоритмом ведения пациентов с сахарным диабетом, дополнительно проведено молекулярно-генетическое обследование методом параллельного секвенирования на панели custom Ampliseq_DM_H1 (моногенные формы диабета, гиперинсулинизм).

Результаты и обсуждение. По результатам молекулярно-генетического обследования у 41% (n=11) детей выявлены мутации, обуславливающие нарушение углеводного обмена: из них MODY 1 диагностирован в 4% случаев (n=1), MODY 2 – в 18% (n=5), MODY 3 – в 4% (n=1), MODY 7 – в 4% (n=1), мутация в гене RFX6 – у 4% (n=1), мутация в гене GLIS3 - у 4%, (n=1), мутация в гене INSR – у 4%(n=1). При анализе анамнестических и клинико-диагностических данных для пациентов с выявленными мутациями были характерны: наследственная отягощенность по нарушению углеводного обмена у близких родственников (81%, n=9), случайность выявления гипергликемии (72% n=7), длительный период низкой/отсутствия потребности в

инсулине (100%, n=11), отсутствие кетоацидоза в дебюте на фоне длительной гипергликемии (81%, n=9), отсутствие аутоантител (100%, n=11), избыток массы на момент дебюта сахарного диабета (27%, n=3). Показатель медианы гликированного гемоглобина в дебюте составлял – 6.5% [4.3; 9.2]. Показатель медианы C – пептида – 1.28 [0.02; 6.95]. Показатель медианы ИРИ – 4.0 [2; 300].

Варианты терапии пациентов с моногенными формами: диетотерапия – 27% (n=3), интенсифицированная инсулинотерапия – 27% (n=3), метформин – 36% (n=4), монотерапия пролонгированным инсулином – 9% (n=1).

Заключение. При молекулярно-генетическом обследовании пациентов с неклассическим течением СД в 41% случаев верифицирован диабет моногенного типа.

Наиболее встречаемым у детей г. Саратова является вариант MODY 2 (у 5 из 11 детей).

У детей с нетипичным течением диабета: при отсутствии аутоиммунных антител, низкой инсулинопотребности в сочетании с наследственной отягощенностью необходимо проводить молекулярно-генетическое обследование для верификации моногенных форм сахарного диабета, что определяет выбор тактики лечения

Список литературы:

1. Skoczek D, Dulak J, Kachamakova-Trojanowska N. Maturity Onset Diabetes of the Young—New Approaches for Disease Modelling //International journal of molecular sciences. 2021;22(14):7553.
2. Передела АС. MODY-диабет: современные тенденции в этиопатогенезе, диагностике и лечении. Современные тенденции развития науки. Научно-издательский центр «Мир науки». Нефтекамск, 2022;112–116.

ТҮЙІН

ФИЛИНА Н.Ю., СТУЛЬНИКОВА К.А.,
ТАРАКАНОВА А.Ю.

ҚАНТ ДИАБЕТИНІҢ МОНОГЕНДІ ФОРМАЛАРЫ: КЛИНИКА МЕН ДИАГНОСТИКАНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

В.И. Разумовский атындағы Саратов мемлекеттік медицина университеті, Саратов, Ресей

1-типті қант диабеті – бұл балалар мен жасөспірімдерде көмірсулар алмасуының бұзылуының ең көп таралған түрі. Алайда, аутоиммундық зақымданумен байланысты емес қант диабетінің басқа түрлері бар, олардың жетекшілері моногендік формалар, атап айтқанда MODY типті қант диабеті. А типті емес балаларда моногендік формаларды верификациялау үшін молекулярлық-генетикалық тексеру жүргізу қажет.

Негізгі сөздер: 1-типті қант диабеті, көмірсулар алмасуы, моногенді формалар, MODY, молекулярлық-генетикалық тексеру

SUMMARY

PHILINA N.YU., STULNIKOVA K.A.,
TARAKANOVA A.YU.

MONOGENIC FORMS OF DIABETES MELLITUS: FEATURES OF THE CLINIC AND DIAGNOSIS

Saratov State Medical University named after V.I. Razumovsky, Saratov, Kazakhstan

Type 1 diabetes mellitus is the most common form of carbohydrate metabolism disorders in childhood and adolescence. However, there are other types of diabetes that are not associated with an autoimmune lesion, the leading of which are monogenic forms, in particular MODY type diabetes. In children with an atypical course, it is necessary to conduct a molecular genetic examination to verify monogenic forms.

Keywords: Type 1 diabetes mellitus, carbohydrate metabolism, monogenic forms, MODY, molecular genetic testing..

ТКАЧЕНКО О.В., КУРЛОВИЧ И.В.

БЕРЕМЕННОСТЬ И РОДЫ ПОСЛЕ ТРАНСПЛАНТАЦИИ ОРГАНОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Республиканский научно-практический центр «Мать и дитя», Минск, Беларусь

В Республике Беларусь за период с 2007 по 2021 год 50 женщин после трансплантации органов провели 56 беременностей, которые закончились рождением живых здоровых детей. Среднее время доставки составило 262 (252-267) дня. Разработана комплексная программа ведения беременности и родов у женщин после трансплантации органов..

Ключевые слова: республика Беларусь, трансплантация органов, беременность, комплексная программа

Актуальность. Появление эффективных методов лечения пациентов с терминальной стадией хронических заболеваний путем трансплантации органов и внедрение в Республике Беларусь всех современных видов трансплантации обуславливают тенденцию к увеличению количества беременностей после трансплантации органов в нашей стране, что объясняется высокими показателями выживаемости трансплантата и реципиента, быстрым восстановлением качества жизни, фертильности и репродуктивной функции пациентов после трансплантации органов [1]. Увеличение количества таких беременностей требует новых подходов к ведению беременности и родов, рассчитанных на наличие трансплантированного органа или комплекса органов, эффекты иммуносупрессивной терапии, особенности лекарственных взаимодействий, сформировавшиеся до трансплантации синдромокомплексы основного заболевания.

Цель исследования. Разработать комплексную программу ведения беременности и родов у женщин после трансплантации органов.

Материалы и методы. В Республике Беларусь за период с 2007 по 2021 гг. 50 женщин после трансплантации органов выносили 56 беременностей, завершившихся рождением живых здоровых детей, из них 7 женщин выносили по 2 беременности; 42 женщины с почечным трансплантатом выносили 47 беременностей (6 женщин – по 2 беременности), в том числе женщина после симультанной трансплантации почки и поджелудочной железы, 8 женщин с печеночным трансплантатом выносили 9 беременностей, в том числе женщина после симультанной трансплантации печени и почки с ренопортальной транспозицией, выносившая 2 беременности.

Результаты и обсуждение. Медицинская профилактика осложнений позволила значимо снизить

удельный вес осложнений беременности: анемии сочетанного генеза с 87,0% до 54,3%, инфекционных осложнений беременности и послеродового периода с 48,7% до 18,2%, преэклампсии с 43,5% до 18,2%, а также предупредить развитие задержки роста плода, гиперкоагуляционного синдрома, холестатического гепатоза, дисфункции трансплантата, что способствовало пролонгированию беременности, увеличению срока родоразрешения и сопровождалось значимым снижением удельного веса досрочного родоразрешения с 43,48% в ретроспективной группе до 18,75%. Дифференцированный подход к выбору метода родоразрешения позволил проводить родоразрешение через естественные родовые пути у женщин после трансплантации органов во всех случаях при отсутствии акушерских противопоказаний. Удельный вес родоразрешения через естественные родовые пути в группе пациентов с трансплантатом печени составил 85,7%, при этом через естественные родовые пути успешно были родоразрешены пациентки с трансплантатом печени после сосудистых реконструкций и эндоваскулярных операций. Средний срок родоразрешения у женщин после трансплантации органов составил 37,4 (36,0 – 38,1) нед. – 262 (252 – 267) дней, 11 женщин родили через естественные родовые пути (1 женщина дважды), 7 женщин выносили по 2 беременности, 7 женщин кормили грудью.

Заключение. Разработанный комплексный метод позволяет снизить частоту акушерских и перинатальных осложнений и увеличить продолжительность гестации до срока доношенной беременности.

Список литературы:

1. Руммо ОО, Щерба АЕ, Пикереня ИИ, Коротков СВ, Слободин ЮВ. Трансплантация печени: учеб.-метод. Пособие. Белорус. мед. акад. последиплом. образования. Минск: БелМАПО, 2010;52с.

ТҮЙІН

ТКАЧЕНКО О.В., КУРЛОВИЧ И.В.

БЕЛАРУСЬ РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОРГАНДАРДЫ ТРАНСПЛАНТАЦИЯЛАУДАН КЕЙІНГІ ЖҮКТІЛІК ЖӘНЕ БОСАНУ

«Ана мен бала» республикалық ғылыми-практикалық орталығы, Минск, Беларусь

Беларусь Республикасында 2007 жылдан 2021 жылға дейінгі кезеңде ағзаларды трансплантациялаудан кейін 50 әйел тірі дені сау балалардың туылуымен аяқталған 56 жүктілік шығарды. Жеткізудің орташа мерзімі 262 (252–267) күнді құрады. Ағзаларды транспланттаудан кейін әйелдерде жүктілік пен босануды жүргізудің кешенді бағдарламасы әзірленді.

Негізгі сөздер: Беларусь Республикасы, ағзаларды трансплантациялау, жүктілік, кешенді бағдарлама

SUMMARY

TKACHENKO O.V., KURLOVICH I.V.

PREGNANCY AND CHILDBIRTH AFTER ORGAN TRANSPLANTATION IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Republican Scientific and Practical Centre «Mother and Child», Minsk, Belarus

In the Republic of Belarus for the period from 2007 to 2021, 50 women after organ transplantation carried out 56 pregnancies that ended with the birth of living healthy children. The average delivery time was 262 (252 – 267) days. A comprehensive program for the management of pregnancy and childbirth in women after organ transplantation has been developed.

Keywords: Republic of Belarus, organ transplantation, pregnancy, comprehensive program.

МАТЧИН А.А., ДЕМИНА А.А.

ЛЕЧЕНИЕ БОЛЬНЫХ ОДОНТОГЕННЫМИ ОКОЛОЧЕЛЮСТНЫМИ ФЛЕГМОНАМИ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

Лечение пациентов с флегмонами лица и шеи одонтогенной этиологии продолжает оставаться одной из актуальных и трудноразрешимых проблем современной челюстно-лицевой хирургии [1,2]. В связи с вышеизложенным мы представляем собственные клинические наблюдения за комплексным лечением пациентов с одонтогенной флегмоной.

Ключевые слова: Лечение, флегмона лица и шеи, одонтогенная этиология, челюстно-лицевая хирургия, клинические наблюдения

Актуальность. Лечение больных с флегмонами лица и шеи одонтогенной этиологии продолжает оставаться одной из актуальных и трудноразрешаемых проблем современной челюстно-лицевой хирургии [1,2]. В связи с вышеизложенным представляем собственные клинические наблюдения комплексного лечения пациентов с одонтогенными флегмонами.

Цель исследования. Изучить эффективность комплексного лечения пациентов с одонтогенными флегмонами лица и шеи.

Материалы и методы. В исследование были включены 52 пациента (38 мужчин, 14 женщин) в возрасте от 17-ти до 82-х лет с одонтогенными абсцессами и флегмонами лица и шеи. Больные находились на лечении в отделении экстренной травматологии ГАУЗ «ГКБ №4» г. Оренбурга, так как отделение челюстно-лицевой хирургии городской клинической больницы №1 г. , являющееся клинической базой кафедры стоматологии и челюстно-лицевой хирургии ОрГМУ, в настоящее время перепрофилировано под ковид-госпиталь.

Результаты и обсуждение. При поступлении всем больным проводилось общеклиническое, лабораторное и рентгенологическое обследование. Тяжесть состояния больных определяется интоксикацией организма, поэтому борьба с ней представляет одну из важнейших задач комплексного лечения. Первостепенным мероприятием в терапии эндогенной интоксикации являлось вскрытие, дренирование и санация первичного очага, удаление причинного зуба, предотвращение поступления микробов и токсинов в кровеносное русло. После предоперационной подготовки выполнялись экстренные операции под эндотрахеальным наркозом или под местной инфильтрационной анестезией с нейролептаналгезией. В связи с наличием симптомов дыхательной недостаточности 4 больным интубация проводилась через предварительно наложенную

трахеостому. При вовлечении в процесс верхнего средостения двум больным выполнена коллярная медиастинотомия. Больные с медиастинитом консультировались торакальным хирургом. Из 52 пролеченных пациентов один умер после операции от гнойно-септических осложнений, остальные выписаны. Вскрытие флегмон у 34-х пациентов было сделано наружным доступом, внутриротовым доступом дренировано 14 гнойников, а у 4-х больных были одновременно выполнены внутриротовые и внеротовые разрезы. Их количество у одного пациента колебалось от 1-го до 6-ти разрезов. Установлено преобладание микробных ассоциаций нечувствительных или малочувствительных к ряду антибиотиков. В основном при лечении использовались цефалоспорины 2-го и 3-го поколения, тиенам, метронидазол. По очищении раны от некротических тканей накладывались вторичные швы. Всем больным в послеоперационном периоде проводилась интенсивная дезинтоксикационная терапия. Средний срок стационарного лечения больных составил 6 койко-дней.

Заключение. Улучшение результатов лечения флегмон челюстно-лицевой области невозможно без проведения серьезных мер профилактики, повышения качества лечения зубов, пораженных периодонтитом, четкой системы преемственности медицинских учреждений – стоматологический кабинет, стоматологическая поликлиника, челюстно-лицевой стационар. Такой алгоритм лечения острых одонтогенных воспалительных процессов позволит уменьшить их количество и предотвратить развитие грозных осложнений.

Список литературы:

1. Матчин АА. Одонтогенная инфекция: существующие проблемы. Оренбургский медицинский вестник. 2015;3.3(11):
2. Флейшер ГМ. Лечение одонтогенных флегмон челюстно-лицевой области. Academy. 2017;5(20):105–108.

ТҮЙІН

МАТЧИН А.А., ДЕМИНА А.А.

ОДОНТОГЕНДІ ЖАҚ-БЕТ ФЛЕГМОНАСЫ БАР
НАУҚАСТАРДЫ ЕМДЕУОрынбор мемлекеттік медицина университеті,
Орынбор, Ресей

Одонтогендік этиологиялы бет пен мойын флегмонасы бар науқастарды емдеу қазіргі жақ-бет хирургиясының өзекті және шешілмейтін мәселелерінің бірі болып қалуда [1,2]. Жоғарыда айтылғандарға байланысты одонтогенді флегмонасы бар науқастарды кешенді емдеу бойынша өзіміздің клиникалық бақылауларымызды ұсынамыз.

Негізгі сөздер: емдеу, бет және мойын флегмонасы, одонтогенді этиология, жақ-бет хирургиясы, клиникалық бақылау

SUMMARY

MATCHIN A.A., DEMINA A.A.

TREATMENT OF PATIENTS WITH
ODONTOGENIC PAROTID PHLEGMON

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

Treatment of patients with phlegmon of the face and neck of odontogenic etiology continues to be one of the urgent and intractable problems of modern maxillofacial surgery [1,2]. In connection with the above, we present our own clinical observations of the complex treatment of patients with odontogenic phlegmon.

Keywords: Treatment, phlegmon of the face and neck, odontogenic etiology, maxillofacial surgery, clinical observation.

МАТЧИН А.А., НОСОВ Е.В., ДОРОШИНА Н.Б..

РАДИОВИЗИОГРАФИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ОСТЕОИНТЕГРАЦИОННЫХ СВОЙСТВ
ИЗДЕЛИЙ ИЗ НАНОСТРУКТУРИРОВАННОГО ТИТАНА ПРИ ЗАКРЕПЛЕНИИ
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ ПЕРЕЛОМОВ НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ У ЖИВОТНЫХ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

Изучение травматических повреждений челюстно-лицевой области продолжает оставаться одной из актуальных проблем клинической медицины, поскольку пациенты с травмами лицевых костей в России составляют от 3 до 8% от общего числа пациентов с переломами скелета и около 30% от числа людей, госпитализированных в специализированные челюстно-лицевые больницы [1,2,3].

Ключевые слова: травматические повреждения, изучение, проблема, лицевые кости, перелом скелета

Актуальность. Изучение травматических повреждений челюстно-лицевой области продолжает оставаться одной из актуальных проблем клинической медицины, так как пациенты с повреждениями костей лица в России составляют от 3 до 8% от общего числа больных с переломами костей скелета и около 30% от числа лиц, госпитализируемых в специализированные челюстно-лицевые стационары [1,2,3].

Цель исследования. Оценить возможности радиовизиографического метода исследования в оценке процесса заживления костной ткани при остеосинтезе экспериментального перелома.

Материалы и методы. Проведены радиовизиографические исследования нижней челюсти в процессе лечения экспериментального перелома у кроликов породы Шиншилла. Животным под эфирным наркозом формировалась модель линейного перелома нижней челюсти. Отломки скреплялись с помощью мини-пластины и мини-шурупов, изготовленных из мелкозернистого наноструктурированного титана марки Grade-4, полученного методом интенсивной пластической

деформации. На 7, 14, 21, 28, 40 сутки по 2 животных выводились из опыта путём ингаляции летальной дозы эфира. В эти сроки вычлененная нижняя челюсть кролика исследовалась на радиовизиографе Xgenus (Италия). Исследования проводились в клинике ООО «Доктор» (г. Оренбург).

Результаты и обсуждение. При оценке радиовизиограмм в боковой и аксиальной проекциях экспериментальных переломов выявлено отсутствие признаков резорбции костной ткани в месте контакта с титановыми конструкциями, в том числе при контакте мини-винтов с корнями зубов, что свидетельствовало о гладком послеоперационном заживлении перелома.

Заключение. Проведенные исследования показали, что радиовизиография может и должна войти в арсенал методов исследований экспериментальных животных для оценки состояния костной ткани при различных воспалительных заболеваниях и травматических повреждениях. Описанная нами рентгенологическая картина области перелома челюсти кролика позволяет оценить динамику процесса заживления

костной раны. Исследования подтвердили высокие интеграционные свойства используемых титановых изделий с ультрамелкозернистой поверхностью, что позволяет рекомендовать данные изделия для клинической апробации при лечении больных с переломами костей лицевого скелета.

Список литературы:

1. Артюшкевич АС. Остеосинтез нижней челюсти при помощи винтов. Смоленский медицинский альманах. 2020;3:34–36
2. Медведев ЮА, и др. Хирургическое лечение

пациентов с переломом нижней челюсти в области угла с применением скобок из никелида титана с памятью формы. Клинический случай. Медицинский рецензируемый журнал. 2018

3. Панкратов АС. Вопросы клинической эффективности современных технологий остеосинтеза нижней челюсти. Клиническая стоматология. 2018;1:44–49.

ТҮЙІН

МАТЧИН А.А., НОСОВ Е.В., ДОРОШИНА Н.Б.

ТӨМЕНГІ ЖАҚТЫҢ ЭКСПЕРИМЕНТТІК СЫҢЫҚТАРЫН БЕКІТУ КЕЗІНДЕ НАНОҚҰРЫЛЫМДЫ ТИТАННЫҢ ОСТЕОИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІН РАДИОВИЗИОГРАФИЯЛЫҚ БАҒАЛАУ

Орынбор мемлекеттік медицина университеті,
Орынбор, Ресей

Жақ-бет аймағының травматикалық жарақаттарын зерттеу клиникалық медицинаның өзекті мәселелерінің бірі болып қала береді, өйткені Ресейде бет сүйектерінің жарақаттары бар науқастар қаңқасы сынған науқастардың жалпы санының 3-8% құрайды және 30-ға жуық мамандандырылған жақ-бет стационарларына жатқызылған адамдар санының % [1,2,3].

Негізгі сөздер: жарақаттану, зерттеу, проблема, бет сүйектері, қаңқаның сынуы

SUMMARY

MATCHIN A.A., NOSOV E. V., DOROSHINA N. B.

RADIOVISIOGRAPHIC ASSESSMENT OF THE OSTEOINTEGRATION PROPERTIES OF NANOSTRUCTURED TITANIUM WHEN FIXING EXPERIMENTAL FRACTURES OF THE LOWER JAW

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

The study of traumatic injuries of the maxillofacial region continues to be one of the urgent problems of clinical medicine, since patients with injuries of the facial bones in Russia make up from 3 to 8% of the total number of patients with skeletal fractures and about 30% of the number of people hospitalized in specialized maxillofacial hospitals [1,2,3].

Keywords: Traumatic injuries, study, problem, facial bones, skeletal fracture..

МАТЧИН А.А., ЛЫЧАГИНА А.А.

КЛИНИЧЕСКИЙ ОПЫТ ИССЛЕДОВАНИЯ СИНДРОМА ПСИХОСЕНСОРНО-АНАТОМО-ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ АУТОДЕЗАДАПТАЦИИ У БОЛЬНЫХ С ОПУХОЛЯМИ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ЛОКАЛИЗАЦИИ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

Аннотация. Изучение синдрома психосенсорно-анатомино-функциональной дезадаптации (PSAF), предложенного М.М. Соловьевым и др. [3], проводится в клинической стоматологии, ортодонтии и челюстно-лицевой хирургии, а также в процессе привыкания пациентов к различным конструкциям зубных протезов, в том числе на искусственных поддерживающих [1]. Имеются единичные сообщения об изучении этого синдрома при лечении онкологических больных [2].

Ключевые слова: синдром психосенсорно-анатомино-функциональной дезадаптации (ПСФА), клиническая стоматология, ортодонтия, челюстно-лицевая хирургия, изучение, онкологические больные

Актуальность. Исследование синдрома психосенсорно-анатомино-функциональной дезадаптации

(ПСАФ), предложенного М.М. Соловьевым и соавт., [3] проводятся в клинической стоматологии, ортодонтии

и челюстно-лицевой хирургии, а также в процессе привыкания пациентов к различным конструкциям зубных протезов, в том числе на искусственных опорах [1]. Появились единичные сообщения об исследовании данного синдрома при лечении онкологических больных [2].

Цель исследования. Проанализировать опыт применения экспресс-диагностики ПСАФ при лечении больных со злокачественными новообразованиями челюстно-лицевой локализации.

Материалы и методы. Представлены результаты экспресс-анализа аутодезадаптации у 37 онкологических пациентов, находящихся на обследовании и лечении в ГБУЗ «Оренбургский областной клинический онкологический диспансер». У 17-ти больных диагностирован рак кожи, у 7-ми - рак дна полости рта и языка, у 7-ми - рак околоушной слюнной железы, у 5-ти - рак верхней челюсти, у 1-го - рак подчелюстной слюнной железы. Пациенты до и после проведения хирургического лечения заполняли лист добровольного доверительного информирования врача (лист ДДИВ), в котором указывали, что его беспокоит, не позволяет чувствовать себя здоровым, успешным человеком и т. д. и влияет на формирование дезадаптации.

Результаты и обсуждение. Самооценка пациентами выраженности своих жалоб использовалась для первичной экспресс-диагностики ПСАФ аутодезадаптации. При оценке листа ДДИВ использовалась девятибалльная шкала значений – от 1-го до 9-ти. Анализ таких понятий как слабо, умеренно, сильно, чрезвычайно производился после последующего перевода этих понятий в баллы от 1-го до 9-ти. Эти баллы вносились в соответствующие ячейки для каждого из четырех кластеров: психического, сенсорного, анатомического, функционального. Производился расчет структуры синдрома ПСАФ аутодезадаптации, при

этом учитывались все жалобы, относящиеся к каждому из четырех кластеров. В последующем вычислялась динамика интегрального показателя ПСАФ аутодезадаптации путем суммирования значений всех баллов у пациентов, участвующих в исследовании. Полученный результат делился на число пациентов и на 4 (число изучаемых параметров). До операции у большинства пациентов преобладали жалобы психологического кластера. В раннем послеоперационном периоде число жалоб психологического кластера несколько снижалось, но повышалось число жалоб функционального кластера. У части пациентов вообще преобладали жалобы функционального кластера.

Заключение. Исследование показало, что понятие «аутодезадаптация» можно использовать как субъективно оцениваемый показатель нарушения приспособления человека к условиям своего психического (душевного), социально-экономического статуса.

Список литературы:

1. Иорданишвили АК, и др. Клинический опыт использования синдрома психосенсорно-анатомо-функциональной дезадаптации в стоматологии, ортодонтии и челюстно-лицевой хирургии. Стоматологический научно-образовательный журнал. 2018;3/4:2–10.
2. Матчин АА, Шупляк ЛА. Первые итоги апробации использования синдрома психо-сенсорно-функциональной дезадаптации в онкостоматологии. Оренбургский медицинский вестник. 2020;1(29):39–46.
3. Соловьев ММ, и др. Опыт применения экспресс-диагностики психо-сенсорно-анатомо-функциональной аутодезадаптации на пародонтологическом приеме. Пародонтология. 2019;24(4):365–371. DOI: 10.33925/1683-3759-2019-24-4-365-371

ТҮЙІН

МАТЧИН А.А., ЛЫЧАГИНА А.А.

ЖАҚ-БЕТ ЛОКАЛИЗАЦИЯСЫ ІСІКТЕРІ БАР НАУҚАСТАРДА ПСИХОСЕНСОРЛЫҚ- АНАТОМИЯЛЫҚ-ФУНКЦИОНАЛДЫҚ АУТИЗМ СИНДРОМЫН ЗЕРТТЕУДІҢ КЛИНИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

Орынбор мемлекеттік медицина университеті,
Орынбор, Ресей

М.М. Соловьев және басқалар ұсынған психосенсорлық-анатомиялық-функционалдық дезадаптация синдромын (PSAF) зерттеу. Соловьев және т.б., [3] клиникалық соматологияда, ортодонтияда және жақ-бет хирургиясында, сондай-ақ пациенттердің

SUMMARY

MATCHIN A.A., Lychagina A.A.

CLINICAL EXPERIENCE IN THE STUDY OF THE SYNDROME OF PSYCHOSENSORY- ANATOMICAL-FUNCTIONAL AUTOADAPTATION IN PATIENTS WITH TUMORS OF MAXILLOFACIAL LOCALIZATION

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

The study of the syndrome of psychosensory-anatomical-functional maladaptation (PSAF), proposed by M.M. Solovyov et al., are carried out in clinical somatology, orthodontics and maxillofacial surgery, as well as in the process of patients getting used to various designs of dentures, including those on artificial supports. There have

эртүрлі протез конструкцияларына, соның ішінде жасанды тіректерге үйрену процесінде жүзеге асырылады [1]. Қатерлі ісікпен ауыратын науқастарды емдеуде осы синдромды зерттеу туралы жеке есептер бар [2].

Негізгі сөздер: психосенсорлық-анатомиялық-функционалдық дезадаптация синдромы (ПСФФ), клиникалық стоматология, ортодонтия, жақ-бет хирургиясы, зерттеу, онкологиялық науқастар

been isolated reports on the study of this syndrome in the treatment of cancer patients.

Keywords: Syndrome of psychosensory-anatomical-functional disadaptation (PSFF), clinical dentistry, orthodontics, maxillofacial surgery, study, cancer patients.

МАТЧИН А.А., МАЦ Е.Г., МУХТАРЕНКОВА О.В., АРХИПОВА Е.В.

ВАРИАНТНАЯ АНАТОМИЯ ВЕРХНЕЙ ЧЕЛЮСТИ, АЛЬВЕОЛЯРНОГО ОТРОСТКА И ОКОЛОНОСОВЫХ ПАЗУХ ПО ДАННЫМ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТОМОГРАФИИ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

В клинической медицине широко обсуждаются вопросы индивидуализации при определении нормы и ее границ при оценке различных органов человека. Опубликованы отдельные исследования, характеризующие спектр анатомических различий верхней челюсти, альвеолярного отростка и околоносовых пазух [1,2].

Ключевые слова: индивидуализация, оценка, органы человека, спектр различий, верхняя челюсть, альвеолярный отросток, околоносовые пазухи

Актуальность. В клинической медицине широко обсуждаются вопросы индивидуализации при определении нормы и ее границ для оценки различных органов человека. Опубликованы отдельные исследования, характеризующие диапазон анатомических различий верхней челюсти, альвеолярного отростка и околоносовых пазух [1,2].

Цель исследования. Изучить анатомические особенности верхней челюсти, альвеолярного отростка и околоносовых пазух методом прижизненной визуализации с помощью компьютерной томографии с трехмерным моделированием и выявить изменение линейных размеров и угловых характеристик данных анатомических образований.

Материалы и методы. Проанализированы роль конусно-лучевой компьютерной томографии в прижизненном изучении индивидуальных анатомических особенностей строения верхней челюсти, альвеолярного отростка и околоносовых пазух при планировании и проведении дентальной имплантации у 90 пациентов обоего пола. Исследования выполнены в областной клинической стоматологической поликлинике г. Оренбурга. Измерения анатомических структур проводились на трехмерной реконструкции челюсти в лицензионном пакете программного обеспечения, что позволило провести точные измерения высоты, ширины и глубины околоносовых верхнечелюстных пазух и альвеолярного отростка, сопоставить и оценить анатомические варианты их строения. Для определения высоты использовался наибольший вертикальный

размер верхнечелюстной пазухи на сагиттальном срезе; ширины – наибольший показатель на фронтальном срезе; глубины – наибольший переднезадний размер на аксиальном срезе. После оценки результатов клинико-рентгенологического обследования принималось окончательное решение о возможности проведения операции дентальной имплантации или о необходимости дополнительного дообследования или предоперационного лечения.

Результаты и обсуждение. Установлено, что компьютерная томография позволяет изучить варианты строения околоносовых пазух и альвеолярного отростка, установить диапазон их изменчивости у каждого конкретного пациента *in vivo*. Размеры и форма верхнечелюстных пазух отличаются индивидуальной и возрастной изменчивостью. Размеры пазух варьируют от гиперплазии до гипоплазии, вплоть до полного отсутствия одной из них. Выявлена различная степень пневматизации верхнечелюстных пазух. Отмечены гиперпневматизированные, умеренно пневматизированные и гипопневматизированные пазухи. У 80% обследованных дно пазухи было ниже дна полости носа, у 13% находилось на одном уровне и у 7% – выше дна полости рта. Полученные нами результаты соответствуют данным, опубликованным в литературе.

Заключение. Оценка прижизненного статуса верхней челюсти, околоносовых пазух и альвеолярного отростка позволяет провести качественную предоперационную подготовку, персонализировать доступ и технику возможных хирургических манипуляций в

области верхней челюсти. Это имеет важное клиническое значение в предупреждении возникновения послеоперационных осложнений.

Список литературы:

1. Матчин АА, и др. Компьютерная томография в изучении прижизненной анатомии полости носа и околоносовых пазух. Збірник центру наукових публікацій «Велес» за матеріалами VIII міжнародної

науково-практичної конференції: «Літні наукові читання», м.Київ, 2020;132.

2. Матчин АА, Барков ВВ, Мац ЕГ, Баканов НА, Овчаренко ТЮ. Клинико-рентгенологическое обоснование имплантации искусственных опор зубных протезов на верхней челюсти. Вятский медицинский вестник. 2019;2(62):8–12.

ТҮЙІН

МАТЧИН А.А., МАЦ Е.Г., МУХТАРЕНКОВА О.В.,
АРХИПОВА В.В.

КОМПЬЮТЕРЛІК ТОМОГРАФИЯҒА СӘЙКЕС ЖОҒАРҒЫ ЖАҚТЫҢ, АЛЬВЕОЛЯРЛЫ ПРОЦЕСТІҢ ЖӘНЕ ПАНАЗАЛЬДЫ СИНУСТЫҢ БАЛАМА АНАТОМИЯСЫ

Орынбор мемлекеттік медицина университеті,
Орынбор, Ресей

Клиникалық медицинада адамның әртүрлі мүшелерін бағалау үшін норма мен оның шекарасын анықтауда даралау мәселелері кеңінен талқыланады. Жоғарғы жақ сүйегінің, альвеолярлы өсіндінің және параназальды синустардың анатомиялық айырмашылықтарының ауқымын сипаттайтын жеке зерттеулер жарияланды [1,2].

Негізгі сөздер: даралау, бағалау, адам мүшелері, айырмашылықтар спектрі, жоғарғы жақ, альвеолярлы өсінді, параназальды синустар

SUMMARY

MATCHIN A.A., MATS E.G., MUKHTARENKOVA
O.V., ARKHIPOVA E.V.

VARIANT ANATOMY OF THE MAXILLA, ALVEOLAR PROCESS AND PARANASAL SINUSES ACCORDING TO COMPUTED TOMOGRAPHY

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

In clinical medicine, the issues of individualization are widely discussed in determining the norm and its boundaries for assessing various human organs. Separate studies have been published that characterize the range of anatomical differences in the maxilla, alveolar process, and paranasal sinuses.

Keywords: Individualization, assessment, human organs, spectrum of differences, upper jaw, alveolar process, paranasal sinuses.

КОНАКБАЕВА А.Б., ЕСЕНҒАЛИЕВА М.Қ., ЖАСКАЙРАТОВА М.М., КЕНЖЕГЕРЕЕВА А.Б.

ИССЛЕДОВАНИЕ УГЛЕВОДНОГО ОБМЕНА ВЗРОСЛОГО НАСЕЛЕНИЯ НЕФТЕГАЗОНОСНЫХ РАЙОНОВ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

научный руководитель: к.м.н., ассоциированный профессор Кудабоева Х.И.

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актюбе, Казахстан

В настоящее время в Казахстане наблюдается стремительное развитие нефтегазодобывающей и нефтегазоперерабатывающей промышленности. Интенсивная добыча полезных ископаемых оказывает негативное влияние на здоровье населения. Целью исследования является выявление нарушений углеводного обмена в нефтегазоносных районах Актюбинской области, так как эта территория определена как «неблагополучная» согласно Экологическому атласу Республики Казахстан.

Ключевые слова: углеводный обмен, гликолизированный гемоглобин, инсулин, нефть, газ

Актуальность: В настоящее время в Казахстане имеет место бурное развитие нефтегазодобывающей и нефтегазоперерабатывающей отраслей промышленности. На территории Актюбинской области сосредоточено около 10% разведенных запасов и 30% прогнозных ресурсов углеводного сырья Казахстана.

Добыча нефти и газа развита в центральной части и юге области (Жанажол, Кенкияк). Интенсивная добыча полезных ископаемых оказывает негативное влияние на здоровье населения. Согласно Экологическому Атласу РК территория Актюбинской области определена как «неблагополучная» [1,2,3].

Цель исследования: выявление нарушения углеводного обмена в нефтегазоносных (НГ) районах Актюбинской области.

Материалы и методы исследования. Всего в исследовании приняли участие 740 человек, проживающие вблизи месторождений Жанажол (п. Сарколь, п. Кенкиак, п. Шенгельши, п. Сага) и населения п. Хобда (контрольная группа - КГ). Всем больным выполнены общеклиническое и антропометрическое обследования и расчет индекса массы тела (ИМТ). Проведен забор крови на определение глюкозы натощак и гликированного гемоглобина, липидного обмена.

Результаты и обсуждение: Результаты исследований показателей углеводного обмена у лиц, проживающих в НГ районах достоверно выше, чем в контрольной группе. При сравнении абсолютных значений глюкозы крови выявлено, что в НГ районах (10,87%) они превышали показатели в КГ (4,28%) ($p < 0,05$). Уровень гликолизированного гемоглобина превышал у 14,3% лиц, проживающих в НГ районах, тогда как в КГ он составил 6,89%. Частота впервые выявленного диабета составила 8,3%, тогда как преддиабета - 38,6%. В НГ районах значения индекса НОМА (19,6%) превышали показатели в КГ (7,12%) в 2,5 раза. Отмеченные тенденции наблюдались и в определении доли лиц,

имеющих повышенное содержание инсулина в крови. Так, в НГ районах повышенный уровень инсулина выявлен у 20,8% жителей, в КГ – у 7,12%.

Закключение. Таким образом, проведенное исследование показало, что жители нефтегазоносных районов региона имеют высокую предрасположенность к нарушению углеводного обмена, несмотря на незначительную разницу в ИМТ с контрольной группой.

Список литературы:

1. Бекмухамбетов ЕЖ, Мамырбаев АА, Джаркенов ТА, Узбеков ВА. Медико-экологический атлас. Здоровье населения Западного Казахстана. Актюбе, 2016;411с.
2. Алпиев ММ. Влияние нефтегазового комплекса на формирование эколого-экономической ситуации в Актюбинской области. Альманах мировой науки. 2015;2-1:87–91.
3. Каримов ТК, Ниязалина ЛУ. Экологическая гигиеническая оценка влияния факторов нефтегазовых производств на окружающую среду Актюбинской области. Труд, экология и здоровье народа: матер. Республиканской науч.- практ. конф. с международным участием. под. ред. И.А. Аманжол. Караганда: НЦГТИПЗ МЗ РК, 2013;177–180.

ТҮЙІН

КОНАКБАЕВА А.Б., ЕСЕНҒАЛИЕВА М.Қ.,
ЖАСКАЙРАТОВА М.М., КЕНЖЕГЕРЕЕВА А.Б.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ МҰНАЙ- ГАЗДЫ АУДАНДАРЫНЫҢ ЕРЕСЕК ТҮРҒЫНДАРЫНЫҢ АРАСЫНДА КӨМІРСУ АЛМАСУЫ БҰЗЫЛЫСЫН ЗЕРТТЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазіргі уақытта Қазақстанда мұнай-газ өндіру және өңдеу өнеркәсібінің қарқынды дамуы байқалады. Қарқынды тау-кен жұмыстары халықтың денсаулығына кері әсерін тигізеді. Қазақстан Республикасының Экологиялық атласына сәйкес «қолайсыз» болып айқындалғандықтан зерттеудің мақсаты Ақтөбе облысының мұнай-газ аудандарында көмірсулар алмасуының бұзылуын анықтау болып табылады.

Негізгі сөздер: көмірсулар алмасуы, гликозилденген гемоглобин, инсулин, мұнай, газ

SUMMARY

KONAKBAYEVA A.B., ESENGALIEVA M.K.,
ZHASKAIRATOVA M.M., KENZHEGEREEVA A.B.

STUDY OF CARBOHYDRATE METABOLISM OF THE ADULT POPULATION OF OIL AND GAS- BEARING AREAS OF THE AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Currently, there is a rapid development of oil and gas production and oil and gas processing industries in Kazakhstan. Intensive mining has a negative impact on the health of the population. The purpose of the study is to identify violations of carbohydrate metabolism in the oil and gas-bearing areas of the Aktobe region, as this area is defined as “dysfunctional” according to the Environmental Atlas of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: carbohydrate metabolism, glycated hemoglobin, insulin, oil, gas.

САПАРБАЕВ С.С., МАЛАЕВ Н.Б., АБДИЕВ Н.М., МАХАБЕТЧИН Е.Ж., ДЖАКЕТАЕВА Ш.Д., ШЫНТАЕВА Н.У., СЕРФАЛИЕВ Т.С.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ОНКОЛОГИЯЛЫҚ СЫРҚАТТЫЛЫҚТЫҢ ҚАЗІРГІ УАҚЫТТАҒЫ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ОНКОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ДАМУ БОЛАШАҒЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Онкологиядағы медициналық ұйымдардың диагностикалық және емдеу қызметтерінің сапасының ең сенімді көрсеткіші өлімнің жылдық көрсеткіші болып табылады. Есепті жылы диагноз қойылғаннан кейін бір жыл өтпей жатып 1254 адам қайтыс болды, бұл 21,4% (208 – 33,6%, яғни 10,7 жылға азайған – 14,7%).

Негізгі сөздер: онкология, диагностика, сүт безінің ісігі, онкологиялық аурулар

Өзектілігі. Қатерлі ісіктер қазіргі қоғамның ең күрделі медициналық-әлеуметтік мәселелерінің бірі болып табылады. Олар дүние жүзінде ауру мен өлім-жітімнің екінші себебі болып табылады.

Біздің зерттеу жұмысымыз Ақтөбе облысы болып табылды, егде және кәрі жастағы халық санының өсу үрдісі, шиеленісті табиғи-экологиялық жағдай ісік ауруының көбеюіне жол берді.

Зерттеу мақсаты: Ақтөбе облысында бауырдың бастапқы обырының таралуының негізгі тенденцияларын анықтау және олардың негізінде осы патология бойынша мамандандырылған онкологиялық көмек көрсету жүйесін жетілдіру бойынша ұйымдастырушылық шаралар кешенін әзірлеу.

Материалдар мен әдістер: Зерттеу нысаны Ақтөбе облысы болып табылады, егде және кәрі жастағы халық санының өсу үрдісі, шиеленісті табиғи-экологиялық жағдай. Жұмыста әртүрлі зерттеу әдістерін қамтитын әдістер қолданылды: статистикалық (салыстырмалы, орташа көрсеткіштерді есептеу, зерттелетін құбылыстардың сенімділігі және корреляциялық), тарихи және әлесметтік әдістер.

Зерттеу әдістері: статистикалық әдіс.

Қатерлі ісіктердің (МН) және олардан болатын өлім-жітімнің жоғарылауы Қазақстан Республикасы халқының денсаулық жағдайы динамикасының жағымсыз тенденцияларының бірі болып табылады. 2019 жылы онкологиялық аурулардан өлім көрсеткіші 12,7% құрады. Осыған орай, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі «Денсаулық» басым

мемлекеттік жобасы аясында ауруларды ерте анықтауға және дер кезінде емдеуге бағытталған мемлекеттік онкологиялық бағдарлама әзірледі. Пациенттер контингентінің негізгі бөлігін сүт безінің ісіктері – 18,2%, тері – 9,5%, жатыр денесі – 8,7%, тоқ ішек – 7,4%, өкпе, трахея, бронх – 4,5%, асқазан – 5,8%. Онкологиялық аурулардан болатын өлім көрсеткіші 2017 жылғы 100 000 халыққа шаққанда 220,8-ден 2019 жылы 181,4-ке дейін (19,2%-ға) айқын төмендеу тенденциясына ие.

Қорытынды. Онкология мәселелері бойынша медициналық ұйымдардың диагностикалық және емдеу қызметі сапасының ең сенімді көрсеткіші бір жылдық өлім көрсеткіші болып табылады. Есепті жылы 1254 адам диагноз қойылғаннан бері бір жыл өмір сүрмей қайтыс болды, бұл 21,4% (208 ж. – 33,6%, яғни 10 жыл ішінде – 14,7% азайған).

Әдебиеттер тізімі:

1. Нурманова А, Султанова З.И., Аннаразов Ы.А. Факторы и их роль в заболеваемости, смертности, выживаемости при раке молочной железы. Vestnik KazNMU. 2018;1:112–114.
2. Быкилова АН. Сүт безі қатерлі ісігін диагностикалауда скринингтің маңызы. Vestnik KazNMU. 2018;1:120–122.
3. Кайдарова ДР, Жылкайдарова АЖ, Джуманов АИ, Шатковская ОВ, Мухаметбек БМ. Колоректальный скрининг в Казахстане: анализ доступности, проблем и перспективы дальнейшего совершенствования. Журнал Онкология и Радиология Казахстана. 2019;1:4–8.

РЕЗЮМЕ

МАЛАЕВ Н.Б., АБДИЕВ Н.М., МАХАБЕТЧИН
Е.Ж., ДЖАКЕТАЕВА Ш.Д., СЕРГАЛИЕВ Т.С.

**СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ
ОНКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ
В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОНКОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Наиболее достоверным показателем качества диагностических и лечебных услуг медицинских организаций по онкологии является годовой коэффициент смертности. В отчетном году менее года после установления диагноза умерло 1254 человека, что составляет 21,4% (208 - 33,6%, т.е. снижение на 10,7 лет - 14,7%).

Ключевые слова: онкология, диагностика, рак молочной железы, онкологические болезни

SUMMARY

MALAEV N.B., ABDIEV N.M., MAHABETCHIN
E.ZH., DZHAKETAEVA SH.D., SERGALIEV T.S.

**THE CURRENT STATE OF ONCOLOGICAL
DISEASES IN THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN AND THE PROSPECTS FOR
THE DEVELOPMENT OF ONCOLOGICAL
SERVICES**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The most reliable indicator of the quality of diagnostic and treatment services of medical organizations in oncology is the annual mortality rate. In the reporting year, less than a year after the diagnosis was established, 1254 people died, which is 21.4% (208 - 33.6%, i.e. a decrease of 10.7 years - 14.7%).

Keywords: oncology, diagnosis, breast cancer, oncological diseases..

АЖМУРАТОВА М.А., КЕНЕСОВА К.С.

АЛТЫ ВАЛЕНТТІ ХРОМ ТҰЗДАРЫНЫҢ ТУБЕРКУЛЕЗ МИКОБАКТЕРИЯЛАРЫНА ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

M. tuberculosis-ке алты валентті хромның (0,05 мкг/мл) жоғары концентрациясының зиянды әсерін және төмен Концентрациялардың (0,0125 мкг/мл) әсерінен қоздырғыштың туберкулезге қарсы препараттарға аса сезімталдығын анықтау.

Негізгі сөздер: алты валентті хром, *M. tuberculosis*, туберкулез, хромофильділік, бактериялардың конгломераттар

Өзектілігі: ДДҰ туберкулезді ХХІ ғасырдың жаһандық қауіпі деп жариялады, өйткені жыл сайын кез-келген басқа инфекцияларға қарағанда еңбекке қабілетті жастағы адамдар одан өледі. ДДҰ сарапшылары туберкулезге қатысты мұндай жағдай, ең алдымен, жағдайды дұрыс бағаламау, толық емес анықтау, тиімсіз терапия, эпидемияға қарсы жұмысты жеткіліксіз ұйымдастыру және басқа да медициналық, әлеуметтік, демографиялық себептерден туындаған деп санайды.

Мақсаты. Алты валентті хромның *M. tuberculosis* биологиялық қасиеттеріне тікелей әсерін *in vitro* зерттеу.

Материалдар мен әдістері. Алты валентті хромның жоғары концентрациясының (0,05 мкг/мл) *M. tuberculosis*-ке зиянды әсері және төмен концентрацияның (0,0125 мкг/мл) әсері кезінде қоздырғыштың туберкулезге қарсы препараттарға сезімталдығының жоғарылауы фактілерін анықтау. Алты валентті хром тұздарының әртүрлі дозаларының туберкулез микобактериясына әсерін егжей-тегжейлі сынаулар 0,05 мкг/мл-ге тең бихроматтың барлық зерттелген штаммдарға зиянды әсер ететінін көрсетті. Бұл әртүрлі өлшемдегі және пішіндегі жалғыз (10-15 колонияға дейін) өсуінен көрінді. Бұл колониялардың микроскопиясы қоздырғыштың типтік және өзгерген морфологиясының болуын көрсетті. Морфоварианттар біркелкі емес боялған түйіршікті, ұзартылған, ретсіз орналасқан таяқшалармен ұсынылған, бактериялардың конгломераттары жиі табылған

Нәтижелері мен талқылаулары. Хромның микобактерияларға әсер ету ерекшелігі туралы айта отырып, алты валентті хром иондарының белгілі жоғары тотығу қабілетін атап өту керек, бұл аэробты

болып табылатын туберкулез микобактерияларымен әрекеттесу кезінде ауа оттегі мен хром арасындағы бәсекелестік мүмкіндігін болжауға мүмкіндік береді. Гипотетикалық тұрғыдан алғанда, мұндай «хромофильділік» *M. tuberculosis* қоздырғыштың биологиясында, соның ішінде туберкулезге қарсы препараттарға сезімталдықта айтарлықтай өзгерістерге әкеледі деп болжауға болады.

Қорытынды. Алты валентті хром тұздарының (калий бихроматы) концентрациясы 0,0125 мкг / мл аз айқын ингибиторлық әсер етті: туберкулез микобактериясының тек 3 штаммының өсуіне жол бермеді. Бактериялардың культуралық, тинкторлық және морфологиялық қасиеттерінің өзгеруі жалғыз және әлсіз болды. Осылайша, *in vitro* тәжірибелерінде калий бихроматының 0,05 дозада туберкулез микобактериясына 100% тежегіш әсері бар екені анықталды. Бұл алты валентті хромның бактерияларға тікелей уытты әсерінен екені анық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Даулетбакова АМ. Эпидемиологическая характеристика очагов туберкулеза и совершенствование методов их обследования: автореф... канд.мед.наук: 14.00.30. Алматы, 2009;21.
2. Tazi L, Reintjes R, Bartuls AL. Tuberculosis transmission in a high incidence area: a retrospective molecular epidemiological study of *Mycobacterium tuberculosis* in Casablanca, Morocco. *Infect.Genet. Evol.* 2007;1.98(4):276–280.
3. Фролова ИА. Медико-социальные факторы, влияющие на смертность больных туберкулезом. *Пробл.туб.* 2004;3:10–13

РЕЗЮМЕ

АЖМУРАТОВА М.А., КЕНЕСОВА К.С.

ВЛИЯНИЕ ШЕСТИВАЛЕНТНЫХ СОЛЕЙ ХРОМА НА МИКОБАКТЕРИИ ТУБЕРКУЛЕЗА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Выявление вредного действия высоких концентраций шестивалентного хрома (0,05 мкг/мл) на *M. tuberculosis* и гиперчувствительности возбудителя к противотуберкулезным препаратам под влиянием низких концентраций (0,0125 мкг/мл).

Ключевые слова: шестивалентный хром, *M. tuberculosis*, туберкулез, хромофильный, конгломераты бактерий

SUMMARY

AZMURATOVA M.A., KENESOVA K.S.

INFLUENCE OF HEXAVALENT CHROMIUM SALTS ON MYCOBACTERIA OF TUBERCULOSIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Identification of the harmful effects of high concentrations of hexavalent chromium (0.05 µg/ml) on *M. tuberculosis* and hypersensitivity of the pathogen to anti-tuberculosis drugs under the influence of low concentrations (0.0125 µg/ml).

Keywords: hexavalent chromium, *M. tuberculosis*, tuberculosis, chromophilicity, conglomerates of bacteria

БАТЫРОВА Г.А., СЕРИКБАЕВА Н.Р., ЛУҚПАНОВА С.М.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ СЕЛЕНА У ЖЕНЩИН С ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫМИ НОВООБРАЗОВАНИЯМИ МОЛОЧНЫХ ЖЕЛЕЗ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

На сегодняшний день был выявлен ряд факторов, способствующих развитию новообразований молочной железы. Микроэлементы являются одним из факторов, влияющих на развитие. Целью данного исследования является проведение сравнительного анализа содержания селена в волосах группы женщин с доброкачественной опухолью молочных желез с контрольной группой.

Ключевые слова: молочная железа, новообразование, женщина, масс-спектрометрия с индуктивно-связанной плазмой (МС-ИСП), селен

Актуальность. Одним из распространенных заболеваний у женщин являются доброкачественные изменения молочных желез. До сегодняшнего дня выявлен целый ряд факторов для развития новообразований молочной железы. Одним из факторов, влияющих на развитие, являются микроэлементы [1]. Многие микроэлементы, активируя или ингибируя ферменты, воздействуя на проницаемость мембран или с помощью других механизмов, выполняют жизненно важную роль в биологических процессах человека [2]. В некоторых проведенных исследованиях микроэлементы были выделены как биомаркеры начального опухолевого процесса в ткани молочной железы [3].

Цель исследования. Провести сравнительный анализ содержания селена в волосах у группы женщин с доброкачественной опухолью молочных желез с группой контроля.

Материалы и методы. В данное исследование были включены 200 женщин. Критерии включения: женщины 18-80 лет, длительно проживающие на изучаемой территории; информированное согласие на участие в исследовании. Критерии исключения: наличие в анамнезе хронических декомпенсированных заболеваний внутренних органов; беременность,

лактация. В ходе работы были использованы аналитические исследования элементного состава волос, проводившиеся методом масс спектрометрии с индуктивно-связанной плазмой (МС-ИСП) на спектрометре NexION 300D (PerkinElmer Inc., США), оборудованном пробоотборником ESI SC-2 DX4 (Elemental Scientific Inc., USA).

Результаты и обсуждение. В ходе исследования был проведен сравнительный анализ содержания химических элементов в волосах женщин с доброкачественной патологией и группе контроля. Содержание (Me (q25-q75)) селена составило 0,429 (0,355-0,494) мкг/г у женщин с доброкачественными патологиями молочной железы и 0,485 (0,401-0,565) мкг/г в группе контроля. Анализ показал статистически значимую разницу ($p=0,003$) по содержанию: в группе женщин с доброкачественной патологией молочных желез содержание селена было на 11,5% ниже, чем в группе контроля.

Заключение. Результаты проведенного исследования свидетельствуют о том, что доброкачественные опухоли МЖ имеют полиэтиологический характер. Изменение содержания селена у женщин может приводить к доброкачественным патологиям молочной

железы, что требует дальнейших глубоких исследований. Работа выполнена в рамках научного проекта с грантовым финансированием ЗКМУ им. Марата Оспанова.

Список литературы:

1. Непомнящих СФ, и др. Роль некоторых микроэлементов в метаболизме организма человека. Редакционная коллегия. 2016;392.

2. Juloski JT, Rakic A, Ćuk VV, Ćuk VM, Stefanović S, Nikolić D, De Luka SR. Colorectal cancer and trace elements alteration. Journal of Trace Elements in Medicine and Biology, 2020;126451.

3. Rehman S, Husnain SM. A probable risk factor of female breast cancer: study on benign and malignant breast tissue samples. Biol Trace Elem Res. 2014 Jan;157(1):24–9.

ТҮЙІН

БАТЫРОВА Г.А., СЕРИКБАЕВА Н.Р.,
ЛҰҚПАНОВА С.М.

СҮТ БЕЗІНІҢ ҚАТЕРСІЗ ІСІГІ БАР ӘЙЕЛДЕРДЕ СЕЛЕН МӨЛШЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бүгінгі күні сүт бездерінің ісіктерінің дамуы үшін бірқатар факторлар анықталды. Микроэлементтер дамуға әсер ететін факторлардың бірі болып табылады. Бұл зерттеудің мақсаты бақылау тобымен сүт бездерінің қатерсіз ісігі бар әйелдер тобының шашындағы селеннің мазмұнына салыстырмалы талдау жасау болып табылады.

Негізгі сөздер: сүт безі, неоплазма, әйел, индуктивті байланысқан плазмасы бар массалық спектроскопия (МС-ИСП), селен

SUMMARY

BATYROVA G.A., SERIKBAYEVA N.R.,
LUKPAANOVA S.M.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SELENIUM CONTENT IN WOMEN WITH BENIGN TUMOR OF BREAST

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

To date, a number of factors have been identified for the development of breast neoplasms. Microelements are one of the factors influencing development. The purpose of this study is to conduct a comparative analysis of the content of selenium in the hair of a group of women with a benign tumor of the mammary glands with the control group.

Keywords: mammary gland, neoplasm, woman, inductively coupled plasma mass spectrometry (ICP-MS), selenium

ЖАНАБАЕВА Г.Б., ЖЕҢІСБАЕВА Н.Ж., ҚАДЫР М.М.

ПЕРИАПИКАЛЬДЫ ПЕРИОДОНТИТТІҢ СОЗЫЛМАЛЫ ФОРМАЛАРЫН ЕКІ ҚАБЫЛДАУДА ЕМДЕУДЕ ПУЛЬПОСЕПТИН УАҚЫТША ОБТУРАЦИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

«Пульпосептин» уақытша обтурациялық материалын пайдалана отырып, созылмалы периодонтитті екі сапарда емдеудің тиімділігі 93%-ды құрайды. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды гранулеманы емдеудің тиімділігі 89%-дан 94%-ға дейін өзгереді. Бұл созылмалы периодонтитті «Пульпосептин» материалымен емдеудің асқынулардың төмен қаупі бар нәтижеге екі рет келуінің сәттілігін көрсетеді.

Негізгі сөздер: пульпосептин, периапикальды периодонтит, обтурация, абсцесс.

Өзектілігі. Ересек тұрғындар арасында периапикальды периодонтиттің таралуы 57%-дан асады. Периапикальды периодонтитте дентин стрептококк, стафилакокк, энтерококк spp., Candida spp. зақымданады және тереңдігі 300-700мкм-ден 1000-1100мкм-ге дейін жетеді. Ал антисептикалық ерітінділер тек 130 микрон тереңдікке дейін өте алады. Ал пульпосептинмен уақытша обтурация арқылы жақсы нәтижеге қол жеткізуге болады. Зерттеудің мақсаты клиникалық және рентгенологиялық деректер негізінде «периапикальды периодонтит» диагнозы қойылған

науқастарда түбір өзектерін уақытша дәрілік емдеу үшін Пульпосептинді қолданудың тиімділігін талдау болды.

Материал және әдістер. Эндодонтиялық емдеу 23 пен 58 жас аралығындағы 26 науқасқа (16 ер, 10 әйел) жүргізілді. 38 көп түбірлі тістер (премолярлар, молярлар) өңделді. Қосылғаны: созылмалы апикальды периодонтит диагностикасы Апикальды гранулема (МКБ 10 К 04.5)

Нәтижелер мен пікірталас. МКБ-10 К04.5 «созылмалы апикальды периодонтит» диагнозымен

38 тіске эндодонтиялық емдеу жүргізілді. Бір ғана жағдайда 1 ай ішінде жыланкөз, 1 жағдайда жыланкөзсіз периапикальды абсцесс түзілді. Осылайша, 2 тіс зерттеуден шығарылды. Эндодонтиялық емнен кейін ауырсыну 1 жағдайда байқалды. Басқа жағдайларда ауырсыну синдромы байқалмады. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды периодонтитті емдеуде уақытша obturationдан кейінгі ауырсыну шамамен 30% жағдайда пайда болады. Ал пульпосептиннің құрамында периодонттағы қабыну процесінің өршуіне жол бермейтін бактерияға қарсы және қабынуға қарсы компоненттер, сондай-ақ жедел аллергиялық, қабыну және ауырсыну процестерін тоқтататын дексаметазон кіреді. Сондықтан ауырсыну синдромының жиілігі мен қарқындылығы салыстырмалы түрде төмен болды.

Қорытынды. Осылайша, клиникалық-рентгенологиялық зерттеу нәтижелері бойынша Пульпосептин уақытша obturationлық материалын екі рет қабылдауда колдану негізінде созылмалы периодонтитті емдеу тиімділігі 93% құрады. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды гранулеманы емдеудің тиімділігі 89-дан 94%-ға

дейін өзгереді. Клиникалық зерттеу деректеріне сүйеніп отырып, созылмалы периодонтитті емдеу үшін уақытша obturationлық материал Пульпосептинді екі рет қабылдау кезінде асқынуды қауіп төмен оң нәтижеге қол жеткізуге болады деп айтуға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Chala S, Abouqal R, Abdallaoui F. Prevalence of apical periodontitis and factors associated with the periradicular status. *Acta Odontol Scand.* 2011;69(6):355–359. DOI.org/10.3109/00016357.2011.568967
2. Куратов ИА, Нагаева МО. Клинико-рентгенологическая оценка эффективности лечения апикального периодонтита с применением авторской методики вакуумно-струйной ирригации корневых каналов. *Проблемы стоматологии.* 2016;1(12):31–373.
3. Poggio C, Trovati F, Ceci M, Colombo M, Pietrocola G. Antibacterial activity of different root canal sealers against *Enterococcus faecalis*. *J Clin Exp Dent.* 2017;9(6):743–748. DOI.org/10.4317/jced.53753

РЕЗЮМЕ

ЖАНАБАЕВА Г.Б., ЖЕҢІСБАЕВА Н.Ж.,
ҚАДЫР М.М.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПУЛЬПОСЕПТИНА ПРИ ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКИХ ФОРМ ПЕРИАПИКАЛЬНОГО ПЕРИОДОНТИТА В ДВА ПОСЕЩЕНИЯ

Западно-Казахстанский Медицинский Университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Эффективность лечения хронического периодонтита с использованием временного obturationного материала «Пульпосептин» в два посещения составляет 93%. По данным литературы, эффективность лечения апикальной гранулемы варьирует от 89 до 94%, что свидетельствует об успешности лечения хронического периодонтита материалом «Пульпосептин» в два посещения результата при низком риске развития осложнений.

Ключевые слова: пульпосептин, периапикальный периодонтит, obturation, абсцесс

SUMMARY

ZHANABAEVA G.B., ZHENISBAYEVA N.ZH.,
KADYR M.M.

EFFECTIVENESS OF PULPOSEPTIN IN THE TREATMENT OF APICAL PERIODONTITIS CHRONIC FORMS IN TWO VISITS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The effectiveness of the treatment of chronic periodontitis with the use of temporary obstructive material “Pulposeptin” in two visits is 93%. According to the literature, the effectiveness of the treatment of apical granuloma varies from 89 to 94%. This indicates the success of the treatment of chronic periodontitis with the material “Pulposeptin” in two visits, with a low risk of complications.

Keywords: pulposeptin, periapical periodontitis, obturation, abscess

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕХАНИЧЕСКОГО И ВИРТУАЛЬНОГО АРТИКУЛЯТОРА ZIRCONZHAN.SCAN ДЛЯ ДУБЛИРОВАНИЯ ПОЛОЖЕНИЯ ЧЕЛЮСТЕЙ В CAD/CAM ТЕХНОЛОГИИ

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Цифровое CAD-CAM-моделирование быстро набирает обороты в области стоматологии. Однако ввод и позиционирование положения челюстей в виртуальном пространстве является наиболее трудоемкой задачей или требует печати моделей с использованием классического артикулятора.

Ключевые слова: CAD/CAM - моделирование, стоматология, артикулятор, полость рта, челюсть.

Актуальность. Цифровое CAD/CAM-моделирование набирает стремительно большие обороты в сфере стоматологии. Однако внесение и позиционирование положения челюстей в виртуальном пространстве является наиболее трудоемкой задачей или требует распечатку моделей с использованием классического артикулятора.

Цель исследования. Доказать эффективность и точность использования виртуального артикулятора Zirconzhan.scan при цифровом CAD/CAM-моделировании, обратить внимание врачей-стоматологов на преимущество полного перехода в цифровое позиционирование.

Материалы и методы исследования. Было обследовано 38 пациентов с проведенной ортопедической реабилитацией полости рта. Всем пациентам проводили 3Shape интраоральные сканирования полости рта и сопоставления с Face Hanter сканированиями лица или гипсование на механическом артикуляторе. Полученные данные были проанализированы с конечным результатом пациентов.

Результаты и обсуждение. У обследованных нами пациентов распределение было следующим: гипсовые модели челюстей- 18, исследованы в виртуальном артикуляторе - 20. В первой группе пациентов использовалась лицевая дуга Artex FaceBow и механический артикулятор Artex CR с клиническим исследованием артикуляции нижней челюсти с помощью

артикуляционной бумаги Vausch 20мкр и пластинки окклюзионного воска. Во второй группе была использована виртуальная лицевая дуга Face Hanter с артикулятором в программе exocad. Данные были сопоставлены с результатами ортопедических работ и их влиянием на ВНЧС.

Заключение. Таким образом, полученные результаты анализа данных показали, что Face Hanter позволяет избежать дефекты ВНЧС. При использовании CAD/CAM наиболее точным и эффективным является выстраивание в виртуальном артикуляторе ZirconZhan.Scan, что способствует визуализации будущей улыбки. Включение данной темы в учебную программу врачей - стоматологов общей практики.

Список литературы:

1. Рорбах Р, Дворкин Ф. Эволюция диагностики ВНЧС в прошлом, настоящем, будущем. Журнал стоматологических исследований. 2019;95(10):1093–1101.
2. Гулуев АВ. Методы диагностики заболеваний ВНЧС. Медицинских Наук. 2017;2:14–18.
3. Гажва СИ, Зызов ДМ, Болотнова ТВ, Сенина-Волжская ИВ, Демин ЯД, Аствацатрян ЛЭ, Котунова НА, Тимофеева ЕИ. Сравнение дополнительных методов диагностики дисфункции височно-нижнечелюстного сустава. Медицинские науки. 2017;55(98):101.

ТҮЙІН

АМАНТАЕВА М.Э., ГУБАШЕВА З.С.

CAD/CAM ТЕХНОЛОГИЯСЫНДАҒЫ ЖАҚ ПОЗИЦИЯЛАРЫН ҚАЙТАЛАУ ҮШІН ZIRCONZHANSCAN МЕХАНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ВИРТУАЛДЫ АРТИКУЛЯЦИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сандық CAD CAM модельдеу саласындағы стоматологиядағы қарқынды үлкен серпін алуда. Алайда, Виртуалды кеңістіктегі жақтардың

SUMMARY

AMANTAIEVA M.E., GUBASHEVA Z.S.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE OF THE MECHANICAL AND VIRTUAL ARTICULATOR ZIRCONZHAN.SCAN FOR DUPLICATING THE POSITION OF THE JAWS IN CAD/CAM TECHNOLOGY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Digital CAD CAM modeling is rapidly gaining momentum in the field of dentistry. However, entering and positioning the position of the jaws in the virtual space is

орналасуын енгізу және орналастыру көп уақытты немесе классикалық артикуляцияны қолдана отырып модельдерді басып шығаруды қажет етеді.

Негізгі сөздер: CAD/CAM моделдеу, стоматология, артикулятор, ауыз қуысы, жақ

the most time-consuming task or requires printing models using a classical articulator.

Keywords: CAD/CAM modeling, dentistry, articulator, oral cavity, jaw

ГАЙНУЛЛИНА А.А., КАЮМОВА А.Ф., ЭГАМОВА О.Р.

ИЗМЕНЕНИЕ ЛЕЙКОЦИТАРНОЙ ФОРМУЛЫ ПОСЛЕ ПОДОСТРОЙ ИНТОКСИКАЦИИ ПХБ В ВОССТАНОВИТЕЛЬНЫЙ ПЕРИОД

Башкирский государственный медицинский университет, Уфа, Россия

В работе представлена информация о воздействии полихлорированных дифенилов (ПХД) на организм экспериментальных крыс. Выявлены изменения лейкоцитарной формулы в зависимости от дозы и времени воздействия токсиканта. Результаты исследования показали снижение лейкоцитарной формулы, что доказывает токсическое действие ПХБ на организм крыс.

Ключевые слова: полихлорбифенил, токсичное действие, экспериментальные животные, лейкоцитарная формула, эозинофилы

Актуальность. В работе представлены данные о влиянии полихлорбифенилов (ПХБ) на организм подопытных крыс. Выявлены изменения лейкоцитарной формулы в зависимости от дозы и времени экспозиции токсиканта. Результаты исследования показали снижение лейкоцитарной формулы, что доказывает токсическое действие ПХБ на организм крыс. ПХБ классифицируются Агентством по охране окружающей среды как канцерогены.

Цель исследования: исследовать изменение лейкоцитарной формулы после подострой интоксикации ПХБ в восстановительный период.

Материалы и методы. Для проведения работы по выявлению влияния ПХБ на организм экспериментальных животных было использовано 15 белых, половозрелых, беспородных крыс-самцов массой 180-200 гр. Эксперимент проводился на крысах с соблюдением международной конвенции о щадящем отношении к животным. Все животные получали ПХБ(совол) на растительном масле внутривенно через зонд в течение 14-ти дней. Контрольная группа животных получала внутривенно эквивалентное количество рафинированного растительного масла. Совол (ГОСТ-6-01-24-85) – это смесь вязкой маслообразной консистенции, включающая 26% тетра-, 64,6% пента-, 9% гексахлор бифенилы, а также следовые количества гептахлор бифенилов. По токсичности относится ко второму классу опасности. Забор крови проводился из хвостовой вены.

Результаты и обсуждение. Полученные данные свидетельствуют о том, что у крыс наблюдалось уменьшение лейкоцитарной формулы. Так, количество сегментоядерных нейтрофилов уменьшилось и на 1-е сутки, составив $5,94 \pm 2,53$ ($p < 0,001$), по сравнению с контрольным значением $10,04 \pm 0,72$, а на 14-е сутки равно с контрольным значением, составляя $9,87 \pm 2,79$ ($P > 0,05$). Количество лимфоцитов уменьшено в первые

сутки, составляя $10,11 \pm 4,12$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $13,98 \pm 3,17$ ($p > 0,05$) – приблизительно равна контрольному значению. Количество лейкоцитов уменьшилось в первые сутки, составляя $10,11 \pm 4,12$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением, а на 14-е сутки составляет $13,58 \pm 3,17$ ($p > 0,05$) по сравнению с контрольным значением $13,98 \pm 0,93$. Количество моноцитов увеличилось на 1-е сутки, составляя $0,161 \pm 0,117$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $0,012 \pm 0,039$, а также увеличено к 14-м суткам, составляя $0,046 \pm 0,098$ ($P > 0,05$) по сравнению с контрольным значением. Количество базофилов увеличено и на 1-е сутки ($0,269 \pm 0,135$ ($P < 0,03$)) и на 14-е сутки ($0,426 \pm 0,302$) по сравнению с контрольным значением ($0,086 \pm 0,099$). Количество эозинофилов увеличено на 1-е сутки, составляя $0,71 \pm 0,40$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $0,15 \pm 0,05$, а на 14-е сутки, составляя $0,01 \pm 0,05$, уменьшилось по сравнению с контрольным значением.

Закключение. В токсигенный период после подострого отравления крыс полихлорированными бифенилами отмечалось снижение лейкоцитарной формулы.

Список литературы:

1. Николаева ОВ, и др. Патофизиология системы крови. Часть II. Нарушения в системе лейкоцитов. 2016.
2. Габдулхакова ИР, Каюмова АФ, Каюмов ФА. Морфологический изменения в тканях у крыс при введении полихлорированных бифенилов и при коррекции оксиметилурацилом. Моделирование биологических и медицинских систем. 2014;28–36.
3. Гайнуллина АА, Габдулхакова ИР, Каюмова АФ. Клеточный состав лейкоцитарной формулы у крыс при воздействии различных доз ПХБ. Актуальные вопросы физиологии, психофизиологии и психологии. 2014;8–11.

ТҮЙІН

ГАЙНУЛЛИНА А.А., КАЮМОВА А.Ф.,
ЕГАМОВА О.Р.

**ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ КЕЗЕҢІНДЕ ПХД
ЖІТІ ИНТОКСИКАЦИЯСЫНАН КЕЙІН
ЛЕЙКОЦИТТІК ФОРМУЛАНЫҢ ӨЗГЕРУІ**

Башқұрт мемлекеттік медицина университеті, Уфа,
Ресей

Жұмыста полихлорбифенилдердің (ПХД) тәжірибелік егеуқұйрықтардың денесіне әсері туралы мәліметтер келтірілген. Токсиканттың дозасы мен экспозиция уақытына байланысты лейкоциттік формуланың өзгерістері анықталды. Зерттеу нәтижелері лейкоциттердің формуласының төмендеуін көрсетті, бұл ПХД-ның егеуқұйрық ағзасына уытты әсерін дәлелдейді.

Негізгі сөздер: полихлорбифенил, уытты әсері, эксперименттік жануарлар, лейкоциттік формула, эозинофилдер

SUMMARY

GAINULLINA A.A., KAUMOVA A.F.,
EGAMOVA O. R.

**CHANGES IN THE LEUKOCYTE FORMULA
AFTER SUBACUTE PCB INTOXICATION
DURING THE RECOVERY PERIOD**

Bashkir State Medical University, Ufa, Russia

The work presents information about an effect of polychlorinated biphenyls (PCBs) on a body of experimental rats. Changes in the leukocyte formula were revealed depending on the dose and exposure time of the toxicant. The results of the study showed a decrease in the leukocyte formula, which proves the toxic effect of PCBs on the body of rats.

Keywords: polychlorinated biphenyl, toxic effect, experimental animals, leukocyte formula, eosinophils

ЗЕВАЛКИНА Е.В., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

**АНТИБАКТЕРИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ САНИТАЙЗЕРОВ И
АНТИБАКТЕРИАЛЬНЫХ ВЛАЖНЫХ САЛФЕТОК В ОТНОШЕНИИ
САНИТАРНО-ПОКАЗАТЕЛЬНЫХ МИКРООРГАНИЗМОВ: ESCHERICHIA COLI И
STAPHYLOCOCCUS AUREUS**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Қазақстан

Во время пандемии COVID-19 влажные салфетки и дезинфицирующие средства стали невероятно популярными. Целью данной работы является изучение и сравнительная оценка антибактериальной активности дезинфицирующих средств и антибактериальных влажных салфеток различных производителей в отношении санитарно-показательных микроорганизмов *Escherichia coli* и золотистого стафилококка.

Ключевые слова: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, антибактериальная активность, санитайзер, сравнительная оценка

Актуальность. В период пандемии COVID-19 влажные антибактериальные салфетки и санитайзеры стали невероятно востребованными. В ситуации, когда нет возможности тщательно вымыть руки с мылом, они становятся настоящим спасением. Их используют не только для дезинфекции кожи рук, но и для обработки дверных ручек, поручней, гаджетов, магнитных карт, сумок и кошельков. В состав санитайзеров и антибактериальных салфеток входят различные обеззараживающие компоненты, отличающиеся по спектру антимикробного действия, уровню токсичности и влиянию на обрабатываемую поверхность.

Цель исследования. Изучение и сравнительная оценка антибактериальной активности санитайзеров и антибактериальных влажных салфеток различных производителей в отношении санитарно-показательных микроорганизмов *Escherichia coli* и *Staphylococcus aureus*.

Материалы и методы. В исследование были включены 4 вида влажных антибактериальных салфеток и 2 вида кожных антисептиков (спрей и гель для рук). Изучение антибактериальной активности было проведено диско-диффузионным методом на питательном агаре ГРМ («ГНЦ прикладной микробиологии и биотехнологии», Оболensk, Россия) в отношении музейных культур *Escherichia coli* 157 и *Staphylococcus aureus* 209p.

Результаты и обсуждение. Исследование продемонстрировало, что уровень антибактериальной активности у влажных салфеток отличается, что очевидно связано с разным составом пропитывающего лосьона. Также было установлено, что антибактериальная активность салфеток выше в отношении грамположительных бактерий (*Staphylococcus aureus*) по сравнению с грамотрицательными (*E. coli*). У санитайзеров в

нашем исследовании *in vitro* антибактериальная активность не была обнаружена.

Заключение. Таким образом, было установлено, что, несмотря на то, что влажные салфетки и санитайзеры очень удобны для современной динамичной жизни, далеко не все из них действительно уничтожают бактерии. Не более чем маркетинговым ходом производителей является надпись на упаковке салфеток и санитайзеров об эффективности в отношении 99,9% микробов. Более того, их применение имеет и отрицательные последствия, например, подавление облигатной кожной микрофлоры, перенос бактерий с одних участков тела на другие, формирование устойчивости бактерий к антимикробным веществам.

ТҮЙІН

ЗЕВАЛКИНА Е.В., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

САНИТАЙЗЕРЛЕР МЕН БАКТЕРИЯҒА ҚАРСЫ ЫЛҒАЛДЫ СУЛЫҚТАРДЫҢ САНИТАРЛЫҚ-КӨРСЕТКІШ МИКРООРГАНИЗМДЕРГЕ ҚАТЫСТЫ: *ESCHERICHIA COLI* ЖӘНЕ *STAPHYLOCOCCUS AUREUS* БАКТЕРИЯҒА ҚАРСЫ БЕЛСЕНДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 пандемиясы кезінде ылғалды сулықтар мен дезинфекциялау құралдары ерекше сұранысқа ие болды. Бұл зерттеудің мақсаты әртүрлі өндірушілердің антибактериалды ылғалды сулықтарды санитарлық-индикативті ішек таяқшасы мен алтын стафилококк микроорганизмдерге қатысы бойынша зерттеу және салыстырмалы түрде бағалау болып табылады.

Негізгі сөздер: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, Бактерияға қарсы белсенділік, санитайзер, салыстырмалы бағалау

Список литературы:

1. Нестерова СВ, Анохина ТВ, Шаповал ОГ. Гигиеническая и микробиологическая оценка эффективности антисептических средств. *Bulletin of Medical Internet Conferences*. 2019;9(1):20.
2. Халатян АС, Будзинская МВ, Холина ЕГ, Страховская МГ, Колышкина НА, Коваленко ИБ, Жуховицкий ВГ. Чувствительность антибиотикорезистентных коагулазонегативных стафилококков к антисептику пиплоксидину. *Клиническая практика*. 2020;11(1):42–48.
3. Варфоломеев ЮА, Амбросевич МА. Метод экспертных оценок для выбора антисептика. *Лесной журнал*. 2003;5:68–75.

SUMMARY

ZEVALKINA E.V., BAINAZAROVA A.T.

ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF SANITIZERS AND ANTIBACTERIAL WET WIPES AGAINST SANITARY-INDICATIVE MICROORGANISMS: *ESCHERICHIA COLI* AND *STAPHYLOCOCCUS AUREUS*

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

During the COVID-19 pandemic, wet wipes and sanitizers have become incredibly popular. The purpose of this work is to study and give a comparative assessment of the antibacterial activity of sanitizers and antibacterial wet wipes from various manufacturers regarding sanitary-indicative microorganisms *Escherichia coli* and *Staphylococcus aureus*.

Keywords: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, antibacterial activity, sanitizer, comparative evaluation

ЖАРМАХАНОВА Г.Н., КОНОНЕЦ В.И., ИНИЯТОВА К.С., АЙМУХАМЕТОВА К.Б., САРБАСОВА А.С.

ТАНДЕМНАЯ МАСС-СПЕКТРОМЕТРИЯ В ДИАГНОСТИКЕ НАСЛЕДСТВЕННЫХ БОЛЕЗНЕЙ ОБМЕНА ВЕЩЕСТВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Селективный скрининг эталона на сухие пятна крови проводили методом TDMS. В Ақтөбе и Ақтөбінской области отобрано 250 проб. По результатам ретроспективного исследования, в 77-ми пробах выявлены изменения состава 10 метаболитов балад. В группе селективного скрининга выявлено 9 злокачественных нарушений метаболизма аминокислот и жирных кислот.

Ключевые слова: тандемная масс-спектрометрия, генетика, обмен веществ, кровь

Актуальность. Неонатальный скрининг обеспечивает раннее выявление заболеваний в период новорожденности и своевременное лечение, которое способствует предотвращению развития тяжёлых

инвалидизирующих проявлений болезни [1].

Цель исследования. Массовое обследование новорождённых в программе неонатального скрининга в Республике Казахстан проводится на 2-х

наследственных заболеваниях – фенилкетонурию и врожденный гипотиреоз. Неонатальный скрининг только на два НБО является недостаточным и не решает актуальных проблем ранней досимптоматической диагностики и своевременного патогенетического лечения [2].

Материалы и методы. Селективный скрининг проведен методом тандемной масс-спектрометрии (ТМС) по сухим пятнам крови, взятым по стандартной методике на фильтровальную бумагу на аппарате QSIGN™ 210 MD (PerkinElmer, Канада) РК-МТ-5№018237 согласно протоколу производителя [3]. В г. Актобе и Актыбинской области взято 250 образцов. Всего в 5-ти городах РК было взято 1000 образцов.

Результаты и обсуждение. Частота выявленных методом ТМС НБО у детей до 6-ти месяцев жизни составила 38,9 на 1000 обследованных, старше 6-ти месяцев – 25,9 на 1000 детей и превышала в 390 раз частоту ФКУ (1:24000). По результатам ретроспективного исследования, из 77-ми образцов выявлены изменения содержания метаболитов у 10-ти детей: нарушения обмена аминокислот (дефекты цикла мочевины, гипоорнитинемия, повышение валина, лейцина), дефекты β -окисления жирных кислот в митохондриях (нарушения обмена короткоцепочечных жирных кислот, снижение ацетилкарнитина), снижение активности глюкоцереброзидазы и сфингомиелиназы. В группе селективного скрининга по показаниям у 9-ти детей выявлены нарушения обмена аминокислот и жирных кислот: повышение фенилаланина (Phe) и соотношения

Phe/Tyr, повышение уровня аминокислот Ala, Leu, Met, Pro, Val, дефицит карнитилпальмитоилтрансферазы 1 типа (увеличение свободного карнитина (C0) и соотношение свободного карнитина/ пальмитоилкарнитин + стеароилкарнитин (C0/(C16+C18)), нарушение обмена короткоцепочечных жирных кислот, снижение ацетилкарнитина, повышение соотношения пропионилкарнитина, ацетилкарнитина (C3/C2), недостаточность короткоцепочечных ацил-КоА-дегидрогеназы, гомоцистинурия (недостаточность метилентетрагидрофолатредуктазы).

Заключение. Полученные результаты свидетельствуют, что проведение селективного скрининга на НБО экономически более оправдано, но эффективность лечения при развернутой клинической картине более низкая. Учитывая весомые экономические потери государства, связанные с расходами на симптоматическое лечение, медицинское обслуживание, продолжительность жизни и пожизненное содержание детей-инвалидов с НБО, ранняя диагностика орфанных НБО является необходимым условием для снижения младенческой и детской смертности, заболеваемости и инвалидности.

Список литературы:

1. Vockley J, et al. Phenylalanine hydroxylase deficiency: diagnosis and management guideline. *Genetics in medicine*. 2014;16(2):188–200.
2. Святков АС, и др. Результаты неонатального скрининга на наследственные болезни обмена в Республике Казахстан за 2019 год. *Медицинская генетика*. 2020;19(7):76–77.

ТҮЙІН

ЖАРМАХАНОВА Г.Н., КОНОНЕЦ В.И.,
ИНИЯТОВА К.С., АЙМУХАМЕТОВА К.Б.,
САРБАСОВА А.С.

ТҰҚЫМ ҚУАЛАЙТЫН ЗАТ АЛМАСУ АУРУЛАРЫН ДИАГНОСТИКАЛАУДАҒЫ ТАНДЕМДІ МАСС-СПЕКТРОМЕТРИЯ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Актобе, Қазақстан

Селективті скрининг стандартты әдістеме бойынша алынған қанның құрғақ дақтары бойынша ТДМС әдісімен жүргізілді. Актобе қаласы мен Актобе облысында 250 үлгі алынды. Ретроспективті зерттеу нәтижелері бойынша 77 үлгіден 10 балада метаболиттер құрамының өзгерістері анықталды. Селективті скрининг тобында көрсеткіштер бойынша 9 балада аминқышқылдары мен май қышқылдарының алмасуының бұзылуы анықталды.

Негізгі сөздер: тандемді масс-спектрометрия, генетика, зат алмасу, қан

SUMMARY

ZHARMAKHANOVA G.N., KONONEC V.E.,
INIYATOVA K.S., AIMUKHAMETOVA K.B.,
SARBASSOVA A.S.

TANDEM MASS SPECTROMETRY IN THE DIAGNOSIS OF HEREDITARY METABOLIC DISEASES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Selective screening was carried out by tandem mass spectrometry (TMS) on dry blood spots taken according to the standard method. In the city of Aktobe and Aktobe region, 250 samples were taken. According to the results of a retrospective study of 77 samples, changes in the content of metabolites in 10 children were revealed. In the selective screening group according to indications, 9 children had disorders in the metabolism of amino acids and fatty acids.

Keywords: tandem mass spectrometry, genetics, metabolism, blood

УРЕКЕШОВ Б.С., НАБИУЛЛИН А.Д., САГИНГАЛИЕВ Н.М.

“ТІРІ СУ” АППАРАТЫНЫҢ АУЫЗ СУЫН ТАЗАРТУ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ауыз судың өмірлік қажеттілік екенін бәрі біледі. Су ас қорытуға, қан айналымына, токсиндерді жоюға және витаминдердің сіңуіне көмектеседі. Біздің зерттеу тақырыбымыздың өзектілігі адам мен табиғатқа пайдалы қасиеттері бар ауыз судың жасушалық құрамын, микробиологиясын зерттеуден көрінеді.

Негізгі сөздер: ауыз су, микробиология, фильтрация, гигиена

Өзектілігі. Су ішу міндетті өмірлік қажеттілік екенін бәрі біледі. Су ас қорытуға, қан айналымына, токсиндерді шығаруға және дәрумендердің сіңуіне ықпал етеді. Біздің зерттеуіміздің тақырыбының өзектілігі адам мен табиғат үшін пайдалы қасиеттері бар ауыз судың жасушалық құрамын, микробиологиясын зерттеу. Сонымен қатар, сонғы кезде қолданысқа еңгізілген, көптеген сұранысқа ие болған «Тірі су» аппаратының ауыз суын тазарту тиімділігін зерттеу.

Зерттеудің мақсаты. «Тірі су» аппаратының ауыз суын тазарту тиімділігін бақылау және аппараттың суға тигізетін оң және теріс әсерлерін зерттеу. Аппараттан алынған судың бақылау суынан микробиологиялық сапасы деңгейдегі айырмашылығын анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары ретінде «Тірі су» аппаратынан алынған судың сынамасы, қарапайым құбырмен келетін су, сұйытылған агар.

Зерттеудің негізгі әдістері ретінде микробиологиялық зерттеу әдісі, салыстырмалы талдау әдісі, синтез, модельдеу. Батыс Қазақстан медицина университетінің микробиология кафедрасының зертханасында сынамаларды зертханалық жұмыс жүргізу арқылы зерттеу. «Тірі су» аппаратынан алынған ауыз судың микробиологиялық сапасын бақылау ауыз суымен салыстыру.

Нәтижесі мен талқылау. Зерттеу барысында «Тірі су» аппаратынан алынған су бақылау суынан қарағанда таза болды. Сынамаларды агарлы ортада

дақылдандырдық. Жалпы есеппен нәтижелік жоғары дәрежеде болу үшін 20 сынама жасалды. Бақылау ауыз суында аппарат суымен салыстырғанда көп мөлшерде бактерия колониялары анықталды. Судың жалпы микробтық санын анықтау және Грам әдісімен бояу барысында бақылау және тәжірибе ауыз суында ластану дәрежесін және морфологиялық жағынан микрофлораның өзгерісін байқадық. Бұл «Тірі су» аппаратының фильтрлерінің тазарту тиімділігін көрсетеді.

Қорытынды. Үлкен қалаларда таза су табу қиындығына байланысты көп қалалар арнайы аппараттарға жүгінеді және тірі су аппаратында тазарту тиімділігі көп әдістермен байқалды. Адам организміне қарсы келетін микроорганизмдерден тазарту арқылы судың қауіптілігін төмендетуі болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Статья «Роль воды в жизни человека» 2016. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/rol-vody-v-zhizni-cheloveka/>
2. Статья «Советы по употреблению воды» 2014. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/sovety-po-upotrebleniyu-vody/>
3. Статья «Биологическое значение воды» 2015. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/biologicheskoe-znachenie-vody/2015> г.

РЕЗЮМЕ

УРЕКЕШОВ Б.С., НАБИУЛЛИН А.Д., САГИНГАЛИЕВ Н.М.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОЧИСТКИ ПИТЬЕВОЙ ВОДЫ АППАРАТА» ЖИВАЯ ВОДА»

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Все знают, что пить воду - обязательная жизненная необходимость. Вода способствует пищеварению, кровообращению, выведению токсинов и усвоению витаминов. Актуальность темы нашего исследования заключается в изучении клеточного состава, микробиологии питьевой воды, обладающей полезными для человека и природы свойствами.

SUMMARY

UREKESHOV B.S., NABIULLIN A.D., SAGINGALIEV N.M

EFFICIENCY OF DRINKING WATER PURIFICATION OF THE “LIVING WATER” APPARATUS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Everyone knows that drinking water is a mandatory vital necessity. Water promotes digestion, blood circulation, the release of toxins and the absorption of vitamins. The relevance of the topic of our research is the study of the cellular composition, microbiology of drinking water, which has beneficial properties for humans and nature.

Ключевые слова: питьевая вода, микробиология, фильтрация, гигиена

Keywords: drinking water, microbiology, filtration, hygiene

КАРАСОВА Ж.Б., ҒҰБАЙДУЛЛИНА А., АЖГАЛИЕВА С.

ҰЙҚЫ САПАСЫМЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ ҮЛГЕРІМІ АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫС

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті Ақтөбе, Қазақстан

Ұйқының оқуға және есте сақтауға әсері – 21 ғасырдағы неврологияның ең қызықты аспектілерінің бірі. Ұйқыны мәжбүрлеп немесе саналы түрде шектеу адамның психикалық және физикалық денсаулығына айтарлықтай әсер етеді. Бұл барлық қоғамдар мен жас топтарының үлкен мәселесі.

Негізгі сөздер: ұйқы сапасы, студенттердің үлгерімі, ұйқы бұзылуы, психикалық денсаулық, сауалнама

Өзектілігі. Қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі ол – ұйқының бұзылуы. Студенттер арасында оларды қоршап тұрған қызу бәсекелестік пен талаптар жағдайындағы үлкен психоэмоционалды күйзеліс, көбінесе ұйқының бұзылуымен сипатталады. Ұйқының тұрақты жеткіліксіздігі иммундық жүйені әлсіретеді, эндокриндік жүйеге кері әсерін тигізеді, жүрек-қан тамырлары аурулары қаупін арттырады. Сонымен қатар, Адамның эмоционалды тұрақтылығы зардап шегеді, есте сақтау нашарлайды, шығармашылық қабілеттері төмендейді. Бұл мәселенің медициналық және әлеуметтік салдарының тереңдігіне қарамастан, студенттердің арасында ұйқы бұзылуының жиілігі өте жоғары.

Зерттеудің мақсаты. Университет студенттерінің ұйқы бұзылысының негізгі және нақты себептерін бағалау, сонымен қатар оқу үлгерімі мен ұйқы бүлінісінің арасындағы байланысты табу.

Материалдар мен әдістер. Бұл зерттеу 1 және 2 курс студенттері арасында еркін сауалнама ретінде жүргізілді. Бұл сауалнамада студенттер өз ұйқы сапасын өз бетінше бағалаған болатын.

Нәтижелері мен талқылау. Барлығы 51 студенттен жауап алынды. Студенттердің басым көпшілігі сағат 00:00-2:00 аралығында ұйқыға жатады, ұйқының ұзақтығы 5-6 сағатқа созылады. Нәтиже бойынша 60,8% студент жиі ұйқының қанбауына шағымданады және 50%-дан жоғарысы зейіннің тұрақтылығының қиыншылықтарды, мазасыздықты сезінеді. Жауап берушілердің 33,3% ұйқыға кедергі келтіретін денсаулықтарында ақаулар бар екендігін растайды. Студенттердің 76,5% емтихан кезінде ұйқы уақытын

қысқартады. 68% студент ұйқы гигиенасын сақтанады. Ұйқы гигиенасын сақтанамын деп жауап бергеннің саны көп болғанына қарамастан, олардың 50% күндіз ұйқышылдық сезімін сезінеді. Бұл ұйқының көп жағдайда сапасыз екендігін дәлелдейді. Жауап берген студенттердің 64%-ның ойынша оқу үлгерімі мен ұйқы жетіспеушілігі арасында байланыс бар.

Қорытынды. Сауалнама нәтижесіне сүйеніп отырып, университет студенттерінің арасында ұйқының бұзылуы кеңінен таралғаны анықталды. Оқу үлгерімінің сапасы мен ұйқы бүлінісінің арасындағы байланыс айқын байқалады. Ұдайы ұйқының бұзылысы студенттердің университет бағдарламасын игеруіне әсер етіп, болашақ маманды дайындау сапасының төмендеуіне әкеледі. Студенттерде бақыланатын ұйқы бұзылысының болуы мен оның ауырлығын бақылау керек және студенттерге жоғары оқу үлгерімін ғана емес, сонымен қатар физикалық және нейропсихофизиологиялық денсаулықты сақтау үшін ұйқының маңыздылығын түсінуге белсенді түрде көмектесуі керек.

Әдебиеттер тізімі.

1. Alqudah M, Balousha SAM, Al-Shboul O, Al-Dwairi A, Alfaqih MA, Alzoubi KH. Insomnia among Medical and Paramedical Students in Jordan: Impact on Academic Performance. Biomed Res Int. 2019 Oct 31;
2. Юматов ЕА, Глазачев ОС, Быкова ЕВ, Потапова ОВ, Дудник ЕН, Перцов СС. Взаимосвязь эмоционального стресса и сна. Вестник МАН РС. 2016;
3. Кремнева ВН, Солодовник ЕМ. Влияние сна на успеваемость студентов вуза. E-Scio. 2019;

ТҮЙІН

КАРАСОВА Ж.Б. ГУБАЙДУЛЛИНА А.,
АЖГАЛИЕВА С

**ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ УСПЕВАЕМОСТЬЮ
СТУДЕНТОВ С КАЧЕСТВОМ СНА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Влияние сна на обучение и память — один из самых интересных аспектов неврологии 21-го века. Принудительное или сознательное ограничение сна серьезно влияет на психическое и физическое здоровье человека. Это большая проблема всех обществ и возрастных групп.

Ключевые слова: качество сна, успеваемость студентов, нарушение сна, психическое здоровье, анкетирование

SUMMARY

KARASOVA ZH.B., GUBAIDULLINA A.,
AZHGALIEVA S

**THE RELATION BETWEEN STUDENT
PERFORMANCE AND SLEEP QUALITY**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The effect of sleep on learning and memory is one of the most interesting aspects of neuroscience in the 21st century. Forced or deliberate restriction of sleep seriously affects the mental and physical health of a person. This is a big problem in all societies and age groups.

Keywords: sleep quality, student achievement, sleep disorders, mental health, questionnaire

СЕЙТМАГАНБЕТОВА Н.А., ХИБИНА М.А., САНАМАСОВА Ә.Б, КУРМАНГАЛИЕВА А.Е,
КУНГРАДБАЕВА Г.Ж

**КАЧЕСТВО ЖИЗНИ ПО МЕЖДУНАРОДНОМУ ОПРОСНИКУ «EQ-5D-3L» У
ПАЦИЕНТОВ С ФИБРИЛЛЯЦИЕЙ ПРЕДСЕРДИЙ, ПРИНИМАЮЩИХ ВАРФАРИН
ИЛИ АСПИРИН (ПРОСПЕКТИВНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ)**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Международный опросник (EQ-5D) относится к простым доступным инструментам, которые позволяют оценить качество жизни пациентов с фибрилляцией предсердий. Опрошенные пациенты испытывали трудности в повседневной деятельности ($p=0,03$). Кроме того, ВАШ составил 80% у пациентов на фоне терапии варфарином по сравнению с группой, принимавшей аспирин ($p=0,005$).

Ключевые слова: международный опросник, качество жизни, фибрилляция предсердий, варфарин, аспирин

Актуальность. Оценка качества жизни у больных с нарушениями ритма сердца с помощью опросников все чаще становится предметом клинических исследований. Каждый опросник имеет свои критерии и шкалу оценки. Особое внимание привлекают простые и доступные инструменты исследования, такие как опросник European Quality of Life Questionnaire (EQ-5D) [1,2]. Наиболее важной и интересной функцией опросника является возможность анализа эффективности лечения.

Цель исследования. Оценка качества жизни с использованием международного опросника EQ-5D у пациентов с фибрилляцией предсердий на фоне терапии варфарином или аспирином.

Материалы и методы. Опрошены 143 пациента с фибрилляцией предсердий. Из них 93 пациента принимали варфарин в дозе 2.5мг, а 50 больных – аспирин. Средний возраст составил 62,411,3 лет. Тип исследования проспективный. Статистическая обработка проведена с использованием критерия Хи-квадрат, U-критерия Манна-Уитни.

Результаты и обсуждение. У опрошенных пациентов с фибрилляцией предсердий проблемы со

здоровьем, согласно опроснику, отмечались в обеих группах. Умеренный болевой синдром чаще отмечался у больных, принимавших аспирин 49(98%), тогда как этот показатель у пациентов на фоне приема варфарина составил 58(61%) ($p<0,05$). Трудности при ходьбе почти одинаково испытывали пациенты на фоне приема варфарина и аспирина 71 (75%) и 43(86%) ($p<0,05$). Трудности в повседневной деятельности (участие в делах семьи, работа по дому) были статистически одинаковыми в обеих группах 49 (51%) и 28 (56%) ($p<0,05$) соответственно. Этот показатель статистически значимо зависел от возраста пациентов: чем старше возраст, тем больше трудностей возникало в повседневной деятельности ($p=0,03$). Почти одинаково опрошенные больные отрицали чувство тревоги и депрессии, назвали 48 (51%) и 26 (52%) ($p<0,05$) соответственно. Хотя 43(45%) и 23(46%) ($p<0,05$) все-таки ощущали умеренное чувство тревоги и депрессии. Субъективное состояние здоровья на момент опроса визуально аналоговая шкала (ВАШ), на фоне терапии варфарином составили 80% в сравнении с группой, принимавшей аспирин ($p=0,005$).

Заключение. Качество жизни пациентов с

фибрилляцией предсердий зависит от возраста больных: чем старше возраст, тем больше трудностей возникало в повседневной деятельности ($p=0,03$). На фоне терапии варфарином субъективное состояние здоровья на момент опроса (ВАШ) составило 80% у пациентов, в сравнении с группой, принимавшей аспирин ($p=0,005$).

ТҮЙІН

СЕЙТМАГАНБЕТОВА Н.А., ХИБИНА М.А.,
САНАМАСОВА Ә.Б., КУРМАНГАЛИЕВА А.Е.,
КУНГРАДБАЕВА Г.Ж.

ВАРФАРИН НЕМЕСЕ АСПИРИН ҚАБЫЛДАЙТЫН ЖҮРЕКШЕ ФИБРИЛЛЯЦИЯСЫ БАР ПАЦИЕНТТЕРДЕГІ «EQ-5D-3L» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САУАЛНАМА БОЙЫНША ӨМІР САПАСЫ (ПРОСПЕКТИВТІ ЗЕРТТЕУ)

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жүрекшелік фибрилляциясы бар наукастарда өмір сүру сапасын бағалауға мүмкіндік беретін қарапайым, қолжетімді құралға Халықаралық сауалнама (EQ-5D) жатады. Сұралған пациенттерде күнделікті іс-әрекеттерде қиындықтар болды ($p=0,03$). Аспирин қабылдаған топпен салыстырғанда варфаринмен емдеу аясында емделушілерде ВАШ 80% құрады ($p=0,005$).

Негізгі сөздер: халықаралық сауалнама, өмір сапасы, атриальды фибрилляция, варфарин, аспирин

Список литературы:

1. Devlin NJ, Brooks R. EQ-5D and the EuroQol group: past, present and future. Applied health economics and health policy. 2017;15(2):127–137.
2. Амирджанова ВН, Эрдес ШФ. Валидация русской версии общего опросника Euro QoL-5D (EQ-5D). Научно-практическая ревматология. 2007;45(3):69–76.

SUMMARY

SEITMAGANBETOVA N.A., HIBINA M.A.,
SANAMASOVA A.B., KURMANGALIEVA A.E.,
KUNGRADBAYEVA G.ZH

QUALITY OF LIFE ACCORDING TO THE INTERNATIONAL QUESTIONNAIRE “EQ-5D-3L” IN PATIENTS WITH ATRIAL FIBRILLATION TAKING WARFARIN OR ASPIRIN (PROSPECTIVE STUDY)

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The International Questionnaire (EQ-5D) refers to simple accessible tools that allow assessing the quality of life in patients with atrial fibrillation. The interviewed patients had difficulties in daily activities ($p=0.03$). In addition, VAS was 80% in patients on the background of warfarin therapy, compared with the group taking aspirin ($p=0.005$).

Keywords: International questionnaire, quality of life, atrial fibrillation, warfarin, aspirin

ТЛЕГЕНОВА Ж.Ш., ТУРАНОВА Ә.Д., ЖУМАБЕКОВА Г.Ж., НҮРҮЛЛА Т.Ә., ШУНИМОВА Ә.С.,
СЕРМАҒАМБЕТ

БИОЛОГИЧЕСКИЙ ВОЗРАСТ КАК ИНТЕГРАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ ОРГАНИЗМА ОБУЧАЮЩИХСЯ В РЕЗИДЕНТУРЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

В ходе исследования, основанного на определении биологического возраста, оценивалось состояние здоровья жителей. Биологический возраст студентов превысил их паспортный возраст на 3,3 года. Среди обследованных лиц у 61,6% были признаки более быстрого старения. Замедление роста биологического возраста было связано с более высокой физической активностью $OR=0,69$ (95% ДИ:0,48; 0,99).

Ключевые слова: резидентура, состояние организма, биологический возраст, качество сна, опросник.

Актуальность. Биологический возраст лучше отражает функциональные и адаптационные возможности организма, чем паспортный возраст [1]. От состояния здоровья обучающихся зависит их будущая жизнь и профессиональная деятельность, поэтому важно мотивировать резидентов заботиться о своем здоровье.

Цель исследования: оценить состояние здоровья резидентов на основе определения биологического возраста как интегральной характеристики функционального состояния организма.

Материалы и методы. Исследование одномоментное, обсервационное. В исследовании приняли участие $n=52$ обучающихся по программе специальностей «Кардиология» и «Терапия» в ЗКМУ имени Марата Оспанова. Участники ознакомились и подписали информированное согласие, заполнили индивидуальную регистрационную карту, опросник качества сна Питтсбургского университета, краткий опросник физической активности International Questionnaire on Physical Activity — IPAQ, шкалу самооценки уровня тревожности Ч.Д.Спилберга и Ю.Л. Ханина. Резидентам измеряли артериальное давление, частоту сердечных сокращений, рост, вес, окружность талии, вычисляли индекс массы тела, определяли сосудистый возраст на аппарате VPLab. Функциональное состояние организма оценивали с помощью ряда проб: задержка дыхания после глубокого вдоха (проба Штанге); проба с 30 приседаниями, проба на статическое равновесие, проба на скорость реакции (тест с линейкой), проба на подвижность суставов (упражнение «Замок»). Биологический возраст устанавливали по формуле, в которую заносили результаты проведенных обследований.

Результаты и обсуждение. Средний календарный возраст участников составил 26,3(2,1) лет,

тогда как биологический возраст равнялся 29,6(4,1) лет. Биологический возраст соответствовал паспортному возрасту у 11(21,2%) участников, превышал паспортный - у 32(61,5%) и только у 9(17,3%) участников был ниже паспортного возраста. Более быстрый прирост биологического возраста был связан с низкими результатами при выполнении проб на быстроту реакции $OШ=1,5$ (95%ДИ:1,1;2,2); на задержку дыхания $OШ=1,4$ (95%ДИ:1,1;1,7) и на статическую балансировку $OШ=1,3$ (95%ДИ:1,1;1,6). Замедление прироста биологического возраста $OШ=0,69$ (95%ДИ:0,48;0,99) было ассоциировано с более высокой физической активностью. Согласно результатам ряда исследований, биологический возраст и скорость старения могут быть замедлены с помощью диеты и физических упражнений. Исследования в этой области являются перспективным направлением профилактической медицины [2].

Заключение. Среди обследованных резидентов 61,6% имели признаки более быстрого старения. Замедление прироста биологического возраста было ассоциировано с более высокой физической активностью $OШ=0,69$ (95%ДИ:0,48;0,99). Полученные данные могут быть полезными для популяризации физической активности среди обучающейся молодежи.

Список литературы:

1. Поздняков НМ, Процаев КИ, Ильницкий АН, и др. Современные взгляды на возможности оценки биологического возраста в клинической практике. Фундаментальные исследования. 2011;2:17–22.
2. Lakatta EG. So! What's aging? Is cardiovascular aging a disease? Journal of molecular and cellular cardiology. 2015;83:1–13.

ТҮЙІН

ТЛЕГЕНОВА Ж.Ш., ТҰРАНОВА Ә.Д.,
ЖУМАБЕКОВА Г.Ж., НҰРҰЛЛА Т.Ә.,
ШУНИМОВА Ә.С., СЕРМАҒАМБЕТ Г.

**БИОЛОГИЯЛЫҚ ЖАС, РЕЗИДЕНТУРАДА
БІЛІМ АЛУШЫЛАР ОРГАНИЗМІНІҢ
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ЖАЙ-КҮЙІНІҢ
ИНТЕГРАЛДЫ СИПАТТАМАСЫ РЕТІНДЕ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Биологиялық жасты анықтау негізінде зерттеуде резиденттердің денсаулық жағдайы бағаланды. Білім алушылардың биологиялық жасы олардың паспорттық жасынан 3,3 жылға асып түсті. Тексерілген резиденттердің ішінде 61,6%-ында жылдам қартаю белгілері анықталды. Биологиялық жас өсімінің баяулауы жоғары физикалық белсенділікпен байланысты болды (ОШ=0,69(95% ДИ:0,48;0,99).

Негізгі сөздер: резидентура, организм жағдайы, биологиялық жас, ұйқы сапасы, сауалнама.

SUMMARY

TLEGENOVA ZH.SH., TURANOVA A.D.,
ZHUMABEKOVA G.ZH., NURULLA T.A.,
SHUNIMOVA A.S., SERMAGAMBET G.

**BIOLOGICAL AGE AS AN INTEGRAL
CHARACTERISTIC OF THE FUNCTIONAL
STATE RESIDENTS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In the study, based on the determination of biological age, the health status of residents was assessed. The biological age of the students exceeded their passport age by 3,3 years. Among the examined individuals, 61.6% had signs of faster aging. A slowdown in the growth of biological age was associated with higher physical activity OR=0.69 (95% CI:0.48; 0.99).

Keywords: residency, body condition, biological age, sleep quality, questionnaire

МАМЫРБАЕА А.М., КОПЖАСАРОВА А.М.

**ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КЛАССОВ УСЛОВИЙ ТРУДА ОСНОВНЫХ И
ВСПОМОГАТЕЛЬНЫХ ЦЕХОВ ФЕРРОСПЛАВНОГО ПРОИЗВОДСТВА**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

В процессе производства ферросплавов на рабочих воздействует комплекс неблагоприятных факторов, которые наряду с тяжестью и интенсивностью труда могут приводить к профессиональным и производственным заболеваниям.

Цель исследования: определить классы условий труда по показателям тяжести и напряженности трудового процесса в основных и вспомогательных цехах ферросплавного производства.

Ключевые слова: гигиена, ферросплавное производство, условия труда, факторы риска

Актуальность. В процессе производства ферросплавов на рабочих воздействует комплекс неблагоприятных фактор, таких как: нагревающий микроклимат, шум, недостаточная освещенность, запыленность воздуха рабочей зоны аэрозолями сложного химического состава. [1;2]. Основным компонентом аэрозоля являлся кремний диоксид аморфный в виде аэрозоля конденсации при содержании от 10 до 60%, выделяющийся при плавке и розливе металла. [3]. Указанные факторы производственной среды, наряду с тяжестью и напряженностью труда, могут привести к профессиональным и производственно-обусловленным заболеваниям. В этой связи важен своевременный мониторинг за здоровьем рабочих и факторами производственной среды и трудового процесса.

Цель исследования. Определить классы условий труда по показателям тяжести и напряженности трудового процесса в основных и вспомогательных цехах

ферросплавного производства.

Материалы и методы. Работа базируется на результате ранее проведенной аттестации рабочих мест на Актюбинском заводе ферросплавов АО ТНК “Казхром”. Проведено исследование характера труда и осуществлена группировка по классам труда рабочих основного (плавильный цех №1) и вспомогательных цехов(электро-ремонтный цех, цех шихтоподготовки). Согласно “Руководству Р 2.2.755-99. Гигиенические критерии оценки и классификация условий труда по показателям вредности и опасности факторов производственной среды, тяжести и напряженности трудового процесса”.

Результаты и обсуждение. В ходе исследования было выявлено, что рабочие ведущих профессиональных групп плавильного цеха № 1 относятся к 3 группе класса условий труда (3.1, 3.2). В то время как труд специалистов вспомогательных цехов

(электро-ремонтный цех, цех шихтоподготовки) относится ко 2-му классу. Полученные данные свидетельствуют о том, что работники плавильных цехов, по сравнению с работниками электро-ремонтного цеха и цеха шихтоподготовки, несут на себе основную нагрузку, оказываемую комплексом неблагоприятных факторов, сопровождаемых производством ферросплавов.

Заключение. Гигиеническая оценка неблагоприятных факторов производственной среды и трудового процесса рабочих, занятых во вредных и опасных условиях труда, к которому относится плавильный цех №1, показала, что труд ведущих профессиональных групп рабочих относится к 3-му классу (3.1,3.2). В то же время труд ведущих профессиональных групп рабочих, занятых в электро-ремонтном цехе и цехе

шихтоподготовки, относится ко 2-му классу условий труда.

Список литературы:

1. Кудряшов ИН. Групповой и индивидуальный профессиональный риск утраты здоровья рабочих ферросплавного производства. Медицина труда и промышленная экология. 2018;4:55–57.
2. Кудряшов ИН, Мартин СВ. Оценка профессионального канцерогенного риска для рабочих приоритетных профессий плавильного цеха ферросплавов. Медицина труда и промышленная экология. 2017;9:100–101.
3. Кудряшов ИН, Федорук АА. Вопросы гигиены труда при получении ферросплавов. Медицина труда и промышленная экология. 2014;6:17–19.

ТҮЙІН

МАМЫРБАЕВА А.М., КОПЖАСАРОВА А.М.

ФЕРРОҚОРЫТПА ӨНДІРІСІНІҢ НЕГІЗГІ ЖӘНЕ ҚОСАЛҚЫ ЦЕХТАРЫНЫҢ ЕҢБЕК ЖАҒДАЙЛАРЫ СЫНЫПТАРЫН ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ферроқорытпаларды өндіру процесінде жұмысшыларға қолайсыз факторлар кешені әсер етеді, олар еңбек ауырлығы мен қарқындылығымен қатар кәсіби және өндірістік негізделген ауруларға әкелуі мүмкін. Зерттеудің мақсаты: Ферроқорытпа өндірісінің негізгі және қосалқы цехтарындағы еңбек процесінің ауырлығы мен шиеленісінің көрсеткіштері бойынша еңбек жағдайларының кластарын анықтау.

Негізгі сөздер: гигиена, ферроқорытпа өндірісі, еңбек жағдайлары, қауіп факторлары

SUMMARY

MAMYRBAYEVA A.M., KOPZHASAROVA A.M.

HYGIENIC ASSESSMENT OF CLASSES OF WORKING CONDITIONS OF THE MAIN AND AUXILIARY WORKSHOPS OF FERROALLOY PRODUCTION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

During the production of ferroalloys, workers are affected by a complex of unfavorable factors, which, along with the severity and intensity of labor, can lead to occupational and production-related diseases. The purpose of the study: To determine the classes of working conditions according to the severity and intensity of the labor process in the main and auxiliary workshops of ferroalloy production.

Keywords: hygiene, ferroalloy production, working conditions, risk factors

ФИЛИМОНОВА С.М., ЩЕПОЧКИНА О.Ю.

РАЗРАБОТКА И ВАЛИДАЦИЯ МЕТОДИКИ КОЛИЧЕСТВЕННОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЛИПОФИЛЬНЫХ ТРИТЕРПЕНОИДОВ В СЫРЬЕ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ МЕТОДОМ СПЕКТРОФОТОМЕТРИИ

Первый Московский государственный медицинский университет имени И.М. Сеченова (Сеченовский Университет), Москва, Россия

Разработан метод количественного определения тритерпеноидов в пересчете на β -ситостерин в лекарственном растительном сырье корня солодки (*Glycyrrhizae radices*) методом спектрофотометрии. Метод был подтвержден на предмет специфичности, линейности, точности и точности. Предел количественного определения составляет 0,24 мкг/мл. Относительная погрешность определения не превышает 4,1%.

Ключевые слова: тритерпеноиды, β -ситостерин, лекарственное растительное сырье, корень солодки, спектрофотометрия

Актуальность. Тритерпеноиды – высокомолекулярные ненасыщенные спирты тетрациклического строения, в связи с чем являются липофильными соединениями. Они достаточно широко распространены в растениях и обладают рядом фармакологических эффектов. Одной из групп, относящихся к тритерпеноидам, являются фитостеролы, которые применяют для профилактики и лечения гиперхолестеринемии [1], [2]. Для оценки содержания тритерпеноидов в растительном сырье необходимо разработать методику количественного определения данной группы биологически активных веществ (БАВ) доступным и достоверным физико-химическим методом.

Цель исследования: разработать и валидировать методику количественного определения тритерпеноидов в пересчете на β -ситостерол в сырье лекарственных растений методом спектрофотометрии.

Материалы и методы. Объект исследования – лекарственное растительное сырье солодки корня (*Glycyrrhizae radices*). БАВ экстрагировали спиртом 95% методом дробной мацерации по принципу противотока (из 1 г сырья получали 1 мл спиртового экстракта). Спектрофотометр Agilent Cary 100 UV-Vis, пакет программ Cary WinUV. Растворы стандартного образца β -ситостерола (Fluka, Швеция) в этаноле (0,5; 1,0; 3,0 и 5,0 мг/мл).

Пробоподготовка: спиртовые экстракты нагревали с 10% раствором калия гидроксида спиртового. Липофильные БАВ в дальнейшем экстрагировали в гексан. Количественное определение проводили методом калибровочного графика. К стандартным растворам и гексановым экстрактам прибавляли раствор ванилина спиртового и кислоту серную концентрированную и нагревали. После охлаждения растворов к ним прибавляли кислоту уксусную ледяную. Поглощение растворов измеряли при длине волны около 545 нм.

Результаты и обсуждение. Специфичность методики определяли по совпадению максимумов поглощения экстракта и стандартного раствора β -ситостерола, что позволяет оценивать группу тритерпеноидов

(фитостеролов) в пересчете на β -ситостерол. Предел обнаружения и предел количественного определения составили 0,08 мкг/мл и 0,24 мкг/мл, соответственно. Линейность. Уравнение калибровочной кривой имеет вид $Abs = 1,11344 \cdot conc + 0,001131$. Коэффициент корреляции r составил 0,99275, что соответствует требованию ГФ XIV ($|r| \geq 0,99$). Правильность и прецизионность определяли, проводя количественное определение пяти серий экстрактов и оценивая значения относительного стандартного отклонения (RSD, %) и относительной ошибки (ϵ , %). В диапазоне концентраций β -ситостерола от 0,5 мг/мл до 5,0 мг/мл в гексановом слое относительное стандартное отклонение не превышает 6,5%, значение $|\epsilon$, % не превышает 4,1. Количество липофильных тритерпеноидов (фитостеролов в пересчете на β -ситостерол) в экстракте корней солодки составляет 3,42 мг/мл.

Заключение. Разработана и валидирована по показателям специфичности, линейности, прецизионности и правильности методика количественного определения липофильных тритерпеноидов (фитостеролов) в корнях солодки методом спектрофотометрии.

Материалы и методы. Работа базируется на результате ранее проведенной аттестации рабочих мест на Актюбинском заводе ферросплавов АО ТНХ “Казхром”. Проведено исследование характера труда и осуществлена группировка по классам труда рабочих основного (плавильный цех №1) и вспомогательных цехов (электро-ремонтный цех, цех шихтоподготовки).

Список литературы:

1. Moreau RA, et al. Phytosterols and their derivatives: Structural diversity, distribution, metabolism, analysis, and health-promoting uses. *Progress in Lipid Research*. 2018;70:35–61.
2. Khuchieva MA, Perova NV, Akhmedzhanov NM. Plant sterols and stanols as dietary factors reducing hypercholesterolemia by inhibiting intestinal cholesterol absorption. *Кардиоваскулярная терапия и профилактика*. 2011;10(6):

ТҮЙІН

С.М. ФИЛИМОНОВА, О.Ю. ЩЕПОЧКИНА

СПЕКТРОФОТОМЕТРИЯ ӘДІСІМЕН ДӘРІЛІК ӨСІМДІКТЕР ШИКІЗАТЫНДАҒЫ ЛИПОФИЛЬДІ ТРИТЕРПЕНОИДТАРДЫ САНДЫҚ АНЫҚТАУ ӘДІСТЕМЕСІН ӘЗІРЛЕУ ЖӘНЕ ВАЛИДАЦИЯЛАУ

М. Сеченов атындағы Бірінші Мәскеу мемлекеттік медицина университеті, Сеченов, Ресей

Спектрофотометрия әдісімен мия тамыры дәрілік өсімдік шикізатында β -ситостеролға қайта есептегенде

SUMMARY

FILIMONOVA S.M., SHCHERPOCHKINA O. YU.

DEVELOPMENT AND VALIDATION OF METHODS FOR QUANTITATIVE DETERMINATION OF LIPOPHILIC TRITERPENOIDS IN MEDICINAL PLANTS BY SPECTROPHOTOMETRY

I.M. Sechenov First Moscow State Medical University, Moscow, Russia

A method of quantitative determination of triterpenoids in terms of β -sitosterol in medicinal plant material of lico-

тритерпеноидтарды сандық анықтау әдістемесі әзірленді. Әдістеме ерекшелігі, сызықтығы, дұрыстығы және дәлдігі бойынша валидацияланған. Сандық анықтау шегі 0,24 мкг/мл құрайды, анықтаудың салыстырмалы қателігі 4,1% - дан аспайды.

Негізгі сөздер: *тритерпеноидтар, β -ситостерин, дәрілік өсімдік материалы, мя тамыры, спектрофотометрия*

rice root (*Glycyrrhizae radices*) by spectrophotometry has been developed. The method was validated for specificity, linearity, accuracy and precision. The limit of quantification is 0.24 $\mu\text{g/ml}$. The relative error of determination does not exceed 4.1%.

Keywords: *Triterpenoids, β -sitosterol, medicinal plant material, licorice root, spectrophotometry*

СЕЙПЕНОВА А.Н., АБДУКАРИМОВА Р.А., КАРИМСАКОВА Б.К., ЖУМАБАЕВА Т.Н.,
ИМАНБАЕВА А.У.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ ГЛАЗАМИ СТУДЕНТОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В статье представлены результаты опроса по изучению удовлетворенности студентов дистанционным обучением, где они указали на успешное усвоение материалов курса во время пандемии с желанием дальнейшего обучения в очном режиме с некоторыми элементами дистанционного формата.

Ключевые слова: *дистанционное обучение, студенты-бакалавры, дистанционный формат, анкетирование, онлайн-курсы*

Актуальность. С 2019 г. во многих странах появилась коронавирусная пандемия, затронувшая буквально все сферы общественной жизни. В сложившейся ситуации дистанционное образование попало в условия вынужденного естественного педагогического эксперимента на всех уровнях образования [1]. Развитие дистанционного формата обучения (ДФО) в ЗКМУ имени Марата Оспанова проходило путем освоения и внедрения в учебный процесс системы Moodle (портал дистанционного обучения dl.zkmu.kz), которая позволяла преподавателям вести обучение студентов на расстоянии. На различных платформах в сети Интернет реализовались практические занятия, лекционные материалы и онлайн-курсы.

Цель исследования. Изучение удовлетворенности дистанционным форматом обучения студентов-бакалавров.

Материалы и методы. С целью выявления степени удовлетворенности ДФО было проведено анкетирование. Респондентами выступили студенты 4-го курса факультета «Общая медицина» в количестве 78-ми человек, из них – 35,8 % мужского пола, 64,2 % женского пола. Анкета, представленная для изучения вопросов удовлетворенности студентов, содержала 29 вопросов.

Результаты и обсуждение. Удовлетворительного качества адаптации к новым условиям дистанционного обучения достигли 93,4% студентов. Удобство обучения в дистанционном режиме в медицинском образовании отметили 63,7%, из них со сложностью – 24,3%.

69,2% студентов отметили недостатки дистанционного обучения в освоении медицины, связывали с отсутствием непосредственного контакта с преподавателем и пациентом.

Степень удобства пользования системой Moodle оценили по 5-балльной шкале, где 5 - очень удобно, 1 – совсем неудобно: 4–5 баллов поставили 73% студентов, 1–2 балла – 10,1%. Работу преподавательского состава в рамках ДФО оценили положительно – 79,5% студентов, трудность в освоении материала отметили в 15,4% случаях, 5,1% - затруднились ответить. Технические проблемы в ДФО указали в 52,5% плохую скорость интернета, проблему с доступом к интернету – 32,1%. Положительные стороны в дистанционном режиме указали: низкий риск заражения инфекцией – 69,2%, самообучение – 48,7%, использование современных технологий обучения – 51,2%, возможность повторного просмотра видеозаписей лекции и презентации – в 87,2%, в возможности совмещения работы с учебой указали в 43,6% случаях, гибкости учебного процесса – 38,5%, не видели никаких преимуществ – 12,8% студентов. Результативность самостоятельной учебной работы при дистанционном обучении в медицинском образовании зависит от личных усилий студента - отмечают 78,2% респондентов, от правильной организации учебного процесса – 35,8%, от умения ориентироваться в информационном пространстве – 33,3%, от методической помощи преподавателей – 28,2%.

Заключение. Таким образом, в результате анкетирования было выявлено, что студенты 4-го курса хоть успешно справлялись с дистанционным обучением, не считают ее эффективной. Это показывают ответы на пожелания по улучшению качества дистанционного обучения с указанием о предпочтительной форме в дальнейшем в рамках очного обучения. В целом, ответы студентов сходятся в вопросах удобства обучения с помощью дистанционных технологий только

при изучении лекционных материалов, обучающих роликов.

Список литературы:

1. Собянин ФИ, Ирхина ИВ, Кондаков ВЛ, Умарова БЖ, Нариманова Ж, Ковалева РЕ. Дистанционное

обучение в период пандемии: за и против. Современные проблемы науки и образования. 2021;2: URL:https://science_education.ru/ru/article/view?id=30762

ТҮЙІН

СЕЙПЕНОВА А.Н., АБДУКАРИМОВА Р.А.,
КАРИМСАКОВА Б.К., ЖУМАБАЕВА Т.Н.,
ИМАНБАЕВА А.У.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ СТУДЕНТТЕР КӨЗІМЕН

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл жұмыста қашықтықтан оқытуға студенттердің қанағаттанушылықтарын зерттеу үшін жүргізілген сауалнаманың нәтижесі берілген. Онда пандемия кезінде оқу курсының материалдары толық игерілгені, одан әрі қашықтықтан оқытудың кейбір форматтарын кірістіре отырып, онлайн форматта оқуды қалайтындығы көрсетілген.

Негізгі сөздер: қашықтықтан оқыту, бакалавриат студенттері, қашықтықтан формат, сауалнама, онлайн курстар

SUMMARY

SEIPENOVA A.N., ABDUKARIMOVA R.A.,
KARIMSAKOVA B.K., ZHUMABAIEVA T.N.,
IMANBAEVA A.U.

DISTANCE LEARNING FROM THE EYES OF STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The paper presents the results of a survey on the study of student satisfaction with distance learning, where they indicated the successful mastering of the course materials during the pandemic with the desire to further study in full-time mode with some elements of the distance format.

Keywords: distance learning, bachelor students, distance format, questionnaire, online courses

БЕРДЕШЕВА Г.А., УСМАНОВА К.О., ЖАСУЛАНОВА А.Ж.

АСПЕКТЫ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЗКМУ ИМЕНИ МАРАТА ОСПАНОВА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Цель исследования. Проведение медико-социального мониторинга здоровья студентов медицинских вузов и изучение самооценки студентов.

Ключевые слова: аспекты здоровья, мониторинг, образовательная среда, опросник, физическая культура

Актуальность. Современная образовательная среда в свете растущей интенсивности и напряженности учебной деятельности, постоянного реформирования системы предъявляет расширенные требования к состоянию здоровья всех участников образовательного процесса в высших учебных заведениях, но главным образом, студентов. Результаты исследований, проводимых Министерством образования и науки, Министерством здравоохранения, констатируют практически тотальное отсутствие полностью здоровых выпускников.

Цель исследования. Провести медико-социологический мониторинг здоровья студентов медицинского вуза и исследовать самооценку здоровья студенческой молодежи.

Материалы и методы. Объектом исследования явились студенты 1-2 курсов Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова в возрасте от 18-ти до 23-х лет. В рамках исследования анализировались результаты медицинских осмотров 393-х студентов, среди которых 73% - девушки и 27% - юноши, с последующим назначением медицинской группы здоровья, которая определяла программу занятий физического воспитания. Для самооценки здоровья студентам был предложен опросник MOS SF-36, состоящий из 36-ти вопросов, которые формируют 8 шкал. При помощи данного инструмента были опрошены 74 студента - 54 девушек и 20 юношей.

Результаты исследования. По результатам объективной оценки здоровья, более трети студентов

медицинского вуза имеют хронические заболевания, требующие назначения специальной группы для занятий физической культурой, около половины студентов ограничены в освоении физкультурно-оздоровительных программ в связи со слабой функциональной подготовленностью и физическим развитием и лишь 19% студентов готовы к освоению программ физического воспитания. Наибольшие ограничения в возможности заниматься физической культурой, а следовательно, реализации потенциала здоровьесбережения, наблюдаются среди юношей. По результатам самооценки выявлен достаточно высокий уровень физического компонента здоровья (по шкалам PF и RP), средний уровень социального аспекта состояния здоровья (по шкале SF) и довольно низкий уровень эмоционального и психического здоровья (по шкалам RE и PH), особенно у девушек. В попытке выявить причину низкой активности в освоении программ физического воспитания, а также выявленной диссоциации в объективной и субъективной оценке здоровья студентов нами была предложена анкета, позволяющая определить их принадлежность на предпочтения в выборе физкультурно-оздоровительных видов деятельности.

Заключение. Установлено, что приверженность сохранению физического здоровья и предпочтения в выборе программ физического воспитания отличаются у студентов. Студенты - девушки чаще в свободное время отказываются от оздоровительных занятий физкультурой, фитнесом или спортом, чем студенты - юноши. В свою очередь, студентки, в большей степени, склонны к неприятию ряда предлагаемых в вузе форм физического воспитания, что не позволяет в полной мере реализовать потенциал здоровьесбережения.

Список литературы:

1. Новосёлова ГА, Фоменко ЕГ, Колькина ЕА. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современном вузе. Современные проблемы науки и образования. 2019;5:24–24.
2. Литвинов СА. Инновационные здоровьесберегающие технологии в системе физического воспитания вуза. Теория и практика общественного развития. 2014;8:76–78.
3. Гаджиев СР. Самооценка студентами медицинского университета состояния своего здоровья. Научный вестник. 2017;

ТҮЙІН

БЕРДЕШЕВА Г.А., УСМАНОВА К.О.,
ЖАСУЛАНОВА А.Ж.

МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БҚМУ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ АСПЕКТІЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты. Медициналық ЖОО студенттерінің денсаулығына медициналық-әлеуметтік мониторинг жүргізу және студенттердің өзін-өзі денсаулығын бағалауын зерттеу.

Негізгі сөздер: денсаулық аспектілері, мониторинг, білім беру ортасы, сауалнама, дене шынықтыру

SUMMARY

BERDESHEVA G.A., USMANOVA K.O.,
ZHASULANOVA A.ZH.

ASPECTS OF WEST KAZAKHSTAN MARAT OSPANOV MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS' HEALTH SAVING

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the study. To conduct medical and sociological monitoring of the health of medical university students and to investigate the self-assessment of the health of students.

Keywords: aspects of health, monitoring, educational environment, questionnaire, physical culture

АНАЛИЗ ВЫБОРА И ЧАСТОТЫ ИСПОЛЬЗУЕМЫХ АНТИСЕПТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ ЗАПАДНОГО РЕГИОНА КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Готовые антисептики, используемые для дезинфекции рук, могут быть рекомендованы для общественного использования. Когда мытье рук невозможно, альтернативным методом дезинфекции рук является использование антисептиков. Они обладают противомикробным и противовирусным действием, просты в использовании в любой ситуации и способны защитить от патогенных микроорганизмов в течение нескольких часов..

Ключевые слова: антисептики, дезинфекция рук, мытье рук, противомикробное действие, противовирусное действие

Актуальность. Гигиена рук — это первостепенная мера для снижения распространения инфекции. Такие респираторные вирусные инфекции, как коронавирус (COVID-19), распространяются при попадании капель, содержащих вирус, в организм человека через слизистую часть тела: глаза, нос или горло. При контактном механизме передачи инфекция передается через руки, что является одним из наиболее распространенных способов распространения вируса от одного человека к другому. Гигиеническая обработка рук, по данным ВОЗ, является эффективной мерой сокращения распространения инфекций, а в отношении коронавируса — и сокращения смертности. Во время глобальной пандемии одним из самых доступных, простых и важных способов предотвращения распространения вирусной инфекции — это мытье рук с водой и мылом.

Цель исследования. 1 Провести анализ о выборе и частоте используемых антисептических средств среди населения западного региона Казахстана. 2. Изучить методы (способы) дезинфекции рук населения.

Материалы и методы. Анкетирование проводилось среди населения западного региона Казахстана посредством Google Документ, статистическая обработка результатов выполнялась в программе Microsoft Excel Starter. Было опрошено 645 респондентов.

Результаты и обсуждение. Опрос показал, что среди 645-ти опрошенных респондентов используют антисептики постоянно 474 (73%) респондентов, иногда используют 136 (21%), не используют вообще 37 (6%) человек. Среди тех, кто пользуется антисептиками

(610 человек) 412 (68%) используют готовый антисептик, спиртовой раствор — 1и23 (19%), антибактериальные салфетки 75 (13%) человек. Данные о частоте использования среди тех, кто использует антисептики: в день 3-4 раза — 253 (44%), 1-2 раза в день 189 (30%), только при необходимости -168 (26%) респондентов.

Заключение. Анкетирование показало большой спрос на использование антисептиков среди населения, в большей степени среди студентов. Согласно анкетированию, наибольшей популярностью пользуются готовые антисептики. Основываясь на данные последних исследований соблюдении дезинфекции рук, было установлено, что антисептики используемые для дезинфекции рук, могут быть рекомендованы к использованию среди населения. Использование антисептических средств для гигиены рук является альтернативным методом для дезинфекции рук, когда мытье рук недоступно. Они обладают антимикробным и противовирусным действием, удобны для применения в любой ситуации и способны защитить от патогенных микроорганизмов на несколько часов.

Список литературы:

1. Руководство ВОЗ по гигиене рук в здравоохранении: Первая глобальная задача безопасности пациента :Чистота — залог безопасной медицинской помощи.
2. Гапон МН, и др. Эффективность использования новых антисептических средств в условиях родовспомогательных учреждений. Контроль и профилактика инфекций, связанных с оказанием медицинской помощи (ИСМП-2020). 2020;24—24.

ТҮЙІН

КУРМАНГАЛИЕВА С.С., ТАУМАНОВА Г.К.,
ДЖУМАБАЕВА Д., АБУЕВА А.

**КОВИД-19 ПАНДЕМИЯСЫ КЕЗІНДЕ
БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ТҮРҒЫНДАРЫНЫҢ
ҚОЛДАНЫЛАТЫН АНТИСЕПТИКАЛЫҚ
ҚҰРАЛДАРДЫҢ ТАҢДАУЫ МЕН ЖІКТІЛІГІН
ТАЛДАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қолды дезинфекциялау үшін қолданылатын дайын антисептиктерді халық арасында қолдануға ұсынылуы мүмкін. Қолды жуу мүмкін болмаған кезде антисептикалық құралдарын пайдалану қолды дезинфекциялаудың альтернативті әдісі болып табылады. Олар микробқа қарсы және вирусқа қарсы әсерге ие, кез келген жағдайда қолдануға ыңғайлы және бірнеше сағат бойы патогендік микроорганизмдерден қорғауға қабілетті.

Негізгі сөздер: антисептиктер, қолды дезинфекциялау, қолды жуу, микробқа қарсы әрекет, вирусқа қарсы әрекет

SUMMARY

KURMANGALIYEVA S.S., TAUMANOVA G.K.
DZHUMABAEVA D., ABUYEVA A.

**ANALYSIS OF THE CHOICE AND FREQUENCY
OF ANTISEPTIC MEANS USED AMONG THE
POPULATION OF THE WESTERN REGION
OF KAZAKHSTAN DURING THE COVID-19
PANDEMIC**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Ready-made antiseptics used for hand disinfection may be recommended for public use. When hand washing is not possible, an alternative method of hand disinfection is the use of antiseptics. They have antimicrobial and antiviral effects, are easy to use in any situation and are able to protect against pathogenic microorganisms for several hours.

Keywords: Antiseptics, hand disinfection, hand washing, antimicrobial activity, antiviral activity

КАПАНОВА Г.Ж., ИСТАЕВ А.М.

**КОУЧИНГ КАК МЕТОД УПРАВЛЕНИЯ МЕДИЦИНСКИМИ КАДРАМИ В
ЦЕНТРЕ «САНАТ»**

КазНУ им. Аль-Фараби, Казахстан, Алматы, Казахстан

Эффективное управление персоналом предполагает, что раскрытие потенциала человека с целью повышения его эффективности и результативности является ключевым фактором.

Коучинг можно рассматривать как инструмент организации эффективного управления в медицине. Анализ работы учебного центра «Санат» при ТОО «Медицинский центр» города Уральска отражает особенности использования руководителем основ коучинга в работе

Ключевые слова: коучинг, медицина, учебный центр «Санат», город Уральск, управление

Актуальность. В условиях пандемии перед медицинской организацией первоочередно стоит задача в эффективном управлении персоналом. Эффективное управление персоналом предполагает, что раскрытие потенциала человека с целью повышения его эффективности и результативности – ключевой фактор. Коучинг можно рассматривать как инструмент организации эффективного управления в медицине.

Цель исследования. Анализ работы учебного центра «Санат» при ТОО «Медицинский центр» города Уральск отражает особенности использования руководителем основ коучинга в работе. Такая модель

является важным компонентом создания в коллективе благоприятной рабочей обстановки, в рамках которой руководитель взаимодействует с подчиненными, способствует их росту не только в профессии, но и в аспекте личностном. В структуре приверженности организации работников лидирует аффективная приверженность: люди «связывают» себя с организацией, считают себя частью команды.

Материалы и методы. Предоставление непрерывной обратной связи врачам в процессе совместного с заведующей анализа ситуаций и проблем активизирует процессы самообучения и саморазвития.

Результаты и обсуждение. Очевиден рост и развитие профессиональных компетенций врачей. Специалисты интенсивно работают над формированием профессиональных и «непрофессиональных» навыков (hard skills и soft skills).

Представляется рациональным осуществление руководства в медицинских организациях, основанного на том, что руководитель является наставником для своих подчинённых, поддерживает работников в процессе их самосовершенствования. Это рассматривается в данном контексте как коучинг.

Психологическая поддержка работников практического здравоохранения укрепляет позицию врача в его нелегком труде, стабилизирует его психоэмоциональный статус, что, в конечном итоге, призвано формировать и упрочнять пациент-ориентированный подход в здравоохранении.

Заключение. Таким образом, мы считаем реализацию навыков коуча в руководстве медицинской

организацией одним из компонентов «бережливого менеджмента» в здравоохранении.

Разработанные методы управления персоналом на уровне медицинской организации позволят сформировать и усовершенствовать основы применения коучинга в медицинской сфере.

Список литературы:

1. Бевз ИА. Коучинг как эффективный способ управления персоналом в бизнесе. Экономический анализ: теория и практика. 2011;15:58–62
2. Бершадская МБ. Коучинг в деятельности руководителя медицинской организации. Заместитель главного врача. 2016;3:70–77.
3. Богдан НН. Управленческие компетенции руководителей в сфере здравоохранения. Медицина и образование в Сибири. 2012;5:3–3.

ТҮЙІН

КАПАНОВА Г.Ж., ИСТАЕВ А.М.

«САНАТ» ОРТАЛЫҒЫНДА МЕДИЦИНАЛЫҚ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ БАСҚАРУ ӘДІСІ РЕТІНДЕ КОУЧИНГ

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті,
Ақтөбе, Қазақстан

Персоналды тиімді басқару оның тиімділігі мен тиімділігін арттыру үшін адамның әлеуетін ашу басты фактор болып табылады деп болжайды. Коучингті медицинада тиімді басқаруды ұйымдастыру құралы ретінде қарастыруға болады. Орал қаласы «Медициналық орталық» ЖШС жанындағы «Санат» оқу орталығының жұмысын талдау меңгерушісінің жұмыста коучинг негіздерін пайдалану ерекшеліктерін көрсетеді.

Негізгі сөздер: коучинг, медицина, «Санат» оқу орталығы, Орал қаласы, басқару

SUMMARY

KAPANOVA G.ZH., ISTAYEV A.M.

COACHING AS A MANAGEMENT METHOD OF MEDICAL STAFF IN THE “SANAT” CENTER

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty,
Kazakhstan

Effective personnel management assumes that unlocking the potential of a person in order to increase its efficiency and effectiveness is a key factor.

Coaching can be considered as a tool for organizing effective management in medicine. Analysis of the work of the training center “Sanat” at the LLP “Medical Center” of the city of Uralsk reflects the features of the use by the head of the basics of coaching in the work.

Keywords: Coaching, medicine, training center “Sanat”, Uralsk city, management

МАМЫРБАЕВА А.А., ЖҰМАЛИЕВА А.С.

ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТРУКТУРЫ НЕБЛАГОПРИЯТНЫХ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СРЕДЫ И ЗДОРОВЬЯ РАБОЧИХ, ЗАНЯТЫХ НА ПРОИЗВОДСТВЕ ФЕРРОХРОМА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Гигиеническая оценка структуры неблагоприятных факторов производственной среды и здоровья работников, занятых в производстве феррохрома.

Изучение загрязнения основных и вспомогательных цехов химическими веществами, аэрозолями и оценка их влияния на заболевание с временной утратой трудоспособности имеет первостепенное значение

Ключевые слова: Гигиеническая оценка, неблагоприятные факторы, здоровье, работники, феррохром, химические вещества, трудоспособность

Актуальность. Реорганизация и модернизация производства ферросплавов в компании АО ТНК «КазХром» предопределяет необходимость системного изучения влияния технологий на рабочее место ведущих профессиональных групп металлургов и состояния их здоровья. При этом ведущее значение приобретает изучение загрязненности основных и вспомогательных цехов химическими веществами, аэрозолями и оценка их влияния на заболеваемость с временной нетрудоспособностью.

Цель исследования. Определить значение химической нагрузки и аэрозолей в формировании классов условий труда и здоровья ведущих профессиональных групп рабочих.

Материалы и методы. Работа была проведена на базе Актюбинского завода ферросплавов АО «ТНК КазХром». По результатам проведенной аттестации, за последние пять лет была дана санитарно-гигиеническая характеристика состояния рабочих мест и условий труда в ведущих цехах (ПЦ2,) и вспомогательных цехах (Цех переработки шлаков, Железнодорожный цех, Электростанция, Испытательная химическая лаборатория). В основном и вспомогательных цехах проанализировано содержание химических веществ (хром шестивалентный, оксид углерода, марганец диоксида) и пыли.

ЗВУТ был проанализирован по отчетным формам (016) [5]; проведена соответствующая дифференциация по цехам, отдельным профессиям и полу.

Для выявления взаимосвязей между факторами производственной среды и здоровьем работающих групп будет использован корреляционный анализ.

Результаты и обсуждение. По результатам анализа архива карт аттестаций АО ТНК «КазХром», за последние 5 лет выяснилось, что наиболее вредные условия труда определялись в печном цехе 2, где ведущими

специальностями являются: плавильщик ферросплавов, электрогазосварщик, газорезчик. Результаты исследования показали, что средняя величина отклонения от предельно допустимой концентрации (ПДК) сварочной пыли за последние 5 лет составляет в 3,58 раза, что относится к 3,2 группе вредности.

Оценка показателей ЗВУТ в целом по заводу с 2017 по 2021 годы выявила, что первое место среди заболеваний занимают острые респираторные вирусные инфекции (ОРВИ), как по числу случаев, так и по числу дней нетрудоспособности. Анализ заболеваемости с ВУТ по цехам показал, что рабочие производства в основном цехе (ПЦ2), чаще болели острыми респираторными заболеваниями чем во вспомогательных.

Заключение. Таким образом, была доказана профессиональная вредность работников ферросплавного завода АО ТНК «КазХром», особенно у работников основного цеха. Также выяснилось, что есть тенденция к накоплению тяжелых металлов и других вредных веществ в виде пыли и аэрозолей на рабочих местах. В связи с этим необходимо принятие дальнейших мер по уменьшению вредности и улучшению условий труда рабочему персоналу АО ТНК «КазХром».

Список литературы:

1. Отчетные материалы по заболеваемости рабочего персонала АО ТНК «КазХром».
2. Бекмухамбетов ЕЖ, Мамырбаев АА, Джаркенов ТА. Гигиеническая оценка условий труда при производстве ферросплавов. Гигиена и санитария. 2016;95(6):545–548.
3. Плеханов ВП, Кирьянова МН, Фролова НМ, Редченко АВ, Маркова ОЛ, Иванова ЕВ. Оценка профессионального риска здоровью работающих при производстве ферросплавов. Гигиена и санитария. 2017;96(7):682–685. DOI: [org/10.18821/0016-9900-2017-96-7-682-685](https://doi.org/10.18821/0016-9900-2017-96-7-682-685)

ТҮЙІН

МАМЫРБАЕВА А.А., ЖҰМАЛИЕВА А.С.

ФЕРРОХРОМ ӨНДІРІСІНДЕ ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН ЖҰМЫСШЫЛАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫ МЕН ӨНДІРІСТІК ОРТАНЫҢ ҚОЛАЙСЫЗ ФАКТОРЛАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫН ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Феррохром өндірісінде жұмыс істейтін жұмысшылардың денсаулығы мен өндірістік ортаның қолайсыз факторларының құрылымын гигиеналық бағалау. Негізгі және қосалқы цехтардың химиялық заттармен, аэрозольдармен ластануын зерттеу және олардың уақытша еңбекке жарамсыздығымен ауруға әсерін бағалау жетекші мәнге ие.

Негізгі сөздер: гигиеналық бағалау, қолайсыз факторлар, денсаулық сақтау, жұмысшылар, феррохром, химиялық заттар, жұмысқа қабілеттілік

SUMMARY

MAMYRBAYEVA A.A., ZHUMALIYEVA A.S.

HYGIENIC ASSESSMENT OF UNFAVORABLE FACTORS OF THE PRODUCTION ENVIRONMENT AND THE HEALTH OF WORKERS ENGAGED IN THE PRODUCTION OF FERROCHROME

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Hygienic assessment of the structure of unfavorable factors of the production environment and the health of workers engaged in the production of ferrochrome.

The study of contamination of the main and auxiliary workshops with chemicals, aerosols and assessment of their impact on the disease with temporary disability is of leading importance.

Keywords: Hygienic assessment, adverse factors, health, workers, ferrochromium, chemicals, working capacity

ЖАГИПАРОВА Ж.А., ЖАЛГАСОВА А.Ж.

ОПТИМИЗАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ СУПРУЖЕСКИМ ПАРАМ, СТРАДАЮЩИМ БЕСПЛОДИЕМ

Медицинский Университет Семей, Семей, Казахстан

Информирование первичной медико-санитарной помощи о причинах и факторах риска, связанных с бесплодием, позволит улучшить оказание помощи больным, нуждающимся в специализированной помощи, раннее выявление, профилактика, своевременное направление к репродуктологу и оказание качественной помощи.

Ключевые слова: бесплодие, первичная медико-санитарная помощь (ПМСП), беременность, акушер-гинеколог, зачатие

Актуальность. По определению ВОЗ, бесплодие рассматривают как отсутствие беременности в течение одного года регулярной половой жизни без применения средств контрацепции[1]. Группой экспертов ВОЗ в 1993 году было показано, что уровень бесплодных браков, равный 15%, негативно влияет на демографическую ситуацию [1]. На показатели фертильности влияет множество факторов: возраст, острые или хронические состояния, токсины окружающей среды, профессиональные воздействия, общие проблемы образа жизни пытающихся зачать ребенка[2]. Врачи первичной медико-санитарной помощи могут играть важную роль в предотвращении бесплодия путем информирования пациентов о факторах риска, лечения хронических состояний, влияющих на фертильность, а также выявления и лечения предотвратимых причин[3]. Пациенты

должны соблюдать диету, богатую питательными веществами и необходимыми витаминами, и стремиться к индексу массы тела (ИМТ) от 19 до 30[3].

Цель работы. Разработать врачам амбулаторного звена комплекс организационных мероприятий по совершенствованию специализированной помощи бесплодной паре.

Материалы и методы. Проводилось анкетирование в Актюбинской области среди акушер-гинекологов амбулаторного звена. В анкетировании участвовали 147 акушер-гинекологов. На уровне поликлиники мероприятия, направленные на оптимизацию медицинской помощи, включают применение разработанной прогностической модели формирования бесплодия для выявления групп риска и проведения профилактических мероприятий, повышение уровня знаний врачей,

расширение объема диагностических исследований на первом этапе и четкое соблюдение временных стандартов обследования, а также своевременное направление при отсутствии беременности в течение 1-го года после устранения возможной причины бесплодия.

Результаты и обсуждение. Применение разработанного анкетирования в практической деятельности на базах исследования улучшило диагностику и отбор пациентов на этапе амбулаторно-поликлинического звена, повысило обращаемость на амбулаторный этап. Высококвалифицированной помощи, увеличило число переносов эмбрионов в 2 раза, частоту наступления беременности на 13%.

Выводы. Изучение информированности врачей амбулаторно-поликлинического звена по вопросам бесплодного брака показало, что треть (12%) врачей не знают определения бесплодия, что затрудняет диагностику и определяет длительное наблюдение в поликлинике в ожидании наступления самопроизвольной беременности. 25% акушеров-гинекологов имеют

лишь поверхностное представление о том, что включают в себя методики ВРТ.

Заключение. Бесплодие является относительно распространенным заболеванием, которое предъявляет серьезные психологические, экономические и медицинские требования к тем, кто страдает от него. Информирование первичной медико-санитарной помощи о причинах и факторах риска, связанных с бесплодием, может привести к более эффективной профилактике, раннему выявлению, своевременному направлению и более экономичному уходу за пациентами, которым может потребоваться специализированная помощь в связи с проблемами зачатия.

Список литературы:

1. Бюллетень ВОЗ, выпуск 88, номер 12, декабрь 2009 г.
2. Lindsay TJ, Vitrikas KR. Evaluation and treatment of infertility. 2015;91(5):308–314.
3. National Public Health Action Plan for the Detection, Prevention of Infertility. June 12, 2017;

ТҮЙІН

ЖАГИПАРОВА Ж.А., ЖАЛГАСОВА А.Ж.

БЕДЕУ ЖҮПТАРҒА АРНАЛҒАН МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫ ОҢТАМАЛАНДЫРУ

Семей медицина университеті, Семей, Қазақстан

Алғашқы медициналық-санитарлық көмекті бедеулікке байланысты себептер мен қауіп факторлары туралы хабардар ету, мамандандырылған көмекті қажет ететін науқастарға көмек көрсетуді жақсартуға, ерте анықтауға, алдын алуға, өз уақытында репродуктологқа жолдауға және сапалы көмек көрсетуге мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: бедеулік, алғашқы медициналық-санитарлық көмек (БМСК), жүктілік, акушер-гинеколог, тұжырымдама

SUMMARY

ZHAGIPAROVA ZH.A., ZHALGASSOVA A.ZH.

OPTIMIZATION OF THE ORGANIZATION OF SPECIALIZED MEDICAL ASSISTANCE FOR MARRIED COUPLES SUFFERING WITH INFERTILITY

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

Informing primary health care about the causes and risk factors associated with infertility can lead to better prevention, early detection, timely referral, and more cost-effective care for patients who may need specialized care for fertility problems.

Keywords: infertility, primary health care (PHC), pregnancy, obstetrician-gynecologist, conception

КАЛДЫАЕВ К.К., ТІЛЕКТЕС Г.Б., НЫҒЫМЕТОВА А.Б.

ОРГАНИЗАЦИЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ В ПОЛИКЛИНИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ ЛИЦАМ ПОЖИЛОГО И СТАРШЕГО ВОЗРАСТА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В связи с ростом населения геронтологический возраст приводит к необходимости изучения медицинских вопросов и повышения качества медицинской помощи.

Ключевые слова: медицинская помощь, пожилые люди, геронтологический возраст, анализ, профилактика

Актуальность. Проблема «старения населения» характерна для многих стран мира. Казахстан - не исключение. Увеличение доли населения старше 65-ти лет обуславливает рост потребности данной группы в различных видах медицинской помощи. В настоящее время обслуживание медициной пожилых лиц в РК оказывается в виде медико-санитарной помощи, так как врачей-гериатров, специализированно занимающихся пациентами пожилого и старческого возраста, практически нет.

Цель исследования. Целью данного исследования явилось изучение объема, характера и организационных форм медицинской помощи населению пожилого и старческого возраста в условиях поликлиники.

Материалы и методы. Исследование проведено в 2020-2021 г.г. на базе поликлиники №4 г.Актөбе, изучена структура обращаемости пожилого и старческого возраста по данным первичной медицинской документации (2314 случаев).

Результаты и обсуждение. Анализ материалов исследования показал, что численность населения пожилого и старческого возраста в данной поликлинике составила 8340 человек (мужчины – 39,5%, женщины – 60,5 %). В структуре обращаемости лиц пожилого и старческого возраста в городской поликлинике №4 на 1-м месте стоят болезни кровообращения (31% или 304,5 на 1000 населения), на 2-м месте – костно-мышечной системы и соединительной ткани (8,3% или

81,5 на 1000 населения). Структуру обращаемости необходимо учитывать при планировании лечебно-профилактических мероприятий и повышений квалификации врачей.

Заклучение. На основе материалов исследования мы вынесли предложения по совершенствованию оказания медицинской помощи гериатрическим пациентам в условиях поликлиники:

- открытие гериатрических кабинетов при поликлиниках;
- введение ежегодного обследования лиц геронтологической группы;
- проведение систематического мониторинга с целью выявления индивидуальных потребностей и объема медицинской помощи;
- совершенствование предоставления паллиативной помощи пожилым людям. Открытие хосписов, разработка механизма оказания материальной поддержки, ухаживающим лицам за тяжелыми больными, находящиеся на постельном режиме в домашних условиях.

Список литературы:

1. Старшее поколение в Казахстане: взгляд в будущее: Национальный отчет о человеческом развитии. Алматы, 2017;
2. Яцемирская Р.С. Социальная геронтология. М.: Академический Проект, 2015;320с
3. Здоровье пожилых. Женева, 2017г.

ТҮЙІН

КАЛДЫАЕВ К.К., ТІЛЕКТЕС Г.Б.,
НЫҒЫМЕТОВА А.Б.

ЕГДЕ ЖӘНЕ ҚАРТ ЖАСТАҒЫ АДАМДАРҒА ЕМХАНАЛАРДА МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Актөбе, Қазақстан

Геронтологиялық жастағы тұрғындардың санының артуына байланысты медициналық мәселелерді зерттеу қажеттілігіне және медициналық көмектің сапасын жақсартуға әкеледі.

Негізгі сөздер: медициналық көмек, қарттар, геронтологиялық жас, талдау, алдын алу

SUMMARY

KALDYBAYEV K.K., TILEKTES G.B.,
NYGYMETOVA A.B.

ORGANIZATION OF MEDICAL ASSISTANCE IN POLYCLINICAL CONDITIONS FOR ELDERLY AND OLDER PERSONS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Due to population growth, gerontological age leads to the need to study medical issues and improve the quality of medical care.

Keywords: medical care, elderly people, gerontological age, analysis, prevention

АНАЛИЗ МЛАДЕНЧЕСКОЙ СМЕРТНОСТИ И ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ЭТИ ПОКАЗАТЕЛИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Младенческая смертность относится к разряду удельных показателей общей смертности и является одной из важнейших характеристик общественного здоровья, весьма чувствительной к изменениям демографических, социальных и медицинских факторов. Уровень младенческой смертности отражает социально-экономическую ситуацию в регионе, характеризует функционирование системы здравоохранения региона в целом.

Ключевые слова: перинатальная смертность, педиатрия, неонатология, демография

Актуальность. Младенческая смертность относится к категории специальных показателей общей смертности и является одной из важнейших характеристик здоровья населения, очень чувствительной к изменениям демографических, социальных, медицинских факторов. Уровень младенческой смертности отражает социально-экономическое состояние региона, характеризует деятельность системы здравоохранения области в целом. Поэтому Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) определяет этот показатель как ключевой в оценке состояния здоровья, наряду со средней продолжительностью жизни и массой тела ребенка при рождении.

Цель исследования. На основе комплексной оценки младенческой смертности детей первого года жизни научно обосновать приоритетные направления и пути ее дальнейшего снижения.

Материалы и методы. Основные клинико-статистические показатели младенческой смертности рассчитывались по общепринятым методикам и формулам с использованием электронной таблицы «Excel-2003». Были использованы данные официальной статистики за 2019-2021 годы информационно-аналитического центра Департамента здравоохранения Актюбинской области. Статистическую обработку результатов исследования проводили с использованием методов параметрической и непараметрической статистики.

Результаты и обсуждение. По данным медицинского информационно-аналитического центра Департамента здравоохранения Актюбинской области за 2020 год, показатель младенческой смертности составил 20,13 ‰, возросший на 6,74 ‰ в сравнении с 2019 г. (13,39 ‰), т.е. на первом году жизни умирал каждый пятый ребенок (РК – соответственно 20,76 и 14,50 ‰). По городу Актобе показатель младенческой смертности за 2020 год составил 22,30 ‰, возросший на 7,17 ‰ в сравнении с аналогичным периодом 2019 г. (15,13 ‰), т.е. изначально выше в сравнении с показателями области и республики. Неблагополучное положение с младенческой смертностью в стране во многом связано с состоянием здоровья женщин репродуктивного возраста. Практически в 50 % случаев

беременность сопровождаются различные виды патологии: анемия, хронический пиелонефрит, сердечно-сосудистые заболевания, гестозы второй половины беременности. Даже за последние три года количество родов, осложненных указанными состояниями, возросло в 2-3 раза. Удельный вес осложнений от анемии во время беременности составляет 55,8-54,8 ‰, преэклампсии и эклампсии – 16,8-14,0 ‰, от сердечно-сосудистых заболеваний – 3,6-3,3 ‰.

Что касается основных причин младенческой смертности, то по данным последних трех лет, в 33% случаев дети умирают от состояний, возникших в перинатальном периоде, 27% смерти приходится на болезни органов дыхания, 19% умерших младенцев уже рождаются с аномалиями, 11% приходится на внешние факторы, несчастные случаи и травмы, 9% от общего числа смертей умирают от инфекционных и паразитарных болезней и 1% детей умирает от болезней органов пищеварения, отдельные состояния, возникшие у младенцев в перинатальном периоде, в основном, являются следствием халатности и невнимания медицинского персонала.

Заключение. Таким образом, резервом снижения младенческой смертности является: укрепление и повышение качества медицинской помощи, особенно в первично-медико-санитарной помощи, внедрение в практику действенных программ ВОЗ и ЮНИСЕФ, повышение профессионального уровня врачей и медицинских сестер и умение рационального применения новых перинатальных технологий.

Список литературы:

1. Нургазаева С.Н. Медико-социальное исследование детской инвалидности и обоснование критериев социальной недостаточности. Автореферат. 2008;11–18.
2. Ваганов Н.Н. Охрана здоровья женщин и детей в современных условиях. Медико-организационные проблемы охраны материнства и детства. Сборник статей. 2001;Стр129–132,136–142.
3. Исаев Д.С., Надирова К.И. Резервы снижения младенческой смертности и пути их реализации. Педиатрия. 1998;1:38–40.

ТҮЙІН

SUMMARY

УМБЕТОВ М.У., ӘМІР Ә.И., СЕЙІЛХАНОВА М.Г.

UMBETOV M.U., AMIR A.I., SEILKHANOVA M.G.

**НӘРЕСТЕЛІК ӨЛІМ ЖӘНЕ ОСЫ
КӨРСЕТКІШТЕРГЕ ӘСЕР ЕТЕТІН
ФАКТОРЛАРДЫ ТАЛДАУ****ANALYSIS OF INFANT MORTALITY AND
FACTORS AFFECTING THESE INDICATORS**Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, ҚазақстанWest Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Нәресте өлімі жалпы өлім-жітімнің арнайы көрсеткіштерінің санатына жатады және демографиялық, әлеуметтік және медициналық факторлардың өзгерістеріне өте сезімтал халық денсаулығының маңызды сипаттамаларының бірі болып табылады. Нәресте өлімінің деңгейі облыстың әлеуметтік-экономикалық жағдайын көрсетеді, жалпы облыстың денсаулық сақтау жүйесінің қызметін сипаттайды.

Infant mortality belongs to the category of special indicators of general mortality and is one of the most important characteristics of the health of the population, which is very sensitive to changes in demographic, social, and medical factors. The level of infant mortality reflects the socio-economic condition of the region, characterizes the activity of the healthcare system of the region as a whole.

Keywords: *perinatal mortality, pediatrics, neonatology, demography*

Негізгі сөздер: *перинаталдық өлім, педиатрия, неонатология, демография*

СЕРИКБАЕВА Т.Е., АКАШЕВА С.А., РАХИМЖАНОВА Ф.С., КАЙРХАНОВА Ы.О.

**ОХВАТ ПРОФИЛАКТИЧЕСКИМИ ПРИВИВКАМИ ПРОТИВ ТУБЕРКУЛЕЗА ЗА
ПОСЛЕДНИЕ 3 ГОДА ПО ВКО**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Оценка охвата прививками против туберкулеза в ВКО за 2019-2021 годы.

Ключевые слова: *туберкулез, вакцинация, ВКО, новорожденные*

Актуальность. В 2021 г. Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) получила сообщения о 10 миллионах новых случаев туберкулеза, 11% из которых приходится на детей. Кроме того, по данным ВОЗ, в 2021 г. на детей приходилось 14% смертей от туберкулеза [1].

Цель исследования. Оценить охват вакцинацией против туберкулеза в ВКО с 2019-2021 гг.

Материалы и методы. Отчет данных охвата вакцинацией БЦЖ по ВКО с 2019 по 2021 год. Охвачены 3 города и 16 районных центров. Участники исследования – новорожденные, выписанные из родильных домов в тот период времени.

Результаты и обсуждение. Чтобы оценить охват вакцинацией против туберкулеза в ВКО, мы использовали данные с 2019 по 2021 год. По ВКО в данный период вакцину БЦЖ получило 18886 детей из 21266 новорожденных, что составляет 88,8 % от общего количества. Наибольшее количество детей, получивших вакцины в городе Усть-Каменогорск - 7788 детей из 8651, то есть вакцинировано 90% новорожденных, что является 41,23 % от общего количества. Наименьшее количество вакцин БЦЖ было получено в городе Курчатова, там вакцинировано 8 детей из 8-ми, то есть

охват вакцинацией 100%, что является 0,9% от общей массы. Количество детей, выписанных без вакцины, составило 2380, что является 12,2 % от общего количества новорожденных. Причиной, по которой большинство осталось без вакцины, является ее отсутствие на момент рождения, 1629 случаев из 2380 либо 68,44 %. На втором месте среди причин невакцинированности является наличие медицинского отвода от вакцинации, 558 случаев либо 23,44 %. Наибольшее количество медицинских отводов зарегистрировано в городе Семей- 451 случай, что является 80,8 %, наименьшее количество в Глубоковском и Тарбагатайском районах, по 1-му случаю, что является 2 % из общей массы. Бывают случаи добровольного отказа от вакцины, в нашей выборке это 105 случаев, либо 4 %. Наибольшее количество добровольных отказов зарегистрировано в городе Усть-Каменогорск - 45 случаев, в процентном соотношении это 42,8 %, наименьшее количество отказов в Бородулинском и Шемонайхинском районах – 2 % от общей массы невакцинированных.

Заключение. Охват вакцинации БЦЖ по ВКО является оптимальным, доля вакцинированных детей составила 88,8 % новорожденных, учитывая тот факт, что на момент выписки некоторые дети имели

медицинские отводы, то количество вакцинированных могло увеличиться до 20515 детей, что уже будет являться 96,4 % от общего количества.

ТҮЙІН

СЕРИКБАЕВА Т.Е., АКАШЕВА С.А.,
РАХИМЖАНОВА Ф.С., КАЙРХАНОВА Ы.О.

ШҚО-ДА СОҢҒЫ 3 ЖЫЛДАҒЫ ТУБЕРКУЛЕЗ АУЫРУЫ АЛДЫНАЛУДА ЕКПЕМЕН ҚАМТУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

2019-2021 жылдар аралығында ШҚО-да туберкулезге қарсы егумен қамтуды бағалау.

Негізгі сөздер: туберкулез, вакцинация, ШҚО, жаңа туылған нәрестелер

Список литературы:

1. Корецкая НМ. Современные взгляды на вакцинацию БЦЖ. Сибирское медицинское обозрение. 2011;67(1):3–8.

SUMMARY

SERIKBAEVA T.E., AKASHEVA S.A.,
RAKHIMZHANOVA F.S., KAIRKHANOVA Y.O.

TUBERCULOSIS VACCINATION COVERAGE OVER THE LAST THREE YEARS IN THE EAST KAZAKHSTAN

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

To estimate the coverage of vaccination against tuberculosis in East Kazakhstan from 2019-2021.

Keywords: tuberculosis, vaccination, EKR, newborns

АЛИБЕККЫЗЫ А., КОСАЕВА С.Б., РАХИМЖАНОВА Ф.С., КАЙРХАНОВА Ы.О.

АНАЛИЗ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ И СМЕРТНОСТИ ТУБЕРКУЛЕЗА В ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Медицинский университет Семей, Семей, Казахстан

По данным Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), заболеваемость туберкулезом остается в первой десятке смертей во всем мире, так как 95% смертей от туберкулеза, а также от этого заболевания происходят в развитых странах

Цель исследования. Анализ полученных данных по заболеваемости туберкулезом и смертности в Восточно-Казахстанской области (ВКО) за 2019-2021 годы.

Ключевые слова: туберкулез, ВКО, смертность, анализ

Актуальность. По данным Всемирной Организации Здравоохранения (ВОЗ), туберкулез остается в первой десятке смертей в мире, поскольку 95% случаев туберкулеза, а также смертности от данного заболевания происходит в развивающихся странах. Согласно новой стратегии ВОЗ «The End TB», принятой в 2015 году и Комплексного Плана борьбы с туберкулезом в Республике Казахстан на 2014-2020 год приоритетным направлением является, именно, профилактика и лечение туберкулеза с применением новых подходов.

Цель исследования. Проанализировать данные по заболеваемости и смертности туберкулеза в Восточно-Казахстанской области (ВКО) за 2019-2021 год.

Материалы и методы. Работа основана на оценке впервые зарегистрированных случаев туберкулеза и состоящих на учете больных с активными формами

туберкулеза в ВКО, из них 16 районов и 3 города за 2019-2021 год.

За 2019 год количество больных, состоящих на учете с активными формами туберкулеза составило 1057 человек, из них: взрослые - 1023; дети - 13; подростки - 21. За 2020 год составило 870 человек, из них: взрослые - 853; дети - 9; подростки - 8. За 2021 год составило 756 человек, из них: взрослые - 727; дети - 9; подростки - 20.

Результаты и обсуждение. При сравнительном анализе полученных данных нами отмечено:

1. За 2019 год высокий показатель впервые выявленных случаев туберкулеза на 100 тыс. населения по ВКО был отмечен в районе Алтай - 73,79% (48 больных), в Шемонаихинском районе - 70,64% (31 больных), в Глубоковском районе - 59,63% (38 больных).
2. За 2020 год высокий показатель впервые

выявленных случаев туберкулеза на 100 тыс. населения по ВКО был отмечен в районе Алтай – 59,95% (39 больных), в Глубоковском районе – 58,07% (37 больных), в Жарминском районе – 44,53% (17 больных), в Шемонаихинском районе – 43,30% (19 больных).

3. За 2021 год высокий показатель впервые выявленных случаев туберкулеза на 100 тыс. населения по ВКО был отмечен в Глубоковском районе – 64,34% (41 больных), в Шемонаихинском районе – 61,53% (27 больных), в районе Алтай – 58,42% (38 больных), в Жарминском районе – 52,39% (20 больных).

Количество смертности по туберкулезу составило: за 2019 год – 24 человека (1,7%); за 2020 год – 48 человек (3,5%); за 2021 год – 30 человек (2,2%).

Заклучение. За 2019-2021 год отмечалось уменьшение количества больных, состоящих на учете с

активной формой туберкулеза. За последние 3 года в лидирующих районах тенденция снижения по показателю впервые выявленных случаев туберкулеза на 100 тыс. населения наблюдается в районе Алтай. Согласно данным о смертности, максимальное ее количество было зарегистрировано в 2020 году.

Список литературы:

1. World Health Organization. Tuberculosis profile. Kazakhstan. 2015. URL: https://extranet.who.int/sree/Reports?op=Replet&name=%2FWHO_HQ_Reports%2FG2%2FPROD%2FEEXT%2FTBCountry
2. World Health Organization. Стратегия ВОЗ «The End TB Strategy», URL: <http://www.who.int/tb/strategy/end-tb/ru/>
3. Patient-centred care, social support and adherence to treatment/Companion Handbook to the WHO Guidelines for the Programmatic Management of Drug-Resistant Tuberculosis, 2017

ТҮЙІН

АЛИБЕККЫЗЫ А., КОСАЕВА С.Б.,
РАХИМЖАНОВА Ф.С., КАЙРХАНОВА Ы.О.

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНДАҒЫ ТУБЕРКУЛЕЗБЕН СЫРҚАТТАНУШЫЛЫҚ ПЕН ӨЛІМ КӨРСЕТКІШІН ТАЛДАУ

Семей медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Өзектілігі. Дүниежүзілік Денсаулық сақтау ұйымының (ДДСҰ) мәліметтері бойынша, туберкулез ауруы өлімнің әлем бойынша алғашқы ондығында қалады, өйткені 95%-ы туберкулезден, сондай-ақ осы аурудан болатын өлім дамыған елдерде де кездеседі

Зерттеу мақсаты. 2019-2021 жылдары Шығыс Қазақстан облысында (ШҚО) туберкулез ауруы және өлім-жітім бойынша алынған деректерге талдау жасау.

Негізгі сөздер: туберкулез, ШҚО, өлім жағдайы, талдау

SUMMARY

ALIBEK KYZY A., KOSSAYEVA S.B.,
RAKHIMZHANOVA F.S., KAIRKHANOVA Y.O.

ANALYSIS OF MORBIDITY AND MORTALITY OF TUBERCULOSIS IN EAST KAZAKHSTAN REGION

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

According to the World Health Organization (WHO), tuberculosis remains in the top ten deaths in the world, since 95% of tuberculosis cases and deaths from this disease occur in developing countries.

Purpose of the study. To analyze the data obtained on the incidence and mortality of tuberculosis in the East Kazakhstan region (EKR) for 2019-2021.

Keywords: tuberculosis, EKR, mortality, analysis

БЕРІКОВА А.Б.; РАКИШЕВА В.А.

ФАКТОРЫ РИСКА РАЗВИТИЯ АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПЕРТЕНЗИИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актөбе, Казахстан

В результате научного исследования среди студентов медицинского университета было выявлено, что риск развития гипертонии по показателям общего холестерина, размера талии и индекса массы тела у девочек в 0,2 раза выше, чем у мальчиков.

Ключевые слова: гипертония, студенты медицинского университета, общий холестерин, размер талии, индекс массы тела

Актуальность. Заболевания сердечно-сосудистой системы никогда не теряли свою актуальность, так как, несмотря на современные методы диагностики и лечения пациентов, уровень смертности и инвалидизации высокий. Современный образ жизни людей поменялся, ритм жизни стал активный, импульсивный, что сопровождается зачастую хроническим стрессом. Соответственно, он не мог не отразиться на здоровье людей, в том числе на молодежи. Статистика показывает что, инфаркты и инсульты помолодели. В связи с этим возникла необходимость изучить факторы, которые повышают риски развития артериальной гипертензии.

Цель исследования. Оценить риск развития артериальной гипертензии у парней по сравнению с девушками среди студентов медицинского университета.

Материалы и методы. Среди студентов Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова факультетов был проведен предварительный отбор (анкетирование) по критериям включения и исключения. Критерии включения: возраст от 19-ти до 23-х лет, пол, некурящие. Критерии исключения: курение, употребление алкоголя и энергетических напитков, хронические заболевания сердца (врожденные и приобретенные пороки сердца, ишемическая болезнь сердца, артериальная гипертензия). По результатам анкетирования, было определено 458 участников, в том числе 256 девушек и 208 парней. Далее рандомно с помощью программы генератора случайных чисел было сформировано 2 группы: основная -16 участников (парни) и контрольная - 16 (девушки). Для оценки факторов риска развития артериальной гипертензии одновременно провели следующие исследования: вес,

рост, индекс массы тела, артериальное давление по методу Короткова, объем талии, анализ крови на общий холестерин. Критерии оценки факторов риска артериальной гипертензии по шкале SCORE: уровень артериального давления 120-129/80-84 (мм рт.ст.) дислипидемия (уровень общего холестерина $>5,0$ ммоль/л), абдоминальное ожирение (окружность талии у мужчин >102 см, у женщин > 88 см), индекс массы тела >29 кг/м².

Результаты и обсуждение. В ходе исследования всем участникам провели необходимые исследования и были получены результаты. В основной группе уровень артериального давления и общего холестерина в пределах нормы, при расчете индекса массы тела из 16-ти участников у $2>30$ кг/м², что указывает на ожирение 1-ой степени, окружность талии >102 см у 2-х испытуемых. В контрольной группе уровень артериального давления в пределах нормы, уровень общего холестерина >5 у 1-го участника (5,28 ммоль/л), объем окружности талии > 88 см у 3-х участников (90, 12 и 115 см), индекса массы тела из 16-ти участников у $3>30$ кг/м². Отношение риска развития артериальной гипертензии в 0,2 раза выше у девушек, чем у парней.

Заключение. Таким образом, можно сделать вывод, что риск развития артериальной гипертензии у девушек в 0,2 раза выше, чем у парней. Учитывая молодой возраст участников, при корректировке образа жизни, питания, физической активности риск развития артериальной гипертензии можно снизить.

Список литературы:

1. Гороховский БИ, Кадач ЕГ. Важнейшие органы – мишени гипертонической болезни {текст}. М.: Миклош, 2019;640с.

ТҮЙІН

БЕРІКОВА А.Б., РАКИШЕВА В.А.

АРТЕРИАЛЫҚ ГИПЕРТЕНЗИЯНЫҢ ДАМУ ҚАУІП ФАКТОРЛАРЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Медициналық университеттің студенттері арасында ғылыми зерттеу жүргізу нәтижесінде қыздарда жалпы холестерин деңгейі, бел көлемі және дене салмағының индексі бойынша артериялық гипертензияның даму қаупі жігіттерге қарағанда 0,2 есе жоғары екендігі анықталды.

Негізгі сөздер: гипертония, медицина университетінің студенттері, жалпы холестерин, бел мөлшері, дене салмағының индексі

SUMMARY

BERIKOVA A.B.; RAKISHEVA V.A.

RISK FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF ARTERIAL HYPERTENSION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

As a result of a scientific study among medical university students, it was revealed that the risk of developing hypertension in terms of total cholesterol, waist size and body mass index in girls is 0.2 times higher than in boys.

Keywords: Hypertension, medical university students, total cholesterol, waist size, body mass index

ИЗТЛЕУОВА Г.М., ЛУГОВАЯ А.А., ИЗТЛЕУОВ Е.М., РШИМОВА С.Ж., ИРГАЛИЕВА Г.Г.

ВЫПАДЕНИЕ ВОЛОС У ПАЦИЕНТОВ ПОСЛЕ COVID-19 В АКТОБЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актобе, Казахстан

На данный момент увеличилось количество обращений от пациентов, перенесших covid-19 по поводу выпадения волос. В этой статье описывается плосковидная алопеция, возникающая у пациентов с COVID-19 и возникающая в среднем через 7-8 недель после выздоровления.

Ключевые слова: алопеция, выпадение волос, COVID-19, дерматоскопия, трихостопия

Актуальность. Проблемы выпадения волос часто встречаются во всём мире: по статистике от той или иной формы выпадения волос страдает около 60-70 % мужчин и 25-40 % женщин[1]. 80% от всех обращений к дерматологам и трихологам приходится именно на заболевания волос. Постковидная алопеция встречается примерно у 20% переболевших возникает в среднем через 7-8 недель после выздоровления. Одна из теорий ее возникновения это то, что у 90% пациентов в период болезни наблюдается интоксикационный синдром, который влияет на рост волос.

Цель исследования. Выявить характер и взаимосвязь выпадения волос с COVID-19 в г.Актобе

Материалы и методы. С июля 2020 года по июль 2021 года было проведено одномоментное поперечное исследование. Совместно с кафедрой фтизиатрии и дерматовенерологии ЗКМУ имени М. Оспанова, городской поликлиникой №3 г.Актобе и медицинским центром «Ovi-Derm» было осмотрено 111 пациентов в возрасте 0-61 года. При осмотре волосистой части головы оценивалась степень поражения кожи, выраженность поредения и общее состояние волос при помощи следующих методов исследования: дерматоскопия, трихостопия, лабораторная диагностика (витамин Д, клинический анализ крови). До лечения для изучения качества жизни проводилось анкетирование с использованием дерматологического индекса качества жизни (ДИКЖ), переведенный Адаскевичем В. П., 2004 г.

Результаты и обсуждение. Основное количество обращений приходится на 2021 год - 73,87%. Средний возраст обратившихся 30,69±2,4лет, из которых лица женского пола -79(71,17%), мужчины – 32 (28,82%). При осмотре проведена дифференцировка по характеру

алопеции, среди которых диффузная – 62 (55,85%), очаговая – 49(44,14%). При проведении трихоскопии были выявлены: черные точки, желтые точки, сужения поля Пинкуса, сломанные волосы. При осмотре корней дистрофические корни в анагене. Отдельным пациентам была проведена лабораторная диагностика уровня Витамина Д - 54 (59,94%), где в 100 % случаев уровень витамина составил менее 20 нг/мл(50нмоль/л), что говорит о его дефиците. Клиническое выздоровление было достигнуто у 60,36% (n=67), значительное улучшение у 20,72% пациентов (n=23) в основной группе, улучшение – у 12,61% (n=14), незначительное улучшение у 5,4% (n=6), отсутствие эффекта наблюдалось у 0,9% (n=1).

Заключение.

1. Таким образом, было выявлено, что выпадение волос у пациентов, имеющих в анамнезе COVID-19 инфекцию, имело начало через 0-12 недель от заболевания.
2. Алопеция в большинстве случаев (55,85) имела диффузный характер.
3. Низкий уровень витамина Д не влиял на форму алопеции. Имеется связь снижения уровня витамина Д и выпадением волос у пациентов, перенесших COVID-19.

Список литературы:

1. Mounsey A, Reed SW. Diagnosing and treating hair loss. American family physician. 2009;80(4):356–362.
2. Olds H, et al. Telogen effluvium associated with COVID-19 infection. Dermatologic therapy. 2021;34(2):e14761.
3. Ye Q, et al. Cytokine storm in COVID-19 and treatment. J Infect. 2020;80(6):607–613.

ТҮЙІН

ИЗТЛЕУОВА Г.М., ЛУГОВАЯ А.А., ИЗТЛЕУОВ Е.М., РШИМОВА С.Ж., ИРГАЛИЕВА Г.Г.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДА COVID-19 КЕЙІН ЕМДЕЛУШІЛЕРДЕ ШАШТЫҢ ТҮСУІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бүгінгі таңда шаштың түсуіне байланысты ковид-19-ға шалдыққан науқастардың саны артты. Бұл

SUMMARY

ИЗТЛЕУОВА Г.М., ЛУГОВАЯ А.А., ИЗТЛЕУОВ Е.М., РШИМОВА С.Ж., ИРГАЛИЕВА Г.Г.

HAIR LOSS IN PATIENTS AFTER COVID-19 IN AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

At the moment, the number of requests from patients who have undergone covid-19 for hair loss has increased.

мақалада Covid-19 науқастарында сауыққаннан кейін орта есеппен 7-8 аптадан кейін пайда болған жалпақ алопеция сипатталған.

Негізгі сөздер: алопеция, шаштың түсуі, COVID-19, дерматоскопия, трихостопия

This article describes the flat-shaped alopecia that occurs in patients with COVID-19 that occurred on average 7-8 weeks after recovery.

Keywords: alopecia, hair loss, COVID-19, dermatoscopy, trichostopia

ЗИНЕДДЕНОВА Л.Б., АЛИЕВ О.М., ЖАУБАТЫРОВА А.А., КУРМАШЕВА Г.С.

ШКАЛА «HAS-BLED» В ОЦЕНКЕ РИСКА КРОВОТЕЧЕНИЯ У КОМОРБИДНЫХ ПАЦИЕНТОВ (ПИЛОТНОЕ ПРОСПЕКТИВНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ)

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова Актөбе, Казахстан

Прогностическая шкала «HAS-BLED» помогает оценить возможные риски нежелательных явлений при сопутствующем заболевании. У пациентов с сопутствующей патологией риск кровотечения по шкале «HAS-BLED» увеличивается в зависимости от возраста, уровня повышенного артериального давления и низкой СКФ ($p < 0,005$).

Ключевые слова: шкала «HAS-BLED», риск кровотечения, возраст, уровень артериального давления, СКФ (скорость клубочковой фильтрации)

Актуальность. Одним из быстро прогрессирующих направлений в клинической медицине является прогнозирование заболеваний с помощью специальных шкал [1], например, шкалы риска кровотечений HAS-BLED. Прогностические шкалы помогают оценить возможные риски развития неблагоприятных событий, в том числе в случае коморбидности [2,3].

Цель исследования. Пилотное исследование риска кровотечения у коморбидных пациентов по шкале «HAS-BLED».

Материалы и методы. С сентября по ноябрь 2021г. риск кровотечения по шкале «HAS-BLED» проспективно определяли у 121 последовательно поступивших в многопрофильное терапевтическое отделение и отделение хирургии БСМП пациентов, имеющих коморбидную патологию. Статистическая обработка: описательная статистика, использование критерия Хи-квадрат, U-критерия Манна-Уитни.

Результаты и обсуждение. Показатель шкалы «HAS-BLED» у всех исследованных пациентов составил $< 1,3$ балла. Пациенты были распределены на 3 группы по возрасту: молодые – 34 человека, среднего возраста – 36, пожилые – 51. Корреляционный анализ выявил статистически достоверную связь между значением шкалы «HAS-BLED» и возрастом: чем старше пациент, тем выше риск развития кровотечения

($p < 0,005$). Отмечена также статистически значимая корреляция с уровнем артериальной гипертензии: чем выше уровень артериального давления, тем выше риск кровотечения по шкале HAS-BLED ($p < 0,005$). Также достоверная связь обнаружена со скоростью клубочковой фильтрации (СКФ). Чем ниже СКФ, тем выше риск развития кровотечений ($p < 0,0001$).

Закключение. Таким образом, у коморбидных пациентов риск кровотечения по шкале «HAS-BLED» увеличивается с возрастом, с уровнем повышения артериального давления и со снижением СКФ ($p < 0,005$).

Список литературы:

1. Белялов ФИ. Прогнозирование и шкалы в кардиологии: 2-е издание/Ф.И. Белялов; Москва: МЕД пресс-информ, 2018;300с.
2. Steinberg BA, Shrader P, Kim S, Thomas L, Fonarow GC, Ansell J. How well does physician risk assessment predict stroke and bleeding in atrial fibrillation? Results from the ORBIT-AF. Am Heart J. 2016;181:145–152.
3. Beck A-JC, Hagemeyer A, Tortolani B, Byrd BA, Parekh A, Datillo P, Birkhahn R. Comparing an Unstructured Risk Stratification to Published Guidelines in Acute Coronary Syndromes. Western Journal of Emergency Medicine. 2015;16(5):683–689.

ТҮЙІН

ЗИНЕДДЕНОВА Л.Б., АЛИЕВ О.М.,
ЖАУБАТЫРОВА А.А., КУРМАСHEBA Г.С.

**ҚҰРАСТЫРЫЛҒАН НАУЦЕНТТЕРДІҢ ҚАН АСУ
ҚАУШПН БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ҚАН АСУ
ШАКЛАСЫ (ПИЛОТТЫҚ БОЛАШАҚ ЗЕРТТЕУ)**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

«HAS-BLED» болжамдық шкаласы коморбидті жағдайда қолайсыз оқиғалардың даму қаупін бағалауға көмектеседі. Коморбидті пациенттерде «HAS-BLED» шкаласы бойынша қан кету қаупі жасына, артериялық қысымның жоғарылау деңгейіне және СКФ ($p < 0,005$) төмен көрсеткішіне байланысты артады. 19-ға шалдыққан науқастардың саны артты. Бұл мақалада Covid-19 науқастарында сауыққаннан кейін орта есеппен 7-8 аптадан кейін пайда болған жалпақ алопеция сипатталған.

Негізгі сөздер: «HAS-BLED» шкаласы, қан кету қаупі, жасы, қан қысымының деңгейі, СКФ (гломерулярлық сүзу жылдамдығы)

SUMMARY

ZINEDDENOVA L.B., ALIYEV O.M.,
ZHAUBATYROVA A.A., KURMASHEVA G.S.

**HAS-BLED SCALE FOR BLEEDING RISK
ASSESSMENT IN COMORBID PATIENTS (PILOT
PROSPECTIVE STUDY)**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The prognostic scale “HAS-BLED” helps to assess the possible risks of adverse events in a comorbid condition. In comorbid patients, the risk of bleeding on the “HAS-BLED” scale increases depending on age, on the level of increased blood pressure and low GFR ($p < 0.005$).

Keywords: HAS-BLED score, bleeding risk, age, blood pressure, GFR (glomerular filtration rate)

ТЕРЕНТЬЕВА А.В., УРАЗОВА П.А. КУРДИЯН М.С.,

**«ОСОБЕННОСТИ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ОБ «ОБРАЗЕ ВРАЧА» СТУДЕНТОВ И
ПАЦИЕНТОВ»**

Саратовский государственный медицинский университет имени В.И. Разумовского, Саратов, Россия

Характер представления об образе врача, формируемого студентами и пациентами, влияет на их взаимодействие. Студенты и пациенты имеют общее представление об «имидже врача». Студентов волнует оплата труда медицинских работников, правовая защита, проблема эмоционального выгорания, но 86,7% из них планируют связать свою жизнь с медициной.

Ключевые слова: образ врача, студент, пациент, имидж врача, труд, правовая защита, эмоциональное выгорание

Актуальность. Характер представления об образе врача, сформированный у студентов и пациентов, влияет на их взаимодействие.

Цель исследования. Изучить особенности представлений пациентов и студентов медицинского университета об образе врача.

Материалы и методы. Проведен опрос в группах: родители пациентов эндокринологического, хирургического и неврологического отделений клиник медицинского университета города Саратов (44 человека) и студенты 5-го, 6-го курса педиатрического, лечебного и стоматологического факультетов (62 человека) по авторской анкете (оценка личностных, профессиональных качеств и характеристик врача), дополнительно в анкету для студентов были включены вопросы об их представлениях о будущей профессии.

Результаты и обсуждение. Наиболее значимыми для студентов и пациентов явились: доступность объяснения информации о сути заболевания, целях лечения и механизмах действия препаратов (78% и 72% соответственно), уважение к личности больного (77% и 42% соответственно) и доступности врача для обсуждения волнующих вопросов (52% и 72% соответственно). Возраст, внешний вид, расовая и национальная принадлежность не имели значения для обеих групп. 50% студентов выбрали профессию врача из-за желания помогать людям, из них 76,7% считают это главной целью врача. 88,3% студентов уверены, что врач спасает «не только делом, но и словом», поэтому врач должен уметь находить общий язык с больными, поддерживать и мотивировать их. 63% студентов считают профессию врача престижной и уважаемой. Примечательно, что

23% опрошенных не смогли определиться со своим решением, а 13% ответили на вопрос отрицательно. 80% студентов считают, что врачи имеют несоответствующую оплату труда. 70% опрошенных уверены, что правовая защита врачей развита недостаточно. Все студенты убеждены в существовании эмоционального выгорания, среди причин перечислены: переутомление, нехватка времени на личную жизнь, несоответствующая оплата труда, неблагодарность и неуважение со стороны пациентов. 86,7% студентов после окончания университета планируют работать врачами, 13,3% студентов в сферах, не связанных с медициной, фармацевтическими представителями, преподавателями неклинических кафедр, косметологами и др.

Заключение. Студенты и пациенты имеют общее представление об «образе врача». Отмечается высокая

обеспокоенность студентов вопросами оплаты труда медицинских работников, правовой защиты, проблемой эмоционального выгорания, однако 86,7% из них планируют связать свою жизнь с медициной.

Список литературы:

1. Осипова НГ, Семина ТВ. Личность врача в современном социуме: идеальный тип и профессиональные деформации. Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология. 2017;23(3):4–29.
2. Гадаева ПИ. Биоэтика. Вопрос взаимоотношений врача и пациента. Вестник науки. 2019;2(6 (15)):131–134..

ТҮЙІН

ТЕРЕНТЬЕВА А.В., УРАЗОВА П.А.,
КУРДИЯН М.С.

СТУДЕНТТЕР МЕН ПАЦИЕНТТЕРГЕ «ДӘРІГЕР БЕЙНЕСІ» ЖӨНІНДЕ ТҮСІНДІРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

В.И. Разумовский атындағы Саратов мемлекеттік медицина университеті, Саратов, Ресей

Студенттер мен пациенттер қалыптастыратын дәрігер бейнесі идеясының табиғаты олардың өзара әрекеттесуіне әсер етеді. Студенттер мен пациенттер «дәрігер бейнесі» туралы ортақ түсінікке ие. Студенттерді медицина қызметкерлерінің еңбекақысы, құқықтық қорғау, эмоционалды күйзеліс мәселесі толғандырады, бірақ олардың 86,7%-ы өмірін медицинамен байланыстыруды жоспарлап отыр.

Негізгі сөздер: дәрігер бейнесі, студент, пациент, дәрігер имиджі, еңбек, құқықтық қорғау, эмоционалды күйзеліс

SUMMARY

TERENTEVA A.V., URAZOVA P.A.,
KURDIYAN M.S.

PECULIARITIES OF STUDENTS' AND PATIENTS' PERCEPTION OF THE "DOCTOR'S IMAGE"

Saratov State Medical University named after Vasily Ivanovich Razumovsky, Saratov, Russia

The nature of the idea of the image of a doctor, formed by students and patients, affects their interaction. Students and patients have a common understanding of the "doctor's image". Students are concerned about the remuneration of medical workers, legal protection, the problem of emotional burnout, but 86.7% of them plan to connect their lives with medicine.

Keywords: Image of a doctor, student, patient, image of a doctor, work, legal protection, emotional burnout

ЖОЛДЫБАЕВА Д.Е., ЕРЖІГІТ Н.А., БАСПАКОВА К.Е., МАХАМБЕТАЛИЕВ А.М., ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

ВЛИЯНИЕ ГЛАЗНЫХ КАПЕЛЬ, НЕДОСТАТОЧНОЙ КОРРЕКЦИИ БЛИЗОРУКОСТИ, МУЛЬТИФОКАЛЬНЫХ ОЧКОВ И КОНТАКТНЫХ ЛИНЗ НА ПРОГРЕССИРОВАНИЕ БЛИЗОРУКОСТИ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕ 18 ЛЕТ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Люди с высокой степенью близорукости подвергаются большему риску ряда проблем, угрожающих зрению, таких как отслойка сетчатки, атрофия сосудов, катаракта и глаукома. Вещества, замедляющие прогрессирование близорукости, включают бифокальные очки, циклоплегические капли, препараты для снижения внутриглазного давления, антагонисты мускариновых рецепторов и контактные линзы.

Ключевые слова: близорукость, бифокальные очки, глазные капли, контактные линзы, циклоплегические капли

Актуальность. Близорукость (миопия) вызывает нечеткость зрения при взгляде на удаленные предметы. Люди с высокой степенью близорукости подвержены большому риску возникновения нескольких угрожающих зрению проблем, таких как отслоение сетчатки, атрофия сосудистой оболочки, катаракта и глаукома. Вмешательства, которые были изучены для замедления прогрессирования близорукости, включают бифокальные очки, циклоплегические капли, препараты для снижения внутриглазного давления, антагонисты мускариновых рецепторов и контактные линзы.

Цель исследования. Оценить влияние нескольких видов вмешательств, включая глазные капли, недостаточную коррекцию близорукости, мультифокальные очки и контактные линзы, на прогрессирование близорукости у детей младше 18 лет с близорукостью.

Материалы и методы. Мы провели поиск в CENTRAL, MEDLINE, EMBASE, Sciences, ClinicalTrials.gov и включили рандомизированные контролируемые испытания (РКИ), в которых участников лечили очками, контактными линзами или фармацевтическими препаратами с целью контроля прогрессирования миопии. Мы исключили испытания, в которых участники были старше 18-ти лет на исходном уровне или участники имели сферическую эквивалентную близорукость менее -0,25 диоптрии (D).

Результаты и обсуждение. В двух исследованиях было обнаружено, что недостаточная коррекция близорукости незначительно увеличивает прогрессирование близорукости; у детей с недостаточной коррекцией прогрессирование в среднем на 0,15 дптр больше, чем у тех, кто носил СНЛ с полной коррекцией в течение одного года. В двух исследованиях было обнаружено, что жесткие газопроницаемые контактные линзы не оказывают влияния на рост близоруких глаз. Было обнаружено, что линзы с прогрессивным сложением,

о которых сообщалось в четырех исследованиях, и бифокальные очки, о которых сообщалось в четырех исследованиях, приводят к небольшому замедлению прогрессирования миопии. В семи исследованиях с количественными данными за один год у детей, носивших мультифокальные линзы, либо бифокальные, прогрессирование в среднем на 0,16 дптр меньше, чем у детей, носящих SVL. Наибольший положительный эффект в отношении замедления прогрессирования миопии проявляли антимукариновые препараты. Через год у детей, получавших гель пирензепина, глазные капли циклопенталата или глазные капли атропина, прогрессирование миопии было значительно меньшим по сравнению с детьми, получавшими.

Заключение. На сегодняшний день наиболее вероятным эффективным средством для замедления прогрессирования миопии являются антимукариновые препараты для местного применения. Однако побочные эффекты этих препаратов включают чувствительность к свету и размытие изображения[1]. Необходима дополнительная информация о других методах контроля миопии, таких как использование контактных линз, изменяющих форму роговицы, или бифокальных мягких контактных линз (МКЛ) с дистанционным центром, которые являются многообещающими, но в настоящее время не существует опубликованных рандомизированных клинических испытаний[2].

Список литературы:

1. Chia A, Chua WH, Tan D. Влияние местного атропина на астигматизм. Британский журнал офтальмологии. 2009;93(6):799–802.
2. Cheng D, Schmid KL, Woo GC, Drobe V. Рандомизированное исследование влияния бифокальных и призматических бифокальных очков на близорукость: двухлетние результаты. Архив офтальмологии. 2010;128(1):12–9.

ТҮЙІН

ЖОЛДЫБАЕВА Д.Е., ЕРЖІГІТ Н.А., БАСПАКОВА К.Е., МАХАМБЕТАЛИЕВ А.М., ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

КӨЗ ТАМШЫЛАРЫНЫҢ, МИОПИЯНЫ ЖЕТКІЛІКСІЗ ТҮЗЕТУДІҢ, МУЛЬТИФОКАЛДЫ КӨЗІЛДІРІКТЕРДІҢ ЖӘНЕ ЖАНАСПАЛЫ ЛИНЗАЛАРДЫҢ 18 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДАҒЫ МИОПИЯНЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Миопияның жоғары деңгейі бар адамдарда көздің тор қабығының ажырауы, тамырлы қабық атрофиясы, катаракта және глаукома сияқты бірнеше қауіпті көз патологиялары туындауы мүмкін. Миопияның дамуын бәсеңдететін заттарға бифокальды көзілдірік,

SUMMARY

ZHOLDYBAYEVA D.E., ERZHIGIT N.A., BASPAKOVA K.E., MAKHAMBETALIEV A.M., SHUKURBAYEVA G.Z.

THE EFFECTS OF EYE DROPS, INSUFFICIENT CORRECTION OF MYOPIA, MULTIFOCAL GLASSES AND CONTACT LENSES ON THE PROGRESSION OF MYOPIA IN CHILDREN UNDER 18 YEARS OF AGE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

People with a high degree of myopia are at greater risk of several vision-threatening problems, such as retinal detachment, vascular atrophy, cataracts and glaucoma. substances that slow the progression of myopia include bifocals, cycloplegic drops, drugs to reduce intraocular pressure, muscarinic receptor antagonists and contact lenses.

циклоплегиялық тамшылар, көзішілік қысымды төмендететін дәрілер, мускариндік рецепторлардың антагонистері және контактілі линзалар жатады.

Негізгі сөздер: миопия, бифокальды көзілдірік, көз тамшылары, контактілі линзалар, циклоплегиялық тамшылар

Keywords: myopia, bifocals, eye drops, contact lenses, cycloplegic drops.

ЗАМЭ Ю.А., АМАНТАЙ Д.К., САРТБЕКОВА Ж.

КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ ПАЦИЕНТА С БЕЛКОВО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ III СТЕПЕНИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Белково-энергетический дефицит (BED) - состояние питания, при котором правильное соотношение энергетических компонентов, белков и других питательных веществ приводит к значительным нежелательным воздействиям на ткани, функции и клинические проявления. Целью нашего исследования является изучение специфики диагностики и коррекции белково-энергетической недостаточности у детей раннего возраста.

Ключевые слова: белково-энергетический дефицит, нежелательное воздействие, диагностика, коррекция, дети раннего возраста

Актуальность. Белково-энергетическая недостаточность (БЭН) - состояние питания, при котором правильное соотношение компонентов энергии, белков и других питательных веществ ведет к измеримым нежелательным эффектам на ткани, функции и клинические исходы. В современной научной литературе уделяется большое внимание вопросам паратрофии и ожирения. Однако, по мнению экспертов ВОЗ, недоедание является самой большой угрозой здоровью людей во всем мире. По их оценкам, в конце двадцатого века голодали не менее 400 миллионов детей на планете. По данным некоторых авторов, частота БЭН у детей грудного возраста составляет 7-11% , а распространенность недостаточной массы и длины тела среди госпитализированных детей высока даже в развитых странах: 26-40% - во Франции, 31% - в Германии и Нидерландах.

Цель исследования. Изучить особенности диагностики и коррекции белково-энергетической недостаточности у детей раннего возраста.

Материалы и методы. Приводим клинический случай пациента (возраст 8 месяцев) с БЭН, вызвавший диагностические трудности при постановке диагноза. Для выявления случая недостаточности питания у пациента проводилось определение следующих показателей: соматометрических, общеклинических, массоростовых, антропометрических и клинико-лабораторных показателей.

Результаты и обсуждение. Ранний возраст ребенка (от 6 месяцев до 3 лет) характеризуется активным ростом, формированием органов и систем организма ребенка, развитием головного мозга. Рациональное питание в раннем возрасте ребенка - это основной фактор для гармоничного развития ребенка и фактор

обеспечения здоровья ребенка. Недостаточность питания может иметь отдаленное влияние на показатели физического, психического, психомоторного, интеллектуального развития ребенка, а в период заболевания снижать эффективность лечения, увеличивать частоту осложнений заболеваний, ухудшать прогноз заболевания.

Заключение. На сегодняшний день проблема пациентов с БЭН остается острой по причинам отсутствия подхода врачей по диагностике и подготовки врачей по своевременному выявлению пациентов с БЭН, не диагностируются даже явные признаки заболевания, не учитываются прогностически неблагоприятные риски питательной недостаточности, нерациональный выбор вида искусственного питания, не производится мониторинг за оценкой эффективности нутритивной поддержки пациентов с БЭН, что может приводить к гипералиментации и возникновению различных осложнений, которые усугубляют процесс выздоровления ребенка с БЭН.

Список литературы:

1. Корсунский АА. Определение степени недостаточности питания при неотложных состояниях у детей. Вестник педиатрической фармакологии и нутрициологии. 2007;4(5):59–66.
2. Третьяк ЕА, Зенькова ДС. Проблема БЭН и структура её причин по данным отделения ГЭБ 4-ой ДГКБ. 2016;
3. Назаренко ОН, Юрчик КВ, Дмитрачков ВВ. Диагностика и коррекция белково-энергетической недостаточности и нарушений трофологического статуса у детей. Учебно-методическое пособие. Минск, 2015;56.

ТҮЙІН

SUMMARY

ЗАМЭ Ю.А., АМАНТАЙ Д.К., САРТБЕКОВА Ж.

ZAME YU.A., AMANTAY D.K., SARTBEKOVA ZH.

**III ДӘРЕЖЕЛІ АҚУЫЗ-ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ
ЖЕТКІЛІКСІЗДІГІ БАР НАУҚАСТЫҢ
КЛИНИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ**

**CLINICAL CASE OF A PATIENT WITH PROTEIN-
ENERGY DEFICIENCY III DEGREE**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Ақуыз-энергетикалық жеткіліксіздік (АЭЖ) – дегеніміз энергия компоненттерінің, ақуыздардың және басқа да қоректік заттардың дұрыс мөлшердегі арақатынасы бұзылғандықтан, ағзадағы тін, функция мен клиникалық нәтижелерді жағымсыз өзгерістерге әкелетін тамақтану жағдайы. Біздің зерттеуіміздің мақсаты - ерте жастағы балаларда ақуыз-энергетикалық жетіспеушілігін диагностикалау және түзету ерекшеліктерін зерттеу.

Protein-energy deficiency (PED) - a state of nutrition, in which the correct ratio of energy components, proteins and other nutritional substances leads to significant undesirable effects on tissues, functions and clinical. The purpose of our study is the study of the specifics of diagnostics and correction of protein-energy deficiency in children of early age.

Негізгі сөздер: ақуыз-энергетикалық тапшылық, жағымсыз әсерлер, диагностика, түзету, ерте жастағы балалар

Keywords: Protein-energy deficiency, undesirable effects, diagnosis, correction, young children

НУРУЕВА З.А., ШЕРМАТОВА У.Б., АХМЕДОВА Д.П., СМАДИЯРОВА Б.С., ДОСМАТОВА Г.А.

**ЭПИДЕМИОЛОГИЯ ПРОЛОНГИРОВАННОЙ ЖЕЛТУХИ СРЕДИ ДЕТЕЙ
РАННЕГО ВОЗРАСТА ПО ОШСКОЙ ОБЛАСТИ**

Ошский государственный университет. медицинский факультет, Ош, Киргизия

Актуальность. Распространенность этой патологии у 60% доношенных и 80% недоношенных детей, рост заболеваемости затяжной желтухой у детей раннего возраста в Ошской области за последние 7 лет (2015-2021), а также сложность выявления этиологического фактора, ранней диагностики и выбора тактики ведения тактика.

Ключевые слова: дети, рост заболеваемости, желтуха, Ошская область, выявления, этиологический фактор

Актуальность. Распространенность данной патологии у 60% доношенных и 80% недоношенных детей, рост заболеваемости пролонгированной желтухой детей раннего возраста по Ошской области за последние 7 лет (2015-2021гг.), а также сложностью выявления этиологического фактора, ранней диагностики и выбора тактики ведения.

вес, а также выявлены следующие факторы роста: недоношенность, ВУИ, патологии ЖКТ и гипотиреоз.

Цель исследования. Изучить эпидемиологию и факторы, влияющие на рост заболеваемости пролонгированной желтухой среди детей раннего возраста по Ошской области.

Заключение. Рассчитанные эпидемиологические показатели указывают на влияние вышеприведенных патологий на рост заболеваемости пролонгированной желтухой.

Список литературы:

Материалы и методы. Конъюнктурные отчеты отделения гастроэнтерологии ОМДКБ. Данные статистического управления, ОПН ОГПЦ за 2015-2021 годы. Цифровые отчеты по родильному стационару ОМОКБ за 2015-2021 годы.

1. Нуруева ЗА, Володина ОМ, Ахмедова ДП, Камбарова АО, Ганиева АИ, Желтухи у детей раннего возраста: Особенности диагностики и лечения. Учебное пособие. Ош. 2021;48с.
2. ВОЗ. Здоровье матери и новорожденного – 4N. Желтуха у новорожденных. Учебный пакет по эффективности перинатальной помощи (ЭПП) 2-е издание, 2015;40:3.

Результаты и обсуждение. Были рассчитаны распространенность, заболеваемость, частота и удельный

ТҮЙІН

НУРУЕВА З.А., ШЕРМАТОВА У.Б., АХМЕДОВА Д.П., ДОСМАТОВА Г.А., СМАДИЯРОВА Б.С.

ОШ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША ЕРТЕ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАР АРАСЫНДА ҰЗАҚҚА СОЗЫЛҒАН САРҒАЮ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСЫ

Ош мемлекеттік университеті, Ош, Қырғызстан

Өзектілігі. Осы патологияның 60% толық және 80% шала туған нәрестелерде таралуы, соңғы 7 жылда ОШ облысы бойынша ерте жастағы балалардың ұзаққа созылған сарғаюымен сырқаттанушылықтың өсуі (2015-2021жж.), сондай-ақ этиологиялық факторды анықтаудың, ерте диагностикалаудың және жүргізу тактикасын таңдаудың қиындығы.

Негізгі сөздер: балалар, аурудың өсуі, сарғаю, Ош облысы, анықтау, этиологиялық фактор

SUMMARY

NURUYEVA Z.A., SHERMATOVA U.B., AKHMEDOVA D.P., DOSMATOVA G.A., SMADIYAROVA B.S.

EPIDEMIOLOGY OF PROLONGED JUANDICE AMONG CHILDREN OF A YOUNG AGE IN THE OSH REGION

Osh State University, Osh, Kyrgystan

The prevalence of this pathology in 60% of full-term and 80% of premature infants, the increase in the incidence of prolonged jaundice in young children in the Osh region over the past 7 years (2015-2021), as well as the complexity of identifying the etiological factor, early diagnosis and choice of management tactics.

Keywords: Children, increase in incidence, jaundice, Osh region, detection, etiological factor

АЛИЕВ Р.М., БАСПАКОВА А.М.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫ БОЙЫНША АУА-РАЙЫ КӨРСЕТКІШІНІҢ ЖҮРЕК-ҚАН ТАМЫР ЖҮЙЕСІ АУРУЛАРЫНА ӘСЕР ЕТУ ЖИЛІГІ

Ғылыми жетекшісі - м.ғ.к., қауымдас. проф. А.М.Баспакова

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бірқатар ғалымдардың ғылыми зерттеулері климаттың, әсіресе метеорологиялық жағдайлардың (негізгі элементтер-ауа температурасы, ауа ылғалдылығы, ауа қозғалысының жылдамдығы, атмосфералық қысым) адам денсаулығы үшін маңызды екенін көрсетеді. Қанайналым жүйесі ауруларының дамуы мен асқинуына бірнеше факторлар әсер ететіні белгілі, оның ішінде негізгі факторлардың бірі жоғарыда сипатталған метеорологиялық жағдайлардың өзгеруі болып табылады. Сондықтан қанайналым жүйесінің аурулары ауа-райының өзгеруімен байланысы бар-жоқтығын анықтау маңызды болды.

Негізгі сөздер: климат, метеорологиялық жағдай, гипертониялық ауру

Өзектілігі. Бірқатар ғалымдардың ғылыми зерттеулеріне сүйенсек, климаттың, әсіресе метеорологиялық жағдайлардың (негізгі элементтері – ауа температурасы, ауаның ылғалдылығы, ауаның қозғалыс жылдамдығы, атмосфералық қысым) адам денсаулығы үшін маңызды екенін көрсетеді [1].

Қанайналым жүйесі ауруларының дамуына және асқинуына бірнеше факторлардың, соның ішінде зиянды әдеттер, дұрыс тамақтану қағидаларының сақталмауы (майлы және ащы тағамдарды шектен тыс тұтыну), гипертонияны дұрыс анықтамау немесе дұрыс емдемеу сияқты т.б факторлар әсер ететіні белгілі. Соның ішінде жоғарыда аталған метеорологиялық жағдайлардың өзгеруі немесе құбылуы басты факторлардың бірі болып табылады. Қазақстандағы ауа-райының жыл маусымына сәйкес күрт өзгеруі қанайналым жүйесі ауруларының жиілігіне әсер ететіндігі және соған тәуелділігіне байланысты осы тақырып төңірегінде зерттеуді орындау біз үшін өзекті.

Зерттеудің мақсаты. Қанайналым жүйесі аурулары бойынша климаттық жағдайлардың жедел жәрдем шақыртулар жиілігіне әсерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуіміздің бірінші міндетіне сәйкес, Ақтөбе қаласының температура, ылғалдылық және желдің жылдамдығы туралы соңғы үш жылдық мәліметтер Қазақстанның Гидрометеологиялық қызметінен алынып (Қазгидромет), талдау жасалынды. Екінші міндетіне сәйкес, 2019-2021 жылдардағы дәрігерлер диагноз қойған қанайналым жүйесі аурулары туралы күнделікті жедел жәрдем қоңырауларының жиынтық мәліметтеріне (АДИС, IDEA бағдарламалары) талдау жүргізілді. Қанайналым жүйесі ауруларына қатысты жедел жәрдем қоңырауларының күнделікті саны тәуелді айнымалылар ретінде пайдаланылды. Ең алдымен барлық көрсеткіштерге сипаттамалық статистикалық талдау жасалды. Температура, ылғалдылық, желдің жылдамдығы және қанайналым жүйесі ауруларының көрсеткіштері арасындағы корреляциялық байланысы және аурушандылық тренді анықталды. Барлық талдаулар Stata 10.0 бағдарламаларында жасалады.

Зерттеу нәтижесі. Алынған мәліметтер жинағы 2019-2021 жылдар аралығында болды, яғни осы 3 жыл ішінде гипертониялық аурулар-73922, ишемиялық

аурулар-12227, цереброваскулярлы аурулар-8683 шақыртулар жасалған. Гипертониялық аурулар бойынша шақыртулар саны күнделікті 29 бен 102 аралығында (орташа есеппен 67,4) өзгеріп отырған, ал тиісінше ишемиялық аурулар 1 мен 35 аралығында (орташа есеппен 11,15) және цереброваскулярлы аурулар бойынша 0 мен 24 аралығында (орташа есеппен 7,8) өзгерген. Ал ауа-райы көрсеткіштері бойынша, яғни ауа температурасы -27°C және $+34^{\circ}\text{C}$ аралығында (орташа есеппен $7,4^{\circ}\text{C}$), ауа ылғалдылығы 12% бен 100% аралығында (орташа есеппен 57%), ал желдің жылдамдығы 0 мен 15 м/сек аралығында (орташа есеппен 5,1 м/сек) өзгерген.

Қанайналым жүйесі ауруларының ауа-райының көрсеткіштерімен байланысын бақылау кезінде, яғни гипертониялық аурулардың ауа температурасымен

кері әрі әлсіз байланысты ($p=0,00$) көрсетсе, тиісінше ауа ылғалдылығымен тура әрі әлсіз байланысты ($p=0,00$), ал жел жылдамдығымен мүлдем байланыс ($p=0,508$) болмаған, сонымен қатар ишемиялық және цереброваскулярлы аурулардың ауа-райы көрсеткіштері арасындағы корреляциялық байланыс мүлдем жоқ.

Қорытындылай келе, ауа-райы көрсеткішінің өзгеруі гипертониялық аурулар бойынша шақыртуларға әсерін тигізеді, ал ишемиялық және цереброваскулярлы аурулар шақыртуына әсері жоқ екені анықталды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ma P, Wang SG, Zhou J, Li TS, Fan XG, Fan J, Wang SY. Meteorological rhythms of respiratory and circulatory diseases revealed by Harmonic Analysis. HELIYON2020 6 № 5№ e04034.

РЕЗЮМЕ

Р.М. АЛИЕВ, А.М. БАСПАКОВА

ЧАСТОТА ВЛИЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПОГОДЫ НА ЗАБОЛЕВАНИЯ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТОЙ СИСТЕМЫ ПО ГОРОДУ АКТОБЕ

Западно-Казакхстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казакхстан

Научные исследования ряда ученых свидетельствуют о том, что климат, особенно метеорологические условия (основные элементы – температура воздуха, влажность воздуха, скорость движения воздуха, атмосферное давление), имеют важное значение для здоровья человека. Известно, что на развитие и осложнения заболеваний системы кровообращения влияют несколько факторов, в том числе одним из главных факторов является изменение вышеописанных метеорологических условий. Поэтому было бы важно определить, связаны ли заболевания системы кровообращения с изменением показателей погоды.

Ключевые слова: климат, метеорологические условия, гипертоническая болезнь

SUMMARY

R.M. ALIYEV, A.M. BASPAKOVA

THE FREQUENCY OF THE INFLUENCE OF WEATHER INDICATORS ON DISEASES OF THE CARDIOVASCULAR SYSTEM IN THE CITY OF AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Scientific studies by a number of scientists indicate that climate, especially meteorological conditions (the main elements are air temperature, air humidity, air velocity, atmospheric pressure), are important for human health. It is known that the development and complications of diseases of the circulatory system are influenced by several factors, including one of the main factors is the change in the above-described meteorological conditions. Therefore, it would be important to determine whether diseases of the circulatory system are associated with changes in weather indicators.

Keywords: climate, meteorological conditions, hypertension

КАЛДЫБАЕВА А.Т., ЖОЛДАСОВА Н.Ж., КИТАБАЕВА И.М.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫ ЖАСӨСПІМДЕРІНІҢ АУЫЗ ҚУЫСЫ ГИГИЕНАСЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫН БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл зерттеудің мақсаты – 12-15 жастағы балалардағы ауыз қуысының гигиенасын бағалау.

Зерттеу нәтижелері ауыз қуысының гигиенасының қанағаттанарлықсыз жағдайын және оған күтім жасау туралы ақпараттың жоқтығын көрсетті, сондықтан ауыз қуысының гигиенасы туралы ақпаратты оңтайландыру кариес пен пародонт ауруының алғашқы кезеңдерін шешуге мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: ауыз қуысының гигиенасы, жасөспірім, пародонтит, тіс щеткасы, тіс дәрігері

Өзектілігі. Ауыз қуысының гигиенасы тіс жегі пен пародонт ауруларының алдын алудың негізгі бағыттарының бірі болып табылады [1]. Қанағаттанарлықсыз стоматологиялық нәтижелердің жоғары пайызы балалардың пародонт тіндерінің құрылымдық ерекшеліктері және тіс жұғындысының ауыз қуысына сондай-ақ тұтастай ағзаның жағдайына әсер етуімен байланысты [2]. Сол себепті де пародонт ауруларының алдын алуда балаларды гигиеналық тәрбиелеу маңызды рөл атқарады [3].

Зерттеудің мақсаты: 12-15 жас аралығындағы балалардың ауыз қуысы гигиенасының жағдайын бағалау.

Материалдар мен әдістер. ДДҰ-ның балаларға арналған ауыз қуысының денсаулығы туралы сауалнамасы (2013) қолданылды. Сауалнама 14 негізгі сұрақтан және өз ішінде тағы қосымша сұрақтардан тұрады. Онда тіс пен қызыл иектің жағдайын бағалау, стоматологқа барудың себебі, ауыз қуысының гигиеналық құралдарын қолдану, тамақтану сипаты, жиілігі және ата-аналардың білімі туралы бөлімдер бар. Сауалнама 12-15 жас аралығындағы 300 балаға жүргізілді. Сипаттамалық статистика әдістері айнымалы түріне байланысты барлық талданған көрсеткіштер үшін қолданылды. Сапалық белгілер үлес түрінде пайызбен көрсетілді. Статистикалық деректерді өңдеу Statistika 10, SPSS 25 бағдарламасын қолдану арқылы жүзеге асырылды.

Нәтижелері мен талқылау. Балалардың 11%-ында тістердің, 20%-ында қызыл иектің нашар күйі байқалды. Соңғы 12 айда балалардың 12% - ында тіс

ауырсынуы жиі, ал 35% - ында бұл көрсеткіш сирек болды. Соңғы 12 айда тіс дәрігеріне 1 рет қаралғандар 27% - ды құрады. Тіс дәрігеріне 36% - ы тексерілу мақсатында, ал 27% - ы ауырсыну, ауыз қуысының мәселелеріне байланысты қаралған. 3% - ы мүлдем тіс дәрігеріне қаралмаған. Балалардың 51% - ы тістерін күніне 1 рет тазалайды және 99%-ы тек қана бір тіс щеткасын пайдаланады. 44% - ы қолданатын тіс пастасының құрамында фторидтің бар екенін білмейді.

Қорытынды. Осылайша, сауалнамаларды талдау балалардағы ауыз қуысы гигиенасы күйінің нашарлығын және оның күтімі жайлы ақпараттың жеткіліксіз деңгейін көрсетті, бұл өз кезегінде ауыз қуысының денсаулығын сақтау үшін жасөспірімдер арасында санитарлық ағарту жұмыстарын жетілдіруді қажет ететіндігін дәлелдейді. Сондай-ақ, ауыз қуысының гигиенасы туралы тек балаларды ғана емес, сонымен бірге ата-аналарды да ақпараттандыру керек, өйткені олар балаларының ауыз қуысы гигиенасын сақтауды бақылап, дағдылардың дамуына үлес қосады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Лобко СС, Палий ЛИ, Петрук АА, Сахар ГГ. Кәсіби ауыз қуысы гигиенасының негіздері. БММУ оқу-әдістемелік құралы. 2010;40б.
2. Тамадаева ЮВ. Балаларға гигиеналық тәрбие беру тәжірибесі. Денсаулық сақтау: тәжірибе және инновация. 2016;3:10–15.
3. Бондаренко ЛВ, Лучшева ЛФ, Кравченко ВА. Тіс ауруларының алдын алу. Оқу құралы. Хабаровск, 2019;42–70.

РЕЗЮМЕ

КАЛДЫБАЕВА А.Т.,
ЖОЛДАСОВА Н.Ж., КИТАБАЕВА И.М.

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ГИГИЕНЫ ПОЛОСТИ РТА У ПОДРОСТКОВ Г.АКТОБЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова

Цель данного исследования – оценить состояние гигиены полости рта у детей 12-15 лет.

Результаты исследования показали

SUMMARY

KALDYVBAYEVA A.T., ZHOLDASOVA N.ZH.,
KITABAYEVA I.M.

ASSESSMENT OF ORAL HYGIENE STATE IN ADOLESCENTS IN AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of this study is to assess the state of oral hygiene in children aged 12-15 years.

The results of the study showed an unsatisfactory state

неудовлетворительное состояние гигиены полости рта и недостаток информации об уходе за ней, поэтому оптимизация информированности о гигиене полости рта позволит разрешить ранние этапы проявления кариеса и болезни пародонта.

Ключевые слова: гигиена ротовой полости, подростковый возраст, периодонтит, зубная щетка, зубной врач,

of oral hygiene and a lack of information about caring for it, therefore, optimizing awareness of oral hygiene will help resolve the early stages of caries and periodontal disease.

Keywords: oral cavity hygiene, adolescence, periodontitis, toothbrush, dentist

МҰСАЙНОВА А.К., АЛТЫНБЕК Е., ЖУМАТАЕВА Б.М., КҰСАЙНОВА М.С., САЯТ А.С., ТАЛҒАТОВА Д.Т., ХАСЕНҒАЛИ А.Е.

ҚАЛЫПТЫ ЖАҒДАЙДА ІШЕКТІҢ МОРФОФУНКЦИОНАЛДЫ СИПАТТАМАСЫ

Ғылыми жетекші: б.ғ.к., профессор міндетін атқарушы доцент Мусайнова А.К.

Семей медицина университеті, Семей, Қазақстан

Зерттеуде әлеуметтік, статистикалық деректерді талдау және сараптамалық бағалау әдістері қолданылды. Зерттеуге Семей қаласының тұрғындары кездейсоқ әдіс арқылы таңдалды. Сауалнама қазақ және орыс тілдерінде құрастырылып, электронды түрде Google Forms қосымшасы арқылы жүргізілді.

Негізгі сөздер: ішектегі микробтары, ішектің анатомиялық-гистологиялық құрылымы, іштің кебуі, 12-елі ішек

Өзектілігі. Асқазан-ішек жолдарының патологиясы кең таралған және әлем халқының 10-20%-ы жасына және әлеуметтік жағдайына қарамастан перистальтика бұзылысынан зардап шегеді. Ауру полиэтиленді болып саналады, олардың негізгілері дәрілік заттарды ретсіз қабылдау, тұқымқуалаушылық, тамақтану бұзылыстары, стресстік жағдайлар, тітіркенген ішек синдромы және басқалар. Ресми статистикаға сүйенсек, қала тұрғындарының 90% АІЖ-ның түрлі патологиялары бар.

Бізге қол жетімді әдебиеттерді талдау перистальтиканың өзгеруін, органо- және гистометриялық көрсеткіштер арасындағы корреляциялық байланыстарды анықтауды ескере отырып, ішектің анатомиялық-гистологиялық құрылымын және оның аймақтық лимфа түйіндерімен байланысын жеткіліксіз білетіндігін көрсетеді.

Ішек – адамның негізгі мүшелерінің бірі. Ол өмірлік маңызды функцияларды орындайды: тамақты сіңіреді, су мен қоректік заттарды сіңіреді, нәжісті қалыптастырады және сыртқа шығарады, инфекциялық агенттер мен тамақ аллергендерінен қорғайды. Оның жұмысындағы кез-келген бұзылыстар адамның әл-ауқатына және жалпы жағдайға теріс әсер етеді. Аш ішектің жеткіліксіз тамақтануға реакциясы қоректік заттардың (мәселен, цианкобламин, фолат, маңызды май қышқылдары) жетіспеушілігінен артады. Сондай-ақ, кальциферолдың жетіспеушілігі аш ішектің белгілі бір тағамдық құрамын, яғни, кальцийдің сіңіру қабілетін өзгерте алады. Ішектегі микробтардың қалыпты қатынасы жеңіл ішек бұзылыстарын бұзады. Осыған байланысты ішектің морфофункционалды

сипаттамасы қалыпты жағдайда ішектің сау және дұрыс жұмыс істеуін анықтайды, әр адамға ішектің қалыпты жағдайда жұмыс жасауы маңызды. Көптеген жылдар бойы жүргізілген зерттеулерге қарамастан, ішек құрылымының заңдылықтары мен ерекшеліктерін зерттеу бүгінгі күнге дейін морфология мен гастроэнтерологияның өзекті мәселелерінің бірі болып қала береді.

Зерттеу мақсаты. Қалыпты жағдайда ішектің морфофункционалды сипаттамасын зерттеу және АІЖ ауруларына алып келетін қауіп факторларын анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеудің дизайны біртегіздік көлденең зерттеу. Зерттеуде әлеуметтік, статистикалық деректерді талдау және сараптамалық бағалау әдістері қолданылды. Зерттеуге Семей қаласының тұрғындары кездейсоқ әдіс арқылы таңдалды. Сауалнама қазақ және орыс тілдерінде құрастырылып, электронды түрде Google Forms қосымшасы арқылы жүргізілді. Сауалнама 2 бөлімнен, барлығы 12 сұрақтан тұрды.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу мақсатына қол жеткізу үшін Семей қаласы тұрғындарының арасында сауалнама жүргізілді. Сауалнамаға 162 адам қатысты. Жас санаттары бойынша 18-25 жас – 61(37,7%), 26-34 жас – 21(13%), 35-44 жас – 34(21%). Соның ішінде әйелдер – 123(75,9%), ерлер – 39(24,1%). Ұлт өкілдері бойынша қазақтар – 155(95,7%), орыстар – 7(4,3%). Респонденттердің 43,2%-да АІЖ жолдарының түрлі патологиялары бар. Ең жиі кездесетіндері гастрит, панкреатит, асқазан мен 12-елі ішектің ойық жарасы және холецистит. Тұқымқуалаушылық факторы 43(26,5%) зерттелушіде анықталды. 12 респондент

шылым шегетіні анықталды, бұндай аз көрсеткіш зерттелушілер арасында әйел адамдар санының көп болуымен байланыстырылды. «Сіздің өміріңіз стресстік жағдайларға толы ма?» деген сауалға келесідей жауап берген: «үнемі»-3,1%, «жиі»-16,7%, «кейде»-34%, «сирек» - 19,8%, «ешқашан»-26,5%. Тұрғындардың 35-і (22,2%) іш қату мен іш өтуге, 21-і (13,3%) әлсіздік пен шарғағыштыққа, 17-і (10,8%) жоғары немесе төменгі қан қысымына, 15 (9,5%) іштің кебуіне және т.б. шағымданған. Іш аймағындағы ауырсынулар 54(33,3%) тұрғынды мазалайтындығы анықталды.

Ауырсынудың орналасуы бойынша басым бөлігі кіндік айналасындағы, екі жақ бүйірдегі ауырсынулар және көпшілігінде (37,1%) ауырсынулар тамақ қабылдағаннан кейін пайда болады. «Гастроэнтерологқа соңғы рет қашан қаралдыңыз?» деген сауалға 59,9%-ы «есімде жоқ», 16,7%-ы «1 жылдан артық», 9,3%-ы «1 жыл бұрын», 6,8% «6 ай бұрын» деп жауап берген.

Қорытынды. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, Семей қаласы тұрғындарының 1/3 бөлігінде АІЖ-ның түрлі патологияларына алып келетін қауіп факторлары мен клиникалық көріністері бары анықталды.

РЕЗЮМЕ

МҰСАЙНОВА А.К., АЛТЫНБЕК Е.,
ЖУМАТАЕВА Б.М.,
КУСАЙНОВА М.С., САЯТ А.С., ТАЛГАТОВА Д.Т.,
ХАСЕНГАЛИ А.Е.

МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА КИШЕЧНИКА ПРИ НОРМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ

Медицинский университет Семей

Кишечник является одним из основных органов человека. Он выполняет жизненно важные функции: переваривает пищу, поглощает воду и питательные вещества, формирует и выводит каловые массы наружу, защищает от инфекционных агентов и пищевых аллергенов. Любые нарушения в его работе негативно сказываются на самочувствии человека и состоянии в целом.

Ключевые слова: микрофлора кишечника, анатомия и гистология кишечника, метеоризм, двенадцатиперстная кишка.

SUMMARY

MUSAINOVA A.K., ALTYNBEK E.
DZHUMATAYEVA B.M., KUSAINOVA M.S., SAYAT
A.S.TALGATOVA D.T., KHASENGALI A.E.

MORPHOFUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF THE INTESTINE UNDER NORMAL CONDITIONS

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

The intestine is one of the main human organs. It performs vital functions: digests food, absorbs water and nutrients, forms and removes feces outside, protects against infectious agents and food allergens. Any violations in his work negatively affect the well-being of a person and the condition as a whole.

Keywords: intestinal microflora, anatomy and histology of the intestine, flatulence, duodenum.

МАННАПОВА А.И., ӨМІРСЕРІК Х., ОРЫНБАЙҚЫЗЫ Н., БАЙНАЗАРОВА А.Ғ.

ТРАНСКРАНИАЛЬДЫ МАГНИТТІ СТИМУЛЯЦИЯ – КЛИНИКАЛЫҚ ҚОЛДАНУ МЫСАЛДАРЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

TMS электр және магнит өрістері арасындағы байланысқа және электромагниттік индукция құбылысына негізделген. TMS жүйке жүйесіне модуляциялық әсер етеді. Rhythmic TMS бірден емес, сонымен қатар кешіктірілген әсерлерге ие болуы мүмкін, олар нейропластикалық процестерге негізделген болуы мүмкін.

Негізгі сөздер: неврология, нерв жүйесі, аутизм, СДВГ, магнитті стимуляция

Өзектілігі. Транскраниальды магнитті стимуляция (ТМС) – мидың белгілі бір аймағындағы электромагнитті индукцияға бағытталған инвазивті емес нейростимуляция және нейромодуляция әдісі. ТМС-тің нерв жүйесіне модуляциялаушы әсері – назардың жетіспеушілігі мен гипербелсенділік синдромын (СДВГ), аутизмді емдеуде қолдану туралы ғылыми еңбектер белгілі.

Зерттеу мақсаты. Балалардағы психикалық даму қарқынының бұзылыстарында қолданылу нәтижелерін сипаттау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу Ақтөбе қаласындағы «ADN нейроорталығында» жүргізілді. Нейроорталықта 2021 жылдың қараша айынан 2022 жылдың наурыз айы аралығында ритмдік ТМС (pTMS) емін қабылдаған 60 баланың картасына ретроспективті

анализ жүргізілді. рТМС курсы 10-15 күнге созылды, 3-4 айдан кейін қайталау ұсынылған. 60 баланың 75% ұл, 25% қыз бала. Жас ерекшелігі бойынша орта жас 4 жасты құрады. Жолдаушы мекеме диагнозы бойынша 51,7% психосөйлеудің бұзылысын (ЗПРР), қалған 48,3% пайызды сөйлеудің кешеуілдеуі (20%), сөйлеудің дамуының бұзылысы (12%), балалар аутизмі (13,3%) және симптоматикалық эпилепсия (3%) диагноздары құрады. Ата-аналармен алдын ала ақпараттық келісім толтырылды. Емнің тиімділігін бағалау үшін ата-аналарға сауалнама жүргізілді. Сауалнама Миннесота госпиталі мен клиникасы «Childrens» негізінде адаптацияланды.

Нәтижелер мен талқылау. Жүргізілген сауалнама нәтижелері бойынша оң нәтижелер 2/3 (75%) жағдайда 3,2 орта жастағы сөйлеудің кешеуілдеуімен балалар тобында анықталды. Сонымен қатар, ем нәтижесі емдік курстың санына тікелей тәуелді болды. Сауалнамаға қатысқан балалардың рТМС-тің 1-курсын – 70%, 2-курс – 25%, 3-курсын – 5% қабылдаған. Яғни, ата-аналар нәтижені 51,7% курс аяқталғасын бірнеше ай көлемінде байқаған. Сондықтан, көпшілігінде нәтиженің курстан кейін болуына байланысты курста қайталап өту қажеттілігі туындамаған. Нәтиже - жаңа сөздерді жеңіл қайталау, сөздік қордың толығы, толық аяқталған сөйлем құрастыру тәрізді өзгерістермен көрінген. Сөйлеу қызметінің жақсаруымен қатар, танымдық қызығушылықтың артуы,

моториканың жақсаруы, мінез-құлықтағы гипербелсенділіктің азаюы анықталды. Анкета барысында рТМС курста байқалған жағымсыз әсерлер де тіркелді. Әдетте, ұсынылған доза мен режимді қатаң ұстанған жағдайда ТМС жағымсыз әсерлер сирек кездеседі. Курс барысында немесе курстан кейін 61,7% жағдайда ешқандай жағымсыз әсер анықталмағаны белгілі болды. Сирек жағдайда, ұйқының бұзылысы, тітіркену, жылау байқалған.

Қорытынды. Ритмдік ТМС тез немесе мидың нейропластикалық қасиетіне байланысты курстан кейін кешіктірілген әсер беруі мүмкін. Сондықтан, балаларда психосөйлеудің дамуының кешеуілдеуінде рТМС-тің тиімділігі – магниттік катушканың оңтайлы локализациясын және стимуляция параметрлерін нақтылау, қол жеткізілген әсерлердің мөлшері мен тұрақтылығын зерттеу, емдеу қаупін бағалау үшін толық, сапалы зерттеуді қажет етеді.

Әдебиеттер тізімі.

1. Devlin JT, Watkins KE. Stimulating language: insights from TMS. *Brain*. 2007;130(3):610–622.
2. Bruckmann S, Hauk D, Roessner V, Resch F, Freitag C, Kammer T, Ziemann U, Rothenberger A, Weisbrod M, Bender S. Cortical inhibition in attention deficit hyperactivity disorder: new insights from the electroencephalographic response to transcranial magnetic stimulation. *Brain*. 2012;135(7):2215–30.

РЕЗЮМЕ

МАННАПОВА А.И., ӨМІРСЕРІК Х.,
ОРЫНБАЙҚЫЗЫ Н., БАЙНАЗАРОВА А.Ғ.

ТРАНСКРАНИАЛЬНАЯ МАГНИТНАЯ СТИМУЛЯЦИЯ-ПРИМЕРЫ КЛИНИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

TMS основана на связи между электрическим и магнитным полями и явлении электромагнитной индукции. TMS оказывает модулирующее действие на нервную систему. Rhythmic TMS может иметь не только мгновенные, но и отсроченные эффекты, которые могут быть основаны на нейропластических процессах.

Ключевые слова: неврология, нервная система, аутизм, СДВГ, магнитная стимуляция

SUMMARY

MANNAPOVA A.I., OMIRSERIK H., ORYNBAIKYZY
N., BAYNAZAROVA A.G.

TRANSCRANIAL MAGNETIC STIMULATION - CLINICAL EXAMPLES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

TMS is based on the relationship between electric and magnetic fields and the phenomenon of electromagnetic induction. TMS has a modulating effect on the nervous system. Rhythmic TMS can have not only immediate, but also delayed effects, which can be based on neuroplastic processes.

Keywords: neurology, nervous system, autism, ADHD, magnetic stimulation

ИСХОДЫ БЕРЕМЕННОСТИ У ЖЕНЩИН С КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Вспышка коронавирусной болезни (COVID-19) пневмонии, вызванной синдромом коронавируса 2 (SARS-CoV-2), была объявлена пандемией. Нами изучены исходы беременности у женщин с коронавирусной инфекцией. Проведен ретроспективный анализ 400 историй болезни. Максимальный показатель COVID-19 наблюдался у рожениц со сроком гестации 37-41 недель.

Ключевые слова: беременность, коронавирусная инфекция, COVID-19, вентиляция легких, пневмония

Актуальность. В 2019-2021 годах коронавирусная инфекция приобрела актуальность как возбудитель внебольничной пневмонии с «атипичным» течением. Эта вспышка пневмонии коронавирусной болезни 2019 года (COVID-19), вызванная тяжелым острым респираторным синдромом коронавируса 2 (SARS-CoV-2), была объявлена пандемией [1]. Приблизительно 80% инфекций в COVID-19 протекают в легкой или бессимптомной форме, 15% являются тяжелыми, требующими дополнительного кислорода и 5% - критические инфекции, требующие механической вентиляции легких [2].

Цель исследования: изучить исходы беременности у женщин с коронавирусной инфекцией.

Материалы и методы. Нами проведен ретроспективный анализ истории родов у беременных, перенесших коронавирусную инфекцию и находившихся на лечении в инфекционном стационаре АМЦ в период с апреля по сентябрь 2021 года (6 месяцев). Всего проанализировано 400 случаев. При обработке и анализе материалов применялись математические и статистические методы. По результатам исследования составлена база данных в программе Microsoft Excel. Анализ данных проводился вручную.

Результаты и обсуждение. Все исследуемые женщины - 100% (400) госпитализированы с коронавирусной инфекцией COVID-19. Из них произошли роды у 54,3% (217) женщин, выписаны с пролонгированной беременностью 45,7% (183) беременных. Возрастной спектр составил: до 20 лет - 6,7% (27), 21-30 лет - 58,5% (234), 31-40 лет - 23,5% (94) и старше 40 лет - 11,3% (45) случаев. В зависимости от паритета беременные распределились: первородящие составили - 30,3% (121); повторнородящие - 53% (212) и многорожавшие - 16,7% (67) женщин. Среди всех поступивших диагностированы следующие осложнения: пневмония

без дыхательной недостаточности (ДН) - в 56,5% (224) случаев, причем у 104 (26%) женщин с пневмонией имела ДН 2-3 степени, а также антенатальная гибель плода в 1% (4), гипертензивные состояния - в 3,75% (15), анемии - в 22,3% (89), варикозное расширение вен - в 5% (20) случаев. В 37% (148) случаев имелось несколько осложнений одновременно. Срок гестации на момент родоразрешения составил: до 34-х недель - у 3,2% (7), до 37-ми недель - у 8,3% (18), до 41-ой недели - у 80,2% (174), свыше 41-ой недели - у 8,3% (18) женщин. У 177-ми (81,6%) женщин произошли естественные роды, у 30-ти (13,8%) роды путем кесарева сечения и у 10-ти (4,6%) женщин - индуцированные роды. Объем кровопотери составил до 500 мл у 187-ми женщин (86%), с 501 по 1000 мл у 30-ти женщин (14%). Количество живорожденных составило 213 (98%), мертворожденных - 4 (2%).

Заключение. Таким образом, проведя анализ данных, установлено, что беременные входят в группу высокого риска по развитию тяжелой инфекции во время вспышки Covid 2019. Наиболее высокий показатель COVID-19 наблюдался среди рожениц со сроком гестации 37-41 недель. Пневмония диагностирована у 56,5% (224) женщин, причем в 104-х (26%) случаях с дыхательной недостаточностью. Высокая частота данных осложнений у беременных с коронавирусной инфекцией является риском повышения материнской смертности.

Список литературы:

1. Вступительное слово генерального директора ВОЗ на брифинге для средств массовой информации по COVID-19 - 11 марта 2020 года.
2. Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) Доклад о ситуации с коронавирусной болезнью ВОЗ за 2019 год (COVID-19).

ТҮЙІН

ШИКАНОВА С.Ю., НУРГАЛИ Г.Т., ЗЕВРЕЕВ Р.И.,
АРОНОВА А.Е., САПА Л.Е.

**КОРОНАВИРУС ИНФЕКЦИЯСЫНА
ШАЛДЫҚҚАН ЖҮКТІ ӘЙЕЛДЕРДІҢ
ЖҮКТІЛІГІНІҢ АҚЫРЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Коронавирус 2 (SARS-CoV-2) синдромының әсерінен шақырылған, коронавирусті пневмония сырқатының өршуінен пандемия жарияланды. 400 босану тарихына ретроспективті анализ жасау барысында, коронавирус инфекциясына шалдыққан жүкті әйелдердің жүктілік ақыры зерттелді. COVID-19 инфекциясын жұқтырған жүкті әйелдер арасында ең жоғары көрсеткіш жүктілік мерзімі 37-41 аптасындағы жүкті әйелдерде байқалды.

Негізгі сөздер: жүктілік, коронавирусты инфекция, COVID-19, өкпені желдету, пневмония.

SUMMARY

SHIKANOVA S.YU., NURGALI G.T., ZEVREEV
R.I., ARONOVA A.E., SAPA L.E.

**PREGNANCY OUTCOMES IN WOMEN WITH
CORONAVIRUS INFECTION**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

An outbreak of coronavirus disease (COVID-19) pneumonia caused by syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) has been declared a pandemic [1]. We studied pregnancy outcomes in women with coronavirus infection. A retrospective analysis of 400 histories was carried out. The maximum indicator of COVID-19 was observed in parturient women with a gestational age of 37-41 weeks.

Keywords: pregnancy, coronavirus infection, COVID-19, lung ventilation, pneumonia

КЕНЕСОВА К.С.

АЛТЫ ВАЛЕНТТІ ХРОМ ТҰЗДАРЫНЫҢ ТУБЕРКУЛЕЗ МИКОБАКТЕРИЯЛАРЫНА ӘСЕРІ

Ғылыми жетекші – м.ғ.к., аға оқытушы Ажмуратова.М.А.

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

M. tuberculosis-ке алты валентті хромның (0,05 мкг/мл) жоғары концентрациясының зиянды әсерін және төмен Концентрациялардың (0,0125 мкг/мл) әсерінен қоздырғыштың туберкулезге қарсы препараттарға аса сезімталдығын анықтау.

Негізгі сөздер: алты валентті хром, *M. tuberculosis*, туберкулез, хромофильділік, бактериялардың конгломераттар

Өзектілігі: ДДҰ туберкулезді ХХІ ғасырдың жаһандық қауіпі деп жариялады, өйткені жыл сайын кез-келген басқа инфекцияларға қарағанда еңбекке қабілетті жастағы адамдар одан өледі. ДДҰ сарапшылары туберкулезге қатысты мұндай жағдай, ең алдымен, жағдайды дұрыс бағаламау, толық емес анықтау, тиімсіз терапия, эпидемияға қарсы жұмысты жеткіліксіз ұйымдастыру және басқа да медициналық, әлеуметтік, демографиялық себептерден туындаған деп санайды.

Мақсаты: Алты валентті хромның *M. tuberculosis* биологиялық қасиеттеріне тікелей әсерін *in vitro* зерттеу.

Материалдар мен әдістері: Алты валентті хромның жоғары концентрациясының (0,05 мкг/мл) *M. tuberculosis*-ке зиянды әсері және төмен концентрацияның (0,0125 мкг/мл) әсері кезінде қоздырғыштың туберкулезге қарсы препараттарға сезімталдығының жоғарылауы фактілерін анықтау. Алты валентті хром тұздарының әртүрлі дозаларының туберкулез микобактериясына әсерін егжей-тегжейлі сынаулар 0,05 мкг/мл-ге тең бихроматтың барлық зерттелген штамдарға зиянды әсер ететінін көрсетті. Бұл әртүрлі өлшемдегі және пішіндегі жалғыз (10-15 колонияға дейін) өсуінен көрінді. Бұл колониялардың микроскопиясы қоздырғыштың типтік және өзгерген морфологиясының болуын көрсетті. Морфоварианттар біркелкі емес боялған түйіршікті, ұзартылған, ретсіз орналасқан таяқшалармен ұсынылған, бактериялардың конгломераттары жиі табылған.

Нәтижелері мен талқылаулары: Хромның микобактерияларға әсер ету ерекшелігі туралы айта отырып, алты валентті хром иондарының белгілі жоғары тотығу қабілетін атап өту керек, бұл аэробты

болып табылатын туберкулез микобактерияларымен әрекеттесу кезінде ауа оттегі мен хром арасындағы бәсекелестік мүмкіндігін болжауға мүмкіндік береді. Гипотетикалық тұрғыдан алғанда, мұндай «хромофильділік» *M. tuberculosis* қоздырғыштың биологиясында, соның ішінде туберкулезге қарсы препараттарға сезімталдықта айтарлықтай өзгерістерге әкеледі деп болжауға болады.

Қорытынды: алты валентті хром тұздарының (калий бихроматы) концентрациясы 0,0125 мкг / мл аз айқын ингибиторлық әсер етті: туберкулез микобактериясының тек 3 штаммының өсуіне жол бермеді. Бактериялардың культуралық, тинкторлық және морфологиялық қасиеттерінің өзгеруі жалғыз және әлсіз болды. Осылайша, *in vitro* тәжірибелерінде калий бихроматының 0,05 дозада туберкулез микобактериясына 100% тежегіш әсері бар екені анықталды. Бұл алты валентті хромның бактерияларға тікелей уытты әсерінен екені анық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Даулетбакова АМ. Эпидемиологическая характеристика очагов туберкулеза и совершенствование методов их обследования: автореф... канд.мед. наук: 14.00.30. Алматы, 2009;21.
2. Tazi L, Reintjes R, Bartuls AL. Tuberculosis transmission in a high incidence area: a retrospective molecular epidemiological study of *Mycobacterium tuberculosis* in Casablanca, Morocco. *Infect.Genet. Evol.* 2007;1.98(4):276–280.
3. Фролова ИА. Медико-социальные факторы, влияющие на смертность больных туберкулезом. *Пробл.туб.* 2004;3:10–13

РЕЗЮМЕ

КЕНЕСОВА К.С.

ВЛИЯНИЕ ШЕСТИВАЛЕНТНЫХ СОЛЕЙ ХРОМА НА МИКОБАКТЕРИИ ТУБЕРКУЛЕЗА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Выявление вредного действия высоких концентраций шестивалентного хрома (0,05 мкг/мл) на *M. tuberculosis* и гиперчувствительности возбудителя к противотуберкулезным препаратам под влиянием низких концентраций (0,0125 мкг/мл).

Ключевые слова: шестивалентный хром, *M. tuberculosis*, туберкулез, хромофильный, конгломераты бактерий

SUMMARY

KENESOVA K.S.

INFLUENCE OF HEXAVALENT CHROMIUM SALTS ON MYCOBACTERIA OF TUBERCULOSIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Identification of the harmful effects of high concentrations of hexavalent chromium (0.05 µg/ml) on *M. tuberculosis* and hypersensitivity of the pathogen to anti-tuberculosis drugs under the influence of low concentrations (0.0125 µg/ml).

Keywords: hexavalent chromium, *M. tuberculosis*, tuberculosis, chromophilicity, conglomerates of bacteria

СЕРИКБАЕВА Н.Р., ЛУҚПАНОВА С.М.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ СЕЛЕНА У ЖЕНЩИН С ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫМИ НОВООБРАЗОВАНИЯМИ МОЛОЧНЫХ ЖЕЛЕЗ

кафедра клинической лабораторной и визуальной диагностики.

научный руководитель – PhD, Батырова Гульнара Арыстангалиевна

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

На сегодняшний день был выявлен ряд факторов, способствующих развитию новообразований молочной железы. Микроэлементы являются одним из факторов, влияющих на развитие. Целью данного исследования является проведение сравнительного анализа содержания селена в волосах группы женщин с доброкачественной опухолью молочных желез с контрольной группой.

Ключевые слова: молочная железа, новообразование, женщина, масс-спектрометрия с индуктивно-связанной плазмой (МС-ИСП), селен.

Актуальность. Одним из распространенных заболеваний у женщин являются доброкачественные изменения молочных желез. До сегодняшнего дня выявлен целый ряд факторов для развития новообразований молочной железы. Одним из факторов, влияющих на развитие, являются микроэлементы [1]. Многие микроэлементы, активируя или ингибируя ферменты, воздействуя на проницаемость мембран или с помощью других механизмов, выполняют жизненно важную роль в биологических процессах человека [2]. В некоторых проведенных исследованиях микроэлементы были выделены как биомаркеры начального опухолевого процесса в ткани молочной железы [3].

Цель исследования. Провести сравнительный анализ содержания селена в волосах у группы женщин с доброкачественной опухолью молочных желез с группой контроля.

Материалы и методы. В данное исследование были включены 200 женщин. Критерии включения: женщины 18-80 лет, длительно проживающие на изучаемой территории; информированное согласие на участие в исследовании. Критерии исключения: наличие в анамнезе хронических декомпенсированных

заболеваний внутренних органов; беременность, лактация. В ходе работы были использованы аналитические исследования элементного состава волос, проводившиеся методом масс спектрометрии с индуктивно-связанной плазмой (МС-ИСП) на спектрометре NexION 300D (PerkinElmer Inc., США), оборудованном пробоотборником ESI SC-2 DX4 (Elemental Scientific Inc., USA).

Результаты и обсуждение. В ходе исследования был проведен сравнительный анализ содержания химических элементов в волосах женщин с доброкачественной патологией и группе контроля. Содержание (Me (q25–q75)) селена составило 0,429 (0,355-0,494) мкг/г у женщин с доброкачественными патологиями молочной железы и 0,485 (0,401-0,565) мкг/г в группе контроля. Анализ показал статистически значимую разницу ($p=0,003$) по содержанию: в группе женщин с доброкачественной патологией молочных желез содержание селена было на 11,5% ниже, чем в группе контроля.

Заключение. Результаты проведенного исследования свидетельствуют о том, что доброкачественные опухоли МЖ имеют полиэтиологический характер.

Изменение содержания селена у женщин может приводить к доброкачественным патологиям молочной железы, что требует дальнейших глубоких исследований. Работа выполнена в рамках научного проекта с грантовым финансированием ЗКМУ им. Марата Оспанова.

Список литературы:

1. Непомнящих СФ, и др. Роль некоторых микроэлементов в метаболизме организма человека. Редакционная коллегия. 2016;392.

2. Juloski JT, Rakic A, Ćuk VV, Ćuk VM, Stefanović S, Nikolić D, De Luka SR. Colorectal cancer and trace elements alteration. Journal of Trace Elements in Medicine and Biology, 2020;126451.
3. Rehman S, Husnain SM. A probable risk factor of female breast cancer: study on benign and malignant breast tissue samples. Biol Trace Elem Res. 2014 Jan;157(1):24–9.

ТҮЙІН

СЕРИКБАЕВА Н.Р., ЛУҚПАНОВА С.М.

СҮТ БЕЗІНІҢ ҚАТЕРСІЗ ІСІГІ БАР ӘЙЕЛДЕРДЕ СЕЛЕН МӨЛШЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бүгінгі күні сүт бездерінің ісіктерінің дамуы үшін бірқатар факторлар анықталды. Микроэлементтер дамуға әсер ететін факторлардың бірі болып табылады. Бұл зерттеудің мақсаты бақылау тобымен сүт бездерінің қатерсіз ісігі бар әйелдер тобының шашындағы селеннің мазмұнына салыстырмалы талдау жасау болып табылады.

Негізгі сөздер: сүт безі, неоплазма, әйел, индуктивті байланысқан плазмасы бар массалық спектроскопия (МС-ИСП), селен

SUMMARY

SERIKBAYEVA N.R., LUKPANOVA S.M.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SELENIUM CONTENT IN WOMEN WITH BENIGN TUMOR OF BREAST

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

To date, a number of factors have been identified for the development of breast neoplasms. Microelements are one of the factors influencing development. The purpose of this study is to conduct a comparative analysis of the content of selenium in the hair of a group of women with a benign tumor of the mammary glands with the control group.

Keywords: mammary gland, neoplasm, woman, inductively coupled plasma mass spectrometry (ICP-MS), selenium

ЖАНАБАЕВА Г.Б., ЖЕҢІСБАЕВА Н.Ж., ҚАДЫР М.М.

ПЕРИАПИКАЛЬДЫ ПЕРИОДОНТИТТІҢ СОЗЫЛМАЛЫ ФОРМАЛАРЫН ЕКІ ҚАБЫЛДАУДА ЕМДЕУДЕ ПУЛЬПОСЕПТИН УАҚЫТША ОБТУРАЦИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

«Пульпосептин» уақытша обтурациялық материалын пайдалана отырып, созылмалы периодонтитті екі сапарда емдеудің тиімділігі 93%-ды құрайды. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды гранулеманы емдеудің тиімділігі 89%-дан 94%-ға дейін өзгереді. Бұл созылмалы периодонтитті «Пульпосептин» материалымен емдеудің асқинулардың төмен қаупі бар нәтижеге екі рет келуінің сәттілігін көрсетеді.

Негізгі сөздер: пульпосептин, периапикальды периодонтит, обтурация, абсцесс.

Өзектілігі. Ересек тұрғындар арасында периапикальды периодонтиттің таралуы 57%-дан асады. Периапикальды периодонтитте дентин стрептококк, стафилакокк, энтерококк spp., Candida spp. зақымданады және тереңдігі 300-700мкм-ден 1000-1100мкм-ге дейін жетеді. Ал антисептикалық ерітінділер тек 130 микрон тереңдікке дейін өте алады. Ал пульпосептинмен уақытша обтурация арқылы жақсы нәтижеге қол жеткізуге болады. Зерттеудің мақсаты клиникалық және рентгенологиялық деректер негізінде «периапикальды периодонтит» диагнозы қойылған

науқастарда түбір өзектерін уақытша дәрілік емдеу үшін Пульпосептинді қолданудың тиімділігін талдау болды.

Материал және әдістер. Эндодонтиялық емдеу 23 пен 58 жас аралығындағы 26 науқасқа (16 ер, 10 әйел) жүргізілді. 38 көп түбірлі тістер (премолярлар, молярлар) өңделді. Қосылғаны: созылмалы апикальды периодонтит диагностикасы Апикальды гранулема (МКБ 10 К 04.5)

Нәтижелер мен пікірталас. МКБ-10 К04.5 «созылмалы апикальды периодонтит» диагнозымен

38 тіске эндодонтиялық емдеу жүргізілді. Бір ғана жағдайда 1 ай ішінде жыланкөз, 1 жағдайда жыланкөзсіз периапикальды абсцесс түзілді. Осылайша, 2 тіс зерттеуден шығарылды. Эндодонтиялық емнен кейін ауырсыну 1 жағдайда байқалды. Басқа жағдайларда ауырсыну синдромы байқалмады. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды периодонтитті емдеуде уақытша obturationдан кейінгі ауырсыну шамамен 30% жағдайда пайда болады. Ал пульпосептиннің құрамында периодонттағы қабыну процесінің өршуіне жол бермейтін бактерияға қарсы және қабынуға қарсы компоненттер, сондай-ақ жедел аллергиялық, қабыну және ауырсыну процестерін тоқтататын дексаметазон кіреді. Сондықтан ауырсыну синдромының жиілігі мен қарқындылығы салыстырмалы түрде төмен болды.

Қорытынды. Осылайша, клиникалық-рентгенологиялық зерттеу нәтижелері бойынша Пульпосептин уақытша obturationлық материалын екі рет қабылдауда колдану негізінде созылмалы периодонтитті емдеу тиімділігі 93% құрады. Әдебиеттерге сәйкес, апикальды гранулеманы емдеудің тиімділігі 89-дан 94%-ға

дейін өзгереді. Клиникалық зерттеу деректеріне сүйеніп отырып, созылмалы периодонтитті емдеу үшін уақытша obturationлық материал Пульпосептинді екі рет қабылдау кезінде асқын қауіпі төмен оң нәтижеге қол жеткізуге болады деп айтуға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Chala S, Abouqal R, Abdallaoui F. Prevalence of apical periodontitis and factors associated with the periradicular status. *Acta Odontol Scand.* 2011;69(6):355–359. DOI.org/10.3109/00016357.2011.568967
2. Куратов ИА, Нагаева МО. Клинико-рентгенологическая оценка эффективности лечения апикального периодонтита с применением авторской методики вакуумно-струйной ирригации корневых каналов. *Проблемы стоматологии.* 2016;1(12):31–373.
3. Poggio C, Trovati F, Ceci M, Colombo M, Pietrocola G. Antibacterial activity of different root canal sealers against *Enterococcus faecalis*. *J Clin Exp Dent.* 2017;9(6):743–748. DOI.org/10.4317/jced.53753

РЕЗЮМЕ

ЖАНАБАЕВА Г.Б., ЖЕҢІСБАЕВА Н.Ж.,
ҚАДЫР М.М.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПУЛЬПОСЕПТИНА ПРИ ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКИХ ФОРМ ПЕРИАПИКАЛЬНОГО ПЕРИОДОНТИТА В ДВА ПОСЕЩЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Эффективность лечения хронического периодонтита с использованием временного obturationного материала «Пульпосептин» в два посещения составляет 93%. По данным литературы, эффективность лечения апикальной гранулемы варьирует от 89 до 94%, что свидетельствует об успешности лечения хронического периодонтита материалом «Пульпосептин» в два посещения результата при низком риске развития осложнений.

Ключевые слова: пульпосептин, периапикальный периодонтит, obturation, абсцесс

SUMMARY

ZHANABAYEVA G.B., ZHENISBAYEVA N.ZH.,
KADYR M.M.

EFFECTIVENESS OF PULPOSEPTIN IN THE TREATMENT OF APICAL PERIODONTITIS CHRONIC FORMS IN TWO VISITS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The effectiveness of the treatment of chronic periodontitis with the use of temporary obstructive material “Pulposeptin” in two visits is 93%. According to the literature, the effectiveness of the treatment of apical granuloma varies from 89 to 94%. This indicates the success of the treatment of chronic periodontitis with the material “Pulposeptin” in two visits, with a low risk of complications.

Keywords: pulposeptin, periapical periodontitis, obturation, abscess

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕХАНИЧЕСКОГО И ВИРТУАЛЬНОГО АРТИКУЛЯТОРА ZIRCONZHAN.SCAN ДЛЯ ДУБЛИРОВАНИЯ ПОЛОЖЕНИЯ ЧЕЛЮСТЕЙ В CAD/CAM ТЕХНОЛОГИИ

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Цифровое CAD-CAM-моделирование быстро набирает обороты в области стоматологии. Однако ввод и позиционирование положения челюстей в виртуальном пространстве является наиболее трудоемкой задачей или требует печати моделей с использованием классического артикулятора.

Ключевые слова: CAD/CAM - моделирование, стоматология, артикулятор, полость рта, челюсть.

Актуальность. Цифровое CAD/CAM-моделирование набирает стремительно большие обороты в сфере стоматологии. Однако внесение и позиционирование положения челюстей в виртуальном пространстве является наиболее трудоемкой задачей или требует распечатку моделей с использованием классического артикулятора.

Цель исследования. Доказать эффективность и точность использования виртуального артикулятора Zirconzhan.scan при цифровом CAD/CAM-моделировании, обратить внимание врачей-стоматологов на преимущество полного перехода в цифровое позиционирование.

Материалы и методы исследования. Было обследовано 38 пациентов с проведенной ортопедической реабилитацией полости рта. Всем пациентам проводили 3Shape интраоральные сканирования полости рта и сопоставления с Face Hanter сканированиями лица или гипсование на механическом артикуляторе. Полученные данные были проанализированы с конечным результатом пациентов.

Результаты и обсуждение. У обследованных нами пациентов распределение было следующим: гипсовые модели челюстей - 18, исследованы в виртуальном артикуляторе - 20. В первой группе пациентов использовалась лицевая дуга Artex FaceBow и механический артикулятор Artex CR с клиническим исследованием артикуляции нижней челюсти с помощью

артикуляционной бумаги Vausch 20мкр и пластинки окклюзионного воска. Во второй группе была использована виртуальная лицевая дуга Face Hanter с артикулятором в программе exocad. Данные были сопоставлены с результатами ортопедических работ и их влиянием на ВНЧС.

Заключение. Таким образом, полученные результаты анализа данных показали, что Face Hanter позволяет избежать дефекты ВНЧС. При использовании CAD/CAM наиболее точным и эффективным является выстраивание в виртуальном артикуляторе ZirconZhan.Scan, что способствует визуализации будущей улыбки. Включение данной темы в учебную программу врачей - стоматологов общей практики.

Список литературы:

1. Рорбах Р, Дворкин Ф. Эволюция диагностики ВНЧС в прошлом, настоящем, будущем. Журнал стоматологических исследований. 2019;95(10):1093–1101.
2. Гулуев АВ. Методы диагностики заболеваний ВНЧС. Медицинских Наук. 2017;2:14–18.
3. Гажва СИ, Зызов ДМ, Болотнова ТВ, Сенина-Волжская ИВ, Демин ЯД, Аствацатрян ЛЭ, Котунова НА, Тимофеева ЕИ. Сравнение дополнительных методов диагностики дисфункции височно-нижнечелюстного сустава. Медицинские науки. 2017;55(98):101.

ТҮЙІН

АМАНТАЕВА М.Р., ГУБАШЕВА З.С.

CAD/CAM ТЕХНОЛОГИЯСЫНДАҒЫ ЖАҚ ПОЗИЦИЯЛАРЫН ҚАЙТАЛАУ ҮШІН ZIRCONZHANSCAN МЕХАНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ВИРТУАЛДЫ АРТИКУЛЯЦИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сандық CAD CAM модельдеу саласындағы стоматологиядағы қарқынды үлкен серпін алуда. Алайда, Виртуалды кеңістіктегі жақтардың

SUMMARY

AMANTAYEVA M.R., GUBASHEVA Z.S.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE OF THE MECHANICAL AND VIRTUAL ARTICULATOR ZIRCONZHAN.SCAN FOR DUPLICATING THE POSITION OF THE JAWS IN CAD/CAM TECHNOLOGY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Digital CAD CAM modeling is rapidly gaining momentum in the field of dentistry. However, entering and positioning the position of the jaws in the virtual space is

орналасуын енгізу және орналастыру көп уақытты немесе классикалық артикуляцияны қолдана отырып модельдерді басып шығаруды қажет етеді.

Негізгі сөздер: CAD/CAM моделдеу, стоматология, артикулятор, ауыз қуысы, жақ

the most time-consuming task or requires printing models using a classical articulator.

Keywords: CAD/CAM modeling, dentistry, articulator, oral cavity, jaw

ГАЙНУЛЛИНА А.А., КАЮМОВА А.Ф., ЭГАМОВА О.Р.

ИЗМЕНЕНИЕ ЛЕЙКОЦИТАРНОЙ ФОРМУЛЫ ПОСЛЕ ПОДОСТРОЙ ИНТОКСИКАЦИИ ПХБ В ВОССТАНОВИТЕЛЬНЫЙ ПЕРИОД

Башкирский государственный медицинский университет, Уфа, Россия

В работе представлена информация о воздействии полихлорированных дифенилов (ПХД) на организм экспериментальных крыс. Выявлены изменения лейкоцитарной формулы в зависимости от дозы и времени воздействия токсиканта. Результаты исследования показали снижение лейкоцитарной формулы, что доказывает токсическое действие ПХБ на организм крыс.

Ключевые слова: полихлорбифенил, токсичное действие, экспериментальные животные, лейкоцитарная формула, эозинофилы

Актуальность. В работе представлены данные о влиянии полихлорбифенилов (ПХБ) на организм подопытных крыс. Выявлены изменения лейкоцитарной формулы в зависимости от дозы и времени экспозиции токсиканта. Результаты исследования показали снижение лейкоцитарной формулы, что доказывает токсическое действие ПХБ на организм крыс. ПХБ классифицируются Агентством по охране окружающей среды как канцерогены.

Цель исследования: исследовать изменение лейкоцитарной формулы после подострой интоксикации ПХБ в восстановительный период.

Материалы и методы. Для проведения работы по выявлению влияния ПХБ на организм экспериментальных животных было использовано 15 белых, половозрелых, беспородных крыс-самцов массой 180-200 гр. Эксперимент проводился на крысах с соблюдением международной конвенции о щадящем отношении к животным. Все животные получали ПХБ(совол) на растительном масле внутривенно через зонд в течение 14-ти дней. Контрольная группа животных получала внутривенно эквивалентное количество рафинированного растительного масла. Совол (ГОСТ-6-01-24-85) – это смесь вязкой маслообразной консистенции, включающая 26% тетра-, 64,6% пента-, 9% гексахлор бифенилы, а также следовые количества гептахлор бифенилов. По токсичности относится ко второму классу опасности. Забор крови проводился из хвостовой вены.

Результаты и обсуждение. Полученные данные свидетельствуют о том, что у крыс наблюдалось уменьшение лейкоцитарной формулы. Так, количество сегментоядерных нейтрофилов уменьшилось и на 1-е сутки, составив $5,94 \pm 2,53$ ($p < 0,001$), по сравнению с контрольным значением $10,04 \pm 0,72$, а на 14-е сутки равно с контрольным значением, составляя $9,87 \pm 2,79$ ($P > 0,05$). Количество лимфоцитов уменьшено в первые

сутки, составляя $10,11 \pm 4,12$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $13,98 \pm 3,17$ ($p > 0,05$) – приблизительно равна контрольному значению. Количество лейкоцитов уменьшилось в первые сутки, составляя $10,11 \pm 4,12$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением, а на 14-е сутки составляет $13,58 \pm 3,17$ ($p > 0,05$) по сравнению с контрольным значением $13,98 \pm 0,93$. Количество моноцитов увеличилось на 1-е сутки, составляя $0,161 \pm 0,117$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $0,012 \pm 0,039$, а также увеличено к 14-м суткам, составляя $0,046 \pm 0,098$ ($P > 0,05$) по сравнению с контрольным значением. Количество базофилов увеличено и на 1-е сутки ($0,269 \pm 0,135$ ($P < 0,03$)) и на 14-е сутки ($0,426 \pm 0,302$) по сравнению с контрольным значением ($0,086 \pm 0,099$). Количество эозинофилов увеличено на 1-е сутки, составляя $0,71 \pm 0,40$ ($p < 0,001$) по сравнению с контрольным значением $0,15 \pm 0,05$, а на 14-е сутки, составляя $0,01 \pm 0,05$, уменьшилось по сравнению с контрольным значением.

Закключение. В токсигенный период после подострого отравления крыс полихлорированными бифенилами отмечалось снижение лейкоцитарной формулы.

Список литературы:

1. Николаева ОВ, и др. Патофизиология системы крови. Часть II. Нарушения в системе лейкоцитов. 2016.
2. Габдулхакова ИР, Каюмова АФ, Каюмов ФА. Морфологический изменения в тканях у крыс при введении полихлорированных бифенилов и при коррекции оксиметилурацилом. Моделирование биологических и медицинских систем. 2014;28–36.
3. Гайнуллина АА, Габдулхакова ИР, Каюмова АФ. Клеточный состав лейкоцитарной формулы у крыс при воздействии различных доз ПХБ. Актуальные вопросы физиологии, психофизиологии и психологии. 2014;8–11.

ТҮЙІН

ГАЙНУЛЛИНА А.А., КАЮМОВА А.Ф.,
ЕГАМОВА О.Р.

**ҚАЛПЫНА КЕЛТИРУ КЕЗЕҢІНДЕ ПХД
ЖІТІ ИНТОКСИКАЦИЯСЫНАН КЕЙІН
ЛЕЙКОЦИТТІК ФОРМУЛАНЫҢ ӨЗГЕРУІ**

Башқұрт мемлекеттік медицина университеті, Уфа,
Ресей

Жұмыста полихлорбифенилдердің (ПХД) тәжірибелік егеуқұйрықтардың денесіне әсері туралы мәліметтер келтірілген. Токсиканттың дозасы мен экспозиция уақытына байланысты лейкоциттік формуланың өзгерістері анықталды. Зерттеу нәтижелері лейкоциттердің формуласының төмендеуін көрсетті, бұл ПХД-ның егеуқұйрық ағзасына уытты әсерін дәлелдейді.

Негізгі сөздер: полихлорбифенил, уытты әсері, эксперименттік жануарлар, лейкоциттік формула, эозинофилдер

SUMMARY

GAINULLINA A.A., KAYUMOVA A.F.,
EGAMOVA O. R.

**CHANGES IN THE LEUKOCYTE FORMULA
AFTER SUBACUTE PCB INTOXICATION
DURING THE RECOVERY PERIOD**

Bashkir State Medical University, Ufa, Russia

The work presents information about an effect of polychlorinated biphenyls (PCBs) on a body of experimental rats. Changes in the leukocyte formula were revealed depending on the dose and exposure time of the toxicant. The results of the study showed a decrease in the leukocyte formula, which proves the toxic effect of PCBs on the body of rats.

Keywords: polychlorinated biphenyl, toxic effect, experimental animals, leukocyte formula, eosinophils

ЗЕВАЛКИНА Е.В., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

**АНТИБАКТЕРИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ САНИТАЙЗЕРОВ И
АНТИБАКТЕРИАЛЬНЫХ ВЛАЖНЫХ САЛФЕТОК В ОТНОШЕНИИ
САНИТАРНО-ПОКАЗАТЕЛЬНЫХ МИКРООРГАНИЗМОВ: ESCHERICHIA COLI И
STAPHYLOCOCCUS AUREUS**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Во время пандемии COVID-19 влажные салфетки и дезинфицирующие средства стали невероятно популярными. Целью данной работы является изучение и сравнительная оценка антибактериальной активности дезинфицирующих средств и антибактериальных влажных салфеток различных производителей в отношении санитарно-показательных микроорганизмов *Escherichia coli* и золотистого стафилококка.

Ключевые слова: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, антибактериальная активность, санитайзер, сравнительная оценка

Актуальность. В период пандемии COVID-19 влажные антибактериальные салфетки и санитайзеры стали невероятно востребованными. В ситуации, когда нет возможности тщательно вымыть руки с мылом, они становятся настоящим спасением. Их используют не только для дезинфекции кожи рук, но и для обработки дверных ручек, поручней, гаджетов, магнитных карт, сумок и кошельков. В состав санитайзеров и антибактериальных салфеток входят различные обеззараживающие компоненты, отличающиеся по спектру антимикробного действия, уровню токсичности и влиянию на обрабатываемую поверхность.

Цель исследования. Изучение и сравнительная оценка антибактериальной активности санитайзеров и антибактериальных влажных салфеток различных производителей в отношении санитарно-показательных

микроорганизмов *Escherichia coli* и *Staphylococcus aureus*.

Материалы и методы. В исследование были включены 4 вида влажных антибактериальных салфеток и 2 вида кожных антисептиков (спрей и гель для рук). Изучение антибактериальной активности было проведено диско-диффузионным методом на питательном агаре ГРМ («ГНЦ прикладной микробиологии и биотехнологии», Оболенск, Россия) в отношении музейных культур *Escherichia coli* 157 и *Staphylococcus aureus* 209p.

Результаты и обсуждение. Исследование продемонстрировало, что уровень антибактериальной активности у влажных салфеток отличается, что очевидно связано с разным составом пропитывающего лосьона. Также было установлено, что антибактериальная

активность салфеток выше в отношении грамположительных бактерий (*Staphylococcus aureus*) по сравнению с грамотрицательными (*E. coli*). У санитайзеров в нашем исследовании *in vitro* антибактериальная активность не была обнаружена.

Заключение. Таким образом, было установлено, что, несмотря на то, что влажные салфетки и санитайзеры очень удобны для современной динамичной жизни, далеко не все из них действительно уничтожают бактерии. Не более чем маркетинговым ходом производителей является надпись на упаковке салфеток и санитайзеров об эффективности в отношении 99,9% микробов. Более того, их применение имеет и отрицательные последствия, например, подавление облигатной кожной микрофлоры, перенос бактерий с одних участков тела на другие, формирование устойчивости

бактерий к антимикробным веществам.

Список литературы:

1. Нестерова СВ, Анохина ТВ, Шаповал ОГ. Гигиеническая и микробиологическая оценка эффективности антисептических средств. *Bulletin of Medical Internet Conferences*. 2019;9(1):20.
2. Халатян АС, Будзинская МВ, Холина ЕГ, Страховская МГ, Колышкина НА, Коваленко ИБ, Жуховицкий ВГ. Чувствительность антибиотикорезистентных коагулазонегативных стафилококков к антисептику пиплоксидину. *Клиническая практика*. 2020;11(1):42–48.
3. Варфоломеев ЮА, Амбросевич МА. Метод экспертных оценок для выбора антисептика. *Лесной журнал*. 2003;5:68–75.

ТҮЙІН

ЗЕВАЛКИНА Е.В., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

САНИТАЙЗЕРЛЕР МЕН БАКТЕРИЯҒА ҚАРСЫ ЫЛҒАЛДЫ СУЛЫҚТАРДЫҢ САНИТАРЛЫҚ-КӨРСЕТКІШ МИКРООРГАНИЗМДЕРГЕ ҚАТЫСТЫ: *ESCHERICHIA COLI* ЖӘНЕ *STAPHYLOCOCCUS AUREUS* БАКТЕРИЯҒА ҚАРСЫ БЕЛСЕНДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 пандемиясы кезінде ылғалды сулықтар мен дезинфекциялау құралдары ерекше сұранысқа ие болды. Бұл зерттеудің мақсаты әртүрлі өндірушілердің антибактериалды ылғалды сулықтарды санитарлық-индикативті ішек таяқшасы мен алтын стафилококк микроорганизмдерге қатысы бойынша зерттеу және салыстырмалы түрде бағалау болып табылады.

Негізгі сөздер: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, Бактерияға қарсы белсенділік, санитайзер, салыстырмалы бағалау

SUMMARY

ZEVALKINA E.V., BAINAZAROVA A.T.

ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF SANITIZERS AND ANTIBACTERIAL WET WIPES AGAINST SANITARY-INDICATIVE MICROORGANISMS: *ESCHERICHIA COLI* AND *STAPHYLOCOCCUS AUREUS*

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

During the COVID-19 pandemic, wet wipes and sanitizers have become incredibly popular. The purpose of this work is to study and give a comparative assessment of the antibacterial activity of sanitizers and antibacterial wet wipes from various manufacturers regarding sanitary-indicative microorganisms *Escherichia coli* and *Staphylococcus aureus*.

Keywords: *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, antibacterial activity, sanitizer, comparative evaluation

ЖАРМАХАНОВА Г.М., КОНОНЕЦ В.И., ИНИЯТОВА К.С., АЙМУХАМЕТОВА К.Б., САРБАСОВА А.С.

ТАНДЕМНАЯ МАСС-СПЕКТРОМЕТРИЯ В ДИАГНОСТИКЕ НАСЛЕДСТВЕННЫХ БОЛЕЗНЕЙ ОБМЕНА ВЕЩЕСТВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Селективный скрининг эталона на сухие пятна крови проводили методом TDMS. В Ақтөбе и Ақтөбінской области отобрано 250 проб. По результатам ретроспективного исследования, в 77-ми пробах выявлены изменения состава 10 метаболитов балад. В группе селективного скрининга выявлено 9 злокачественных нарушений метаболизма аминокислот и жирных кислот.

Ключевые слова: тандемная масс-спектрометрия, генетика, обмен веществ, кровь

Актуальность. Неонатальный скрининг обеспечивает раннее выявление заболеваний в период

новорожденности и своевременное лечение, которое способствует предотвращению развития тяжёлых

инвалидизирующих проявлений болезни [1].

Цель исследования. Массовое обследование новорождённых в программе неонатального скрининга в Республике Казахстан проводится на 2-х наследственных заболеваниях – фенилкетонурию и врожденный гипотиреоз. Неонатальный скрининг только на два НБО является недостаточным и не решает актуальных проблем ранней досимптоматической диагностики и своевременного патогенетического лечения [2].

Материалы и методы. Селективный скрининг проведен методом тандемной масс-спектрометрии (ТМС) по сухим пятнам крови, взятым по стандартной методике на фильтровальную бумагу на аппарате QSIGHT™ 210 MD (PerkinElmer, Канада) РК-МТ-5№018237 согласно протоколу производителя [3]. В г. Актобе и Актюбинской области взято 250 образцов. Всего в 5-ти городах РК было взято 1000 образцов.

Результаты и обсуждение. Частота выявленных методом ТМС НБО у детей до 6-ти месяцев жизни составила 38,9 на 1000 обследованных, старше 6-ти месяцев – 25,9 на 1000 детей и превышала в 390 раз частоту ФКУ (1:24000). По результатам ретроспективного исследования, из 77-ми образцов выявлены изменения содержания метаболитов у 10-ти детей: нарушения обмена аминокислот (дефекты цикла мочевины, гипoorнитинемия, повышение валина, лейцина), дефекты β-окисления жирных кислот в митохондриях (нарушения обмена короткоцепочечных жирных кислот, снижение ацетилкарнитина), снижение активности глюкоцереброзидазы и сфингомиелиназы. В группе селективного скрининга по показаниям у 9-ти детей выявлены нарушения обмена аминокислот и жирных

кислот: повышение фенилаланина (Phe) и соотношения Phe/Тур, повышение уровня аминокислот Ala, Leu, Met, Pro, Val, дефицит карнитилпальмитилтрансферазы 1 типа (увеличение свободного карнитина (C0) и соотношение свободного карнитина/ пальмитилкарнитин + стеарилкарнитин (C0/(C16+C18)), нарушение обмена короткоцепочечных жирных кислот, снижение ацетилкарнитина, повышение соотношения пропионилкарнитина, ацетилкарнитина (C3/C2), недостаточность короткоцепочечных ацил-КоА-дегидрогеназы, гомоцистинурия (недостаточность метилентетрагидрофолатредуктазы).

Заключение. Полученные результаты свидетельствуют, что проведение селективного скрининга на НБО экономически более оправдано, но эффективность лечения при развернутой клинической картине более низкая. Учитывая весомые экономические потери государства, связанные с расходами на симптоматическое лечение, медицинское обслуживание, продолжительность жизни и пожизненное содержание детей-инвалидов с НБО, ранняя диагностика орфанных НБО является необходимым условием для снижения младенческой и детской смертности, заболеваемости и инвалидности.

Список литературы:

1. Vockley J, et al. Phenylalanine hydroxylase deficiency: diagnosis and management guideline. *Genetics in medicine*. 2014;16(2):188–200.
2. Святков АС, и др. Результаты неонатального скрининга на наследственные болезни обмена в Республике Казахстан за 2019 год. *Медицинская генетика*. 2020;19(7):76–77.

ТҮЙІН

ЖАРМАХАНОВА Г.М., КОНОНЕЦ В.И.,
ИНИЯТОВА К.С., АЙМУХАМЕТОВА К.Б.,
САРБАСОВА А.С.

ТҰҚЫМ ҚУАЛАЙТЫН ЗАТ АЛМАСУ АУРУЛАРЫН ДИАГНОСТИКАЛАУДАҒЫ ТАНДЕМДІ МАСС-СПЕКТРОМЕТРИЯ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Актобе, Қазақстан

Селективті скрининг стандартты әдістеме бойынша алынған қанның құрғақ дақтары бойынша ТДМС әдісімен жүргізілді. Актобе қаласы мен Актобе облысында 250 үлгі алынды. Ретроспективті зерттеу нәтижелері бойынша 77 үлгіден 10 балада метаболиттер құрамының өзгерістері анықталды. Селективті скрининг тобында көрсеткіштер бойынша 9 балада аминқышқылдары мен май қышқылдарының алмасуының бұзылуы анықталды.

Негізгі сөздер: тандемді масс-спектрометрия, генетика, зат алмасу, қан

SUMMARY

ZHARMAKHANOVA G.M., KONONETS V.I.,
INIYATOVA K.S., AIMUKHAMETOVA K.B.,
SARBASSOVA A.S.

TANDEM MASS SPECTROMETRY IN THE DIAGNOSIS OF HEREDITARY METBOLIC DISEASES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Selective screening was carried out by tandem mass spectrometry (TMS) on dry blood spots taken according to the standard method. In the city of Aktobe and Aktobe region, 250 samples were taken. According to the results of a retrospective study of 77 samples, changes in the content of metabolites in 10 children were revealed. In the selective screening group according to indications, 9 children had disorders in the metabolism of amino acids and fatty acids.

Keywords: tandem mass spectrometry, genetics, metabolism, blood

“ТІРІ СУ” АППАРАТЫНЫҢ АУЫЗ СУЫН ТАЗАРТУ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ауыз судың өмірлік қажеттілік екенін бәрі біледі. Су ас қорытуға, қан айналымына, токсиндерді жоюға және витаминдердің сіңуіне көмектеседі. Біздің зерттеу тақырыбымыздың өзектілігі адам мен табиғатқа пайдалы қасиеттері бар ауыз судың жасушалық құрамын, микробиологиясын зерттеуден көрінеді.

Негізгі сөздер: ауыз су, микробиология, фильтрация, гигиена

Өзектілігі. Су ішу міндетті өмірлік қажеттілік екенін бәрі біледі. Су ас қорытуға, қан айналымына, токсиндерді шығаруға және дәрумендердің сіңуіне ықпал етеді. Біздің зерттеуіміздің тақырыбының өзектілігі адам мен табиғат үшін пайдалы қасиеттері бар ауыз судың жасушалық құрамын, микробиологиясын зерттеу. Сонымен қатар, сонғы кезде қолданысқа еңгізілген, көптеген сұранысқа ие болған «Тірі су» аппаратының ауыз суын тазарту тиімділігін зерттеу.

Зерттеудің мақсаты. «Тірі су» аппаратының ауыз суын тазарту тиімділігін бақылау және аппараттың суға тигізетін оң және теріс әсерлерін зерттеу. Аппараттан алынған судың бақылау суынан микробиологиялық сапасы деңгейдегі айырмашылығын анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары ретінде «Тірі су» аппаратынан алынған судың сынамасы, қарапайым құбырмен келетін су, сұйытылған агар.

Зерттеудің негізгі әдістері ретінде микробиологиялық зерттеу әдісі, салыстырмалы талдау әдісі, синтез, модельдеу. Батыс Қазақстан медицина университетінің микробиология кафедрасының зертханасында сынамаларды зертханалық жұмыс жүргізу арқылы зерттеу. «Тірі су» аппаратынан алынған ауыз судың микробиологиялық сапасын бақылау ауыз суымен салыстыру.

Нәтижесі мен талқылау. Зерттеу барысында «Тірі су» аппаратынан алынған су бақылау суынан қарағанда таза болды. Сынамаларды агарлы ортада

дақылдандырдық. Жалпы есеппен нәтижелік жоғары дәрежеде болу үшін 20 сынама жасалды. Бақылау ауыз суында аппарат суымен салыстырғанда көп мөлшерде бактерия колониялары анықталды. Судың жалпы микробтық санын анықтау және Грам әдісімен бояу барысында бақылау және тәжірибе ауыз суында ластану дәрежесін және морфологиялық жағынан микрофлораның өзгерісін байқадық. Бұл «Тірі су» аппаратының фильтрлерінің тазарту тиімділігін көрсетеді.

Қорытынды. Үлкен қалаларда таза су табу қиындығына байланысты көп қалалар арнайы аппараттарға жүгінеді және тірі су аппаратында тазарту тиімділігі көп әдістермен байқалды. Адам организміне қарсы келетін микроорганизмдерден тазарту арқылы судың қауіптілігін төмендетуі болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Статья «Роль воды в жизни человека» 2016. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/rol-vody-v-zhizni-cheloveka/>
2. Статья «Советы по употреблению воды» 2014. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/sovety-po-upotrebleniyu-vody/>
3. Статья «Биологическое значение воды» 2015. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.healthwaters.ru/articles/biologicheskoe-znachenie-vody/> 2015 г.

РЕЗЮМЕ

УРЕКЕШОВ Б.С., НАБИУЛЛИН А.Д.,
САГИНГАЛИЕВ Н.М.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОЧИСТКИ ПИТЬЕВОЙ ВОДЫ АППАРАТА» ЖИВАЯ ВОДА»

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Все знают, что пить воду - обязательная жизненная необходимость. Вода способствует пищеварению, кровообращению, выведению токсинов и усвоению витаминов. Актуальность темы нашего исследования заключается в изучении клеточного состава, микробиологии питьевой воды, обладающей полезными для человека и природы свойствами.

Ключевые слова: питьевая вода, микробиология, фильтрация, гигиена

SUMMARY

UREKESHOV B.S., NABIULLIN A.D.,
SAGINGALIEV N.M

EFFICIENCY OF DRINKING WATER PURIFICATION OF THE “LIVING WATER” APPARATUS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Everyone knows that drinking water is a mandatory vital necessity. Water promotes digestion, blood circulation, the release of toxins and the absorption of vitamins. The relevance of the topic of our research is the study of the cellular composition, microbiology of drinking water, which has beneficial properties for humans and nature.

Keywords: drinking water, microbiology, filtration, hygiene

КАРАСОВА Ж.Б., ГУБАЙДУЛЛИНА А., АЖГАЛИЕВА С.

ҰЙҚЫ САПАСЫМЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ ҮЛГЕРІМІ АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫС

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті Ақтобе, Қазақстан

Ұйқының оқуға және есте сақтауға әсері – 21 ғасырдағы неврологияның ең қызықты аспектілерінің бірі. Ұйқыны мәжбүрлеп немесе саналы түрде шектеу адамның психикалық және физикалық денсаулығына айтарлықтай әсер етеді. Бұл барлық қоғамдар мен жас топтарының үлкен мәселесі.

Негізгі сөздер: ұйқы сапасы, студенттердің үлгерімі, ұйқы бұзылуы, психикалық денсаулық, сауалнама

Өзектілігі. Қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі ол – ұйқының бұзылуы. Студенттер арасында оларды қоршап тұрған қызу бәсекелестік пен талаптар жағдайындағы үлкен психоэмоционалды күйзеліс, көбінесе ұйқының бұзылуымен сипатталады. Ұйқының тұрақты жеткіліксіздігі иммундық жүйені әлсіретеді, эндокриндік жүйеге кері әсерін тигізеді, жүрек-қан тамырлары аурулары қаупін арттырады. Сонымен қатар, Адамның эмоционалды тұрақтылығы зардап шегеді, есте сақтау нашарлайды, шығармашылық қабілеттері төмендейді. Бұл мәселенің медициналық және әлеуметтік салдарының тереңдігіне қарамастан, студенттердің арасында ұйқы бұзылуының жиілігі өте жоғары.

Зерттеудің мақсаты. Университет студенттерінің ұйқы бұзылысының негізгі және нақты себептерін бағалау, сонымен қатар оқу үлгерімі мен ұйқы бүлінісінің арасындағы байланысты табу.

Материалдар мен әдістер. Бұл зерттеу 1 және 2 курс студенттері арасында еркін сауалнама ретінде жүргізілді. Бұл сауалнамада студенттер өз ұйқы сапасын өз бетінше бағалаған болатын.

Нәтижелері мен талқылау. Барлығы 51 студенттен жауап алынды. Студенттердің басым көпшілігі сағат 00:00-2:00 аралығында ұйқыға жатады, ұйқының ұзақтығы 5-6 сағатқа созылады. Нәтиже бойынша 60,8% студент жиі ұйқының қанбауына шағымданады және 50%-дан жоғарысы зейіннің тұрақтылығының қиыншылықтарды, мазасыздықты сезінеді. Жауап берушілердің 33,3% ұйқыға кедергі келтіретін денсаулықтарында ақаулар бар екендігін растайды. Студенттердің 76,5% емтихан кезінде ұйқы уақытын

қысқартады. 68% студент ұйқы гигиенасын сақтанады. Ұйқы гигиенасын сақтанамын деп жауап бергендің саны көп болғанына қарамастан, олардың 50% күндіз ұйқышылдық сезімін сезінеді. Бұл ұйқының көп жағдайда сапасыз екендігін дәлелдейді. Жауап берген студенттердің 64%-ның ойынша оқу үлгерімі мен ұйқы жетіспеушілігі арасында байланыс бар.

Қорытынды. Сауалнама нәтижесіне сүйеніп отырып, университет студенттерінің арасында ұйқының бұзылуы кенінен таралғаны анықталды. Оқу үлгерімінің сапасы мен ұйқы бүлінісінің арасындағы байланыс айқын байқалады. Ұдайы ұйқының бұзылысы студенттердің университет бағдарламасын игеруіне әсер етіп, болашақ маманды дайындау сапасының төмендеуіне әкеледі. Студенттерде бақыланатын ұйқы бұзылысының болуы мен оның ауырлығын бақылау керек және студенттерге жоғары оқу үлгерімін ғана емес, сонымен қатар физикалық және нейробиофизиологиялық денсаулықты сақтау үшін ұйқының маңыздылығын түсінуге белсенді түрде көмектесуі керек.

Әдебиеттер тізімі.

1. Alqudah M, Balousha SAM, Al-Shboul O, Al-Dwairi A, Alfaqih MA, Alzoubi KH. Insomnia among Medical and Paramedical Students in Jordan: Impact on Academic Performance. Biomed Res Int. 2019 Oct 31;
2. Юматов ЕА, Глазачев ОС, Быкова ЕВ, Потапова ОВ, Дудник ЕН, Перцов СС. Взаимосвязь эмоционального стресса и сна. Вестник МАН РС. 2016;
3. Кремнева ВН, Солодовник ЕМ. Влияние сна на успеваемость студентов вуза. E-Scio. 2019;

ТҮЙІН

КАРАСОВА Ж.Б., ГУБАЙДУЛЛИНА А., АЖГАЛИЕВА С

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ УСПЕВАЕМОСТЬЮ СТУДЕНТОВ С КАЧЕСТВОМ СНА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Влияние сна на обучение и память — один из самых интересных аспектов неврологии 21-го века. Принудительное или сознательное ограничение сна

SUMMARY

KARASOVA ZH.B., GUBAIDULLINA A., AZHGALIEVA S

THE RELATION BETWEEN STUDENT PERFORMANCE AND SLEEP QUALITY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The effect of sleep on learning and memory is one of the most interesting aspects of neuroscience in the 21st century. Forced or deliberate restriction of sleep seriously affects the mental and physical health of a person. This is a

серьезно влияет на психическое и физическое здоровье человека. Это большая проблема всех обществ и возрастных групп.

Ключевые слова: качество сна, успеваемость студентов, нарушение сна, психическое здоровье, анкетирование

big problem in all societies and age groups.

Keywords: sleep quality, student achievement, sleep disorders, mental health, questionnaire

БАКТИКУЛОВА К.В., БОРИСОВА Е.Ф., САГЫНДЫКОВА Н.С., ТОЙМАНОВА В.А., ЖУАСОВА Л.Б.

РОЛЬ ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫХ МАРКЕРОВ CD 200, CD103, CD11c В ДИАГНОСТИКЕ ХРОНИЧЕСКИХ В-ЛИМФОПРОЛИФЕРАТИВНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ МЕТОДОМ ПРОТОЧНОЙ ЦИТОФЛУОРИМЕТРИИ

Научный руководитель-к.м.н. Курмангалиева С.С.

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Проведение иммунофенотипирования с помощью мультипараметрической проточной цитофлуориметрии позволяет дифференцировать классические варианты хронических в-лимфопроточных заболеваний, однако существуют атипичные состояния, которые трудно объяснить, что послужило основой для поиска новых дифференциальных маркеров.

Ключевые слова: мультипараметрическая проточная цитофлуориметрия, дифференциальные маркеры, CD200, CD103, CD11c

Актуальность. Проведение иммунофенотипирования с помощью мультипараметрической проточной цитофлуориметрии позволяет дифференцировать классические варианты хронических В-лимфопроточных заболеваний, однако встречаются атипичные случаи сложные для интерпретации, что послужило основанием для поиска новых дифференциальных маркеров.

Цель исследования. Анализ диагностической значимости моноклональных маркеров CD200, CD103, CD11c в дифференциальной диагностике волосатоклеточного лейкоза, лимфомы из клеток мантии, лимфомы маргинальной зоны селезенки.

Материалы и методы. в исследование было включено 22 больных с подозрением на В-хронические лимфопроточные заболевания. Пациентам были проведены: общий анализ крови, миелограмма, иммунофенотипирование. Иммунофенотипирование периферической крови проводилось на анализаторе Beckman Coulter Navios (США) в три этапа: скрининговая панель, В-клеточная панель, панель с дифференциальными маркерами CD 200, CD103, CD11c. Во всех образцах периферической крови исследовали экспрессию CD 200, CD103, CD11c для дифференциальной диагностики хронического лимфолейкоза, волосатоклеточного лейкоза, лимфомы из клеток мантии, лимфомы маргинальной зоны селезенки.

Результаты и обсуждение. У 18-ти пациентов был диагностирован ХЛЛ, 2-а-ХЛЛ у 1-го- лимфома маргинальной зоны селезенки, у 1-го - волосатоклеточный лейкоз. Диагностика вариантов В-ЛПЗ осуществлялась в соответствии с критериями классификации ВОЗ

2017г [1]. У 1-го пациента диагностирована лимфома маргинальной зоны селезенки. Варианты иммунофенотипа были следующие: CD5+, CD43+. Экспрессия CD200 на опухолевых В-клетках в этой группе была наиболее гетерогенной. Экспрессия CD200 отмечалась у 1-го пациента с лимфомой маргинальной зоны селезенки. Экспрессия CD103+ также отмечалась у пациента с лимфомой маргинальной зоны селезенки. У 1-го пациента с волосатоклеточным лейкозом имела место выраженная экспрессия CD200.

Заключение. Отсутствие экспрессии CD200 на опухолевых В-лимфоцитах исключает диагноз ХЛЛ и типичного ВКЛ, что описывается со всеми изученными нами данными литературы [2]. Следовательно, при отсутствии или сниженной экспрессии CD200 следует направить диагностический поиск в сторону ЛМЗС и ЛКЗМ. Напротив, высокая экспрессия CD200 в трудных для интерпретации случаях может учитываться в пользу ХЛЛ. Исходя из данных литературы, дифференциальные маркеры CD200, CD103, CD11c показали достаточно высокую эффективность в диагностике волосатоклеточного лейкоза, лимфомы из клеток мантии, лимфомы маргинальной зоны селезенки и лимфомы из клеток мантийной зоны [3].

Список литературы:

1. Campo E, et al. The 2008 WHO classification of lymphoid neoplasms and beyond: evolving concepts and practical applications. Blood, The Journal of the American Society of Hematology. 2011;117(19):5019–5032.
2. Миролубова ЮВ, Стадник ЕА, Никулина ТС, Стругов ВВ, Андреева ТО, Вириц ЮВ, Грозов

РВ, Зарицкий АЮ. Роль поверхностного маркера cd200 в дифференциальной диагностике злокачественных В-клеточных лимфопрлиферативных

заболеваний. Клиническая онкогематология. 2017;10(2):169–175.

ТҮЙІН

БАКТИКУЛОВА К.В., БОРИСОВА Е.Ф.,
САГЫНДЫКОВА Н.С., ТОЙМАНОВА В.А.,
ЖУАСОВА Л.Б.

СОЗЫЛМАЛЫ В-ЛИМФОПРОЛИФЕРАТИВТІ АУРУЛАРДЫ АҒЫНДЫ ЦИТОФЛУРОМЕТРИЯ ӘДІСІМЕН ДИАГНОСТИКАЛАУДА CD 200, CD 103, CD 11C ДИФФЕРЕНЦИАЛДЫ МАРКЕРЛЕРІНІҢ РӨЛІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мультипараметрлік ағынды цитофлуориметрияның көмегімен иммунофенотиптеуді жүргізу созылмалы В-лимфопрлиферативті аурулардың классикалық нұсқаларын саралауға мүмкіндік береді, алайда жаңа дифференциалды маркерлерді іздеуге негіз болған түсіндіру қиын атиптік жағдайлар бар.

Негізгі сөздер: мультипараметрлік ағынды цитофлуориметрия, дифференциалды маркерлер, CD200, CD103, CD11c.

SUMMARY

BAKTIKULOVA K. V., BORISOVA E. F.,
SAGYNDYKOVA N. S., TOYMANOVA V. A.,
ZHUASOVA L. B.

THE ROLE OF DIFFERENTIAL MARKERS CD 200, CD 103, CD 11C IN THE DIAGNOSIS OF CHRONIC B-LYMPHOPROLIFERATIVE DISEASES BY FLOW CYTOFLUOMETRY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Immunophenotyping using multiparametric flow cytometry makes it possible to differentiate classic variants of chronic B-lymphoproliferative diseases, however, atypical cases are difficult to interpret, which served as the basis for the search for new differential markers.

Keywords: multiparametric flow cytometry, differential markers, CD200, CD103, CD11c.

УРЕКЕШОВ Б.С., БЕКМЫРЗА М., СЕРИКОВА Ж.

ТУБЕРКУЛЕЗ ТУДЫРАТЫН МИКОБАКТЕРИЯЛАРДЫҢ ЗАМАНАУИ ДИАГНОСТИКАСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Туберкулез қоздырғыштарын анықтау үшін қолданылатын жалпы әдістерді ескере отырып, қарапайым және тиімді нұсқаларды қарастырған жөн. Зерттеудің негізгі әдістері ретінде бактериоскопиялық, бактериологиялық, биологиялық, аллергиялық және молекулалық биологиялық қолданылады. Қазіргі заманғы әдістер ретінде біз ең көп таралған құрылғылардың артықшылықтарын қарастырдық.

Негізгі сөздер: туберкулез, микобактерия, заманауи диагностика, ТМД елдері, туберкулез қоздырғыш

Өзектілігі. Туберкулез қоздырғыштарын анықтауда қолданылатын жалпылама әдістерді қарастыра отырып, жеңіл әрі тиімді варианттарды қарастыру керек. Қазіргі күнге дейін өзектілігін жоғалтпаған туберкулез ауруын анықтауда қолданылатын әдістерді іздеп қарастырдық. Негізгі зерттеу әдістері ретінде бактериоскопиялық, бактериологиялық, биологиялық, аллергиялық, және молекулалық-биологиялық қолданылады. Қазіргі уақытта қолданылатын туберкулезді анықтауда қолданылатын заманауи әдістер және олардың тиімділігі. Қазақстан және ТМД елдеріндегі жоғары дәрежеде туберкулез қоздырғыштарын анықтайтын құрылғыларды сипаттай отырып олардың жұмыс жасау принциптерін түсіну.

Зерттеу мақсаты. Туберкулез қоздыратын микобактерия варианттарын анықтауда қолданылатын әдістерді қарастыру және олардың басты қызметін ашып көрсету, айырмашылықтарын ажарату. Жалпы туберкулез қоздырғыштарының диагностикасына сипаттама беру. Қазақстанда туберкулез қоздырғышын анықтайтын лабораториялар. Қазақстанда заманауи қолданылатын аппараттармен танысу және жұмыс істеу принциптерін талдау.

Материалдар және әдістер. Ақтөбе облысы мен Қызылорда облыстарынан алынған туберкулез қоздырғыштарын зерттеуде қолданылатын аппараттар тізімі мен жалпы Қазақстан бойынша туберкулез кездесу жиіліктері туралы мәлеметтер жинап талдау жүргіздік.

Нәтижелер мен талқылау. Қызылорда және Ақтөбе облыстарының туберкулезге қарсы диспансерлерінде туберкулез қоздырғыштарын анықтайтын құрылғылармен таныстық. Мамандардың көмегімен зерттеу барысын және нәтижесін қортындылауды қарастырдық. GeneXpert құрылғысының жұмыс жасау принципі бойынша картридж арқылы талдау жұмыстарын жүргізудің маңызын және тиімділігін түсінуге мүмкіндік алдық. Қазіргі таңдағы ол құрылғылардан бөлекте анықтаудың басқа мүмкіншіліктерін қарастырдық.

Қорытынды. Зерттеген аппараттар және әдістер лабораториялық диагностикада бірқатар тиімді ерекшеліктерін көрсете отырып, талдау жүргіздік. Негізгі құрал ретінде GeneXpert құралының артықшылығы

ретінде тоқталсақ: ең алдымен уақыттың тиімді болуымен ерекшеленеді, себебі туберкулез қоздырғышы қаншалық қауіпті әрі жиі кездесетінін білеміз. Сонымен қатар антибиотик тағайындауда рифампицинге төзімділігін тексерудің жеңілдігінде, клиникалық көріністерді алуға және қаражат жағынан картридждердің тиімді болуы оң ықпалын тигізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан»: Ұлттық энциклопедия. Бас редактор Ә. Нысанбаев. Алматы «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 1998 жыл. VIII том
2. Патологиялық анатомия терминдерінің орысша – латынша – қазақша түсініктеме сөздігі. Ақтөбе.
3. Рақышев ҒБ, Вядро ГА, Бугаков АА. Балалар мен жасөспірімдердегі туберкулез.

РЕЗЮМЕ

УРЕКЕШОВ Б.С., БЕКМЫРЗА М.А.,
СЕРИКОВА Ж.К.

СОВРЕМЕННАЯ ДИАГНОСТИКА МИКОБАКТЕРИЙ, ВЫЗЫВАЮЩИХ ТУБЕРКУЛЕЗ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Следует рассматривать простые и эффективные варианты, учитывая общие методы, применяемые для выявления возбудителей туберкулеза. В качестве основных методов исследования применяют бактериоскопический, бактериологический, биологический, аллергический и молекулярно-биологический. В качестве современных методов мы рассмотрели преимущества наиболее распространенных на сегодняшний день устройств.

Ключевые слова: туберкулез, микобактерия, современная диагностика, возбудитель туберкулеза, страны СНГ

SUMMARY

UREKESHOV B.S., BEKMYRZA M.A.,
SERIKOVA ZH.K.

MODERN DIAGNOSTICS OF MYCOBACTERIA CAUSING TUBERCULOSIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Simple and effective options should be considered, given the general methods used to detect TB pathogens. As the main research methods, bacterioscopic, bacteriological, biological, allergic and molecular biological are used. As modern methods, we considered the advantages of the most common devices today.

Keywords: tuberculosis, mycobacteria, modern diagnostics, CIS countries, tuberculosis pathogen

АХМЕТОВА С.Ж., КАЛИЕВ А.Р., ОНГАРОВА М.Э., БАЙНАЗАРОВА А.Т., ЖУМАБАЕВА Д.Б.

КОРОНАВИРУСНАЯ ИНФЕКЦИЯ У ЛИЦ, БОЛЬНЫХ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ В АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ ЗА ПЕРИОД 2021 ГОД

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Целью данной работы является изучение морфологических изменений поджелудочной железы при COVID-19 у пациентов с сахарным диабетом. По результатам анализа, мы заметили склероз сосудистых стенок и очаговый липоматоз, что усугубило течение сахарного диабета с COVID-19.

Ключевые слова: COVID-19, поджелудочная железа, сахарный диабет, склероз, сосудистые стенки

Актуальность. В 2020 г. мир столкнулся с глобальной проблемой, связанной с вторжением нового коронавируса SARS COV-2[1]. Мировые и

отечественные данные свидетельствуют о более высокой смертности пациентов с сахарным диабетом (СД) вследствие COVID-19 и особенностей состояния их

иммунного статуса и иммунного ответа на вирусную атаку, чрезмерно высокой активности вируса в условиях гипергликемии, которые часто сопутствуют течению СД [2]. В поджелудочной железе, как и во многих других органах, в первую очередь, и достаточно постоянно наблюдались сосудистые расстройства, вплоть до образования тромбов в сосудах разного калибра и мелкие очаги некрозов, как в островках, так и в экзокринной части железы. [3]

Цель исследования. Изучить характерные морфологические изменения поджелудочной железы при COVID-19 у больных с сахарным диабетом в Актобинской области за 2021 год в трех возрастных категориях (С 30 до 50 лет, с 51 до 70 лет, с 71 до 94 лет) на основе гистологических и макроскопических исследований препаратов поджелудочной железы.

Материалы и методы. Провели анализ протоколов вскрытий, медицинских карт и аутопсийного материала поджелудочной железы 54-х умерших (из них 25 жен. и 29 муж.) от COVID-19 коморбидный фон СД, в трех возрастных категориях 1. С 30-ти до 50-ти лет, 2. с 51-го до 70-ти лет, 3. с 71-го до 94-х лет. Кусочки органов для гистологического исследования были окрашены Ван-Гизон и Судан 3 в патологоанатомическом бюро Актобинской области.

Результаты и обсуждение. В первой возрастной группе (с 30 до 50 лет), состоящей из четырех человек, у 75% наблюдались нарушения архитектоники за счет распространенных очагов фиброза, формирующих крупные тяжи, дольки резко уменьшены в объеме, представлены мелкими скоплениями ацинарных клеток. У второй возрастной группы (с 51-го до 70-ти лет), состоящей из 24-х человек, у 41.67% зарегистрирован

очаговый склероз, формирующийся в более крупные тяжи, идущие в строму и очаги липоматоза. У 16.67% отмечается внутريدольковый и междольковый отек. В третьей возрастной группе (с 71-го до 94-х лет), состоящей из 26-ти человек, у 30,77 % наблюдался склероз, очаговые разрастания соединительной и жировой ткани как в строме, так и в паренхиме, отек между ацинарными клетками, долями.

Заключение. Проанализировав макроскопические и микроскопические исследования поджелудочной железы, мы пришли к выводу, что коронавирусная инфекция усугубляет течение СД, а именно, склероз стенок сосудов и неравномерное полнокровие поджелудочной железы. в связи с этим современные подходы к лечению COVID-19 должны быть строго направлены не только на этиологию и патогенез вирусной инфекции, но и на осложнения течения фоновых заболеваний, в данном случае, сахарный диабет.

Список литературы:

1. Шестакова МВ, Мокрышева НГ, Дедов ИИ. Сахарный диабет в условиях вирусной пандемии COVID-19: особенности течения и лечения. Сахарный диабет. 2020;23(2):132–139.
2. Шестакова МВ, и др. Сахарный диабет и COVID-19: анализ клинических исходов по данным регистра сахарного диабета Российской Федерации. Проблемы эндокринологии. 2020;66(1):35–46.
3. Рыбакова МГ, Карев ВЕ, Кузнецова ИА. Патологическая анатомия новой коронавирусной инфекции COVID-19. Первые впечатления. Архив патологии. 2020;82(5):5–15.

ТҮЙІН

АХМЕТОВА С.Ж., КАЛИЕВ А.Р., ОНГАРОВА М.Э., БАЙНАЗАРОВА А.Т. ЖУМАБАЕВА Д.Б.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША 2021 ЖЫЛЫНДАҒЫ ҚАНТ ДИАБЕТИМЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДЫҢ КОРОНАВИРУСТЫ ИНФЕКЦИЯСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қант диабетімен ауыратын науқастардың COVID-19 ауруына шалдыққан кезіндегі ұйқы безінің морфологиялық өзгерістерін анықтау барысында склероз және ошақтық липоматоз, бөлікше аралық және бөлікше ішілік ісінулер байқалды. COVID-19 вирусы қант диабетінің ағымын ауырлатып жібергенің байқадық.

Негізгі сөздер: COVID-19, ұйқы безі, қант диабеті, склероз, тамыр қабырғалары

SUMMARY

AKHMETOVA S.ZH., KALIYEV A.R., ONGAROVA M.E., BAINAZAROVA A.T. ZHUMABAYEVA D.B.

CORONAVIRUS INFECTION IN PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS IN AKTOBE REGION FOR THE PERIOD 2021

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The purpose of this work is to study the morphological changes of pancreas in COVID-19 in patients with diabetes mellitus. According to the results of the analysis, we noticed sclerosis of the vascular walls and focal lipomatosis, which aggravated the course of the diabetes mellitus with COVID-19.

Keywords: COVID-19, pancreas, diabetes mellitus, sclerosis, vascular walls

ТАУМАНОВА Г.К., ЖАНАМАНОВА Р.Н., ЖАНАТОВА А.А., МАРАТОВА Ф.М.

**ТУБЕРКУЛЕЗБЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДАҒЫ КОРОНОВИРУСТЫҚ
ИНФЕКЦИЯ КЛИНИКАСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Туберкулездің ауыр ауыртпалығы бар көптеген елдерде пандемия басталғаннан бері 2020 жылдың бірнеше айында туберкулез туралы хабарламалар саны едәуір азайды, өйткені пандемиямен күресу шаралары қабылданды [2]. Туберкулездің COVID-19-ға ауырлататын әсері осы аурулардың ауыр немесе кең таралған түрлері жағдайында анықталды. Туберкулез мен COVID-19 арасындағы неғұрлым сенімді байланысты анықтау үшін қосымша бақылаулар қажет.

Негізгі сөздер: COVID-19, туберкулез, пандемия, байланыс, күресу шаралар

Өзектілігі. Жаңа коронавирус (COVID-19) және туберкулез (ТБ) сәйкесінше ең жаңа және ең көне жаһандық қауіптердің бірі болып табылады. Covid-19 дәуірінде Денсаулық сақтау жүйесінің covid-19 эпидемиясына шоғырлануына байланысты туберкулезбен күресудің ұлттық бағдарламасына аз көңіл бөлінді, бұл жаһандық туберкулез эпидемиясының өршуіне әкелді. COVID-19 пандемиясы туберкулездің алдын алу және емдеу саласында қол жеткізген барлық жетістіктердің азаймауы маңызды екенін ұмытпау қажет.

Зерттеу мақсаты. Бұл зерттеуде біз COVID-19 біріктірілген туберкулезбен ауыратын науқастардың сипаттамаларын, клиникасының ағымын қарастыру.

Материалдар мен әдістер. Scopus, PubMed/Medline, Embase және Web of Science дерекқорларын қолдана отырып, жүйелі зерттеу жүргізілді. ТБ/COVID-19 бірлескен инфекциясы туралы 2019-2021 жылдар аралығында жарияланған есептер, протоколдар жиынтығы зерттелді. Бұл зерттеуде біз туберкулез бен COVID-19 арасындағы байланысты зерттедік.

Нәтижелер мен талқылау. Туберкулезбен ауыратын науқастар COVID-19 жұқтыруы мүмкін. Covid-19 және туберкулез, берілу әдісімен біршама ерекшеленсе де, қызба, ентігу және жөтел сияқты ұқсас клиникалық белгілер мен көріністерге ие. Алайда, бұл белгілер бір-бірінен сәл өзгеше. COVID-19

таралуына байланысты SARS-CoV-2 вирусының иммунитетке әсерін ескере отырып ТБ скринингі мен диагностикасына көзқарас, науқастардың жағдайы мен шарттары әртүрлі өзгергені әбден байқалды. Осы екі ауруды бір-бірінен ажырататын маңызды сәт-клиникалық белгілердің пайда болу уақыты, ол COVID-19 пациенттерінде тез жүреді, бірақ туберкулезбен ауыратын адамдарда ауру ағымы ұзақ уақыт алады.

Қорытынды. Екі аурудың да егде жастағы, қант диабеті, иммундық тапшылығы, АИТВ және ӨСОА сияқты қауіп факторлары ұқсас. Сонымен, осы екі аурудың бір уақытта пайда болуына жол бермеу үшін covid-19 өршуі кезінде туберкулезді анықтауға және оны үнемі бақылауға арналған тұрақты бағдарлама ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Информационная записка ВОЗ. COVID-19: соображения в отношении лечения туберкулеза (ТБ). 2021г.
2. Старшинова АА, и др. Туберкулез в условиях новой коронавирусной инфекции. Педиатрия. 2021;100(2):
3. Малашёнков ЕА, и др. Новая коронавирусная инфекция (COVID-19) у больных туберкулезом в Санкт-Петербурге. Журнал инфектологии. 2021;13(2):38–43.

РЕЗЮМЕТАУМАНОВА Г.К., ЖАНАМАНОВА Р.Н.,
ЖАНАТОВА А.А., МАРАТОВА Ф.М.**ОСОБЕННОСТИ КЛИНИКИ
КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ У БОЛЬНЫХ
ТУБЕРКУЛЕЗОМ**Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

С начала пандемии во многих странах с тяжелым бременем туберкулеза количество уведомлений о туберкулезе существенно сократилось в течение нескольких месяцев 2020 г., поскольку принимались меры по борьбе с пандемией (2). Выявлено отягощающее влияние туберкулеза на COVID-19 в

SUMMARYTAUMANOVA G.K., ZHANAMANOVA R.N.,
ZHANATOVA A.A., MARATOVA F.M.**FEATURES OF THE CLINIC OF CORONAVIRUS
INFECTION IN PATIENTS WITH TUBERCULOSIS**West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

An aggravating effect of tuberculosis on COVID-19 was revealed in the case of severe or widespread forms of these diseases. Since the onset of the pandemic in many high-burden TB countries, TB notifications have declined substantially over several months of 2020 as pandemic control measures have been put in place (2). Further observations are required to identify stronger associations

случае тяжёлых или распространённых форм этих заболеваний. Требуется дальнейшие наблюдения для выявления более достоверных взаимосвязей туберкулёза и COVID-19.

Ключевые слова: COVID-19, туберкулез, пандемия, взаимосвязь, меры борьбы с пандемией

between TB and COVID-19.

Keywords: COVID-19, tuberculosis, pandemic, communication, control measures

КУРМАНГАЛИЕВА С.С., АЛИБАЕВА Д., КУРМАНГАЛИЕВА Д.К.

ОСОБЕННОСТИ МИКРОБИОТЫ ТОЛСТОГО КИШЕЧНИКА ПРИ ЦИРРОЗАХ ПЕЧЕНИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Мы определили роль нарушений в составе микрофлоры толстого кишечника при циррозе печени различной этиологии. Сравнивая нозологические формы вирусной и алкогольной этиологии, было отмечено, что наибольшее изменение микробиоценоза толстой кишки наблюдалось у больных циррозом печени алкогольной этиологии.

Ключевые слова: микрофлора, толстый кишечник, цирроз печени, вирусная, алкогольная этиология

Актуальность. Циррозы печени (ЦП) – актуальная проблема современной клинической медицины. ЦП занимает 2-4-е места среди причин госпитализации, утраты трудоспособности и смертности населения в наиболее трудоспособном возрасте 20-60 лет [1]. Воспалительные изменения слизистой, развитие избыточного бактериального роста в кишечнике, которые выявляются при ЦП, приводят к развитию эндотоксемии, становятся фактором риска формирования системных поражений, усугубляют печеночно-клеточную недостаточность и энцефалопатию [26].

Цель исследования. Выявить особенности нарушений состава микрофлоры толстого кишечника у больных циррозом печени.

Материалы и методы. В рамках работы было проведено обследование 108-ми пациентов с диагнозом «цирроз печени»: из них мужчин — 62 (57,4%), женщин — 46 (42,6%). Средний возраст пациентов составил $53,89 \pm 10,22$. Всем больным проводилось исследование кала на дисбактериоз. Контрольная группа – для изучения нормальной микрофлоры толстого кишечника.

Результаты и обсуждение. Для микрофлоры толстого кишечника взрослых жителей г. Актобе характерен незначительный дефицит лактофлоры: при норме лактобактерий 107-108, в контрольной группе мы получили результат менее 107. Изменение состава кишечника на бифидобактерии мы не обнаружили. У больных циррозом печени отмечается усиленный рост условно-патогенной флоры — Enterobacter, грибов рода Candida и золотистого стафилококка ($p < 0,05$) отмечается увеличение численности E. coli с изменёнными биологическими свойствами (со сниженной

ферментативной активностью), появлением отсутствующих в норме гемолизирующих форм E. coli.

Заключение. При анализе дисбиотических изменений кишечника в зависимости от продолжительности заболевания выявлено: при продолжительности заболевания до 1-го года выявляется дисбактериоз I-ой степени ($p < 0,05$), II-ой степени и III-ей ($p > 0,05$) степени. При продолжительности заболевания от 1-го до 3-х лет выявляется дисбактериоз I-ой ($p > 0,05$) степени, II-ой ($p < 0,05$) степени, III-ей и IV-ой ($p > 0,05$) степеней. При продолжительности заболевания от 3-х до 5-ти лет у больных выявлен дисбактериоз всех четырех степеней, достоверных различий выявлено не было. При продолжительности заболевания от 5-ти до 10-ти лет достоверное различие имеется при дисбактериозе IV-ой степени ($p < 0,05$). Сравнивая нозологические формы вирусной и алкогольной этиологии, отмечено, что наибольшее изменение микробиоценоза толстой кишки наблюдалось у пациентов с ЦП алкогольной этиологией — выявлено наибольшее увеличение титра E. coli со сниженной ферментативной активностью и увеличение грибов рода Candida на 6 порядков по сравнению с группой контроля, также отмечено увеличение числа гемолитических E. coli, Clostridium.

Список литературы:

1. Козлова ИВ. Пахомова АЛ. Практическая гастроэнтерология : руководство для врачей: в 2 ч. М.: Дрофа, 2010;2:496с.
2. Селиверстов ПВ. Дисбиоз кишечника и пути коррекции у больных хроническими заболеваниями печени: автореф. дис.канд. мед. наук. СПб. 2011;23с.

ТҮЙІН

КУРМАНГАЛИЕВА С.С., АЛИБАЕВА Д.,
КУРМАНГАЛИЕВА Д.К.

**БАУЫР ЦИРРОЗЫНДАҒЫ ТОҚ ІШЕГІ
МИКРОБИОТАЛАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтобе, Қазақстан

Біз әртүрлі этиологиялы бауыр циррозында тоқ ішек микрофлорасының құрамының бұзылуының рөлін анықтадық. Вирустық және алкогольдік этиологияның нозологиялық формаларын салыстыра отырып, тоқ ішек микробиоценозының ең үлкен өзгерісі алкогольді этиологияның циррозы бар науқастарда байқалғаны атап өтілді.

Негізгі сөздер: микрофлора, тоқ ішек, бауыр циррозы, вирустық, алкогольді

SUMMARY

KURMANGALIYEVA S.S., ALIBAYEVA D.,
KURMANGALIEVA D.

**FEATURES OF THE COLON MICROBIOTA IN
LIVER CIRRHOSIS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

We have determined the role of disturbances in the composition of the microflora of the large intestine in cirrhosis of the liver of various etiologies. Comparing the nosological forms of viral and alcoholic etiology, it was noted that the greatest change in the microbiocenosis of the colon was observed in patients with cirrhosis of alcoholic etiology.

Keywords: Microflora, large intestine, liver cirrhosis, viral, alcoholic

КУРМАНГАЛИЕВА С.С., ТАУМАНОВА Г.К., МУСАБАЕВА С.Ж., БАКТЫБАЕВА Г.А.

**РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ КАЧЕСТВЕННОГО СОСТАВА ВОЗБУДИТЕЛЕЙ
ПНЕВМОНИИ ДО- И ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19 В г. АҚТОБЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Проведен ретроспективный анализ результатов исследования мокроты больных пневмонией. Наибольший пик заболеваемости Covid-19 пришелся на летний месяц – июнь 2020 года. Наиболее распространенным возбудителем пневмонии до- и во время пандемии Covid-19 является *Streptococcus mitis*, *Streptococcus agalactiae*.

Ключевые слова: Covid-19, мокрота, пневмония, *Streptococcus mitis*, *Streptococcus agalactiae*

Актуальность. Выявление основных факторов риска неблагоприятного исхода может способствовать спасению жизни больных и уменьшению бремени заболевания. У большинства пациентов диагностируется пневмония, особенно тяжело протекает заболевание у лиц с сопутствующими хроническими заболеваниями, т. к. COVID-19 приводит к их декомпенсации, что может закончиться летальным исходом. [1]

Цель исследования. Целью данного исследования является сравнительная оценка качественного состава возбудителей пневмонии до- и во время пандемии Covid-19 в г. Ақтобе.

Материалы и методы. Проведен ретроспективный анализ данных результатов исследования мокроты больных пневмонией бактериологической лабораторией МЦ “МИКРОЛАБСЕРВИС” г. Ақтобе. Для исследования были выбраны результаты летних месяцев (июнь, июль, август) 2019, 2020 гг.

Результаты и обсуждение. До периода пандемии в 2019 году в течение 3-х летних месяцев было исследовано 150 изолятов, выделенных от больных пневмонией. При анализе возбудителей были выделены 20 микроорганизмов. Наибольший пик заболеваемости Covid-19 выпал на летний месяц – июнь 2020 года. За июнь месяц было исследовано 88 изолятов, выделенных от больных пневмонией. Всего было обнаружено

17 микроорганизмов, наиболее часто встречались: *Streptococcus mitis* - 28 %, *Streptococcus agalactiae* - 24 %, *Streptococcus salivarius* - 14 %, *Streptococcus mutans* – 7%. В июле месяце 2020 года было исследовано 102 изолята, всего было выявлено 17 микроорганизмов. Наиболее часто встречались: *Streptococcus agalactiae* - 17 %, *Streptococcus mitis* - 12 %, *Streptococcus pyogenes* - 10 %, *Enterobacter aerogenes* - 9 %. В августе месяце 2020 года было исследовано 89 изолята, всего было выявлено 13 микроорганизмов. Наиболее часто встречались: *Streptococcus agalactiae* - 19 %, *Streptococcus mitis* - 16 %, *Klebsiella pneumoniae* – 13 %, *Streptococcus viridans* – 12 %

Заключение. Отмечено увеличение исследований на возбудителей пневмонии в летние месяцы во время пандемии на 86 %, 150 изолятов – до пандемии, 279 – во время пандемии. Наиболее часто встречающимся возбудителем пневмоний до- и во время пандемии Covid-19 является *Streptococcus mitis*, *Streptococcus agalactiae*.

Список литературы:

1. Салухов ВВ, и др. Актуальные вопросы диагностики, обследования и лечения больных с COVID-19-ассоциированной пневмонией в различных странах и континентах. Медицинский совет. 2020;21:96–102.

ТҮЙІН

КУРМАНГАЛИЕВА С.С., ТАУМАНОВА Г.К.,
МУСАБАЕВА С.Ж., БАКТЫБАЕВА Г.А.

**АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДАҒЫ КОВИД-19
ПАНДЕМИЯСЫНА ДЕЙІН ЖӘНЕ КЕЗІНДЕ
ПНЕВМОНИЯ ҚОЗҒАНДАРЫНЫҢ САПАЛЫҚ
ҚҰРАМЫНА РЕТРОСПЕКТИВТІ ТАЛДАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Пневмониямен ауыратын науқастардың қақырығын зерттеу нәтижелерінің деректерін ретроспективті талдау жүргізілді. 2020 жылдың Covid-19 ауруының ең үлкен шыңы жаз айы – маусымға түсті. Covid-19 пандемиясына дейін және кезінде пневмонияның ең көп таралған қоздырғышы – Streptococcus mitis, Streptococcus agalactiae.

Негізгі сөздер: Covid-19, қақырық, пневмония, Streptococcus mitis, Streptococcus agalactiae

SUMMARY

KURMANGALIYEVA S.S., TAUMANOVA G.K.,
MUSABAYEVA S.ZH., BAKHTYBAYEVA G

**RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE
QUALITATIVE COMPOSITION OF PNEUMONIA
PATHOGENS BEFORE AND DURING THE
COVID-19 PANDEMIC IN AKTOBE**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Retrospective analysis of the results of the sputum research of patients with pneumonia was carried out. The greatest peak in the incidence of Covid-19 fell on the summer month – June 2020. The most common causative agent of pneumonia before and during the Covid-19 pandemic is Streptococcus mitis, Streptococcus agalactiae.

Keywords: Covid-19, sputum, pneumonia, Streptococcus mitis, Streptococcus agalactiae

ТАУМАНОВА Г.К., ИЛЕМЕСОВА Д.Е., ЕРМЕКОВА А.А., МУХАМБЕТОВ Б.

**ИССЛЕДОВАНИЕ ОБЩЕЙ БАКТЕРИАЛЬНОЙ ОБСЕМЕНЕННОСТИ
СМАРТФОНОВ И АНАЛИЗ ДЕЙСТВИЯ АНТИБАКТЕРИАЛЬНЫХ САЛФЕТОК
НА НЕЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан.

Каждый день мобильный телефон находится под рукой и хранит следы повседневной жизни в виде микроорганизмов. Наше исследование общего бактериального загрязнения смартфонов студентов ЗКМУ и влияния антибактериальных салфеток на микрофлору мобильных телефонов. В ходе исследования рост колоний микроорганизмов в мазках, взятых с мобильных телефонов, наблюдался как до, так и после обработки экранов смартфонов.

Ключевые слова: мобильный телефон, микроорганизмы, антибактериальные салфетки, мазки, обработка

Актуальность. С начала эксплуатации мобильных телефонов прошло около 30-ти лет. Они укрепились на позиции главного аксессуара в повседневной жизни. Каждый день мобильный телефон находится под рукой и хранит на себе следы повседневной жизни в виде микроорганизмов. Разнообразие микрофлоры мобильных телефонов растет с каждым днем. Телефон является благоприятным местом пребывания микроорганизмов, т.к. он часто нагревается, контактирует с кожей и пищевыми продуктами, человек постоянно подносит его ко рту, держит в грязных руках. Особое внимание следует обратить на таких владельцевотовых телефонов, как медицинский персонал и студенты медицинского вуза. Проведены исследования в странах Европы и Азии. Результаты этих исследований показали, что 98% мобильных телефонов обсеменены микроорганизмами, из них 34% условно-патогенной микрофлорой. На мобильных телефонах обитают Streptococcus spp., S. aureus, Salmonella spp., E. coli, P. aeruginosa, Acinetobacter spp., Enterococcus spp. и др.

Цель исследования. 1. Исследование общей бактериальной обсемененности смартфонов студентов ЗКМУ. 2. Действие антибактериальных салфеток на микрофлору мобильных телефонов.

Материалы и методы. Взятие материалов производилось до и после обработки антибактериальными средствами. Для обработки поверхностей применили различные антибактериальные влажные салфетки.

Результаты и обсуждение. В ходе исследования наблюдался рост колоний микроорганизмов в смывах, взятых с мобильных телефонов как до, так и после обработки экранов смартфонов. Количество колоний, выросших со смывов только экранов смартфонов до обработки, в среднем составило 7,9., а после обработки влажными салфетками -3,4. Выросшие колонии были описаны по внешнему виду: колонии разных микроорганизмов отличаются по своим размерам, форме, поверхности, окраске, прозрачности и т.д. Также были подсчитаны КоЕ, которое составило 76-84 КоЕ/см² до обработки и 31-42 КоЕ/см².

Заклучение. Полученные результаты говорят о том, что телефон может участвовать в цепочке переноса условно-патогенных микроорганизмов, а иногда и стать причиной возникновения инфекционного заболевания. В ходе исследования мы подтвердили сам факт того, что на экране телефона присутствует бактериальное загрязнение. Кроме того, проведенный эксперимент позволил нам усомниться в эффективности антибактериальных салфеток, так как после их использования через некоторое время количество дрожжевых грибов на поверхности экрана значительно увеличилось. Поэтому необходима ежедневная дезинфекция более сильными антибактериальными средствами и соблюдение режима мытья рук.

ТҮЙІН

ТАУМАНОВА Г.К., ИЛЕМЕСОВА Д.Е.,
ЕРМЕКОВА А., МУХАМБЕТОВ Б.

СМАРТФОНДАРДЫҢ ЖАЛПЫ БАКТЕРИЯЛЫҚ ЛАСТАУЫН ЗЕРТТЕУ ЖӘНЕ АНТИБАКТЕРИЯЛЫҚ МАЙЛЫҚТАРДЫҢ ӘСЕРІН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Күн сайын ұялы телефон қол астында және микроорганизмдер түрінде күнделікті өмірдің іздерін сақтайды. БҚМУ студенттерінің смартфондарының жалпы бактериялық ластануын және бактерияға қарсы майлықтардың ұялы телефон микрофлорасына әсерін зерттеу. Зерттеу барысында ұялы телефондардан алынған тампондарда микроорганизмдер колонияларының өсуі смартфондардың экрандарын өңдеуге дейін де, одан кейін де байқалды.

Негізгі сөздер: ұялы телефон, микроорганизмдер, Бактерияға қарсы майлықтар, жағындылар, емдеу

Список литературы:

1. Kilic IH, et al. The microbial colonisation of mobile phone used by healthcare staffs. Pakistan journal of biological sciences: PJBS. 2009;12(11):882–884.
2. Воробьева АА, и др. Мобильный телефон как фактор переноса условно-патогенных микроорганизмов. Медицина завтрашнего дня. 2018;147–148.
3. Al-Abdalall АНА. Isolation and identification of microbes associated with mobile phones in Dammam in eastern Saudi Arabia. Journal of Family and Community Medicine. 2010;17(1):11.

SUMMARY

TAUMANOVA G.K., ILEMESOVA D.,
ERMEKOVA A., MUKHAMBETOV B.

STUDY OF THE GENERAL BACTERIAL CONTAMINATION OF SMARTPHONES AND ANALYSIS OF THE ACTION OF ANTIBACTERIAL WIPES ON IT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Every day, a mobile phone is at hand and stores traces of everyday life in the form of microorganisms. Our study of the general bacterial contamination of smartphones of WKMU students and the effect of antibacterial wipes on the microflora of mobile phones. During the study, the growth of colonies of microorganisms in swabs taken from mobile phones was observed both before and after processing the screens of smartphones.

Keywords: Mobile phone, microorganisms, antibacterial wipes, swabs, processing

КУРМАНГАЗИН М.С., ИСКАКОВА А.Н., САЙЫМ Қ.Д., САҒЫМБАЙ Е.С.

КЛИНИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕ БАУЫР ФИБРОЗЫНЫҢ ЖАНАМА ИНДЕКСТЕРІНІҢ БОЛЖАМДЫ ҚҰНДЫЛЫҒЫН АНЫҚТАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты – жанама эластографиямен салыстырғанда бауыр фиброзының жанама индекстерінің болжамды құндылығын анықтау.

Негізгі сөздер: эластография, бауыр фиброзы, жанама индекстер, болжам, құндылық

Өзектілігі. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДСҰ) бағалауы бойынша, әлемде созылмалы вирусты С гепатитімен (СВСГ) ауратын 80 миллион пациентті зақымдайтын және жылына 0,7

миллион адамның өліміне себеп болатын цирроз бен бауыр қатерлі ісігінің негізгі себебі гепатит С вирусы шақырған инфекция болып табылады [1]. Бұл ауруға тән ерекшелігі оның симптомсыз кеш анықталуы

немесе спецификалық емес клиникалық көріністердің болуы болып табылады. Вирусқа қарсы емдеу аурудың бастапқы кезеңдерінде тиімді болғандықтан, бауырға қауіп төндіретін жағдайлар мен коморбидтіліктің дамуына жол бермейді [2], бауыр фиброзын ерте және дәл диагностикалау өте маңызды міндет болып табылады. Фиброз кезеңін дәл анықтау аурудың болжамын бағалауда, терапевтік тактиканы және бақылау қарқындылығын анықтауда маңызды [3].

Бауыр эластографиясы – фиброз дәрежесін анықтаудың заманауи инвазивті емес әдісі. Алайда, кейбір медициналық мекемелерде бауыр эластометриясын жүргізудің қиындығына, сондай-ақ патенттелген формулаларға негізделген қымбат зерттеулерге байланысты СВСГ бар пациенттерде фиброздың инвазивті емес диагностикалау әдістері үлкен қызығушылық тудырады. Тікелей емес фиброз маркерлерінің негізінде бауыр фиброзының айқындылығын анықтау дәрігерлерге медициналық көмек көрсетудің кез келген кезеңінде пациенттерді толық тексеру және вирусқа қарсы терапияны уақтылы жүргізу үшін іріктеуге мүмкіндік береді.

Зерттеу мақсаты. Жанама эластографиямен салыстырғанда бауыр фиброзының жанама индекстерінің болжамды құндылығын анықтау.

Материалдар мен әдістер. 101 медициналық картаға ретроспективті талдау жүргізілді. Бауыр фиброзының жанама индекстері (Forns, FIB-4, APRI, MDA) жанама эластография деректерімен салыстырылып есептелінді, Коэн коэффициенті мен ROC анализын анықтай отырып, зерттеудің статистикалық талдауы жүргізілген.

Нәтижелер мен талқылау. Бауыр фиброзының жанама индекстерінің көрсеткіштерін талдау жанама

эластографияның нәтижесімен салыстырғанда статистикалық маңызды байланысы анықталмады. λ Fibroscan-мен салыстырғанда есептелген сапалы айнымалылардың аймақаралық келісімін анықтау APRI тестінің басқа индекстерге қарағанда болжамды мәні бар екенін көрсетті: MDA (0,12), FIB-4 (0,09), Forns (0,04) жеке көрсеткіштердің жеткілікті үлкен таралуымен. ROC талдауы бойынша forns, MDA тестілері ең жоғары сезімталдықты көрсетеді, ал APRI, FIB-4 индекстерінде ең үлкен ерекшелік байқалады. Fibroscan бойынша бауыр фиброзының деңгейі және біз есептеген индекстер аурудың ұзақтығымен ($r=0,33$; $p<0,05$) статистикалық маңызды корреляцияда болды.

Қорытынды. Жоғарыда аталған тестілер спецификацияның шамалы деңгейіне ие және жанама эластография әдісімен бауырды күнделікті тексеруді толығымен алмастыра алмайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. World Health Organization. Global report on access to hepatitis C treatment: focus on overcoming barriers. Geneva. 2016. <https://www.who.int/hepatitis/publications/hep-c-access-report/en/>
2. Бакулин ИГ. Актуальные вопросы противовирусной терапии хронических гепатитов В и С. Экспериментальная и клиническая гастроэнтерология. 2010;5:3–9.
3. Абдурахманов ДТ, Морозов ВГ, Никитин ИГ, и др. Безопасность и эффективность теллапревира в лечении хронического гепатита С у больных российской популяции, включенных в исследование по программе раннего доступа. Рос. журн. гастроэнтерол., гепатол., колопроктол. 2014;24(1):39–46.

РЕЗЮМЕ

КУРМАНГАЗИН М.С., ИСКАКОВА А.Н.,
САЙЫМ К.Д., САГИМБАЙ Е.С.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРОГНОСТИЧЕСКОЙ ЦЕННОСТИ НЕПРЯМЫХ ИНДЕКСОВ ПЕЧЕНОЧНОГО ФИБРОЗА В КЛИНИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель исследования – определение прогностической ценности не прямых индексов печеночного фиброза в сравнении с не прямой эластографией.

Негізгі сөздер: эластография, фиброз печени, прогноз, не прямые индексы, ценности

SUMMARY

KURMANGAZIN M.S., ISKAKOVA A.N.,
SAIYM K.D., SAGYMBAY E.S.

DETERMINATION OF THE PROGNOSTIC VALUE OF INDIRECT INDICES OF HEPATIC FIBROSIS IN CLINICAL PRACTICE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The purpose of this work is to determine the prognostic value of indirect indices of hepatic fibrosis in comparison with indirect elastography.

Keywords: Elastography, liver fibrosis, indirect indices, prognosis, value

КАЧЕСТВО ЖИЗНИ ПАЦИЕНТОВ С ХРОНИЧЕСКИМ ВИРУСНЫМ ГЕПАТИТОМ С

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Изучение качества жизни пациентов с хроническим вирусным гепатитом С позволяет оценить эффективность того или иного вида лечения не только с точки зрения врача, но и с точки зрения пациента, что принципиально важно, поскольку их взгляды часто не совпадают.

Ключевые слова: хронический вирусный гепатит С, качество жизни пациента, противовирусная терапия, эффективность лечения.

Актуальность. Изучение качества жизни у пациентов с хроническим вирусным гепатитом С позволяет оценивать результативность конкретного вида лечения не только с позиции врача, но и с позиции пациента, что принципиально важно, так как их взгляды часто не совпадают. Многочисленные исследования установили, что качество жизни больных хроническими вирусными гепатитами снижено, как по физическому, так и по психологическому компонентам здоровья [1,2]. Однако исследований, описывающих отдельные параметры качества жизни, в динамике лечения противовирусными препаратами недостаточно.

Цель исследования. Оценка качества жизни пациентов с хроническим вирусным гепатитом С на 4-ой неделе противовирусной терапии.

Материалы и методы. В исследование были включены 105 пациентов, страдающих хроническим вирусным гепатитом С (ХВГС), которым была назначена комбинированная противовирусная терапия в течение 12-ти недель (софосбувир 400мг + даклатасвир60мг). Оценка физического и психологического состояния проводилась с помощью опросника SF-36 в момент включения в исследования (0) на 4-ой неделе проведения терапии. Статистическая обработка результатов проводилась с использованием программы Statistica 10.

Результаты и обсуждение. В исходных данных снижение показателей качества жизни ниже нормального 50-балльного порогового уровня отмечали почти по каждой шкале, кроме шкалы «Рольное функционирование, обусловленное физическим состоянием», где результат составил 50 [0-75], что соответствует пороговому значению. Сравним качество жизни пациентов

в разные периоды проведения комбинированной противовирусной терапии, мы установили, что показатели всех шкал опросника SF-36 оказались достоверно ($p \leq 0,001$) выше у пациентов, получивших лечение, как по физическому, так и по психологическому компонентам здоровья. В период быстрого вирусологического ответа улучшение показателей наблюдалось по следующим показателям: физическое функционирование (PF), интенсивность боли (BP), общее состояние здоровья (GH), жизненная активность (VT). В период наблюдения статистически значимого улучшения показателей RP (социальное функционирование) и SF (ролевое функционирование, обусловленное физическим состоянием), RE (ролевое функционирование, обусловленное эмоциональным состоянием), MH (психическое здоровье) не наблюдалось. Также стоит отметить, что показатель интенсивности боли и ее влияния на способность заниматься повседневной деятельностью, по-прежнему, не достигал порогового значения (50 баллов).

Заключение. В результате исследования было выявлено, что на 4-ой неделе проведения противовирусной терапии гепатита С у пациентов улучшается физическая составляющая качества жизни.

Список литературы:

1. Розина ВЛ, Ситников ИГ, Бохонов МС. Изменение качества жизни пациентов при проведении комбинированной противовирусной терапии хронического гепатита С. Детские инфекции. 2019;18(4):
2. Horváth G, et al. Effect of hepatitis C infection on the quality of life. Perspectives in psychiatric care. 2018;54(3):386–390.

ТҮЙІН

КУРМАНГАЗИН М.С., АМАНЖАНОВА А.А.,
АМИРХАНОВА Р.С

**СОЗЫЛМАЛЫ С ВИРУСТЫҚ ГЕПАТИТІ БАР
ПАЦИЕНТТЕРДІҢ ӨМІР САПАСЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Актөбе, Қазақстан

Созылмалы С вирустық гепатиті бар пациенттердің өмір сүру сапасын зерттеу емдеудің белгілі бір

SUMMARY

KURMANGAZIN M.S., AMANZHANOVA A.A.,
AMIRKHANOVA R.S.

**QUALITY OF LIFE OF PATIENTS WITH
CHRONIC VIRAL HEPATITIS C**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The study of the quality of life in patients with chronic viral hepatitis C makes it possible to evaluate the effective-

түрінің тиімділігін дәрігердің ғана емес, пациенттің де тұрғысынан бағалауға мүмкіндік береді, бұл өте маңызды, өйткені олардың көзқарастары жиі сәйкес келмейді. Зерттеу мақсаты: созылмалы С вирустық гепатиті бар пациенттердің вирусқа қарсы терапияның 4-ші аптасында өмір сүру сапасын бағалау.

Негізгі сөздер: созылмалы С вирустық гепатиті, пациенттің өмір сапасы, вирусқа қарсы терапия, емдеу тиімділігі, зерттеу

ness of a particular type of treatment not only from the doctor's perspective, but also from the patient's perspective, which is fundamentally important, since their views often do not coincide. The aim of the study: to assess the quality of life of patients with chronic viral hepatitis C at week 4 of antiviral therapy.

Keywords: Chronic viral hepatitis C, quality of life of the patient, antiviral therapy, treatment effectiveness, study

КУРМАНГАЗИН М.С., МАКСАТКЫЗЫ А., АМИРХАНОВА Р.С., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

ИЗМЕНЕНИЯ ГЕМОСТАЗА У ПАЦИЕНТОВ С COVID-19

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Новая коронавирусная инфекция (COVID-19) — это инфекция, вызываемая вирусом SARS-CoV-2, который в настоящее время стал причиной высокой заболеваемости и смертности в мире. Целью исследования была оценка эффективности Padua и Improve шкал риска тромбоэмболии при коронавирусной инфекции (COVID-19).

Ключевые слова: COVID-19, тромбоэмболия, Padua и Improve шкалы, эффективность, оценка

Актуальность. Коронавирусная инфекция (COVID-19) — острое инфекционное заболевание, вызываемое вирусом SARS-CoV-2 — характеризуется активацией системы гемостаза, что в наиболее тяжелых случаях может приводить к развитию коагулопатии потребления [1]. Нарушения системы гемостаза играет ключевую роль в патогенезе COVID-19, обуславливая ее течение и исход. Наиболее эффективной профилактикой считается разделение пациентов на группы риска, для этого используются шкалы Padua и IMPROVE, мониторингу также подлежат другие показатели коагулограммы.

Цель исследования. Оценка риска тромбообразования у пациентов с коронавирусной инфекцией.

Материалы и методы. Материалом исследования явились результаты анализов крови 195-ти пациентов с лабораторно подтвержденной коронавирусной инфекцией методом ПЦР. Среди пациентов были 81 мужчин и 114 женщин в возрасте от 18-ти до 90-та лет (средний возраст составил 64 [52-71] года). Для оценки состояния гемостаза у всех пациентов, согласно клиническому протоколу, определялось количество тромбоцитов и стандартные коагуляционные тесты, включающие протромбиновое время (ПТВ), протромбиновый индекс (ПТИ), активированное частичное тромбопластиновое время (АЧТВ), подсчет международного нормализованного отношения (МНО), определение уровня фибриногена А до назначения антикоагулянтной терапии. Статистическая обработка результатов проводилась с помощью пакета программ STATISTICA 10.

Результаты и обсуждение. При анализе результатов по шкале Padua у 18,07% пациентов

наблюдалась высокая вероятность риска тромбоза глубоких вен (ТГВ) и/или тромбоэмболии легочной артерии (ТЭЛА). Также при исследовании риска тромбообразования по шкале IMPROVE, у 28% отмечался умеренный риск, а у 3% высокий риск. При изучении корреляционных взаимосвязей с показателями коагулограммы отмечалась слабая, положительная, достоверная связь с результатами Д-димера (Padua, $r=0.33$, $p \leq 0,05$) (IMPROVE, $r=0.31$, $p \leq 0,05$). Корреляционные связи с другими параметрами коагулограммы не были значимы. Данные изменения можно объяснить процессами, которые происходят в организме при заражении COVID-19. Вирус SARS-CoV-2, попадая в организм человека, в первую очередь, приводит к гибели клеток органов-мишеней, при этом происходит высвобождение тканевого тромбопластина, который, свою очередь, вызывает быструю локальную активацию свертывания крови и образование микротромбов. Это хорошо известная патологическая реакция, отграничивающая патогены от воздействия окружающей микросреды, в основном антител и макрофагов. Тромб обычно растворяется в течение 1–2 ч, но за это время патоген может размножиться. Понятно, что ситуация «одна погибшая клетка и микротромб» не опасна, но если одновременно гибнет много клеток, то и тромбоз будет больше. Собственно, этот механизм и является основой распространенного внутрисосудистого свертывания крови [2].

Заключение. Можно предположить, что из изученных показателей, характеризующих состояние системы гемостаза, в качестве маркера тяжести и неблагоприятного прогноза при COVID-19 наиболее показателен D-димер. Протромбиновое время тоже

имеет прогностическое значение, однако при госпитализации его изменения у больных с неблагоприятным прогнозом не столь выражены, как у D-димера, и в целом ненамного превышают верхнюю границу нормы.

Список литературы:

1. Явелов ИС, Драпкина ОМ. COVID-19: состояние системы гемостаза и особенности

анти тромботической терапии. Кардиоваскулярная терапия и профилактика. 2020;19(3):310–318.

2. Воробьев ПА, и др. Синдром диссеминированного внутрисосудистого свертывания крови при инфекции COVID-19. Терапия. 2020;6(5):25–34.

ТҮЙІН

КУРМАНГАЗИН М.С., МАҚСАТҚЫЗЫ А.,
АМИРХАНОВА Р. С., БАЙНАЗАРОВА А.Т.

COVID-19 ГЕМОСТАЗ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жаңа коронавирустық инфекция (COVID-19) — Бұл SARS-CoV-2 вирусынан туындаған инфекция қазіргі уақытта әлемде жоғары ауру мен өлімнің себебі болды.

Зерттеудің мақсаты: коронавирустық инфекция (COVID-19) кезінде тромбоэмболия қаупінің Padua және Improve шкалаларының тиімділігін бағалау.

Негізгі сөздер: COVID-19, тромбоэмболия, Padua және Improve таразы, тиімділігі, бағалау

SUMMARY

KURMANGAZIN M.S., MAKSATKYZY A.,
AMIRKHANOVA R.S., BAYNAZAROVA A.T.

FEATURES OF HEMOSTASIS CHANGES IN PATIENTS WITH COVID-19

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The new coronavirus infection (COVID-19) is an infection caused by the SARS—CoV-2 virus, which has now become the cause of high morbidity and mortality in the world.

The aim of the study was to evaluate the effectiveness of the Padua and Improve thromboembolism risk scales in coronavirus infection (COVID-19).

Keywords: COVID-19, thromboembolism, Padua and Improve scales, efficacy, evaluation

АЗБЕРГЕНОВ Н.К., РАМАНКУЛОВА А.Б., ШОТПАКОВА А.К., САРМУРЗИНА А.М.,
ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

ПАТОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ПЕЧЕНИ У ЛИЦ, УМЕРШИХ ВСЛЕДСТВИЕ COVID-19 В АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Пациенты с COVID-19, у которых нет сопутствующих заболеваний, по-видимому, имеют те же патологические проявления, что и пациенты с сопутствующими заболеваниями. COVID-19 может быть причиной изменений в печени, что связано с наблюдением патоморфологических изменений у пациентов без сопутствующих заболеваний, влиянием алкоголя и гепатотоксических препаратов на печень. Стеатоз и некроз являются наиболее распространенными среди патоморфологических изменений.

Ключевые слова: SARS-CoV-2, COVID-19, печень, алкоголь, гепатотоксические препараты

Актуальность: Коронавирусная болезнь (COVID-19)-это инфекционное острое респираторное заболевание, вызываемое SARS-CoV-2, которая охватила все страны мира, включая Казахстан. Согласно данным Актюбинского областного филиала РГП на ПХВ «Республиканский центр электронного здравоохранения» МЗ РК, только по Актюбинской области общая первичная заболеваемость COVID-19 за 2020г. составила 1541случаев, что составляет 173,5случаев на 100тыс.населения., смертность - 157случаев, что составляет 19,3случаев на 100тыс.нас., а за 9месяцев

2021г. заболеваемость 8110случая, что есть 902,2 случаев на 100тыс.нас., смертность составила 432случая, что есть 64,1случаев на 100тыс.нас. соответственно. Хотя легкие, по-видимому, являются основной мишенью инфекции, имеется очень мало информации о поражении печени, что, возможно, вызывает системное заболевание[1], патоморфологические изменения печени остаются малоизученными.

Цель исследования: Изучить патоморфологические изменения печени у лиц, умерших вследствие COVID-19 в Актюбинской области.

Материалы и методы: Критерии включения: умершие женского и мужского пола с положительным ПЦР-тестом в возрасте старше 18-ти лет. Критерии исключения: умершие с отрицательным ПЦР-тестом, дети, пациенты с ранее выявленными заболеваниями печени (вирусные гепатиты, цирроз, злокачественные новообразования) и недостаточность печени, гликогеноз), пациенты с чрезмерным употреблением алкоголя в анамнезе жизни. В ходе работы были проведены гистологические, микроскопические исследования аутопсийных материалов умерших от Covid-19 с ГКП «Областное патологическое бюро» г. Актобе. Использованы гистологические методы окраски Гематоксилин-эозин, по методу Ван-Гизона в морфологической лаборатории кафедры гистологии. Общее количество исследованных случаев составило 14. Аутопсийные гистологические микропрепараты исследовались с помощью микроскопа, камеры для световых микроскопов AXIОСAM ERc5S модели ZEISS. Оценивание степеней активности некроза, воспаления и фиброза были произведены по методам Knodell и Metavir.

Результаты и обсуждение: В результате исследования выявлено, что некроз наблюдается во всех 14-ти образцах (100%). Портальные воспаления замечались в 13-ти случаях (92,8%). Стеатоз наблюдался более чем в 50%случаев. Фиброз наблюдался в 10-ти случаях

(71,42%). Также отек у 8случаев(57,14%),белковая дистрофия у 5(35,71%), расширение пространств Диссе у 3 (24,42%), полнокровие синусоидов у 6(42,85%), венозное полнокровие у 3 (24,42%), склероз сосудов у 6(42,85%). Некоторые исследователи упомянули о таких изменениях в своих [2]

Заключение: В ходе исследования патоморфологические изменения выделились выраженным стеатозом, выявленные жировые дистрофии не являются специфичными, и, вероятнее всего, возникли из-за гипоксии, которая вызывается поражением респираторной системы при Covid-19. Также во всех случаях выявленные некрозы, которые, скорее связаны с ангиопатиями, накоплением липидов в гепатоцитах, иммунным повреждением печени, гепатотоксичным действием препаратов. Воспаление вызвано действием вируса на гепатоциты, реактивным гепатитом.

Список литературы:

1. Sonzogni A, et al. Liver histopathology in severe COVID 19 respiratory failure is suggestive of vascular alterations. *Liver International*. 2020;40(9):2110–2116.
2. Zhang Y, et al. Liver impairment in COVID-19 patients: A retrospective analysis of 115 cases from a single centre in Wuhan city, China. *Liver international*. 2020;40(9):2095–2103.

ТҮЙІН

АЗБЕРГЕНОВ Н.К., РАМАНКУЛОВА А.Б.,
ШОТПАКОВА А.К., САРМУРЗИНА А.М.,
ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДА COVID-19-ДАН ҚАЙТЫС БОЛҒАНДАРДЫҢ БАУЫРЫНЫҢ ПАТОМОРФОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 қатар қосалқы аурулармен және қосалқы аурулары жоқ пациенттердің патологиялық көріністері бірдей. Бауырға басқа қосымша аурулар, алкоголь және гепатотоксикалық дәрілік заттардың әсері болмаған жағдайларда патоморфологиялық өзгерістер байқалғандықтан, COVID-19 бауырдағы өзгерістердің себепшісі болуы мүмкін. Патоморфологиялық өзгерістерден майлы дистрофиялар және некроз жиі кездеседі.

Негізгі сөздер: SARS-CoV-2, COVID-19, бауыр, алкоголь, гепатотоксикалық препараттар

SUMMARY

AZBERGENOV N.K., RAMANKULOVA
A.B., SHOTPAKOVA A.K., SARMURZINA
A.M., SHUKURBAYEVA G.Z.

PATHOMORPHOLOGICAL CHANGES IN THE POSTMORTEM LIVER OF PATIENTS WITH COVID-19 IN AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Patients with COVID-19 who do not have comorbidities appear to have similar pathological manifestations as those with comorbidities. COVID-19 may be the cause of changes in the liver, which is due to the observation of pathomorphological changes in patients without comorbidities, the influence of alcohol and hepatotoxic drugs on the liver. Steatosis and necrosis are the more common among pathomorphological changes.

Keywords: SARS-CoV-2, COVID-19, liver, alcohol, hepatotoxic drugs

EFFECT OF TUMOR NECROSIS FACTOR-ALPHA GENE POLYMORPHISMS ON DEVELOPMENT ACUTE PANCREATITIS IN THE KAZAKH POPULATION

Marat Ospanov West Kazakhstan Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The aim of the study was to study the relationship between the polymorphism of the tumor necrosis factor alpha gene and acute pancreatitis in representatives of the Kazakh ethnic group. Genotyping of TNF- α gene polymorphisms (rs 1800629) was performed by polymerase chain reaction in real time. Carriers of homozygous AA genotypes of the TNF- α - 308 gene are associated with an increased risk of acute pancreatitis.

Keywords: Polymorphism of the tumor necrosis factor, relationship, acute pancreatitis, kazakh ethnic group, genotyping, polymerase chain reaction

Acute pancreatitis (AP) is a common and potentially lethal acute inflammatory process with a highly variable clinical course. Tumour necrosis factor-alpha (TNF α), thought to be the first cytokine released, is a principal mediator of immune responses. Numerous data on the effect of TNF- α on the development and course of AP attract the interest of scientists to study the gene encoding its structure [1, 2, 3]. However, such studies were not conducted in the Kazakh ethnic group.

Purpose: to study the relationship between the polymorphism of the tumor necrosis factor alpha gene and acute pancreatitis in the Kazakh ethnic group.

Methods. The study included 44 patients (9 with acute severe pancreatitis, 35 with acute light pancreatitis) and 50 healthy volunteers of Kazakh nationality. Genomic DNA was obtained from peripheral blood leukocytes. Genotyping of TNF- α gene polymorphisms (rs 1800629) was carried out by real-time polymerase chain reaction using fluorescence detection. Exclusion criteria were affected: genetic relationship with some other studies, age under 18, and pregnancy. The mean age of the patients was 49.69 \pm 13.94 years, of healthy individuals – 40.85 \pm 11.99 years. The diagnosis of AP was verified taking into account the Atlanta-92 classification and its subsequent revision.

Results. Subjects carrying homozygous AA genotypes of the TNF- α -308 gene were associated with an increased risk of developing AP (χ^2 test = 4.75, p=0.030, OR=11.22, 95% CI 0.59-214.60).

Conclusions. Patients carrying homozygous AA genotypes of the TNF- α -308 gene are associated with an increased risk of developing AP. The results should be treated with caution, since the study has limitations due to the small sample. Further studies are needed to confirm the relationship between TNF- α -308 gene polymorphisms and the risk of developing AP.

References:

1. Balog A, Gyulai Z, Boros LG, Farkas G, Takács T, Lonovics J, Mándi Y. Polymorphism of the TNF-alpha, HSP70-2, and CD14 genes increases susceptibility to severe acute pancreatitis. *Pancreas*. 2005 Mar;30(2):e46–50. DOI: 10.1097/01.mpa.0000153329.92686.ac
2. Bishehsari F, Sharma A, Stello K, Toth C, O'Connell MR, Evans AC, LaRusch J, Muddana V, Papachristou GI, Whitcomb DC. TNF-alpha gene (TNFA) variants increase risk for multi-organ dysfunction syndrome (MODS) in acute pancreatitis. *Pancreatology*. 2012 Mar-Apr;12(2):113–18. DOI: 10.1016/j.pan.2012.02.014
3. Liu Y, Dan G, Wu L, Chen G, Wu A, Zeng P, Xu W. Functional effect of polymorphisms in the promoter of TNFAIP3 (A20) in acute pancreatitis in the Han Chinese population. *PLoS One*. 2014 Jul 22;9(7):e103104. DOI: 10.1371/journal.pone.0103104. eCollection 2014.

ТҮЙІН

ЖАРКЕНОВ Т., НУРМАНОВА К.,
ИЛЮСИЗОВА Д., КОНЫРОВ И.

ҚАЗАҚ ПОПУЛЯЦИЯСЫНДА ЖЕДЕЛ ПАНКРЕАТИТТІҢ ДАМУЫНА АЛЬФА ІСІК НЕКРОЗ ФАКТОРЫ ГЕНІ ПОЛИМОРФИЗМІНІҢ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты: қазақ этникалық топ өкілдеріндегі альфа ісік некроз факторы ген полиморфизмі мен жедел панкреатиттің өзара

РЕЗЮМЕ

ЖАРКЕНОВ Т., НУРМАНОВА К.,
ИЛЮСИЗОВА Д., КОНЫРОВ И.

ВЛИЯНИЕ ПОЛИМОРФИЗМА, ГЕНА, ФАКТОРА, НЕКРОЗА, ОПУХОЛИ АЛЬФА НА РАЗВИТИЕ ОСТРОГО ПАНКРЕАТИТА В КАЗАХСКОЙ ПОПУЛЯЦИИ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Цель исследования - изучить взаимосвязь между полиморфизмом, геном, фактором, некрозом, опухоллю альфа и острым панкреатитом у представителей

байланысын зерттеу. TNF- α (rs 1800629) генінің полиморфизмдерін генотиптеу нақты уақыт режимінде полимеразды тізбекті реакция әдісімен жүргізілді. TNF- α -308 генінің гомозиготалы AA генотиптерінің тасымалдаушылары жедел панкреатиттің даму қаупінің жоғарылауымен байланысты.

Негізгі сөздер: Ісік некроз факторының полиморфизмі, байланысы, жедел панкреатит, қазақ этносы, генотипі, полимеразды тізбекті реакция

казахской этнической группы. Генотипирование полиморфизмов гена TNF- α (rs 1800629) проводили методом полимеразной цепной реакции в режиме реального времени. Носители гомозиготных AA генотипов гена TNF- α -308 связаны с повышенным риском развития острого панкреатита.

Ключевые слова: полиморфизм фактора некроза опухоли, родство, острый панкреатит, казахский этнос, генотипирование, полимеразная цепная реакция

БИМАҒАМБЕТОВА К.С., ЖАУМЫТБАЕВ Б.С.

ПАНДЕМИЯ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ФАРМ ЖӘНЕ ВАКЦИНА ӨНДІРУ САЛАЛАРЫНЫҢ ДАМУ КӨРСЕТКІШІН ӘЛЕМДІК БРЕНДТТЕРМЕН САЛЫСТЫРМАЛЫ СИПАТТАМАСЫН ЖӘНЕ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ЗЕРТТЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазақстанда өндірілетін фармацевтикалық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажеттілігі ел экономикасының алдына сәулеттік жобалау деңгейіне сәйкес келуі тиіс инновациялық сипаттағы фармацевтикалық кәсіпорындарды қалыптастыру жөніндегі міндеттерді қояды.

Негізгі сөздер: Қазақстан, фармацевтикалық өнім, бәсеке, арттыру, пандемия

Өзектілігі. Қазіргі уақыттағы әлемді жайлаған пандемия кезінде ҚР президентінің 2021 жылы 1-қыркүйектегі жасаған жолдауында, Қазақстанның әлемде вакцина жасау саласын қолға алған санаулы мемлекеттердің бірі екенін баса айтқан болатын. Осыған байланысты Қазақстанда өндірілген вакцинаның Дүниежүзілік Денсаулық Сақтау Ұйымы мақұлдаған вакциналарды салыстыра отырып, фарм өндірістің деңгейін бағалау. Мақалада вакциналардың салыстырмалы сипаттамасы келтірілген, олардың көмегімен жасалған платформа, енгізу тәсілі, дозалар саны, дозалар арасындағы аралық, клиникалық зерттеулер нәтижесіндегі тиімділік және қазіргі уақытта анықталатын жанама әсерлер, өндірістік мәселелері қарастырылады.

Зерттеудің мақсаты. Төтенше жағдай кезінде қауіпті инфекциядан қорғау шараларын қажеттілігіне байланысты жетілдіру, фарм өнеркәсіптің проблемаларын шешу жолдарын ұсыну, ДДҰ мақұлдаған вакциналар тізіміне енбеуі, ену үшін қарастырылатын шаралар мен жұмыстарды сараптау өзектілігінің деңгейін анықтау. Қазақстанда пандемияға қарсы күрес шараларын күшейту мақсатында жергілікті өндірістік вакцина шығару қолға алынған болатын. Бұл қолға алынған шаралар еліміздің денсаулық сақтау және фармацевтика салаларының даму деңгейінің көрсеткіші ретінде бағаланды. Осыған орай Қазақстанда шығарылған «QazCovid-in» вакцинасын ДДСҰ Стратегиялық консультативтік тобының сараптамасынан өтуіне қандай жұмыстар атқарылу керек, сол жұмыстардың фармацевтика өндірісін бағалауға тигізетін оң өзгерістерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу кезінде ДДҰ мен мемлекеттік ресми ақпарат көздері ұсынған вакциналар түрлері мен қасиеттеріне келтірілген деректер

мен есептеулер пайдалана отырып, қорытынды жасалды. Қазақстанда ресми рұқсат етілген және қолданылатын коронавируске қарсы вакциналар QazVac, Sinopharm/Beijing, Sputnik V.

Нәтижелер мен талдаулар. Зерттеу нәтижелері фармацевтикалық өндіріс орнын жобалау, GMP стандартының шарттары мен ережелеріне сәйкес келетін техникалық, өнеркәсіптік және техникалық жобалық қорытындыларды қалыптастыру, келістіру және жүзеге асыру процесінің толық орындалуына қарамастан азаматтар арасында және ДДҰ сенім деңгейінің төмендігі белгілі болды. Басқада ДДҰ мақұлдасанда, әлем елдеріне кең таралмаған вакциналар қатырына енбегендігі анықталды.

Қорытынды. Қазақстанда өндірілген фармацевтикалық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажеттілігі, ел экономикасының алдына сәулеттік жобалау деңгейіне сәйкес келуі тиіс инновациялық сипаттағы фармацевтикалық кәсіпорындарды қалыптастыру жөніндегі міндеттерді қояды. Қазақстанның фармацевтика саласын әлемдік жүйеге интеграциялау, өндірістің халықаралық арналарына және тиісінше дәрілік заттарды шығару жөніндегі кәсіпорындарды жобалаудың сәйкестігін талап етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Азембаев АА, Демидова ЗН. Методические рекомендации согласованные Казахстанским институтом стандартизации и сертификации и утвержденные директором НЦПП. Алматы: 2013;45–49с.
2. Биологиялық қауіпсіздік проблемаларының ғылыми-зерттеу институтының ресми сайты <https://www.biosafety.kz/>
3. Government of Kazakhstan <https://www.coronavirus2020.kz/>

РЕЗЮМЕ

БИМАГАМБЕТОВА К.С., ЖАУМЫТБАЕВ.Б.С.

**ИССЛЕДОВАНИЕ СРАВНИТЕЛЬНОЙ
ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМ РАЗВИТИЯ
ФАРМ И ВАКЦИНОПРОИЗВОДСТВЕННОЙ
ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА С МИРОВЫМИ
БРЕНДАМИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ**Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Необходимость повышения конкурентоспособности производимой в Казахстане фармацевтической продукции ставит перед экономикой страны задачи по формированию фармацевтических предприятий инновационного характера, которые должны соответствовать уровню архитектурного проектирования.

Ключевые слова: Казахстан, фармацевтическая продукция, конкуренция, пандемия

SUMMARY

BIMAGAMBETOVA K.S., ZHAUMYTBAYEV.B.S.

**RESEARCH OF COMPARATIVE
CHARACTERISTICS AND PROBLEMS OF
DEVELOPMENT OF FORMS AND VACCINES
OF THE MANUFACTURING INDUSTRY OF
KAZAKHSTAN WITH WORLD BRANDS IN THE
CONDITIONS OF A PANDEMIC**West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The need to increase the competitiveness of pharmaceutical products produced in Kazakhstan poses challenges to the country's economy for the formation of pharmaceutical enterprises of an innovative nature, which should correspond to the level of architectural design.

Keywords: Kazakhstan, pharmaceutical products, competition, increase, pandemic

МУХИТДИН Н.А., ИСАТАЙҰЛЫ Е.

СТУДЕНТ-МЕДИКТЕР АРАСЫНДАҒЫ ТАҒАМҒА ТӘУЕЛДІЛІК

Аға оқытушы, медицина ғылымдарының магистрі Балмағанбетова Фарид Кикбаевна
Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Тағамға тәуелділік артық салмақты есептемегенде қант диабеті, гастрит, бауыр мен жүректің әртүрлі ауруларын тудырады. Тамақтану физиологиясында тағамның сапасы, режимі және мөлшері өте маңызды.

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе медициналық университетінің студенттері арасында тағамға тәуелділіктің себептері мен салдарын зерттеу, тағамға тәуелділікті анықтау және алдын алу.

Негізгі сөздер: диабет, гастрит, бауыр және жүректің әртүрлі аурулар, тағамға тәуелсіздік

Өзектілігі. Тағамға тәуелділік артық салмақты санамағанда диабет, гастрит, бауыр және жүректің әртүрлі ауруларын туындатады.

Тамақтану физиологиясында астың қуаттылығы, тамақтану режимі мен мөлшері өте маңызды.

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе қаласының медицина университетінің студенттері арасындағы асқа тәуелділіктің себебі мен салдарын зерттеу, тағамға тәуелділіктің сипатын зерделеп анықтау және алдын алу.

Әдістері: Ақтөбе қаласының студенттер жатақханасында 18-20 жас аралығындағы 100 студентке диетологтармен арнайы құрастырылған сауалнама жүргізілді. Егер сұраққа мейілінше «Иә» деп көп жауап берсе онда тамаққа тәуелділіктің барын аңғартады. Онымен қоса сұрақ түріне байланысты тамаққа тәуелділіктің сипатын аңғаруға болады.

Олардан мына сұрақтар бойынша жауап алынды:

1. Сіз күнделікті астың порциясын азайтса, аштықты сезінесіз;
2. Кешкі астан кейінде тамақтанғыңыз келіп тұрады;
3. Тамақтану жайлы жиі ойлайсыз;
4. Үнемі аштықты сезінесіз;
5. Сіз аштықтан қорқасыз;
6. Өте тез тамақтанасыз, темпты азайту сіз үшін қиын;

7. Сізге диета ұстау қиын, оны аяқтағанда да бұрынғы салмақ тез қайта оралады;

8. Сіз үшін таразы-жақсы көңіл-күйдің басты жауы;

9. Тәтті, кофеин немесе никотин-сіз үшін энергияның басты көзі;

10. Кейде сіз тіпті нені жеп жатқаныңызды байқамайсыз.

Нәтиже және талдау. Сауалнама жүргізілген 100 студенттің 50% астамында тағамға тәуелділігі барын анықтадық. Бұл проблемаға қалыпты салмақтағы, артық салмақтағы, шымыр денелі жастарда да бейімділік байқалды. Сұрақтар бойынша студенттерде аштықты жиі сезінетінін, кеште тамақтанса да тамақтанғылары кеп тұратынын аңғардық.

Қорытынды. Ал артық салмақ тәуелділіктің тек бір симптомы ғана. Негізінде басты проблема әртүрлі асқинуларға әкелетін тағаммен дұрыс емес қатынастың орнауы болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Джиллиан Райли; пер. с англ. Н. Брагиной. М.: Манн, Иванов и Фербер. Как есть меньше. Преодолеваем пищевую зависимость. 2017;256с.
2. Приленский БЮ, Приленская АВ. Стадийность развития пищевой зависимости. Тюменский медицинский журнал. 2010;1:68.

РЕЗЮМЕ

МУХИТДИН Н.А., ИСАТАЙҰЛЫ Е.

ПИЩЕВАЯ ЗАВИСИМОСТЬ У СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Пищевая зависимость вызывает диабет, гастрит, различные заболевания печени и сердца, не считая избыточного веса. В физиологии питания очень важны качество, режим и количество пищи. Цель исследования: изучение причин и последствий пищевой зависимости среди студентов медицинского

SUMMARY

MUKHITDIN N.A., ISATAYULY E.

FOOD ADDICTION IN MEDICAL STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Food addiction causes diabetes, gastritis, various liver and heart diseases, not counting overweight. In the physiology of nutrition, power, mode and amount of food are very important. The purpose of the research: to study the causes and consequences of food addiction among students of the Medical University of Aktobe, to identify and prevent food addiction.

университета г. Актөбе, выявление и профилактика пищевой зависимости.

Ключевые слова: диабет, гастрит, различные заболевания печени и сердца, пищевая зависимость

Keywords: diabetes, gastritis, various diseases of the liver and heart, food independence

ЕЛЬТЕЖИН Т.А., РАХМАНОВ С.Б., ӨТЕСІН М.А., САҒЫНТАЙ А.А.

СОТ-МЕДИЦИНА САРАПТАМАСЫНДА 3D ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Криминалистика мен сот сараптамасында 3D-сканерлеуді, 3D модельдеуді және Виртуалды шындық саласындағы технологияларды қолданумен байланысты проблемалар барынша өзекті. Біріншіден, бұл Сот медицинасы және антропология: компьютерлік технологиялар дене жарақаттарының кезеңділігі мен сипатын қалпына келтіру, жарақат арналарын бекіту және зерттеу үшін қолданылады.

Негізгі сөздер: сот-медицина, криминалистика, 3D модельдеу, виртуальды технологиялар, антропология.

Өзектілік. Криминалистика мен сот сараптамасында 3D-сканерлеуді, 3D модельдеуді және Виртуалды шындық саласындағы технологияларды қолданумен байланысты проблемалар барынша өзекті. Мұндай технологияларды қолдану аясы өте кең [1]. Ең алдымен, бұл Сот медицинасы және антропология: компьютерлік технологиялар дене жарақаттарының кезеңділігі мен сипатын қайта құру, жарақат арналарын бекіту және зерттеу, сондай-ақ бас сүйегіндегі бетті қайта құру, жас ерекшеліктерін қайта құру үшін қолданылады. Осы саладағы соңғы зерттеулер 3D-сканерлеу және 3D-модельдеу технологиялары мәйіттерді қайта құру және кейіннен анықтау үшін өте тиімді екендігін растайды [2]. Қазіргі уақытта медициналық көмектің көрсету ақауларына байланысты тергеулер санының өсуі байқалады. Заманауи компьютерлік технологияларды тиімді қолдану осы мәселелерді шешу өзекті болып табылады [3].

Зерттеу мақсаты. Сот-медицина сараптамасында 3D технологиялардың қолдану мүмкіндіктерін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Медициналық рецензияланатын ғылыми базалардағы мақалалар. Әдеби шолу.

Нәтижелер мен талқылау. Ішкі ағзалардың рентгенографиялық суреттерін салуға мүмкіндік беретін үш өлшемді томографтар бар, кейбір биологиялық процестерді 3D модельдеу әдістері қолданылады. Мұндай жабдықтың едәуір күрделі мәселелерді шешуге бағдарланғанын атап өткен жөн. Авторлар (Ерофеев С. В. және басқалар) биологиялық объектілерді эмбебап сканерлеу және үш өлшемді модельдеу технологиясын

әзірледі және сынақтан өткізді. Эмбебаптылық әртүрлі өлшемдері бар объектілерді бір құрылғымен сканерлеу мүмкіндігінде – кішкентайдан үлкенге дейін. 3D модельдеудің заманауи құралдары мен әдістерін қосу диагностика мен сәйкестендірудің келешегі кеңейеді [3]. Модельдеу үшін 3D Anatomage және Пирогов, Вирхов сияқты арнайы 3D бағдарламалар мен құрылғыларды қолдануға болады.

Қорытынды. 3D модельдеу – мәйіттегі әр түрлі жарақаттарды, соның ішінде полижарақаттардың үш өлшемді мүсін ретінде алуға, ал ол өз кезегінде сот үрдісінде көрсету арқылы арнайы медициналық білімі жоқ сотқа қатысушыларға түсінікті етіп көрсетуге, сонымен қатар мумификацияланған мәйіттің бет-әлпетін болжамды қалпына келтіруде болашағы зор екені сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аминев ФГ. Актуальные проблемы ситуационного моделирования в судебно-экспертной деятельности. Эксперт-криминалист. М., 2013;3:12–14.
2. Емельянова ЯА. Безопасность цифровой экономики, современные тенденции развития судебной экспертизы на основе 3d-технологий. Аллея науки. 2019;1(6):459–463.
3. Ерофеев СВ, Шишкин ЮЮ, Федорова АС. Использование компьютерных технологий анализа 2d-и 3d-изображений при расследовании случаев ненадлежащего оказания медицинской помощи. Актуальные вопросы профилактики, ранней диагностики, лечения и медицинской реабилитации больных с неинфекционными заболеваниями и травмами. 2017;82–84.

РЕЗЮМЕ

ЕЛЬТЕЖИН Т.А., РАХМАНОВ С.Б., ӨТЕСІН
М.А., САГИНТАЙ А.А.

**ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ
3D-ТЕХНОЛОГИЙ В СУДЕБНО-
МЕДИЦИНСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Максимально актуальны проблемы, имеющие связь с применением в криминалистике и экспертизе судебного характера 3D-сканирования, 3D-моделирования и технологий в сфере виртуальной реальности. Прежде всего, это судебная медицина и антропология: технологии компьютерного характера используются для реконструкции поэтапности и характера повреждений телесного характера, фиксации и изучения раневых каналов.

Ключевые слова: судебная медицина, криминалистика, 3D моделирование, виртуальные технологии, антропология

SUMMARY

YELTEZHIN T.A., RAHMANOV S.B., OTESIN
M.A., A.A. SAGINTAY

**POSSIBILITIES OF USING 3D TECHNOLOGIES
IN FORENSIC MEDICAL EXAMINATION**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The most relevant problems are those related to the use of 3D scanning, 3D modeling and technologies in the field of virtual reality in criminalistics and forensic examination. First of all, it is forensic medicine and anthropology: computer technologies are used to reconstruct the stages and nature of injuries of a bodily nature, fixation and examination of wound channels, as well as facial reconstruction on the skull, age-related reconstruction.

Keywords: forensic medicine, criminology, 3D modeling, virtual technologies, anthropology

РАХМАНОВ С.Б., ӨТЕСІН М.А., СЕКСЕНБАЙ А.Ж., МЫРЗАЛИЕВА А.С., ӨБДІРАЗАҚОВ М.Б.

**КРАНИОМЕТРИЯ МЕН МРТ АРҚЫЛЫ БЕЛГІСІЗ МӘЙІТТІҢ ТҮЛҒАСЫН
АНЫҚТАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актобе, Қазақстан

ТМД-да танылмаған мәйіттер бойынша азаматтардың жеке басын анықтау бойынша істер санының төмендеу үрдісіне қарамастан, жеке басын сәйкестендіру ең өзекті ғылыми проблемалардың бірі болып қала береді. Қылмыс іздерін жасыру үшін қылмыскерлер мәйіттерді жоюдың күрделі әдістерін жиі қолданады, бұл оларды табуды қиындатады, қылмыстық сипаттағы зақымға ұшыраған адамның қалдықтарын анықтау қажет.

Негізгі сөздер: ТМД елдері, краниометрия, МРТ, мәйіт, қылмыс, рентгенологиялық әдістер

Өзектілігі. ТМД-да танылмаған мәйіттер бойынша азаматтардың жеке басын анықтау бойынша істер санының төмендеу үрдісіне қарамастан, жеке басын сәйкестендіру ең өзекті ғылыми проблемалардың бірі болып қала береді. Қылмыстың іздерін жасыру үшін қылмыскерлер көбінесе мәйіттерді жоюдың күрделі әдістерін қолданады, бұл оларды анықтауды қиындатады, қылмыстық сипаттағы зақымға ұшыраған адамның қалдықтарын анықтау қажет (бөлшектеу, жағу, еріткіш заттардың әсері және т.б.). Көбінесе бұл жағдайларда жеке тұлғаны сәйкестендірудің дәстүрлі әдістері тиімсіз болуы мүмкін [1]. Бет асимметриясы беттің жұмсақ тіндерінің өзгеруіне және бас сүйек сүйектерінің өзгеруіне байланысты. Егер көптеген ғылыми жұмыстар жұмсақ тоқылған құрылымдарға арналған болса, онда қазіргі адамдардың бас сүйегінің әртүрлі формаларындағы сүйек құрылымдарының асимметриясы, әсіресе жыныстық жағынан, аз зерттелген [2]. Рентгенологиялық әдістер бас сүйегінің

рентгенографиясы немесе сәйкестендіру белгілері бар қаңқаның кез-келген бөлімі болған кезде рентгенограммаларды салыстыруды қолдана отырып жүргізіледі. Олар негізінен жоғалған бас сүйегінің суреттерін әртүрлі проекцияларда, салыстыру немесе қабаттасу арқылы, жеке аймақтардың контурлары бойынша зерттейді. Рентгенологиялық әдістердің ішіндегі ең ақпараттылығы-қаңқа бөлімдерінің, жеке мүшелердің үш өлшемді модельдерін зерттеуге және жеке көрсеткіштердің көп санын салыстыруға мүмкіндік беретін компьютерлік томография әдісі [3].

Зерттеу мақсаты. Краниометрия әдістері арқылы тұлғаны анықтау мүмкіндіктерін бағалау.

Материалдар мен әдістер. 50 МРТ суреттері. Бас сүйектің антропометриялық нүктелерін ара қашықтығын өлшеу. Жыныстық және жастық ерекшеліктерін талдау.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеуге алынған МРТ суреттерінде адам бас сүйегіндегі

кранионүктелер: Nasion, Rhinion, Acanthion, Prosthion, Gnathion, Inion, Opisthion қолданылды. Зерттеу нәтижесінде алынған мәліметтер арқылы белгісіз мәйіттің табылған бас сүйегінің кранионүктелерінің арақашықтықтарын өлшеу арқылы, тірі кезінде түсірілген МРТ суреттері арқылы мәйіт тұлғасын анықтау мүмкін деген тұжырымға келдік.

Қорытынды. Адамның жеке биологиялық белгілері әлсіз немесе жоқ болған жағдайда, жеке тұлғаны сот-медициналық сәйкестендіру барысында жынысы, жасы және басқа да топтық белгілері бойынша ұқсастықтар мен айырмашылықтарды ескере отырып, әртүрлі әдістерді кешенді қолдану, адамның жеке басын сот-медициналық сәйкестендірудің қолданыстағы әдістерін жетілдіру қажеттілігі туындайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Васильченко АВ, Сальманов АА, Гареев АМ. Вопросы совершенствования методов судебно-медицинской идентификации неопознанных трупов. Криминалистика: актуальные вопросы теории и практики. 2017;37–39.
2. Алиева СА, Шадлинский ВБ, Мовсумов НТ. Половые особенности асимметрии краниометрических показателей при различных формах лицевого черепа. Морфологические ведомости. 2019;27(4):9–15.
3. Волков ВН, Датий АВ. Судебная медицина: учебное пособие для вузов. Под ред. проф. А.Ф. Вольнского. М.: Юнити-дана, Закон и право, 2010;639с.

РЕЗЮМЕ

РАХМАНОВ С.Б., ӨТЕСІН М.А., СЕКСЕНБАЙ А.Ж., МЫРЗАЛИЕВА А.С., ӘБДІРАЗАҚОВ М.Б.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЛИЧНОСТИ НЕИЗВЕСТНОГО ТРУПА С ПОМОЩЬЮ КРАНИОМЕТРИИ И МРТ

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казакстан

Несмотря на тенденцию снижения количества дел по установлению личности граждан по неопознанным трупам в СНГ, идентификация личности остается одной из наиболее актуальных научных проблем. Для сокрытия следов преступления преступники часто используют сложные методы уничтожения трупов, что затрудняет их обнаружение, необходимо обнаружить останки лица, подвергшегося повреждению преступного характера.

Ключевые слова: страны СНГ, краниометрия, МРТ, труп, преступление, рентгенологические методы исследования

SUMMARY

RAHMANOV S.B., OTESIN M.A., SEKSENBAI A.ZH., MYRZALIEVA A.S., ABDIRAZAKOV M.B.

IDENTIFICATION OF AN UNKNOWN CORPSE USING CRANIOMETRY AND MRI

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Despite the downward trend in the number of cases on the identification of citizens by unidentified corpses in the CIS, identification remains one of the most pressing scientific problems. To conceal the traces of a crime, criminals often use complex methods of destroying corpses, which makes it difficult to detect them, it is necessary to detect the remains of a person who has been damaged by a criminal nature (dismemberment, burning, exposure to solvents, etc.).

Keywords: CIS countries, craniometry, MRI, corpse, crime, radiological methods

БЕРДАЛИНОВА А.К., САРСЕНГАЛИЕВ А.А., ҚОНЫСБАЙ Г.С.

НАТРИЙ ТЕТРАБОРАТЫНЫҢ ОРГАНИЗМГЕ СОЗЫЛМАЛЫ ӘСЕРІ КЕЗІНДЕГІ КӨКБАУЫРДЫҢ МОРФОЛОГИЯЛЫҚ СИПАТТАМАСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актобе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты – натрий тетраборатының егеуқұйрық құрылымына созылмалы әсерін зерттеу.

Негізгі сөздер: натрий тетрабораты, химиялық қосылыстар, егеуқұйрық, көкбауыр, иммунды жауап

Өзектілігі. Қазақстан Республикасының Актобе облысы бордан биогеохимиялық аймақ болып табылады, сондықтан адам және жануарлар организміне

осы химиялық қосылыстардың әсерін білу денсаулық сақтау саласында жұмыс жасайтындардың негізгі міндеттері. Бор – жер қыртысында, мұхиттарда,

шөгінді тау жыныстарында, көмірде, тақтатастарда, топырақтың кейбір түрлерінде бораттар түрінде болатын табиғи элемент және ауа мен суға бөлінетін табиғи бұзылыс салдары. Көкбауыр организмді қан арқылы келіп түскен антигенге антидене өндірумен ғана емес, сонымен қатар посттравматикалық регенерациядағы бауырдың қандағы антимикробтың белсендігі нәтижесінде қорғайтын жалғыз лимфоидты ағза. Көкбауырдың құрылымдық-функционалдық ерекшеліктерін зерттеу көкейкесті мәселе болып табылады, өйткені иммуногенездің ең ірі перифериялық мүшесі туа пайда болған, сонымен қатар жүре пайда болған иммунитеттің жасушалық және гуморалды иммунды жауабының тиімділігіне жауапты.

Зерттеудің мақсаты. Егеуқұйрықтардың көкбауырына натрий тетраборатының созылмалы әсерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалы ретінде 20 тексіз аталық ақ егеуқұйрықтардың көкбауырынан жасалған гистологиялық блоктар гистология кафедрасынан алынды. Материалды гистологиялық әдістерді қолдана отырып, зерттеу гистология кафедрасының морфологиялық лабораториясында жүргізілді. Гистологиялық парафинді блоктардан «Accu-Cut SRV» 200, Sacura Finetek, USA ротациялық микротомын қолдана отырып, қалыңдығы 4-5 мкм болатын кесінділер даярланды. Гистологиялық зерттеу үшін кесінділер гематоксилин – эозинмен

боялды. Гистологиялық препараттар «Axio Lab Al» микроскопымен зерттеліп, AxioCam ERc5s сандық камерасын қолдана отырып суретке түсірілді.

Нәтижелері мен талқылау. Көкбауырдың ақ ұлпасының лимфоидты түйіншегінің жалпы аудандары, сонымен қатар олардың функционалды зоналары – герминативті орталық, периартериалды аймақтар, мантиялық аймақтар, маргиналды аймақтар ұлғаюы, сонымен бірге ақ ұлпаның салыстырмалы ауданының үлкеюі, өнімнің жасушаларға антигенді әсерін, натрий тетраборатының индуцирленген созылмалы әсерін көрсетеді.

Қорытынды. Натрий тетраборатымен созылмалы улануы көкбауыр ақ ұлпасының келесі өзгерістеріне алып келді: ақ ұлпа ауданының ұлғаюы, лимфоидты фолликулаларының функционалды зоналарының ауданының жоғарлауы.

Әдебиеттер тізімі:

1. Betharia S. Boron. Reference Module in Biomedical Sciences Encyclopedia of Toxicology (Third Edition). 2014;536–539.
2. Sinan Ince, Ayhan Filazi, Begum Yurdakok-Dikmen. Reproductive and Developmental Toxicology (Second Edition). Chapter 30 – Boron. 2017;521–535.
3. Стаценко ЕА. Морфогенез белой пульпы селезенки половозрелых крыс после введения им бисфосфоната «зомета». Украинський морфологічний альманах. 2009;7(4):114–117.

РЕЗЮМЕ

БЕРДАЛИНОВА А.К., САРСЕНГАЛИЕВ А.А.
ҚОНЫСБАЙ Г.С

МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛЕЗЕНКИ ПРИ ХРОНИЧЕСКОМ ВОЗДЕЙСТВИИ ТЕТРАБОРАТА НАТРИЯ НА ОРГАНИЗМ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Казахстан является биогеохимическим регионом по бору. Цель данного исследования - изучение хронического воздействия тетрабората натрия на структуру селезенки крысы.

Ключевые слова: тетраборат натрия, химические соединения, крыса, селезенка, иммунная реакция

SUMMARY

BERDALINOVA A.K., SARSENGALIEV A.A.
KONYSBAY G.S

MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE SPLEEN IN CHRONIC EXPOSURE TO SODIUM TETRABORATE ON THE BODY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Aktobe region of the Republic of Kazakhstan is a bio-geochemical region for boron. The purpose of this study is to study the chronic effects of sodium tetraborate on the structure of the rat spleen.

Keywords: sodium tetraborate, chemical compounds, rat, spleen, immune response

БАТЫРОВА Т.Ж., ХАЛИУЛЛИН М.

АКУПУНКТУРАЛЫҚ ТЕРАПИЯНЫҢ ТІРЕК-ҚИМЫЛ АППАРАТТАРЫ АУРУЛАРЫН ЕМДЕУДЕГІ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Акупунктура-акупунктураны қолдану тірек-қимыл аппараты ауруларын емдеу динамикасына оң әсер етті. Пациенттер арасында ағзадағы процестердің жақсаруы байқалады: ауырсынуды жеңілдету, жалпы жағдайды жақсарту және жұмыс қабілеттілігін арттыру, ұйқыны қалпына келтіру, тіндердің ісінуін жеңілдету, қандағы гормондардың деңгейін қалыпқа келтіру.

Негізгі сөздер: акупунктура, иглорефлексотерапия, дегенеративті-дистрофиялық аурулар

Өзектілігі. Тірек-қимыл аппаратының қабыну және дегенеративті-дистрофиялық ауруларындағы ауырсыну көріністерін азайту үшін көбіне медикаменттер, әртүрлі ауырсынуды басатын дәрілер мен стероидты емес қабынуға қарсы препараттарды қолданылады. Дегенмен, дәрі-дәрмектердің организмге тигізетін теріс әсерлері мәлім. Соңғы кездері артрит, остеоартрит, периартрит, остеохондроз, радикулит, миозит, грыжа ауруларын емдеу кезінде қосымша альтернативті емдеу әдістерінің бірі – акупунктурлық терапия кең орын алып отыр. Акупунктура (иглорефлексотерапия) – әлемнің көптеген дамыған елдерінде дәрігерлердің ауруларды емдеу әдісі. Бұл әдіс дәстүрлі дәрі-дәрмектермен және физиотерапиялық процедуралармен бірге жақсы жүреді және науқастың тезірек қалпына келуіне әкеледі.

Зерттеу мақсаты. Тірек-қимыл аппаратында қабыну процестері бар науқастарға акупунктурлық терапияның әсерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. “Аққу” клиникасында ем-шара алған тірек-қимыл аппаратында қабыну процестері бар науқастардың ауру тарихтарына сараптама жасау.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу барысында “Аққу” клиникасында тірек-қимыл аппаратының зақымдалуы науқастар: 10 периартрит, 23 миозит, 15 остеохондроз, 28 радикулитпен ауыратын науқастармен сұхбат және ауыру тарихымен жұмыс жасап, сараптама өткізу. Иглорефлексотерапияға дейін және кейінгі жағдайларын салыстыру.

Салыстыру барысында емшара алғанға дейін алынған нәтижелер:

1-топ. Периартрит, миозитпен ауыратын науқастарға 6-8 сеанс тағайындалды.

2-топ. Остеохондроз, радикулитпен ауыратын науқастарға 18-20 сеанс тағайындалды.

Емшара алу кезіндегі тіркелген өзгерістер:

1-топ. Бірінші сеанстан бастап ауырсыну сезімдер жойыла бастады және ауру нұсқасында дианмикалық өзгерістер байқалды.

2-топ. Екінші және үшінші сеанста ауырсыну баяулады, динамикалық өзгерістер сеанс ортасында байқалды.

Емшара алғаннан кейінгі нәтижелер:

1- Процедурадан соң толықтай сауығу және организмнің қалыпқа келуі

2- Процедурадан соң сауығу және организмнің қалыпқа келуі

Қорытынды. Акупунктура-иглорефлексотерапия әдістерін қолдану тірек-қимыл аппараты ауруларын емдеу барысында динамикада оң ықпалын тигізді. Пациенттер арасында: ауырсыну сезімдерінің жойылуы, жалпы жағдайының жақсаруы және жұмысқа қабілеттіктің жоғарлауы, ұйқының қалыпқа келуі, тіндергі ісінудің басылуы, қанда гормондар деңгейі қалыпқа келуі, организмдегі процесстердің жақсаруы байқалды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Табеева ДМ. Руководство по иглорефлексотерапии. М.: Медицина, 2018;560с.: ил.
2. Пономарева ТН, Куташов ВА. Иглоукалывание как один из методов обезболивания в анестезиологии и реанимации. Молодой ученый. 2016;9(113):402–406.

РЕЗЮМЕ

БАТЫРОВА Т.Ж., ХАЛИУЛЛИН М.

ВЛИЯНИЕ АКУПУНКТУРНОЙ ТЕРАПИИ НА ЛЕЧЕНИЕ ЗАБОЛЕВАНИЙ ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЬНОГО АППАРАТА

Западно-Казakhstanский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Применение иглорефлексотерапии-акупунктуры положительно сказалось на динамике лечения

SUMMARY

BATYROVA T.ZH., KHALIULLIN M.

THE EFFECT OF ACUPUNCTURE THERAPY ON THE TREATMENT OF DISEASES OF THE MUSCULOSKELETAL SYSTEM

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Application of acupuncture had a positive effect on the dynamics of treatment of musculoskeletal diseases. Im-

заболеваний опорно-двигательного аппарата. Среди больных отмечается улучшение процессов в организме: купирование болей, улучшение общего состояния и повышение трудоспособности, восстановление сна, купирование отека тканей, нормализация уровня гормонов в крови.

Ключевые слова: акупунктура, иглорефлексотерапия, дегенеративно-дистрофические болезни

improvement of processes in the organism was noted among the patients: pain relief, improvement of general condition and increase of ability to work, restoration of sleep, resolution of tissue edema, normalization of hormone levels in blood.

Keywords: Acupuncture, acupuncture, degenerative-dystrophic diseases

АЖМУРАТОВА М.А., ҚОЖАҚМЕТОВА Д.Ә.

ҚОРШАҒАН ОРТАНЫҢ ТЕХНОГЕНДІК ЛАСТАНУ АЙМАҚТАРЫНДАҒЫ ТУБЕРКУЛЕЗ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Микробиологиялық зерттеулер радиациялық ластануы жоғары аймақтарда туберкулез микобактериясының өзгергіштігін көрсетеді, бұл ретте қоздырғыштың вирулентті қасиеттері жоғарылайды, сонымен қатар туберкулезге қарсы негізгі препараттарға біріншілік дәрілік төзімділігі бар науқастар саны артады.

Негізгі сөздер: туберкулез, хром қосылыстары, ауыр экологиялық жағдай, микобактерия.

Өзектілігі. Қазіргі уақытта республиканың көптеген өңірлерінде ауыр экологиялық жағдай қалыптасты. Мәселен, Батыс Қазақстан – Қазақстанның ірі өнеркәсіптік өңірі. Ақтөбе феррокорытпа және хром қосылыстары зауыттары атмосфераға хром қосылыстарын шығарады. Республиканың батысында көмірсутек шикізатының орасан зор ресурстары бар, жыл сайын мұнай газын өндіру қарқыны артып келеді. Атмосфераға күкіртсутектің, меркаптанның басқа да улы заттардың едәуір мөлшері шығарылады.

Зерттеу мақсаты. Техногендік ластану аймақтарындағы өмір сүретін елді мекен тұрғындарының туберкулез ауруының жиілігін, сонымен қатар Ақтөбе облысының кейбір аймақтарында өмір сүретін тұрғындарының денсаулық көрсеткішін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Ақтөбе облысы аймақтары, Семей тұрғындарының денсаулығына ретроспективті талдау жүргізу.

Нәтижелер мен талқылау. Ақтөбе облысының тұрғындар арасындағы жалпы аурушандық көрсеткішін сараптау аурушандық деңгейінің үш ауданда да жоғарылағанын көрсетіп отыр, яғни 2015 жылы 2012 жылмен салыстырғанда 1,0 есеге жоғарылаған. Біріншілік аурушандық деңгейі соңғы жылдары (2015-2016 жж) 2012-2014 жылдармен салыстырғанда төмендеген.

Мұғалжар, Темір, Қобда аудандары тұрғындарының арасындағы біріншілік мүгедектілік көрсеткіштері бойынша алдыңғы орындарды қатерлі ісік

және туберкулез аурулары алды.

Қорытынды. Қоршаған ортаның (атмосфералық ауа, су) ұзақ уақыттар бойы аздаған концентрацияда химиялық заттармен, топырақтың минералданған өндірістік ағынды суларымен, мұнай және мұнай өнімдерімен, мұнайлы газдың және жанғандағы өнімдерімен, күкіртті сутек, күкірт тотығымен ластануы тұрғындарда жедел патологиялық үрдістердің туындауына және созылмалы ауруларға әкеледі. Өндіріс орындарында болатын жиі авариялық жағдайлар, әртүрлі қоршаған ортаның, токсикалық заттардың және радиоактивті заттардың салдарынан тұрғындардың арасында, соның ішінде мұнай және газ өндіруші орындардың жұмысшыларының арасында аурушандық деңгейінің жоғары болуына әкелуі мүмкін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кострюкова НК, Карпин ВА, Кузьмина НВ. и др. Связь заболеваемости легочным туберкулезом с локальными разломами земной коры на территории современного промышленного города. Пробл. туб. 2004;04(12):44–46.
2. Шилова МВ, Глумная ТВ. Влияние сезонных и экологических факторов на заболеваемость туберкулезом. Пробл. туб. 2004;2:17–22.
3. Грицова НА, Влияние экологических факторов на состояние иммунологической реактивности детей, инфицированных микобактериями туберкулеза. Пробл. туб. 2005;9:27–30.

ТҮЙІН

АЖМУРАТОВА М.А., ҚОЖАҚМЕТОВА Д.Ә.

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ ТУБЕРКУЛЕЗА В РЕГИОНАХ ТЕХНОГЕННОГО ЗАГРЯЗНЕНИЯ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Микробиологические исследования свидетельствуют об изменчивости микробактерий туберкулеза в районах повышенного радиационного загрязнения, при этом повышаются вирулентные свойства возбудителя, а также увеличивается количество больных с первичной лекарственной устойчивостью к основным противотуберкулезным препаратам.

Ключевые слова: туберкулез, соединения хрома, тяжелые экологические условия, микобактерия

SUMMARY

AZHMURATOVA M.A., KOZHAKMETOVA D.A.

EPIDEMIOLOGY OF TUBERCULOSIS IN REGIONS OF MAN-CAUSED ENVIRONMENTAL POLLUTION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Microbiological studies indicate the variability of Mycobacterium tuberculosis in areas of increased radiation pollution, while the virulent properties of the pathogen increase, and the number of patients with primary drug resistance to the main anti-TB drugs also increases.

Keywords: tuberculosis, chromium compounds, severe environmental conditions, mycobacteria

БАТЫРОВА Т.Ж., ОЙРАТОВ Ә.А.

МАСКАНЫҢ ТЫНЫС АЛУ ЖҮЙЕСІНЕ ЖӘНЕ COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫ КЕЗІНДЕ БЕТ ТЕРІСІНІҢ ӨЗГЕРУІНЕ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Күнделікті маскаларды ұзақ уақыт қолдану терінің дерматологиялық өзгерістерімен, ал кейбір жағдайларда патологиялық жағдайлармен байланысты болуы мүмкін екенін ескере отырып, маскаларды қолдану ережелерін қатаң сақтау ұсынылады.

Негізгі сөздер: маска, COVID-19, дерматология, тыныс алу жүйесі

Өзектілігі. COVID-19 пандемия кезінде барлық жер бетінде денсаулықты сақтау үшін талаптардың бірі - медициналық маска киіп жүру болды. Медициналық қызметкерлердің жеке қорғаныш құралы ретінде жұмыс кезінде үнемі маска тағып жүру, қарапайым адамдардың сақтану барысында маска киіп жүру кездерінде дерматологиялық өзгерістер байқалды. Қорғаныштық қасиетінен басқа масканың тыныс жолдары мен бет терісіне теріс әсері де орын алды. Үнемі маска киіп жүрген адамдарда тыныстың жиіленуі, тыныстың тарылуы, бет терісінде көптеген дерматологиялық аурулар байқалған.

Зерттеу мақсаты. COVID-19 пандемиясы кезінде масканың тыныс алу жүйесі мен бет терісіне теріс әсерін зерттеу; баяндамалар бойынша шолу жасау.

Материалдар мен әдістер. Марат Оспанов атындағы БҚМУ 2 курс жалпы медицина факультетінің 192 студенті.

6 сағат тәжірибелік сабақ барысында медициналық масканы киген кездегі өзгерістерді бақылау және тіркеу.

Нәтижелер мен талқылау. Жұмыс жүргізу барысына 2 курс жалпы медицина факультетінің 192 студенті қатысты. Зерттеу жұмысы қыркүйек-желтоқсан айлары арасында өткізілді. Барлық

қатысушылардың тері сипаттамалары үш рет өлшенді: трансэпидермальды судың жоғалуы (TEWL), терінің ылғалдануы, серпімділігі, тері тесігінің ауданы, тері температурасы, қызаруы және терінің түсі.

Алынған нәтижелер. Трансэпидермальды судың жоғалуы 64%; терінің ылғалдануы 78%; серпімділігі 84%; тері тесігінің ауданы 52%; тері температурасы 100%; қызаруы 95%; терінің түсі 50%/50%.

Қорытынды. Күнделікті маскаларды ұзақ уақыт қолдану бет терісінің дерматологиялық өзгерістеріне, кейбір жағдайларда патологиялық жағдайларға әкелетінін ескере отырып, масканы қолдану тәртіптерін қатаң сақтау ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Брин ВБ. Физиология человека в схемах и таблицах. Физиология внешнего дыхания. транспорт газов кровью. 2017;5:271–299.
2. Йаэль Адлер. Что скрывает кожа. 2 квадратных метра, которые диктуют, как нам жить. Между этажами. 2017;2:51–66.
3. Гоукроджер ДДж, Ардерн-Джонс МР. Пер. с англ.; Под ред. Н.Н. Потеева, А.Н. Львова. Дерматология. Иллюстрированное руководство. Основы дерматологии. 2021;1:21–41.

РЕЗЮМЕ

БАТРОВА Т.Ж., ОЙРАТОВ Ә.А.

ДЕЙСТВИЕ МАСКИ НА ДЫХАТЕЛЬНУЮ СИСТЕМУ И ИЗМЕНЕНИЯ КОЖИ ЛИЦА ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Рекомендуется строго соблюдать правила применения маски, принимая во внимание, что длительное использование ежедневных масок может привести к дерматологическим изменениям кожи, а в некоторых случаях и к патологическим состояниям.

Ключевые слова: маска, COVID-19, дерматология, дыхательная система

SUMMARY

BATYROVA T.ZH., OIRATOV A.A.

THE EFFECT OF THE MASK ON THE RESPIRATORY SYSTEM AND FACIAL SKIN CHANGES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

It is recommended to strictly follow the rules of application of the mask, taking into account that prolonged use of daily masks can lead to dermatological changes in the skin, and in some cases to pathological conditions.

Keywords: mask, COVID-19, dermatology, respiratory system

АЙБАСОВА Ж.А., МАКСУТОВА Б.М., НҮРИАХМЕТ Г.Н.

ОРАЗА КЕЗІНДЕГІ ТАҒАМДАНУДЫҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Соңғы жылдары ораза ұстаушылардың қатары көбейді.

Зерттеудің мақсаты: Ораза кезінде адам ағзасында болатын өзгерістерді, яғни физиологиялық және психикалық өзгерістерді қадағалап отыру, сонымен қатар тамақтану ерекшеліктерін, оның пайдасы мен зиянын, сонымен қатар ағзаға әсерін зерттеу. жасына байланысты.

Негізгі сөздер: ораза, тағамдану, физиология, диетология, психология

Өзектілігі. Соңғы жылдары ораза ұстаушы адамдар саны көбеюде. Бірақ көбісі дұрыс тағамдану реттілігін ескере бермейді. Профессор Требтің мәліметіне сүйенсек, ораза ұстаған адамда адреналин және кортизон гормондары көп мөлшерде қанға араласады. Дененің ең кіші жасушаларының азайып-көбеюін қамтамасыз ететін бұл гормондар жасушалардың рақ ауруына шалдықпауын қамтамасыз етеді. Жалпы, «ауыз бекіту» ішек ауруларына, іш қатуға, кейбір тері ауруларының мүшелеріне жиналатын майларды ерітіп, метоболизмды жандандырады. Ораза кезінде күндізгі уақыттарда қандағы холестерин деңгейі төмендейді. Тамырдың жақтауларында бірігіп қалған ескі холестерин қалдықтары бірте-бірте қан айналымына араласып, қаттылығын жоғалтады. Осыдан барып ең бір қорқынышты ауру «артериосклероз» жойылады.

Зерттеу мақсаты. Ораза кезіндегі адам организмінде болатын өзгерістерді, яғни физиологиялық және психикалық өзгерістерді бақылау. Тағамданудың ерекшелігі, оның пайдасы мен зиянды жақтарын, сондай-ақ жас ерекшеліктеріне байланысты организмге әсерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары – интернет-ресурстар, электронды энциклопедиялар, кітап басылымдары, діни басқарма қызметкерлерімен сұқбат.

Зерттеу әдістері. Сауалнама, талдау, жалпылау.

Нәтижелері мен талқылау. Біз өз зерттеуімізде ЖОО білім алушыларын басты объект ретінде алдық. Сауалнамаға 17-21 жас аралығындағы «Жалпы медицина» мамандығы бойынша 57 адам қатысты. Сауалнама WhatsApp желісі арқылы өткізілді. Сауалнама нәтижесі студенттердің ораза кезінде тағамданудың физиологиялық ерекшеліктері туралы хабардар екендігін көрсетті. 65% студент дұрыс тағамдану реттілігін ұстанатынына, ал қалған 35%ы тағамдану үдерісіне немқұрайлы қарайтындығына көз жеткіздік. Діни басқарма қызметкерлерімен сұхбаттасудың нәтижесі бойынша оразаның адам организмне тигізетін пайдасы басымырақ екендігін анықтадық.

Ораза кезінде адам ашығу нәтижесінде сілекей бөлінуі, асқазандағы және гормональды өзгерістер көрініс береді. Осыған орай, қалыпты жағдайдағы және ораза кезіндегі физиологиялық механизмдерді өзара салыстыра отырып зерттедік.

Қорытынды. Қалыпты және ораза кезіндегі физиологиялық механизмдерді зерттеу нәтижесінде көптеген өзгерістерге көз жеткіздік. Мысалы, ораза кезінде дененің барлық бөлу жүйелері мен ішкі секреция бездері өте қарқынды жұмыс істейді. Сырттан тамақ қабылдау дереу тоқтаған жағдайда, дене сол уақытқа дейін жинап келген ішкі қосымша қорегін іске қосады. Осыған байланысты бауырда глюконеогенез, адипоциттерде липолиз және бұлшықеттерде протеолиз

процестері жүзеге асады. Бұл дегеніміз қанның қоюлануының алдын алады. Сонымен қатар ораза кезінде дұрыс тағамданудың адам организмінде алатын орны ерекше. Ауыз ашқан соң бірден майлы, асқазанға ауыр тағамдарды жеуден аулақ болу керек. Егер дұрыс іске асырған жағдайда сіздің ағзаңыз барлық керексіз улы заттардан тазарып, денсаулығыңызды шыңдайды, жаушалар жаңарып, күш-қуатыңыз артады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Тель ЛЗ, Агаджанян НА, Хамчиев КМ, Циркин БИ, Қалыпты физиология оқулығы. 2015;526–528.
2. Сәтбаева ХҚ, Өтепбергенов АА, Нілдібаева ЖБ, Адам физиологиясы. 2005;374–376.
3. Косицкий ГИ. II том Адам физиологиясы. 2015;170–189.

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., МАКСУТОВА Б.М.,
НУРИАХМЕТ Г.Н.

ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПИТАНИЯ ПРИ ПОСТЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В последние годы количество постящихся людей увеличивается. Цель исследования: проследить изменения, происходящие в организме человека во время голодания, то есть физиологические и психические изменения, а также изучить специфику питания, его преимущества и вред, а также влияние на организм в зависимости от возраста.

Ключевые слова: ораза, питание, физиология, диетология, психология

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., MAKSUTOVA B.M.,
NURIAKHMET G.N.

PHYSIOLOGICAL FEATURES OF NUTRITION DURING FASTING

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In recent years, the number of fasting people has been increasing. The purpose of the study: to trace the changes occurring in the human body during fasting, that is, physiological and mental changes, as well as to study the specifics of nutrition, its benefits and harms, as well as the effect on the body depending on age.

Keywords: fasting, nutrition, physiology, nutrition, psychology

ТЕМИРОВА Г. ., САРИНА А.А., ЕРМЕКОВА А.А.

ГИСТОПАТОМОРФОМЕТРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕРДЦА ЖЕНЩИНЫ С ИШЕМИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНЬЮ СЕРДЦА (СЛУЧАЙ ИЗ ПРАКТИКИ)

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

При морфометрическом исследовании сердца и сосудов пожилой женщины, наряду с компенсаторным расширением левого желудочка, выявляются процессы генерализации стромальных элементов за счет коллагеноза и фибриллогенеза, преобладание признаков гипоксического поражения кардиомиопатии.

Ключевые слова: гистология, кардиология, ИБС, коллагеноз, гипоксия

Актуальность. По данным статистического сборника Республиканского центра развития здравоохранения, заболеваемость населения в Республике Казахстан по числу заболеваний, зарегистрированных впервые в жизни на 100 тыс. человек соответствующего населения по ишемической болезни сердца, отмечается тенденция к увеличению в 2018 году на 4% и 2019 году почти на 1% соответственно (в целом по стране: 529,0 и 554,8; по городу Актөбе: 418,1 и 421,6).

Цель исследования. Провести патоморфологическое исследование макро- и микропрепаратов сердца при осложненной ишемической болезни сердца.

Материалы и методы. Фиксированный

патологоанатомический материал сердца 81-летней женщины. Материал фиксирован в 10 % растворе нейтрального забуференного формалина. После промывки проводили по серии спиртов восходящей концентрации, просветляли в орто-кислоте и заливали в парафин по общепринятой методике. Срезы толщиной 7 мкм изготавливали на санном микротоме, окрашивали гематоксилином и эозином. Макро- и микроскопический метод исследования: гистологический, морфометрический и статистический. Микроскопию производили на микроскопе «Leica». На препаратах, окрашенных гематоксилином и эозином сердца и сосудов в программе с помощью сетки подсчитывали удельные объемы (%)

оболочек. Также определяли соотношение эндокарда и миокарда, также желудочков. Количество выделенных зон объектов подсчитывали в предложенной встроенной программе. Полученные данные обрабатывали методами описательной статистики.

Результаты и обсуждение. Макроскопически на разрезе в полости перикарда визуализируется жидкость мутно-желтого цвета в объеме 25 мл. Листки перикарда гладкие, при этом эпикард тусклый с очагами диапедезного кровоизлияния. Сердце увеличено как по размеру, так и по массе, окутано жировой клетчаткой: М=520г. (N270), размеры 12,0x11,1x6,2см. Коронарные сосуды атеросклеротически утолщены из-за кальциноза фиброзных бляшек, в просвете атероматозные массы и тромбы. На разрезе левый отдел сердца дряблой консистенции с утолщенным желудочком (1,5 см), сухожильные нити натянуты, сосочковые мышцы гипертрофированы, но при этом полость его расширена, а размер правого- 0,6 см. Эндокард светло-желтого цвета, тусклый, гладкий, с мелкими тромбоцитарными наложениями. Митральный клапан утолщен, склерозирован, деформирован, с мелкими тромбоцитарными наложениями. В полости правого желудочка

имеется пристеночный тромб смешанного строения. Микроскопия миокарда: выраженный отек межмышечных пространств, мышечные волокна разволокнены частично с очагами миолиза, в виде безъядерных кардиомиоцитов и круглоклеточные инфильтраты в сарколемме. Кардиомиоциты в состоянии выраженной формы коллаgenoза с преобладанием фибробластоподобных клеточных элементов.

Заключение. При морфометрическом исследовании сердца и сосудов женщины старческого возраста отмечаются процессы генерализации стромальных элементов за счет коллаgenoза и фибриллогенеза наряду с компенсаторным увеличением левого желудочка, преобладание признаков гипоксического повреждения (кардиомиопатия), что приводило к аутолизу кардиомиоцитов с удельным объемом стромальных элементов. Компенсаторные процессы в кардиомиоцитах свидетельствуют, вероятно, о их участии не только в ангиогенезе.

Список литературы:

1. http://www.rcrz.kz/index.php/ru/?option=com_content&view=article&id=973.

ТҮЙІН

ТЕМИРОВА Г., САРИНА А.А., ЕРМЕКОВА А.А.

ЖҮРЕКТІҢ ИШЕМИЯЛЫҚ АУРУЫ БАР ӘЙЕЛДІҢ ГИСТОПАТОМОРФОМЕТРИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ (ТӘЖІРИБЕДЕН АЛЫНҒАН ЖАҒДАЙ)

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Кәрілік жастағы әйелдің жүрегі мен тамырларын морфометриялық зерттеу кезінде сол жақ қарыншаның компенсаторлық ұлғаюымен қатар, стромальды элементтерді коллаgenoз және фибриллогенез арқылы жалпылау процестері, кардиомиопатияның гипоксиялық зақымдану белгілерінің басым болуы байқалады.

Негізгі сөздер: гистология, кардиология, ИБС, коллаgenoз, гипоксия

SUMMARY

TEMIROVA G., SARINA A.A., ERMEKOVA A.A.

HISTOPATHOMORPHOMETRIC STUDY OF THE HEART OF A WOMAN WITH ISCHEMIC HEART DISEASE (A CASE FROM PRACTICE)

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Morphometric examination of the heart and blood vessels of a woman shows the processes of generalization of stromal elements due to collagenosis and fibrillogenesis, along with compensatory enlargement of the left ventricle, the predominance of signs of hypoxic damage cardiomyopathy.

Keywords: histology, cardiology, ischemic heart disease, collagenosis, hypoxia

ЖҰМАБАЙ Н.А., САРСЕНГАЛИЕВ А.А.6 ҚОНЫСБАЙ Г.С.6 ФАЙЗУЛЛА Д.Ф.

АНАТОМИЯЛЫҚ МҰРАЖАЙ ПРЕПАРАТТАРЫН ҚАЙТА ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ БАРЫСЫНДА АЛЬДОФИКС ЕРІТІНДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қалыпты анатомия кафедрасында алған білімімізді Aldofix ерітіндісімен қалпына келтірілген препараттардың көмегімен растадық.

Зерттеудің мақсаты – анатомиялық мұражай препараттарын реконструкциялауда Aldofix ерітіндісінің ерекшеліктері мен тиімділігін анықтау.

Негізгі сөздер: анатомиялық мұражай, альдофикс, реставрация, препараттар

Өзектілігі. Мұражайлық препараттарды дайындауда, жасауда тиімді жолдарын таңдау барысында соңғы уақыттарда ғылыми зерттеулерде ұсынылған авторлар бойынша, солардың ішінде: Привес, Г.П. Дорохович, М.И. Богданов, В.С. Пикалюк, Г.А. Мороз, С.А. Кутя, Н.Ф. Мельникова-Разведенкова, И.В. Гайворонский, И.Н. Кузьмина, Д.А. Старчик, М.А. Добин, В.А. Салимов, Л.Е. Кузнецов, В.В. Хохлов, Богуславская, Т.Б. С.П. Фадеев т.б. көптеген авторлардың еңбектері қарастырылды. Анатомиялық препараттарды дайындау барысында заманауи модификацияланған әдістермен ерітінділерді қолданысқа енгізу және әрі қарай пайдалану соның ішінде «Альдофикс» ерітіндісінің тиімділігін бағалау тақырыптың өзектілігі болып табылады.

Зерттеу мақсаты. Анатомиялық мұражай препараттарын қайта қалпына келтіру барысында Альдофикс ерітіндісінің ерекшеліктері мен тиімділігін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Қалыпты және топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия кафедрасының №2 мұражай залынан 30 анатомиялық ылғалды препараттар алынды. Кафедра мұражайына қойылатын және бар препараттарды қорын дайындау немесе өңдеу кезінде Сорокин Алексей Павлович, Гизатуллина Алина Музагитовнаның модификацияланған әдісі бойынша жасалынады.

Нәтижелері мен талқылау. Реставрацияның 1 күні препараттарды ашумен бастадық. Арнайы құралдармен препарат банкасының аузын ашып, препаратты бөлек алып, алынған препаратты арнайы ыдысқа салып, препаратты ағынды сумен ақырын жуамыз. Препаратты жуу оның деңгейіне байланысты. Кейін препарат банкасындағы формалинді төгіп, банканы тазарту үдерісі басталады. Банканың қақпағын және өзін жақсылап тазартып, препаратты тазартылған банкiге керi саламыз. Келесi қадам препарат салынған банкiге дистелденген су құямыз. Дистелденген суды препараттың қалпын қайта сақтау үшін қолданамыз. Препарат

дистелденген суда 24 сағат тұру қажет. 24 сағаттан кейін препаратты дистелденген судан алып, дистелденген суды төгеміз. Банкiнi тағы бiр жеңiл тазартып, этил спиртiмен өңдеп, препаратты банкiге берiк орнатамыз. Берiк орнату үшiн арнайы әйнектер және тiреуiштер қажет. Берiк орнатылған соң, альдофикстi құю үдерiсiн бастаймыз. Альдофикстi құю кезiнде асықпай, ең бастысы көпiртпей құю қажет. Құйып болған соң, банкiнiң аузын арнайы жабыстырғыш клеймен жабамыз. Клеймен жауып болған соң, банкiнiң үстiн салмақты заттармен бастырып қоямыз. Соңғы этап қайта өңделген анатомиялық мұражай препараттарының аннотациясы дайындалып бекiтiледi.

Қорытынды. Қалыпты анатомия кафедрасында 2017 жылдан берi мұражайлық препараттарды өңдеуге тәжiрибе ретiнде «Альдофикс» ерiтiндiсiн мұражайлық препараттарды өңдеу барысында қолданылды. Нәтижелерi жақсы 12% нейтралданған формалин ерiтiндiсiмен өңделген препараттармен салыстырғанда ешқандай өзгерiстер көрсеткен жоқ. «Альдофикс» ерiтiндiсiн пайдалану барысында байқалған артықшылықтары шырышты және терi жамылғыларына оның тiтiркендiргiш әсерi мен өткiр иiстiң бомауы, уақытты тиiмдi пайдалану және токсикалық әсерi аз. Жұмыс барысында санитарлық-гигиеналық тұрғыдан таза, машахаты аз.

Әдебиеттер тiзiмi:

1. Гончаров НИ, Сперанский ЛС, Краюшкин АИ, Дмитриенко СВ. Руководство по препарированию и изготовлению анатомических препаратов. Москва-Медицинское книга. 2002;100с.
2. Пикалюк ВС, Мороз ГА, Кутя СА. Методическое пособие по изготовлению анатомических препаратов. Симферополь. 2004;58с.
3. Богуславская ТБ. Изготовление топографо-анатомических препаратов и методика не-которых анатомических исследований. Москва, 1959;86с.

РЕЗЮМЕ

ЖҰМАБАЙ Н.А., САРСЕНГАЛИЕВ А.А.
КОНЫСБАЙ Г.С. ФАЙЗУЛЛА Д.Ф.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ РАСТВОРА АЛЬДОФИКСА ПРИ РЕКОНСТРУКЦИИ АНАТОМИЧЕСКИХ МУЗЕЙНЫХ ПРЕПАРАТОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Знания, полученные на кафедре нормальной анатомии, мы подтвердили с помощью восстановленных препаратов раствором альдофикса.

Цель данного исследования - определить особенности и эффективность раствора Альдофикса при реконструкции анатомических музейных препаратов.

Ключевые слова: анатомический музей, альдофикс, реставрация, препараты

SUMMARY

ZHUMABAI N.A., SARSENGALIEV A.A.
KONYSBAY G.S. FAIZULLAH D.F.

THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF ALDOFIX SOLUTION IN THE RECONSTRUCTION OF ANATOMICAL MUSEUM PREPARATIONS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

We confirmed the knowledge we learned at the Department of Normal Anatomy with the help of reconstituted drugs using Aldofix solution.

Purpose of this study - to determine the features and effectiveness of Aldofix solution in the reconstruction of anatomical museum drugs.

Keywords: anatomical museum, aldofix, restoration, drugs

САРСЕНОВА М.С., АЛДАНОВА А.

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МОЗОЛИСТОГО ТЕЛА ПОЛУШАРИЙ ГОЛОВНОГО МОЗГА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

В работе представлены результаты исследования проксимального отдела тела. Использовали классическую анатомическую препаровку и морфометрические методы.

В результате были выделены три типа бородавок в зависимости от разных размеров формы тела.

Ключевые слова: морфология, мозолистое тело, головной мозг, топографическая анатомия

Актуальность. Взаимодействие между полушариями головного мозга является одним из наиболее актуальных вопросов в области нейроморфологии, нейрохирургии. Роль этой связи играет мозолистое тело как комиссуральный анатомический субстрат. Интересно отметить, что в этом направлении немало разных клинических и экспериментальных исследований. Однако многие работы ограничиваются изучением его структуры, функций, измерением параметров. Тогда как с другой стороны, анатомически типичные формы мозолистого тела ещё не были полностью изучены и описаны по сей день.

И на сегодняшний день изучение морфологических особенностей форм мозолистого тела остается актуальной проблемой в нейроморфологии.

Цель исследования. Сравнительное изучение морфологии особенностей мозолистого тела в сагитальном разрезе полушарий.

Материалы и методы. Материалы для изучения были взяты в «Судебно-медицинском центре». Полученный материал был разделен на 2 группы по половым особенностям. В первой группе составило 8 полушарий мужчин, во второй группе - 7 полушарий

женщин. На основе классического анатомического метода – препарирования и морфометрии был сделан анализ данных. Были описаны параметры α , β , γ углов мозолистого тела.

Результаты и обсуждение. По данным морфометрии, в первой группе получены следующие параметры: длина мозолистого тела ($86,7 \pm 2,1$ мм.), высота колена мозолистого тела ($14,3 \pm 0,9$ мм.), длина колена мозолистого тела ($13 \pm 0,5$ мм.), толщина передней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($7,2 \pm 1,1$ мм.), толщина средней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($6,1 \pm 1,3$), толщина задней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($5,2 \pm 1,9$ мм), и измерение заднего валика мозолистого тела ($10,6 \pm 1,3$). Во второй группе получены следующие данные: длина мозолистого тела ($86,2 \pm 4,7$ мм.), толщина колена мозолистого тела ($13 \pm 1,8$ мм.), длина колена мозолистого тела ($12,5 \pm 2,2$ мм.), толщина передней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($6,1 \pm 1,7$ мм.), толщина средней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($6,2 \pm 1,3$), толщина задней $\frac{1}{3}$ части мозолистого тела ($4,2 \pm 1,4$ мм), и измерение заднего валика мозолистого тела ($10,4 \pm 2,2$ мм.).

Заключение. Были описаны внешние формы и межвидовые особенности мозолистого тела. Были

выявлены три вида угла мозолистого тела. Угол α - составил у мужчин 19.2%, у женщин 23.7% , угол β - составил у мужчин 25.3% ,у женщин 21% , угол γ - составил у мужчин 19%, у женщин 26.5%. Анализ данных показал, что углы α и γ чаще встречаются у женщин, а угол β больше у мужчин. Толщина передней и задней части мозолистого тела была различна у мужчин(6-9мм) и женщин (4-8мм) . Кроме того, изменчивость толщины и длины на передней и задней части

колена мозолистого тела преобладала у мужчин, чем у женщин.

Список литературы:

1. Соколов ДА, и др. Морфологическая изменчивость мозолистого тела человека. Журнал анатомии и гистопатологии. 2014;3(2):47–51.
2. Гайворонский ИВ, Ничипорук ГИ. Анатомия центральной нервной системы (краткий курс). Учебное пособие. 2020;

РЕЗЮМЕ

САРСЕНОВА М.С., АЛДАНОВА А.

БАС МИ ЖАРТЫШАРЫНЫҢ СҮЙЕЛДІ ДЕНЕСІНІҢ МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ЖЕКЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жұмыста сүйелді денеге зерттеу нәтижелері беріледі. Классикалық-анатомиялық препараттау және морфометриялық әдістері қолданылды. Нәтижесінде, сүйелді дененің сыртқы пішінінің әртүрлі өлшемдеріне байланысты үш түрі анықталды.

Негізгі сөздер: морфология, корпус каллосумы, ми, топографиялық анатомия

SUMMARY

SARSENOVA M.S.,ALDANOVA A.

MORPHOLOGICAL FEATURES OF THE CORPUS CALLOSUM OF THE CEREBRAL HEMISPHERES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The paper presents the results of a study of the corpus callosum. The classic anatomical dissection performed by methods of classic anatomical preparations and morphometry. The study revealed three typical forms of morphological variability of the median of the corpus callosum, characterized by different morphometric parameters of its outer contours.

Keywords: morphology, corpus callosum, brain, topographic anatomy

ШАМРАТОВА В.Г.,КАЮМОВА А.Ф.,ИСАЕВА Е.Е., ХАБИБУЛЛИНА И.З., НАУРАЗБАЕВА Э.А.

НЕГАТИВНОЕ ВЛИЯНИЕ ГИПОДИНАМИИ НА МЕХАНИЗМ ДОСТАВКИ КИСЛОРОДА КЛЕТКАМ

Башкирский государственный медицинский университет, Уфа, Россия

Аннотация. В статье рассматриваются взаимосвязи показателей, характеризующих состояние системы доставки кислорода при гиподинамии и высокой двигательной активности. При анализе факторных структур было установлено, что при систематических физических нагрузках, в отличие от бездеятельности, происходит взаимодействие всех звеньев кислородтранспортной системы и наблюдается выраженный эффект бора.

Ключевые слова: негативное влияние, гиподинамия,кислород,двигательная активность,физическая культура

Актуальность. Гиподинамия — ограничение двигательной активности (ДА) обусловлено, как правило, образом жизни и профессиональной деятельностью. Студенты являются одной из самых предрасположенных к гиподинамии социальных групп, так как им не только приходится ограничивать свою естественную физическую активность, но и длительное время поддерживать нефизиологичную позу. Согласно исследованиям, до 82 — 85% дневного времени большинство учащихся находится в статическом положении (сидя)

[1]. При этом снижается необходимая для обеспечения нормальной жизнедеятельности организма достаточная активность скелетных мышц, благодаря деятельности которых улучшается функционирование дыхательной, сердечно-сосудистой и других систем, участвующих в процессе доставки кислорода тканям организма.

Цель исследования. Изучение взаимосвязей и сравнение факторных структур показателей различных звеньев кислородтранспортной системы у студентов,

ведущих малоактивный образ жизни и систематически занимающихся физической культурой.

Материалы и методы. В исследовании приняло участие 120 юношей 20 – 22 летнего возраста. Первую группу составили студенты с низкой двигательной активностью (НДА), вторую – с высокой (ВДА). У всех юношей в капиллярной крови измеряли показатели красной крови, рН, парциальное давление кислорода (рО₂) и углекислого газа (рСО₂), сатурацию (SatO₂). Состояние систем кровообращения оценивали по артериальному давлению, частоте сердечных сокращений, минутному объему кровообращения (МОК), внешнему дыханию – по форсированной жизненной емкости легких (ФЖЕЛ). Рассчитывали вегетативный индекс Кердо (ВИК). Статистическую обработку проводили с помощью факторного анализа.

Результаты и обсуждение. Физические нагрузки, как вытекает из анализа факторных структур, мобилизуют механизмы адекватного обеспечения тканей кислородом. Так, отмечается взаимодействие всех звеньев, участвующих в доставке кислорода тканям: повышение объема циркулирующей крови (МОК), возрастание дыхательной поверхности эритроцитов, жизненной емкости (ФЖЕЛ) и вентиляционной активности легких (рО₂) сочетается с увеличением

сатурационной способностью гемоглобина (SatO₂). При этом наблюдается выраженный эффект Бора, проявляющийся в сдвиге вправо кривой дезоксигенации гемоглобина. Это явление может быть обусловлено метаболическими изменениями при интенсивной мышечной деятельности, такими как накопление лактата, СО₂ и сдвиг в кислую сторону рН [2]. Таким путем улучшается снабжение кислородом клеток, обеспечивающее возрастающие при занятиях спортом энергетические потребности организма.

Заключение. При гиподинамии указанные механизмы поддержания оптимального уровня кислородного транспорта не выявляются, что при прочих неблагоприятных условиях может иметь негативные последствия, в частности, способствовать развитию гипоксии.

Список литературы:

1. Ерменова БО. Влияние двигательной активности на здоровье школьников. Проблемы педагогики. 2016;7(18):23–27.
2. Mairburl Н. Эритроциты в спорте: Влияние физических упражнений и тренировок на снабжение кислородом эритроцитами. Фронт Физиол. 2013;12(4):332.

ТҮЙІН

ШАМРАТОВА В.Г., КАЮМОВА А.Ф., ИСАЕВА Е.Е., ХАБИБУЛЛИНА И.З., НАУРАЗБАЕВА Э.А.

ГИПОДИНАМИЯНЫҢ ЖАСУШАЛАРҒА ОТТЕГІ ЖЕТКІЗУ МЕХАНИЗМІНЕ ТЕРІС ӘСЕРІ

Башқұрт мемлекеттік медицина университеті, Уфа,
Ресей

Жұмыста физикалық белсенділік пен жоғары мотор белсенділігі кезінде оттегі жеткізу жүйесінің күйін сипаттайтын көрсеткіштердің өзара байланысы қарастырылады. Факторлық құрылымдарды талдау кезінде жүйелі физикалық күш салу кезінде физикалық белсенділіктен айырмашылығы, оттегі тасымалдау жүйесінің барлық байланыстарының өзара әрекеттесуі болатындығы және бордың айқын әсері байқалатындығы анықталды.

Негізгі сөздер: теріс әсер, гиподинамия, оттегі, қозғалыс белсенділігі, дене шынықтыру

SUMMARY

SHAMRATOVA V.G., KAUMOVA A.F., ISAEVA E.E.,
KHABIBULLINA I.Z., NAURAZBAEVA E.A.

NEGATIVE EFFECT OF INACTIVITY ON THE MECHANISM OF OXYGEN DELIVERY TO CELLS

Bashkir State Medical University, Ufa, Russia

The paper examines the interrelationships of indicators characterizing the state of the oxygen delivery system in hypodynamia and high motor activity. When analyzing factor structures, it was found that with systematic physical exertion, as opposed to inactivity, there is an interaction of all links of the oxygen transport system and a pronounced Boron effect is observed.

Keywords: negative influence, hypodynamia, oxygen, physical activity, physical culture

АХАЕВА А.Е., БИЖАНБЕК Ж.Д., ЫБРАЙ А.А.

**НАТРИЙ ТЕТРАБОРАТЫ ӘСЕРІ КЕЗІНДЕГІ ЕГЕУКҰЙРЫҚТАРДЫҢ ӨКПЕСІНІҢ
МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қазақстан Республикасының Ақтөбе облысы – бор және оның қосылыстары кең таралған өңір. Бұл зерттеудің мақсаты-жеңіл егеуқұйрықтардың морфологиясын зерттеу натрий тетраборатының ағзаға әсері.

Негізгі сөздер: натрий тетрабораты, морфологиялық өзгерістер, Ақтөбе, өкпе, қоршаған орта

Өзектілігі. Қазіргі уақытта қоршаған ортадағы қолайсыз факторлардың адам ағзасына әсері ауқымды өзектілікті қамтып отыр. Ғылыми-техникалық үдерістің қарқынды дамуы ортаның экологиялық өзгерген жағдайына әкеледі. Батыс Қазақстанның айтарлықтай аумақтарының тұрғындары алтывалентті хром мен бор байланысының төменгі концентрациясында ұзаққа созылған әсерге ұшырайды, ол жүрек – қантамырлар ауруларының, анемияның, нерв жүйесі, тыныс алу жүйесі ауруларының дамуына мүмкіндік туғызады. Сондықтан ластаушы заттар әсері кезінде тыныс алу мүшелерінің морфологиясын зерттеу өте маңызды болып табылады.

Зерттеу мақсаты. Натрий тетрабораты әсері кезіндегі егеуқұйрықтардың өкпесінің морфологиялық өзгерістерін зерттеу.

Материалдар мен әдістері. Зерттеу материалы ретінде 10 тексіз аталық ақ егеуқұйрықтардың өкпесіне жасалған гистологиялық блоктар гистология кафедрасынан алынды. Материалды гистологиялық әдістерді қолдана отырып, зерттеу гистология кафедрасының морфологиялық лабораториясында жүргізілді. Гистологиялық парафинді блоктардан «Accu-Cut SRV» 200, Sacura Finetek, USA ротациялық микротомын қолдана отырып, қалыңдығы 4-5 мкм болатын кесінділер даярланды. Гистологиялық зерттеу үшін кесінділер гематоксилин – эозинмен боялды. Гистологиялық препараттар «Axio Lab A1» микроскопымен зерттеліп, AxioCam ERc5s сандық камерасын қолдана отырып суретке түсірілді.

Нәтижелер мен талқылау. Гистологиялық препараттардың талдауы натрий тетрабораты әсер еткен кезде тәжірибелік жануарлардың өкпесінде ауаөткізгіш құрылымдардына, респираторлы бөлімдерге, өкпенің

интерстицийіне әсер етуі мүмкін морфологиялық өзгерістер кешені пайда болатынын көрсетті. Көптеген капиллярларда, артериолаларда және венулаларда қанның формалы элементтерінің іркілуі байқалды. Альвеола қабырғасы қалыңдайды, ол аэрогемикалық тосқауылдың қалыңдығының ұлғаюына және өкпенің респираторлы бөліміндегі газ алмасудың нашарлауына әкелді. Микроциркуляторлы арна тамырларындағы пішіндік элементтердің іркілісі аясында және респираторлы бөлімде тромбоздың пайда болуы және альвеолоциттердің ошақтық некрозы өкпе альвеолаларының ошақтық лейкоцитарлық инфильтрациясы аясында анықталды. Анықталған өзгерістер аясында альвеолааралық дәнекер тінінің ошақтық бұзылуы байқалды.

Қорытынды. Натрий тетрабораты аталық егеуқұйрықтардың өкпесінде ауаөткізгіш және респираторлы бөлімдерінің эпителиальды және дәнекер тінді құрылымы және микроциркуляторлы арна тамырлары жағынан өзгерістер тудырды.

Әдебиеттер тізімі:

1.Филлипова ТМ, Юшков ГГ, Игуменьцева ВВ. Токсикология органических соединений бора. Вестник АНГТУ. 2017;11:236–242.

2.Садыкова НН, Маковлева ОА, Завалева СМ, Савина А, Чиркова ЕН. Влияние табачного дыма на морфометрию лёгких крыс. Вестник тверского государственного университета. серия: биология и экология. 2017;2:21–26.

3. Джадранов ЕС, Ергазина МЖ, Ибадуллаева ФС, Красноштанов АВ, Красноштанов ВК, Жумабаева ЖК. Структурные особенности легочной ткани некоторых видов лабораторных животных. Вестник КазНМУ. 2016;3(1-4):40.

РЕЗЮМЕ

АХАЕВА А.Е.,БИЖАНБЕК Ж.Д., ЫБРАЙ А.А.

**МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ЛЕГКИХ
У КРЫС ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ТЕТРАБОРАТА
НАТРИЯ**Западно-Казакстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Актюбинская область – регион, где широко

SUMMARY

АНАЕВА А.Е.,BIZHANBEK Z.D., YBRAI A.A.

**MORPHOLOGICAL CHANGES IN THE LUNGS
OF RATS UNDER INFLUENCE OF SODIUM
TETRABORATE**West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Aktobe of the Republic of Kazakhstan is a region where

распространены бор и его соединения. Цель данного исследования - изучить морфологию легких у крыс при воздействии на организм тетрабората натрия.

Ключевые слова: тетраборат натрия, морфологические изменения, легкие, окружающая среда

boron and its compounds are widespread.

The purpose of this study is to study the morphology of the lungs of rats exposed to sodium tetraborate.

Keywords: sodium tetraborate, morphological changes, Aktobe, lungs, environment

КӨМЕКБАЙ Ж.Е., ЕСҚАРА Ф.Қ.

АСҚАЗАННЫҢ ҚАТЕРЛІ ІСІГІН Kі-67 МАРКЕРІМЕН АНЫҚТАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ісік материалын бірлескен гистологиялық және иммуногистохимиялық зерттеу алдымен процестің морфологиялық сипаттамасын алуға, содан кейін оның пролиферативті белсенділігін – жасушалардың бөліну дәрежесі мен жылдамдығын анықтауға мүмкіндік берді. Бұл қатерлі ісік дәрежесін және оның одан әрі дамуын болжауды дәл және объективті бағалауға мүмкіндік берді.

Негізгі сөздер: асқазан ісігі, гистологиялық зерттеу, иммуногистохимиялық зерттеу, Kі-67 маркері

Өзектілігі. Қатерлі ісік дүние жүзінде өлімнің басты себептерінің бірі болып табылады. 2018 жылы әлемде қатерлі ісіктен 18,1 миллион жаңа жағдай тіркеліп, 9,6 миллион адам қайтыс болды. 2018 жылы Қазақстанда қатерлі ісіктің 32 228 жаңа жағдайы анықталып, 14 369 адам осы дерттен қайтыс болды. Қазақстан Республикасында асқазан обырынан аурушаңдық пен өлім-жітім деңгейі жоғары. Айта кету керек, ер адамдарда асқазан ісігімен ауыру әйелдерге қарағанда 2,6 есе жоғары [1]. Асқазанның қатерлі ісігіндегі болжамды факторларды анықтау науқастарды диагностикалау және оңтайлы терапиялық стратегияларды анықтау үшін маңызды болды [2,3]. Бір гистологиялық типтегі аурудың ағымы айтарлықтай өзгереді, бұл иммуногистохимия әдісін қолдануды және ең ақпараттық маркерлерді іздеуді талап етеді.

Зерттеудің мақсаты. Асқазанның қатерлі ісігінің пролиферативті белсенділігін иммуногистохимиялық зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Асқазанның қатерлі ісігі бойынша операция жасалынған 17 науқастың оперативті асқазан материалы «Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің медициналық орталығындағы патологоанатомиялық бөлімнен алынды. Материалды гистологиялық және иммуногистохимиялық әдістерді қолдана отырып зерттеу гистология кафедрасының морфологиялық лабораториясында жүргізілді. Гистологиялық парафинді блоктардан «Accu-Cut SRV» 200, Sacura Finetek, USA ротациялық микротомын қолдана отырып, қалыңдығы 4-5 мкм болатын кесінділер даярланды. Гистологиялық зерттеу үшін кесінділер гематоксилин – эозинмен боялды. Иммуногистохимиялық зерттеуге Kі67 маркері қолданылды. Гистологиялық препараттар «Axio Lab

Ab» микроскопымен зерттеліп, AxioCam ERc5s сандық камерасын қолдана отырып суретке түсірілді.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу нәтижесінде Kі-67 маркері 16 жағдайда (94,1%) позитивті болып, клеткалардың ядроларында қоңыр түсті түйіршіктер ретінде көрінді. Әрі қарай осы позитивті болған клеткалардың пайыздық үлесіне қарай үш топқа бөлінді: <10% (5 жағдай), 10–40% (7жағдай) және >40% (4 жағдай). Әдебиеттерге сүйенетін болсақ позитивті клеткалар саны <10% ісік клеткаларының пролиферативті белсенділік төмен, 10–40% болса пролиферативті белсенділік орташа және >40% болса бұл көрсеткіш жоғары болып табылады. Егер Kі67 10%-дан аз болса ісік агрессивті емес, 40%-дан жоғары болса ісік жоғары агрессивті болып саналады. Kі67 жоғары деңгейде (%-бен жоғарыда көрсетілген) ісік химиотерапияға жауап беру ықтималдығы жоғары. Оның төмен деңгейімен ісік гормондық терапияға жақсы жауап береді.

Қорытынды. Ісік материалын иммуногистохимиялық зерттеу қатерлі ісік процесін морфологиялық бағалап, оның пролиферативті белсенділігін анықтауға мүмкіндік береді. Ол өз кезегінде ісіктің қатерлілігін нақты бағалап, дұрыс ем жүргізу және ісіктің дамуын болжауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жылқайдарова АЖ. Показатели онкологической службы Республики Казахстан за 2019 г 09.02.2021
2. Detecting of gastric cancer by Bcl-2 and Ki67. Received April 16, 2015; Accepted May 28, 2015; Epub June 1, 2015; Published June 15, 2015
3. Erkan G, Gonul II, Kandilci U, Dursun A. Evaluation of apoptosis along with BCL-2 and Ki-67 expression in patients with intestinal metaplasia. Pathol Res Pract. 2012;208:89–93. [PubMed] [Google Scholar]

РЕЗЮМЕ

КӨМЕКБАЙ Ж.Е., ЕСКАРА Ф.К.
**ДИАГНОСТИКА РАКА ЖЕЛУДКА С
 МАРКЕРОМ Ki-67**

Западно-Казахстанский медицинский университет
 имени Марата Оспанова

Совместное гистологическое и иммуногистохимическое исследование опухолевого материала позволило сначала получить морфологическое описание процесса, а затем определить его пролиферативную активность - степень и скорость деления клеток. Это дало достаточно точную и объективную оценку степени злокачественности опухоли и прогноз ее дальнейшего развития.

Ключевые слова: рак желудка, гистологические исследования, маркер Ki-67, иммуногистохимические исследования

SUMMARY

KOMEKBAI ZH.E., ESKARA F.K.
**DIAGNOSIS OF GASTRIC CANCER WITH Ki-67
 MARKER**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
 Aktobe, Kazakhstan

A joint histological and immunohistochemical study of the tumor material made it possible first to obtain a morphological description of the process, and then to determine its proliferative activity - the degree and rate of cell division. This gave a fairly accurate and objective assessment of the degree of malignancy of the tumor and the prognosis of its further development.

Keywords: gastric cancer, histological examination, immunohistochemical examination, Ki-67 marker

БАЛМАГАНБЕТОВА Ф.К., АМАНЖОЛКЫЗЫ А., СИНЕНКО Н.Н., КОЛОСОВА Н.А.

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭТНИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
 ПЕРИФЕРИЧЕСКОГО КРОВОТОКА**

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Заболевания, связанные с нарушением работы сердечно-сосудистой системы, являются актуальной проблемой современной медицины. Одним из параметров, характеризующих его работу, является периферический кровоток. Для оценки его состояния используется лодыжечно-плечевой индекс. С помощью АВІ мы определили различия в периферическом кровотоке у студентов двух этнических групп

Ключевые слова: периферический кровоток, лодыжечно-плечевой комплекс, систолическое артериальное давление, сравнительная оценка, этнические группы

Актуальность. Болезни сердечно-сосудистой системы являются основной проблемой современной медицины. Особое место среди них занимают заболевания, связанные с нарушением периферического кровотока, например, образование атеросклеротических бляшек. Поэтому важна ранняя их диагностика и профилактика. Для этого может быть использован лодыжечно-плечевой индекс (ЛПИ). ЛПИ – это показатель, который отражает отношение систолического артериального давления в артериях лодыжки к величине систолического артериального давления в плечевых артериях. Он является простым, недорогим и эффективным методом исследования.

Цель исследования. Сравнительная оценка эффективности периферического кровотока у студентов двух этнических групп.

Результаты и обсуждение. Лодыжечно-плечевой индекс в 1-ой группе составил – 1,12 [1,08-1,20], во 2-ой группе - 1,06 [1,02-1,11]. Если в 1-ой группе усредненная норма свидетельствует, что показатель ЛПИ находится в пределах нормы, то во 2-ой группе

этот показатель указывает на нижний порог нормальных значений. Разница показателей оказалась статистически значимой ($p=0,0001$).

Материалы и методы исследования. Проведено комплексное и клинично-инструментальное обследование 90 студентов мужского пола 1-3 курсов Западно - Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова. Соответственно, этнической принадлежности обследуемые были разделены на две группы (1 группа- студенты казахской национальности; 2 группа- студенты индийской национальности). Ангиологический скрининг был проведен с помощью аппарата BPLab –Vasotens в медицинском центре ЗКМУ имени Марата Оспанова. Исследование проводилось в реальном времени одним оператором. Перед исследованием исследуемые не принимали психоактивных веществ, препаратов группы адреномиметиков, кофе, сигареты. Накладывались две манжеты: первая манжета- локтевая, накладывалась на 2 см выше локтевого изгиба. Вторая манжета- лодыжечная, накладывалась на уровне лодыжки на той же стороне куда была

наложена плечевая манжета. Результаты были изменены не меньше 3-х раз со стабилизацией показаний. Обработка полученных результатов проводилась с использованием пакета программ STATISTICA 10.

Закключение. Данное исследование пришло к выводу, что у студентов индийской национальности и студентов казахской национальности имеется отличие при оценке эффективности периферического кровотока. У студентов казахской национальности уровень ЛПИ была ниже, частота встречаемости снижения ЛПИ выше.

Список литературы.

1. Клубокова ИА, Авдеева МВ, Щеглова ЛВ, Кирьянова ДР, Ерина МЮ. Функциональное состояние сердечно-сосудистой системы у

подростков и юношей призывного возраста с брадиаритмиями. Педиатр. 2018;9(3):64–71.

2. Полонская ИВ, Каштанова ЕВ. Роль микро- и макроэлементов в развитии атеросклеротической бляшки. Российский кардиологический журнал. 2019;24(5):90–94.
3. Aboyans V, et al. ESC Scientific Document Group. 2017 ESC Guidelines on the Diagnosis and Treatment of Peripheral Arterial Diseases, in collaboration with the European Society for Vascular Surgery (ESVS): Document covering atherosclerotic disease of extracranial carotid and vertebral, mesenteric, renal, upper and lower extremity arteries. Endorsed by: the European Stroke Organization (ESO) The Task Force for the Diagnosis and Treatment of Peripheral

ТҮЙІН

БАЛМАГАНБЕТОВА Ф.К., АМАНЖОЛКЫЗЫ А.,
СИНЕНКО Н.Н., КОЛОСОВА Н.А.

ПЕРИФЕРИЯЛЫҚ ҚАН АҒЫМЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІНІҢ ЭТНИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН АНЫҚТАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жүрек-қан тамыр жүйесінің бұзылуымен байланысты аурулар қазіргі заманғы медицинаның өзекті мәселесі болып табылады. Оның жұмысын сипаттайтын параметрлердің бірі – перифериялық қан ағымы. Оның жағдайын бағалау үшін білек-иық индексі қолданылады. БИИ көмегімен біз екі этникалық топ студенттерінің перифериялық қан ағымының айырмашылығын анықтадық.

Негізгі сөздер: перифериялық қан ағымы, білек-иық кешені, систолалық қан қысымы, салыстырмалы бағалау, этникалық топтар

SUMMARY

BALMAGANBETOVA F.K., AMANZHOLKYZY
A., SINENKO N.N., KOLOSOVA N.A.

DETERMINATION OF ETHNIC CHARACTERISTICS OF PERIPHERAL BLOOD FLOW EFFICIENCY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Diseases associated with a violation of the cardiovascular system are an urgent problem of modern medicine. One of the parameters that characterizes its work is peripheral blood flow. The ankle-brachial index is used to assess his condition. With the help of ABI, we determined the differences in peripheral blood flow in students of two ethnic groups.

Keywords: peripheral blood flow, ankle-brachial complex, systolic blood pressure, comparative assessment, ethnic groups

ЖАЙЛЫБАЕВ М.С., ЕЛУТАЕВА А.

БІР МЕЗЕТТІК ЖӘНЕ СТАНДАРТТЫ ИМПЛАНТАЦИЯ ТУРАЛЫ ЗАМАНАУИ ИДЕЯЛАР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жоғалған тіс күлімсіреуді бұзып қана қоймай, уақыт өте келе көптеген қолайсыздықтар мен проблемалар тудыруы мүмкін. Бұл әсіресе шайнау тәждеріне қатысты, олардың болмауы қарама-қарсы және көрші тістерге жүктемені арттырады. Бұл мәселені имплантация арқылы шешуге болады, ол бүгінгі күні жоғалған тістерді қалпына келтірудің ең жаңа прогрессивті әдісі болып табылады

Негізгі сөздер: жоғалған тіс, имплантация, клиника, ауыз қуысы, қызыл иек, кариес

Өзектілігі. Жоғалған тіс күлімсіреуді бұзып қана қоймай, уақыт өте келе көптеген қолайсыздықтар мен мәселерді тудыруы мүмкін. Бұл әсіресе шайнау коронкасына қатысты, олардың болмауы қарама-қарсы және

көрші тістерге жүктемені арттырады. Нәтижесінде олар босайды, тістем өзгереді, кариес тез дамиды. Бұл мәселені имплантация көмегімен шешуге болады.

Зерттеу мақсаты. Тістері жоқ немесе тістері өте

қатты зақымданған науқастарға имплантацияның әсерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. “Дентал центр” клиникасында тістеріне имплантация жасаған науқастармен сұхбат және ауру тарихына сараптама жасау.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу барысында “Дентал центр” клиникасында бір мезеттік және стандарттық имплантат жасаған науқастар.

50 науқас бір мезеттік және 50 науқас стандарттық имплант қойылды.

Имплантация кою кезіндегі және имплант қойылғаннан кейінгі кезеңдегі импланттың бітісуі және ауыз қуысының жағдайын қадағалау.

Салыстыру барысында имплантацияға дейінгі алынған нәтижелер:

1-топ – бірсәтті имплантация қарсы көрсеткіш болып келетін науқастарды ақпараттандыру және емдеудің бірінші кезеңін бастау;

2-топ – бірсәтті имплантация рұқсат етілген пациенттерді процедура туралы ақпараттандыру және имплант орнатуды бастау.

Имплантация басталғаннан кейінгі науқастардың жағдайы және байқалатын өзгерістер:

1 топ – бірсәтті имплантация бірінші кезеңі аяқталған соң пациент жағдайын қадағалау, екінші кезеңге көшу және қорытынды тексеріс туралы ақпараттандыру;

2 топ – бірсәтті имплантация өткізілу барысында пациенттердің қызыл иегінің жағдайын қадағалау,

өткізілгеннен кейін коррекциялық шараларды жасау.

Имплантация аяқталғаннан кейінгі нәтижелер :

1 - топ – имплантат орнатылып болған соң қорытынды тексеріс туралы ақпараттандыру және антибиотикотерапия туралы толығымен ақпараттандырып, пациенттен кері байланыс алу;

2 - топ – бірсәтті имплантация аяқталғаннан кейін мүмкін туындайтын қиындықтар туралы ақпараттандыру, қолайлығы үшін пациентпен хабарласу.

Қорытынды. Алайда, осы уақытқа дейін көптеген пациенттер қате түсініктерге сенеді. Қорқыныштан олар жоғалған тістерді қалпына келтірудің ең прогрессивті әдісін қолданудан қорқады, сондықтан олар алынбалы немесе көпір протездерін қолданады. Біздің міндетіміз — әрбір пациент теңгерімді шешім қабылдау үшін технологияның артықшылықтары мен кемшіліктерін айқындау.

Әдебиеттер тізімі:

1. Иванов СЮ. Основы дентальной имплантологии, Общая характеристика систем имплантатов. 2017;10:152–177.
2. Коликов ДВ. «Частная имплантология.», Имплантация зубов. Хирургический протокол. 2010;1:28–40.
3. Кури Ф, Ханзер Т, Кури Ч. «Регенеративные методы в имплантологии», Особенности биолого-физиологической структуры тканей в области имплантации. 2013;25:251–281.

РЕЗЮМЕ

ЖАЙЛЫБАЕВ М.С., ЕЛУТАЕВА АИДА

СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ОБ ОДНОМОМЕНТНОЙ И СТАНДАРТНОЙ ИМПЛАНТАЦИИ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Потерянный зуб может не только испортить улыбку, но и со временем доставить массу неудобств и проблем. Особенно это касается жевательных коронок, отсутствие которых увеличивает нагрузку на противоположные и соседние зубы. Эту проблему можно решить с помощью имплантации, которая на сегодняшний день является новейшим прогрессивным методом восстановления утраченных зубов.

Ключевые слова: потерянный зуб, имплантация, клиника, полость рта, кариес

SUMMARY

ZHAILYBAEV M.S., ELUTAIEVA A.

MODERN IDEAS ABOUT SIMULTANEOUS AND STANDARD IMPLANTATION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

A lost tooth can not only spoil a smile, but also cause a lot of inconvenience and problems over time. This is especially true of chewing crowns, the absence of which increases the load on opposite and adjacent teeth. This problem can be solved with the help of implantation, which today is the newest progressive method of restoring lost teeth.

Keywords: missing tooth, implantation, clinic, oral cavity, red jaw, caries

ТЕМЕКІ ШЕГУ ЖӘНЕ МИ ТАМЫРЛАРЫНЫҢ РЕЗИСТИВТІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Темекі шегушілерде ми тамырларының резистенттілігін бағалау мақсатында Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университетінің 1-3 курс 154 ер студентіне кешенді клиникалық-аспаптық тексеру жүргізілді. Темекі шегудің негізгі себептері-инсульт, артериялық гипертензия және церебральды атеросклероз, сондай-ақ олардың комбинациясы.

Негізгі сөздер: темекі, ми тамырлары, резистивтілік, инсульт, гипертензия, атеросклероз

Өзектілігі. Жастар арасында цереброваскулярлық аурулардың алдын алу қазіргі заманғы медицинаның басым бағыты болып табылады. Біріншілік және қайталанатын инсульттің негізгі себептері артериялық гипертензия және церебральды атеросклероз, сондай-ақ олардың комбинациясы болып табылады. Көптеген қауіп факторларының бірі-темекі шегу. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының деректері бойынша темекіні тұтыну жылына 7 млн. өлімдік жағдайларға әкеледі. Ұзақ мерзімді перспективалық зерттеулер көрсеткендей, негізгі қауіп факторлары, оның ішінде темекі шегудің балалық шақта жиі кездесуі және салыстырмалы түрде үлкен мөлшерде қауіп төндіреді, өйткені бұл ересектерде кездесетін қайталама зерттеулермен расталады [2].

Зерттеу мақсаты. Жас темекі шегушілерде ми тамырларының резистивтілігін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің 1-3 курс 154 ер студентіне кешенді клиникалық-аспаптық тексеру жүргізілді. ESAOTE дуплексті ультрадыбыстық сканерінде интракраниальды және экстракраниальды тамырлардың қан ағымының функционалдық жағдайының көрсеткіштері анықталды. Зерттелгендер бас жиынтықтан (N-1058) рандомизация әдісімен әр курстан тең сан бойынша таңдалды. Зерттелгендердің орташа жасы $20,7 \pm 2,4$ (жас) құрады. Темекі шегудің жағдайына байланысты зерттелгендер 2 топқа бөлінді (1 – темекі шекпейтін, $n=95$, 2 – темекі шегетін, $n=59$). Темекі шегудің мәртебесін анықтау авторлық әдістеме бойынша сауалнама әдісімен жүргізілді [1].

Нәтижелері мен талқылау. Темекі шегу жүрек-тамыр жүйесі ауруларының дамуының негізгі факторларының бірі ретінде қан тамырларының бұзылуымен тығыз байланысты. Зерттеуде оң ($p=0,02$) және сол ($p=0,02$) экстракраниальды омыртқалы артериялардағы

резистивтілік индексында топтар арасындағы статистикалық маңызды айырмашылықтарды анықтадық.

Сондай-ақ, кейбір зерттеулер интенсивті темекі шегу кезінде ми тамырларындағы қан ағымының жылдамдығының жоғарылауы анықталды. Осылайша, созылмалы шылым шегуде доплерографиялық ультрадыбыстық ми тамырларының кедергісінің кейбір өзгерістерін анықтады, бұл тамырлы төсеніштің жүйелі морфофункционалдық қайта құрылымдау тұжырымдамасын растайды. Ұзақ темекі шегу тамырлардың базальды тонусын реттеудегі азот оксидінің рөлін төмендетеді, эндотелийге тәуелді тамыр кеңейту әсерін және антиатеросклеротикалық қорғанысты әлсіретеді. Дені сау жас темекі шегушілерде иық артериясының ағынмен индукцияланған кеңейінінің бұзылу дәрежесі темекі шегу санымен сәйкес келетіні көрсетілген.

Қорытынды. Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, темекі шегу церебральды тамырлардың перифериялық кедергісіне әсер етеді деп айтуға болады. Субклиникалық өзгерістерді ерте бағалау тамыр жүйесі ауруларының жас кезіндегі алғашқы профилактикасына ықпал етуі мүмкін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аманжолқызы А, Астраханов ӘР, Изтелеуов АА, Баспакова КЕ, Хамидолла НС, Саменов СТ, Луговая АА. Студенттерде жүрек-қан тамыр жүйесі патологиясының қауіп факторларын анықтау. Авторское свидетельство №3834 от 5 декабря 2019 г.
2. Бекезин ВВ, Козлова ЛВ, Борсуков АВ, Дружинина ТВ, Пересецкая ОВ, Олейникова ВМ, Полякова ОМ. Донозологическая диагностика первичной артериальной гипертензии у детей и подростков: факторы риска, первичная профилактика. Вестник Смоленской государственной медицинской академии. 2020;19(1):71.

РЕЗЮМЕ

БАЛМАГАНБЕТОВА Ф.К., АЙДЫНГАЛИЕВА
М.К., ЕРКІНБЕК А.Б., ҚУАНЫШБАЕВА Б.І.

**КУРЕНИЕ И РЕЗИСТИВНОСТЬ СОСУДОВ
ГОЛОВНОГО МОЗГА**

Западно - Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова

С целью оценки резистентности сосудов головного мозга у курильщиков проведено комплексное клинико-инструментальное обследование 154-х студентов мужского пола 1-3 курсов Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова. Основными причинами курения являются первичный и повторный инсульт, артериальная гипертензия и церебральный атеросклероз, а также их сочетание.

Ключевые слова: курение, сосуды головного мозга, резистентность, инсульт, гипертензия, атеросклероз

SUMMARY

BALMAGANBETOVA F.K., AIDYNGALIEVA M.K.,
YERKINBEK A.B., KUANYSHBAYEVA B.I.

**SMOKING AND RESISTIVITY OF THE BLOOD
VESSELS OF THE BRAIN**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In order to assess the resistance of cerebral vessels in smokers, a comprehensive clinical and instrumental examination of 154 male students of 1-3 courses of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University was conducted. The main causes of smoking were primary and recurrent stroke, arterial hypertension and cerebral atherosclerosis, and their combination.

Keywords: smoking, cerebral palsy, resistance, stroke, hypertension, atherosclerosis

БАЛМАГАМБЕТОВА А.Д., ТҮРҒАНБЕК Қ.Қ., СЕЙДАЛЫ F.F.

АСҚОРЫТУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ЭПОНИМДЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты-эпонимдерді қолдана отырып, анатомиялық құрылымдар атауының тиімділігін көрсету. Эпонимдер қазір ғылыми тәжірибеде жиі қолданылады. Медицинада эпонимдер-бұл кәсіби қарым-қатынас пен клиникада қолданылатын термин.

Негізгі сөздер: Эпонимдер, анатомиялық құрылым, медицина, клиника, кәсіби-қарым қатынас.

Өзектілігі. Клиникада және халық арасында эпонимдік атаулар жиі кезігеді. Алайда олардың маңыздылығы түсіндірілмейді. Эпонимдер қазір ғылыми практикада жиі пайдаланылады. Медицинада эпонимдер кәсіби қарым-қатынас және клиникада пайдаланылатын термин. Зерттеу жұмысының негізгі өзектілігі эпонимдердің шығу тегін, тарихын түсіндіру, жалпы эпонимдер туралы түсінік қалыптастыру.

Зерттеу мақсаты. Эпонимдер арқылы анатомиялық құрылымды атаудың тиімділігін көрсету.

Материалдар мен әдістер. Интернет ресурстары, ғылыми оқулықтар, талдау және синтез, лингвистикалық сипаттау әдісі, сипаттау.

Нәтижелер мен талқылау. Медицинада 4000 аса эпонимдер кездеседі. Оның 20 жуығы асқорыту жолына тиесілі. Зерттеу жұмысының нәтижесінде асқорыту жолының эпонимдері қарастырылды. Зерттеу барысында ғаламтор ресурстарын және түрлі әдебиеттерді пайдалана келе асқорыту жолында кездесетін маңызды құрылымдардың эпонимдік атаулары зерттелді. Олардың маңызы, не үшін пайдаланатындығы

және клиникадағы алатын орны қарастырылды. Эпонимдік атаулардың тарихына және оны ашқан ғалымның өміріне жалпылай шолу жасалды.

Қорытынды. Эпонимдерді білу анатомия ғылымын зерттеуді неғұрлым толық, түсінікті, қызықты және мағыналы етеді. Айтылып өткен эпонимдер, тек – асқорыту жүйесіне арналады. Одан басқа эпонимдердің сан мыңдаған түрлері бар. Ежелден бастап анатомияның осы кезге дейін дамуы, ол – анатомияға үлес қосқан ғалымдардың арқасы. Біз эпонимдерді біліп – бір жағынан тарихқа құрмет көрсетеміз, бір жағынан анатомиялық құрылымдарды тереңінен түсінетін боламыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Денисов СД, Пивченко ПГ. Эпонимы в анатомии. 2012.
2. Гончаров НИ. Иллюстрированный словарь эпонимов в морфологии. 2009.
3. Самусев РП. Эпонимы в морфологии. М.: Медицина, 1989;352б.

РЕЗЮМЕ

БАЛМАГАМБЕТОВА А.Д., ТУРГАНБЕК К.К.,
СЕЙДАЛЫ Г.Г.

ЭПОНИМЫ ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель исследования: продемонстрировать эффективность названия анатомических структур с помощью эпонимов. Эпонимы сейчас часто используются в научной практике. В медицине эпонимы – это термин, используемый в профессиональной коммуникации и клинике.

Ключевые слова: эпонимы, анатомическое строение, медицина, клиника, профессиональное общение

SUMMARY

BALMAGAMBETOVA A.D., TURGANBEK K.K.,
SEIDALY G.G.

EPONYMS OF THE DIGESTIVE SYSTEM

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the study is to demonstrate the effectiveness of naming anatomical structures using eponyms. Eponyms are now often used in scientific practice. In medicine, eponyms are a term used in professional communication and clinic.

Keywords: Eponyms, anatomical structure, medicine, clinic, professional communication

АККОЖИНА А.М., АЛЬМАХАНОВА М.Ж., ДЫХАМБАЕВА Ж.Р., ДАУЛЕТОВА Ж.А.

СВЯЗЬ МЕЖДУ ИНДЕКСОМ МАССЫ ТЕЛА И МИНЕРАЛЬНОЙ ПЛОТНОСТЬЮ КОСТНОЙ ТКАНИ У ДЕВОЧЕК С ДИСМЕНОРЕЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Целью данной работы является определение возможной взаимосвязи между индексом массы тела и минеральной плотностью костной ткани у девочек с первичной дисменореей.

Ключевые слова: индекс массы тела, минеральная плотность, костная ткань, девочки, первичная дисменорея.

Актуальность. На сегодняшний день одной из актуальных проблем детско-подростковой гинекологии является дисменорея. Подростки с дисменореей представляют группу повышенного риска по нарушению менструальной функции и формированию патологии репродуктивной системы.

Цель исследования. Определение возможной взаимосвязи между индексом массы тела и минеральной плотностью костной ткани среди девочек с первичной дисменореей.

Материалы и методы. В это исследование были включены 145 девочек-подростков с первичной дисменореей. Регистрировались баллы по визуальной аналоговой шкале (ВАШ), возраст, индекс массы тела (ИМТ), продолжительность менструального цикла (день). Чтобы оценить взаимосвязь между ними.

Результаты и обсуждение. По результатам остеоденситометрии параметры минеральной плотности костной ткани были в значениях остеопенического синдрома. Результаты сравнительного анализа выявили значимые различия по скорости прохождения волны: с избыточным весом ($p \leq 0,006$) была ниже, чем с нормальным весом, а также по росту была выше в группе с нормальной, чем у девочек-подростков со сниженной минеральной плотностью костной ткани ($p \leq 0,04$). Все обследованные девочки были разделены на 2 группы по состоянию МКПТ: с нормальным МКПТ 17,9 % ($n=26$), и со сниженным МКПТ 82 %

($n=119$). В группе нормальной МКПТ нормальный вес 96,1 % ($n=25$), избыточный вес 3,8% ($n=1$), в группе со сниженной МКПТ нормальный вес 85,7 % ($n=102$), избыточный вес 14,3% ($n=17$). Сравнивая все данные между группами, было выявлено достоверное различие по росту, которое в группе с нормальным МКПТ было выше, чем у девочек – подростков со сниженным МКПТ $p=0,04$.

Заключение. Результаты свидетельствуют о том, что избыточный вес увеличивает вероятность возникновения дисменореи, также детерминанты нарушений состояния минеральной плотности костной ткани.

Список литературы:

1. Concept of the State Program to Improve Public Health for 2020-2025. http://www.rcrz.kz/files/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%93%D0%9F%D0%A0%D0%97_2020-2025_22.05_.pdf
2. Jain K, Garg SK, Singh JV, Bhatnagar M, Chopra H, Bajpai SK. Reproductive health of adolescent girls in an urban population of Mirut, Uttar Pradesh. Health and population: perspectives and challenges. 2009;32:204–9.
3. Gevorgyan AP, Sibirskaia EV, Adamyan LV, Arslanian K.N. Primary dysmenorrhea of adolescent girls as a predictor of the development of undifferentiated connective tissue dysplasia: Problems of Reproduction. 2017;3:77–85.

ТҮЙІН

АККОЖИНА А.М., АЛМАХАНОВА М.Ж,
ДЫХАМБАЕВА Ж.Р., ДАУЛЕТОВА Ж.А.

**ДИСМНОРЕЯҒА ШАЛДЫҚҚАН ҚЫЗДАРДЫҢ
ДЕНЕ МАССАСЫНЫҢ ИНДЕКСІ МЕН СҮЙЕК
ТІНІНІҢ МИНЕРАЛДЫ ТЫҒЫЗДЫҒЫНЫҢ
БАЙЛАНЫСЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты – бастапқы дисменореяға
шалдыққан қыздардың дене массасының индексі мен
сүйек тінінің минералды тығыздығы арасындағы өзара
байланысты анықтау.

Негізгі сөздер: дене салмағының индексі, минерал-
ды тығыздық, сүйек тіндері, қыздар, бастапқы дис-
менорея

SUMMARY

AKKOZHINA A.M., ALMAHANOVA M.ZH.,
DYKHAMBAYEVA ZH.R., DAULETOVA ZH.A.

**THE REALATIONSHIP BETWEEN BODY MASS
INDEX AND BONE MINERAL DENSITY IN GIRLS
WITH DYSMENORRHOEA**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakstan

The purpose of this work is determine the possible rela-
tionship between body mass index and bone mineral densi-
ty among girls with primary dysmenorrhoea.

Keywords: Body mass index, mineral density, bone
tissue, girls, primary dysmenorrhea

ЕГЕМБЕРДИЕВА Р.Е., БАЙНАЗАРОВА А.Т, НАЗАРОВА А.Р.

ВЛИЯНИЕ КОРОНАВИРУСА НА НЕРВНУЮ СИСТЕМУ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Целью данной работы является изучение морфологических изменений в головном мозге тех, кто умер от коронавирусной инфекции. COVID-19 приводит к ряду неврологических расстройств у пациентов; морфологическое обследование умершего выявило неспецифические изменения в нервных клетках и признаки нарушения кровообращения.

Ключевые слова: головной мозг, COVID-19, неврологические расстройства, нервные клетки, нарушение кровообращения

Актуальность. На протяжении последних двух лет в мире сложилась критическая обстановка в связи с пандемией COVID-19. Коронавирус SARS-Cov-2 поражает респираторную систему, а также вызывает неспецифические повреждения внутренних органов. У больных отмечаются неврологические и психические нарушения (потеря вкуса и обоняния, спутанность сознания, сильные головные боли, раздражительность и т.д.). Коронавирусная инфекция сопровождается высоким уровнем смертности, особенно у пожилых больных.

Цель исследования. Изучить влияние коронавирусной инфекции на нервную систему; изучить морфологическое состояние головного мозга умерших от коронавирусной инфекции.

Материалы и методы. Проведен анализ протоколов вскрытий 13-ти умерших (7 мужчин и 6 женщин), у которых был подтвержден COVID 19. Средний возраст - 65-70 лет. Согласно протоколам патолого-анатомических исследований, у умерших отмечено сочетание нескольких заболеваний: гипертоническая болезнь, ИБС, нарушение мозгового кровообращения, сахарный диабет, хронический пиелонефрит, хронический панкреатит, ожирение.

Для гистологического исследования производили забор кусочков головного мозга с последующей фиксацией в 10% растворе формалина, заливкой в парафин и окраской полученных срезов гематоксилином и эозином, по методу Ниссля.

Результаты и обсуждение. У пациентов с коронавирусной инфекцией были выявлены неврологические нарушения: головная боль, головокружение, изменение уровня сознания. При микроскопическом исследовании головного мозга обнаружены гиперемия и тромбоз оболочек мозга, ишемические повреждения, диапедзные кровоизлияния, перипеллюлярный и периваскулярный отек, стазы и полнокровие сосудов микроциркуляторного русла.

Закключение. Коронавирус - вид инфекции, которая способна размножаться в нервных клетках, являющаяся причиной многих неврологических и психических нарушений. Осложнения COVID-19: диффузные очаговые повреждения, васкулиты, диапедзные кровоизлияния представляют серьезную проблему, особенно у коморбидных больных. При морфологическом исследовании выявлены изменения в нервных клетках, признаки нарушения кровообращения. Существует предположение, что сохраняющееся

длительное время в центральной нервной системе SARS-CoV-2 может рецидивировать при возникновении подходящих условий.

Список литературы:

1. Бабкина АС, и др. Морфологические изменения головного мозга при COVID-19. Общая реаниматология. 2021;17(3):4–15.

2. Терновых ИК, и др. Неврологические проявления и осложнения у пациентов с COVID-19. Трансляционная медицина. 2020;7(3):21–29.

3. Белопасов ВВ, и др. Поражение нервной системы при COVID-19. Клиническая практика. 2020;11(2):60–80.

ТҮЙІН

ЕГЕМБЕРДИЕВА Р.Е., БАЙНАЗАРОВА А.Т.,
НАЗАРОВА А.Р.

КОРОНАВИРУСТЫҢ ЖҮЙКЕ ЖҮЙЕСІНЕ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты – коронавирус инфекциясынан қайтыс болғандардың орталық жүйке жүйесіндегі морфологиялық өзгерістерді зерттеу. COVID-19 науқастарда бірқатар неврологиялық өзгерістерге әкеледі, гистологиялық зерттеуде жүйке жасушаларында спецификалық емес өзгерістер мен қан айналымы бұзылыстарының белгілері анықталды.

Негізгі сөздер: ми, COVID-19, неврологиялық бұзылулар, жүйке жасушалары, қан айналымының бұзылуы

SUMMARY

EGEMBERDIEVA R.E., BAINAZAROVA A.T.,
NAZAROVA A.R.

IMPACT OF THE CORONAVIRUS ON THE NERVOUS SYSTEM

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of this work is to study the morphological changes in the brain of those who died from coronavirus infection. COVID-19 leads to a number of neurological disorders in patients; morphological examination of the deceased revealed non-specific changes in nerve cells and signs of circulatory disorders.

Keywords: Brain, COVID-19, neurological disorders, nerve cells, circulatory disorders

АХМЕТОВА С.Ж., КАЗБЕКОВА Г.А., СМАЙЫЛ М.Е., МЕДУНЦОВА Ю.А.

ПАТОМОРФОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПЕРТЕНЗИИ ПРИ КОВИД-19 СРЕДИ ЖИТЕЛЕЙ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Морфологически и гистологически изучена ткань головного мозга при артериальной гипертензии у пациентов с Covid-19, результаты свидетельствуют о том, что при Covid-19 у пациентов с артериальной гипертензией течение часто усугубляется отеком мозга с множественными кровоизлияниями, деструктивным и продуктивным тромбоваскулитом.

Ключевые слова: головной мозг, артериальная гипертензия, Covid-19, отек мозга, кровоизлияния, тромбоваскулит

Актуальность. Видоизменённая короновирусная инфекция, охватившая весь мир, унесла за период с 2019-го по 2022 год более 6 млн жизней. Официальная информация о вспышке пневмонии неизвестной этиологии в городе Ухань, столице провинции Хубэй, появилась впервые 31 декабря 2019 г. [1]. Как показывает анализ данных по филогенетике выделенных штаммов, первичным природным резервуаром, подобно вирусам SARS-CoV и MERS-CoV, являются тяготеющие к жилью человека виды летучих мышей [2]. G. Lipri с соавторами провели метаанализ для оценки связи между артериальной гипертензией и тяжестью течения инфекции, вызванной вирусом SARS-CoV2. Они пришли к выводу, что наличие АГ независимо от других

факторов, включая возраст, ассоциировано с 2,5-кратным риском развития тяжелого течения инфекции COVID 19, а также с сопоставимым риском развития смертельного исхода[3].

Цель исследования. Выявить характерные морфологические признаки повреждения головного мозга у людей, умерших от Ковид-19 с фоновой АГ среди жителей Актюбинской области за 2020 год, в возрастной группе от 65-ти до 85-ти лет на основе гистологических и макроскопических исследований препаратов головного мозга.

Материалы и методы. Из взятых 320-ти микропрепаратов ткани головного мозга у больных АГ, рандомно выборку составили 120 серий. Провели анализ

протоколов вскрытий и аутопсийного материала ГМ 40 умерших от Covid-19 коморбидный фон АГ, в возрасте от 65-ти до 85-ти лет, из них 25 жен. и 15 муж. Были взяты макропрепараты и определены их масса. Кусочки органов для гистологического исследования брали в ходе вскрытия, срезы для микропрепаратов окрашены гематоксилин-эозином и по методу Ниссля в патологоанатомическом бюро Актюбинской области и изучены под микроскопом в увеличении 100 μm и 50 μm в гистологической лаборатории ЗКМУ имени М.Оспанова.

Результаты и обсуждение. При исследовании макропрепаратов ГМ их масса превалировала в пределах от 1200г до 1400г. В них намечались такие макроскопические изменения, как: отёк и выраженное полнокровие у 50% умерших, кровоизлияния в мягкие мозговые оболочки обнаружены у 20%, петехиальные кровоизлияния в мягкие мозговые оболочки у 15%, атеросклероз артерий основания головного мозга у 15% исследовавших. В зависимости от полученных результатов исследования микропрепаратов ткани ГМ, морфологические изменения: обнаружили у 50% отек с полнокровием сосудов МЦР, у 15% деструктивно-продуктивный тромбоваскулит, в 25% множественные диапедезные кровоизлияния, у 10% гиалиновые шары.

Заключение. Проанализировав макроскопические и микроскопические исследования головного мозга, мы пришли к выводу, что коронавирусная инфекция усугубляет течение АГ, а именно сосудов головного мозга. В связи с этим современные подходы к лечению Covid19 должны быть строго направлены не только на этиологию и патогенез вирусной инфекции, но и на осложнения течения фонового заболевания, в данном случае АГ.

Список литературы:

1. Wuhan Municipal Health Commission briefing on the pneumonia epidemic situation. 31 December 2019 (in Mandarin).
2. Львов Д. К. и др. Этиология эпидемической вспышки COVID-19 в г. Ухань (провинция Хубэй, Китайская Народная Республика), ассоциированной с вирусом 2019-nCoV (Nidovirales, Coronaviridae, Coronavirinae, Betacoronavirus, подрод Sarbecovirus): уроки эпидемии SARS-CoV // Вопросы вирусологии. – 2020. – Т. 65. – №. 1.
3. Wang L, He W, Yu X, Hu D, Bao M, Liu H et al. Coronavirus Disease 2019 in elderly patients: characteristics and prognostic factors based on 4-week follow-up. J Infection. 2020. doi:10.1016/j.jinf.2020.03.019 [Epubaheadofprint].

ТҮЙІН

АХМЕТОВА С.Ж., КАЗБЕКОВА Г.А., СМАЙЫЛ М.Е., МЕДУНЦОВА Ю.А.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ ТҮРҒЫНДАРЫ АРАСЫНДА КОВИД-19 КЕЗІНДЕ АРТЕРИАЛЫҚ ГИПЕРТЕНЗИЯНЫҢ ПАТОМОРФОЛОГИЯЛЫҚ СИПАТТАМАСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ақтөбе облысының тұрғындары арасындағы артериялық гипертензия ауруы бар науқастардың Covid-19 ауруына шалдыққан кезіндегі бас миының морфологиялық және гистологиялық сипаттамасы зерттелінген болатын. Нәтижелер бойынша: деструктивті-продуктивті тромбоваскулит, ми ісінуі, көптеген қан кетулер салдарынан АГ ағымы жиі ауырлайтынын дәлелдеді.

Негізгі сөздер: бас миы, артериялық гипертензия, Covid-19, мидың ісінуі, қан құйылу, тромбоваскулит

SUMMARY

AKHMETOVA S.ZH., KAZBEKOVA G.A., SMAIYL M.E., MEDUNTSOVA Y.A.

PATHOMORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ARTERIAL HYPERTENSION, WITH COVID-19 AMONG RESIDENTS OF AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Morphologically and histologically, brain tissue with arterial hypertension in patients with Covid-19 was studied, the results indicate that with Covid-19 in patients with arterial hypertension, the course is often aggravated by cerebral edema, with multiple hemorrhages, destructive and productive thrombovasculitis.

Keywords: Brain, arterial hypertension, Covid-19, cerebral edema, hemorrhages, thrombovasculitis

СМАГУЛОВ Г.Н., РАХМАНОВ С.Б., ЕЛЬТЕЖИН Т.А., БАТЫРГАЛИЕВ БАТЫРХАН МУХТАРОВИЧ,
САНАТОВ АРТЁМ ВЛАДИМИРОВИЧ

СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКАЯ ОЦЕНКА ДЕФЕКТОВ ОКАЗАНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Оказание качественной и эффективной медицинской помощи является одной из наиболее актуальных проблем отечественного здравоохранения. За 30 лет Независимости Республики Казахстан, как и во всем мире, требования, предъявляемые пациентами к качеству медицинской помощи (услуг), значительно возросли. Это связано с тем, что оказание любого вида медицинской помощи по гражданскому законодательству относится к договорам на оказание платных услуг.

Ключевые слова: медицинская помощь, Республика Казахстан, проблемы, отечественное здравоохранение

Актуальность. Оказание качественной и эффективной медицинской помощи является одним из наиболее актуальных вопросов отечественного здравоохранения. За 30 лет Независимости Республики Казахстан, как и во всем мире, заметно возросли требования, предъявляемые пациентами к качеству предоставляемой медицинской помощи (услуги). Это связано с тем, что гражданским законодательством оказание любого вида медицинской помощи, относится к договорам возмездного оказания услуг.

Цель исследования. Изучение врачебных ошибок и дефектов оказания медицинской помощи (ДОМП) в клинической практике, и их причины по медицинским картам стационарного больного и заключениям комплексных СМЭ.

Материалы и методы. Ретроспективный анализ заключений СМЭ из архива МЦСЭ Актюбинской области.

Результаты и обсуждение. Количество экспертиз по годам распределились так: 2016 год-45 экспертиз; 2017 год -38 экспертиз; 2018 год – 31 экспертиз; 2019 год -48 экспертиз; 2020 год-47 экспертиз; 2021 год-35 экспертиз; на момент 27.02.2022 год- 5 экспертиз. По годам со специальностями: 2016 год – 45 случаев, из них акушерство и гинекология - 7(15.56%); терапия -14 (31.11%); хирургия - 6(13.33%); педиатрия - 5(11.11%); возврат или без оценки - 13(28.89%). 2017 год - 39 случаев, из них акушерство и гинекология - 5 (12.82%); терапия - 11- (28.21%); хирургия - 5 (12.82 %); педиатрия - 9(23.08%); стоматология - 2(5.13%); возврат или без оценки -7(17.95%). 2018 год 31 случаев, из них акушерство и гинекология – 5 (16.13%); терапия – 6 (19.35%); хирургия – 7 (22.58%); педиатрия – 4(12.9%); стоматология - 3 (9.68%); возврат - 6(19.35%). 2019

год - 48 случаев, из них акушерство и гинекология -5 (10.42%); терапия- 20 (41.67 %); хирургия -6 (12.5 %); педиатрия - 6 (12.5%); возврат- 8 (16.67%); стоматология - 3 (6.25%). 2020 году 47 случаев, из них акушерство и гинекология – 7(14.89%); терапия – 13(27.66%), хирургия – 12(25.53%); педиатрия - 10(21.28%); стоматология - 2 (4.26%); возврат 3 –(6.38%). 2021– 35 случаев, из них педиатрия – 8(22.86%) акушерство и гинекология – 7 (20%); хирургия – 8 (22.86%); терапия - 7 (20%); стоматология – 5 (14.28%). 27.02.2022 год- 5 случаев,из них педиатрия 1-(20%) акушерство и гинекология – 1 (20%); терапия - 2 (40%); стоматология – 1(20%).

Заключение. В результате комплексного анализа материалов за период 2016-27.02.2022 год дефекты допускались в основном в учреждениях госпитального этапа (в центральных районных, городских, областных больницах и подразделениях экстренной медицинской помощи), а на до госпитальном этапе – в врачебном пункте и поликлиниках. Среди специальностей – чаще в деятельности акушеров-гинекологов, хирургов, педиатров и терапевтов, но в последние годы на стоматологов. По характеру преобладали дефекты диагностики и лечения, которые в основном возникали из-за субъективных причин. Выявлены характерные особенности дефектов по местам допущения в разрезе специальностей, сущности и причин возникновения.

Список литературы:

1. Сергеев ЮС, Ерофеев СВ. Неблагоприятный исход оказания медицинской помощи. М.: Иваново, 2001;
2. Судебная экспертиза: Сб. законодательных актов. Алматы: Юрист, 2012.

ТҮЙІН

СМАГУЛОВ Г.Н., РАХМАНОВ С.Б., ЕЛТЕЖИН Т.А., БАТЫРГАЛИЕВ Б.М., САНАТОВ А.В.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА
МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУ
АҚАУЛАРЫН СОТ-МЕДИЦИНАЛЫҚ БАҒАЛАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сапалы және тиімді медициналық көмек көрсету отандық денсаулық сақтаудың өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылы ішінде, бүкіл әлемдегі сияқты, ұсынылатын медициналық көмектің (қызметтің) сапасына пациенттерге қойылатын талаптар айтарлықтай өсті. Бұл азаматтық заңнамада медициналық көмектің кез-келген түрін көрсету ақылы қызмет көрсету келісімшарттарына жататындығына байланысты.

Негізгі сөздер: медициналық көмек, Қазақстан Республикасы, проблемалар, отандық денсаулық сақтау

SUMMARY

SMAGULOV G.N., RAHMANOV S.B., ELTEZHIN T.A., BATYRGALIEV BATYRKHAN MUKHTAROVICH, SANATOV ARTEM VLADIMIROVICH

**FORENSIC MEDICAL ASSESSMENT OF
DEFECTS IN THE PROVISION OF MEDICAL
CARE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakstan

The provision of high-quality and effective medical care is one of the most pressing issues of domestic healthcare. Over the 30 years of Independence of the Republic of Kazakhstan, as well as all over the world, the requirements imposed by patients to the quality of medical care (services) have significantly increased. This is due to the fact that the provision of any type of medical care by civil law refers to contracts for the provision of paid services.

Keywords: medical care, Republic of Kazakhstan, problems, national healthcare

ЕГИЗБАЕВА Д.Қ., ҚОЖАҚМЕТОВА Д.Ә.

**СҮТ БЕЗІ ҚАТЕРЛІ ІСІГІ БАР ӘЙЕЛДЕРДЕ (АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША) АВО
ЖҮЙЕЛЕРІ АНТИГЕНДЕРІНІҢ ТАРАЛУЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты: сүт безі қатерлі ісігі бар әйелдерде АВО антигендерінің таралуын анықтау.

Негізгі сөздер: сүт безі, қатерлі ісік, әйелдер, АВО антиген, таралуы

Өзектілігі. Сүт безі қатерлі ісігі (СБҚІ) – әлемдегі қатерлі ісіктердің ең көп таралған түрлерінің бірі, жыл сайын әлемде 2000000-нан астам әйелде (барлық қатерлі ісіктердің 10-18%) сүт безі ісігі анықталады және экономикалық дамыған барлық елдерде сүт безі қатерлі ісігінен болатын өлім-жітімнің өсуі байқалады. Елімізде жыл сайын осы онкологиялық аурудың 4000 дейін жаңа жағдайы анықталып, СБҚІ бар әйелдер құрамының жасаруы, сонымен қатар еңбекке қабілетті және әлеуметтік белсенді бөлігі зардап шегетіндігі, әйел онкопатология құрылымында бірінші рангілік орында тұрақты қалуы байқалады.

Қан тобы кейбір қатерлі ісіктердің, соның ішінде ұйқы безі мен асқазан қатерлі ісігінің даму қаупінің маңызды факторы болып табылады. Алайда, белгілі бір АВО қан тобының сүт безі қатерлі ісігінің дамуында болжамдық құндылығы нақты анықталмаған.

Зерттеу мақсаты. Сүт безі қатерлі ісігі бар әйелдерде АВО жүйелері антигендерінің таралуын анықтау

Материалдар мен әдістер. Марат Оспанов атындағы «Батыс Қазақстан медицина университеті» медициналық орталығы химиотерапия бөлімінде, 2019 жылы ем қабылдаған сүт безі қатерлі ісігі (СБҚІ) бар 48 әйелдердің ауру тарихынан шығарылу эпикриздеріне

ретроспективті, бір мезеттік талдау жүргізілді

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу нәтижелері бойынша сүт безі қатерлі ісігі бар әйелдерде (Ақтөбе облысы) II (А) қан тобы (45%) басқа қан топтарына (I-26%, III-23%, IV-6%) қарағанда жиірек кездесетіндігі анықталды. Алайда, қан тобы мен сүт безі қатерлі ісігінің арасындағы байланыстың дәлелі қайшылықты. Кейбір зерттеулер қан тобы мен сүт безі қатерлі ісігінің қаупі арасында ешқандай байланыс жоқ деген тұжырымға келсе, ал басқа зерттеулер белгілі (А) қан тобының сүт безі қатерлі ісігінің дамуындағы қаупі жоғары екендігін көрсетті.

Қорытынды. СБҚІ болжауда және алдын алуда қан топтарының маңыздылығы жоққа шығарылмайды және әлі де болса зерттеулерді талап етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рахимова МН, Уразаева СТ, Уразаев ОН, Бегалин Т, Рахимова МН. Эпидемиология рака молочной железы в странах СНГ и Республике Казахстан (литературный обзор). West Kazakhstan Medical Journal. 2019;1(61):46–55.
2. Franchini M, Liunbruno GM, Lippi G. Прогностическое значение группы крови АВО у больных раком. Переливание крови. 2016

сен;14(5):434–40. DOI: 10.2450/2015.0164-15. Epub 2015, 6 ноябрь. PMID: 26674825; PMCID: PMC5016303.

3. Безек Т, Бингулак-Попович Дж, Багатин Д, Петлевски Р, Юкич И. Генотипы группы аво у

женщин с раком молочной железы. Акта Клини Хорват. 2022 фев; 60(3):354–360. DOI: 10.20471/отн.2021.60.03.03. PMID: 35282475; PMCID: PMC8907954.

РЕЗЮМЕ

ЕГИЗБАЕВА Д.К., КОЖАКМЕТОВА Д.А.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ АНТИГЕНОВ СИСТЕМ АВО У ЖЕНЩИН С РАКОМ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ (НА ПРИМЕРЕ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ)

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель исследования: определить распределение антигенов систем АВО у женщин с раком молочной железы.

Ключевые слова: молочная железа, женщины, рак, АВО антиген, распространенность

SUMMARY

EGIZBAEVA D.K., KOZHAKMETOVA D.A.

DISTRIBUTION OF ANTIGENS OF ABO SYSTEMS IN WOMEN WITH BREAST CANCER (ON THE EXAMPLE OF AKTOBE REGION)

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the study: to determine the distribution of antigens of ABO systems in women with breast cancer.

Keywords: Breast, cancer, women, ABO antigen, prevalence

АЙБАСОВА Ж.А., ҚАЛДЫБАЙ М.П., ЖОЛДЫБАЕВА С.А.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ТҮҢГІ МЕЗГІЛДЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІНІҢ АРТУЫНЫҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Гликемияны үздіксіз мониторингтеудің заманауи технологияларын пайдалану көмірсулар алмасуының орнын толтыруды жақсартуға және 1 типті қант диабеті бар балалар мен жасөспірімдердің өмір сүру сапасын жақсартуға ықпал етеді.

Негізгі сөздер: гликемия, көмірсулар, заманауи технологиялар, 1 тип қант диабеті, өмір сүру сапасы

Өзектілігі. Әрбір дерлік студент белгілі бір кезеңінде түнгі мезгілге дейін оқуына тура келеді. Сондықтан жиі сұрақ туындайды: студенттер сабақтарын аяқтау үшін қажет болғанша кеш ұйықтау керек пе? Әр студентте әр түрлі болғанымен, әдетте таңертеңнен гөрі түнде оқыған дұрыс. Күннің соңында энергиясы жоғары студенттер үшін кешкі немесе түнгі уақыт оқу үшін тиімдірек болуы мүмкін. Аз алаңдатын және тыныштық жағдайында түнгі оқу студенттің зейінін жақсартуға көмектеседі

Зерттеу мақсаты. Студенттердің түнгі мезгілде қабілеттілігінің артуының физиологиялық ерекшеліктерін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу объектісі ретінде медицина университетінің студенттері алынды. Зерттеуге 50 студент қатысты. Оларға сауалнама жүргізілді және сұрақтарымызға жауап алынды.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу кезінде студенттердің 70 %-ы үшін түнгі оқу тиімдірек екенін анықтадық. Себебі түнде күндізгіге қарағанда алаңдатын нәрселер аз, соның ішінде әлеуметтік желілер де қызықты емес. Таза физиологиялық дүниетанымда дене таңертеңнен гөрі түнде оқуға жақсы дайындалады. Қандағы қант деңгейі таңертең ең төмен болады,

яғни студенттердің зейінін шоғырландыру мүмкіндігі аз болады. Бұл ғана емес, студенттердің көпшілігі үшін олардың мелатонин шыңы таңғы 5:30 шамасында болады. Ұлттық ұйқы қорының мәліметінше, мелатониннің жоғарылауы ұйқышылықты тудырады, сондықтан таңертең оқуға тырысатын кез келген адам осы уақытта материалға назар аударуда қиындықтарға тап болады немесе жай ұйықтап қалады.

Қорытынды. Студенттердің түнде оқуының басты себептерінің бірі – бұл олардың жалғыз бос уақыты. Оларда жұмыс, тәжірибе және т.б. жалғасатын сабақ күні болуы мүмкін. Студенттердің күндіз үй тапсырмасын орындауға уақыты жоқ, сондықтан оны түнде орындауға тура келеді. Жалпы, зерттеу түнде оқитын студенттердің университетте жақсы нәтиже көрсететінін көрсетті.

Әдебиеттер тізімі:

1. Studying at night provides more benefits. <https://gunnoracle.com/1950/forum/studying-at-night-provides-more-benefits/>
2. Психологические особенности студента и активизация его познавательной деятельности <https://almavest.ru/ru/node/1257>

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., ҚАЛДЫБАЙ М.П.,
ЖОЛДЫБАЕВА С.А.

**ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
ПОВЫШЕНИЯ РАБОТОСПОСОБНОСТИ
СТУДЕНТОВ В НОЧНОЕ ВРЕМЯ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Практически каждому студенту приходится заниматься на определенном этапе до поздней ночи. Поэтому часто возникает вопрос: нужно ли ученикам ложиться спать настолько поздно, насколько это необходимо для завершения уроков? Хотя все ученики разные, обычно лучше заниматься ночью, а не утром.

Ключевые слова: гликемия, современные технологии, сахарный диабет 1-го типа, качество жизни

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., KALDYBAI M.P.,
ZHOLDUBAEVA S.A.

**DPHYSIOLOGICAL FEATURES OF INCREASING
THE EFFICIENCY OF STUDENTS AT NIGHT**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Almost every student has to study at a certain stage until late at night. Therefore, the question often arises: do students need to go to bed as late as necessary to complete lessons? Although every student is different, it is usually best to study at night rather than in the morning. At the end of the day, evening or night time may be more effective for energetic students..

Keywords: Glycemia, carbohydrates, modern technologies, type 1 diabetes, quality of life.

АДИЛГЕРЕЕВА А.С., АЗЕРБАЕВ Қ.А., ҚҰСПАН Н.Қ.

**АНАЛЫҚ БЕЗДІҢ НЕОПЛАЗИЯСЫНЫҢ ДАМУЫНЫҢ МОРФОЛОГИЯЛЫҚ
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты – аналық без неоплазиясының дамуының морфологиялық негізі туралы ғылыми ақпаратты жинау және талдау.

Негізгі сөздер: Аналық без неоплазиясы, морфологиялық негіз, ғылыми ақпарат, жинау, талдау

Өзектілігі. Аналық без ісіктері – неопластикалық қатерлі және қатерсіз зақымданулардан тұратын гетерогенді топ. Неопластикалық ісіктерге: беткі эпителий, ұрық жасушалары, жыныстық стромалар және метастатикалық ісіктер жатады [1]. Аналық бездің неопластикалық ісіктері өте кең таралған патология болып табылады және әйелдердің репродуктивті жүйесі ісіктерінің 6-11% құрайды, аналық бездің барлық ісіктері ішінде 70-90% – ы қатерсіз [2,3].

Зерттеу мақсаты. Аналық без неоплазиясы дамуының морфологиялық негізі туралы ғылыми ақпаратты жинақтау және талдау жасау.

Материалдар мен әдістер. Біз мақсатымызға жету үшін E-library, PubMed және Web of science электронды деректер базасында ғылыми зерттеулерді іздестірдік. Қосымша критерий: соңғы 5-10 жылда жарияланған адамдарға жүргізілген зерттеулер. Біз 27 әдебиет пен мақаланы қолдандық, оның 17-сі орыс тілінде, 10-ы ағылшын тілінде.

Нәтижелер мен талқылау. Біз қарастырған басылымдарға сәйкес аналық бездердің әртүрлі анатомиялық құрылымдары кейбір аурулардың патогенезіне, соның ішінде аналық бездерде кисталардың пайда болуына қатысуы мүмкін. Аналық бездің күрделі морфологиялық құрылысы әртүрлі функционалды бағыттарының үйлесуімен сипатталатын көпкомпонентті

құрылымдарымен байланысты. Ісіктердің даму көздері ретінде аналық бездің ультра құрылымдық қайта құрылуымен қатар, эмбриогенезі аяқталған оған жақын жерде орналасқан бірқатар рудиментті құрылымдар (эпоофорон) қалдықтары болуы мүмкін. Сондай-ақ, көрші органдардың жасушаларының аналық бездердің беткейіне имплантациялау мүмкіндігі бар (жатырдың эндометриясы немесе фаллопиялық түтік). Бұл құрылымдар қалыпты эмбриогенез сатысының бұрмаланған түрінде қайталанатын және дифференциацияланады. Неоплазияның даму қаупі, бір жағынан, ісік агрессиялық факторларының потенциалымен, екінші жағынан, ісік жасушаларының жойылуын қамтамасыз ететін нақты иммунологиялық қорғаныс механизмдерінің және спецификалық емес қарсылық факторларының жағдайымен тығыз байланысты.

Қазіргі уақытта эпителий ісіктерінің бес негізгі гистологиялық түрі белгілі (серозды, мукинозды, эндометриоидты, ашық жасушалы, Бреннер ісіктері). Аналық бездің эпителиалды емес ісіктері салыстырмалы түрде сирек кездеседі, (10% – дан аз) осы локализацияның барлық ісіктері-бұл герминогенді ісіктер, жыныстық строма ісіктері.

Қорытынды. Жоғарыда аталған мәліметтер аналық бездердің жағдайын зерттеуге кешенді көзқарасты: ерте даму сатысында және репродуктивті

функцияны сақтауға ықпал ететін аналық бездердің ісіктерінің гистологиялық турлері морфологиялық ерекшелігін егжей-тегжейлі зерттеп, анықтауды қажет етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Новиков ФВ, и др. Морфологические основы гистогенеза опухолей яичника. Опухоли женской репродуктивной системы. 2020;16(1):78–84.

2. Kroeger JrPT, Drapkin R. Pathogenesis and heterogeneity of ovarian cancer. Current opinion in obstetrics & gynecology. 2017;29(1):26.
3. Доброхотова ЮЭ, Венедиктова МГ, Морозова КВ, Опухоли яичников. Москва: Издательская группа «Гэотар Медиа». 2019;42.

РЕЗЮМЕ

АДИЛГЕРЕЕВА А.С., АЗЕРБАЕВ К. А.,
КУСПАН Н. К.

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ НЕОПЛАЗИИ ЯИЧНИКОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель исследования: сбор и анализ научной информации о морфологической основе развития неоплазии яичников.

Ключевые слова: неоплазия яичников, морфологическая основа, научная информация, анализ, сбор информации

SUMMARY

ADILGEREEVA A.S., AZERBAEV K. A.,
KUMPAN N. K.

MORPHOLOGICAL FEATURES OF OVARIAN NEOPLASIA DEVELOPMENT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The purpose of the study: to collect and analyze scientific information about the morphological basis of the development of ovarian neoplasia.

Keywords: ovarian neoplasia, morphological basis, scientific information, collection, analysis.

АЖМЕТОВА С.Ж., ОНГАРОВА М.Э., ГАНИЕВА И. Г. , ТЫНЫШТЫҚОВА Ж. Е.

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ СЕРДЦА НА ФОНЕ ГИПЕРТОНИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ ПРИ COVID-19 СРЕДИ ЖИТЕЛЕЙ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

При обследовании сердца умерших от Covid-19 на фоне артериальной гипертензии в Актюбинской области нами были выявлены морфологические изменения: дистрофия и ишемия миокарда, кровоизлияние в миокард, отек и фрагментация, массивная лейкоцитарная инфильтрация, склероз и липоматоз. Пациенты с артериальной гипертензией имеют повышенный риск тяжелого течения и смерти при Covid-19.

Ключевые слова: Covid-19, артериальная гипертензия, сердце, морфологические изменения, Актюбинская область

Актуальность. Гипертоническая болезнь – заболевание сердечно-сосудистой системы, развивающееся вследствие первичной дисфункции высших сосудорегулирующих центров и последующего включения нейрогормональных механизмов. [1] COVID-19 - инфекционное заболевание, которое вызывается новым коронавирусом SARS-CoV-2, впервые выявленное в г. Ухань провинции Хубэй в Китайской Народной Республике в ноябре 2019 г. За короткий промежуток времени COVID-19 стремительно распространился по всему миру, и 11 марта 2020 г. ВОЗ официально объявила о пандемии этого заболевания.[2]

Цель исследования. Описать морфологические изменения сердца у умерших на фоне гипертонической болезни при коронавирусной инфекции.

Материалы и методы. Исследование проводилось на базе Актюбинского патологоанатомического бюро умерших от Covid-19 на фоне АГ за 2020 г. Исследовались 154 умерших со средним возрастом 65-85. Проводилась оценка по следующим пунктам: возраст и пол пациента, наличие фоновых заболеваний (гипертоническая болезнь), морфологические и гистологические изменения миокарда. При рандомной выборке мы взяли данные 154 человек, из которых в процентах большинство было женщин - 51,6% и мужчин - 48,4%. Окраску проводили гематоксилин-эозином; по Ван-Гизону, макроскопически мы наблюдали дистрофию миокарда с дилатацией полости ЛЖ, инфаркт миокарда, ишемию миокарда, кровоизлияние в миокард, пристеночные тромбы, эксцентрическую

гипертрофию миокарда ЛЖ, атеросклероз просвета КА. Микроскопически наблюдали отеки и фрагментации- в 60 %, массивную лейкоцитарную инфильтрацию - в 15%, склероз- в 20%, отсутствие ядер- в 5%, липоматоз- в 5% случаев.

Результаты и обсуждение. Наши исследования показали морфологические изменения сердца: дистрофию миокарда с дилатацией полости ЛЖ, ишемию и инфаркт миокарда, кровоизлияние в миокард, пристеночные тромбы, эксцентрическую гипертрофию миокарда ЛЖ, атеросклероз просвета КА, гистологически наблюдали отеки и фрагментации- в 60 %, массивные лейкоцитарные инфильтрации - в 15%, склероз-в 20%, отсутствие ядер и липоматоз-в 5% случаев.

Заключение. Можно констатировать, что вирус SARS-Cov-2 обладает выраженной кардиотропностью,

обусловленной как механизмом инфицирования, опосредованным рецепторами АПФ2, так и способностью повреждать миокард за счет системного воспаления, гиперкоагуляции и дисбаланса доставки/потребление кислорода. Что было доказано морфологически и гистологически.

Әдебиеттер тізімі:

1. doi.org/10.24411/2226-2296-2018-10408 УДК 06.091
2. Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease. 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention //jama. 2020;323(13):1239–1242.

ТҮЙІН

АЖМЕТОВА С.Ж., ОНГАРОВА М.Э., ГАНИЕВА И. Г., ТЫНЫШТЫҚОВА Ж. Е.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ ТҮРҒЫНДАРЫ АРАСЫНДА COVID-19 КЕЗІНДЕ ГИПЕРТОНИЯЛЫҚ АУРУ АЯСЫНДА ЖҮРЕКТІҢ МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ақтөбе облысы бойынша гипертониялық ауру аясында covid-19-дан қайтыс болғандардың жүрегін зерттеу кезінде келесі морфологиялық өзгерістерді: дистрофия және миокард ишемиясын, миокардқа қан құйылу, ісіну және фрагментациясын, жаппай лейкоцитарлық инфильтрациясын, склероз және липоматоз анықталды. Осы өзгерістер АГ-мен ауыратын науқастарда covid-19 кезінде ауыр ағым мен өлім қаупінің жоғарылағанын дәлелдейді.

Негізгі сөздер: Covid-19, артериялық гипертензия, жүрек, морфологиялық өзгерістер, Ақтөбе облысы

SUMMARY

AKHMETOVA S.ZH., ONGAROVA M.E., GANIYEVA I. G., TYNYSHTYKOVA Z. E.

MORPHOLOGICAL CHANGES IN THE HEART AGAINST THE BACKGROUND OF HYPERTENSION IN COVID-19 AMONG THE POPULATION OF AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakstan

During examining the heart of those who died from Covid-19 against the background of hypertension in the Aktobe region, we revealed morphological changes: myocardial dystrophy and ischemia, myocardial hemorrhage, edema and fragmentation, massive leukocyte infiltration, sclerosis, and lipomatosis. Patients with hypertension have an increased risk of severe course and death in Covid-19.

Keywords: Covid-19, arterial hypertension, heart, morphological changes, Aktobe region.

АЙБАСОВА Ж.А., АБДУКАРИМОВ А.А.

ОТБАСЫНДАҒЫ ЕКІНШІ БАЛАНЫҢ МІНЕЗ ҚҰЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНІҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Отбасындағы екінші баланың мінез-құлқы физиологиялық тұрғыдан орталық жүйке жүйесіне және ойлау қабілетіне тікелей байланысты. Жоғарыда айтылғандардың нәтижесінде шешім қабылдаудың тәуелсіздігі мен қауіп-қатері отбасындағы бірінші және үшінші балаларға қарағанда екінші баланың балаларында жиі кездеседі. Бірінші балаға тәуелділік және белгілі бір бағыттағы мінез-құлқы екінші балаларда сирек кездесетін жағдай болды.

Негізгі сөздер: отбасындағы екінші бала, мінез-құлқы, орталық жүйке жүйесі, ойлау қабілеті, тәуелділік, сирек

Өзектілігі. Отбасындағы әр туылған баланың өз ерекшеліктері болады. Көп жағдайда отбасында нешінші бала болғанына байланысты. Тұңғыш бала болса, отбасындағы алғашқы сәбиі болғандықтан көп көңіл бөлінген, өзінен кейінгілерге үлгі болар деген әр түрлі моральдық қолдаумен қамтамасыз етілген. Ал екінші, үшінші және әрі қарай туылған балалардағы ерекшелік тұңғышына қарағанда басқаша болады. Екінші баланың өзінен үлкенге тәуелділігі басым болып, бірақ та барлығы да осы қалыппен жүреді деген сөз емес. Бірі алға ұмтылған көшбасшылығымен тұңғыш баланы басып озар болса, бірі тәуелділікпен отбасында өсіп, жетіледі. Бұл ерекшеліктерге негізінен тек қана отбасы емес, баланың қоршаған ортасы, әлеуметтік ортасы, табиғи болмысы және алған білімі секілді әр түрлі сыртқы, ішкі факторлар әсер етеді. Сондықтан отбасындағы дәл екінші баланың ерекшелігін физиологиялық негізге алу қазіргі заманның өзекті мәселесі.

Зерттеу мақсаты. Отбасындағы екінші баланың мінез-құлқы басқа балаларына қарағанда қандай өзгеріске ұшырайды және ерекшеліктерін физиологиялық тұрғыдан зерттеу

Материалдар және әдістер. Зерттеу студенттер және қала тұрғындарынан интервью, сауалнама арқылы жүргізілді. Материалдар соңғы жарияланған мақалалар мен интернет-ресурстары қолданылды.

Нәтижелер мен талқылау. Жүргізілген зерттеу

нәтижесінде студенттердің 24% отбасындағы тұңғыш бала, 48% отбасында екінші бала, 18% отбасында үшінші бала, ал қалған 10% отбасындағы төртінші және одан кейінгі балалар. Қала тұрғындарынан алған интервью нәтижесінде ата-аналар да болды. Өз отбасындағы балаларының арасынан екінші бала көбінесе өзіндік жұмыс жасап, тәуекелділікке бейім болады деген жауап басымырақ болды.

Қорытынды. Отбасындағы екінші баланың мінез-құлқындағы ерекшеліктің физиологиялық тұрғыдан тікелей орталық жүйке жүйесі және ойлау қабілетімен тығыз байланысты. Жоғарыда айтылған нәтиже бойынша екінші бала отбасындағы тұңғыш бала мен үшінші баладан әрі қарай туылған балаларға қарағанда өз бетінше шешім қабылдау және тәуекелділік басым болады. Тұңғыш балаға тәуелді болып, белгілі бір бағыт бойынша ғана жүру бұл екінші туылған балалар арасында сирек құбылыс екені анықталды.

Әдебиеттер тізімі:

1. <https://viewer.rusneb.ru/ru/rsl01005011911?page=3&rotate=0&theme=white>
2. Тель ЛЗ, Агаджанян НА, Хамчиев МК, Циркин БИ. Қалыпты физиология оқулығы. 2015;506–507.
3. Тель ЛЗ, Агаджанян НА, Хамчиев МК, Циркин БИ. Қалыпты физиология оқулығы. 2015;473–475.

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., АБДУКАРИМОВ А.А.

ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОВЕДЕНЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ВТОРОГО РЕБЕНКА В СЕМЬЕ

Западно-Казакхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казакхстан

Поведение второго ребенка в семье физиологически напрямую связано с центральной нервной системой и способностью мыслить. В результате вышеизложенного самостоятельность принятия решений и риск более распространены у детей второго ребенка, чем у первого и третьего ребенка в семье. Зависимость от первого ребенка и поведение только в определенном направлении оказались редким явлением у вторых детей.

Ключевые слова: второй ребенок в семье, центральная нервная система, мыслительные способности, зависимость, поведение.

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., ABDUKARIMOV A.A.

PHYSIOLOGICAL BASES OF BEHAVIORAL CHARACTERISTICS OF THE SECOND CHILD IN THE FAMILY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The behavior of the second child in the family is physiologically directly related to the central nervous system and the ability to think. As a result of the above, autonomy in decision making and risk are more common in children of the second child than in the first and third children in the family. Dependence on the first child and behavior only in a certain direction turned out to be a rare phenomenon in the second children.

Keywords: second child in the family, behavior, central nervous system, thinking ability, addiction, rare.

ЕГІЗДЕРДІҢ АРАСЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕ БАЙЛАНЫСТЫҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Барлық уақытта егіздердің дүниеге келуі таңқаларлық және қызығушылық тудыратын ерекше құбылыс болды. Бүгінгі таңда әлемде 70-тен 80 миллионға дейін егіз жұп бар. Әлемдегі әрбір 100 босану үшін бір егіз жұптың туылуы керек. Жақында бұл үлгінің өсу тенденциясы байқалды. Бірақ олар бір қарағанда көрінетіндей шынымен ұқсас ма? Бұл жоба егіздердің өмірін бақылауға және зерттеуге негізделген. Зерттеудің өзектілігі-егіздердің пайда болуы бүкіл әлемде жиі кездеседі, бірақ егіздердің ерекше екенін бәрі бірдей біле бермейді. Бұл біз жасаған кейбір болжамдарды растайтын немесе жоққа шығаратын тақырыптың ашылуына негізделген..

Негізгі сөздер: Егіздер, өмірін бақылау, ерекше, болжамдар, зерттеу

Өзектілігі. Барлық уақытта егіздердің дүниеге келуі таң қалдыратын және қызығушылық тудыратын ерекше құбылыс болды. Қазіргі таңда әлемде 70-80 миллион жұп егіз бар. Дүние жүзіндегі әрбір 100 балаға бір егіз жұп туады. Жақында бұл үлгіде өсу үрдісі байқалды. Бірақ олар бір қарағанда соншалықты ұқсас па? Осы жоба егіздердің өмірін бақылауға және зерттеуге негізделген. Зерттеудің өзектілігі егіздердің пайда болуының бүкіл әлемде жиі кеткендігінде, бірақ егіздердің өзіндік ерекшелігі бар екенін бәрі бірдей біле бермейді. Бұл біз ұсынған кейбір болжамдарды растай немесе жоққа шығара отырып, осы тақырыпты ашуға негізделді.

Зерттеу мақсаты. Егіздердің түрлерінің бірдей және әр түрлі болуы, олардың тұлға болып қалыптасуы мен психикалық, физиологиялық дамуындағы ұқсастықтары мен айырмашылықтарын генетикалық және психологиялық тұрғыдан зерттеу. Салыстырмалы талдау жасау.

Материалдар мен әдістер. Жұмыстың бірінші бөлімі егіздердің фенотипін зерттеуге арналды. Фенотип – дамудың белгілі бір кезеңінде жеке адамға тән белгілердің жиынтығы. Фенотип қоршаған ортаның бірқатар факторларының ықпалымен генотип негізінде қалыптасады. Зерттеушілер (Сименс, Вейтц, Фершуер) тұқым қуалайтын белгілі бір физикалық белгілерді салыстыруға негізделген бірдей және бауырлас егіздерді анықтаудың қарапайым, ыңғайлы және салыстырмалы түрде сенімді әдісін жасады. Егіздерге олардың талғамдары мен қалауларын көрсететін бірқатар сұрақтар қойылды. Жауаптары сенімді болу үшін әрқайсысымен сауалнама жеке жүргізілді. Сауалнама деректері кестеге енгізіледі.

Нәтижелер мен талқылау. Жұмыстың нәтижесі егіздердің темпераментінің бір түрі – сангвиник екенін

көрсетті. Жалғыз айырмашылығы, біреуінде бұл темперамент айқынырақ.

Әлеуметтік сауалнама көрсеткендей, бірдей егіздер болғанымен, олардың талғамдары, хоббилері мен қалаулары әртүрлі, бұл оларды әрқайсысын тәуелсіз, қалыптасқан тұлға етеді.

Қорытынды. Үш тармақтан тұратын зерттеу жұмысының барысында егіздерінің белгілі бір түрге жататынын анықталды. Зерттеу нәтижелері олардың бірдей (монозиготалы, бірдей) егіздер типіне жататынын көрсетті. Сыртқы ұқсастығына қарамастан, өзіндік ерекшеліктері, әдеттері, талғамдары мен қалаулары бар мүлдем басқа тұлғалар. Олар жастайынан өздерін бірдей ұстауға, әртүрлі істерде өздерін бірдей көрсетуге, бірдей киінуге, т.б. тырысқан.

Ересектікке жақын дамудың бұл кезеңінде егіздер бір-бірінен ерекшелене бастайды. Олардың әрқайсысының белгілі бір әлеуметтік шеңбері бар, соның арқасында олардың әрқайсысы жеке тұлға ретінде қалыптасады. Бұл талғамдардың, қалаулардың, хоббилердің өзгеруінен көрінеді.

Егіздік жағдай туғаннан кейін егіздердің дамуының маңызды экологиялық шарты болып табылады және олардың эмоционалдық, интеллектуалдық, тұлғалық және әлеуметтік дамуын анықтайды. Егіздік жағдай егіздердің жұп ішілік ұқсастығын арттыратынына қарамастан, олардың морфологиялық және моторлық сәйкессіздікте және жеке жетілу жылдамдығында айырмашылықтар бар.

Әдебиеттер тізімі:

1. Психогенетика.: Аспект Пресс, 1999;447с.
2. Фридрих В. «Близнецы» М. «Просвещение», 1984;65–70б.
3. Близнецы. М.: Семья, 1998.

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., ЖОЛАН Е.Қ., ЖОЛАН Е.Қ.

«ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
ОСОБЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ
БЛИЗНЕЦАМИ»Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова

Во все времена рождение близнецов было необычайным явлением, вызывавшим удивление и любопытство. Сегодня в мире насчитывается от 70-ти до 80-ти миллионов пар близнецов. На каждые 100 родов в мире приходится рождение одной близнецовой пары. В последнее время наблюдается тенденция роста этой закономерности. Но так ли они похожи на самом деле, как кажется с первого взгляда? Этот проект основан на наблюдении и изучении жизни близнецов. Актуальность исследования заключается в том, что появление близнецов стало более частым во всем мире, но не все знают, что близнецы по - своему особенные. На этом основано раскрытие данной темы, подтверждающее или опровергающее некоторые сделанные нами предположения.

Ключевые слова: близнецы, особенности, прогнозы, исследование

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., ZHOLAN E.K., ZHOLAN E.K.

PHYSIOLOGICAL FEATURES OF SPECIAL
RELATIONSHIPS BETWEEN TWINSWest Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

At all times, the birth of twins was an extraordinary phenomenon that caused surprise and curiosity. There are between 70 and 80 million pairs of twins in the world today. For every 100 births in the world, there is a birth of one twin pair. Recently, there has been an upward trend in this pattern. But are they really as similar as they seem at first glance? This project is based on the observation and study of the life of twins. The relevance of the study lies in the fact that the appearance of twins has become more frequent all over the world, but not everyone knows that twins are special in their own way. This is the basis for the disclosure of this topic, confirming or refuting some of our assumptions.

Keywords: Gemini, life observation, special, predictions, research.

РАХЫЖАНОВА С.А., СЕЙТҚАН Б.А.

«СЕМЕЙ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ ОҚИТЫН ШЕТЕЛ
СТУДЕНТТЕРІНІҢ ОҚУ ҮРДСІНДЕГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ БЕЙІМДЕЛУІ

Семей медицина университеті, Семей, Қазақстан

Бұл тезисте СМУ КЕАҚ-да оқитын Өзбекстаннан келген студенттерді оқыту және бейімдеу мәселелері қарастырылады. Оқу процесінің мәселелері және орыс тілін білу, сондай-ақ Қазақстанның климаттық жағдайларына бейімделу талқыланады.

Негізгі сөздер: Семей медицина университеті, Өзбекстаннан келген студенттер, оқу процесі, Қазақстанның климаттық жағдайлары, бейімдеу мәселелері

Өзектілігі. Қазіргі таңда Еліміздің жоғары оқу орындарында көптеген шет елдерден келген студенттер білім алуға. Басқа мемлекетке келгеннен кейін оларға ең алдымен оқу орынына, оқу процесіне, климатқа және тілдесуге бейімделуге тура келеді. Сондықтан да шет елдерден келген студенттер психоэмоционалды стресстік жағдайға ұшырайды. Осы тұрғыда Г.Селье стресс кезіндегі бейімделу механизмін қарастырған [1]. Қазіргі уақытта бұл жүйке жүйесі мен эндокринді жүйе қатысатын жүйкелі-гуморальды реакция [2].

Бейімделу бұл бүкіл үрдістің жиынтығын көрсететін күй деп те қарастырылады. Ал жалпы бейімделулік синдром бұл – стресс [2]. Сонымен қатар адаптогенездің жекелеген бір түрі бұл иммуногенез және адаптогенездің кез-келген түрі иммуногенез арқылы жүзеге асады. Р.В. Петров өз әріптестерімен имундық жүйенің бүлінуді қарастырған болатын [3]. Осы

тұрғыдан біз «СМУ» КеАҚ оқитын шетел студенттерінің оқу үрдісіндегі мәселелерден туындаған стресс кезіндегі бейімделу механизмін қарастырамыз. Біздің университетімізде тек Пакистан, Үндістан, Түркия елінен келген студенттер ғана емес, сонымен бірге Өзбекстаннан келген студенттер білім алуға. 2018 жылдан бастап СМУ жаңа оқу үрдісіне көшті. Өзбекстаннан келген студенттерге осы оқу үрдісіне бейімделу қажет болды. Осы тұста оқу үрдісіне қатысты бірнеше мәселелер туындады, оның ішінде тіл мәселесін де бар.

Зерттеу мақсаты. «Семей медицина университеті» КеАҚ оқитын Өзбек студенттерінің оқу үрдісіндегі мәселелерін анықтау және жалпы бейімделуін бағалау.

Материалдар мен әдістер. «Семей медицина университетінің» 1-2 курс Өзбек студенттері қатысты. Барлығы 27 студент. Оқу үрдісіндегі мәселелерін

анықтау және жалпы бейімделуін бағалау үшін сауалнама жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылау. Жүргізілген сауалнама нәтижесінде: сауалнама бойынша сізді қандай студенттік мәселелер алаңдатады деген сұраққа 63% студенттер жатаханада тұру қымбат, оқу үрдісінде 29,6% кейбір пәндерге бөлінген сағат саны аз, 14,8% емтихан қабылдау ерекшелігіне көңілім толмайды десе, ал 59,3% студенттер ешқандай мәселе жоқ деп жауап берді. Сонымен қатар барлық студенттердің 33,3% бағалау жүйесіне көңілдері толады. Студенттердің орыс тілін 77,7% жеткілікті, ал 22,2% жеткіліксіз меңгерген. Өзбекстаннан келген студенттердің жалпы бейімлеуі 5 баллдық дәрежемен бағаланды

Қорытынды. Қорытындылай келе жүргізілген сауалнама нәтижесінен Өзбек студенттерінің бейімделу үрдісі әлде жалғасуда. Ал оқу үрдісі мен кейбір мәселелер стресстік жағдайды тудырады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме.: М., Медгиз, 1960;254с.
2. Жетпісбаев БА. Сайдахметова АС. Эмоциялық стресс және бейімделу механизмдер: Оқу құралы. Семей, 2005;9с.
3. Петров РВ. Иммунология. М., Медицина. 1987;415с.

РЕЗЮМЕ

РАХЫЖАНОВА С.А., СЕЙТКАН Б.А.

АДАПТАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ, ОБУЧАЮЩИХСЯ В НАО «МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ СЕМЕЙ»

Медицинский университет Семей, Семей, Казахстан

В данном тезисе рассматриваются проблемы обучения и адаптация студентов из Узбекистана, обучающихся в НАО МУС. Обсуждаются проблемы учебного процесса и владение русским языком, а также адаптация к климатическим условиям Казахстана.

Ключевые слова: медицинский университет Семей, учебный процесс, студенты из Узбекистана, климатические условия Казахстана, проблема адаптации.

SUMMARY

RAKHYZHANOVA S.A., SEITKAN B.A.

ADAPTATION AND PROBLEMS OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF FOREIGN STUDENTS AT SEMEY MEDICAL UNIVERSITY

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

This thesis discusses the problems of education and adaptation of students from Uzbekistan studying at SMU. The problems of the educational process, the mastering of the Russian language, adaptation to the climatic conditions of Kazakhstan are discussed.

Keywords: Semey Medical University, students from Uzbekistan, educational process, climatic conditions of Kazakhstan, issues of adaptation.

ТОКЕШЕВА Г.М., ШЫНГАЕВ Т.С., ЕМЕНОВА А.А., КЕНЖИНА Н.Б., АЙТКАЗЫУЛЫ Е., ИТЕКБАЕВ Р.Ф.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ СИСТЕМЫ КРОВООБРАЩЕНИЯ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Медицинский университет Семей, Семей, Казахстан

В работе по расчету МФК оцениваются функциональные возможности системы кровообращения и состояние механизмов адаптации первокурсников к условиям образовательной среды в вузе на разных этапах обучения.

Ключевые слова: системы кровообращения, функциональные возможности, механизмы адаптации, первокурсники, образовательная среда в вузе

Актуальность. показателя адаптации к условиям образовательной среды в ВУЗе на различных этапах обучения и исследование влияния на этот процесс преобладающего отдела вегетативной нервной системы.

Материалы и методы. Дизайн исследования: поперечное исследование, поскольку планируется изучить одни и те же лица через определенные

временные интервалы; антропометрия (измерение роста, веса); физические методы (пальпация пульса, измерение артериального давления); формула для расчета ИФИ; формула для расчёта вегетативного индекса Кердо. Применение валидных инструментов: главным инструментом исследования была анкета для определения уровня адаптации. Генеральная совокупность:

61 студент 1-го курса НАО «Медицинский университет Семей». Статистическая обработка данных осуществлялась с использованием программы SPSS 20.0.

Результаты и обсуждение. На первом этапе нами были проведены измерения антропометрических данных, тесты для оценки тревожности, рассчитан ИФИ. Устойчивые механизмы адаптации были выявлены у 62,3% исследуемых, напряжение адаптивных механизмов в сентябре наблюдалась у 37,7% из 100% исследуемых. На втором этапе, проведенном в феврале, был произведен аналогичный первому случаю сбор данных. Полученные результаты свидетельствуют о снижении процента исследуемых с напряжением адаптивных механизмов с 37,7% до 19,7%.

Заключение. На основе полученных данных установить связь между группой ВИ и стрессом не

удалось, но имеется тенденция к тому, что доминирование симпатической нервной системы приводит к более быстрой адаптации к новым условиям. Это можно обосновать тем, что при стрессе активируется симпатoadrenalовая система, следовательно, превалирование симпатической нервной системы ведет к более быстрой адаптации к стрессу.

Список литературы:

1. Дубовицкая Т.Д., Крылова А.В.: Методика исследования адаптированности студентов в вузе: электронный журнал «Психологическая наука и образование», 2010; №2.
2. Россошанская А.Ю., Ермолаева Е.В. Социальный портрет современного студента-медика: Бюллетень медицинской интернет-конференции, 2016, № 6, стр. 154

ТҮЙІН

ТОКЕШЕВА Г.М., ШЫНГАЕВ Т.С.,
ЕМЕНОВА А.А., КЕНЖИНА Н.Б.,
АЙТКАЗЫУЛЫ Е., ИТЕКБАЕВ Р.Ф.

ҚАНАЙНАЛЫМ ЖҮЙЕСІНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ СТУДЕНТТЕРДІҢ БІЛІМДІ ОРТАҒА БЕЙІМДЕЛУ КӨРСЕТКІШІ РЕТІНДЕ

Семей медицина университеті, Семей, Қазақстан

Жұмыста ФӨИ есептеу ретінде қанайналым жүйесінің функционалдық мүмкіндіктері мен ЖОО-ң бірінші курс студенттерінің оқудың әртүрлі кезеңдерінде білімді ортаға бейімделу механизмдерінің жағдайы бағаланады.

Негізгі сөздер: қанайналым жүйелері, функционалдық мүмкіндіктер, бейімделу механизмдері, бірінші курс студенттері, ЖОО-дағы білім беру ортасы

SUMMARY

TOKESHEV G.M., SHYNGAEV T.S.,
EMENOVA A.A., KENZHINA N.B.,
AITKAZYULY E., ITEKBAYEV R.F.

FUNCTIONAL CAPABILITIES OF THE CIRCULATORY SYSTEM AS AN INDICATOR OF STUDENTS' ADAPTATION TO THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

In the work on the calculation of the IFC, the functional capabilities of the circulatory system and the state of the mechanisms of adaptation of first-year students to the conditions of the educational environment at the university at different stages of training are evaluated.

Keywords: Circulatory systems, functionality, mechanisms of adaptation, freshmen, educational environment at the university.

КОМЕКБАЙ Ж.Е., РУСТЕМОВ У.Ж., ЖҰМАБЕК Б.Ж., БАКЫТОВА О.С.

COVID-19 КЕЗІНДЕГІ ӨКПЕ ЖӘНЕ ЖҮРЕК ТІНДЕРІНДЕГІ ПАТОМОРФОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 кезінде өкпе мен жүрек паренхимасының патоморфологиялық өзгерістері диффузды альвеолярлы зақымдану түрінде және қатар жүретін аурулардың асқынуымен дамиды: қант диабеті, артериялық гипертензия, жедел жүрек жеткіліксіздігі, ишемиялық және семіздік. Клиникалық күйзеліс синдромының пайда болуымен сипатталады.

Негізгі сөздер: COVID-19, өкпе, жүрек, патоморфологиялық өзгерістер, клиникалық күйзеліс синдромы, пайда болу

Өзектілігі. 2020 жылы 11 наурызда Денсаулық сақтау ұйымы COVID-19 жариялады.

Covid-19 көріністері мен асқынуларының патологиялық анатомиясы, патогенезі және морфогенезі

жеткіліксіз зерттелген. Бұл инфекциямен ауырған адамдардың орташа жас шамасы 51-60 жастағы адамдар. Жаңа коронавирустық инфекция кезінде органдардың зақымдануының құрылымдық негіздері туралы

неғұрлым толық ақпарат патологиялық - анатомиялық ашылулар нәтижесінде алынуы мүмкін, бұл кезде органдардың морфологиялық өзгерістерінде нақты COVID-19 инфекциясының белгілері байқалмайды [2]. Себебі, инфекциямен ауырған науқастарда қосымша қант диабеті, артериялық гипертензия, семіздік аурулары және созылмалы аурулар жиі анықталған және осы аурулардың әсерінен асқынулар пайда болған [1,3]. Бұл кезде ең көп зақымданатын органдар жүрек және өкпе болып табылады.

Зерттеу мақсаты. COVID-19-дан қайтыс болғандардың өкпесінде және жүрегінде патологиялық-анатомиялық аутопсия материалында морфологиялық өзгерістерді зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалы ретінде Ақтөбе Облыстық патологанатомиялық бюросында тіркелген, COVID-19 инфекциясынан қайтыс болған науқастардың гистологиялық блоктары алынды. Бұл блоктардан «М.Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университеті» КеАҚ, гистология кафедрасының морфологиялық лабораториясында микропрепараттар дайындалып, гемотоксин – эозин және ван – Гизон бояуларымен боялды. Өкпедегі морфологиялық өзгерістерді «Axio Lab» микроскобымен зерттеліп, ZEISS AxioCam 5 ERc-5S камерасымен суретке түсірілді.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу нәтижесінде микроскопиялық өкпеде инфекция кезінде альвеола ішінде ісік, альвеола қабарғасында гиалинді мембраналар, бронхиола эпителиінің десквамациясы, I, II типті альвеолоциттердің десквамациясы, II типті пневмоциттердің пролиферациясы, осы клеткалардың көлемінің ұлғайып, гигантты клеткаларға ауысуы, пішінінің әр түрлі болуы анықталды. Альвеола аралық пердеде қабыну инфильтрациясы байқалды, ол негізінен

лимфоидты түрде болды. Кіші қан тамырларының қуысында іркіліс, эндотелиоциттердің десквамациясы көрінді. Альвеолаларда эритроциттердің жиналуы байқалды. Сондай-ақ, альвеолалар мен бронхтарда толыққандылық және дәнекер тінінің толықтай өкпе тінін жайлап алуы байқалады. Ал жүректе, строманың ісінуі, деструкциялық васкулит, ошақтық, көбінесе периваскулярлық лимфомакрофагальді инфильтрация, жекелеген кардиомиоциттердің дистрофиялық өзгерістері және некрозы айқындалады.

Қорытынды. COVID-19 кезіндегі өкпе және жүрек паренхимасындағы патоморфологиялық өзгерістер – диффузды альвеолярлы зақымдану түрінде және де қосымша қант диабеті, артериялық гипертензия, жүректің жедел жеткіліксіздігі, ишемиялық және семіздік ауруларымен асқыну кезінде дамиды. Клиникалық дистресс – синдромының пайда болуымен сипатталады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Mahmud E, Dauerman HL, Welt FG, Messenger JC, Rao SV, Grines C, et al. Management of Acute Myocardial Infarction During the COVID-19 Pandemic. Journal of the American College of Cardiology. 2020. DOI. org/10.1016/j.jacc.2020.04.039
2. Зайратьянц ОВ, Самсонова МВ, Черняев АЛ, Мишнев ОД, Михалёва ЛМ, Крупнов НМ, Калинин ДВ. Патологическая анатомия COVID-19: опыт 2000 аутопсий. Судебная медицина. 2020;6(4):10–23. DOI: <https://doi.org/10.19048/fm340>.
3. Aguiar D, Lobrinus JA, Schibler M, Fracasso T, Lardi C. Inside the lungs of COVID-19 disease. International Journal of Legal Medicine. 2020;(134):1271–1274. DOI.org/10.1007/s00414-020-02318-9

РЕЗЮМЕ

КОМЕКБАЙ Ж.Е., РУСТЕМОВ У.Ж.,
ЖҰМАБЕК Б.Ж., БАКЫТОВА О.С.

«ПАТОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ТКАНЯХ ЛЕГКИХ И СЕРДЦА ПРИ COVID-19»

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Патоморфологические изменения паренхимы легких и сердца при COVID-19 развиваются в виде диффузного альвеолярного поражения и при осложнениях сопутствующими заболеваниями: сахарным диабетом, артериальной гипертензией, острой сердечной недостаточностью, ишемической и ожирением. Характеризуется появлением клинического дистресс-синдрома.

Ключевые слова: COVID-19, легкие, сердце, патоморфологические изменения, синдром клинического стресса

SUMMARY

КОМЕКБАЙ Ж.Е., РУСТЕМОВ У.Ж.,
ZHUMABEK B.ZH., BAKYTOVA O.S.

PATHOMORPHOLOGICAL CHANGES IN LUNG AND HEART TISSUES IN COVID-19

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Pathomorphological changes in the parenchyma of the lungs and heart in COVID-19 develop in the form of diffuse alveolar lesions and complications of concomitant diseases: diabetes mellitus, arterial hypertension, acute heart failure, ischemic and obesity. It is characterized by the appearance of clinical distress syndrome.

Keywords: COVID-19, lung, heart, pathomorphological changes, clinical stress syndrome, onset

АГАРКОВА И.А., КАДЫРОВ А. П., САКЕНОВА Р.А.

ПОДЖЕЛУДОЧНАЯ ЖЕЛЕЗА И ЕЕ РОЛЬ В УГЛЕВОДНОМ ОБМЕНЕ СРЕДИ СТУДЕНТОВ

Медицинский университет Караганды, Караганда, Казахстан

Согласно статистике Американской диабетической ассоциации, сахарный диабет приобрел статус одного из эпидемиологически распространенных заболеваний.

А также наблюдается тенденция «омоложения» сахарного диабета, то есть если ранее этим заболеванием страдало население в возрасте 45-65 лет, то в последние 10 лет для них характерно развитие сахарного диабета в позднем детском возрасте и у людей моложе 25-ти лет.

Ключевые слова: сахарный диабет, эпидемиологически распространенное заболевание, омоложения, развитие, детский возраст

Актуальность. Поджелудочная железа – железа смешанной секреции, ее эндокринная часть является источником инсулина, глюкагона. Нарушение эндокринной части поджелудочной железы приводит к возникновению сахарного диабета. Актуальность нашего исследования заключается в том, что сахарный диабет приобрел статус одного из эпидемиологически распространенного заболевания. А также наблюдается тенденция «омоложения» сахарного диабета.

Цель исследования. Диагностика состояния углеводного обмена, а также выявление степени распространения сахарного диабета среди студентов Карагандинского медицинского вуза. Изучить методы профилактики сахарного диабета среди молодого поколения.

Материалы и методы. В ходе исследования определили уровень глюкозы и провели анкетирование.

Результаты и обсуждение. Исследование показало наличие связи с постоянным повышенным уровнем глюкозы с возникновением метаболических

нарушении, в дальнейшем приводящий к сахарному диабету.

Закключение. Нарушение углеводного обмена является медико-социальной, актуальной проблемой. Главным признаком нарушения углеводного обмена является повышенный уровень глюкозы в крови, по которому классифицируется сахарный диабет 1-го и 2-го типа. Современные методы лечения не предотвращают все осложнения, связанные с этим заболеванием, в то время как профилактика имеет первоочередную значимость.

Список литературы:

1. Сейдинова АШ. Эпидемиология сахарного диабета в мире и республике Казахстан
2. Владимиров В, Дедов ИИ. Минск : Современное слово, 2005;703с. Российский консенсус по терапии сахарного диабета у детей и подростков
3. Ефимов АС. Инсулинотерапия больных сахарным диабетом. Киев: Здоровья, 2000;248с.

ТҮЙІН

АГАРКОВА И.А., КАДЫРОВ А. П., САКЕНОВА Р. А.

МЕДИЦИНАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІ АРАСЫНДАҒЫ ҚАНТ ДИАБЕТІ

Қарағанды медицина университеті, Қарағанды, Қазақстан

Американдық диабет қауымдастығының статистикасына сәйкес, қант диабеті эпидемиологиялық кең таралған аурудың бірі мәртебесін алды. Сондай-ақ, қант диабетінің «жасару» тенденциясы байқалады, яғни бұрын осы аурумен 45-65 жас аралығындағы науқастар ауырған болса, соңғы 10 жылда 25 жасқа дейінгі адамдарда қант диабетінің дамуы сипатталады.

Негізгі сөздер: қант диабеті, эпидемиологиялық кең таралған ауру, жасару, даму, балалар жасы

SUMMARY

AGARKOVA E.A., KADYROV A. P., SAKENOVA R. A.

DIABETES MELLITUS AMONG MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS

Karaganda Medical University, Karaganda, Kazakhstan

According to the statistics of the American Diabetes Association, diabetes mellitus has acquired the status of one of the epidemiologically widespread diseases. And there is also a tendency of “rejuvenation” of diabetes mellitus, that is, if the population aged 45-65 years suffered from this disease earlier, then in the last 10 years they have been characterized by the development of diabetes mellitus in late childhood and in people younger than 25 years.

Keywords: Diabetes mellitus, epidemiologically common disease, rejuvenation, development, childhood

АМАНЖОЛҚЫЗЫ А., АЛЬМАХАНОВА М.Ж., ҚЫДЫРБАЕВА Н.С., БАЗАРБАЕВА А.С.

БІРІНШІЛІК ДИСМНОРЕЯ КЕЗІНДЕГІ ЖАСӨСПІМДЕРДІҢ СҮЙЕК ТІНІНІҢ МИНЕРАЛДЫ ТЫҒЫЗДЫҒЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫ

Ғылыми жетекші – доктор PhD, қауымдастырылған профессор Аманжолқызы А., оқытушы Альмаханова М.Ж.
Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жасөспірімдердің дисменореясы – жасөспірімдерде жиі кездесетін гинекологиялық аурулардың бірі, етеккір кезінде пайда болатын ауырсыну синдромымен көрінеді. Бұл синдром менструациядан алғашқы күндерде немесе бірнеше күн бұрын басталады және ол аяқталғанға дейін және одан кейін де байқалады. Статистикаға сәйкес дисменорея жиілігі 35-75% құрайды.

Негізгі сөздер: дисменорея, сүйек тіні, гинекологиялық аурулар, синдром

Өзектілігі. Жасөспірімдердегі дисменорея – жасөспірімдерде жиі кездесетін гинекологиялық аурулардың бір түрі, етеккір кезінде пайда болатын ауырсыну синдромымен көрініс береді. Бұл синдром етеккірдің алғашқы күндері немесе бірнеше күн бұрын басталып, аяғына дейін, тіпті біткеннен кейін де байқалады. Статистикаға сүйенсек, дисменореяның кездесу жиілігі 35 - 75%-ды құрайды. Дисменорея ауырсыну синдромы, ауырсынуға қарсы дәрілердің әсеріне, жұмысқа қабілеттіліктің төмендеу дәрежесіне байланысты жеңіл, орташа, ауыр дәрежелі болып жіктеледі. Сонымен қатар, дисменореяның екі түрі ажыратылады, біріншілік және екіншілік дисменорея. Біріншілік дисменорея алғашқы етеккірден бастап немесе 1-2 жыл өткеннен кейін, екі фазалы циклдан кейін жас әйелдерде, жасөспірімдерде жиі кездеседі.

Мақсаты. Жасөспірімдер арасында сүйек тінінің минералды тығыздығы жағдайының қалыпты, остеопения, остеопороз кездесу жиілігін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуге 105 қыз бала, орташа жасы $16 \pm 1,7$ жас қамтыды. Орташа салмақ $52,9 \pm 10,2$ кг, орташа бойы $160,2 \pm 7,4$ см, орташа сүйек сапасының жиынтық көрсеткіші – $77,433 \pm 15,291$, сүйек тінінің сапасының орташа (қалыпты) көрсеткішке қатынасы – $1,410 \pm 0,83$, сүйек сапасының жас нормасына

қатынасы – $1,537 \pm 0,96$, ультрадыбыстың таралу жылдамдығы – $1515,054 \pm 14,16$, ультрадыбыстық толқынның әлсіреуі - $507,205 \pm 4382,7$.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу нәтижесінде 105 қызбаланың ішінде 25- і (23.8%) қалыпты, остеопения – 75 (71.4%), остеопороздың кездесу жиілігі – 5(4.76%) адам екені анықталды.

Қорытынды. Зерттелуші контингент арасында сүйек тінінің минералды тығыздығының жағдайы әлдеқайда төмендігі анықталды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Геворгян АП, Сибирская ЕВ, Адамян ЛВ, Арсланян КН. Первичная дисменорея девочек-подростков как предиктор развития недифференцированной дисплазии соединительной ткани: Проблемы Репродукции. 2017;3:77–85.
2. Концепция государственной программы улучшения здоровья населения на 2020-2025 годы: 10 мая 2019 г. Республиканский центр развития здравоохранения г. Нур-Султан.
3. Пашкова ИГ. Остеоденситометрическая характеристика костной ткани у женщин с нормальной массой тела: Журнал анатомии и гистопатологии. 2021;3:108–111.

РЕЗЮМЕ

АМАНЖОЛҚЫЗЫ А., АЛЬМАХАНОВА М.Ж.,
ҚЫДЫРБАЕВА Н.С., БАЗАРБАЕВА А.С.

СОСТОЯНИЕ МИНЕРАЛЬНОЙ ПЛОТНОСТИ КОСТНОЙ ТКАНИ У ДЕВОЧЕК-ПОДРОСТКОВ С ПЕРВИЧНОЙ ДИСМНОРЕЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Определение частоты встречаемости нормальной, остеопении, остеопороза минеральной плотности костной ткани у подростков. Подростковая дисменорея – одно из наиболее частых гинекологических заболеваний у подростков, проявляющееся болевым

SUMMARY

AMANZHOLKYZY A., ALMAKHANOVA M.ZH.,
KYDYRBAEVA N.S., BAZARBAEVA A.S.

THE STATE OF BONE MINERAL DENSITY IN ADOLESCENT GIRLS WITH PRIMARY DYSMENORRHEA

West Kazakhstan Medical University Marat Ospanov

Determination of the frequency of occurrence of normal, osteopenia, osteoporosis of bone mineral density in adolescents. Adolescent dysmenorrhea is one of the most common gynecological diseases in adolescents, manifested by pain syndrome that occurs during menstruation. This syndrome begins in the first days or a few days before men-

синдромом, возникающим во время менструации. Этот синдром начинается в первые дни или за несколько дней до менструации и наблюдается до ее окончания и даже после нее. По статистике частота дисменореи составляет 35-75%.

Ключевые слова: дисменорея, костная ткань, гинекологические заболевания, синдром

struation and is observed before its end and even after it. According to statistics, the frequency of dysmenorrhea is 35-75%.

Keywords: dysmenorrhea, bone tissue, gynecological diseases, syndrome

CAUSES OF TUBERCULOSIS OF THE RESPIRATORY SYSTEM WITH DRUG RESISTANCE IN ADOLESCENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The reasons for the development of drug-resistant tuberculosis of the respiratory tract in adolescents are close contact with patients, living in low-income families and residual changes in the lungs of any etiology. Secondary forms of tuberculosis with pulmonary tissue damage and bacterial excretion, as well as a high percentage of tuberculosis complications and concomitant diseases were observed.

Keywords: tuberculosis, respiratory system, drug-resistant, pulmonology

The problem of drug-resistant tuberculosis has not lost its relevance. One of the reasons for the development of these forms of tuberculosis is close contact with TB patients who excrete drug-resistant strains of *Mycobacterium tuberculosis* (MBT). In recent years, in the structure of drug-resistant tuberculosis, there has been a predominance of widespread destructive forms with a tendency to a progressive course.

Purpose: to study of the causes of development and clinical course of drug-resistant tuberculosis in adolescents.

Methods. We analyzed the case histories of 132 patients who were treated at the Aktobe Regional Phthisiopulmonological Center in the period from 2017 to 2021. All patients were divided into two groups. The main group included 93 adolescents with drug-resistant pulmonary tuberculosis and the control group included 39 adolescents with preserved MBT sensitivity to anti-TB drugs.

Results. During preventive examinations, tuberculosis of the respiratory organs was detected in the main group in 64 (68.8%) patients; In the control group - in 31 (79.5%) and 8 (20.5%) cases, respectively. In the main group of adolescents from socially disadvantaged families, there were 27.9%, persons with residual effects in the lungs of any etiology - 21.5%, and persons registered at the dispensary – 6.5%. In the control group – in 23.1%, 15.3% and 5.1% of cases, respectively. 39 (41.9%) patients of the main group and 14 (35.9%) patients of the control group indicated contact with a patient with tuberculosis. In the main group, family contact occurred in 27 (69.2%) patients, related – in 8 (20.5%) and industrial – in 4 (10.3%). In the control group – in 7 (50.0%), 5 (35.7%), 2 (14.3%)

cases, respectively. In 64 (68.8%) cases, chest symptoms were noted in adolescents from the main group and in the control group – in 18 (46.2%) patients. In the structure of clinical forms of tuberculosis of the respiratory organs, the largest share in the main group was secondary forms of tuberculosis 81 (87.1%), the share of primary forms of tuberculosis accounted for 12 (12.9%). In the control group – in 33 (84.6%) and 6 (15.4%) cases, respectively. The collapse of the lung tissue in the main group was detected in 56 (60.2%) patients and in 17 (43.5%) patients in the control group. Bacterial excretion by sputum microscopy was found in 43 (46.2%) adolescents of the main group and in 13 (33.3%) patients of the control group. Complications of respiratory tuberculosis in the main group occurred in 20 (21.5%) adolescents and in the control group – in 56.4% of patients.

Conclusions. Thus, the causes of tuberculosis of the respiratory system with drug resistance in adolescents were close contact with patients, living in socially disadvantaged families, and residual changes in the lungs of any etiology. In most cases, adolescents had secondary forms of tuberculosis with lung tissue destruction and bacterial excretion, as well as a high percentage of tuberculosis complications and concomitant diseases.

References:

1. Аксенова А. Туберкулез детей и России (Проблемы пути их решения) у детей подростков: сб. материалов науч.-практ. конф. Москва, 2009;22–25.
2. Нечаева ОБ. Туберкулез у детей России. Туберкулез и болезни легких. 2020;98(11):12–20. DOI.org/10.21292/2075-1230-2020-98-11-12-20.

ТҮЙІН

ДИЛЬМАГАНБЕТОВ Д.С., СУНДЕТ А.К.,
МЕНДІБЕКОВ Д.А., ТАНЖАРЫКОВА Г.Н.,
ЕРМЕКБАЕВА К.Ж., БАЙСАЛБАЕВ Б.С.

**ЖАСӨСПІМДЕРДЕГІ ТЫНЫС АЛУ
МҮШЕЛЕРІНІҢ ДӘРІГЕ КӨНБЕЙТІН
ТУБЕРКУЛЕЗІНЕ ЫҚПАЛ ЕТЕТІН СЕБЕПТЕР**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жасөспірімдердегі тыныс алу мүшелерінің дәріге көнбейтін туберкулезінің даму себептері наукастармен тығыз қарым-қатынаста болу, әлеуметтік жағдайы төмен отбасыларда тұру және кез келген этиологиялық өкпесіндегі қалдық өзгерістер болып табылады. Өкпе тінінің бұзылуымен және бактерия бөлетін туберкулездің екіншілік түрлері, сондай-ақ туберкулез асқынудың жоғары пайызымен қатар жүретін аурулар бақыланды.

Негізгі сөздер: туберкулез, респираторлық жүйе, пульмонолог.

РЕЗЮМЕ

ДИЛЬМАГАНБЕТОВ Д.С., СУНДЕТ А.К.,
МЕНДІБЕКОВ Д.А., ТАНЖАРЫКОВА Г.Н.,
ЕРМЕКБАЕВА К.Ж., БАЙСАЛБАЕВ Б.С.

**ПРИЧИНЫ, СПОСОБСТВУЮЩИЕ РАЗВИТИЮ
ТУБЕРКУЛЕЗА ОРГАНОВ ДЫХАНИЯ С
ЛЕКАРСТВЕННОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ У
ПОДРОСТКОВ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Причинами развития лекарственно-устойчивого туберкулеза органов дыхания у подростков является тесный контакт с больными, проживание в социально-неблагополучных семьях, остаточные изменения в легких любой этиологии. Наблюдались вторичные формы туберкулеза с деструкцией легочной ткани и бактериовыделением, а также высокий процент осложненных туберкулеза и сопутствующих заболеваний.

Ключевые слова: туберкулез, респираторная система, пульмонолог.

АЗБЕРГЕНОВ Н.К., РАМАНКУЛОВА А.Б., ШОТПАКОВА А.К., САРМУРЗИНА А.М.,
ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

**ПАТОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ПЕЧЕНИ У ЛИЦ, УМЕРШИХ
ВСЛЕДСТВИЕ COVID-19 В АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Пациенты с COVID-19, у которых нет сопутствующих заболеваний, по-видимому, имеют те же патологические проявления, что и пациенты с сопутствующими заболеваниями. COVID-19 может быть причиной изменений в печени, что связано с наблюдением патоморфологических изменений у пациентов без сопутствующих заболеваний, влиянием алкоголя и гепатотоксических препаратов на печень. Стеатоз и некроз являются наиболее распространенными среди патоморфологических изменений.

Ключевые слова: патоморфологические изменения, печень, COVID-19, стеатоз, некроз.

Актуальность. Коронавирусная инфекция (COVID-19) – инфекционное заболевание, вызываемое вирусом SARS-CoV-2 [1], которая охватила все страны мира, включая Казахстан. Согласно данным Актюбинского областного филиала РГП на ПХВ «Республиканский центр электронного здравоохранения» МЗ РК, только по Актюбинской области общая первичная заболеваемость COVID-19 за 2020г. составила 1541случаев, что составляет 173,5случаев на 100 тыс.населения., смертность 157случаев, что составляет 19,3случаев на 100 тыс.нас., а за 9 месяцев 2021г. заболеваемость 8110 случая, что есть 902,2 случая на 100тыс.нас., смертность составила 432случая, что есть 64,1случаев на 100 тыс. населения соответственно. Хотя легкие, по-видимому, являются основной мишенью инфекции, имеется очень мало информации о поражении печени, что, возможно, вызывает системное

заболевание[2], патоморфологические изменения печени остаются малоизученными.

Цель исследования: изучить патоморфологические изменения печени у лиц, умерших вследствие COVID-19 в Актюбинской области.

Материалы и методы. Критерии включения: умершие женского и мужского пола с положительным ПЦР-тестом в возрасте старше 18 лет (14 случаев). Критерии исключения: умершие с отрицательным ПЦР-тестом, дети, пациенты с ранее выявленными заболеваниями печени (вирусные гепатиты, цирроз, злокачественные новообразования и недостаточность печени, гликогеноз), пациенты с чрезмерным употреблением алкоголя в анамнезе жизни. В ходе работы были проведены гистологические исследования аутопсийных материалов умерших от Covid-19 с ГКП ОПА бюро г. Актөбе. Используются методы окраски

Гематоксилин-эозин и Ван-Гизон. Общее количество исследованных случаев составило 14. Аутопсийные микропрепараты исследовались с помощью микроскопа, камеры для световых микроскопов AXIОСAM ERc5S модели ZEISS. Оценивание степеней активности некроза, воспаления и фиброза были произведены по методам Knodell и Metavir.

Результаты и обсуждение. В результате исследования выявлено, что некроз наблюдается во всех 14-ти образцах (100%). Портальные воспаления замечались 13-ти случаях (92,8%). Стеатоз наблюдался более чем в 50% случаев. Фиброз наблюдался в 10-случаях (71,42%). Также отек у 8-ми случаев (57,14%), белковая дистрофия у 5-ти (35,71%), расширение пространств Диссе у 3-х (24,42%), полнокровие синусоидов у 6-ти (42,85%), венозное полнокровие у 3-х (24,42%), склероз сосудов у 6(42,85%). Некоторые исследователи упомянули о таких изменениях в своих [3]

Заклучение. В ходе исследования патоморфологические изменения выделились выраженным стеатозом, выявленные жировые дистрофии не являются

специфичными, и, вероятнее всего, возникли из-за гипоксии, которая вызывается поражением респираторной системы при Covid-19. Также во всех случаях выявлены некрозы, которые, скорее, связаны с ангиопатиями, накоплением липидов в гепатоцитах, иммунным повреждением печени, гепатотоксичным действием препаратов. Воспаление вызвано действием вируса на гепатоциты, реактивным гепатитом.

Список литературы:

1. Статья из официального сайта WHO https://www.who.int/ru/health-topics/coronavirus/coronavirus#tab=tab_1
2. Sonzogni A, et al. Liver histopathology in severe COVID 19 respiratory failure is suggestive of vascular alterations. Liver International. 2020;40(9):2110–2116.
3. Zhang Y, et al. Liver impairment in COVID-19 patients: A retrospective analysis of 115 cases from a single centre in Wuhan city, China. Liver international. 2020;40(9):2095–2103.

ТҮЙІН

АЗБЕРГЕНОВ Н.К., РАМАНКУЛОВА А.Б.,
ШОТПАКОВА А.К., САРМУРЗИНА А.М.,
ШУКУРБАЕВА Г.Ж.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДА COVID-19-ДАН ҚАЙТЫС БОЛҒАНДАРДЫҢ БАУЫРЫНЫҢ ПАТОМОРФОЛОГИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

COVID-19 қатар қосалқы аурулармен және қосалқы аурулары жоқ пациенттердің патологиялық көріністері бірдей. Бауырға басқа қосымша аурулар, алкоголь және гепатотоксикалық дәрілік заттардың әсері болмаған жағдайларда патоморфологиялық өзгерістер байқалғандықтан, COVID-19 бауырдағы өзгерістердің себепшісі болуы мүмкін. Патоморфологиялық өзгерістерден майлы дистрофиялар және некроз жиі кездеседі.

Негізгі сөздер: патоморфологиялық өзгерістер, бауыр, COVID-19, стеатоз, некроз

SUMMARY

AZBERGENOVA N.K., RAMANKULOVA
A.B., SHOTPAKOVA A.K., SARMURZINA
A.M., SHUKURBAYEVA G.Z

PATHOMORPHOLOGICAL CHANGES IN THE POSTMORTEM LIVER OF PATIENTS WITH COVID-19 IN AKTOBE REGION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Patients with COVID-19 who do not have comorbidities appear to have similar pathological manifestations as those with comorbidities. COVID-19 may be the cause of changes in the liver, which is due to the observation of pathomorphological changes in patients without comorbidities, the influence of alcohol and hepatotoxic drugs on the liver. Steatosis and necrosis are the more common among pathomorphological changes.

Keywords: Pathological changes, liver, COVID-19, steatosis, necrosis

ӨТЕСІН М.А., СУЛЕЙМЕНОВ Р.К., САГИНДЫКОВ Б.Б., ОРЫШИЧ Н.В., БАТЫРГАЛИЕВ Б.М.

АНАЛИЗ ЭКСТРАГЕНИТАЛЬНЫХ ТЕЛЕСНЫХ ПОВРЕЖДЕНИЙ ЖЕРТВ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Актуальность проблемы определяется отсутствием общепринятых классификационных признаков экстрагенитальных поражений у жертв сексуального насилия. Экстрагенитальные повреждения можно рассматривать как физическое последствие сексуального насилия, совершенного с особой жестокостью.

Ключевые слова: сексуальное насилие, судебная медицина, половая система, травма.

Актуальность. Изнасилование – одно из тяжких преступлений, посягающих на половую свободу и неприкосновенность личности. В Казахстане на 1 ноября 2021 года изнасилованию и покушению на изнасилование подверглись всего по республике - 609 человек; на 1 апреля 2021 года - 1181 человек; разведен(а)-1414 человек., люди никогда не состоявшие в браке - 982 человека; вдовец, вдова-641 человек; разведен(а) - 2807 человек [1]. Повреждения экстрагенитальных областей при межличностных конфликтах с мужчиной, у лиц женского пола могут быть как связанными, так и не связанными с половыми преступлениями и требуют судебно-медицинской оценки. Они возникают в момент нанесения повреждений жертве, в процессе оказания сопротивления, при удержании пострадавшей, а также в результате ударов ее тела о предметы окружающей обстановки и т.д. Актуальность проблемы определяется отсутствием общепринятых классификационных характеристик экстрагенитальных повреждений у потерпевших в случаях сексуального насилия [2].

Цель исследования. Анализ экстрагенитальных телесных повреждений жертв сексуального насилия.

Материал и методы. Заключение судебно-медицинских экспертиз Актюбинского межрегионального центра судебных экспертиз. Критерий включения - заключения в которых были зафиксированы факты экстрагенитальных телесных повреждений жертв сексуального насилия. Метод — ретроспективный анализ.

Результаты и обсуждение. Наше исследование пришло к таким результатам: область головы - 70%

случаев, нижние конечности — 60% случаев, верхние конечности -55%случаев, туловище - 45% случаев,область шеи - 30% случаев. Другие авторы в своих работах пришли к выводам: наиболее частые повреждения были нанесены в области головы и шеи - 75% случаев. Объектами травматизации у жертв при насильственных действиях сексуального характера чаще являлись руки — 45% случаев, во второй группе — руки и ноги — 70% случаев, туловище 35-45% случаев. [3]. В зависимости наблюдений локализация повреждений имела свои особенности: наиболее травмируемой областью были нижние конечности (96%), верхние конечности (80%).

Заключение. Экстрагенитальные повреждения могут считаться признаками физических последствий сексуального насилия, совершенного именно с особой жестокостью. Повреждения верхних и нижних конечностей чаще встречаются при физическом насилии с сексуальной направленностью, а голова и шея повреждается реже.

Список литературы.

1. Информационно-аналитическая система «Талдау». Статистика правонарушений
2. Пиголкин ЮИ. Сексуальное насилие: теории, подходы и методы исследования. 2008.
3. Кривохатко АА, Теньков АА. Количественная характеристика повреждений у детей женского пола, пострадавших от сексуального насилия. Человек и его здоровье. 2016;3:22–26.

ТҮЙІН

ӨТЕСІН М.А., СУЛЕЙМЕНОВ Р.К.,
САГИНДЫКОВ Б.Б., ОРЫШИЧ Н.В.,
БАТЫРГАЛИЕВ Б.М.

ЖЫНЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ҚҰРБАНДАРЫНЫҢ ЭКСТРАГЕНИТАЛЬДЫ ДЕНЕ ЖАРАҚАТТАРЫН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мәселенің өзектілігі жыныстық зорлық-зомбылық жағдайында жәбірленушілерде экстрагенитальды зақымданудың жалпы қабылданған жіктеу сипаттамаларының болмауымен анықталады. Экстрагенитальды зақым ерекше қатыгездікпен жасалған жыныстық зорлық-зомбылықтың физикалық салдарының белгілері ретінде қарастырылуы мүмкін.

Негізгі сөздер: жыныстық зорлық-зомбылық, сот медицинасы, жыныстық жүйе, жарақат

SUMMARY

OTESIN M.A., SULEIMENOV R.K., SAGINDIKOV
B.B., ORYSHICH N.V., BATYRGALIEV B.M.

ANALYSIS OF EXTRAGENITAL INJURIES OF VICTIMS OF SEXUAL VIOLENCE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The urgency of the problem is determined by the lack of generally accepted classification characteristics of extragenital injuries in victims of sexual violence. Extragenital injuries can be considered signs of the physical consequences of sexual violence committed with particular cruelty. Injuries to the upper and lower extremities are more common in physical violence with a sexual orientation, and the head and neck are damaged less often.

Keywords: sexual violence, forensic medicine, reproductive system, trauma

СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКАЯ ОЦЕНКА ДЕФЕКТОВ ОКАЗАНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Оказание качественной и эффективной медицинской помощи является одной из наиболее актуальных проблем отечественного здравоохранения. За 30 лет Независимости Республики Казахстан, как и во всем мире, требования, предъявляемые пациентами к качеству медицинской помощи (услуг), значительно возросли. Это связано с тем, что оказание любого вида медицинской помощи по гражданскому законодательству относится к договору на оказание платных услуг.

Ключевые слова: судебно-медицинская оценка, медицинская помощь, проблема, отечественное здравоохранение

Актуальность. Оказание качественной и эффективной медицинской помощи является одним из наиболее актуальных вопросов отечественного здравоохранения. За 30 лет Независимости Республики Казахстан, как и во всем мире, заметно возросли требования, предъявляемые пациентами к качеству предоставляемой медицинской помощи (услуги). Это связано с тем, что гражданским законодательством оказание любого вида медицинской помощи, относится к договорам возмездного оказания услуг.

Цель исследования. Изучение врачебных ошибок и дефектов оказания медицинской помощи (ДОМП) в клинической практике и их причины по медицинским картам стационарного больного и заключениям комплексных СМЭ.

Материалы и методы. Ретроспективный анализ заключений СМЭ из архива МЦСЭ Актюбинской области.

Результаты и обсуждение. Количество экспертиз по годам распределились так: 2016 год-45 экспертиз; 2017 год -38 экспертиз; 2018 год – 31 экспертиз; 2019 год -48 экспертиз; 2020 год-47 экспертиз; 2021 год-35 экспертиз; на момент 27.02.2022 год- 5 экспертиз. По годам со специальностями: 2016 год – 45 случаев, из них акушерство и гинекология - 7(15.56%); терапия -14 (31.11%); хирургия - 6(13.33%); педиатрия - 5(11.11%); возврат или без оценки - 13(28.89%). 2017 год - 39 случаев, из них акушерство и гинекология - 5 (12.82%); терапия - 11- (28.21%); хирургия - 5 (12.82 %); педиатрия - 9(23.08%); стоматология - 2(5.13%); возврат или без оценки -7(17.95%). 2018 год 31 случаев, из них акушерство и гинекология – 5 (16.13%); терапия – 6 (19.35%); хирургия – 7 (22.58%); педиатрия – 4(12.9%); стоматология - 3 (9.68%); возврат - 6(19.35%). 2019

год - 48 случаев, из них акушерство и гинекология -5 (10.42%); терапия- 20 (41.67 %); хирургия -6 (12.5 %); педиатрия - 6 (12.5%); возврат- 8 (16.67%); стоматология - 3 (6.25%). 2020 году 47 случаев, из них акушерство и гинекология – 7(14.89%); терапия – 13(27.66%), хирургия – 12(25.53%); педиатрия - 10(21.28%); стоматология - 2 (4.26%); возврат 3 –(6.38%). 2021– 35 случаев, из них педиатрия – 8(22.86%) акушерство и гинекология – 7 (20%); хирургия – 8 (22.86%); терапия - 7 (20%); стоматология – 5 (14.28%). 27.02.2022 год- 5 случаев,из них педиатрия 1-(20%) акушерство и гинекология – 1 (20%); терапия - 2 (40%); стоматология – 1(20%).

Заключение. В результате комплексного анализа материалов за период 2016-27.02.2022 гг. дефекты допускались в основном в учреждениях госпитального этапа (в центральных районных, городских, областных больницах и подразделениях экстренной медицинской помощи), а на до госпитальном этапе – во врачебном пункте и поликлиниках. Среди специальностей – чаще в деятельности акушеров-гинекологов, хирургов, педиатров и терапевтов, но в последние годы у стоматологов. По характеру преобладали дефекты диагностики и лечения, которые в основном возникали из-за субъективных причин. Выявлены характерные особенности дефектов по местам допущения в разрезе специальностей, сущности и причин возникновения.

Список литературы:

1. Сергеев ЮС, Ерофеев СВ. Неблагоприятный исход оказания медицинской помощи. М. : Иваново, 2001.
2. Судебная экспертиза: Сб. законодательных актов. Алматы: Юрист, 2012.

ТҮЙІН

СМАГУЛОВ Г.Н., РАХМАНОВ С.Б., ЕЛЬТЕДЖИН Т.А., БАТЫРГАЛИЕВ Б.М., САНАТОВ А.В.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА
МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУ
АҚАУЛАРЫН СОТ-МЕДИЦИНАЛЫҚ БАҒАЛАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сапалы және тиімді медициналық көмек көрсету отандық денсаулық сақтаудың өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылы ішінде, бүкіл әлемдегі сияқты, ұсынылатын медициналық көмектің (қызметтің) сапасына пациенттерге қойылатын талаптар айтарлықтай өсті. Бұл азаматтық заңнамада медициналық көмектің кез-келген түрін көрсету ақылы қызмет көрсету келісімшарттарына жататындығына байланысты.

Негізгі сөздер: Сот-медициналық бағалау, өсті, медициналық көмек, проблема, отандық денсаулық сақтау

SUMMARY

SMAGULOV G.N., RAKHMANOV S.B., ELTEZHIN T.A., BATYRGALIEV BATYRKHAN MUKHTAROVICH, SANATOV ARTEM VLADIMIROVICH

**FORENSIC MEDICAL ASSESSMENT OF
DEFECTS IN THE PROVISION OF MEDICAL
CARE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The provision of high-quality and effective medical care is one of the most pressing issues of domestic health-care. Over the 30 years of Independence of the Republic of Kazakhstan, as well as all over the world, the requirements imposed by patients to the quality of medical care (services) have significantly increased. This is due to the fact that the provision of any type of medical care by civil law refers to contracts for the provision of paid services.

Keywords: forensic medical assessment, medical care, problem, national health care

БИМАГАМБЕТОВА К.С., ЖЕКСЕНОВ М.Е. КУСАЙНОВА А.А.

**АЦЕТИЛСАЛИЦИЛ ҚЫШҚЫЛЫНЫҢ COVID-19 КЕЗІНДЕГІ ҚОЛДАНУ
ТИІМДІЛІГІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Covid-19 нәтижелері ауруханаға жатқызылған пациенттерде аспиринді қолдану кезінде оң болды. Алайда, аспиринді қолдана отырып, Covid-19 пациенттерінде өкпенің зақымдануы мен өлімнің төмендеуі арасындағы себептік байланыстың болуын бағалау үшін рандомизацияланған бақылауды зерттеу қажет.

Негізгі сөздер: Covid-19, аспирин, себеп-салдарлық байланыс, тиімді, зерттеу қажет

Өзектілігі. Коронавирустық инфекция (COVID-19) ауыр науқастарда гиперкоагуляциялық және тромбоз қаупінің жоғарылауымен байланысты екендігі дәлелденген. Соған байланысты тромбоциттердің функционалды белсенділігін төмендететін дәрілер антиагреганттар қолданылады, солардың ішінде ацетилсалицил қышқылын бөліп қарастыруға болады. Бұл препарат қабынуға қарсы агент ретінде интерлейкин-6 және С-реактивті ақуыз өндірісін азайта отырып цитокиндік процесстің дамуын төмендетеді.

Зерттеудің мақсаты. Ацетилсалицил қышқылының COVID-19 кезінде қолдану тиімділігін бағалау. Бірнеше зерттеу материалын пайдалана отырып, салыстырмалы түрде анализ жасау.

Материалдар мен әдістер. COVID-19-бен ауруханаларға 2020 жылдың наурызынан 2020 жылдың шілдесіне дейін түскен пациенттерге ретроспективті бақылау және когорттық зерттеу әдістері арқылы жүргізілді. Негізгі зерттеу материалдары ретінде бірнеше клиникалық зерттеу қорытындылары алынды.

Нәтижелері мен талқылау. Ғылыми зерттеу жұмыстары 2020 жылдың наурыз-шілде айларында АҚШ ауруханаларына түскен науқастарға жүргізілді. Бұл зерттеуге 55 жастағы 412 азамат қатысты. Олардың 314-і (76,3%) аспирин қабылдамады, қалған 98 (23,7%) науқас ауруханаға жатқызудан бірнеше күн бұрын немесе одан кейінгі бір күн ішінде қабылдады. Орташа доза 81 мг құрады. Аспирин қабылдаған пациенттердің анамнезінде гипертензия, қант диабеті, жүректің ишемиялық ауруы, бауыр аурулары кездесті. Бастапқы нәтиже механикалық желдету қажеттілігі болды. Екінші нәтиже реанимация бөліміне жатқызу және ауруханаішілік өлім болды. Зерттеу нәтижелері үшін түзетілген қауіптілік коэффициенттері (HR) демографиялық көрсеткіштер мен коморбидті күйлердің әсерін түзеткеннен кейін кокстың пропорционалды тәуекелдер моделін қолдана отырып есептелді.

Қорытынды. COVID-19 бен ауруханаға жатқызылған пациенттерде аспиринді қолдану барысында нәтижелері оң болды. Алайда, аспиринді

қолданумен covid-19 пациенттерінде өкпенің зақымдануы мен өлімнің төмендеуі арасында себеп-салдарлық байланыс бар-жоғын бағалау үшін жеткілікті түрде рандомизацияланған бақыланатын зерттеу қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Дәлелді кардиология 2018;3:4.

2. Anesthesia & Analgesia: April 2021 - Volume 132 - Issue 4 - p 930-941

3. Говорин АВ, Филёв АП. Ацетилсалициловая кислота в профилактике атеротромбоза

РЕЗЮМЕ

БИМАГАМБЕТОВА К.С., ЖЕКСЕНОВ М.Е., КУСАЙНОВА А.А.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ АЦЕТИЛСАЛИЦИЛОВОЙ КИСЛОТЫ ПРИ COVID-19

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Результаты были положительными в ходе применения аспирина у пациентов, госпитализированных с COVID-19. Однако для оценки наличия причинно-следственной связи между поражением легких и снижением смертности у пациентов с covid-19 с использованием аспирина необходимо достаточно рандомизированное контролируемое исследование

Ключевые слова: Covid-19, аспирин, причинно-следственная связь, исследование

SUMMARY

BEMAGANBETOVA K.S., ZHEKSENOV M.E. KUSAINOVA A.A.

THE EFFECTIVENESS OF ACETYLSALICYLIC ACID IN COVID-19

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The results were positive during the use of aspirin in patients hospitalized with COVID-19. However, a sufficiently randomized controlled trial is needed to assess the presence of a causal relationship between lung damage and a decrease in mortality in patients with covid-19 using aspirin.

Keywords: Covid-19, aspirin, cause-and-effect relationship, effective, needs to be studied.

KALIYEVA A.S., BIRYUCHKOV M.YU., DZHUBAEVA B.A.

CLINICAL CASE OF PARAVERTEBRAL BLOCKADE COMPLICATIONS IN A PATIENT WITH RADICULAR PAIN SYNDROME

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

A clinical case of a complication of paravertebral blockade in a patient with radicular pain syndrome is described. During the procedure of paravertebral blockade at the level of the L4-L5 vertebra on the right, the patient developed lower paraplegia, anesthesia from the level of innervation of the L2 root on both sides, violation of the pelvic organs by the type of urinary incontinence.

Keywords: paravertebral blockade, decompression, laminectomy, excision of the cicatricial adhesive process, dura mater

A clinical case of paravertebral blockade complication in a patient with radicular pain syndrome is described. During the procedure of paravertebral blockade at the level of the L4-L5 vertebra on the right, the patient developed lower paraplegia, anesthesia from the level of innervation of the L2 root on both sides, a violation of the pelvic organs by the type of urinary incontinence.

Purpose: to identify the possible causes of paralysis and pelvic disorders, as a result of the paravertebral blockade. If possible, improve the method of blockade, taking into account the anatomical features, the presence of early surgical interventions in this area in order to prevent complications. Determine the algorithm for

further rehabilitation therapy in order to partially and / or completely restore the neurological deficit.

Methods: A detailed study of the medical history, protocol of operations, additional literature, as well as the search for similar or similar cases in the world clinical practice.

Discussions: Complications of anesthesia are an unplanned and unforeseen violation of the function and, as a result, damage to organs / tissues.

World statistics says Warner M. (2009) that of the total number of deaths caused by anesthesia, local anesthetic overdose accounts for 3.9%, and side effects account for 6.2%.

Results: Based on the data of the medical history, surgical interventions, we can assume the following causes of paralysis and pelvic disorders, as a result of the paravertebral blockade: violation of the anatomy as a result of the three previous surgical interventions (decompression, laminectomy, excision of the cicatricial adhesive process, dura mater), and as a result, involvement of the dura mater in the cicatricial process, due to injection with penetration of the drug into the subdural space.

References.

1. Läden A. Ueber segmentäre Schmerzaufhebung durch papavertebrale Novokaininjektionen zur Differentialdiagnose intra-abdominaler Erkrankungen. Med Wochenschr. 1922;69(1423):28.
2. Mandl F. Paravertebral block. NY: Grune and Stratton, 1946.
3. Kappis M. Other experiences with sympathectomy. Klin Wochenschr. 1923;2:1441.

ТҮЙІН

КАЛИЕВА А.С., БИРЮЧКОВ М.Ю.,
ДЖУБАЕВА Б.А.

ТАМЫРЛЫ АУЫРСЫНУ СИНДРОМЫ БАР НАУҚАСТА ПАРАВЕРТЕБРАЛЬДЫ БЛОКАДА АСҚЫНУЛАРЫНЫҢ КЛИНИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Радикулярлық ауырсыну синдромы бар науқаста паравертебральды блокаданың асқынуының клиникалық жағдайы сипатталған. Оң жақта L4-L5 омыртқа деңгейінде паравертебральды блокада процедурасы кезінде науқаста төменгі параплегия, екі жақтан L2 түбірінің иннервация деңгейінен анестезия, зәр шығару түрі бойынша жамбас мүшелерінің бұзылуы пайда болды.

Негізгі сөздер: паравертебральды блокада, декомпрессия, ламинэктомия, тамырлы ауырсыну синдромы, қатты ми қабығы

РЕЗЮМЕ

КАЛИЕВА А.С., БИРЮЧКОВ М.Ю.,
ДЖУБАЕВА Б.А.

КЛИНИЧЕСКИЙ СЛУЧАЙ ОСЛОЖНЕНИЙ ПАРАВЕРТЕБРАЛЬНОЙ БЛОКАДЫ У ПАЦИЕНТА С КОРЕШКОВЫМ БОЛЕВЫМ СИНДРОМОМ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Казахстан

Описан клинический случай осложнения паравертебральной блокады у пациентки с корешковым болевым синдромом. Во время проведения процедуры паравертебральной блокады на уровне L4-L5 позвонка справа у пациентки развилась нижняя параплегия, анестезия с уровня иннервации L2 корешка с обеих сторон, нарушение тазовых органов по типу недержания мочи.

Ключевые слова: паравертебральная блокада, декомпрессия, ламинэктомия, корешковый болевой синдром, твердая мозговая оболочка

ӘДІЛХАНОВА Э.Қ., ОМЫРЗАКОВ М.Т., РАХИМОВА Н.А., АМАНЖАН С.А.

GPP ТАЛАПТАРЫНА СӘЙКЕС ДӘРІХАНАДА ТАУАРДЫ ТҮГЕНДЕУ (ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ) ЖӘНЕ ФАРМАЦЕВТИКАЛЫҚ ӨНІМДІ САҚТАУ ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ МОНИТОРИНГІ БОЙЫНША СОР ӘЗІРЛЕУ

С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық медицина университеті, Алматы, Қазақстан

СОР-ларға негізделе отырып, блок-схемалар әзірлеп, дәріхана қызметкерлеріне оқыттық. Оқыту процесі презентация, блок-схема сияқты көрнекілік материалдары арқылы жүргізілді. Алған білімдерін тексеру мақсатында 3 нұсқадан тұратын тест алынды.

Негізгі сөздер: тиісті дәріханалық практика (GPP), дәріханадағы тауарды түгендеу (инвентаризация), дәрілік заттарды сақтау, стандартты операциялық рәсімдер (СОР)

Өзектілігі. Дәріхананың тиісті тәжірибесі фармацевт пен пациент арасындағы алтын көпір деуге болады, себебі ол фармацевттің пациенттердің қажеттіліктеріне жауап беретін және қамқорлыққа (көмекке) негізделген дәріханада жүргізетін тәжірибе

ретінде анықталады. GPP дәріханадағы күнделікті іс-әрекеттердің барлық мәселелерін толық қамтуы тиіс. Олардың ішіндегі маңыздысы ретінде дәріханада тауарларды түгендеу мен дәрілік заттарды сақтауды жатқызуымызға болады [1,2].

Зерттеу мақсаты: Тауарды түгендеу және фармацевтикалық өнімді сақтау жағдайлары бойынша СОР әзірлеу фармацевтикалық қызметкерлердің инвентаризация кезіндегі уақытты тиімді пайдалана отырып, жылдам әрі дұрыс әрекет етуіне, ұжымда нәтижелі жұмыс атқаруға және ДЗ тиісті сапасын қамтамасыз ету мақтасында сақтау шарттарын белгілеу нұсқаулықтарын бекіту.

Материалдар мен әдістер. Фармацевтикалық ұйымда сапаны үнемі қамтамасыз етуде және тиісті тәжірибеде стандартты операциялық рәсімдер маңызды рөл атқарады. Бүгінгі таңда бірде-бір фармацевтикалық ұйым стандартты операциялық рәсімдерсіз тиімді жұмыс істей алмайды. Дәріханада тауарды түгендеу бойынша әзірленген СОР төмендегідей 9 бөлімді қамтыды:

- Анықтамалар мен қысқартулар
- Мақсаты
- Қолдану аясы
- Қолданылатын нысандар
- Жалпы ақпарат
- Жауапкершілік
- Түгендеу туралы шешім
- Түгендеуді жоспарлау
- Түгендеуді жүргізуге дайындық.

Бұл нұсқаулық дәріхананың қызметіне қатысты. Бұл нұсқаулық дәріханада түгендеудің негізгі әрекеттерін көрсетеді. Яғни есепке алу деректерімен тауардың нақты қалдықтарын тексеру.

Фармацевтикалық өнімді сақтау жағдайларының мониторингі бойынша әзірленген СОР мынадай бөлімдерден тұрады:

- Анықтамалар мен қысқартулар
- Мақсаты
- Қолдану аясы
- Қолданылатын нысандар
- Жалпы ақпарат
- Жауапкершілік
- Сақтау аймақтарын өлшеу құралдарымен қамтамасыз ету

- Ауа параметрлерін бақылау
- Төтенше жағдайлар кезіндегі іс-әрекеттер.

Процедура ұйымның дәріханаларындағы фармацевтикалық қызметкерлердің қызметіне қатысты. Яғни сақтау үй-жайларының микроклиматы мен тоңазытқыш жабдықтарының температурасын бақылау тәртібін анықтау [3].

СОР-ларға негізделе отырып, блок-схемалар әзірлеп, дәріхана қызметкерлеріне оқыттық. Оқыту процесі презентация, блок-схема сияқты көрнекілік материалдары арқылы жүргізілді. Алған білімдерін тексеру

мақсатында 3 нұсқадан тұратын тест алынды.

Зерттеу жұмыстарының нәтижелері. GPP талаптарына сәйкес дәріханада тауарды түгендеу (инвентаризация) және фармацевтикалық өнімді сақтау жағдайларының мониторингі бойынша стандартты операциялық рәсімдер әзірленді. Сол бойынша дәріханада тәжірибелік бөлім жүзеге асырылды. Яғни дәрілік заттарды сақтау жағдайларына мониторинг жасалды: сақтау аймақтарының психрометрлік гигрометр мен термометрлермен жабдықталуы, температуралық режимдеріне сәйкес орналасуы, ауа параметрлерін есепке алу журналының бар болуы, физикалық қасиеттерін ескере отырып ДЗ сақтау орындарына дұрыс орналасуы.

Сонымен қатар дәріханада түгендеуді жүргізу үшін бұйрық және іс-шаралар жоспарын тағайындалып, түгендеу жүргізілді.

Дәріхана қызметкерлерін тестілеуден өткізіп, алған білімдерін саралау үшін «Қызметкерлерді алғашқы оқыту нәтижелері бойынша білімді бағалау» хаттамасын толтырдық. Хаттамада қойылған сұрақтарға дұрыс не бұрыс жауап берілгендігін кестеге түсірдік. Тестілеу қорытындысы бойынша оқытудан өткен 6 қызметкердің қойылған сұрақтарға дұрыс жауап беруі 80%-ды құрады.

Қорытынды. Келесі жылдан бастап еліміздегі барлық дәріхана ұйымы «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Кодекске сай GPP стандарты бойынша жұмыс атқаруы міндетті болып табылады. Аталған рәсімдер бойынша әзірленген стандартты операциялық процедуралар персоналдың жұмысын оңтайландырып, дұрыс шешім қабылдануына, қателіктердің алдын алуға және уақытты дұрыс пайдалануға септігін тигізеді [4].

Әдебиеттер тізімі:

1. Серикбаева ЭА, и др. Сравнительный анализ внедрения стандарта надлежащей аптечной практики (GPP) в странах Европы и ЕВРАЗЭС. Фармация Казахстана. 2018;1:31–34.
2. «Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2021 жылғы 4 ақпандағы № ҚР ДСМ-15 бұйрығы
3. «Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды сақтау және тасымалдау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 16 ақпандағы № ҚР ДСМ-19 бұйрығы
4. «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 7 шілдедегі № 360-VI ҚРЗ Кодексі

РЕЗЮМЕ

ӘДІЛХАНОВА Ә.Қ., ОМЫРЗАКОВ М.Т.,
РАХИМОВА Н.А., АМАНЖАН С.А.

**РАЗРАБОТКА СОП ПО ИНВЕНТАРИЗАЦИИ
ТОВАРА В АПТЕКЕ И МОНИТОРИНГУ
УСЛОВИЙ ХРАНЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ
ПРОДУКЦИИ В СООТВЕТСТВИИ С
ТРЕБОВАНИЯМИ GPP**

Казахский национальный медицинский университет
имени С. Ж. Асфендиярова, Алматы, Казахстан

Надлежащий аптечный опыт можно назвать Золотым мостом между фармацевтом и пациентом, поскольку он определяется как опыт, который фармацевт проводит в аптеке, который отвечает потребностям пациентов и основан на заботе (помощи). GPP должен полностью охватывать все вопросы повседневной деятельности в аптеке. К важнейшим из них можно отнести инвентаризацию товаров и хранение лекарственных средств в аптеке.

Ключевые слова: *надлежащая аптечная практика (GPP), инвентаризация товаров в аптеке (инвентарь), хранение лекарственных средств, стандартные операционные процедуры (СОП)*

SUMMARY

ADILKHANOVA EK, OMYRZAKOV MT,
RAKHIMOVA NA, AMANZHAN SA

**DEVELOPMENT OF SOP FOR PRODUCT
INVENTORY IN A PHARMACY AND
MONITORING OF STORAGE CONDITIONS
OF PHARMACEUTICAL PRODUCTS IN
ACCORDANCE WITH GPP REQUIREMENTS**

S. Zh. Asfendiyarov Kazakh National Medical University, Almaty, Kazakhstan

A good pharmacy experience can be called the Golden Bridge between pharmacist and patient as it is defined as an experience that a pharmacist has in a pharmacy that meets the needs of patients and is based on care (help). The GPP should fully cover all aspects of day-to-day activities in a pharmacy. The most important of them include the inventory of goods and the storage of medicines in a pharmacy.

Keywords: *good pharmacy practice (GPP), inventory of goods in a pharmacy (inventory), storage of medicines, standard operating procedures (SOPs)*

ДОСКАБУЛОВА К.О., МУСИНА А.С.

ИНТЕРНЕТ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА

Средняя образовательная школа-лицей №20, 9 «Б» класс, Актобе, Казахстан

Цель исследования: выявление интернет-зависимости у людей разных возрастных категорий. Исследование показало, что интернет является неотъемлемой частью человеческой жизни и играет важную роль.

Ключевые слова: интернет, зависимость, онлайн-анкетирование, подростки, поиск информации

Актуальность. Зависимость от интернета становится болезнью и присуща каждому ознакомленному с виртуальной жизнью человеку.

Цель исследования. Выявить значение социальных сетей для людей разных возрастных категорий и наличие зависимости современного человека от Интернета.

Материалы и методы. В марте 2022 года было проведено онлайн - анкетирование (в Google Forms) 337 человек города Актобе, в том числе учащихся 9-11 классов. Респонденты отвечали на 22 закрытых вопроса. Перед исследованием получено разрешение родителей несовершеннолетних участников, проведена валидация анкеты.

Результаты и обсуждение. Среди опрошенных были следующие возрастные категории: от 14 до 24 лет - 67.5%, от 25 до 45 лет – 11.1%, 46 лет и старше – 21.4%. По роду занятий: 55.4% - школьники, 26.8% - работающие, 12.1% - студенты, 5.7% - другое.

Подавляющее большинство считают интернет полезным открытием - 92.1%, равнодушны к нему – 6.5% респондентов, считают интернет бесполезной тратой времени – 1.4%. Потребность в интернете испытывают ежедневно - 45%, у 22.3% она возникает периодически, 19.8% респондентов не представляют жизнь без него.

Цели посещения сети: 52.9% - для работы, учебы, поиска информации, 47.1% - для личных целей (социальные сети, игры, музыка). Ежедневно 41.4% опрошенных проводят в сети более 3-х часов, 26.1% - более 6 часов, 21.8% - 1-2 часа, 10,7% - менее часа. 47.9% респондентов часто проводят в сети больше времени, чем планировали, 45% - редко и 7,1% не находятся в интернете больше запланированного времени. Большинству респондентов (41.4%) редко бывает трудно заставить себя выйти из сети, 34.3% не испытывают данной

сложности, 24.3% часто трудно это сделать. 30.8% опрошенных перед тем, как заняться важными делами, часто проверяют социальные сети, 37.6% - редко так делают, 12.5% именно так и поступают, 19% посещают интернет только после завершения важных дел. Половина респондентов (49.3%) признают, что проводят в интернете слишком много времени. 34.3% так не считают и 16.4% не определились. Респондентам был предложен вопрос: «Возможно ли в Вашей жизни использовать интернет только для работы?», 41.1% - способны так делать, для 20.7% это невозможно.

Отрицание наличия зависимости – это ключевой критерий, по которому можно судить о ее существовании. При ответе на вопрос «Считаете ли Вы, что у Вас уже зависимость от интернета?», половина респондентов (49,3%) не считают себя зависимыми, 31.4% признают зависимость, 18,9% затрудняются ответить.

Закключение. В результате проведенного анкетирования было выявлено, что основными целями использования социальных сетей являются работа, учеба, поиск информации. Уже у 31,4% респондентов сформировалась зависимость от интернета.

Список литературы:

1. Машкова АВ. Анкета для изучения Интернет-зависимости подростков. <https://multiurok.ru/files/ankieta-dlia-izucheniia-intierniet-zavisimosti-po.html>
2. Данилкина КА, Сидоркина ВМ. Роль социальных сетей и Интернета в жизни студентов [Электронный ресурс]. Огарев-online. 2014;24: Режим доступа: <http://journal.mrsu.ru/arts/rol-socialnykh-setej-i-interneta-v-zhizni-studentov>
3. Маркетинговое исследование на тему: “Интернет и социальные сети в жизни современного человека”. [Электронный ресурс]. 2012.

ТҮЙІН

ДОСКАБУЛОВА К.О., МУСИНА А.С.

ҚАЗІРГІ ЗАМАН АДАМЫНЫҢ ӨМІРІНДЕГІ ҒАЛАМТОР

№20 лицей орта мектебі, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу мақсаты: әр жастағы адамдардағы ғаламтор тәуелділігін анықтау.

SUMMARY

DOSKABULOVA K.O., MUSSINA A.S.

INTERNET OF A MODERN HUMAN'S LIFE

Secondary school - Lyceum №20, Aktobe, Kazakhstan

Purpose of the study: identification of internet dependence in people of different age categories

Зерттеу барысында ғаламтордың адам өмірінің ажырамас бөлігі және маңызды рөл атқаратыны анықталды.

Негізгі сөздер: ғаламтор, тәуелділік, онлайн сұрақ-жауап, жасөспірімдер, ақпарат іздеу

The study revealed that the Internet is an integral part of human life and plays an important role.

Keywords: Internet, addiction, online survey, teenagers, information search

КАЛИЕВ А.Р., РАМАНКУЛОВА А.Б., САТАЕВА Д.А., ДҮЙСЕНОВА Ж.Қ.

«ПАТОЛОГИЯЛЫҚ АНАТОМИЯ» ПӘНІ БОЙЫНША ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚИТУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУ ҮРДІСІНЕ ӘСЕР ЕТКЕН ФАКТОРЛАР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе Қазақстан

Патологиялық анатомия кафедрасында білім алушылар мен оқытушылардың мәжбүрлі өзін-өзі оқшаулау жағдайында оқу процесіне әсер ететін факторларды анықтау және зерделеу.

Негізгі сөздер: Патологиялық анатомия, қашықтықтан оқыту, COVID-19, пандемия, оқу форматы

Өзектілігі. Қашықтықтан оқыту форматы COVID-19 әлемдік пандемия белең алған сәтте төтеннен енгізілген болатын. Сол сәттен бастап барлық оқу үрдісі дереу түрде әртүрлі онлайн платформалар арқылы қашықтықтан оқытуға ауыстырылды. Бұл ауысу оқу үрдісіндегі оң және теріс жақтарды ажыратты. Қазіргі ғылыми техникалық прогресс ағымының бір үлесі болып табылатын қашықтықтан оқу форматы болашақта негізгі оқу әдістерінің біріне айналады деген болжам да бар. Заманауи әлем жоғары білікті, бәсекеге қабілетті, кәсіби мамандарды қажет ететіні сөзсіз. Сондықтан дәстүрлі білім беру мен қашықтықтан алған білімнің арасында қаншалықты алшақтық пен айырмашылықтар туындағандығын білу қызығушылық танытты.

Зерттеу мақсаты. М.Оспанов атындағы БҚМУ патологиялық анатомия кафедрасында білім алушы «Жалпы медицина» факультеті 3 курс студенттерінің COVID-19 әлемдік пандемияға байланысты мәжбүрлі өзін-өзі оқшаулау жағдайындағы қашықтықтан оқудың оқу үрдісіне әсер еткен факторларын анықтау.

Материалдар мен әдістер. Білім беру үрдісінің сапасын, ұйымдастырылуын, өткізілуін және кафедра жұмысын қашықтықтан бағалау үшін біз студенттерге сауалнама жүргіздік.

Зерттеу материалына 2020-2021 оқу жылындағы патологиялық анатомия кафедрасында қашықтықтан оқыған 100 студенттің онлайн сауалнама деректері алынды. Сауалнама GOOGLE сауалнамасы арқылы жүзеге асырылды. Статистикалық бақылау және мәліметтер статистикалық қорытындыланды. Көлденең бірмоментті зерттеу дизайны қолданылды.

Нәтижелеріменталқылау. Кешенді қашықтықтан оқыту барысында «Патологиялық анатомия» кафедрасының студенттері бірқатар артықшылықтарды айқындады: жекелеген оқу қарқынының артуын, жаңа

оқу форматына бейімделе алуы (58%), материалды игеруге уақытты үнемдегені (46%), студент білімін бағалауына (54%) қанағаттанды. Сәйкесінше, бірқатар кемшіліктерді де атап өтті студенттердің көп үлесі осы пәннің маңызды сәттерінің бірі тәжірибелік дағдыларды игеруде қиындықтар туындағандығын (68%) байқалды. Дәстүрлі оқу форматында қолданылатын әртүрлі препараттардың электронды визуалды көріністері керектігі анықталды (54%). Сонымен қатар интернет жүйесінің тұрақсыздығы (50%), студенттердің техникалық жағынан дайын болмауы (20%) оқу үрдісін жетік игеруге кері әсерін тигізді.

Қорытынды. Патологиялық анатомия кафедрасының қашықтықты оқыту сапасын арттыру мақсатында студенттердің оқуға деген мотивацияның төмендеуінің басты себептерін анықтап, стресске деген төзімділік пен психикалық икемділігінің қалыптасуы мен дамуына көңіл бөлу. Студенттердің оқу процесінің тәжірибелік дағдыларды игеруі бойынша ұсыныстарын ескере отырып, жетілдіру. Болашақта кемшіліктерді жоя отыра, қашықтықта оқу форматын дәстүрлі оқу форматы деңгейіне жеткізу.

Әдебиеттер тізімі:

1. Харченко АВ. Оценка организации дистанционного образования студентами. Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2021;10.2(35):
2. Радионова ОИ. Факторы, влияющие на обучение по дисциплине «Патологическая анатомия» в условиях самоизоляции. Региональный вестник. 2020;14(53):35–36.
3. Особенности преподавания дисциплины «Патологическая анатомия» у студентов, обучающихся с элементами английского языка в условиях дистанционного формата обучения. Уважаемые коллеги!. 2021;218.

ТҮЙІН

КАЛИЕВ А.Р., РАМАНКУЛОВА А.Б.,
САТАЕВА Д.А., ДҮЙСЕНОВА Ж.Қ.

**ФАКТОРЫ, ПОВЛИЯВШИЕ НА УЧЕБНЫЙ
ПРОЦЕСС В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО
ОБУЧЕНИЯ ПО ДИСЦИПЛИНЕ
«ПАТОЛОГИЧЕСКАЯ АНАТОМИЯ»**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Определение и изучение факторов, влияющих на учебный процесс на кафедре патологической анатомии в условиях вынужденной самоизоляции обучающихся и преподавателей.

Ключевые слова: патологическая анатомия, дистанционное обучение, пандемия, учебный формат.

SUMMARY

KALIEV A.R., RAMANKULOVA A.B.,
SATAEVA D.A., DUISENOVA Z.K.

**FACTORS INFLUENCED THE EDUCATIONAL
PROCESS IN THE CONTEXT OF DISTANCE
LEARNING IN THE DISCIPLINE”
PATHOLOGICAL ANATOMY”**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Identification and study of factors affecting the educational process at the Department of Pathological Anatomy in conditions of forced self-isolation of students and teachers.

Keywords: Pathological anatomy, distance learning, COVID-19, pandemic, learning format

МЕДЕУОВА Р.М., САГАНДЫКОВА С.М.

**МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫ ҚҰРУҒА АРНАЛҒАН ҚОЛАЙЛЫ
БАҒДАРЛАМАЛАР**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актобе, Қазақстан

Бұл мақалада мобильді қосымшаларды құруға арналған бағдарламаларға шолу жасалады және оның артықшылықтары мен кемшіліктері талқыланады.

Негізгі сөздер: мобильді қосымша, бағдарлама, Android Studio, RAD Studio, Eclipse IDE

Өзектілігі. Заманауи ақпараттық әлемде, кез келген уақытта байланыста жүру, қажетті ақпаратқа қол жеткізу, жалпы қоғамды ақпараттандыру үшін мобильдік құрылғылар арқылы мобильді қосымшаларды пайдалану мен оны дамыту өте маңызды. Мобильді қосымшаларды әзірлеу ақпараттық технологиялар саласындағы ең танымал іс-әрекеттердің бірі болып табылады.

Зерттеу мақсаты. Мобильді қосымшаларды құруға арналған бағдарларды сараптап ішінен ең қолайлысын таңдап алу.

Материалдар мен әдістер. Android Studio, RAD Studio, Eclipse IDE бағдарламаларын сараптап, болашақта пайдалануға ең тиімді бағдарламаны анықтау.

Нәтижелері мен талқылау. Android Studio – бұл Android қосымшаларын бағдарламалаудың ресми платформасы, тегін қол жетімді. Платформа дамудың тиімділігін арттыру үшін болашақ қосымшаның құрылымында негізгі жұмыс элементтерін көрсетуге мүмкіндік береді. Барлық қондырмаларды нақты уақыт режимінде қарау функциясы және Android-тің әртүрлі нұсқаларына арналған қосымшаларды әзірлеу мүмкіндігі бар. Android Studio-ның негізгі функциялары: анықтаманың болуы, түсінікті интерфейс, қосымшаларды тез локализациялау мүмкіндігі, экран өлшемінің өзгертілуі, бұлтты сервистерде жұмыс жасауы, орыс тілінде интерфейсін бар.

RAD Studio (Berlin) – Object Pascal және C++ бағдарламаларында мобильді бағдарламаларды жасауға арналған толық құрал болып табылады. Бағдарламалық жасақтаманың басқа ұқсас орталарынан басты артықшылығы – бұлтты сервистерді қолдану арқылы дамуды жылдам жасауға және бір платформадан екінші платформаға немесе серверлік қызметтерге тез ауысу мүмкіндігі бар. RAD Studio (Berlin) бағдарламасы ақылы, интерфейсі ағылшын тілінде.

Eclipse IDE – модульдік кросс-платформалық қосымшалардың еркін интеграцияланған даму ортасы. Ол Java-да жазылған және Java үшін ең танымал IDE болып саналады. Eclipse бағдарламасы барлық негізгі платформаларда, соның ішінде Linux, Windows, Mac OS және т.б. жұмыс істейді және толыққанды жобаларды орындау үшін пайдалануға болатын қуатты мүмкіндіктерге ие. Бағдарламаның кемшілігі орыс тілінде интерфейсін жоқ.

Қорытынды. Мобильді қосымшаларды құруды қазіргі заманғы технологиясы дамып, кешенді түрде қолданылып жатыр. Технологияның қарыштаған заманында күн сайын мыңдаған мобильді қосымшалар құрастырылып, Google Play және Apple App Stores-қа жарияланып, кең қолданыста. Сондықтан мобильді қосымшаларды құру үшін бағдарламалық жасақтаманы таңдау келесідей болуы қажет: бағдарламалық жасақтаманың функционалдығы, түсінікті орыс

тіліндегі интерфейс, файлдарды бөлісу үшін бұлтта жұмыс істеу мүмкіндігіне ие платформа.

Әдебиеттер тізімі:

1. Соколова ВВ. Разработка мобильных приложений: учебное пособие. Изд-во Томского политехнического университета, 2011;175с.

2. Аллан А. Программирование для мобильных устройств на iOS: Профессиональная разработка приложений для iPhone, iPad, and iPod Touch. СПб.: Питер, 2013;416с.

РЕЗЮМЕ

МЕДЕУОВА Р.М., САГАНДЫКОВА С.М.

ПОДХОДЯЩИЕ ПРОГРАММЫ ДЛЯ СОЗДАНИЯ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

В этой статье представлен обзор программ для создания мобильных приложений и обсуждаются его преимущества и недостатки.

Ключевые слова: *мобильное приложение, программа, Android Studio, RAD Studio, Eclipse IDE.*

SUMMARY

MEDEUOVA R.M., SAGANDYKOVAS.M.

SUITABLE PROGRAMS FOR CREATING MOBILE APPLICATIONS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

This article provides an overview of programs for creating mobile applications and discusses its advantages and disadvantages.

Keywords: *Mobile application, application, Android Studio, RAD Studio, Eclipse IDE*

МИРАЛИЕВА А.И., ЖОЛДЫБАЕВА И.М.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭМПАТИИ ВЫПУСКНИКОВ БАКАЛАВРИАТА НАО «ЗКМУ ИМЕНИ МАРАТА ОСПАНОВА» И МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР, РАБОТАЮЩИХ В КЛИНИКАХ г.АКТОБЕ

Западно -Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Эмпатия является важным фактором в улучшении отношений с пациентом. В последние годы изучению эмпатии среди студентов и медицинских работников в мире придается большое значение. Целью данного исследования является сравнение показателей эмпатии среди выпускников бакалавриата Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова и медсестер, работающих в клиниках Актобе.

Ключевые слова: *эмпатия, выпускники бакалавриата, медицинские работники, коммуникация, онлайн-опросник*

Актуальность. Клиническая эмпатия является важным элементом качественного медицинского обслуживания. Наличие и развитие эмпатии у медицинских работников является важным фактором, улучшающим взаимоотношения с пациентом. В последние годы изучению и измерению эмпатии у студентов и медицинских работников придается большое значение во многих странах.

Цель исследования. Сравнение показателей эмпатии как важной коммуникативной составляющей у студентов НАО «ЗКМУ имени Марата Оспанова» и медицинских сестер, работающих в различных лечебно-профилактических учреждениях г. Актобе.

Материалы и методы. Обсервационное описательное поперечное исследование. Анонимное

добровольное анкетирование студентов ЗКМУ имени Марата Оспанова и медицинских сестер различных ЛПУ г. Актобе. В исследовании приняли участие 62 студента 5-го курсов специальности «Общая медицина» и 58 медицинских сестер, работающих в многопрофильной детской городской клинической больнице (n=23), Клинике семейной медицины (n=15) и Областном перинатальном центре (n=20). Студенты получали онлайн опросник, «Индекс межличностной реактивности» (Interpersonal Reactivity Index – IRI), разработанный М.Дэвисом, адаптированный Т.Д. Карягиной, Н.В. Кухтовой, включающий в себя 28 вопросов, разделены на 4 шкалы, соответствующие компонентам эмпатии (Децентрация, Фантазия, Персональный дистресс и Эмпатическая забота).

Медсестры отвечали на печатную версию.

Результаты и обсуждение. В целом, средний балл по шкале Децентрация (Me=18 vs 14) и Сопереживание (Me=19 vs 18) были выше у студентов, чем у медицинских сестер. И, хотя средние значения по шкалам отличались, статистически значимые различия обнаружены только по шкалам Сопереживание ($p=0.028$) и Эмпатическая забота (Me=17 vs 20; $p=0.039$).

Медсестры больше времени проводят с пациентами, поэтому они обнаруживают более высокий уровень эмпатической заботы, которая является основным показателем эмпатии, чем студенты. Более низкие баллы у медсестер по шкале фантазии означают, что способность представлять гипотетическую ситуацию снижается с возрастом. Студенты оказались менее восприимчивы к эмоциональному участию в страданиях пациентов, о чем свидетельствует меньшие значения персонального дистресса, что можно объяснить отсутствием контакта с пациентами во время

дистанционного обучения.

Заключение. В будущем мы планируем провести исследование о связи уровня эмпатии и уровне эмоционального выгорания у медсестер, а также сравнить уровень эмпатии у студенток медицинского колледжа и работающих медицинских сестер, провести продольное исследование эмпатии у студентов на протяжении всего обучения в медицинском ВУЗе.

Список литературы:

1. Motyka M. The nursing studies and empathy. Sztuka leczenia. 2006;13(1/2):33–8.
2. Hojat M, Shannon S, DeSantis J, Speicher M, Bragan L, Calabrese L. Does Empathy Decline in the Clinical Phase of Medical Education? A Nationwide, MultiInstitutional, Cross-Sectional Study of Students at DO-Granting Medical Schools Academic Medicine. 2020;95(6)911–91 DOI: 10.1097/ACM.00000000000003175.

ТҮЙІН

МИРАЛИЕВА А.И., ЖОЛДЫБАЕВА И.М.

“МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БҚМУ” КЕАҚ БАКАЛАВРИАТ ТҮЛЕКТЕРІ МЕН АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ КЛИНИКАЛАРЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН МЕДБИКЕЛЕРДІҢ ЭМПАТИЯСЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Эмпатия пациентпен қарым-қатынасты жақсартудың маңызды факторы болып табылады. Соңғы жылдары әлемдегі студенттер мен медицина қызметкерлерінің эмпатиясын зерттеуге үлкен мән берілді. Зерттеудің мақсаты Марат Оспанов атындағы БҚМУ бакалавриат түлектері мен Ақтөбе клиникаларында жұмыс істейтін медбикелер арасындағы эмпатия көрсеткіштерін салыстыру болып табылады.

Негізгі сөздер: эмпатия, бакалавриат түлектері, медицина қызметкерлері, коммуникация, онлайн сауалнама

SUMMARY

MERALIEVA A.E., ZHOLDYBAYEVA I.M.

COMPARATIVE ANALYSIS OF EMPATHY OF GRADUATES OF THE BACHELOR'S DEGREE OF THE WEST KAZAKHSTAN MARAT OSPANOV MEDICAL UNIVERSITY AND NURSES WORKING IN CLINICS OF AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Empathy is an important factor in improving the relationship with the patient. In recent years, the study of empathy among students and medical professionals has been given great importance in the world the purpose of this study is to compare the indicators of empathy among graduates of the bachelor's degree of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University and nurses working in clinics in Aktobe.

Keywords: Empathy, undergraduate graduates, medical professionals, communication, online questionnaire

МОДИН Б.А., НӘСПҚАЛИ С.Р.

АҚҚАҒАЗ ДОСЖАНОВА – ЕҢБЕК ПЕН ЕРЛІК

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Тәуелсіздік жылдарында біз бұрмаланған тарихымызды қайта жазып, оған оң баға бердік. Зерттеудің мақсаты – ұлтшылдық сипаты мен жанқиярлығының арқасында халықтың мүддесін қорғап, білікті дәрігер ретінде оның дамуына үлкен үлес қосқан алғашқы жоғары білімді қазақ қыздарының арасынан шыққан ұлы тұлғаны жан-жақты көрсету.

Негізгі сөздер: тарих, Аққағаз Досжанова, медицина саласы, рухани жаңғыру, ұлы тұлға

Өзектілігі. Еліміз кешегі мен бүгінгі сараптай отырып, мың ғасырлық тарихы бар ата-дәстүрді, сонымен қатар еліміздің әр-түрлі саласына орны толмас еңбек сіңірген қайталанбас ұлы тұлғалардың есімін жаңғыртуда. Осы Рухани жаңғыру халықтың игілігі үшін басталған сара жол десек те болады. Ұлы даланың ұлы тұлғалары жаңғырудың өшпес мұрасы. Мен бұл тақырыпты алуымның негізгі себебі ол медицина және тарих. Ал тарих пен медицинаны байланыстыратын ол – ұлы тұлғалар. Шынымен медицинаға өз еңбектерін сіңірген ұлы адамдардың еңбегі біз үшін ол – тарих. Аққағаз Досжанова – ең алғашқы жоғарғы білімді қазақ қыздарының арасынан шыққан ұлтшылдық мінезі мен қайсарлығының арқасында халықтың мүддесін қорғаған, білікті дәрігер ретінде үлкен үлес қосқан ұлы тұлға.

Зерттеу мақсаты. Аққағаз Досжанованың медицина саласын дамытуға қосқан үлесін, халықты рухани тәрбиелеудегі еңбек жолын негізге ала отырып рөлін көрсету.

Материалдар мен әдістер. Тарихи еңбектер мен ақпарат құралдарында жарияланған деректерге талдау жасау. Зерттелген тақырыптар бойынша тың материалдар табылды. Зерттеу барысында бұрын соңды жарияланбаған ақпараттар анықталды.

Нәтижелер мен талқылаулар. Тәуелсіздік жылдарында бұрмаланған тарихымызды қайта жазып, оған оң баға берілді. Жоғалғанымыз түгенделіп, жас ұрпақты тәрбиелеу мақсатында көптеген жұмыстар жасалды. Бұған алдымен елімізде кеңінен қолға алынған «Мәдени Мұра» бағдарламасымен кейіннен мемлекеттік деңгейде үлкен жұмыстар атқарып жатқан «Рухани жаңғыру» бағдарламасы өз септігін тигізді. 1920 жылы азамат соғысы салдарынан халық арасында шешек, оба секілді жұқпалы дерт кең тараған еді. Өзбекстан Республикасының медицина саласына еңбегі сіңген Зульфия Умидова өз естелігінде Аққағаздың осы кезде үлкен жұмыстар атқарғандығын айтады. Соның

көрінісі 1921 жылы 11 қыркүйекте «Степная правда» газетінде жарияланған «Түркістан» атты мақаласында ел ішіне тараған жұқпалы аурулардың қаупі туралы баяндаған. Басқа да қоғамдағы өзекті мәселелерге арналған «Әйел теңдігі», «Абай», «Жас азамат» т.б. еңбектері болған. Аққағаз Досжанова туралы тың деректер қазақ тарихын баяндайтын архив материалдарда, тарихи романдарда баяндалған мәліметтер алынды. А.Досжанованың қазақ тарихындағы портреті жан-жақты зерделенді.

Қорытынды. Бүгінгі күнге дейін қазақтан шыққан тұңғыш жоғары білімді дәрігер, білімге ұмтылып Москвада білім алған, өзінің ақыл-парасатымен саяси істердегі белсенділігімен Алаш қайраткерлерінің зор құрметіне ие болған Аққағаз Досжанова туралы жазылып зерттеліп жүр. Ендігі негізгі міндеттердің бірі – тарихта ұлты үшін аянбай қызмет еткен тұлғалардың еңбектерін көрсету арқылы жас ұрпақты тәрбиелеп, қоғамды рухани жаңғырту ісін қолға алу керекпіз. Әсіресе аласапыран заманда өмір сүрген, қандай қиын жағдайда да науқастарға адал қызмет еткен, қоғамдық саяси істерге тікелей араласқан, ұлт мүддесі үшін күрескен, қиындыққа мойымай ұлтын сауықтыру жолында жанкештілік танытқан Аққағаз Досжанованың кісілік келбеті бүгінгі қоғаммен болашақ үшін өшпес ерлік. Тарихта мыңдаған көптің есімі белгісіз болып қалуы мүмкін, бірақ ұлты үшін аянбай еңбек еткен тұлғалардың есімі мен еңбектері тарих бетінен мәңгі өшпейді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Ұлттық энциклопедия. Бас ред: Ә.Нысанбаев. Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2001;424б.
2. Әлжанов А. Алғашқы қарылғаштар. Арыс баспасы. 2007;110б.
3. Тайжанов А. Батыс Қазақстан медицина журналы. 2016;15б.

РЕЗЮМЕ

МОЛДИН Б.А., НӘСІПҚАЛИ С.Р

АККАГАЗ ДОСЖАНОВА – ТРУД И МУЖЕСТВО

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

За годы Независимости мы переписали нашу искаженную историю и дали ей положительную оценку. Цель исследования: всесторонне показать великую личность из числа первых высокообразованных казахских девушек, которые, благодаря своему националистическому характеру и самоотверженности, отстаивали интересы народа и внесли большой вклад в его развитие как квалифицированного врача.

Ключевые слова: история, Аккагаз Досжанова, здравоохранение, духовное обновление, великая личность

SUMMARY

MOLDIN B.A., NASIPKALI.S.R

AKKAGAZ DOSZHANOVA- a hardworking person

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Over the years of independence, we have rewritten our distorted history and given it a positive assessment. The purpose of the study is to comprehensively show a great personality from among the first highly educated Kazakh girls who, thanks to their nationalistic character and dedication, defended the interests of the people and made a great contribution to their development as a qualified doctor.

Keywords: history, Akkagaz Doszhanova, medicine, spiritual revival, great person

АХМЕТОВА А.Б., НИЯРОВА Н., СӘДІР А.

КОМПЬЮТЕРДІҢ АДАМ ПСИХИКАСЫНА ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл мақалада компьютердің адам психикасына әсері қарастырылады.

Негізгі сөздер: компьютер, адам, психика, әсер, қарастырылады

Өзектілігі. XXI – ғасыр білім ғасыры. Көптеген адамдар үшін компьютер күнделікті өмірдің маңызды және қажетті бір бөлігіне айналғанына ешкім дау айта алмайды. Бүгінгі таңда адам қызметінің бірде-бір саласы компьютерлік технологияны қолданбай іске асырылмайды. Компьютер адамға көптеген мәселелерді шешуге көмектеседі: жұмысты жеңілдетеді, ой мен іс-әрекеттің жаңа өрістерін ашады, жаңа мүмкіндіктер береді. Бірақ, әрбір заттың екі жағы болатынын ұмытпау керек. Компьютер адам өмірін жеңілдетсе де, сонымен бірге елеулі тәуелділікті тудыруы мүмкін. Виртуалды өмірге ене, адам шындықтан айырылып, айналасындағы заттарға деген қызығушылығын жоғалтып алуы мүмкін. Бұл компьютерлік әлем өзінің сан алуандылығымен және шексіз көп мүмкіндіктерімен адамды өзіне шексіз тартып тұрады. Соның әсерінен компьютер адам ағзасының барлық биологиялық көрсеткіштеріне, ең алдымен оның физикалық және психикалық денсаулығына әсер етеді.

Зерттеу мақсаты. Адамдардың компьютерге тәуелділігін, компьютердің адам денсаулығына әсерін және бұл әсер ағзадағы қандай өзгерістерге әкелуі мүмкін екенін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. XX ғасырдың екінші жартысы – адамзат қоғамының ғаламдық компьютерлендіру кезеңі. Салыстырмалы түрде қысқа мерзімде компьютер адам өмірінің көптеген салаларында өз орнын берік ала алды, ол енді жұмыста

адамдардың бірден-бір маңызды көмекшісіне айналды. Десек те, компьютердің адамға әкелетін көптеген артықшылықтарынан басқа, оның денсаулығына тигізетін кері әсерін анықтау керек.

Нәтижелер мен талқылау. Интернет, чат, форум, «VK», «Одноклассники» – осы сөздер біздің өмірімізде нақты орын алды. Интернет адамдарға соңғы жаңалықтар мен керек ақпарат алуға мүмкіндік береді. «VK», «Одноклассники» әлеуметтік желілері бойынша on-line режимінде сөйлесу. Осылайша, көптеген жылдар бойы бір-бірін көрмеген бұрынғы сыныптастар, ескі таныстар мен балалық достар қайтадан сөйлесе алады. Қазіргі кезде бейне конференциялар өте танымал бола бастады. Олардың көмегімен адамдар бір-бірін естіп қана қоймай, көре алады. Осылайша, олар маңызды мәселелерді жұмыс орнын өзгертпестен және өз қаражатын да, уақытын да үнемдемей шеше алады. Ал компьютердің адам ағзасына жағымсыз әсері, ол: шамадан тыс қолдану, адамның көру қабілетінің бұзылуына әкеліп соғады (катаракта басталуы мүмкін), омыртқалардың қисаюуы (жасөспірімдерде сколиоз, ал ересектерде остеохондроз ауруы пайда болуы мүмкін); жүйке жүйесіне салмақ түсіруі; шаршағыштық және әлсіздік, иммунитет төмендеуіне кезіктіреді. Компьютерлік тәуелділік. Балалар психиатрлары көптен бері бұл жайында дабыл қағып келеді, өйткені компьютерлік ойындар мидың ләззат алуға жауап беретін аймақтарын үнемі қоздырады. Нәтижесінде,

бала мүмкіндігінше ұзақ уақыт бойы қанағаттанғысы келеді, және бұл тіпті есірткімен салыстыруға болатын нақты тәуелділік болып табылады

Қорытынды. Компьютер біздің өмірімізді әлдеқайда жеңілдетті. Кейде біз өз өмірімізді компьютерсіз және интернетсіз елестете алмаймыз. Айта кету керек, компьютермен жұмыс істеу кезінде денсаулықты бақылау қажет, ал адамның денсаулығы ең алдымен өзіне байланысты. Үйде компьютерде жұмыс істеу нормаларын сақтау, ал мектепте денсаулықты сақтайтын технологияларға үлкен көңіл бөлу қажет.

Ата-аналар мен балалар компьютерде жұмыс істеу кезіндегі денсаулыққа зиян келтіруі мүмкін факторларды білуі керек. Теріс әсердің алдын алу- болашақ ұрпақтың денсаулығын сақтауды білдіреді.

Әдебиеттер тізімі.

1. Плотникова НГ. Информатика и информ.-коммуникац.тех.(ИКТ): Учебное пособие. М.: Риор, 2018;128с.
2. Информационные технологии в медицине (2011-2012). Под редакцией Лебедева Г.С., Мухина Ю.Ю. М.: Радиотехника, 2012;208с.

РЕЗЮМЕ

АХМЕТОВА А.Б., НИЯРОВА Н., СӘДІР А

ВОЗДЕЙСТВИЕ КОМПЬЮТЕРА НА ПСИХИКУ ЧЕЛОВЕКА

Западно-Казакстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакстан

В данной статье рассматривается влияние компьютера на психику человека.

Ключевые слова: компьютер, человек, психика, влияние, воздействие

SUMMARY

AKHMETOVA A.B., NIYAROVA N., SADIR A

IMPACT OF A COMPUTER ON THE HUMAN PSYCHE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

This article discusses the influence of a computer on the human psyche health.

Keywords: computer, person, psyche, impact, considered

МОЛДИН Б.А., САҒЫНТАЙ А.М.

ОНЛАЙН БІЛІМ АЛУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК АСПЕКТИЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазакстан медицина университеті, Актөбе, Қазакстан

Ауруға байланысты оқу процесі қашықтан оқытуға да ауысады. Қашықтағы жүйенің көптеген артықшылықтары бар ма? Немесе кемшіліктер артық па? Негізгі мақсат: онлайн білім беру жүйесінің әлеуметтік аспектілері туралы хабарлау. Әрине, интернеттегі білім берудің кемшіліктері бар, бірақ жақсы ойластырылған бағдарлама сізге онлайн оқытудың қиындықтарынан аулақ болуға көмектеседі.

Негізгі сөздер: оқу процесі, қашықтан оқу, артықшылықтар, кемшіліктер, онлайн білім беру жүйесі, интернет

Өзектілігі. Қазіргі таңда әлем барша адамзатты дүр сілкіндірген COVID-19 ауруымен күрес жүргізуде. Бұл ауруды жеңудегі басты қағидалардың бірі ретінде карантин алынған болатын. Осы орайға байланысты оқу үрдісі де қашықтықтан оқыту режиміне ауысады. Әлемнің түкпір-түкпірінен оқытушылар мен оқушылардың басы бірігіп, түрлі мүмкіндіктер мен білімнің жаңа баспалдақтарына жол ашылды.

Қысқы оқу семестрін компьютер алдында өткізген Батыс Қазакстан медицина университетінің 1 курс студенттері үшін онлайн білім алу тиімді болды ма? Қашықтықтан жүйенің жағымды жақтары көп пе? Әлде бұл орайда жағымсыз жақтары басымдылық танытады ма? Баяндама барысында осы сұрақтарға жауап аламыз.

Зерттеу мақсаты. Студенттер арасында жүргізілген онлайн сауалнаманы негізге ала отырып, онлайн білім беру жүйесінің әлеуметтік аспектілері туралы баяндау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу барысында 1 курс студенттері арасында Онлайн білім арудың әлеуметтік аспектілері» атты онлайн сауалнама жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылау. «Сауалнамаға сүйеніп келе 43,8% студентке қашықтықтан оқыту режимі ыңғайлы болса, 30,3%-ы «иә, бірақ қиын» нұсқасын таңдаған, қалған студенттерге онлайн білім алу қиынға соққан екен. Қашықтықтан оқытудың негізгі жағымды жағы – инфекция қаупі төмен (54,5%). Ал үлкен минусы нашар кері байланыс (33,3%) пен тәжірбиелік тапсырмаларды орындаудағы қиындық (39,4%) болса керек.

Қорытынды. Бірнеше онжылдықтар бұрын жаңа білім алғысы келетін адам оқу орындарына немесе кітапханаларға үнемі баруға мәжбүр болды. Бүгінгі күні сізге оқу үшін тек интернетке қосылған компьютер қажет. Қашықтықтан оқыту – оқытудың дербес түрі, қашықтан оқытудағы ақпараттық технологиялар жетекші құрал болып табылады. Өкінішке орай, барлығын қашықтықтан зерттеу мүмкін емес. Кейбір жағдайларда тәжірибелі тәлімгердің жетекшілігімен практикалық сабақтарсыз өту мүмкін емес. Маңызды онлайн семинар кезінде интернет өшіп қалуы мүмкін және бұл жағдаймен сіз ештеңе істей алмайсыз. Қашықтан

оқыту сізді технологияға тәуелді етеді. Әрине, онлайн білім алудың оқу кезінде есте сақтау керек кемшіліктері бар. Алайда, жақсы ойластырылған бағдарлама интернеттегі оқытудың әдеттегі қиындықтарынан алшақ болуға жәрдем етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан и COVID-19: медиа, культура, политика» - авторлық коллектив. Алматы 2021
2. <http://dl.zkmu.kz/>
3. <https://the-accel.ru/plyusy-i-minusy-distancionnogo-obucheniya/>

РЕЗЮМЕ

МОЛДИН Б.А., САҒЫНТАЙ А.М.

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОНЛАЙН-ОБРАЗОВАНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В связи с болезнью процесс обучения также переходит на дистанционное обучение. Много ли преимуществ у удаленной системы? Или же перевешивают недостатки.

Цель: сообщение о социальных аспектах системы онлайн-образования. Конечно, онлайн-образование имеет свои недостатки, однако хорошо продуманная программа может помочь Вам избежать трудностей онлайн-обучения.

Ключевые слова: учебный процесс, дистанционное обучение, преимущества, недостатки, онлайн-образование, интернет

SUMMARY

MOLDIN B.A., SAGYNTAY A.M.

SOCIAL ASPECTS OF ONLINE EDUCATION

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Due to illness, the learning process is also moving to distance learning. Are there many advantages to a remote system? Or do they outweigh the disadvantages? Main goal: to report on the social aspects of the online education system. Of course, online education has its drawbacks, but a well-designed program can help you avoid the hassles of online learning.

Keywords: Learning process, distance learning, advantages, disadvantages, online education system, internet

АЙБАСОВА Ж.А., ӨМІРСЕРІК Е.Б. ТІЛЕПБЕРГЕН Н.Е.

АЛҒА ҚОЙҒАН МАҚСАТТЫ ОРТАЛЫҚ ЖҮЙКЕ ЖҮЙЕСІ АРҚЫЛЫ БАҒДАРЛАМАЛАУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ ЕРЕКШЕЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мақсат – белгілі бір мақсатқа жетуге бағытталған әрекеттің психикалық көрінісі. Мақсаттар – бұл болашақ туралы ойлау нәтижесінде пайда болатын ішкі қозғаушы күш. Мидың арқасында біз қол жеткізгіміз келетін мақсаттарға назар аудара аламыз, сонымен бірге бізге көмектесетін маңызды нәрселерді есте сақтап, қажетсіз фондық “шуды” сүзе аламыз.

Негізгі сөздер: мақсат, ми, ішкі қозғаушы күш, психикалық көрініс, болашақ

Өзектілігі. Мақсат – белгілі бір межеге қол жеткізуге бағытталған әрекеттің ой-санадағы көрінісі. Мақсат ойлау нәтижесінде болашақты алдын ала болжау арқылы туатын мұрат, ішкі қозғаушы күшті білдіреді. Мидың арқасында біз қол жеткізгіміз келетін мақсаттарға назар аудара аламыз, сонымен бірге бұл

бізге көмектесетін маңызды нәрселерді ұмытпаймыз және қажет емес фондық «шуды» сүзгіден өткіземіз. Ретикулярлық белсендіру жүйесі (RAS) біз үшін маңызды және әсіресе қызықты компоненттерді одан әрі саналы түрде түсінуге мүмкіндік беретін сүзгі рөлін атқарады және кез келген бөгде ақпараттың одан әрі

өтуін блоктайды. Егер РБЖ жұмыс істеуі физиология тұрғысынан қарастырылса, ол босаңсыған, жартылай ұйықтап жатқан күйден зейіннің жоғарылауына және сәйкесінше кері ауысуға жауапты. Адам алдыға мақсат қоюдағы ең маңызды бөлім ретикулярлық белсендіру жүйесі (РБЖ). РБЖ мидағы елестеу, ойлау және қиялдау процесстері жүретін арнайы бөлім. Мақсат адамды алға қарай жетелеуші стимул болып саналады, сондықтан мақсатқа орталық жүйкесі арқылы бағдар беріп отыру өте маңызды.

Зерттеу мақсаты. Адам алға мақсат қою кезіндегі орталық жүйке жүйесінің өзгерісін бақылау, физиологиялық және психо-эмоциональды өзгерістерді зерттеу. Студенттерге мақсат қоюдың физиологиялық ерекшелігін түсіндіру.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары – кітап басылымдары, интернет-ресурстар, электронды энциклопедиялар. Қолданған әдіс – сауалнама, талдау, жалпылау.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу нәтижесін алу үшін ЖОО студенттері арасында “Алға қойған мақсатты орталық жүйке жүйесі арқылы есте сақтау ерекшелігі” тақырыбында сауалнама жүргіздік. Сауалнамаға қатысқан 43 студенттің басым көпшілігінің алға қойған мақсаттары бар. 45% студент алға қойған мақсаттың орталық жүйке жүйесіне әсері туралы білетіндігі анықталды. Зерттеу барысында студенттердің көпшілігі алдыға мақсат қоюдың физиологиялық негізіне мән бермейтініне көз жеткіздік.

Қорытынды. Зерттеу барысында орталық жүйке

жүйесінің ерекшелігіне тағы да көз жеткіздік. Соның ішінде мақсат қоюдағы негізгі аймақ ол – ретикулярлық белсендіру жүйесі (РБЖ). Адам организмінде деректердің миға енуі кезіндегі бірінші сүзгі – ретикулярлық белсендіру жүйесі (RAS немесе ретикулярлық формация). Ми жүйесінің төменгі артқы жағында орналасқан RAS жүйке ұштарынан көзге, құлаққа, ауызға, бетке, теріге, теріге, бұлшықеттерге және т.б. жүретін сезім мүшелерінен жүйке кірісін алады. Бұл сенсорлық хабарламалар сіздің жоғары «ойлау» миыңызға қол жеткізу үшін RAS арқылы берілуі керек. Осы жүйе арқылы адам өзінің мақсатын айқындай алады. Егер сіз RAS сүзгілерін префронтальды қыртысқа жібергіңіз келетін ақпарат ағынына ашық ұстай алсаңыз, сіздің мақсатқа жету коэффициентіңіз артады. Егер сіз осы сәтте өте құнды және назар аударуды қажет ететін кіріс сенсорлық деректерге назар аударсаңыз, маңызды ақпарат сіздің «ойлау миына» енеді. Егер сіз шокты бастан өткерсеңіз, сіздің «реактивті миыңыз» әрекет етеді. Сонымен қатар, сіз нені бастан өткеруіңіз, нені шоғырландыру және есте сақтау сіздің бақылауыңыздан тыс болады. Осылайша, зерттеу барысында біз адам өміріндегі мақсат қоюдағы негізгі орталық жүйесі ретикулярлық белсендіру жүйесі екендігін анықтадық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Сәтбаева ХҚ, Өтепбергенов АА, Нилдібаева ЖБ. Адам физиологиясы. 2005.
2. Косицкий ГИ, II том Адам физиологиясы. 2015.
3. Аллан және Барбара Пиз. “The Answer”. 2016.

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., ОМИРСЕРИК Е.Б.,
ТЛЕПБЕРГЕН Н.Е.

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ И ПРОГРАММИРОВАНИЯ ПОСТАВЛЕННОЙ ЦЕЛИ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРАЛЬНУЮ НЕРВНУЮ СИСТЕМУ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Цель-это мысленное выражение действия, направленного на достижение определенной цели. Цели - это внутренняя движущая сила, возникающая в результате размышлений о будущем. Благодаря мозгу, мы можем сосредоточиться на целях, которых хотим достичь, но также помнить о важных вещах, которые нам помогают и отфильтровывать ненужный фоновый «шум».

Ключевые слова: цель, мозг, внутренняя движущая сила, психический облик, будущее

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., UMIRSERIK E.B.,
TLEPBERGEN N.E

FEATURES OF CONTROL AND PROGRAMMING OF THE SET GOAL THROUGH THE CENTRAL NERVOUS SYSTEM

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

A goal is a mental expression of an action aimed at achieving a specific goal. Goals are the internal driving force that comes from thinking about the future. Thanks to the brain, we can focus on the goals we want to achieve, but also remember the important things that help us and filter out unnecessary background “noise”.

Keywords: goal, brain, internal driving force, mental shape

ЖЕКСЕНОВА А.Н., ГРИГОРЯН Н.Л., АБУЕВА А.М

СТРЕСС КАК ПРИЧИНА ПАТОЛОГИИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Стресс - это не просто эмоциональное возбуждение или нервное напряжение. Он стал одним из символов медицины 20-го века, а затем вышел за рамки этой науки в смежные области. Этому способствовало реальное увеличение количества стресса у людей. Соответственно, актуальность проблемы стресса и его негативного воздействия на современного человека трудно переоценить. Ведь, помимо плохого настроения, он наносит серьезный удар по здоровью.

Ключевые слова: стресс, эмоциональное возбуждение, нервное напряжение, увеличение, здоровье

Актуальность. Стресс — это не просто душевное волнение или нервное напряжение. Он стал одним из символов медицины XX века, а затем вышел за пределы этой науки в смежные области. Этому способствовали реальное увеличение количества стрессов у людей. Соответственно актуальность проблемы стресса и его негативного влияния на современного человека трудно переоценить. Ведь помимо плохого настроения он наносит серьезный удар по здоровью. 70% населения нашей страны находится в состоянии стресса, а именно он является причиной 80% заболеваний.

Цель исследования. Дать представление об основных механизмах стресса и его роли в патогенезе болезней человека.

Материалы и методы. Заключение различных медицинских образований, врачей и эксперименты учёных. Метод - ретроспективный анализ.

Результаты и обсуждение. Стрессу подвержен любой человек вне зависимости от занимаемой им должности, положения в обществе и материального достатка. Согласно исследовательской компании «Лаборатория проектов» выяснили, что большинство жителей Казахстана испытывают стресс, и лишь треть жителей считают свой образ жизни здоровым. В опросе приняло участие 310 жителей Казахстана от 18-ти до 60-ти лет. Каждый четвертый опрошенный принимал за последний месяц какие-либо препараты для улучшения своего сна или общего состояния. В отличие от животных, человек реагирует не только на действительную физическую опасность, но и на угрозу или напоминание о ней. В результате бывает так, что у плохо успевающего ученика одни лишь мысли о вероятной

неудовлетворительной оценке порою вызывают более сильные вегетативные реакции, нежели ее получение на экзамене.

Другая особенность психологического стресса – существенное значение оценки человеком степени своего участия в активном воздействии на проблемную ситуацию с целью ее нейтрализации. Контрольный вопрос, позволяющий дифференцировать разновидности стресса, звучит так: «Наносит ли стрессор явное повреждение организму?». Если ответ «Да» – это биологический стресс, если «Нет» – психологический.

Заключение. Для того чтобы умело управляться с собственным психическим состоянием, необходимо любить себя, относиться к своему телу, душе с превеликим почтением и безусловным уважением. Тайна овладения психической саморегуляцией заключается в том, что высотами и глубинами этого прекрасного искусства могут овладеть лишь те, кому дарована высокая нравственная чистота и гармония мышления. Человек, знающий себя, свои потребности и способы их удовлетворения, всегда имеет выбор в систематическом восполнении энергии.

Список литературы.

1. Голиков П.П. Рецепторные механизмы глюкокортикоидного эффекта, М., 1988.
2. Меерсон ФЗ, Пшенникова МГ. Адаптация к стрессорным ситуациям и физическим нагрузкам, М., 1988.
3. Тигранян Р.А. Стресс и его значение для организма, М., 1988.
4. Эверли ДжС, Розенфильд Р. Стресс, природа и лечение. М., 1985

ТҮЙІНЖЕКСЕНОВА А.Н., ГРИГОРЯН Н.Л.,
ӘБУЕВА А.М.**СТРЕСС ПАТОЛОГИЯНЫҢ СЕБЕПТЕРІ
РЕТІНДЕ**Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Стресс тек эмоционалды толқу немесе жүйке кернеуі емес. Ол 20 ғасырдағы медицинаның символдарының

SUMMARYZHEKSENOVA A.N., GRIGORYAN N.L.,
ABUEVA A.M**STRESS AS A CAUSE OF PATHOLOGY**West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Stress is not just emotional excitement or nervous tension. He became one of the symbols of medicine of the 20th century, and then went beyond this science into re-

біріне айналды, содан кейін бұл ғылымның шеңберінен шығып, онымен байланысты салаларға шықты. Бұған адамдардағы стресс мөлшерінің нақты өсуі ықпал етті. Тиісінше, стресс проблемасының өзектілігін және оның заманауи адамға теріс әсерін асыра бағалау мүмкін емес. Өйткені, ол нашар көңіл-күйден басқа, денсаулығына ауыр соққы береді.

Негізгі сөздер: стресс, эмоционалды қозу, жүйке кернеуі, жоғарылау, денсаулық

lated fields. This was facilitated by a real increase in the amount of stress in people. Accordingly, the relevance of the problem of stress and its negative impact on modern man can hardly be overestimated. After all, in addition to a bad mood, he deals a serious blow to health.

Keywords: Purpose, brain, internal driving force, mental vision, future

АЙБАСОВА Ж.А., ШАЙМАРДАНОВ Р.А., ҚАДИРОВА Ж.А.

ЖОҒАРЫ КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Студенттік өмір – ерекше кезеңдердің бірі. Университетке түскеннен кейін әрбір студенттің өмірі өзгереді. Оқушы барлық жаңалықты білуге тырысады. Әдетте бірінші курс студенттеріне жоғары сынып оқушыларына қарағанда қиынырақ. Олар мұғалімнің күйзелісі, оқу материалдарының көптігі сияқты мәселелерге тап болады. Оқудың барлық қиындықтарын жеңе отырып, магистранттар өздерінің мүмкіндіктерін асыра бағалайды, болашақтан қорқу оларға стресс тудырады.

Негізгі сөздер: физиология, психология, стресс, бейімделу, студенттер

Өзектілігі. Студенттік өмір – ерекше кезеңдердің бірі. Жоғары оқу орнына түскен соң әрбір студенттің өмірінде өзгерістер орын алады.

Студент жаңа нәрсенің бәріне үйренуге тырысады. Осыған байланысты студенттің мінез-құлқында да өзгерістер туындайды. Әдетте бірінші курс жоғары курс студенттеріне қарағанда қиын келеді. Мұның себебі – жаңа жерде бейімделу болады. Оларда үлкен стрессті оқытушылардың қаталдығы, оқу материалдарының көптігі сияқты мәселелер тудырады. Жоғары курс студенттері оқудағы қиындықтардың бәрінен өткеннен кейін, өз мүмкіншіліктерін асыра бағалайды. Болашаққа деген қорқыныш оларда стресс туғызады.

Зерттеу мақсаты. Жоғары курс студенттерінде студенттік кезеңнің соңғы курстарында мінез-құлқының өзгерістерін зерттеу. Өз-өзіне деген сенімділік пен оқуға жауапкершілікті, белсенділіктің көрсеткіштерін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуге 50 студент қатысты. Олардың оқуға деген қызығушылығы, белсенділігі, жауапкершіліктерінің өзгерістерін анықтау

үшін анкета жүргіздік. Анкета 10 сұрақтан тұрды.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу кезінде анкетада көбісінің сабаққа деген жауапкершілігінің, белсенділігінің, қызығушылығын төмендеуі анықталды. Бірақ онымен бірге өзіне деген сенімділіктің көбеюі көрінді.

Қорытынды. Жоғары курс студенттерінде бірінші курс студенттеріне қарағанда көп нәрсені білгендіктен, адаптация процесі аяқталғандықтан, сенімділік пайда болғандықтан мінез-құлқында өзгерістер туындайды. Бұл оқу процесіне де әсер етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Газалиев АМ, Егоров ВВ, Огольцова ЕГ. Психологические особенности студента и активизация его познавательной деятельности. *Alma mater (Вестник высшей школы)*. 2011;8:19–23.
2. Карякина СН, Забабурина ОС. Психологические аспекты учебного стресса студентов на разных этапах обучения в вузе. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2016;3–6.

РЕЗЮМЕ

АЙБАСОВА Ж.А., ШАЙМАРДАНОВ Р.А.,
ҚАДИРОВА Ж.А.

ИЗМЕНЕНИЕ ПОВЕДЕНИЯ СТУДЕНТОВ СТАРШИХ КУРСОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Студенческая жизнь – один из особых периодов.

SUMMARY

AIBASOVA ZH.A., SHAIMARDANOV R.A.,
KADIROVA ZH.A.

CHANGE OF BEHAVIOR OF STUDENTS OF SENIOR COURSES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Student life is one of the special periods. After gradu-

После поступления в университет жизнь каждого студента меняется. Ученик старается узнавать все новое. Первокурсникам обычно сложнее, чем старшеклассникам. Они сталкиваются с такими проблемами, как стресс учителей, обилие учебных материалов. Преодолев все трудности учебы, старшекурсники переоценивают свои возможности, страх перед будущим вызывает у них стресс.

Ключевые слова: физиология, психология, стресс, адаптироваться, студенты

ating from university, the life of each student changes. The student tries to learn everything new. First-year students are usually more difficult than senior students. They face such problems as stress of teachers, abundance of educational materials. Overcoming all the difficulties of school, senior students overestimate their abilities, fear of the future causes them stress.

Keywords: Stress, emotional arousal, nervous tension, increase, health.

УРАЗАЛИНА М.М., ДЖАЛГАСПАЕВА А.М., АБДУЛЛАЕВА Л.З., ГАПОНОВА А.Ю.,
КАБДУЛГАЛИЕВА А.С., КИМ Э.В.

ИЗУЧЕНИЕ ЗАВИСИМОСТИ СООТНОШЕНИЯ ФОРМЫ КРОНОК ФРОНТАЛЬНЫХ ЗУБОВ ВЕРХНЕЙ ЧЕЛЮСТИ ОТ ФОРМЫ ЛИЦА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Существует гипотеза о взаимосвязи между формой лица и формой коронок передних зубов верхней челюсти. Мы изучили взаимосвязь между формой зубов верхней челюсти и формой лица и пришли к выводу, что эта гипотеза частично верна. Знание этой информации будет полезно для реалистичного восстановления дефектов зубной коронки.

Ключевые слова: верхняя челюсть, коронка фронтальных зубов верхней челюсти, форма лица, овальная форма лица, квадратная форма лица, треугольная форма лица

Существует гипотеза соотношения формы лица и формы коронок фронтальных зубов верхней челюсти. Изучение данной гипотезы поможет врачам-стоматологам при реставрации фронтальных зубов композитными материалами, а также исключит нереалистичное восстановление при ортопедическом лечении.

Цель исследования: изучить значение соотношения формы лица и зубов при выполнении реставрации прямым и непрямым методом, используя метод мета-анализа, проанализировать результаты, полученные в ходе исследования, сделать выводы, проверить гипотезу о соответствии формы лица и формы коронок фронтальных зубов верхней челюсти.

Материалы и методы. Метаанализ среди людей различной формы лица в возрасте от 18-ти до 35-ти лет.

Результаты и обсуждение. В исследовании принимало участие 30 человек в возрасте от 18-ти до 35-ти лет, которые были распределены на 3 группы по 10 человек, соответственно:

1) квадратная форма лица, 2) обратноконическая форма лица, 3) коническая форма лица. Проводилась фотосъемка нижней трети лица. В ходе исследования было выявлено, что в группе людей с конической формой лица преобладает процент людей с квадратной формой коронок (50 %), треугольной - 30% , овальной-20%. Значения в группе с обратноконической формой лица: 50% - овальная, 30%- квадратная

, 20% - треугольная. Значения в группе с квадратной формой лица: 70% - квадратная, 20% - овальная, 10% - треугольная.

Заключение. Исследование частично подтвердило гипотезу, выдвинутую в ходе анализа данных о наличии прямой зависимости соотношения формы передних резцов и формы лица. Данное подтверждение нашло место в группах с обратноконической формой лица (50%- овальная форма коронок, 30%- квадратная , 20% - треугольная), а также с квадратной формой лица (70%- квадратная форма коронок, 20% - овальная, 10% - треугольная). Касательно конической формы лица данная гипотеза была опровергнута (квадратная форма коронок - 50 %, треугольная - 30% , овальная-20%).

Список литературы:

1. Shahnawaz D, Akhtar H, Choudry Z, Naz F, Hasan A, Khan JA. Golden proportion and golden standard assessment of maxillary anterior teeth among undergraduate students". J Pak Dent Assoc. 2019;28:74–77.
2. Kalia R. An analysis of the aesthetic proportions of anterior maxillary teeth in a UK population. Br Dent J. 2020;228:449–455
3. Yagasaki A, Okafuji N, Ttakaya T, Taniuchi H, Hashiba C. Clinical investigation of ideal incisor proportion for anterior tooth alignment in Mongolian female adults. Matsumoto Shigaku. 2019;45:11–20.

ТҮЙІН

УРАЗАЛИНА М.М., ДЖАЛГАСПАЕВА А.М.,
АБДУЛЛАЕВА Л.З., ГАПОНОВА А.Ю.,
КАБДУЛГАЛИЕВА А.С.,
КИМ Э.В.

ЖОҒАРҒЫ ЖАҚТЫҢ АЛДЫҒЫ ТІСТЕРІ ТӘЖДЕРІНІҢ ПІШІНІНІҢ БЕТ ПІШІНІНЕ ТӘУЕЛДІЛІГІН ЗЕРТТЕУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жоғарғы жақтың алдыңғы тістері мен бет пішінінің

SUMMARY

URAZALINA M.M., JALGASPAYEVA A.M.,
ABDULLAYEVA L.Z., GAPONOVA A.YU.,
KABDULGALIYEVA A.S.,
KIM E.V.

STUDY OF THE RATIO OF THE FORM OF THE UPPER ANTERIAL TEETH CROWNS ON THE FACE SHAPE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

There is a hypothesis of the relationship between the

тәждерінің арақатынасы туралы гипотеза бар. Біз жоғарғы жақ тістері мен бет пішінінің арақатынасын зерттедік және бұл гипотеза ішінара дұрыс деген қорытындыға келдік. Бұл ақпаратты білу тіс тәждерінің ақауларын нақты қалпына келтіру үшін пайдалы болады.

Негізгі сөздер: жоғарғы жақ, алдыңғы жақ тәж, бет пішіні, сопақ бет пішіні, төртбұрышты бет пішіні, үшбұрышты бет пішіні

shape of the face and the shape of the crowns of the anterior teeth of the upper jaw. We studied the relationship between the shape of the teeth of the upper jaw and the shape of the face and came to the conclusion that this hypothesis is partially correct. Knowledge of this information will be useful for the realistic restoration of dental crown defects.

Keywords: Upper jaw, crown of the anterior teeth of the upper jaw, face shape, oval face shape, square face shape, triangular face shape.

ЖАКАН А.К., КИМ Э.В., КАБДУЛГАЛИЕВА А.С., ДЖАЛГАСПАЕВА А. М.

ПРОЯВЛЕНИЕ КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИИ (COVID-19) В ПОЛОСТИ РТА СРЕДИ ЖИТЕЛЕЙ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Қазақстан

На самом деле, коронавирусная инфекция вызывает осложнения во многих частях тела, в том числе и в полости рта. Целью исследования является выявление взаимосвязи между COVID-19 и стоматологическими заболеваниями. Чтобы выявить это, было проведено обследование, которое показало, что стоматит и ксеростомия являются наиболее распространенными осложнениями.

Ключевые слова: полость рта, коронавирусная инфекция, стоматит, ксеростомия, галитоз

Актуальность. Коронавирусная инфекция оставила большой след в истории медицины. Известно, что осложнения данной инфекции имеют проявления во многих частях организма, в том числе и в полости рта. Для врача-клинициста актуальной является проблема эффективной диагностики патологии слизистой полости рта. В связи с недостаточным количеством информации о COVID-19, полученные данные дополняют сведения о коронавирусе и его осложнениях.

Цель исследования: выявить связь между коронавирусной инфекцией и заболеваниями органов полости рта, определить наиболее часто встречающееся стоматологическое заболевание, обратить внимание врачей на проявление стоматологических заболеваний у больных, перенесших COVID-19 с целью реализации развернутого этиопатогенетического подхода к лечению патологий слизистой полости рта.

Материалы и методы. Было проведено анкетирование 170-ти человек, жителей Актюбинской области. Вопросы касались возраста, пола, факта перенесенного заболевания COVID-19, особенностей последствий коронавирусной инфекции в полости рта. После проведенного анкетирования был выполнен анализ полученных данных и их интерпретация.

Результаты и обсуждение. Анализ результатов подсчета ответов показал, что большая часть пациентов, которые ранее переболели коронавирусной инфекцией, предъявляли жалобы на наличие заболеваний в полости рта. Большинство пациентов отмечали стоматит (34 человека). На втором месте - сухость полости

рта (ксеростомия) (24 человека). 11 человек отметили неприятный запах изо рта (галитоз), 9 человек отмечают налет на слизистой щек и языка, 7 - пародонтит, у 4 - гингивит.

Заключение. Таким образом, полученные результаты обследования полости рта демонстрируют разнообразные стоматологические проявления. Полученные результаты обследования пациентов с COVID-19 обосновывают необходимость и целесообразность включения стоматологического осмотра у данной категории больных после их клинического выздоровления. Задача врача-стоматолога - вовремя диагностировать стоматологические проявления у пациентов, перенесших коронавирусную инфекцию и подобрать наиболее адаптированный алгоритм их лечения в зависимости от клинических проявлений в полости рта.

Список литературы:

1. Белоцерковская ЮГ, Романовских АГ, Смирнов ИП. COVID-19: Респираторная инфекция, вызванная новым коронавирусом: новые данные об эпидемиологии, клиническом течении, ведении пациентов. Consilium Medicum. 2020;3:12–20.
2. Ушаков РВ, Елисеева НБ, Полевая НП, и др. Современные методы диагностики, устранения и профилактики галитоза: учебное пособие. ГБОУ ДПО «Российская медицинская академия последипломного образования». М., 2016;81с.
3. Морозова СВ, Мейтель ИЮ. Ксеростомия: причины и методы коррекции. Медицинский совет. 2016;1:124–128.

ТҮЙІН

ЖАКАН А.К., КИМ Э.В., КАБДУЛГАЛИЕВА А.С.,
ДЖАЛГАСПАЕВА А.М.

**АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ТҮРҒЫНДАР
АРАСЫНДА КОРОНАВИРУСТЫҚ
ИНФЕКЦИЯНЫҢ (COVID-19) АУЫЗ
ҚУЫСЫНДАҒЫ КӨРІНІСІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Коронавирустық инфекцияның асқынулары ағзаның көптеген бөліктерінде, соның ішінде ауыз қуысында да кездеседі. Зерттеудің міндеті-сovid-19 бен стоматологиялық аурулардың арасындағы байланысты анықтау. Осы мақсатта жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша, стоматит пен ксеротомия ең жиі кездесетін асқынулар екені анықталды.

Негізгі сөздер: ауыз қуысы, коронавирустық инфекция, стоматит, ксеротомия, галитоз

SUMMARY

ZHAKAN A.K., KIM E.V., KABDULGALIYEVA A.S.,
JALGASPAYEVA A.M.

**MANIFESTATION OF CORONAVIRUS
INFECTION (COVID-19) IN THE ORAL CAVITY
AMONG RESIDENTS OF THE AKTOBE REGION**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In facts, coronavirus infection has complications in many parts of the body including in the oral cavity. The aim of the study is to identify the interrelation between COVID-19 and dental diseases. To identify this was conducted a survey which revealed that stomatitis and xerostomia are the most common complications.

Keywords: Oral cavity, coronavirus infection, stomatitis, xerostomia, halitosis

КУРМАНАЛИНА М.А., ИСАЕВА Г.К., БАХТЯРОВА М.А., ГУБАШЕВА З.С., ОРЫНОВА М.Ж.,
СЕЙТМАМБЕТ Д.Б.

**ВЫЖИВАЕМОСТЬ РЕСТАВРАЦИЙ ЖЕВАТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ МОЛОЧНЫХ ЗУБОВ
(ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ)**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Кариес и ранняя потеря временных зубов остаются серьезной проблемой в детской стоматологии во всем мире. Целью данной работы является оценка частоты и основных причин неудач при реставрации задних временных зубов. Наши результаты показали, что основной причиной неудачи был вторичный кариес, который развился в результате плохой гигиены полости рта.

Ключевые слова: кариес, реставрация задних временных зубов, гигиена полости рта, молочные зубы, депульпирование

Актуальность. Кариес и ранняя потеря молочных зубов остаются серьезной проблемой в детской стоматологии во всем мире [1].

Для решения имеющейся проблемы врачи-стоматологи имеют в своем арсенале разнообразные материалы, которые включают серебряную амальгаму, композиты, компомеры, стеклоиономерные цементы, а также коронки из нержавеющей стали [2].

Долговечность восстановления молочных зубов зависит не только от используемого материала, но и от клинических переменных, таких как использование коффердама, мануальных навыков врача и индивидуальных особенностей пациентов.

Нами выявлено, что существует ограниченное количество публикаций, обобщающих и дающих информацию о долговечности восстановления коронковой части молочных зубов.

Цель исследования: изучить частоту и основные причины неудач реставраций жевательной группы молочных зубов.

Материалы и методы. Поиск литературы осуществлен в основных базах данных Cochrane library, Medline/PubMed, Google Scholar с 2016 по 2021 годы.

Были рассмотрены продольные клинические исследования, включая рандомизированные клинические испытания. Анализировали исследования, изучавшие успешность реставраций и восстановления жевательной группы молочных зубов по поводу кариеса и после депульпирования.

В исследовании было включено 25 научных статей. Для реставраций использовалось 5 различных материалов: серебряная амальгама (3 исследования), компомеры (6 исследований), композиты (5 исследований), стеклоиономерные цементы (СИЦ) (9 исследований) и коронки из нержавеющей стали (2 исследования).

Из компомеров в исследованиях применяли «Dyract XT», из композитов - «Tetric», «Valux Plus», «Megafill», а из СИЦ - «Глассин Рест», «Vitremar», «Кетак Моляр», «Цемион».

Результаты и обсуждение. При рассмотрении годовой интенсивности выпадения реставраций композиты показали самый низкий (1,3–10,3%), а СИЦ показал самый высокий (20,1–40,3%) результат.

По показателю успешности коронки из нержавеющей стали продемонстрировали самый высокий (90,0%), а СИЦ - самый низкий показатель (50,9%).

Заключение. Реставрации I-го класса и реставрации, проводимые с коффердамом, показали лучшие результаты как по годовой интенсивности выпадения, так

и по показателю успешности. Менее успешными показали себя СИЦ, размещенные в кариозных полостях II-го класса. Основная причина неудач - вторичный кариес, развившийся в результате неудовлетворительной гигиены полости рта.

Список литературы:

1. RM T. et al. Prevalence And Distribution Of Dental Caries Experience According To GV Black Classification For Patient Attending To Dental School. Journal of Oral Health & Community Dentistry. 2015;9(2):

ТҮЙІН

КУРМАНАЛИНА М.А., ИСАЕВА Г.К.
БАХТЯРОВА М.А., КУРМАНАЛИНА М.А.,
ИСАЕВА Г.К.

УАҚЫТША АЗУ ТІСТЕР РЕСТАВРАЦИЯЛАРЫНЫҢ ӨМІРШЕНДІК КӨРСЕТКІШТЕРІ (ӘДЕБИЕТ ШОЛУЫ)

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Тіс жегі және уақытша тістердің ерте жоғалуы бүкіл әлемде балалар стоматологиясында маңызды мәселе болып табылады. Жұмыстың мақсаты: Уақытша азу тістер реставрацияларының сәтсіздіктердің жиілігін және негізгі себептерін бағалау болып табылады. Біздің нәтижелер бойынша сәтсіздіктің негізгі себебі ауыз қуысының гигиенасын дұрыс сақтамау әсерінен пайда болған қайталанбалы тіс жегі екенін көрсетті.

Негізгі сөздер: тіс жегі, артқы уақытша тістерді қалпына келтіру, ауыз қуысының гигиенасы, сүт тістері, демпульпация

SUMMARY

KURMANALINA M.A., ISAEVA G.K.,
BAKHTYAROVA M.A., KURMANALINA M.A.,
ISAEVA G.K.

SURVIVAL RATES OF POSTERIOR TEMPORARY TOOTH RESTORATIONS (LITERATURE REVIEW)

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Caries and early temporary teeth loss remain a serious problem in pediatric dentistry worldwide. The purpose of this work is to evaluate the frequency and main causes of failure in posterior temporary tooth restorations. Our results revealed that the main reason of failure was secondary caries, which had been developed as a result of poor oral hygiene.

Keywords: Caries, restoration of posterior temporary teeth, oral hygiene, milk teeth, depulpation

АБАШЕВА Г.А., КУТБАНГАЛИЕВ Е.Р.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ КОМБИНАЦИЙ ИБУПРОФЕНА И ПАРАЦЕТАМОЛА ПЕРЕД ПРОВЕДЕНИЕМ ПРОВОДНИКОВОЙ АНЕСТЕЗИИ ПРИ ЛЕЧЕНИИ ПУЛЬПИТА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Сегодня в стоматологической практике используется множество анальгетиков. Но мало кто их совмещает. Комбинация двух препаратов с различными механизмами действия обеспечивает аддитивный обезболивающий эффект при одновременном снижении риска побочных эффектов.

Ключевые слова: пульпит, комбинация препаратов, ибупрофен, парацетамол, витальный зуб

Актуальность. На сегодняшний день в стоматологической практике используется множество анальгетиков, но мало кто комбинирует их. Комбинация двух препаратов с разными механизмами действия обеспечивает аддитивное обезболивающее действие при одновременном снижении риска побочных эффектов.

Цель исследования. Доказать эффективность использования комбинаций анальгетиков ибупрофена и парацетамола при лечении пульпитов «витальным» методом.

Материалы и методы. Исследовательская работа была проведена в клинике Био-Дент города Ақтөбе. В

ходе исследования было взято 40 пациентов в возрасте от 25-40 с диагнозом «Необратимый пульпит» и разделены на две группы по 20 человек. Первая группа является исследуемой, вторая испытываемой. Перед началом лечения первая группа за 10 минут до введения анестезии перорально получала 400 мг ибупрофена. Во второй группе использовалась комбинация ибупрофена (200) и парацетамола (500). Наблюдения проводились в течении 2х месяцев.

Результаты и обсуждение. В ходе исследования у первой групп в 51 процентах наблюдалось стихание боли, при повышении дозы не усиливался анальгезирующий эффект. Вторая группа, напротив, получила хороший анальгезирующий эффект в 80 процентах в дозировке ибупрофена 200, парацетамола 500.

Заклучение. Комбинация препаратов оказывает эффективное обезболивающее действие, что дает

возможность проводить безболезненно лечение витальных зубов в один визит.

Список литературы:

1. Lyngstad G, et al. Analgesic effect of oral ibuprofen 400, 600, and 800 mg; paracetamol 500 and 1000 mg; and paracetamol 1000 mg plus 60 mg codeine in acute postoperative pain: a single-dose, randomized, placebo-controlled, and double-blind study. *European Journal of Clinical Pharmacology*. 2021;77(12):1843–1852.

2. La Monaca G, et al. COMPARATIVE ANALGESIC EFFECTS OF SINGLE-DOSE PREOPERATIVE ADMINISTRATION OF PARACETAMOL (ACETAMINOPHEN) 500 MG PLUS CODEINE 30 MG AND IBUPROFEN 400 MG ON PAIN AFTER THIRD MOLAR SURGERY. *Journal of Evidence Based Dental Practice*. 2021;21(4):101611.

ТҮЙІН

АБАШЕВА Г.А., ҚҰТБАНҒАЛИЕВ Е.

ПУЛЬПИТТИ ЕМДЕУДЕ ӨТКІЗГІШ АНЕСТЕЗИЯ ЖАСАМАС БҰРЫН ИБУПРОФЕН МЕН ПАРАЦЕТАМОЛ КОМБИНАЦИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бүгінгі күні стоматологиялық тәжірибеде көптеген анальгетиктер қолданылады. Бірақ оларды біріктіретін адамдар аз. Әсер ету механизмдері әртүрлі екі препараттың комбинациясы жанама әсерлердің қаупін азайта отырып, аддитивті анальгетикалық әсер береді.

Негізгі сөздер: *пульпит, дәрілік комбинация, ибупрофен, парацетамол, өмірлік маңызды тіс*

SUMMARY

ABASHEVA G.A, KUTBANGALIEV E.R.

THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF COMBINATIONS OF IBUPROFEN AND PARACETAMOL BEFORE CONDUCTING CONDUCTION ANESTHESIA IN THE TREATMENT OF PULPITIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Today, many analgesics are used in dental practice. But few people combine them. The combination of two drugs with different mechanisms of action provides an additive analgesic effect while reducing the risk of side effects.

Keywords: *Pulpitis, drug combination, ibuprofen, paracetamol, vital tooth*

А.Ж.УТАРҒАЛИЕВА, Н.З.ЖАЛИНОВ, В.К. НҰРЫМБЕТОВА, Ұ.М. БҰРКІТБАЕВА, А. ЗИЯПЕДЕНОВА

ҮШІНШІ АЗУ ТІСТЕРДІ АТИПТІ ЖҰЛУ ОПЕРАЦИЯСЫНЫҢ АСҚЫНУЫНЫҢ АЛДЫН АЛУДА КОМПЬЮТЕРЛІК ТОМОГРАФИЯНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл ғылыми жұмыс 18 және одан жоғары жастағы пациенттерде үшінші молярларды атипті алып тастау операциясының асқынуларының алдын алудағы компьютерлік томографияның тиімділігін дәлелдейді.

Негізгі сөздер: *төменгі жақтың үшінші азуын алып тастау, компьютерлік томография (КТ), рентгенография*

Өзектілігі. Қазіргі уақытта, үшінші азу тістердің атипиялық тәсілмен жұлу операциясы салдары асқынуларын алдын алу өзекті мәселелердің бірі болып табылады. [1]. Шетелдік авторлардың мәліметтері

бойынша, төменгі жақсүйегінің үшінші азу тістерін атипиялық тәсілмен жұлу операциясы салдары кезіндегі асқынулар 70-75%-ды құрады, жоғарғы жақсүйегінде 15-тен 30%-ға дейін жетеді. Қазіргі таңдағы тіс

жұлу операциясын жүргізудің заманауи қағидалары мен мүмкіндіктеріне қарамастан, операциядан кейінгі кезеңде асқину туындау қаупі әлі де азаймай тұр [2]. Ретенцияланған тістерді жұлу техникасы бірқатар жағдайларға тікелей байланысты екендігі мәлім. Операция алдында үшінші молярдың жақсүйегі тінінде орналасуын, оның жоғарғы жақ қуысы мен мұрын қуысының қабырғаларына, төменгі жақ сүйегі өзегі топографияларын және оларға тістердің қатынасын анықтау қажет. Ақыл тістерді жұлу операциясын жоспарлау кезінде операциялық тәсіл мен техникасын нақтылап, рентгенологиялық суреттемелерін мұқият зерттеу қажет. Бұл – үшінші азу тістердің топографиясын дәл анықтауға мүмкіндік береді [3].

Зерттеу мақсаты: 18 жастан жоғары науқастарда үшінші азу тістердің атипиялық тәсілімен жұлу операциясы салдары асқынуларының алдын алуында R-графиялық, компьютерлік томографиялық әдісін тиімділігін зерттеу болып табылады. Жоғарыда көрсетілген мақсатты шешу үшін жұмысты келесі міндеттер қойылды: 1) жоғарғы және төменгі жақсүйектердегі үшінші азу тістердің орналасуы бойынша ОПТГ және КТ зерттеулерінің ақпараттық деректеріне салыстырмалы сипаттамасын жүргізу, 2) үшінші азу тістердің атипиялық жұлу операцияға дейінгі науқастарды тексерудің оңтайлы жоспарын жасау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары ретінде Марат Оспанов атындағы БҚМУ стоматологиялық емханасының базасында 2021-2022 жылдар аралығында клиникалық бақылауда жүргізілген 18 жастан асқан және үшінші азу тістердің жарып шығу патологиясы бар науқастар алынды. Зерттеуге алынған науқастар 26, 2 топқа бөлінді. Негізгі топ 13 науқастан тұрады, оларға операция алды кезеңде

8-тістердің R-зерттеу мақсатында компьютерлік томография (КТ) жүргізілген. Екінші бақылау тобы 13 науқастан тұрады, оған да операция жолы жоспарлады. Зерттеу топтар асқынуларының сипаты мен таралу жиілігі статистика әдісімен өңделді. Зерттеу дизайны клиникалық бақылау болып табылды. Екі тәуелсіз топтардың салыстыру сараптамасы Пи квадраты анықтау тәсілімен жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылаулар. Барлық көрсетілген 26 науқастардың 7-інде (25%) үшінші азу тістердің ретинирлеуі, 15-інде (60%) дистопия және 4-інде (15%) созылмалы периодонтиттің өршуі анықталды. Негізгі топ зерттелушілердің атипиялық жұлу операциясының асқынулары, бақылау топта жүргізілген операциясының асқынуларынан екі есе аз болғаны анықталды.

Қорытынды. 18 жастан жоғары науқастарда үшінші азу тістерді атипиялық тәсілімен жұлу операциясы салдары асқынуларының алдын алуда компьютерлік томография зерттеу тиімділігі жоғары екендігі дәлелденді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гайворонский ИВ, Мадай ОД, Гайворонская МГ, Кириллова МП. Рентгендік мәліметтер бойынша тұлғаның ортаңғы аймағының морфометриялық параметрлерін бағалау мүмкіндіктері. Ресей әскери-медициналық академиясының хабаршысы. 2019;1:171–174 б.
2. Гайворонский ИВ, Николаенко ВН, Иорданишвили АК, Гайворонская МГ, Пономарев АА. Төменгі жақтың үшінші азу тістерінің ұсталуының анатомиялық себептері. Курск ғылыми-практикалық журнал «Адам және оның денсаулығы». 2015;2:61–65.

РЕЗЮМЕ

УТАРГАЛИЕВА А.Ж., ЖАЛИНОВ Н.З.,
НУРЫМБЕТОВА В.К., БУРКИТБАЕВА У.М.,
ЗИЯПЕДЕНОВА А.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТОМОГРАФИИ ПРИ ПРОФИЛАКТИКЕ ОСЛОЖНЕНИЙ ОПЕРАЦИИ АТИПИЧНОГО УДАЛЕНИЯ ТРЕТЬИХ МОЛЯРОВ

Западно-Казхастаский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казхастан

Данная научная работа доказывает об эффективности компьютерной томографии при профилактике осложнений операции атипичного удаления третьих моляров у пациентов 18-ти лет и выше.

Ключевые слова: удаление третьих моляров нижней челюсти, компьютерная томография, рентгенография

SUMMARY

UTARGALIEVA A.ZH., ZHALINOV N.Z.,
V.K. NURYMBETOVA, U.M.BURKITBAYEVA, A.
ZIYAPEDENOVA

THE EFFECTIVENESS OF COMPUTED TOMOGRAPHY IN THE PREVENTION OF COMPLICATION OF THE OPERATION OF ATYPICAL EXTRACTION OF THIRD MOLARS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Proved the effectiveness of computed tomography in the prevention of complication of atypical removal operations of the third molars in patients is 18 years and older.

Keywords: removal of the third lower jaw, computed tomography (CT), radiography

НҰРМАҒАНБЕТОВА Г.Ж., АБДУЛЛАЕВА Л.З., ГАПОНОВА А.Ю., КИТАСТОВ Д.А.

АНАЛИЗ ИНФОРМИРОВАННОСТИ ПОДРОСТКОВ г.АКТОБЕ О РОЛИ ГИГИЕНЫ ПОЛОСТИ РТА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Оценка знаний о здоровье зубов среди подростков в возрасте 11-12 лет с помощью анкетирования в дистанционном формате не уступает по результатам обучения гигиене полости рта очному формату.

Ключевые слова: школьники, гигиена полости рта, кариес зубов, стоматология, статистика

Актуальность. Одной из причин высокой (90%) распространенности кариеса зубов среди детского населения г.Актобе (2012г.), как указывает Жанабаева Г.Б., является недостаточная санитарно-просветительная работа учеников в школах города. Более того, исследованиями авторов также указана низкая осведомленность школьников о роли гигиены полости рта в развитии стоматологических заболеваний, в частности, кариеса зубов. Вместе с тем, общеизвестно, что наиболее эффективной формой санитарного просвещения считаются уроки гигиены полости рта в организованных контингентах, которые, в свою очередь, позволяют осведомить и оценить уровень информированности детей о роли гигиены полости рта, как одно из гигиенических важнейших мероприятий профилактики кариеса зубов. Инструментом для оценки осведомленности в последние годы принято считать анкетирование. Однако до настоящего времени нет единой формы проведения такого исследования. В целях улучшения содержания анкетирования для получения максимальной информации проведен анализ осведомленности школьников о гигиене полости рта.

Цель исследования. Оценка уровня информированности подростков о роли гигиены полости рта в стоматологическом здоровье.

Материалы и методы исследования. Разработан алгоритм вопросов для анкетирования учащихся, позволяющего оценить уровень осведомленности подростков о клинической роли гигиены полости рта в стоматологическом здоровье. В научное исследование были включены 73 респондента в возрасте 11-12 лет. Анкетирование проводилось дистанционно, на платформе Google Forms, до и после 30-минутного

DVD-урока по гигиене полости рта. Статистическую обработку данных анкетирования проводили с использованием пакета программы «STATISTICA 10.0». Результаты анкетирования анализировали методом описательной статистики.

Результаты и обсуждение. По результатам анкетирования выявлено следующее: большинство респондентов начали обращаться к стоматологу с профилактической целью (53%), уделять время гигиене полости рта (80%), длительность чистки зубов у респондентов резко сократилась после видеурока (16%), 67% респондентов осведомлены о лечебном свойстве фтора.

Заключение. Анализ анкетирования показал увеличение степени осведомленности и знаний о роли гигиены полости рта в стоматологическом здоровье подростков 11-12 лет (40%). Учитывая эпидемиологическую ситуацию в целом, оценка знаний о стоматологическом здоровье среди подростков путем анкетирования в дистанционном формате не уступает по результатам обучения гигиене полости рта очному формату.

Список литературы:

1. Есембаева СС, Ке С, Курмангалиев БЗ. Данные по стоматологическим заболеваниям в РК за 2012 г. Вестник Казахского Национального медицинского университета. 2014;2-4:203-205.
2. Al-Zahrani MI. Parent's knowledge and attitude towards their children's oral health and timing of the first dental visit in AL-Madinah city. The Saudi Dental Journal. 2019;31:45.
3. Бюллетень Всемирной организации здравоохранения. Официальный сайт Всемирной организации здравоохранения. 2015;93(9): 589.

ТҮЙІН

НҰРМАҒАНБЕТОВА Г.Ж., АБДУЛЛАЕВА Л.З.,
ГАПОНОВА А.Ю., КИТАСТОВ Д.А.

АҚТӨБЕ Қ. АУЫЗ ҚҰЫСЫ ГИГИЕНАСЫНЫҢ РӨЛІ ТУРАЛЫ ЖАСӨСПІМДЕРДІҢ ХАБАРДАР БОЛУЫН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

11-12 жастағы жасөспірімдердің ауыз қуысы
гигиенасы мен оның стоматологиялық денсаулықтағы

SUMMARY

NURMAGANBETOVA G.ZH., ABDULLAYEVA
L.Z., GAPONOVA A.YU., KITASTOV D.A.

ANALYSIS OF ADOLESCENT AWARENESS IN ORAL HYGIENE IN AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Assessment of knowledge about dental health among
teenagers aged 11-12 years old by means of a questionnaire
in a remote format, is not inferior in terms of the results of

рөлі туралы мәлім болу дәрежесі қышықтықтан сауалнама арқылы анықталып, оның қашықтықтан емес форматтан ақпараттық толымдығы жағынан кем емес екендігі дәлелденді.

Негізгі сөздер: мектеп оқушылары, ауыз қуысының гигиенасы, тіс кариесі, стоматология, статистика

training in oral hygiene to a face-to-face format.

Keywords: Schoolchildren, oral hygiene, dental caries, dentistry, statistics

СУЛТАНОВА Г.Д., ЖОЛДАСОВА М.Ж., КУЛЬБЕРГЕНҰЛЫ К.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДА ПАРОДОНТ АУРУЫ БАР БАЛАЛАРДЫҢ ЕКІНШІЛІК ПРОФИЛАКТИКАСЫН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ауруды зерттеу және алдын алу шараларын ұйымдастыруға талдау жасау қоғамдық денсаулықты сақтауға, сондай-ақ қорғауға бағытталған ұсыныстарды жасауға мүмкіндік береді. Осы жұмыстың нәтижелері алдын алу бөлімінің стоматологтарының жұмысында, Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау пәндері бойынша оқу процесінде, сондай-ақ стоматологиялық пәндер бойынша пайдаланылуы мүмкін.

Негізгі сөздер: Пародонтит, гингивит, стоматологиялық амбулаториялық карта, стоматолог, балалар

Өзектілігі. Ауыз қуысының гигиенасы пародонт ауруларының алдын алудың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Стоматологиялық бейіндегі емдеу-алдын алу мекемелерінде науқастарға медициналық көмек көрсетудің жалпы құрылымында пародонт аурулары таралуы бойынша тіс жегісінен кейін екінші орын алады, пациенттердің кез келген жас тобында кездеседі және өтініштердің жалпы санының үштен бірін құрайды. Сол себепті де пародонт ауруларының алдын алуда балаларды гигиеналық тәрбиелеу маңызды рөл атқарады.

Зерттеудің мақсаты: Ақтөбе қаласының пародонт ауруы бар 12-15 жастағы балаларда екіншілік алдын алу іс-шараларын ұйымдастыруды зерттеу және талдау жүргізу.

Материалдар мен әдістер. Жұмыс Ақтөбе қаласының қалалық балалар стоматологиялық емханасы мен оның 2 филиалы базасында жүргізілді. 2017 жылдан 2021 жылға дейін медициналық көмекке және уақтылы профилактикалық тексерулерге жүгінген пародонт аурулары (гингивит және пародонтит) бар 12-15 жастағы 900 балалардың медициналық құжаттамасы зерттелді. Зерттеуге алынған құжаттар; стоматологиядағы есепке алу-есеп беру құжаттамасы (профилактикалық тексеру картасы 025-07/у, науқастың медициналық картасы; № 043/у-06 «стоматологиялық амбулаториялық карта» есепке алу нысаны; № 037/у-06 «стоматолог – дәрігердің жұмысын күнделікті есепке алу парағы» есепке алу нысаны; № 039/у-06 «стоматолог-дәрігердің емдеу-алдын алу жұмысын есепке алу күнделігі» есепке алу нысаны).

Нәтижелері мен талқылау. 12-15 жас аралығындағы балалардың құжаттарын талдау нәтижелері

бойынша пародонт ауруының екіншілік профилактикасы қажетті деңгейде жүргізілмегенін көруге болады, себебі біріншілік пародонт тіркелгеннен кейін екіншілік профилактикаға алынған құжаттар негізінде тек 20% емделушілер ғана екіншілік профилактикадан өткенін көруге болады және 40% емделушілерде асқын байқалған болатын. Пародонт ауруының екіншілік алдын-алу емдеудің оңтайлы нәтижесіне қол жеткізуді ынталандырады, өйткені оны осы патологияның барлық көріністерін жойғаннан кейін ғана емес, сонымен қатар процесті тұрақты тұрақтандыруға қол жеткізгеннен кейін де жасауға болады.

Қорытынды. Осыған орай, құжаттарды талдау кезінде балалардың ауыз қуысының гигиенасы төмен деңгейде екенін көрсетеді, жалпы ауыз қуысының денсаулығын сақтау үшін, ауыз қуысының гигиенасын мұқият оқытуды қажет етеді. Сондай-ақ, белгіленген статистикалық қарым-қатынас ауыз қуысының гигиенасын тек балаларға ғана емес, сонымен бірге ата-аналарға да үйрету керек екенін көрсетеді, олар өз кезегінде балаларына ауыз қуысының гигиенасын сақтауды үйретеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Зыкеева СК, Ургенишбаева ЖР. Профилактика и лечение заболеваний пародонта у детей и подростков. Вестник КазНМУ. 2016;3:1–5:
2. Олейник ОИ, Кубышкина КП. Современные аспекты вторичной профилактики заболеваний пародонта. Научно-медицинский вестник центрального Черноземья. 2017;69:73–78.

РЕЗЮМЕ

СУЛТАНОВА Г.Д., ЖОЛДАСОВА М.Ж.,
КУЛЬБЕРГЕНҰЛЫ К.

**АНАЛИЗ ВТОРИЧНОЙ ПРОФИЛАКТИКИ
ДЕТЕЙ Г.АКТОБЕ С ЗАБОЛЕВАНИЕМ
ПАРОДОНТА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Изучение заболеваемости и проведение анализа организации профилактических мероприятий дают возможность разработки рекомендаций, направленных на сохранение, а также охрану общественного здоровья. Результаты данной работы могут быть использованы в работе стоматологов профилактического отделения, учебном процессе по дисциплинам общественного здоровья и здравоохранения, а также стоматологических дисциплин.

Ключевые слова: пародонтит, гингивит, стоматологическая амбулаторная карта, стоматолог, дети

SUMMARY

SULTANOVA G.D., ZHOLDASOVA M.ZH.,
KULBERGENULI K.

**ANALYSIS OF SECONDARY PREVENTION OF
CHILDREN WITH PERIODONTIC DISEASE IN
AKTOBE**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The study of morbidity and analysis of the organization of preventive measures make it possible to develop recommendations aimed at preserving, improving and strengthening children's health, as well as the protection of public health. The results of this work can be used in the work of children's dentists of the preventive department, educational process on the disciplines of public health and health care, as well as dental disciplines.

Keywords: periodontitis, gingivitis, dental outpatient card, dentist, children

РАКИШЕВА В.А., АҚЫЛБЕК Г.Н., БЕРІКОВА А.Б., ЖАРБАЕВА А.М., ҚАБДОЛҒАЗИМОВА А.Б.,
ТІЛЕКТЕС Г.Б.

**COLGATE OPTIC WHITE TIS ПАСТАСЫМЕН ТІСТЕРДІ АҒАРТУ ОРМАН
БАЛЬЗАМЫ ТІС ПАСТАМЕН САЛЫСТЫРҒАН ТИІМДІЛІГІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Марат Оспанов атындағы медицина университетінің 18-22 жас аралығындағы студенттері арасында жүргізілген ғылыми зерттеу барысында «орман бальзамы» және «Colgate Optic white» тіс пасталарын ағарту тиімділігі мен қауіпсіздігін бағалап, салыстырды және «орман бальзамы» пастасы «Colgate Optic white» ағартқыш пастасымен салыстырғанда ағартуда өзін тиімді көрсетті деген қорытындыға келді.

Негізгі сөздер: «Colgate Optic white» тіс пастасы, ағарту, «орман бальзамы» тіс пастасы, салыстыру, қауіпсіздік.

Өзектілігі. Тістерді ағарту мәселесі барлық уақытта адамдардың ойларын алаңдатты. Ол қазіргі кезде де өзектілігін жоғалтпайды. Тіс, шаш пен тырнақтарпен қатар, адамның денсаулығының негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады және олардың түсі, формасы, тазалығы сіздің денсаулығыңыздың жай-күйін ғана емес, сонымен қатар сіздің ұқыптылығыңызды, эстетикаңызды және тіпті әл-ауқатыңызды толық сипаттайды. Бұл көрсеткішке көптеген факторлар әсер етеді, сондықтан 20-25 жасқа қарай адамдардың көпшілігінде тістері сау емес, сары-қоңыр түсті болады.

Зерттеу мақсаты. 18-22 жас аралығындағы медицина студенттерінде 12 апта «Colgate optic white» пен «Лесной бальзам» тіс пастасымен салыстырмалы түрде тиімділігімен қауіпсіздігін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медициналық университетінің 2-4 курс студенттері арасында жалпы медицина, қоғамдық денсаулық сақтау, Фармация және Стоматология факультеттері арасында студенттердің тізімі алынып,

енгізу және шығару критерийлері бойынша алдын ала іріктеу жүргізілді. Қосу критерийлері: медицина факультетінің 18-22 жас аралығындағы студенттері және асқазан-ішек жолдарының аурулары. Ерекшелік критерийлері: темекі шегу, көптеген кариестің болуы, 2 айдан аз кәсіби ағартуды кім жасады. Қатысушыларды алдын-ала іріктеуден кейін жалпы популяцияға қатысушылар саны – 138 құрады, содан кейін кездейсоқ сандар генераторы бағдарламасының көмегімен 32 қатысушы құрылып, 2 топқа бөлінді (негізгі және бақылау). Негізгі топтың мүшелері «Colgate optic white» пастасын, ал бақылау тобының мүшелері «Лесной бальзамы» пастасын 12 апта бойы қолданды. Қауіпсіздік үшін тіс пасталары «Colgate Optic white» және «Лесной бальзам» органолептикалық және химиялық қасиеттерін анықтау мақсатында зертханаға зерттеуге жіберілді.

Нәтижелер және талқылау. Зерттеу нәтижелері бойынша 12 апта бойы қатысушылар ауыз қуысының гигиенасы және ағартқыш әсері үшін күніне 2 рет тіс

пастасын қолданған. Зерттеу алдында тістердің түсінің реңктерін анықтау үшін экспериментке қатысушылардың барлығына дейін және одан кейінгі тістердің фотосуреттері түсіріліп, топтарға бөлінді. Вита шкаласы бойынша барлық реңктер А-дан D-гедейін 0-ден 4-ке дейін реңктерге бөлінеді. Зерттеудің нәтижелері бойынша негізгі топта экспериментке дейін А0-2 тіс реңктері бар қатысушылар, 12 аптадан кейін 8, А1-4, кейін 2, А2-4, кейін 0, А3-1, кейін 0, В0-0, кейін 1, В0-6, кейін 1. Бақылаутобында А0-1, кейін 10, А1-3-ке, кейін-0, В0-0-ге, 1-ден кейін, В1-10, кейін 5, В2-1, кейін 0. Тістерді зерттеу нәтижелері бойынша таңбалау, орау көрсетілген сипаттамаларға сәйкес келетіні анықталды. Физико-химиялық көрсеткіштер: сынап, фтор анықталмады, шырышты қабықтарға тітіркендіргіш әсер жоқ.

Қорытынды. Зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, «Лесной бальзам» пастасы «Colgate Optic white» ақағартқыш пастасымен салыстырғанда ағартуда тиімдірек болды деп қорытынды жасауға болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Крикели НИ. Эстетикалық стоматология {мәтін} оқу құралы. Практикалық медицина Ресей, 2018;320б.
2. Стивен Л. Джавс: тістер, ми және ішектер арасындағы байланыс туралы ғылыми зерттеу + ауыз қуысының денсаулығын қалпына келтіруге және кариеске қарсы иммунитетті қалыптастыруға көмектесетін 40 күндік тамақтану жоспары [ағылшын тілінен аударған N.D. Вершинин]. М.: Эксмо, 2020;272б.

РЕЗЮМЕ

РАКИШЕВА В.А., АҚЫЛБЕК Г.Н.,
БЕРІКОВА А.Б., ЖАРБАЕВА А.М.,
ҚАБДОЛҒАЗИМОВА А.Б., ТЛЕКТЕС Г.Б.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОТБЕЛИВАНИЯ ЗУБОВ ЗУБНОЙ ПАСТОЙ «COLGATE OPTIC WHITE» ПО СРАВНЕНИЮ С ЗУБНОЙ ПАСТОЙ «ЛЕСНОЙ БАЛЬЗАМ»

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В ходе научного исследования, проводимого среди студентов медицинского университета имени Марата Оспанова в возрасте от 18-22 лет, оценили и сравнили эффективность отбеливания и безопасности зубных паст «Лесной бальзам» и «Colgate Optic white» и пришли к заключению, что паста «Лесной бальзам» показала себя эффективнее в отбеливании по сравнению с отбеливающей пастой «Colgate Optic white».

Ключевые слова: зубная паста «Colgate Optic white», зубная паста «Лесной бальзам», отбеливание, сравнение, безопасность

SUMMARY

RAKISHEVA V.A., AKYLBEK G.N.,
BERIKOVA A.B., ZHARBAYEVA A.M.,
KABDOLGAZIMOVA A.B., TLECTES G.B.

THE EFFECTIVENESS OF TEETH WHITENING WITH “COLGATE OPTIC WHITE” TOOTHPASTE COMPARED TO “FOREST BALM” TOOTHPASTE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

In the course of a scientific study conducted among students of the Marat Ospanov Medical University aged 18-22 years, the effectiveness of whitening and the safety of toothpastes “Forest Balsam” and “Colgate Optic white” were evaluated and compared, and it was concluded that the paste “Forest Balsam” showed more effective in whitening compared to Colgate Optic white whitening paste.

Keywords: “Colgate Optic white” toothpaste, whitening, “forest balsam” toothpaste, comparison, safety

АБАШЕВА Г.А., НУРГАЛИ Ф.Т., БАХТЪЯРОВА М.А., ГАЙНАТДИН Р.С.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ СРЕДСТВ ГИГИЕНЫ ФИРМЫ REVYLINE ПРИ КАТАРАЛЬНОМ ГИНГИВИТЕ У СТУДЕНТОВ 1-2 КУРСА

кафедра терапевтической и ортопедической стоматологии
научный руководитель: ассистент кафедры Абашева Г.А.

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Сегодня в стоматологической практике статистика заболеваний пародонта у подростков стремительно растет. Одним из них является гингивит, в частности, катаральная форма. Профилактические меры, такие как использование щеток, зубной нити, межзубных щеток и других дополнительных средств

гигиены от Revyline, позволяют своевременно выявлять и приостанавливать воспалительные процессы в тканях пародонта.

Ключевые слова: пародонт, гингивит, гигиена полости рта, зубные щетки, зубная нить, набор ершиков различного размера, монопучковые щетки, ополаскиватели

Актуальность. На сегодняшний день в стоматологической практике с каждым разом увеличивается статистика заболеваний пародонта у подростков. Одним из них является гингивит, в частности, катаральная форма. Такие профилактические мероприятия, как применение щеток, зубных нитей, зубных ершиков и других дополнительных средств гигиены фирмы Revyline, дают возможность своевременно выявить и приостановить воспалительные процессы в тканях пародонта.

Цель исследования. Доказать эффективность использования дополнительных средств гигиены полости рта фирмы Revyline при заболеваниях пародонта. Разработать рациональные меры по предотвращению катарального гингивита в пубертатном периоде.

Материалы и методы исследования. Исследовательская работа была проведена среди студентов 1-2 курса Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова. В ходе исследования было взято 20 студентов среди 1-2 курса с диагнозом «Катаральный гингивит» и разделены на две группы по 10 человек. Первая группа является исследуемой, вторая - сравнительной. После проведенной профессиональной чистки полости рта подросткам первой группы были предоставлены все необходимые материалы для правильной гигиены полости рта: зубные щетки от Revyline с жесткостью щетинок soft/medium; зубная нить (Revyline floss mini); набор ершиков различного размера, монопучковые щетки и ополаскиватели. Вторая сравнительная группа продолжала обычную ежедневную гигиену полости рта, без дополнительных средств гигиены. Расчет гигиенических индексов проводился до и после лечения. Наблюдения проводились в течение 2-х недель.

Результаты и обсуждение.

В ходе исследования у первой группы наблюдалось улучшение состояния десны, состояния зубов и слизистой оболочки в целом. До исследования средний индекс РМА у исследуемой группы составил 31,3%. Через 2 недели после профессиональной гигиены и правильного подбора средств гигиены полости рта средний показатель РМА составил 12,7%. Показатели второй группы, не использовавшие дополнительных средств, остались без изменений.

Закключение. Использование ершиков и монопучковой щетки превосходно дополняет ежедневную гигиену полости рта. Их щетинки проникают в самые труднодоступные места. С помощью таких щеток можно очистить каждый зуб со всех сторон, устранив налет с десневой линии, из межзубных промежутков. Зубная нить также оказывает положительное влияние, она эффективно очищает межзубные промежутки от микрочастиц пищи и бактериального налета. Полученные данные в ходе исследования дают нам понять, что использование средств гигиены полости рта оказывают эффективное действие для предотвращения заболеваний пародонта.

Список литературы:

1. Petro A Hasiuk et al. The intensity of chronic catarrhal gingivitis in children depending on the age / Wiad Lek. 2020. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32386356/>
2. Барер ГМ, Лемецкая ТИ, Суражев БЮ. Терапевтическая стоматология. Болезни пародонта. Часть 2. Москва: ГЭОТАР-Медия, 2021;130-135:176-179с.

ТҮЙІН

АБАШЕВА Г.А., НҮРҒАЛИ Ф.Т.,
БАХТЯРОВА М.А., ҒАЙНАТДИН Р.С.

1-2 КУРС СТУДЕНТТЕРІ АРАСЫНДА КАТАРАЛЬДЫ ГИНГИВИТ КЕЗІНДЕ REVYLINE ГИГИЕНА ҚҰРАЛДАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бүгінгі таңда стоматологиялық тәжірибеде жасөспірімдердегі пародонт ауруларының статистикасы әрдайым артып келеді. Олардың бірі

SUMMARY

ABASHEVA G.A., NURGALI F.T.,
BAKHTIYAROVA M.A., GAINATDIN R.S.

THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF REVYLINE HYGIENE PRODUCTS FOR CATARRHAL GINGIVITIS IN 1-2 YEARS STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Today, in dental practice, the statistics of periodontal diseases in adolescents is increasing rapidly. One of them is gingivitis, in particular, the catarrhal form. Preventive

– гингивит, атап айтқанда катаральды түрі. Revyline компаниясы ұсынған тіс щеткасы, тіс жіптері, және басқа да қосымша гигиена құралдарын қолдану бізге пародонт тіндеріндегі қабыну процестерін уақтылы анықтауға және тоқтатуға мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: пародонт, гингивит, ауыз қуысының гигиенасы, тіс щеткалары, тіс жібі, әртүрлі өлшемдегі щеткалар жинағы, бір сәулелі щеткалар, шаю құралдары

measures such as the use of brushes, dental floss, interdental brushes and other additional hygiene products from Revyline make it possible to detect and suspend inflammatory processes in periodontal tissues in a timely manner.

Keywords: Periodontium, gingivitis, oral hygiene, toothbrushes, dental floss, a set of brushes of various sizes, single-beam brushes, rinses

НАСОХИН Ш.Б., ЖАНАМАНОВА Р.Н., МҰРАТ А.Т., БАКЫТОВА О.С., СЕРІКБАЕВА А.А.

ТІС ПАСТАЛАРЫНЫҢ МИКРООРГАНИЗМДЕРГЕ ӘСЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Тіс пасталарының стрептококк, *E. coli* және саңырауқұлақтарға бактерицидтік әсері сапалы дискілердің диффузиясы әдісімен анықталды. Нәтижесінде бактериялар мен саңырауқұлақтар барлық тіс пасталарына төзімді болды.

Негізгі сөздер: тіс пасталары, бактерицидтік әсер, сапалы дискілер диффузиясы әдісі, бактериялар мен саңырауқұлақтар, төзімді

Өзектілігі. Дұрыс жүргізілген ауыз қуысы гигиенасы шаралары тіс жегісімен ауыз қуысы шырышты қабаты ауруларының алдын алуда маңыздылығы шүбә келтірмейді. Ауыз қуысы гигиенасының негізгі мәні тістермен ауыз қуысы қалтарыстарынан тағам қалдықтарын және ол жерлерде көбейген микроорганизмдерден тазарту. Әсіресе, шірітуші қабындырушы және кариесогенді әсері бар микроорганизмдерді механикалық элиминациялау.

Зерттеу мақсаты. Тіс пасталарының ауыз қуысы гигиенасындағы ролін микробиологиялық негіздеу.

Материалдар мен әдістер. Колгейт, Блендамед және Лесной бальзам тіс пасталары, Петри табақшалары, Қоректік орталар және стандартты стерилді қағаз дискілер. Мұражайлық микроорганизмдер: стрептококктар, ішек таяқшалары және кандида туыстығы саңырауқұлақтары.

Тіс пасталарынан суспензия дайындалып оған қағаз дискілер батырылды. Дискілер суспензияны сіңдіргеннен кейін кептірілді, содан кейін стерилденіп флакондарға салынды.

Мұражайлық микроорганизмдер ет-пептонды агарға және Сабуро қоректік орталарына себілді. Содан кейін белгіленген секторларға 2-3 тен дискілер

қойылды. Бақылау ретінде цефалоспориндер, аминогликозидтер және нистатин дискілері қойылды. Дақылдандыру 37 градус температурада 48 сағат бойы жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылау. 48 сағаттан кейін микроорганизмдердің дақылдануы қаралды. Етпептонды агарға және Сабуро ортасына себілген микроорганизмдер тегіс әрі біркелкі колониялар түзілген. Лупа арқылы дискілердің жиегі қаралып колония бар немесе жоқтығы анықталды. Тіс пасталары дискілеріне бактерияларда, саңырауқұлақтарда сезімталдық танытпады, яғни тіс пасталарының бактерицидтік әсері болмай шықты. Ал стандартты антибактериалды дискілерге бактерияларда, саңырауқұлақта орташа сезімталдық танытты.

Қорытынды. Тіс пасталарының ауыз қуысы микроорганизмдеріне бактерицидтік әсері жоқ, сондықтан ауыз қуысын тазалағанда щетканың сапасы, процедураны дұрыс жүргізу тіс пастасының түріне қарағанда маңыздырақ деп санаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

Зверев ВВ, Бойченко МН. Микробиология, вирусология: руководство к практич. занятиям: оқу құралы. ред.: М.: ГЭОТАР Медиа, 2015;360б.

ТҮЙІН

НАСОХИН Ш.Б., ЖАНАМАНОВА Р.Н.,
МҰРАТ А.Т., БАКЫТОВА О.С.,
СЕРИКБАЕВА А.А.

**ВОЗДЕЙСТВИЕ ЗУБНОЙ ПАСТЫ НА
МИКРООРГАНИЗМЫ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Бактерицидное действие зубных паст на музейный стрептококк, кишечную палочку и грибы определяли по методу диффузии качественных дисков. В результате бактерии и грибки стали устойчивы ко всем зубным пастам.

Ключевые слова: зубные пасты, бактерицидное воздействие, метод диффузии качественных дисков, бактерии и грибки, устойчивость

SUMMARY

NASOKHIN SH.B., ZHANAMANOVA RN.,
MURAT A.T., BAKYTOVA O.S.,
SERIKBAYEVA A.A.

**THE EFFECT OF TOOTHPASTE ON
MICROORGANISMS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The bactericidal effect of the toothpastes on museum streptococcus, E. coli and fungi was determined using the qualitative disc diffusion method. As a result, bacteria and fungi have become resistant to all toothpastes.

Keywords: Toothpastes, bactericidal effect, quality disc diffusion method, bacteria and fungi, resistant

АМАНТАЕВА М.Р., ХАБИ Д.Д., ТАБАЕВА Г.А.

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ТРАДИЦИОННЫХ И 3D-ЦИФРОВЫХ МЕТОДОВ
ПОЛУЧЕНИЯ ОТТИСКОВ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Спрос на стоматологическую и ортопедическую помощь растет с каждым годом. Однако, вне зависимости от метода лечения, главной задачей успешной работы стоматолога-ортопеда является получение четкой осанки. Цифровизация и автоматизация открывают новые возможности для повышения качества ортопедической помощи и решения проблем. Трехмерные цифровые методы литья стали перспективными аналогами традиционного литья.

Ключевые слова: 3D-цифровые методы, ортопедическая конструкция, оттиски, традиционные методы

Актуальность. Востребованность в дентальной ортопедической помощи повышается с каждым годом. Однако, вне зависимости от метода лечения, первостепенной задачей успешной работы врача стоматолога-ортопеда является изготовление максимально точного оттиска. Цифровизация и автоматизация предлагают новые варианты решения затруднений и улучшения качества ортопедической помощи. 3D-цифровые методы получения оттиска стали перспективными аналогами традиционных оттисков.

Цель исследования. Оценка всех клинических и рандомизированных клинических испытаний, связанных с традиционными и 3D-цифровыми методами получения оттисков ортопедической стоматологии, чтобы оценить преимущества и недостатки каждого метода для получения наилучшей ортопедической конструкции в функциональном и эстетическом аспекте.

Материалы и методы. Для сравнительного обзора использовали исследования об оттисках, получаемых цифровыми методами в сравнении с оттисками, полученными традиционным методом в электронных базах данных Кохрановского центрального регистра, Pubmed и Киберленинка.

Результаты и обсуждение. В результате изучения статьей исследования показали, что значительных различий в четкости между цифровыми и традиционными оттисками не обнаружено. В сравнении между видами цифровых оттисков отличия в том, что сканирование AutoScan оказалось точнее, чем остальные методы оттисков, такие как Planscan. Из традиционных методов врачи стоматологи-ортопеды делают выбор в пользу двухэтапного двухфазного оттиска и из материалов выбирают альгинатные массы и С-силиконы.

Заключение. Цифровые методы получения оттисков являются перспективной альтернативой традиционным методам получения оттиска с точки зрения экономии материалов, времени, улучшения качества, приема и комфорта пациента, простоты повторения процедуры при неудовлетворительном снимке, возможность выполнить цифровой анализ для определения изменений в полости рта, предотвращает недостатки оттисков, полученных традиционным методом, таких как нестабильность формы оттиска, поры и сколы на гипсовых моделях. Однако не все виды цифровых сканеров с точки зрения спектра показаний и необходимых функций являются полной заменой

традиционным методам, к примеру, для получения высокоточных моделей для реставраций на имплантах, некоторые сканеры неспособны выполнить 3D-захват протяженных беззубых областей, также им свойственна относительно высокая стоимость за оборудование и потребление большого количества электроэнергии.

Список литературы:

1. Chandran SK, Jaini J, Babu AS, Mathew A,

Keeranasseril A. Digital versus conventional impressions in dentistry: A systematic review. J. Clin. Diagn. Res. 2019;

2. Масри Р, Карл Ф. Клиническое руководство по цифровой стоматологии. Дрисколл. 2020;

3. Аболмасов Н, Аболмасов Н, Сердюков М. Ортопедическая стоматология. Учебник для студентов. 2020;

ТҮЙІН

АМАНТАЕВА М.Р., ХАБИ Д.Д., ТАБАЕВА Г.А.

ҚАЛЫП АЛУДЫҢ ДӘСТҮРЛІ ЖӘНЕ 3D ЦИФРЛЫ ӘДІСТЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Стоматологиялық ортопедиялық көмекке сұраныс жыл сайын артып келеді. Алайда, емдеу әдісіне қарамастан, ортопед-тіс дәрігерінің сәтті жұмысының басты міндеті – нақты қалып алу. Цифрландыру және автоматтандыру ортопедиялық көмектің сапасын жақсартудың және қиындықтарды шешудің жаңа нұсқаларын ұсынады. Қалып алудың 3D цифрлы әдістері дәстүрлі қалып алудың перспективасына айналды.

Негізгі сөздер: 3D цифрлық әдістер, протез жасау, әсерлер, дәстүрлі әдістер

SUMMARY

AMANTAIEVA M.R., KHABI D.D., TABAYEVA G.A.

COMPARATIVE ANALYSIS OF CONVENTIONAL AND 3D DIGITAL IMPRESSION METHODS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The demand for dental orthopedic care is increasing every year. However, regardless of the method of treatment, the primary task of the successful work of an orthopedic dentist is to make the most accurate impression. Digitalization and automation offer new options for solving difficulties and improving the quality of orthopedic care. 3D digital impression techniques have become promising alternatives to traditional impressions.

Keywords: 3D digital methods, prosthetic construction, impressions, traditional methods

МАТЧИН А.А., КОРЯКИНА В.В.

ВАСИЛИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ АНРЕП - ПРОФЕССОР МЕДИЦИНЫ И ФАРМАКОЛОГИИ, ЭКСПЕРИМЕНТАТОР, ОРГАНИЗАТОР ЗДРАВООХРАНЕНИЯ. СТРАНИЦЫ БИОГРАФИИ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

Знание истории медицины позволяет оценить успехи, перспективы, достижения и определить дальнейший путь развития науки. Ведь Н.М. Карамзин писал, что настоящее есть следствие прошлого, чтобы судить о первом, нужно помнить о втором.

Ключевые слова: история медицины, знание, Н. М. Карамзин, достижения, наука

Актуальность. Знания истории медицины позволяют оценить успехи, перспективы, достижения и определить дальнейший путь развития науки. Ведь еще Н.М. Карамзин писал, что настоящее бывает следствием прошедшего, чтобы судить о первом, надлежит вспомнить последнее.

Цель исследования. Представить основные вехи жизни и научной деятельности профессора Василия Константиновича Анрепа.

Материалы и методы. В статье освещены основные этапы жизнедеятельности В.К. Анрепа, которому в 2022 году исполнилось бы 170 лет со дня рождения. Научная и общественная деятельность этого выдающегося представителя отечественной медицины исследована еще недостаточно и плохо освещена в литературе. Это послужило основанием для данной статьи. В основу положен анализ публикаций в литературе, посвященной В.К. Анрепу и оценен его вклад в развитие

экспериментальной и клинической медицины.

Результаты и обсуждение. Василий Константинович родился вторым по счету ребенком 29 сентября 1852 года в семье Константина Федоровича фон Анрепа и Юлии Васильевны в Санкт-Петербурге. В 1876 году окончил медико-хирургическую академию с серебряной медалью. После окончания академии был призван в армию, где с 1877 по 1878 год принимал участие в русско-турецкой войне в качестве младшего ординатора 43-го военного временного госпиталя. По окончании войны ушел в отставку и, будучи молодым врачом, стажировался в Германии в университетах Вюрцбурга, Эрлангена и Лейпцига, где изучает фармакологию и физиологию. Его заинтересовали свойства кокаина. В 1879 году в ходе проведения экспериментальных исследований он ввел себе под кожу кокаин и установил нечувствительность кожи в данной области после укола в кожу иглой. Одновременно показал, что восстановление чувствительности происходит через 20-25 минут после инъекции кокаина. Эти эксперименты позволили Анрепу опубликовать в 1880 году в немецком журнале «Архив Пфлюгера» экспериментальную работу «О физиологическом действии кокаина» [1]. Эти исследования позволили В.К. Анрепу войти в историю в качестве одного из основоположников местной анестезии. В 1881 году В.К. Анреп защитил докторскую диссертацию «О

влиянии кристаллического аконитина на организм животных». Несколько лет работал профессором судебной медицины в Харьковском университете, а затем продолжил работу в Санкт-Петербурге. С его именем связано создание Института экспериментальной медицины, организация и открытие Женского медицинского института в Санкт-Петербурге, руководство высшими органами здравоохранения России. Был депутатом III Государственной Думы. Им опубликовано более 50 научных работ по вопросам физиологии, фармакологии, токсикологии и судебной медицины в отечественной и зарубежной литературе [2]. В 1921 году В.К. Анреп уезжает в Англию, а затем переезжает во Францию, где 1 октября 1927 года уходит из жизни.

Заключение. Знание биографий и научных исследований выдающихся представителей отечественной медицины позволяет использовать эти данные в повседневной клинической работе.

Список литературы:

1. Anrep VK. Über die physiologische Wirkung des Cocain. Archiv für die gesammte Physiologie des Menschen und Thiere. Bonn: Verlag von Emil Strauss, 1879;21(1-2):38–77.
2. Назаров В.Ю. Профессор Василий Константинович фон Анреп. Судебно-медицинская экспертиза. 2016;59(4):65–68.

ТҮЙІН

МАТЧИН А.А., КОРЯКИНА В.В.

ВАСИЛИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ АНРЕП – ЭКСПЕРИМЕНТАТОР, ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫ, МЕДИЦИНА ЖӘНЕ ФАРМАКОЛОГИЯ ПРОФЕССОРЫ. ӨМІРБАЯН БЕТТЕРІ

Орынбор мемлекеттік медицина университеті,
Ақтөбе, Қазақстан

Медицина тарихын білу табыстарды, перспективаларды, жетістіктерді бағалауға және ғылымның одан әрі даму жолын анықтауға мүмкіндік береді. Өйткені, Н.М. Карамзин қазіргі уақыт өткеннің салдары деп жазды, біріншіні соттау үшін соңғысын есте сақтау керек.

Негізгі сөздер: медицина тарихы, білім, Н.М. Карамзин, жетістіктер, ғылым

SUMMARY

MATCHIN A.A., KORYAKINA V.V.

VASILY KONSTANTINOVICH ANREP - EXPERIMENTER, HEALTH ORGANIZER, PROFESSOR OF MEDICINE AND PHARMACOLOGY. BIOGRAPHY PAGES

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

Knowledge of the history of medicine makes it possible to evaluate the successes, prospects, achievements and determine the further path of development of science. After all, N.M. Karamzin wrote that the present is a consequence of the past, in order to judge the former one must remember the latter.

Keywords: history of medicine, knowledge, N.M. Karamzin, achievements, science

АУАНЫҢ ҚҰРАМЫНДАҒЫ ХРОМНЫҢ ӘСЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ АНЫҚТАУ ЖОЛДАРЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жыл сайын өңірлердегі экологиялық ахуалдың деңгейі нашарлауда.

Осы зерттеудің мақсаты Ақтөбе қаласы ауасындағы хром және басқа да қатты бөлшектердің қосылыстарын зерттеу, олардың шоғырлану деңгейін анықтаудың жаңа әдістерін қолдану және өнеркәсіптік кәсіпорындардың атмосфераға қатынасын анықтау және асқынулардың қауіптілік деңгейі тұжырымдамасын әзірлеу болып табылады.

Негізгі сөздер: экология, нашарлау, хром, атмосфера, әсері.

Өзектілігі. Қарқынды дамып келе жатқан өңірлер үшін, ең алдымен экологиялық қауіпті азайту және экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, халық деңсаулығы үшін өзекті болып табылады. Қарқынды дамып келе жатқан өңірге Ақтөбе қаласы толығымен жатады, алайда елімізде хром өндірудің орталығы болып табылатын Ақтөбе қаласы, ластанған ауа бойынша Қазақстан Республикасында Алматы қаласынан кейін екінші орында тұр. Хром, темір, қорғасын, марганец – бұлар атмосфералық ауаның зиянды компоненттерінің бірі. Осы зиянды заттардың атмосфераға таралуының негізгі көзі бұл өндіріліп алынатын, өңделуге қатысатын және пайдаға асырылатын өнеркәсіптердің қалдықтары және шығындылары болып табылады. Жоғарыда аты аталған элементтердің ауа құрамындағы үлесін зерттеу Ақтөбе қаласындағы сегізінші мөлтек ауданында алынды. Өнеркәсіптік кәсіпорындардың шығатын қалдықтардың барлық қосылыстары адам организміне кері әсерін тигізеді. Диаметрі 0.1 – 1.0 мкм болатын бөлшектер айтарлықтай қауіпті, өкпе бұл заттарды тез сіңіріп алады. Қатты бөлшектер дем алғанда және қан айналымы жұмысының ауытқуына әкеліп соғады, ал олар дем алу жолдары мен басқа да мүшелерге олардың қатарына кіретін қатты бөлшектер айтарлықтай әсер етеді.

Зерттеу мақсаты. Зерттеудің мақсаты – хром қосылыстарын сонымен қатар басқа да қатты бөлшектердің Ақтөбе қаласының ауасында зерттеу, олардың құрамының шоғырлану деңгейін табуудың жаңа әдістерін қолдану және өнеркәсіптік компаниялардың атмосфералық ауаға қатынасының мөлшерін анықтау және қауіптілік деңгейі бойынша тұжырымдама жасау.

Материалдар мен әдістер. 1. Зерттеу жұмысына жоспар құру, жұмысқа қажет қондырғылар мен оған қажет заттарды тапсырыспен алдырту. 2. Сынамаларды орнататын жерді белгілеу және оны қондыру, зерттеу жұмысын игеру, Сынамалармен зерттеу жасалатын күндерді белгілеп, күнтізбе даярлау; 3. Процесті жүргізудің тиімді әдістерін және жүргізудің шарттарын белгілеу; 4. Аты аталған элементтерге байланысты ШПК кестесі бойынша талдау жүргізу 5. Хром формаларының кестесін құру және осы элементтердің көші-қон қабілетіне әртүрлі факторлардың әсерін

бағалау, алынған нәтижелерді талдау және кесте құру. Сынамаларды алу Partisol air sampler құрылғысының 2000h моделінің көмігімен жүргізілді. Біздің үлгіде хром, никель, темір және т.б. элементтер Ақтөбе қаласында осы құрылғының көмегімен алғаш рет зерттелді.

Нәтижелер мен талқылау. АХҚЗ және АФҚЗ атмосфералық ауаға алты валентті хром Cr(VI) шығаратын ірі кәсіпорындар болып табылады. Сынамаларды іріктеу 24 сағат жүргізілді. Күнделікті жазбалар термохрон температурасының деректерін тіркеу үшін компьютерде орнатылған бағдарламалық жасақтамасы бар i-button сымының көмегімен жүзеге асты. Бұл уақытта сынамадан сынақ сүзгілерін (47 мм целлюлоза, 47 мм тефлон және 37 мм тефлон) талдау үшін арнайы мұздатқышта сақталды

Қорытынды. Хром қосылыстарын сонымен қатар басқа да қатты бөлшектердің Ақтөбе қаласының ауасында олардың құрамының шоғырлану деңгейін жаңа сезімтал әдіспен анықтау жүргізілді және қауіптілік деңгейі бойынша тұжырымдама жасалды. Зерттеу процесінде тиімді әдістер қолданылды. Хром және басқа да қатты металдарға элементтерге байланысты ШПК кестесі бойынша талдау жүргізілді. Еритін және ерімейтін хромның атмосфералық ауадағы мөлшеріне байланысты кесте құрылды. Қатты бөлшектердің атмосфералық ауадағы мөлшеріне байланысты график құрылды және талданды. Сынамалар алынған айлардағы температура, ылғалдылық, желдің бағыты ескерілді. Атмосфералық ауадағы хром мен металдардың түрлері зерттеліп және осы элементтердің алу дәрежесіне әртүрлі факторлардың әсерін зерттеліп болашақ экологтарға жол көрсеттік.

Әдебиеттер тізімі:

1. Айбасова Ж.А. Загрязнение атмосферного воздуха выбросами предприятий хромовой промышленности. Медицинский журнал Западного Казахстана. 2005;3:13–19.
2. Смоляр В.И. Рациональное питание. К.: Наукова Думка, 1991;368С.
3. Бурдаков Д.Д., Бурдаков Ю.Д., Володин С.А., Жилкин Н.К. Общая металлургия. М.: Металлургия, 1971;215С.

РЕЗЮМЕ

ДИЛЬМАГАМБЕТОВ С.Н., ДОСЖАНОВ Ж.А.

ВЛИЯНИЕ ХРОМА В ВОЗДУХЕ И СПОСОБЫ ЕГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

С каждым годом уровень экологической обстановки в регионах ухудшается.

Целью данного исследования является изучение соединений хрома и других твердых частиц в воздухе г. Актобе, применение новых методов определения уровня их концентрации и определение отношения промышленных предприятий к атмосфере и разработка концепции уровней опасности осложнений.

Ключевые слова: экология, ухудшение, хром, атмосфера, влияние

SUMMARY

DILMAGAMBETOV S.N., DOSZHANOV ZH. A.

EFFECTS OF CHROME IN THE AIR AND HOW TO DETERMINE IT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Every year the level of ecological situation in the regions worsens.

The purpose of this study is the study of the connections of chromium and other solid particles in the air. In Aktobe, the application of new methods to determine the level of their concentration and the definition of the relationship of industrial enterprises to the atmosphere and the development of the concept of the level of risk of complications.

Keywords: Ecology, deterioration, chromium, atmosphere, impact

УТАРГАЛИЕВА Ш.Ш., МУСТОЯПОВА А.С., ИСЛАМГАЛИЕВА ДИЛЬНАЗ

ЖИЕНҒАЛИ ТІЛЕПБЕРГЕНҰЛЫНЫҢ САТИРАЛЫҚ ЖАНРДАҒЫ ТУЫНДЫЛАРЫНЫҢ ТАҚЫРЫБЫ МЕН ИДЕЯСЫ, КӨТЕРІЛГЕН ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. Мақала Жиенғали Тілепбергенұлының шығармашылығындағы сатира мәселесіне арналған. Әдебиеттану мен оның жанрларындағы сатираны талдай отырып, оның идеялық, тақырыптық және көркемдік мәні зерттеледі, сатираның көзқарасы жазушының әнгімелері мен фельетондарында қарастырылады. Жазушының стилистикалық көзқарасы да ескеріледі.

Негізгі сөздер: Жиенғали Тілепбергенұлы, фельетондар, сатира, жемқорлық, шенеуніктердің өз қызметін асыра пайдалануы

Өзектілігі. Мақалада Жиенғали Тілепбергенұлы шығармашылығындағы сатира мәселесі сөз болады. Әдебиеттанудағы сатира және оның жанрлық түрлерін саралай келе, жазушының әңгіме, фельетондарындағы сатираның көрінісін қарастыра отырып, оның идеялық, тақырыптық, көркемдік мәні зерттелген. Жазушы сол заманда-ақ қазіргі заман дертін, келеңсіз тұстарын дөп басып, ашып көрсеткен. Бұл дегеніміз – Жиенғали Тілепбергенұлы шығармаларының өміршендігі, заманнан заман алмасса да ол қозғаған тақырыптардың өзектілігі. Қаламгердің сатираны қолданудағы стильдік талғамы да қарастырылған. Көптеген сатирасына арқау болған тақырыптар – қазіргі замандағы көкейкесті мәселелер.

Зерттеу мақсаты. Сатираның басқа жанрларына қарағанда, әсіресе прозалық жанрларында қалам тербеген тума талант Жиенғали Тілепбергенұлының аса жауапкершілікпен, асқан тиянақтылықпен орындап, артына қалдырған құнды мұраларын зерделеп, көтерілген өзекті мәселелерге талдау жасау.

Материалдары мен әдістері. Жиенғали Тілепбергенұлы шығармашылығына шолу жасау, талдау.

Нәтижелері мен талқылаулар. Қаламгер нақты деректерге сүйене отырып, заманның өзекті мәселелерін сатира жанры арқылы көрсететіндігі айқындалды. Өзі өскен ортаға, азамат ретінде қалыптастырған қоғамға жазушылық көзбен қарап, өмір шындығына терең ой жіберіп, оны сезімдік шабытпен өрістес ете біліп, өз шығармаларына өзек, арқау боларлық оқиғаларды көңіліне тоқи алды. Жиенғали Тілепбергенұлының сатиралық суреттемелері, фельетон-очерктері арқылы біраз даулы мәселелердің басы ашылған. Жемқорлық, шенеуніктердің өз қызметін асыра пайдалануы – жазушы шығармаларының басты тақырыптары. Ауылнай

сайлауда пара беру. Байлар конфескеленгеннен кейін өзінің малдарын сақтау үшін, өздеріне қажетті, «өздеріне көнімді» адамды ауылнай сайлап, жыл сайынғы төленетін салықтан малдарын аман алып қалатын қитұрқы әрекеттері. Бұл тұрғыда алып қарағанда пара беру мәселесі - XX ғасырдың ғана емес, қазіргі таңдағы XXI ғасырдың да дерті. Парақорлық - жақсылыққа апармас жаман қасиет. Мұны автор өз шығармасында кеңінен көрсетеді. Сонымен қатар Жиенғали Тілепбергенұлының сатиралық суреттемелерінде көтерілген өзекті мәселелердің бірі – алаяқ, арамза, адамдардың кейпі. Халықпен біте қайнасып, қоян-қолтық араласқан жазушы өзі куә өмірден тамаша қаһармандарын табады.

Қорытынды. Жиенғали сатиралық шығармаларын сан жағынан алып қарағанда, шығармалары аса мол болмаса да, мәнділігі жағынан олқы соқпайды. Өзінің саналы ғұмырында артына мәнді, мағыналы, терең ойға жетелейтін мұра қалдырған Жиенғали Тілепбергенұлы шығармалары да талай көркемдік ұстартулар негізінде пайда болған. Жиенғали Тілепбергенұлының сатиралық шығармалары дәуірдің өткір де көкейтесті проблемаларын терең көрсетеді. Өз туындыларында өзі өмір сүрген дәуірдің ащы шындығын тап басып айтып, сол шығармалары арқылы біраз дауқесті мәселелерді шешіп отырған Жиенғали Әділұлы Тілепбергенұлының суреттемелеріне терең бойлаған сайын жазушы шығармаларының қай кезде болса да, құндылығын жоймайтынына көз жеткізуге болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қожекеев Т. Сатира және дәуір. Алматы: Жазушы, 1976; 203б.
2. Қазақ әдебиетінің тарихы. Он томдық. 6-том. Алматы: ҚАЗАҚПАРАТ, 2006; 610б.
3. Қабдолов З. Сөз өнері. Алматы: Санат, 2007; 360б.

РЕЗЮМЕ

УТАГРАЛИЕВА Ш.Ш., МУСТОЯПОВА
А.СИСЛАМГАЛИЕВА ДИЛЬНАЗ

**ТЕМА И ИДЕИ, АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
САТИРИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
ЖИЕНГАЛИ ТЛЕПБЕРГЕНУЛЫ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова

Статья посвящена проблеме сатиры в творчестве Жиенгали Тлепбергеноулы. Анализируя сатиру в литературоведении и ее жанрах, исследуется ее идейное, тематическое и художественное значение, рассматривается видение сатиры в рассказах и фельетонах писателя. Учитывается также стилистический подход писателя.

Ключевые слова: Жиенгали Тлепбергеноулы, фельетоны, сатира, коррупция, злоупотребление должностными полномочиями чиновников

SUMMARY

UTARGALIEVA SH.SH., MYSTOYAPOVA A.,
ISLAMGALIEVA DILNAZ

**TOPICS, IDEAS, ACTUAL PROBLEMS OF
SATIRICAL WORKS OF ZHIYENGALI
TLEPBERGENULY**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The article is dedicated to the problem of satire in the works of Zhiengali Tlepbergenovich. Analyzing satire in literary criticism and its genres, examines its ideological, thematic and artistic value, considers the vision of satire in the stories and feuilletons of the writer. The stylistic taste of the writer is also studied in the use of satire.

Keywords: Zhiengali Tlepbergenovich, feuilletons, satire, corruption, abuse of power by officials.

ДАУЛЕТОВА Д.Д., ЧЕЛСИ БХАРТИ

**КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ПОГОДЫ В РУССКОМ, КАЗАХСКОМ И АНГЛИЙСКОМ
ЯЗЫКАХ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Аннотация. В данной статье описывается понятие «погода» на казахском, русском и английском языках. Изучение понятий в соответствующих картинах мира позволяет нам анализировать проблемы, связанные с ментальностью и культурой разных народов. Рассмотрены характерные образы и ассоциативно-денотативные компоненты языковых картин мира в казахском, русском и английском языках.

Ключевые слова: погода, фразеологизм, концепт, менталитет, культура

Актуальность. Актуальность исследования определяется тем, что погода во всем объеме и многообразии денотативной сферы является одним из важнейших факторов жизнедеятельности человека, и это находит свое воплощение в языковой семантике и коммуникативной деятельности носителей языка. различных языках и культурах, фиксирующих в моделях словесного проявления различные стороны соответствующего фрагмента познавательной сферы человека.

Материалы и методы. Материалом исследования послужили данные выборки лексем, словосочетаний и фразеологизмов, номинирующих концепт «Погода», конструкций с этими языковыми единицами из трех языков

Цель исследования. Изучение концептов в соответствующих картинах мира дает возможность проанализировать проблемы, связанные с менталитетом и культурой разных народов. Ключевым культурным понятием любой языковой картины мира является концепт «погода».

Результаты и обсуждение. Концепт «Погода» тесно связан с английской культурой, с оценочной

характеристикой и эмоциональным состоянием. Fair weather friend – «ненадежный человек». Face like thunder – «лицо как гром». В английском языке существует большое количество фразеологизмов с погодными компонентами, такими как дождь и буря, туман. It never rains but it pours - беда не приходит одна. Rain on your parade - «пожелание неудачи». Rainy day - черный день (отложить что либо на черный день). Right as rain - правильный ход событий. Calm before the storm - затишье перед бурей. In a fog - быть растерянным.

В русском языке этот концепт образует такие фразеологизмы, как «Спроси громом –ответит ливнем, делать погоду» – определять ход и ход событий, «держаться по ветру» – быть в курсе событий, после дождика четверга – о пустых обещаниях.

В казахском языке концепт «погода» образует следующие фразеологизмы: «желге кетті»-бросать по ветру, «найзамды эпер»-конфликтный человек, «найза ұстады»-буквально ловить молнию, приобретать опыт, «жаңбырдай жауды». — дождь смысл, «жел жер сызды» — удар».

Заключение. Концепты в наибольшей степени

отражают познавательные-оценочные способы освоения материального мира, способы понимания действительности и ее нравственной оценки, особенности менталитета. Понимание этнокультурных различий позволяет увидеть взаимосвязанные смысловые линии в чужой культуре и, следовательно, лучше понять такие линии в своей культуре.

Список литературы:

1. Маслова ВА. Когнитивная лингвистика. М.:

ТетраСистем, 2005;309.

2. Ахметжанова ЕД. Принципы сопоставительного изучения функционально-семантических полей казахского и русского языков. Каз.УСР Сер. Филолог. 1989;2:44–48.

3. Степанов ЮС. Слово. Русская литература. От теории литературы к структуре текст. 2007; 67с..

ТҮЙІН

ДАУЛЕТОВА Д.Д., ЧЕЛСИ БХАРТИ

ОРЫС, ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ АУА-АЙ АЙЫМЫН КОНЦЕПТУАЛАНДЫРУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл мақалада тілдік тұжырымдамалардың қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде ауа райы құбылысының тура мағынасымен байланысты жалпы семантиканы жүзеге асыру негізін қарастырған. Қазақ, орыс, ағылшын тілдерінің әмбебап өзіне тән әлемдік бейнелерін анықтау мақсатында концептің денотативті және ассоциативті компоненттері қарастырылған.

Негізгі сөздер: ауа райы, идиома, ұғым, менталитет, мәдениет

SUMMARY

DAULETOVA D.D., CHELCY BHARTI

CONCEPTUALIZATION OF WEATHER IN RUSSIAN, KAZAKH AND ENGLISH LANGUAGES

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

This article describes the concept of «weather» in the Kazakh, Russian and English languages. The study of concepts in the corresponding pictures of the world allows us to analyze the problems associated with the mentality and culture of different peoples. The characteristic images and associative denotative components of linguistic pictures of the world in the Kazakh, Russian and English languages are considered.

Keywords: weather, phraseological unit, concept, mentality, culture.

КОЖАБЕКОВА Ж.К., ТЕМИРБАЕВА Ж.

ҚАДЫР МЫРЗАЛИЕВТІҢ «ДОМБЫРА» ӨЛЕҢІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация: Мақала халық рухын нығайтуға бағытталған көрнекті ақын Қ. Мырзалиев поэзиясының ұлттық-патриоттық негіздерін талдауға арналған.

Негізгі сөздер: ақын, Қадыр Мырзалиев, поэзия, ұлттық рух, дәстүр

Өзектілігі. Қазақстанның халық жазушысы Қадыр Мырза Әлі – ХХ ғасырдағы қазақ поэзиясының жан-жақты өсіп, өркендеуіне, кемелденуіне, болашақ ұрпақтың ұлттық рухын қалыптастыруда зор еңбек сіңірген ақын. Оның өлеңдерінің поэтикалық қуатын күшейтіп тұратын ерекшелігі – ондағы ұлттық сипаты танытатын ұлттық мазмұн мен пішіннің бірлігінде, ұлттық дәстүр мен образды ойлаудың жаңашылдығында. Сол Қадырдың «Домбыра» өлеңіндегі ұлттық танымды біз бүгін өз зерттеу жұмысымыздың өзектілігі етіп алдық.

Зерттеу мақсаты. Қазақ поэзиясының көркемдік дәстүрінен мол сусындаған ақын өлеңдерінде тың

ой, жаңа ізденіс, рухани кеңдік, көркем суреттер мен шынайы образдар көптеп кездеседі. Ақын поэзиясындағы дала, домбыра, бесік, тау, тұлпар, киіз үй сияқты ұғымдар символдық мәнге айналған ұлттық көркем дәстүріміз. Соның ішінде ақынның «Домбыра» деген өлеңі ұлттық аспабымыз арқылы қазақ ұлштының болмысын, танымын, табиғатын паш еткендей. Мақсатымыз анық, Қадыр Мырзалиевтің «Домбыра» өлеңіндегі ұлттық рух, ұлттық мазмұн, ұлттық танымды айқындау.

Материалдары мен әдістері. Зерттеудің негізгі өзегі, мақаланың дереккөзі ретінде Қадыр Мырзалиевтің «Домбыра» өлеңінің мәтіні алынып,

аналитикалық талдау жасалынды.

Нәтижелер мен талқылау. Қадыр ақынның «Домбыра» өлеңінің алғашқы шумағы қанатты сөзге айналып кеткені де белгілі. «Екі ішектің бірін қатты, бірін сәл-пәл кем бұра. Нағыз қазақ – қазақ емес, Нағыз қазақ – Домбыра!»

Домбыра аспабының қаншалықты қадірлі екенін Қадыр Мырза Әлі екі-ақ ауыз сөзбен осылайша түйіндейді. Расында да қазақ поэзиясындағы домбыра бейнесі – ежелгі жыр-дастандардан бүгінгі жас толқынға дейін жырланып келе жатқан мәңгілік тақырып. Қашаған жыраудың «Қолымдағы ағашым – Алып жүрген домбыра. «Домбыра – күнә» деген сөз – Тек бір айтқан дабыра. Пайғамбарым туғанда, Бесік болған бұл ағаш. Ыбырайым Кәғбә салғанда, Мешіт болған бұл ағаш. Ықырам үйдің алдында, Есік болған бұл ағаш» деп төгілте жырлағаны – домбыра. Ілияс Жансүгіровтің «Күй», «Күйші» поэмалары – қазақтың асыл өнері күй мен ұлттық мұрасы домбыраға жырдан қаланған ескерткіш. Одан берідегі Жүмекен: «Үйден алыс шыққанда мен екі аманат қалдырам. Бірі – ұлым, өзінсің, екіншісі – домбырам», – деп, ұлы мен ұлтының мұрасының қаншалықты ардақты, қаншалықты құнды екенін өлеңі арқылы көрсетеді. Домбыра шертілгенде

қазақтың кең-байтақ сахарасы, сұлу табиғаты, самал желі мен үрлеген бораны, көлдегі аққуы көз алдымызға келеді. Бұл – қазақ күйінің ерекшелігі. Орыс зерттеушісі Г.Н. Потаниннің «маған бүкіл қазақ даласы ән салып тұрғандай көрінеді» деген сөзі соның бір дәлелі. Қос дауыс сарынынан бүкіл қазақ жұртының қуанышы мен қайғысы, арман-мүддесі, философиялық сарын, азаматтық үн, жалпы айтқанда, тарихы күй болып төгіледі. Қадыр Мырзалиев өлеңінің: «Бір ішегінде биіктік бар, бір ішегінде тереңдік. Ол мылқауды сөйлетеді, жылатады керенді», – деген жолдары осыны айғақтайды.

Қорытынды. Қадыр Мырзалиев «Домбыра» өлеңі арқылы бүкіл қазақ ұлтының болмысын, танымын шебер көрсете алған. Қазақ баласының аққан жас, төгілген қаны сіңген даланың картасын өлеңімен сызып, мәңгілікке аманаттап кеткен ақынның аруақты жыры қырандай саңқылдып, ғасырдан ғасырға құлаш ұратыны әмбеге аян...

Әдебиеттер тізімі:

1. Әлім А. Талант тағылымы. «Ана тілі» газеті, 10-желтоқсан, 2009.
2. Мырза Әлі Қ. Таңдамалы: Өлеңдер. Алматы: Жазушы, 2005ж..

РЕЗЮМЕ

КОЖАБЕКОВА Ж.К., ТЕМИРБАЕВА ЖУЛДЫЗ
НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ В ПОЭМЕ КАДЫРА
МЫРЗАЛИЕВА «ДОМБРА»

Западно-Казакстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакстан

Статья посвящена анализу национально-патриотических основ поэзии, сосредоточенной на укреплении духа народа, видного поэта К.Мырзалиева

Ключевые слова: поэт, Кадыр Мырзалиев, поэзия, национальная идея, традиция

SUMMARY

KOZHABEKOVA ZH.K., TEMIRBAEVA ZHULDYZ
NATIONAL IDEA IN KADYR MYRZALIEV'S
POEM "DOMBYRA"

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

This article analyzes the national-patriotic bases of unique original poetry of K.Myrzaliyev focused on strengthening the spirit of the people.

Keywords: poet, Kadyr Myrzaliyev, poetry, national spirit, tradition.

МОЛДАШЕВА Л.Ж., САБИТБЕКОВА М.М., ЖАНТЕМИРОВА М., ТЛЕУМАГАМБЕТОВА Ә.

ТОБЫҚ ЖАРМАҒАМБЕТОВ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ТУҒАН ЖЕР, АУЫЛ ТАҚЫРЫБЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазакстан медицина университеті, Актөбе, Қазакстан

Аннотация. Мақала Тобық Жармағамбетовтың шығармашылығындағы Отан тақырыбына арналған. Жазушының шығармашылығында жазушының стилистикалық қабілеттері мен көркемдік әлемі қарастырылып, ел мен өлкенің проблемасы баса айтылған. Оның «Нәзік бұлттар» және «Отамалдар» әңгімелері талданады, олардың тақырыптық және идеялық мазмұны зерттеледі.

Негізгі сөздер: туған жері, елі, әңгімесі, идеясы, тақырыбы, сюжеті

Өзектілігі. Қазақ әдебиетінің біртуар дара тұлғасы, нағыз шынайы талант иесі – Тобық

Жармағамбетов өзінің қысқа ғана ғұмырында артына өшпес із қалдыра білген, барша қазақ сүйсініп

оқитын, оқи отыра оқырманның жазушы рухына ризашылықпен бас иерліктей өшпес мұра қалдырған бірегей тұлға. Шығармаларының оқырмандарға, соның ішінде жас буынға берері мол.

Зерттеу мақсаты. Жазушының өзі өскен ауыл адамдары турасында нәзік сезімталдықпен, әсерлі махаббатпен әңгімеленгенін бірнеше шығармасына талдау жасай отырып, кейіпкерлер бейнесін ашу. Кейіпкерлердің жағымды мінез-құлықтарын замандастарға үлгі ету, жастардың туған жерге, ауылға деген сүйіспеншілігін арттыру.

Материалдар мен әдістері. Жұмысты жүргізу барысында шығармалар кейіпкерлерін салыстыру, жазушының кейіпкерлерді бейнелеу шеберлігіне, ауыл бейнесін, тұрмыс-тіршілігін суреттеуіне талдау.

Нәтижелер мен талқылаулар. Қазақ халқының рухани болмысын еректеп тұратын жан иесіне мейірбандық, рақым, жанашырлық, биік адамшылық гуманизм – автор шығармаларының әңгіменің алтын өзегі. Ең бірінші таң қалдырғаны – жазушының тілі. Қызықтырып, ар жағында не болар екен деген қызығушылықпен оқып шығасың. Әр шығармасынағы ойы көркем, оырманға түсінікті, басқа шығармаларда кездесе бермейтін сөз саптаулары ерекше.

Қазіргі қазақ прозасының майталмандарының бірі, осы киелі Ақтөбе топырағынан түлеген Тобық Жармағамбетов шығармашылығы – қазақ әдебиетіндегі көлемді де көркем құндылық. Әдебиет сыншысы

Сағат Әшімбаев: «Біздің әдебиетімізде елеусіз-ескерусіз жатқан, ләм-мим сөз болмаған роман, повесть, әңгіме, поэма, өлеңдер қаншама?! Күні кеше арамьздан кеткен талантты жазушылар Ақан Нұрманов пен Тобық Жармағамбетовтың қалдырған мұнтаздай таза мұрасы туралы жазылған көлемді, көрнекті мақаланы кім көрді екен?», - деп жазды.

Қорытынды. Автор туған жердің табиғатын, күз көрінісінің сұлулығын кейіпкерлерден бөлек алмай қалам тартады. Абай порталында Айгүл Кемелбаеваның жақсы бір эссе шығармасы бар. Сонда былай дейді: «Отамалының кереметі, жыл мезгілінің құбылмалы кезеңін, табиғат тосын құбылған, қыс пен көктем таласқан алмағайып мезетті тұлғаландыра, нандыра суреттеуінде. Жыл он екі айда тайғақ кешу, бесқонақсыз болмайды. Жазушы қар аралас жаңбыр, көктемнің басқы салқын ауа-райының ең жайсыз жаламыр мезгілін образ арқылы суреттеуі – космогониялық портрет, оның прозалық теңдесі жоқ көркем үлгісі. Тобықтың «Нәзік бұлттар» атты шығармаларында адамзат аңсай беретін мейірім кені жатыр».

Әдебиеттер тізімі:

1. Жармағанбетов Т. Нәзік бұлттар. «Жазушы», 1966ж.
2. Кемелбаева А. Отамалы. «Қазақ әдебиеті». 2014;5.
3. ЕсбалаеваРЖ. «Шалментеніз». Прозадағыпсихологизм. Сілтеме: https://adebiportal.kz/kz/news/view/shal_men_teniz_prozadagi_psihologizm__22195

РЕЗЮМЕ

МОЛДАШЕВА Л.Ж., САБИТБЕКОВА М.М.,
ЖАНТЕМИРОВА М., ТЛЕУМАГАМБЕТОВА А.

ТЕМА РОДИНЫ, ОТЕЧЕСТВА В ТВОРЧЕСТВЕ ТОБЫКА ЖАРМАГАМБЕТОВА

Западно-Казакхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакхстан

Статья посвящена теме Родины в творчестве Тобыка Жармагамбетова. В творчестве писателя рассмотрены стилистические способности и художественный мир писателя, подчеркнута проблема страны и края. Анализируются его рассказы «Нежные облака» и «Отамалы», изучается их тематическое и идейное содержание.

Ключевые слова: родина, идея, тема, сюжет, рассказы

SUMMARY

MOLDASHEVA L.ZH., SABITBEKOVA M.M.,
ZHANTEMIROVA M., TLEUMAGAMBETOVA A.

THE THEME OF THE HOMELAND, THE HOMELAND IN THE WORK OF TOBYKA ZHARMAGAMBETOV

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The article is dedicated to the theme of the Motherland in the works of Tobyka Zharmagambetov. The stylistic abilities and artistic world of the writer are considered in the work of the writer, the problem of the country and the region is emphasized. His stories «Gentle Clouds» and «Otamaly» are analyzed, their thematic and ideological content is studied.

Keywords: Homeland, country, story, idea, theme, plot.

АБДИРГАЗИЕВА А.Б., АМИРЖАНОВ И.Е.

МЕДИЦИНА ЖӘНЕ ПОЭЗИЯ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. Бұл жұмыста поэзиялық терапия библиотерапияның бір бағыты ретінде қарастырылады. Автор поэзияны науқастың ішкі дүниесіне әсер етіп, дертке байланысты психологиялық проблемаларды жоюға қабілетті жанға дәрі деп есептейді.

Негізгі сөздер: поэзия, психика, социология, библиотерапия

Өзектілігі. Адамның психикалық және физикалық жағдайына поэзияның жағымды әсер ету мүмкіндіктерін зерттеуге қызығушылықпен байланысты.

Зерттеу мақсаты. Поэзияның әлеуетін, библиотерапияның бір бөлігі ретінде, теориялық және эксперименталды зерттеу.

Материалдар мен әдістері. Қазақтың көрнекті ақындарының шығармашылығы, сауалнама нәтижелері. Сипаттау, сөздік анықтамаларын талдау, поэзиялық шығармаларды талдау, социологиялық зерттеу.

Нәтижелері мен талқылау. Едицина және поэзия – бір қарағанда бір-біріне қарама-қарсы, мүлдем алыс екі ұғым. Алайда дұрыс таңдалған өлеңдер арқылы науқасқа жақсы әсер етіп, оның сауығуына, аурумен күресуіне, жағымсыз эмоциялармен күресуіне көмектесуге болады. Осы сұраққа әдебиеттен жауап іздесек, библиотерапия, яғни оқу арқылы психотерапия деген тұтас саласы бар екен.

Поэзиядан медицинада пайда бар ма? Қай ақынның шығармашылығын ем ретінде қолданар едіңіз? – деген сұрақтардан тұратын шағын сауалнаманы болашақ дәрігерлерге ұсындық. «Өлеңмен емдеуге болады ма?» деген сұрақ бір қарағанда біртүрлі көрінгенімен, респонденттердің 82% «иә» деп жауап берді. Олардың ойы бойынша, науқастарды емдеу ең алдымен жанның сауығуынан басталуы керек. Сауалнамаға жауап

бергендердің 70%-дан көбі қазақтың ақиық ақыны Мұқағали Мақатаев пен қазақ поэзиясының падишасы Фариза Оңғарсынова шығармашылығын белгіледі. Респонденттердің пайымдауынша, бұл ақындардың өлеңдері, дәрі секілді, тыныштандырады, жұбатады, күлдіреді, жігерлендіреді, жанашырлыққа, мейірімділікке, батылдыққа үйретеді.

Қорытынды. Өкінішке орай, науқастың психологиялық жағдайына әлі де аз көңіл бөлінеді. Дәрігерлер науқасқа психологиялық көмек пен қолдау қажет екенін көп жағдайда ескермей, бар күшін ауруды емдеуге жұмсайды. Әрине, поэзия медицина қол жеткізген жетістіктерді ешқашан алмастыра алмайды. Поэзияның мақсаты мүлдем басқа. Поэзия – жанға ем. Ол біздің ішкі дүниемізге, санамызға әсер етіп, аурумен байланысты психологиялық проблемаларды жоюға қабілетті. Ал, жан сауығып кеткенде, тән де өз қалпына келуі әбден мүмкін.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Лекарство для души»: применение библиотерапии в библиотеке: метод. рекомендации / құраст. Н.В. Аверьянова. Тамбов, 2004;246.
2. Оңғарсынова Ф. Дауа. Алматы: Атамұра, 2002;224б.
3. Мақатаев М. Соғады жүрек. Алматы: Рауан, 1991;2:144.

РЕЗЮМЕ

АБДИРГАЗИЕВА А.Б., АМИРЖАНОВ И.Е.

МЕДИЦИНА И ПОЭЗИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В данной работе рассматривается терапия поэзией, как одно из направлений библиотерапии. Автор считает поэзию лекарством для души, способным влиять на внутренний мир больного и устранить психологические проблемы, связанные с болезнью.

Ключевые слова: поэзия, психика, социология, библиотерапия

SUMMARY

ABDIRGAZIEVA A.B., AMIRZHANOV I.E.

MEDICINE AND POETRY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

This paper considers therapy with poetry as one of the directions of bibliotherapy. The author considers poetry to be a medicine for the soul, capable of influencing the inner world of the patient and eliminating the psychological problems associated with the disease.

Keywords: poetry, psyche, sociology, bibliotherapy.

БАЙТАКОВА М.К., АМАНКЕЛДІ Г. М.

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ COVID-19 НА ЛЕКСИКУ КАЗАХСТАНЦЕВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актюбе, Казахстан

Аннотация. Слова, появившиеся в период пандемии и карантина, это небольшая, но важная часть словаря эпохи коронавируса. Это коснулось и словарного запаса казахстанцев. Коронавирус привел к появлению новых слов в русском, казахском и других языках.

Ключевые слова: пандемия, COVID-19, латинский язык, термины, лексикон

Актуальность. Слова, появившиеся в период пандемии и карантина, составляют количественно небольшую, но значимую часть словаря коронавирусной эпохи. Это оказало влияние и на лексику казахстанцев. Коронавирус привел к появлению новых слов в русском, казахском и других языках. Слова и выражения сферы пандемии рождаются почти на наших глазах и присваиваются языком так быстро, благодаря средствам массовой информации (СМИ). Каждый день появляются новые слова и выражения, в которых проявляется лингвистическая креативность разных сфер коммуникации. «Локдаун» стал словом года. Латинское слово *coronavirus* уже давно стало обычным словом во всех языках мира. Именно от него и возникли многие новые слова.

Цель исследования. Представить функционирующие в средствах массовой информации Казахстана новые русские и казахские слова, связанные с пандемией.

Материалы и методы. В ходе работы были задействованы методы лингвистического анализа, такие как метод пассивного наблюдения, описательный метод. Введение ограничительных мер во время пандемии повлекли за собой преобразование общественной жизни во всех ее проявлениях и дали невероятный импульс языковой продуктивности. Поэтому материалом для исследования стали различные источники Интернета для сбора неологизмов, углубление состава активизируемой лексики, прояснения новых значений слов, тексты, отправляемые в мессенджерах (WhatsApp, Telegram) и посты, различные форумы в социальных сетях. Так как пандемия является самым масштабным происшествием на мировом уровне, СМИ и здравоохранительные органы круглосуточно сообщали всеми доступными путями тревожные новости о количестве заболевших, методах защиты, лечения болезни, о случившихся потерях. Всё это оказало воздействие на язык общения людей.

Результаты и обсуждение. Термин COVID-19 (Coronavirus disease, англ. ‘коронавирусное заболевание’) появился в массовых изданиях с 11 февраля 2020 года после официального присвоения Всемирной организацией здравоохранения этого названия, новой коронавирусной инфекции и по данным ресурса Яндекс. Наряду с нейтральными словами, в 2020 году более

употребительными стали термины, специальная лексика и примеры лексем из профессионального жаргона (вакцинация, изолятор, тепловизор, штамм, санитаризер, сатурация, карантин, пандемия, искусственная вентиляция легких, антитела, вирусная нагрузка, мутация вируса, патогенность, пульсоксиметр, ковид, антитела, коронавирус, зум, фомит, изобар, ИВЛ, ПЦР-тест). Эти модели слов, на основе которых были построены «коронные» неологизмы, и анализ их применимости для создания языковой игры пришли в лексику казахстанцев посредством прямого заимствования, в данном случае из английского языка. Примерами являются: санитаризер ↔ sanitizer, ковид ↔ Covid, ковидиворс ↔ covidivorce, карантим ↔ quarantine, зумбомбинг ↔ zoombombing, локдаун ↔ lockdown, ковидол ↔ covidol

Заключение. Таким образом, лексика пандемии коронавируса является наиболее ярким отражением постоянного процесса порождения новой лексики. Все новости связаны так или иначе с пандемией коронавирусной инфекции COVID-19. В средствах массовой информации широко освещается как текущая ситуация в области здравоохранения, так и предполагаемые последствия пандемии для мировой экономики. Это явление называется «интеллектуализация языка», поскольку термин, будучи интеллектуально нагруженным, внедряется из специальных сфер языка в общее употребление, и тем самым, расширяет кругозор среднестатистическому человеку о медицинских терминах. Именно это стало наиболее захватывающей частью данной работы – рассмотреть, что люди чувствуют во время пандемии и каким образом это высказывают.

Список литературы:

1. Ильясов Р. Коронаик и карантинка. Какие новые слова появились из-за COVID-19? Вопросы Интернет-образования. 07.07.2020. <https://tengrinews.kz> (декабрь, 2020).
2. Хабилова З. Язык отреагировал: Как пандемия пополнила словарный запас казахстанцев. 01.09.2020. newtimes.kz/mneniya/116295-iazyk/ (декабрь, 2020).
3. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/18218.pdf>
4. <https://blogs.worldbank.org/ru/europeandcentralasia/post-covid-education-kazakhstan-heavy-losses-and-deepening-inequality>.

ТҮЙІН

БАЙТАКОВА М.К., АМАНКЕЛДІ Г.М.

COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫНЫҢ
ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ ЛЕКСИКАСЫНА
ӘСЕРІМарат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Пандемия мен карантин кезеңінде пайда болған сөздер коронавирустық дәуір сөздігінің сандық жағынан аз, бірақ маңызды бөлігін құрайды. Бұл қазақстандықтардың лексикасына да әсер етті. Коронавирус орыс, қазақ және басқа тілдерде жаңа сөздердің пайда болуына әкелді.

Негізгі сөздер: пандемия, COVID-19, латын тілі, терминдер, лексикон

SUMMARY

BAITAKOVA M.K., AMANKELDY G.M.

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE
VOCABULARY OF KAZAKHSTANISWest Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Words that appear during the pandemic and quarantine period make up a small but significant part of the vocabulary of the coronavirus era. This also affected the vocabulary of Kazakhstanis. Coronavirus has led to the emergence of new words in Russian, Kazakh and other languages.

Keywords: pandemic, COVID-19, Latin language, terms, lexicon.

САПАХОВА Ж.А., БИСЕМБАЕВА А.С., ОМАРОВА К.Н.

РОЛЬ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. В данной статье рассматривается роль латинского языка в высшем медицинском образовании, приводятся причины важности латинского языка для профессиональной и общей культуры врача.

Ключевые слова: латинский язык, медицина, языки, лингвистика, термины

Актуальность. Язык является способом интеграции специалиста в его профессиональную деятельность.

Цель исследования. Показать роль латинского языка как важного фактора развития профессиональной культуры речи будущего врача.

Материалы и методы. Анализ литературы по теме исследования, сравнение и систематизация теоретических данных. В качестве основного метода исследования было выбрано анкетирование.

Результаты и обсуждение. Научная терминология в медицине должна быть понятной врачам всего мира и латинский язык является объединяющим звеном. В медицинском вузе с первого курса начинается изучение анатомии, которое немыслимо без знания терминов на латыни.

Мы решили исследовать данную тему, потому что сталкиваемся с некоторыми трудностями во время изучения анатомии и считаем, что эта тема важна и актуальна. Обучение латыни в медицинских вузах Казахстана было исключено из государственного стандарта образования (ГОСО), а без знания латинского языка понять иноязычные, профессионально-ориентированные тексты, наполненные греко-латинской терминологией очень сложно.

Для выяснения роли латинского языка проводился опрос среди студентов первых курсов. С помощью опроса мы смогли узнать независимое мнение студентов об их понимании роли латыни и сложности, возникающие при изучении важных предметов, без систематического знания латинского языка. Также в своей работе мы привели примеры наиболее популярных и кратких высказываний и выражений, используемых в медицине. Крылатые выражения на латинском языке характеризуются глубоким смыслом. Они посвящены жизненной мудрости и имеют очень важное воспитательное и познавательное значение. Взяв за основание наш собственный опыт изучения анатомии без предварительного ознакомления с латынью, мы пришли к конечному результату, который был для нас и предсказуемым, и неутешительным.

Заключение. 1. Отказ от латинского языка привел к снижению уровня понимания медицинской терминологии. 2. Сократилась возможная база понятной литературы, необходимой для обучения в медицинском вузе. 3. Необходимо вернуть латинский язык, как обязательную дисциплину в стандарте образования медицинских учебных заведений РК.

Список литературы:

1. Кочкарева АГ, Рыжкина ЗА. Крылатая латынь:

сборник афоризмов. М.: Т-во научных изданий КМК, 2007;36–44

2. Татаренко ТД, Токпанова АА. Необходимость преподавания латинского языка в высшей медицинской

школе. Вестник Казахского Национального медицинского университета. 2014;4:316–317.

ТҮЙІН

САПАХОВА Ж.А., БИСЕМБАЕВА А.С.,
ОМАРОВА Қ.Н.

ЛАТЫН ТІЛІНІҢ МЕДИЦИНАДАҒЫ РӨЛІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл мақалада жоғары медициналық білім беру жүйесіндегі латын тілінің рөлі талқыланады. Дәрігердің кәсіби және жалпы мәдениеті үшін латын тілінің маңыздылығының себептері келтірілген.

Негізгі сөздер: латын тілі, медицина, тілдер, лингвистика, терминдер

SUMMARY

SAPAKHOVA ZH.A., BISEMBAEVA A. S.,
OMAROVA K. N.

THE ROLE OF THE LATIN LANGUAGE IN MEDICINE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

This article discusses the role of the Latin language in the system of higher medical education. The reasons for the importance of the Latin language for the professional and general culture of a doctor are listed.

Keywords: Latin language, medicine, languages, linguistics, terms.

НУРГАЛИЕВА Г.А., СУНДЕТБАЕВА Н.А.

АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК В РАЗВИТИИ МЕДИЦИНСКОГО ПРОФЕССИОНАЛИЗМА

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. В статье говорится о важности преподавания английского языка для развития профессиональной компетентности студентов. Идет дискуссия о роли английского языка в научном и медицинском сообществе. В статье обсуждаются преимущества трехязычия и трудности перевода иностранных научных публикаций.

Ключевые слова: английский язык, профессиональная компетентность, медицинское общество, трехязычие, научные публикации

Актуальность. Важности профессиональной компетентности специалиста в последнее время отводится особое внимание. В 21-м веке профессионализм предусматривает еще и отсутствие межъязыкового барьера, позволяющего специалисту более расширенно изучать свое дело. Английский язык является ведущим языком в научно-медицинском сообществе, поэтому важно своевременное изучение данного языка в медицинском направлении. Анализ важности и практичности английского языка в научной сфере - ключевой мотиватор для изучения и овладения этим языком. Актуальность обсуждаемой темы в век информационных технологий и поликультуры не подлежит сомнению.

Цель исследования. Рассмотреть роль английского языка в развитии медицинского профессионализма и изучить практическую важность владения английским языком в международном пространстве.

Материалы и методы: дедуктивные методы, методы идеализации, анализ тенденции применения английского языка в медицинском сообществе.

Результаты и обсуждение. По результатам исследований, передовое место в развитии медицины занимают США и Европа, что и обуславливает издание основной массы научной литературы на актуальные темы современности на английском языке. При анализе было выявлено, что в казахстанской реальности большая часть научных зарубежных трудов нуждается в своевременном переводе, который занимает довольно много времени и затратен по цене. Поэтому поиск качественной литературы с переводом затруднителен, как и издание журналов, газет, книг идет в малых экземплярах.

Заключение. В заключении можно сделать вывод, что в нашем мире новых тенденций специалист-медик обязан владеть высоким уровнем профессионального английского языка, чтобы сотрудничать и делиться опытом с зарубежными коллегами, передавать и синтезировать знания, развиваться в ногу со временем и познавать совершенно новое. Таким образом, повышается профессионализм медицинского работника, что ведет к сохранению благосостояния и здоровья

человечества.

Английский язык в медицине открывает множество возможностей, которые могут стать реальными для каждого.

Список литературы:

1. Дубенкова ЛВ. Английский для медицинских целей. Региональный вестник. 2020;10(49):64–65.

2. Райдинг Э. Эхокардиография. Практическое руководство. 5-е изд. МЕДпресс-информ, 2021.
3. Белова ЮК, Медведева МА, Пешиков ОВ. Английский язык как инструмент профессионального совершенствования студента-медика. Вестник совета молодых учёных и специалистов челябинской области. 2018;4(23):13–16.

ТҮЙІН

НУРГАЛИЕВА Г.А., СУНДЕТБАЕВА Н.А.

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУ БОЛАШАҚ МЕДИЦИНА ҚЫЗМЕТКЕРІН САПАЛЫ ДАЯРЛАУДЫҢ АЛҒЫШАРТЫ РЕТІНДЕ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Мақалада кәсіби құзыреттілік үшін ағылшын тілін оқытудың маңыздылығы туралы айтылады. Ағылшын тілі ғылыми-медициналық қоғамдастықта қандай рөл атқаратыны туралы талқылау жүргізілуде. Үш тілді меңгерудің пайдасы және шетелдік ғылыми басылымдарды аударудың қиындықтары туралы сөз қозғалады.

Негізгі сөздер: ағылшын тілі, кәсіби құзыреттілік, медициналық қоғам, үштілділік, ғылыми басылымдар

SUMMARY

NURGALIEVA G.A., SUNDETBAYEVA N.A.

TEACHING ENGLISH AS A PREREQUISITE FOR HIGH-QUALITY TRAINING OF PRE-SERVICE MEDICAL STAFF

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The article talks about the importance of teaching English for the development of professional competence of students. There is a discussion about the role of the English language in the scientific and medical community. The benefits of trilingualism and the difficulties of translating foreign scientific publications are discussed in paper.

Keywords: English language, professional competence, medical society, trilingualism, scientific publications.

ЗАВАДСКАЯ А.Б., ПАВАР СИДДХИ СУНИЛ

ОСОБЕННОСТИ ПРОИСХОЖДЕНИЯ ХИРУРГИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Оренбургский государственный медицинский университет, Оренбург, Россия

Аннотация. Хирургическая терминология - это микротерминосистема, которая является частью макротерминосистемы медицинской терминологии. Поэтому в нем отражены основные черты, присущие общемедицинским терминам. По происхождению хирургические термины делятся на национальные и заимствованные. Среди национальных терминов есть большое количество метафорических фраз.

Ключевые слова: хирургическая терминология, микротерминосистема, медицинская терминология, общемедицинские термины, национальные термины, заимствованные термины

Актуальность. Хирургическая терминология является компонентом медицинской терминологии. Поэтому она отражает основные черты макротерминосистемы медицинской терминологии. Однако с лексической точки зрения хирургическая терминология имеет свою специфику.

Цель исследования. Охарактеризовать хирургическую терминологию с точки зрения происхождения.

Материалы и методы. Материалом исследования послужили хирургические термины, которые были отобраны методом сплошной выборки. Методами исследования выступили этимологический анализ, описательный метод и метод классификации.

Результаты и обсуждение. С точки зрения происхождения хирургические термины делятся на заимствованные и так называемые национальные термины.

Среди заимствований в лексике медицинской сферы выделяется несколько групп:

1) греко-латинские заимствования, которые приспособились к звуковой и морфологической системе русского языка. М.Н. Чернявский называет их «заимствованные классицизмы»: аппендицит, гангрена, наркоз, ваготомия, илеус, вакцина, гингивит, инфекция и др.;

2) заимствования из западноевропейских языков. В их число входят заимствования английского

(блокада, допинг, шунт, шок шевирование и др.), французского (буж, бандаж, дренаж, мигрень и др.), немецкого (бюгель, фельдшер, шпатель, шприц и др.) языков;

3) *termini technici* – это заимствования из латинского языка, которые не подверглись влиянию русской языковой системы. Данные заимствования оформлены графически и грамматически по правилам латинского языка: *ex tempore, cholecystitis, in vivo*.

Национальные термины представлены русскими словами. Среди них термины: рана, рубец, перелом, свищ, грыжа, шов, ущемление. Также сюда относятся и составные термины: рубленая рана, вскрытие лоханки почки и т.д. Также среди хирургических терминов мы обнаружили такие слова, которые образованы способом основосложения, каждый компонент при этом является русским термином: переломовывих, гипсорасширитель. Большая часть национальных терминов представлена метафорическими словосочетаниями. Обычно метафорические термины возникают на основе сходства данного понятия с каким-либо

общебытовым явлением или предметом. Например: обезьянья лапа, конская стопа (сходство органа человека с органом животного); гильотинная ампутация (сходство по функции); шум треснувшего горшка (метафора-овеществление).

Заключение. Хирургические термины по происхождению делятся на два класса: заимствованные и национальные термины. В отличие от других медицинских наук терминология хирургии представлена большим количеством русских терминов, среди которых удельный вес приходится на метафорические словосочетания.

Список литературы:

1. Макаров ИВ, Бекишева ЕВ, Рылкина ОМ. Хирургическая терминология греколатинского происхождения: учебное пособие. Самара; СамГМУ, 2015;104с.
2. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии: Учебник. М.: ЗАО «ШИКО», 2007;448с.

ТҮЙІН

ЗАВАДСКАЯ А.Б., ПАВАР СИДДИ СУНИЛ ХИРУРГИЯЛЫҚ ТЕРМИНОЛОГИЯНЫҢ ШЫҒУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Орынбор мемлекеттік медицина университеті,
Орынбор, Ресей

Хирургиялық терминология – бұл медициналық терминологияның макротерминологиялық жүйесіне кіретін микротерминологиялық жүйе. Сондықтан ол жалпы медициналық терминдерге тән негізгі белгілерді көрсетеді. Шығу тегі бойынша хирургиялық терминдер ұлттық және қарыздық болып бөлінеді. Ұлттық терминдердің ішінде метафоралық тіркестер өте көп.

Негізгі сөздер: хирургиялық терминология, микротерминология, медициналық терминология, жалпы медициналық терминдер, ұлттық терминдер, қарыз

SUMMARY

ZAVADSKAYA A.B., PAWAR SIDDHI SUNIL FEATURES OF THE ORIGIN OF SURGICAL TERMINOLOGY

Orenburg State Medical University, Orenburg, Russia

Surgical terminology is a microterminology system, which is part of the macroterminology system of medical terminology. Therefore, it reflects the main features inherent in general medical terms. In terms of origin, surgical terms are divided into national and borrowed. Among the national terms, there are a large number of metaphorical phrases.

Keywords: *Surgical terminology, microterminology, medical terminology, general medical terms, national terms, borrowed terms.*

МУКЫШОВА Г.Д., САГИНГАЛИЕВ Н.М.

ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОЙ РЕЧЕВОЙ СРЕДЫ У СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Аннотация. В статье рассматривается влияние средств массовой информации на речевую культуру учащихся. Обладая высоким престижем и самыми современными средствами распространения, язык СМИ играет роль своеобразной модели национального языка в «информационном обществе», он активно влияет на литературную норму, языковые вкусы и предпочтения. В данной статье представлен анализ исследований по этому вопросу с помощью онлайн-опроса среди студентов.

Ключевые слова: средства массовой информации, речевая культура, литературная норма, языковые вкусы, онлайн-опрос

Актуальность. Каждый человек ежедневно испытывает сильное воздействие телевизионной речи, звучащей в радиоэфире или представленной на страницах газет и журналов. Именно СМИ, IT-технологии для многих носителей языка служат основным источником представлений о языковой норме. Современная молодёжь погружена в мир массовых коммуникаций, поглощая в себя всё, что читает и видит, но при этом мало кто задумывается о том, как это отражается на речевой культуре [1; 2]. Этим объясняется актуальность данной темы.

Цель исследования. Выявить взаимосвязь между средствами массовой информации, IT-технологий, онлайн-обучения и формирование современной речевой среды у студентов Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова.

Материалы и методы. В качестве основных методов исследования применялись социологический метод (анкетирование), метод сравнительно-сопоставительного анализа. Для определения формирования речевой среды нами была разработана анкета, состоящая из 10 вопросов. Онлайн-анкетирование проведено среди студентов 1-го курса факультета «Общая медицина» ЗКМУ имени Марата Оспанова.

Результаты и обсуждение. В исследовании было включено 76 студентов 1-го курса и 147 студентов 2-го курса факультета «Общая медицина» ЗКМУ имени

Марата Оспанова. Анкетирование показало, что 29 % респондентов отводят СМИ положительное влияние на формирование речевой среды, 45 % респондентов усматривают негативное влияние СМИ на их языковое восприятие. У 26 % респондентов выявилось нейтральное влияние, т.е. одинаковый процент положительного и отрицательного воздействия на речевую культуру.

Заключение. Таким образом, по результатам исследования, мы выявили, что в современном обществе в формировании речевой среды СМИ приносят как пользу, так и вред. Имеют место многие негативные явления, связанные с нарушениями норм письменной и устной речи. Уровень грамотности студентов, их культура речи падает и способствуют этому фактору средства массовой информации, в «паутине» которых оказывается языковая личность. Средства массовой информации в значительной степени определяют нормы языка и общения, и тем более велика их ответственность за то, чтобы эти нормы отвечали лучшим культурным традициям.

Список литературы:

1. Колмакова ВВ, Федоненко К, Савельев Т. Влияние СМИ на речевую культуру. Молодой ученый. 2016;7-4:14–17.
2. Алдашева ГБ. Об особенностях языка средств массовой информации. Вестник Актюбинского университета им. С. Байшева. 2013;3(41):51–55.

ТҮЙІН

МУКЫШОВА Г.Д., САГИНГАЛИЕВ Н.М.

МЕДИЦИНА СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗАМАНАУИ СӨЙЛЕУ ОРТАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актөбе, Қазақстан

Мақалада БАҚ-тың студенттердің сөйлеу мәдениетіне әсері туралы сұрақтар қарастырылады. Жоғары беделге және заманауи тарату құралдарына ие бұқаралық ақпарат құралдарының тілі «ақпараттық

SUMMARY

MUKYSHOVA G.D., SAGINGALIEV N.M.

FORMATION OF THE MODERN SPEECH ENVIRONMENT OF MEDICAL STUDENTS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The article deals with the influence of mass media on the speech culture of students. With its high prestige and the most modern means of dissemination, media language plays the role of a peculiar model of national language in

қоғамда» ұлттық тілдің өзіндік моделінің рөлін орындайды, ол әдеби нормаға, тілдік талғамға және қалауларға белсенді әсер етеді. Жұмыста студенттік ортада онлайн-сауалнама әдісімен осы мәселені зерттеуге талдау ұсынылған.

Негізгі сөздер: бұқаралық ақпарат құралдары, сөйлеу мәдениеті, әдеби норма, тіл талғамы, онлайн сауалнама

the «information society», it actively influences the literary norm, linguistic tastes and preferences. This paper presents an analysis of the research on this issue by means of an online survey among students.

Keywords: Mass media, speech culture, literary norm, language tastes, online survey.

АБДУЛЛИНА Л.Н., САЛИМЖАНОВА ЗИНЕП

ИНОСТРАННЫЕ СЛОВА В МОЛОДЕЖНОМ ЖАРГОНЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Аннотация. Проблема употребления иноязычных слов стара как мир. Мы переживаем такое время, когда слова из английского языка буквально наводнили нашу речь и речь печати, радио и телевидения. Поэтому основные причины – это: исторические контакты народов, необходимость номинации новых предметов и понятий, новаторство нации в какой-либо отдельной сфере деятельности, языковая мода, экономия языковых средств.

Ключевые слова: иноязычные слова, английский язык, наводнение, речь, причины, исторические контакты народов

Актуальность. Когда мы говорим о современном состоянии нашей речи, то не имеем права пройти мимо проблемы употребления иноязычной лексики, прежде всего, английской. Проблема употребления иноязычных слов стара как мир. Человек – существо любопытное. Народы, населяющие разные страны, не могут жить обособленно и контакты между ними приводят к тому, что слова из одного языка проникают в другой. Мы переживаем такое время, когда слова из английского языка буквально наводнили нашу речь и речь печати, радио и телевидения. Поэтому основные причины – это: исторические контакты народов, необходимость номинации новых предметов и понятий, новаторство нации в какой-либо отдельной сфере деятельности, языковая мода, экономия языковых средств.

Цель исследования. Исследовать иностранные слова в молодежном жаргоне.

Материалы и методы. Проводя исследовательскую работу, я заинтересовалась: имеются ли различия в употреблении жаргонов людей разных возрастов? И я решила провести социологический опрос.

Результаты и обсуждение. 50-60 лет: люди этого возраста используют в основном укоренившиеся в нашем языке, «обрусевшие» жаргоны. Например, «сейф», «чемпион». Интересной особенностью речи этого поколения, в смысле употребления жаргонов, является изменение слов на свой, русский лад («прихватизация», «океюшки»)

40-30 лет: для людей этой возрастной группы употребление жаргонов зачастую связано с профессиональной деятельностью. Например: мониторинг, менеджер, офис, компьютер, портфолио, имидж,

креативный, бизнесмен, тренинг. Все эти слова обозначают те предметы, с которыми человек в процессе работы сталкивается. Кроме того, возможность легко оперировать иностранными словами повышает престиж человека, делает его более прогрессивным в глазах других людей.

30-20 лет: «окей, бай». Жаргоны такого рода попали в наш язык в связи с тем, что сейчас наблюдается очень тесное взаимодействие Казахстан и США. Люди этого возраста наиболее восприимчивы к техническим новинкам, поэтому часто жаргоны встречаются в их речи при употреблении компьютерного сленга. Например: флешка, модем, комп, диск и т.д.

10-20 лет: дети этого возраста употребляют в основном жаргоны, перенятые из различных телевизионных передач, компьютерных игр, социальных сетей и т.п. («Контра» – сокращенное от названия игры «Контрал страйк»).

Заключение. Каждому поколению свойственен свой «арсенал» употребляемых жаргонов. И он зависит от образа жизни человека и от процессов, происходящих в обществе.

Наиболее широко заимствования представлены в речи молодежи.

Список литературы:

1. Юганов И, Юганова Ф. Русский жаргон 60-90-х годов. Опыт словаря / Под ред. АН Баранова. М. 1994.
2. Ермакова ОП, Земская ЕА, Розина РИ. Слова, с которыми мы все встречались. 1999.
3. Крысин ЛП. О лексике русского языка наших дней. Русский язык в школе и дома. 2002;1:3.

ТҮЙІН

SUMMARY

АБДУЛЛИНА Л.Н., САЛИМЖАНОВА ЗИНЕП
ЖАСТАР ЖАРГОНЫНДАҒЫ ШЕТЕЛ СӨЗДЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Шет тіліндегі сөздерді қолдану мәселесі әлем сияқты ескі. Біз ағылшын тіліндегі сөздер біздің сөзіміз бен баспасөз, радио және теледидар сөздерімізді толығымен толтыратын уақытты бастан өткерудеміз. Сондықтан негізгі себептер: халықтардың тарихи байланыстары, жаңа пәндер мен тұжырымдамаларды номинациялау қажеттілігі, ұлттың белгілі бір қызмет саласындағы жаңашылдығы, тілдік сән, тілдік құралдарды үнемдеу

Негізгі сөздер: шетел сөздері, ағылшын тілі, су тасқыны, сөйлеу, себептері, халықтардың тарихи байланыстары

ABDULLINA L.N., SALIMZHANOVA ZEYNEP
FOREIGN WORDS IN YOUTH JARGON

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The problem of using foreign words is as old as the world. We are going through a time when words from the English language literally flooded our speech and the speech of the press, radio and television. Therefore, the main reasons are: historical contacts of peoples, the need to nominate new subjects and concepts, the innovation of the nation in any particular field of activity, language fashion, the economy of language resources

Keywords: foreign words, English, flood, speech, causes, historical contacts of peoples.

ИСКИНДИРОВА С.К., СЕЙПЕНОВА А.Т.

ЗНАЧИМОСТЬ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НЕОЛОГИЗМОВ В ПЕРИОД COVID-19

Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова, г.Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. В статье рассматриваются современные исследования, которые были проведены во время коронавируса. Во время глобальной пандемии, с появлением новых терминов, возникло много путаницы из-за проблем с общением у людей. В статье приводятся глоссарии и руководства из различных источников, связанные с пандемией.

Ключевые слова: COVID-19, новые термины, глоссарии, языковая сфера, путаницы

Актуальность. Коронавирус потряс весь мир не только потому, что является вирусом, а тем, что привнес изменения в этот мир, особенно в языковой сфере. За все время в разных языках появились новые слова, именуемые неологизмами. Эти самые неологизмы озадачили простой народ своей уникальностью и новизной и начали появляться путаницы. В основном медицинские сотрудники столкнулись с языковым барьером, не сумев объяснить новые слова или же жаргоны в процессе лечения. Однако с содействием лингвистов ситуация в мире начало улучшаться.

Цель исследования. Изучение значимости вклада лингвистов при предоставлении языковых услуг во время пандемии COVID-19.

Материалы и методы. Для изучения данной проблемы были задействованы глоссарии, справочники, статьи, исследования во всем мире с начала пандемии.

Результаты и обсуждение. В период пандемии во время спасательной миссии в Китае появилась языковой барьер между медперсоналом и пациентами. Лингвистами была проведена помощь для облегчения работы медицинских сотрудников при

языковом барьере во время оказания медицинских услуг. Группой лингвистов, оказывающей языковые услуги по профилактике и борьбе с эпидемиями, были разработаны пособия «Справочник по хубэйским диалектам для бригад медицинской помощи», «Простой китайский для профилактики эпидемий и борьбы с ними», «Руководство по профилактике и борьбе с эпидемией COVID-19 на иностранных языках». Это один из самых сильных примеров предоставления языковых услуг в экстренных ситуациях.

Лингвист и языковой консультант в Центре современного языка в King's в Лондоне, Великобритания, Тони Торн вложил много усилий для того, чтобы люди не погрязли в путанице и неразберихе. Он назвал #coronaspeak языком пандемии и в своем аккаунте Твиттер @tonythorne007 собирает неологизмы под этим хештегом, появившиеся во время коронавируса. Весь список можно увидеть в его блоге на сайте «language and innovation». Глоссарий состоит из прозвищ, жаргонов, сленгов, аббревиатур, каламбур, крылатых фраз, и клише. Например: «Covidiot – ковидиот», «WFH, wfh – работа из дома», «Lady Rona – Леди Рона».

Существовавшие жаргоны в русском языке также придалась огласке, но абсолютно в другом смысле, например «самоизоляция». «Оно было и до коронавируса, но употреблялось не по отношению к человеку. Самоизоляция употреблялось по отношению к государству, например, Япония установила для себя режим самоизоляции», - делится Ирина Вепрева, профессор кафедры русского языка, общего языкознания и речевой коммуникации Уральского федерального университета.

Новым изменением является культура дистанционного общения, благодаря которому в речевом общении появились такие слова, как «дистанционка», «зуминг» и «социальная дистанция».

Заклучение. Таким образом, вклад ученых-лингвистов помог во многих сферах нашей жизни во время борьбы с COVID-19. Этот показательный момент еще раз доказывает необходимость лингвистов не только при пандемии, но и в других чрезвычайных ситуациях.

Список литературы:

1. Tony Thorne. #CORONASPEAK – the language of Covid-19 goes viral – 2 <https://language-and-innovation.com/2020/04/15/coronaspeak-part-2-the-language-of-covid-19-goes-viral/>
2. Курбатова З. Вирусный сленг: что останется в русском языке после короны. <https://www.vesti.ru/article/2486808>

ТҮЙІН

ИСКИНДИРОВА С.К., СЕЙПЕНОВА А.Т.

COVID-19 КЕЗІНДЕГІ НЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті,
Ақтөбе, Қазақстан

Мақала коронавирус кезіндегі заманауи лингвистикалық зерттеулерді қарастыруға арналған. Жаһандық пандемия кезінде жаңа терминдердің пайда болуымен адамдар үшін коммуникация мәселелеріне байланысты көптеген шатасулар болды. Мақалада пандемияға қатысты әртүрлі көздерден глоссарийлер мен нұсқаулықтар берілген.

Негізгі сөздер: COVID-19, жаңа терминдер, глоссарии, тіл саласы, шатасу

SUMMARY

ESKEMDEROVA S.K., SEIMENOVA A.T.

RELEVANCE OF LINGUISTIC RESEARCHES ON NEOLOGISMS DURING COVID-19

Zhubanov University, Aktobe, Kazakhstan

The article deals with the modern researches which have been made during coronavirus. During the global pandemic, with the emergence of new terms, there was a lot of confusion due to communication problems for people. The article provides glossaries and manuals from various sources related to the pandemic.

Keywords: COVID-19, new terms, glossaries, language sphere, confusion.

ПРИМЕНЕНИЕ КОМБИНИРОВАННОЙ ТЕРАПИИ ДЛЯ КОРРЕКЦИИ МЕТАЛЛОПРОТЕИНАЗ ПРИ ОСТРОМ БАКТЕРИАЛЬНОМ ПРОСТАТИТЕ

Саратовский государственный медицинский университет имени В.И. Разумовского, Саратов, Россия

На основании проведенного исследования установлено, что применение фотодинамической терапии и лазерного излучения в комплексном лечении АД приводит к быстрому восстановлению показателей ММП в сыворотке крови и, как следствие, быстрому прекращению симптомов воспаления, а применение этого метода способствует большему выздоровлению, хорошо переносится, имеет меньше побочных эффектов, что может служить рекомендацией к широкому использованию этого метода при лечении острого бактериального простатита.

Ключевые слова: острый бактериальный простатит (ОБП), матричные металлопротеиназы (ММП), фотодинамическая терапия (ФДТ), лечение, заболевание мужчин.

Актуальность. Острый бактериальный простатит (ОБП) относится к наиболее часто встречаемым урологическим заболеваниям у мужчин. Известно, что некоторые матричные металлопротеиназы (ММП) могут быть рассмотрены в качестве маркера воспалительной реакции. В настоящее время доказана эффективность применения фотодинамической терапии (ФДТ) и лазерного излучения.

Цель исследования. Изучить влияние комбинированной терапии, включающей в себя магнитолазерное воздействие и применение фотодинамической терапии на состояние матричных ММП при остром бактериальном простатите.

Материалы и методы. В исследование включено 30 пациентов, которым был установлен диагноз «острый бактериальный простатит». В исследование включались пациенты, давшие свое согласие на участие, не имеющие сопутствующей патологии, что было подтверждено документально, возраст которых составлял от 18 до 40 лет. Исключались пациенты старше 40 лет, имеющие хронические заболевания, пациенты с установленным диагнозом «хронический простатит». Лечение пациентов с острым бактериальным простатитом осуществлялось в амбулаторных условиях. Все пациенты были разделены на две группы по 15 человек. В первую (группа 1) вошли пациенты с ОБП, которые получали лечение антибактериальными препаратами в комбинации с фотодинамической терапией и магнитолазерным воздействием. Во вторую (группа 2) - 15 пациентов, которые получали антибактериальную терапию и магнитолазерное воздействие без ФДТ. В качестве фотосенсибилизатора для лечения ОБП применялся препарат фотодитазин, доза данного препарата составляла 0,8 мг/кг в 100 мл. На следующем этапе осуществлялось воздействие на предстательную

железу вибромагнитнолазерной терапией. В процессе исследования осуществлялось определение уровня ингибитора металлопротеиназы-1 (ТИМР-1), матричных металлопротеиназ-1, -2, -3, -7, -8, -9 (ММПs-1, -2, -3, -7, -8, -9) в кровяной сыворотке.

Результаты и обсуждение. На основании проведенного исследования установлено, что применение ФДТ и лазерного облучения крови в комплексном лечении ОБП приводит к скорейшему восстановлению показателей металлопротеиназ сыворотки крови, и как следствие, скорейшему купированию признаков воспаления, при этом применение данного метода способствует большему количеству выздоровлений, хорошо переносится, обладает малым количеством побочных эффектов, что может служить рекомендациями для более широкого применения данной методики при лечении ОБП.

Список литературы:

1. Казеко ЛА, Бенеш ЮД. Матричные металлопротеиназы как потенциальный диагностический маркер воспалительных и неопластических процессов в полости рта. Современная стоматология. 2019;19(2):58–62.
2. Масляков ВВ, Павлова ОН, Ким ЛМ. Применение комплекса фотодинамической терапии, внутреннего лазерного облучения и локального лазерного облучения с целью коррекции показателей гемостаза в начальной стадии плоскоклеточного рака кожи с оценкой его эффективности. Лазерная медицина. 2020;24(4):9–17.
3. Масляков ВВ, Гребнев ДЮ, Ким ЛМ. Патофизиологическое обоснование применения фотодинамической терапии в начальной стадии плоскоклеточного рака кожи. Вопросы онкологии. 2021;67(1):77–84

ТҮЙІН

МАСЛЯКОВ В.В., СУЛТОНОВ Ф.П.,
БУРЕКЕШЕВ А.Е.

**ЖЕДЕЛ БАКТЕРИАЛДЫ ПРОСТАТИТ КЕЗІНДЕ
МЕТАЛЛОПРОТЕИНАЗДЫ ТҮЗЕТУ ҮШІН
АРАЛАС ТЕРАПИЯНЫ ҚОЛДАНУ**

В. И. Разумовский атындағы Саратов мемлекеттік
медицина университеті, Саратов, Ресей

Зерттеу негізінде ЖБП кешенді емдеуде фотодинамикалық терапия мен лазерлік сәулеленуді қолдану қан сарысуындағы металлопротеиназ көрсеткіштерін тез қалпына келтіруге және нәтижесінде қабыну белгілерін тез тоқтатуға әкелетіні анықталды, ал бұл әдісті қолдану көп қалпына келтіруге ықпал етеді, жақсы төзімді, жанама әсерлері аз, бұл жедел бактериялық простатитті емдеуде осы әдісті кеңінен қолдануға арналған ұсыныстар бола алады.

Негізгі сөздер: жедел бактериялық простатит (ОБП), матрикті металлопротеиназдар (ММП), фотодинамикалық терапия (ФДТ), емдеу, ерлер ауруы

SUMMARY

MASLYAKOV V.V., SULTONOV F.P.,
BUREKESHEV A.E.

**THE USE OF COMBINATION THERAPY FOR THE
CORRECTION OF METALLOPROTEINASES IN
ACUTE BACTERIAL PROSTATITIS**

Saratov State Medical University named after V.I.
Razumovsky, Saratov, Russia

Based on the study, it was found that the use of photodynamic therapy and laser radiation in the complex treatment of ABP leads to a rapid restoration of MMPs indicators in the blood serum and, as a result, rapid cessation of inflammatory symptoms, and the use of this method contributes to more recovery, is well tolerated, has fewer side effects, which can serve as recommendations for the widespread use of this method in the treatment of acute bacterial prostatitis.

Keywords: acute bacterial prostatitis (ABP), matrix metalloproteinases (MMPs), photodynamic therapy (PDT), treatment, male disease

ДЖАКАНОВ М.К., ТАЙШИБАЕВ К.Р., БЕКЕТОВ Ш.А.

**ПРОФИЛАКТИКА РАНЕВЫХ ОСЛОЖНЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С КИШЕЧНЫМИ
СТОМАМИ И СВИЩАМИ**

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтобе, Казахстан

Применение антисептического мембранообразующего раствора значительно снизило частоту раневых осложнений и улучшило результаты лечения пациентов с кишечными стомами и свищами.

Ключевые слова: кишечный стом, кишечный свищ, антисептический пленкообразующий раствор, мацерация, калоприемник.

Цель исследования. Усовершенствование методов профилактики раневых осложнений у пациентов с кишечными стомами и свищами в общехирургическом отделении.

Материал и методы исследования. Исследовано 25 больных с тонко- и толстокишечными стомами и свищами. Основную группу составили 10 пациентов, которым в послеоперационном периоде после наложения кишечных стом и возникновения свищей были местно применены антисептический пленкообразующий раствор для профилактики раневых осложнений парастомической области. Контрольная группа была составлена ретроспективно и включала 15 пациентов с применением традиционных антисептических средств.

Методы исследования основывались на клиническом наблюдении с анализом, сравнением и обобщением со статистической обработкой данных в «Excel». Изучен характер раневых осложнений, дана сравнительная оценка эффективности применяемым и усовершенствованным методам профилактики этих

осложнений у пациентов с кишечными стомами и свищами.

Результаты и обсуждение. Антисептический пленкообразующий раствор имел преимущества перед традиционными антисептиками. Мацерация у пациентов контрольной группы наблюдалась в 2,3 раза, дерматита в 2 раза, развитие парастомического гнойного процесса в 2,7 раза больше, чем в основной группе. В основной группе мацерация и дерматит уже не наблюдались к 10-м суткам исследования, в отличие от контрольной группы. У пациентов основной группы патогенная микрофлора парастомической области и области свищей наблюдалась к 10-м суткам исследования в 3,3 раза меньшего числа пациентов, чем в контрольной группе. Уровень pH в основной группе нормализовался к 7-м суткам в отличие от контрольной группы. Наиболее эффективным типом калоприемника явился одноразовый двухкомпонентный дренируемый калоприемник.

Заключение. Применение антисептического

пленкообразующего раствора в сочетании с однора- зовым дренируемым калоприемником значительно снизило частоту развития раневых осложнений и улуч- шило результаты ухода за пациентами с кишечными стомами и свищами.

Список литературы:

1. Науменко ЛЛ, Жирнова ЛВ. Рекомендации по рациональному подбору средств ухода за стома- ми в ИПРА инвалидов с нарушениями функции

выделения. Медико-социальные проблемы инва- лидности. 2019;1:22–29.

2. Токмаков ИА, Юданов АВ, Ганичева ИА. Профилактика осложнений кишечных стом. Колопроктология. 2016;1:114.
3. Калашникова ИА, Фадеева СА. Алгоритмы кон- сервативного лечения осложнений кишечных стом. Колопроктология. 2015;1:118–119.

ТҮЙІН

ДЖАКАНОВ М.К., ТАЙШИБАЕВ К.Р.,
БЕКЕТОВ Ш.А.

ІШЕК СТОМАЛАРЫ ЖӘНЕ ЖЫЛАНКӨЗДЕРІ БАР НАУҚАСТАРДА ЖАРА АСҚЫНУЛАРЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Антисептикалық кілегей түзетін ерітіндіні қолдану жара асқынуларының даму жиілігін төмендетіп, ішек стомаларына және жыланкөздерге күтім жасау нәтижелерін жақсартты.

Негізгі сөздер: ішек стомасы, ішек жыланкөзі, антисептикалық үлбір түзетін ерітінді, мацерация, нәжіс қабылдағыш

SUMMARY

DZHAKANOV M.K., TAISHYBAYEV K.R.,
BEKETOV S.A.

PREVENTION OF WOUND COMPLICATIONS IN PATIENTS WITH INTESTINAL STOMAS AND FISTULAS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The use of an antiseptic membrane-forming solution significantly reduced the frequency of wound complica- tions and improved the results of care for patients with in- testinal stomas and fistulas.

Keywords: intestinal stoma, intestinal fistula, antiseptic film-forming solution, maceration, colostomy bag.

ИМЖАРОВ Т.А., КУРМАНГАЛИЕВ О.М., САРКУЛОВ М.Н., ЕЛЕМЕСОВ А.А., ДУШМАНОВ А.Ж.

КОМБИНИРОВАНИЕ ЛАПАРО - ЭНДОСКОПИЧЕСКИХ МЕТОДИК В УРОЛОГИИ ПРИ МОЧЕКАМЕННОЙ БОЛЕЗНИ ВЕРХНИХ МОЧЕВЫХ ПУТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Ақтөбе, Қазақстан

Целью исследования является повышение эффективности малоинвазивных методов лечения мочекаменной болезни. В этой работе мы использовали комбинацию лапаро- и эндоскопических методов с конкрементом верхней трети мочеточника, который мигрировал в почку. Благодаря этой комбинации, мы достигли намеченной цели без каких-либо осложнений.

Ключевые слова: мочекаменная болезнь, комбинированная лапароскопическая уретеротомия, лапароскопическая уретеро-пиелолитотомия, чашечно-лоханочная система, полуригидный уретероскоп, фиброуретероскоп..

Актуальность. За последние десятилетия поя- вилось много альтернативных открытым операциям методов лечения, к ним относятся многочисленные методики, различные варианты литотрипсии, эндови- деохирургические операции.

Цель исследования: улучшение эффективнос- ти малоинвазивных методик лечения мочекаменной болезни.

Материалы и методы. Клинический случай с ком- бинированием лапароскопической и эндоскопической

методик в нашей клинике ЗКМУ. Пациент А. 70 лет с жалобами на приступообразные боли в левой пояснич- ной области, тошноту, рвоту. Болен в течение недели. Картина мочекаменной болезни. Конкремент в/3 левого мочеточника (9x17 мм, 1758 ед. Н). Под эндотрахеаль- ным наркозом выполнена операция: комбинированная лапароскопическая уретеротомия с трансабдоминаль- ной эндоскопической пиелокаликотрипсией сле- ва. Мочеточник рассечен лапароскопическими нож- ницами, получена моча. При тракции конкремента

щипцами последний мигрирован в полость почки. Интраоперационно произведена рентгеноскопия, на которой конкремент проецируется в верхней чашке левой почки. Решено произвести трансабдоминальную эндоскопическую пиелоскопию. Уретероскоп введен в брюшную полость через троакар (10мм.), при пиелокаликоскопии визуализируется конкремент в верхней чашке, который гольмиевым лазером фрагментирован, щипцами низведен наружу. Установлен стент - катетер.

Результаты и обсуждение. Анализ представленных случаев демонстрирует следующие особенности клинической картины лапароскопии камней верхних мочевых путей: нередко оперативные вмешательства верхних мочевых путей при мочекаменной болезни осложняются миграцией конкремента в чашечно-лоханочную систему почки, и тогда извлечь конкремент практически не представляется возможным. Это связано с тем, что при тракции конкремента выше него имеется жидкая среда, что повышает его мобильность, тем самым имеется высокий риск миграции. Для повышения эффективности операции нами было предпринято комбинирование данных методик оперативного вмешательства, что в свою очередь, является уникальным, так как эндоскопические инструменты изначально не предназначены для трансабдоминального использования, при этом не нарушаются условия эксплуатации эндоскопических инструментов. В

большинстве случаев при лапароскопической уретеро-пиелолитомии мигрированные конкременты извлечь не удастся, в наших же случаях результативность достигла 100% благодаря комбинированию методик.

Заключение. У пациентов с наличием конкрементов в верхних мочевых путях наиболее эффективным является лапароскопическая уретеро-пиелолитотомия с заранее подготовленной эндоскопической стойкой, включающей в себя: полуригидный уретероскоп, фиброуретероскоп с захватывающими щипцами, гольмиевый лазер.

Комбинирование таких методик повышает результативность операции, позволяет производить инспекцию чашечно-лоханочной системы без повреждения структуры почки.

Список литературы:

1. Курмангалиев ОМ, Мамбеталин ЕС. Распространенность уролитиаза у жителей региона интенсивной добычи нефтегазоконденсата. Казакстаннын урология жене нефрологиясы. 2011;1:32–33.
2. Labadie K, Okhunov Z, Akhavein A, Moreira DM, Moreno-Palacios J, DeJunco M, et al. Evaluation and comparison of urolithiasis scoring systems used in percutaneous kidney stone surgery. J Urol. 2015;193(1):101–103

ТҮЙІН

ИМЖАРОВ Т.А., КУРМАНГАЛИЕВ О.М.,
САРКУЛОВ М.Н., ЕЛЕМЕСОВ А.А.,
ДУШМАНОВ А.Ж.

ЖОҒАРҒЫ ЗӘР ШЫҒАРУ ЖОЛДАРЫНДАҒЫ БҮЙРЕКТАСЫ АУРУЛАРЫНЫҢ УРОЛОГИЯДАҒЫ АРАЛАС ЛАПАРО- ЭНДОСКОПИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты – бүйрек тасы ауруларын емдеудің минималды инвазивті әдістерінің тиімділігін арттыру. Бұл жұмыста несептастардың жоғарғы үштен бір бөлігінің бүйрекке ауысқан тастары бар науқаста аралас лапаро-эндоскопиялық әдістерін қолдандық. Осы әдістің арқасында біз ойлаған мақсатқа еш қиындықсыз жеттік.

Негізгі сөздер: несеп-тас ауруы, аралас лапароскопиялық уретеротомия, лапароскопиялық уретро-пиелолитотомия, тостаған-лоханалық жүйе, жартылай уретероскоп, фиброуретероскоп

SUMMARY

IMZHAROV T.A., KURMANGALIYEV
O.M., SARKULOV M.N., ELEMESOV A.A.,
DUSHMANOV A.ZH.

COMBINATION OF LAPARO-ENDOSCOPIC TECHNIQUES IN UROLOGY FOR UPPER URINARY TRACT UROLITHIASIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The aim of the study is to improve the effectiveness of minimally invasive methods for the treatment of urolithiasis. In this work, we used a combination of laparo- and endoscopic techniques with a calculus of the upper third of the ureter that migrated to the kidney. Thanks to this combination, we reached the intended goal, without any complications.

Keywords: urolithiasis, combined laparoscopic ureterotomy, laparoscopic ureteropyelolithotomy, pelviccalyceal system, semi-rigid ureteroscopy, fibroretrorenoscope.

МУКУШЕВ М.М., ЕРСАЙЫНОВ Н.Ж.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ МЕСТНОГО ЛЕЧЕНИЯ РАН ПРИ СИНДРОМЕ ДИАБЕТИЧЕСКОЙ СТОПЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Осложнения диабета встречаются повсюду. Одним из наиболее распространенных осложнений является синдром диабетической стопы (СДС). Целью исследования явилось улучшение результатов лечения пациентов с гнойно-некротическими осложнениями нейроишемической формы синдрома диабетической стопы.

Ключевые слова: сахарный диабет, синдром диабетической стопы, развитие гнойно-некротического процесса, гангрена конечности, эндокринология.

Осложнения при сахарном диабете встречаются повсеместно. Одним из часто встречаемых осложнений является синдром диабетической стопы (СДС). У пациентов с СДС возможность развития гнойно-некротического процесса и гангрены конечности в 20 раз выше, чем у больных без сахарного диабета. Лечение этих осложнений даёт возможность пациентам значительно повысить шансы для сохранения конечности, а также улучшить качество жизни. Одним из новых и перспективных методов местного лечения ран является метод вакуумного воздействия. На сегодняшний день он является одним из основных методов лечения ран у пациентов с СДС.

Цель исследования заключалась в улучшении результатов лечения больных с гнойно-некротическими осложнениями нейроишемической формы синдрома диабетической стопы.

Материалы и методы. Исследование выполнялось в отделении общей хирургии Актюбинского медицинского центра (АМЦ). Там же, в АМЦ, функционирует эндокринологическое отделение и лечение больных проводилось совместно с врачами -эндокринологами. Работа основана на результатах лечения 26-ти больных с синдромом диабетической стопы с 2019 по 2020 гг. В исследование включались больные после малых операций и обширных некрэктомий в пределах стопы с глубиной поражения — II–III ст. по классификации Wagner. Всем пациентам назначалась комплексная терапия и проводились малые операции на стопе. Больные были распределены на две группы: контрольную, где применялись мазевые повязки и этапные некрэктомии – 12 больных и основная группа – 14 больных, применялась вакуумная терапия.

Статистическую обработку данных проводили с

использованием пакета программы STATISTICA 10.0. Проверку нулевой гипотезы об отсутствии различий выполняли с использованием W-критерия Шипиро-Уилка. Оценку различий между выборками качественных показателей для сравнения проводили с помощью критерия Хи-квадрат Пирсона. Сравнительный анализ для двух независимых групп проводилась с помощью Манна-Уитни.

Результаты и обсуждение. Для оценки результатов проведенного лечения применялись: изменения уровня глюкозы, определение микробной обсемененности и динамики пейзажа, динамика раневого процесса, исходы лечения, сроки заживления дефекта и нахождения больных на стационарном лечении.

Заключение. Использование вакуум-терапии в комплексном лечении синдрома диабетической стопы привело к сокращению сроков очищения ран и пребывания больных в стационаре в 1,6 раза на 10,1±0,7 койко-дня соответственно, эпителизация раны и ее очищение в основной группе наблюдалась раньше в 1,5 и 1,7 раза.

Список литературы:

1. Бенсман ВМ. Хирургия гнойно-некротических осложнений диабетической стопы. Руководство для врачей. Второе переработанное и дополненное издание. М.: Медпрактика, 2015;496с.
2. Галстян ГР, Токмакова АЮ, Егорова ДН, Митиш ВА, Пасхалова ЮС, Анциферов МБ, Комелягина ЕЮ, Удовиченко ОВ, Гурьева ИВ, Береговский ВБ, Ерошкин ИА, Ерошенко АВ, Ерошенко АВ. Клинические рекомендации по диагностике и лечению синдрома диабетической стопы. Раны и раневые инфекции. 2015;3:63–83.

ТҮЙІН

МУКУШЕВ М.М., ЕРСАЙЫНОВ Н.Ж.

ДИАБЕТТІК АЯҚ СИНДРОМЫНДАҒЫ
ЖАРАЛАРДЫ ЖЕРГІЛІКТІ ЕМДЕУДІҢ
ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІМарат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қант диабетіндегі асқынулар барлық жерде кездеседі. Жиі кездесетін асқынулардың бірі – диабеттік аяқ синдромы (SDS). Зерттеудің мақсаты диабеттік аяқ синдромының нейроишемиялық формасының іріңді-некротикалық асқынулары бар науқастарды емдеу нәтижелерін жақсарту болды.

Негізгі сөздер: қант диабеті, диабеттік аяқ синдромы, іріңді-некротикалық үдерістің дамуы, аяқ гангренасы, эндокринология

SUMMARY

MUKUSHEV M.M., YERSAIYNOV N.

MODERN METHODS OF LOCAL TREATMENT
OF WOUNDS IN DIABETIC FOOT SYNDROMEWest Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Complications of diabetes are found everywhere. One of the most common complications is diabetic foot syndrome (DFS). The aim of the study was to improve the results of treatment of patients with purulent-necrotic complications of the neuroischemic form of diabetic foot syndrome.

Keywords: diabetes mellitus, diabetic foot syndrome, development of purulent-necrotic process, limb gangrene, endocrinology.

ГАНЕЕВА А.В., ГАБДУЛЛИНА К.И., КУЗНЕЦОВ М.Г.

ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ВРЕМЕННОЙ БАЛЛОННОЙ ОККЛЮЗИИ ОБЩИХ
ПОДВЗДОШНЫХ АРТЕРИЙ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ОРГАНСОХРАНЯЮЩИХ
ОПЕРАЦИЙ У ПАЦИЕНТОК С ПРЕДЛЕЖАНИЕМ ПЛАЦЕНТЫ

Казанский государственный медицинский университет, Казань, Россия

Акушерские кровотечения остаются одной из основных причин материнской смертности. Целью данного исследования является оценка эффективности и безопасности временной баллонной окклюзии общих подвздошных артерий во время оперативного родоразрешения у пациенток с предлежанием плаценты, осложненным аномальным прикреплением плаценты.

Ключевые слова: баллонная окклюзия, общие подвздошные артерии, плацента, акушерское кровотечение, рентгенэндоваскулярный метод

Актуальность. Предлежание плаценты сопряжено с риском массивного акушерского кровотечения, в особенности при наличии аномалий ее прикрепления. Временная баллонная окклюзия общих подвздошных артерий – рентгенэндоваскулярный метод хирургического гемостаза, с недавнего времени применяемый и в акушерстве.

Цель исследования. Оценка эффективности и безопасности метода баллонной окклюзии подвздошных артерий при проведении оперативного родоразрешения пациенток, имеющих аномалии прикрепления плаценты в сочетании с ее предлежанием.

Материалы и методы. Исследование проводилось на базе Перинатального центра Государственного автономного учреждения здравоохранения «Оренбургская областная клиническая больница №2». Выполнен ретроспективный анализ данных 14 женщин, родоразрешенных в 2020 и 2021 годах с применением временной баллонной окклюзии общих подвздошных артерий в связи с предлежанием плаценты.

Результаты и обсуждение. Все исследуемые пациентки имели полное предлежание плаценты, при этом у 12-ти женщин антенатально диагностировано вращение плаценты (85,7%), у 2-х пациенток интраоперационно обнаружено плотное прикрепление плаценты (14,3%). 12-ти пациенткам удалось провести органосохраняющую операцию (85,7%), в двух случаях в связи с продолжавшимся кровотечением была выполнена гистерэктомия (14,3%). Объем интраоперационной кровопотери составил от 800 мл до 3000 мл (Me=1200 мл, 1st Qu – 1000 мл, 3rd Qu – 2400 мл). При этом у 4-х больных кровопотеря была в пределах 1000 мл (28,6%), в 6-и случаях – в пределах 1500 мл (42,9%), еще у одной роженицы объем кровопотери составил 2000 мл (7,1%). У троих исследуемых кровопотеря в родах превысила 2000 мл (21,4%). Среди интра- и послеоперационных осложнений были также отмечены: ранение мочевого пузыря (21,4%), гематома передней брюшной стенки (7,2%). Осложнений, связанных с проведением рентгенэндоваскулярного вмешательства,

среди исследуемых выявлено не было.

Заключение. Баллонная окклюзия общих подвздошных артерий является эффективным и безопасным кровосберегающим методом, позволяющим бережно родоразрешать пациенток, имеющих предлежание плаценты в сочетании аномалиями ее прикрепления.

ТҮЙІН

ГАНЕЕВА А.В., ГАБДУЛЛИНА Қ.И.,
КУЗНЕЦОВ М.Г.

ПЛАЦЕНТАНЫҢ ҰРЫҚ ЖОЛЫНДА ОРНАЛАСУЫ БАР ПАЦИЕНТТЕРДЕ ОРГАН САҚТАЙТЫН ОПЕРАЦИЯЛАРДЫ ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕ ЖАЛПЫ МЫҚЫН АРТЕРИЯЛАРЫНЫҢ УАҚЫТША БАЛЛОНДЫ ОККЛЮЗИЯСЫН ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ

Қазан мемлекеттік медицина университеті, Қазан,
Ресей

Акушерлік қан кету ана өлімінің басты себептерінің бірі болып табылады. Бұл зерттеудің мақсаты плацентаның бекітілуінің ауытқулары бар пациенттерді оның презентациясымен бірге жедел жеткізу кезінде мықын артерияларының баллонды окклюзия әдісінің тиімділігі мен қауіпсіздігін бағалау болып табылады.

Негізгі сөздер: баллонды окклюзия, жалпы мықын артериялары, плацента, акушерлік қан кету, рентгенэндовазкулярлық әдіс

Список литературы:

1. Макухина ТБ, и др. Эффективность эндовазкулярного гемостаза при родоразрешении пациенток с предлежанием / приращением плаценты. Кубанский научный медицинский вестник. 2020;27(3):32–44.

SUMMARY

GANEYEVA A.V., GABDULLINA K.I.,
KUZNETSOV M.G.

USE OF TEMPORARY BALLOON OCCLUSION OF COMMON ILIAC ARTERIES DURING ORGAN-PRESERVING SURGERY IN PATIENTS WITH PLACENTA PREVIA

Kazan Medical University, Kazan, Russia

Obstetric hemorrhage remains as one of the main causes of maternal mortality. The aim of this study is to evaluate efficiency and safety of temporary balloon occlusion of common iliac arteries during operative delivery in patients with placenta previa complicated by abnormal placental attachment.

Keywords: balloon occlusion, common iliac arteries, placenta, obstetric bleeding, X-ray endovascular method.

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т., КУМИСБЕК К.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАПАРОСКОПИЧЕСКОЙ ДУКТОХОЛЕДОХОЛИТОМИИ ПРИ ЖЕЛЧНОКАМЕННОЙ БОЛЕЗНИ, ОСЛОЖНЕННОЙ ХОЛЕДОХОЛИТИАЗОМ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Основной целью при лечении холедохолитиаза является полное удаление камней из общего желчного протока у женщин и холецистэктомия. Применение лапароскопической протокохоледохолитомии улучшает результаты лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом и расширяет возможности применения малоинвазивных вмешательств.

Ключевые слова: желчный проток, холедохолитиаз, холецистэктомия, желчнокаменная болезнь, малоинвазивные вмешательства

Актуальность. Несмотря на достижения и развитие современной хирургии, проблема желчнокаменной болезни (ЖКБ) и в частности холедохолитиаза, остается актуальной. В целом, у 5-15% пациентов с желчнокаменной болезнью присутствуют конкременты во внепеченочных желчных протоках. [1,2,3]. Широкое внедрение в клиническую практику новых передовых технологий открывает определенные перспективы в

успешном хирургическом лечении больных с патологией желчевыводящих путей.

Цель исследования. Улучшение результатов лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом путем совершенствования методов миниинвазивных вмешательств на внепеченочных желчных протоках.

Материалы и методы. На базе Актюбинского

медицинского центра проведен анализ результатов лечения 77-ми пациентов с ЖКБ, осложненной холедохолитиазом в период с 2018-2021г. Из них 37-ми пациентам выполнена одноэтапная операция – лапароскопическая холецистэктомия и дуктохоледохолитотомия, что составило основную группу. Контролем служили 40 пациентов, которым проводились двухэтапные операции: первый этап- эндоскопическая папиллосфинктеротомия с холедохолитоэкстракций, через 4-5 дней вторым этапом лапароскопическая холецистэктомия.

Результаты и обсуждение. В основной группе интра- и послеоперационных осложнений, связанных лапароскопической дуктохоледохолитотомии не наблюдалось. В контрольной группе интраоперационное осложнение в виде дуоденального кровотечения отмечено у 2-х пациентов, послеоперационное осложнение – острый панкреатит у 3-х пациентов. В сравнительном аспекте отмечено двукратное снижение сроков пребывания пациентов в стационаре в основной группе.

ТҮЙІН

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т., КУМИСБЕК К
ХОЛЕДОХОЛИТИАЗБЕН АСҚЫҢҒАН ӨТ ТАС
АУРУЫ КЕЗІНДЕ ЛАПАРОСКОПИЯЛЫҚ
ДУКТОХОЛЕДОХОЛИТОМИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Холедохолитиазды емдеудегі негізгі мақсат – жалпы өт жолдарының люменінен тастарды толығымен алып тастау және холецистэктомия. Лапароскопиялық дуктохоледохолитотомияны қолдану холедохолитиазбен асқынған холелитияны емдеу нәтижелерін жақсартады және аз инвазивті араласуларды қолдану мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Негізгі сөздер: өт жолы, холедохолитиаз, холецистэктомия, өт тас ауруы, аз инвазивті араласулар

Заключение. Использование лапароскопической дуктохоледохолитотомии улучшает результаты лечения желчнокаменной болезни, осложненной холедохолитиазом и расширяет возможности использования малоинвазивных вмешательств.

Список литературы:

1. Chen JE, Kadribegic A, Sarkany D. Bilirubin correlation may preclude MRCP in acute cholecystitis patients with normal common bile duct diameter. *AJR Am J Roentgenol.* 2019;212(5):1–6.
2. Казаков НМ, и др. Улучшение результатов лечения больных холедохолитиазом путем выполнения холедохоскопических операций. *Endoskopicheskaya Khirurgia.* 2019;25(4):
3. Mattila A, Mrena J, Kellokumpu I. Cost-analysis and effectiveness of one-stage laparoscopic versus two-stage endolaparoscopic management of cholecystocholedocholithiasis: a retrospective cohort study. *BMC surgery.* 2017;17(1):1–8.

SUMMARY

АЙТБАЕВА А.М., МУРАТОВА А.Т.,
КУМИСБЕК К.

THE USE OF LAPAROSCOPIC
DUCTOCHOLEDOCHOLITOMY IN
CHOLELITHIASIS COMPLICATED BY
CHOLEDOCHOLITHIASIS

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The main goal in the treatment of choledocholithiasis is the complete removal of stones from the lumen of the common bile duct and cholecystectomy. The use of laparoscopic ductocholedocholithomy improves the results of treatment of cholelithiasis complicated by choledocholithiasis and expands the possibilities of using minimally invasive interventions.

Keywords: bile duct, choledocholithiasis, cholecystectomy, cholelithiasis, minimally invasive interventions.

ОСТЕОСИНТЕЗ ЭЛАСТИЧНЫМИ СТЕРЖНЯМИ ПРИ ПЕРЕЛОМАХ ТРУБЧАТЫХ КОСТЕЙ У ДЕТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Наш отчет основан на анализе результатов применения закрытой интрамедуллярной фиксации при переломах бедра и плечевой кости у 39-ти пострадавших детей в возрасте от 1-го года до 10-ти лет. Закрытый интрамедуллярный остеосинтез титановыми эластичными стержнями является наиболее оптимальным методом фиксации при диафизарных переломах бедра и плечевой кости у детей.

Ключевые слова: перелом бедра, перелом плечевой кости, дети, остеосинтез, закрытая интрамедуллярная фиксация, эластичные стержни

Актуальность. В последние годы в травматологии детского возраста происходят значимые изменения. Лечение и реабилитация больных с травмами опорно-двигательного аппарата состоит в поиске новых оптимальных методов лечения. В течение многих лет консервативное лечение переломов бедра и плеча у детей являлось одним из основных положений детской травматологии. Это объяснялось хорошими исходами лечения вследствие интенсивности физиологических процессов, репаративных особенностей детской кости. А имевшиеся методики оперативного лечения были травматичными для ребенка. Однако сейчас появились новые малоинвазивные способы лечения переломов, благодаря более совершенным технологичным пособиям. Так, для оперативного лечения переломов длинных трубчатых костей конечностей у детей разными странами предложена технология интрамедуллярной фиксации эластичными стержнями. [1,2,3]

Цель исследования. Определить целесообразность применения и оценить клиническую эффективность интрамедуллярного остеосинтеза эластичными стержнями у детей с переломами диафиза бедра и плеча.

Материалы и методы. Наше сообщение основано на анализе результатов применения закрытой интрамедуллярной фиксации при переломах бедренной и плечевой кости у 39-ти пострадавших детей в возрасте от 1-го года до 10-ти лет, пролеченных в отделении детской травматологии центра охраны материнства и детства города Актобе.

Результаты и обсуждение. Результаты интрамедуллярной фиксации эластичными стержнями при

переломах бедра были изучены у всех пациентов. Хорошие результаты лечения были отмечены у 31-го (72,4%) пациента, удовлетворительные - у 8-ми (27,6%). Неудовлетворительные результаты не наблюдались. Течение раннего и позднего послеоперационного периода у всех пациентов протекало без осложнений. Ограничения движений в смежных суставах не наблюдались. Неврологических и сосудистых осложнений не было.

Заключение. Таким образом, закрытый интрамедуллярный остеосинтез титановыми эластичными стержнями является наиболее оптимальным методом фиксации при диафизарных переломах бедра и плеча у детей. Его применение позволяет стабилизировать перелом в правильном положении, практически не вызывает кровопотерю, резко снижает опасность вторичного смещения костных отломков при нестабильных переломах и существенно сокращает срок пребывания больного в стационаре.

Список литературы:

1. Мусоев ДС. Остеосинтез при лечении диафизарных переломов длинных трубчатых костей у детей. Вестник Авиценны. 2015;3:37–41.
2. Bridgman S, Wilson R. Epidemiology of femoral and humerus fractures in children in the West Midlands region of England 1991 to 2001. Bone Joint Surg. 2004;86-B:1152–1157.
3. Петров АГ, Акинфиев АВ, Соколов АО. Применение интрамедуллярного эластичного остеосинтеза при лечении диафизарных переломов у детей. Современные тенденции развития науки и технологий. 2015;6-4:77–80.

ТҮЙІН

БАУБЕКОВА Ж.С., МЕШБАЙ А.Д.,
БИСЕНОВ А.К., КНЯЗБАЕВ Ж.С.,
ЕРЕКЕШОВ А.Е.

**БАЛАЛАРДАҒЫ ТҮТІКТІ СҮЙЕКТЕРДІҢ
СЫНЫҒЫН СЕРПІМДІ ӨЗЕКТЕРМЕН
СИНТЕЗДЕУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина
университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Түсініктеме. Біздің хабарламамыз 1 жастан 10 жасқа дейінгі сан және иық сүйегінің сынығымен зардап шеккен 39 балаға жабық интрамедуллярлы остеосинтез қолдану нәтижелерін талдауға негізделген. Жабық интрамедуллярлы остеосинтез титан серпімді иілгіш өзектермен балалардағы сан және иық сүйегінің диафизарлық сынықтарын бекітудің ең оңтайлы әдісі болып табылды.

Негізгі сөздер: жамбас сынуы, иық сүйегінің сынуы, балалар, остеосинтез, жабық интрамедуллярлық бекіту, серпімді өзектер

SUMMARY

BAUBEKOVA ZH.S., MESHITBAI A.D.,
BISSENOV A.K., KNYAZBAEV ZH.S.,
EREKESHOV A.E.

**OSTEOSYNTHESIS BY ELASTIC RODS IN
FRACTURES OF THE TUBULAR BONES IN
CHILDREN**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Abstract. Our report is based on the analysis of the results of the use of closed intramedullary fixation in hip and humerus fractures in 39 affected children aged 1 to 10 years. Closed intramedullary osteosynthesis with titanium elastic rods is the most optimal method of fixation in diaphyseal hip and humerus fractures in children.

Keywords: hip fracture, humerus fracture, children, osteosynthesis, closed intramedullary fixation, elastic rods.

НУРМАНОВ К.Ж., СЕЙІЛХАН А.Ғ.

МЕХАНИКАЛЫҚ САРҒАЮДЫ ЕМДЕУДЕГІ АЗ ИНВАЗИВТЫ ӘДІСТЕР

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аннотация. Обструктивті сарғаюды және оның асқынуларын аз инвазивті емдеу гепатобилиарлы хирургияның негізгі бағыттарының бірі болып қала береді. 2020-2021 жылдар аралығында Ақтөбе қалалық жедел жәрдем ауруханасында обструктивті сарғаюдың әртүрлі себептерімен ауыратын 89 науқасқа және тері арқылы бауыр трансплантациясы бар 2 науқасқа ERCP жасалды.

Негізгі сөздер: сарғаю, хирургия, инвазивті әдістер, холедохолитиаз, холангит

Өзектілігі. Механикалық сарғаю және оның асқынуларын емдеуде, гепатобилиарлы хирургияның негізгі салаларының бірі болып қала береді. Механикалық сарғаюдың даму себептері өте көп. Солардың ішінде жиі кездесетіндері: холедохолитиаз, холангит, үлкен емізікшенің тарылуы, ұйқы безінің және өт жолдарының қатерлі немесе қатерсіз ісіктері. Осының салдарынан көптеген асқынулар дамып және өлімге әкеледі [2, 11].

Зерттеу мақсаты. Механикалық сарғаюды емдеудегі эндоскопиялық ретроградты панкреатохолангиографияның және эндоскопиялық папилосфинтеротомия мен тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждаудың тиімділігін анықтау.

Материалдар мен әдістер. Аз инвазивті әдістердің ішіндегісі: эндоскопиялық папилосфинтеротомия (ЭПСТ)+ эндоскопиялық панкреатохолангиография (ЭРПХГ)+ литоэкстракция + өт жолдарын дренаждау және тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждау. Жалпы хирургиялық стационарға түсетін науқастардың 13-15% жедел тасты холециститтің асқынуларымен анықталады. Механикалық сарғаюдың негізгі

себептерінде холедохолитиаз 50-90 %, 12 елі ішектің үлкен емізікшесінің стенозы – 17 – 28%, ұйқы безінің қатерлі ісігі 4-6% құрайды [1,2,4].

Сонымен қатар диагностикалық ЭРПХГ және емдік ЭПСТ қолдану, ауыр асқынулардың дамуына соқтырып, ал өлім жиілігі 2,1%-ға жетуі мүмкін. Ауыр асқынулары: жедел панкреатит 3-11%, папиллотомиялық кесу аймағынан қан кету – 11%, жедел холангит – 2-3%, ретродуоденалды перфорация 0,1-0,3% жиілігінде кездеседі. Ақтөбе жедел медициналық көмек ауруханасында 2020-2021жж аралығында себебі әртүрлі механикалық сарғаюмен асқынған 89 науқасқа ЭПСТ-ға жалғасқан ЭРПХГ және 2 науқасқа тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждау операциясы жасалды. Сарғаюдың себептері: холедохолитиаз – 67, холедохтың терминальды бөлігінің тарылуы – 10, 12 елі ішек емізікшесінің қатерлі ісігі – 4, Клацкин ісігі – 2, жедел индураивты басты панкреатит – 6.

Нәтижелері мен талқылау. Патологияның түріне байланысты жүргізілген ем: холедохолитиазда – ЭПСТ және литотракция; холедохтың терминальды бөлігінің тарылуында ЭПСТ және холедохты эндопротездеу,

Клацкин ісігінде УДЗ бақылауымен тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждау, 12 елі ішек үлкен емізікшесінің қатерлі ісігі және ұйқы безі басының қатерлі ісігінде ЭПСТ және холедохты өздігімен кенейетін дренаждау эндопротездеу; басты индураивты панкреатиттің емі-консервативті. Асқынулар: 7 науқаста жедел панкреатит клиникасы және 1 науқаста папиллотомиялық кесу аймағынан қан кету болды. Тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждау операциясынан кейінгі асқынулар болған жоқ.

Қорытынды. 1. ЭРПХГ механикалық сарғаюдың себебін анықтауда алтын стандарт болып табылады. 2. ЭПСТ механикалық сарғаюдың себебін жоюда маңызды рөл атқарады.

3. Тері бауыр арқылы өт жолдарын дренаждау механикалық сарғаюды емдеуде жеңіл әдіс болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гальперин ЭИ, и др. Лекции по гепатопанкреатобилиарной хирургии: с приложением CD-ROM «Лекции по гепатопанкреатобилиарной хирургии». Под ред. Э.И. Гальперина и Т.Г. Дюжевой. Москва: Видар-М, 2021;536с.
2. Brown KT, Covey AM. Management of malignant biliary obstruction. Techn. Vasc. Intervent. Radiol. 2018;11(1):43–50.

РЕЗЮМЕ

НУРМАНОВ К.Ж., СЕЙЛХАН А.Г.

МАЛОИНВАЗИВНЫЕ МЕТОДЫ В ЛЕЧЕНИИ МЕХАНИЧЕСКОЙ ЖЕЛТУХИ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Малоинвазивное лечение механической желтухи и ее осложнений остается одним из основных направлений гепатобилиарной хирургии. С 2020 по 2021 годы в Актобинской больнице скорой медицинской помощи выполнена ЭРПХГ 89-ти пациентам с различными причинами механической желтухи и 2 пациентам по чрескожному чреспеченочному дренированию.

Ключевые слова: желтуха, хирургия, инвазивные методы, холедохолитиаз, холангит

SUMMARY

NURMANOV K.ZH., SEILKHAN A.G.

MINIMALLY INVASIVE METHODS IN THE TREATMENT OF MECHANICAL JAUNDICE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Minimally invasive treatment of mechanical jaundice and its complications remains one of the main directions of hepatobiliary surgery. From 2020 to 2021, the Aktobe Emergency Hospital performed ERPHG in 89 patients with various causes of mechanical jaundice and 2 patients with percutaneous transhepatic drainage.

Keywords: jaundice, surgery, invasive methods, choledocholithiasis, cholangitis.

МИНЕНКО К.А., САРКУЛОВ Т.М.

ОСТРАЯ ЗАДЕРЖКА МОЧЕИСПУСКАНИЯ. НАШ ОПЫТ В ОКАЗАНИИ ХИРУРГИЧЕСКОГО МЕТОДА ЛЕЧЕНИЯ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Цель исследования. Определить наиболее оптимальный способ отведения мочи у экстренных больных, поступающих с острой задержкой мочеиспускания.

Ключевые слова: острая задержка мочеиспускания, лечебные мероприятия, патология, экстренная помощь, исследование

Актуальность. Частой экстремальной ситуацией в практике врачей является острая задержка мочеиспускания. Как правило (90%), она наблюдается у мужчин и обычно возникает на фоне предшествующего затрудненного мочеиспускания. Задержка мочеиспускания может возникнуть вследствие:

- 1) механических причин;
- 2) заболеваний ЦНС;

- 3) рефлекторных нарушений функции мочевого пузыря;
- 4) медикаментозной интоксикации.

Материалы и методы исследования. За последний год в течение каждой недели в урологическое отделение АМЦ поступали двое - трое больных с острой задержкой мочеиспускания, проживающих как в городе, так и в области. За последний год в приемный

покой АМЦ обратилось 120 больных с острой и хронической задержкой мочеиспускания. Для оказания оптимальной помощи данной категории больных нами был проведен анализ медицинской помощи.

Результаты и обсуждение. Как острая, так и хроническая задержка мочеиспускания требуют срочных лечебных мероприятий. Если острая задержка мочеиспускания возникла неоднократно в течение 1-2 суток и катетеризация больному проводилась более трех раз, то его необходимо было госпитализировать для срочного оперативного вмешательства – наложения троакарной цистостомии. В тех случаях, когда у больного предполагалось достаточно длительное отведение мочи (1 месяц и более), выполнялась эпицистостомия.

Заключение. Таким образом, острая задержка мочеиспускания, как экстренная патология, в урологической практике встречается довольно часто и в результате различных причин. Данная патология требует оказания экстренной помощи медицинским персоналом различного профиля. В результате нашего исследования оказалось что в 5% случаев после

катетеризации хирургического вмешательства не требовалось, в 20% случаев делалась эпицистостомия и в 75% делалась троакарная цистостомия со 100% успехом. Мы пришли к выводу, что наиболее актуальным хирургическим способом отведения мочи является троакарная цистостомия.

Список литературы:

1. Алчинбаев МК, Мамбеталин ЕС, Саркулов МН, и др. Инфекция мочевых путей у больных доброкачественной гиперплазией предстательной железы. Материалы X Российского съезда урологов. М., 2002;с.69.
2. Соловьев ДА, Белый ЛЕ. Острая задержка мочи при аденоме простаты: современный взгляд на Современные проблемы науки и образования. 2012;2:81–83.
3. Чумаков АА, и др. Лечение острой задержки мочеиспускания у хирургических больных в послеоперационном периоде. Фундаментальные исследования. 2006;2:96–97.

ТҮЙІН

МИНЕНКО К.А.

ЖЕДЕЛ ЗӘР ТОҚТАУЫ. ХИРУРГИЯЛЫҚ ӘДІСПЕН ЕМ КӨРСЕТУДЕГІ БІЗДІҢ ТӘЖІРИБЕМІЗ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Бұл зерттеудің мақсаты – жедел зәр тоқтауы бар шұғыл науқастарда зәр шығарудың ең оңтайлы әдісін анықтау.

Негізгі сөздер: зәр шығарудың жедел кідірісі, емдік шаралар, патология, жедел көмек, зерттеу

SUMMARY

MINENKO K.A

ACUTE URINARY RETENTION. CAUSES. OUR EXPERIENCE IN PROVIDING SURGICAL TREATMENT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The purpose of this study is to determine the most optimal method of urinary diversion in emergency patients presenting with acute urinary retention.

Keywords: acute urinary retention, therapeutic measures, pathology, emergency care, research.

ҚАРАШОВА Г.И., ШАЯХМЕТОВ К.Н., Ж.Е. ЗИНЕЛАБДИН, Е.А. НУРЖАН

МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БҚМУ ЖАТАҚХАНАЛАРЫНЫҢ МИКРОКЛИМАТ КӨРСЕТКІШТЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің екі жатақханасында микроклимат көрсеткіштеріне салыстырмалы гигиеналық бағалау жүргізілді. Зерттеу жұмысы жатақхананың бөлмелері мен тамбурларында Метеоскоп-М микроклиматын өлшейтін аспаптар арқылы жүргізілді.

Негізгі сөздер: микроклимат, жатақхана, ауа жылдамдығы, ауа ылғалдылығы

Өзектілігі. Студенттердің негізгі өмір сүру ортасы бұл – жатақхана, өйткені ол жерде уақыттарының көп бөлігін өткізеді, сондықтан бұл ғимараттардың гигиеналық жағдайы жоғары талаптарға жауап беруі қажет. Студенттердің жұмыс жасау қабілеттері, денсаулық жағдайы, сабаққа дайындығы тұрғын бөлмелердің сапасына байланысты болып келеді. Микроклимат көрсеткіштерінің (бөлменің температурасы, ауа жылдамдығы, ылғалдылығы) гигиеналық талаптарға сай келмеуі оқу материалдарын түсінуіне, меңгеруіне әсер етеді және студенттердің қабылдауын төмендетеді [1,2].

Зерттеу мақсаты. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті №4 және №5 жатақханалар микроклимат көрсеткіштерін салыстырмалы түрде тексеру. Олардың гигиеналық норма мен ережелерге сәйкестігін анықтау.

Материалдары мен әдістері. Ғылыми зерттеу жұмысы Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінде орындалды (2020-2021). Зерттеу жұмысы №4, №5 жатақханалар бөлмелері және вестибюль микроклимат көрсеткіштері (температура, ауаның ылғалдылығы, ауаның қозғалыс жылдамдығы) салыстырмалы түрде тексеруге алынды.

Гигиеналық зерттеу әдісі бойынша микроклимат көрсеткіштерін анықтау «Ғылыми тәжірибелік орталықтан» алынған «Метеоскоп -М» құрылғысы көмегімен анықталды. Зерттеу жұмысы 12.1.005-88 ГОСТ «Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны» және ҚР ҰЭМ №169 23.05.2015ж «Об утверждении гигиенических нормативов к физическим факторам, оказывающим воздействие на человека» санитарлық норма және ережеге сәйкестігіне тексеру арқылы жүргізілді [3,4].

Нәтижелер мен талқылау. Бөлме және вестибюль микроклимат көрсеткіштері (температура, ауаның ылғалдылығы, ауаның қозғалыс жылдамдығы)

бөлме еденінен 1,0 м биіктікте өлшенді. Өлшеулер жылу көздері, терезе жанына жақын жерден және 0,5-1,0м қашықтықта 4 нүктеде өлшенді.

Алынған нәтижелер келесідей болды (орташа көрсеткіштер). Бөлме температурасы:

- №4 жатақхана: температура – 200С ; ауаның қозғалыс жылдамдығы – 0,1м/с; ауа ылғалдылығы – 51%.

- №5 жатақхана: температура – 210С; ауаның қозғалыс жылдамдығы – 0,1м/с; ауа ылғалдылығы – 48%.

Вестибюль температурасы:

- №4 жатақхана: температура – 160С; ауаның қозғалыс жылдамдығы, ауа ылғалдылығы санитарлық норма және ережеге сәйкес тексерілмейді.

- №5 жатақхана: температура – 170С; ауаның қозғалыс жылдамдығы, ауа ылғалдылығы санитарлық норма және ережеге сәйкес тексерілмейді.

Қорытынды. №4 және №5 жатақхананың микроклимат көрсеткіштері санитарлық норма және ережеге сәйкес келеді, тек бөлме температурасы қалыпты жағдайдың төменгі көрсеткішіне сәйкес. Жатақхана микроклиматы санитарлық талаптарға сай келеді және студенттердің тұрақтап тұруларына қолайлы.

Ұсыныс: бөлме температурасын 1-2 градусқа көтеруге ұсыныс жасалсын.

Әдебиеттер тізімі:

1. Некрасова ЮЭ, и др. Гигиеническая оценка условий проживания в общежитии студентов-медиков. Международный студенческий научный вестник. Международный студенческий научный вестник. 2018;5:38–38.
2. Корчков АП. Микроклимат помещений. Вестник магистратуры. 2020;2-1(101):
3. ССБТ Г. 12.1. 005-88. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны. М.: Издательство стандартов. 1988.

РЕЗЮМЕ

ҚАРАШОВА Г.И., ШАЯХМЕТОВ К.Н.,
ЗИНЕЛАБДИН Ж.Е., НУРЖАН Е.А.

**СРАВНИТЕЛЬНАЯ ГИГИЕНИЧЕСКАЯ
ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ МИКРОКЛИМАТА
В ОБЩЕЖИТИЯХ ЗКМУ ИМЕНИ МАРАТА
ОСПАНОВА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Была проведена сравнительная гигиеническая оценка показателей микроклимата в 2-х общежитиях Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова. Исследования проводили в комнатах и вестибюлях общежитий с помощью аппаратов для измерения микроклимата «Метеоскоп-М».

Ключевые слова: микроклимат, общежитие, скорость воздуха, влажность воздуха

SUMMARY

KARASHOVA G.I., SHAYAKHMETOVA K.N.,
ZINELABDIN ZH.E., NURZHAN E.A.

**COMPARATIVE HYGIENIC ASSESSMENT OF
MICROCLIMATE INDICATORS IN HOSTELS
WKMU NAMED AFTER MARAT OSPANOV**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

A comparative hygienic assessment of microclimate indicators was carried out in 2 hostels of the West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University. The study was carried out in the rooms and lobbies of the hostel using devices for measuring the microclimate «Meteoscope-M».

Keywords: microclimate, dormitory, air speed, humidity.

Г.И. КАРАШОВА, Т.Ж. СҮЛЕЙМЕНОВ

**БАЛАЛАР АҒЗАСЫНА МҰНАЙ-ГАЗ ҚАЛДЫҚТАРЫНЫҢ ӘСЕРІН
САЛЫСТЫРМАЛЫ ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Актобе, Қазақстан

Ғылыми жұмыста Мұғалжар ауданындағы мұнай-газ өндіретін кәсіпорындардың жанында орналасқан қоршаған ортаның ластануы және ластанудың балалар денсаулығына әсері қарастырылды. Салыстырмалы зерттеу аясында экологиялық таза аумақта орналасқан Қобда ауданындағы балалардың денсаулық жағдайы зерттелді. Зерттеу ретроспективті әдіспен жүргізілді.

Негізгі сөздер: қоршаған орта, Мұғалжар ауданы, балалар денсаулығы, экология, мұнай

Өзектілігі. Қоршаған ортаның токсикалық заттармен ластануы созылмалы аурулардың ушығуына әкеліп отыр. Қазіргі уақытта мұнайды өндіру, тасымалдау және өңдеу қоршаған ортаны ластаумен қатар, адам денсаулығына да әсер етеді. Мұнай өндіру аумақтарында атмосфералық ауаны ластаушы болып көміртексутегі, күкіртті сутек және көміртек тотығы т.б. жатады. Сонымен қатар атмосфералық ауаға келесі химиялық заттар да шығарылады.

Өндірілген мұнай өнімдерінің ішінде шикі мұнай өнімінің 5% жоғалады, яғни қоршаған ортаға түседі. Қоршаған ортаны ластаушылар болып ірі өндіріс орындары, қара және түсті металлургия, химиялық және мұнай өндіруші өндірістер кешендері жатады және адам денсаулығына зиянды әсер етуші фактор болып табылады.

Зерттеу мақсаты. Мұнай-газ өндірісі маңында орналасқан елдімекен балаларының тыныс алу мүшелерінің аурушандығын бағалау.

Материалдары мен әдістер. Балалардың тыныс алу мүшелерінің жалпы аурушандық көрсеткіштері

туралы ақпарат Мұғалжар және Қобда аудандарының аудандық емханаларының тіркеу және есеп беру құжаттарының көшірмесі негізінде алынды. Балалардың денсаулық көрсеткіштеріне ретроспективті талдау жүргізілді. Талдау «Эколого-эпидемиологическое изучение состояния здоровья населения и статистические методы его анализа» әдістемелік нұсқауына сәйкес жүргізілді.

Мұғалжар және Қобда аудандарының атмосфералық ауасынан алынған сынамаларға сараптама жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылау. Қоршаған орта жағдайына сараптама жүргізу үшін Мұғалжар және Қобда аудандарының атмосфералық ауасынан алынған сынамаларға сараптама жүргізілді. Ауадан сынама алу бақылаудың бір реттік бағдарламасы бойынша «Руководство по контролю загрязнения атмосферы РД 52.04.186-89» және ҚР ҰЭМ №168 28.02.2015 СанЕЖН «Қалалық және ауылдық елдімекендердің атмосфералық ауасының гигиеналық нормалары» құжаттарына сәйкес жүргізілген.

Алынған сынағаларды сараптау барысында анықталғаны: мұнай-газ өндірісіне жақын орналасқан елді мекендердің (Мұғалжар ауданы) атмосфералық ауа құрамында кейбір газдардың ШПРЕК –дан асып кетуі, соның ішінде Мұғалжар елдімекенінде көміртек тотығының болуы тіркелді. Қобда елдімекенінде ШПРЕК-тен асып кету анықталмады.

Мұғалжар ауданындағы 0-14 жас аралығындағы балалардың тыныс алу мүшелері жалпы аурушандығының таралу жиілігі көрсеткіштерін талдау барысында балалар арасында нақты емес созылмалы бронхит, эмфизема бірінші орын алатыны, 2-орында созылмалы ринит, фарингит, назофарингит және 3-ші пневмония аурушандығы орналасатыны белгілі болды.

Қобда ауданындағы балалардың тыныс алу мүшелерінің жалпы аурушандық көрсеткіштерін талдау кезінде анықталды, яғни алдыңғы орында - пневмония, одан кейін миндалин және аденоидтың созылмалы ауруы және 3-орындарда нақты емес созылмалы бронхит, эмфизема аурулары және бронхиалды астма орналасты.

Қорытынды. Мұнай-газ өндірісіне жақын орналасқан елдімекендердің (Мұғалжар ауданы) атмосфералық ауа құрамында кейбір газдардың ШПРЕК–дан асып кетуі анықталды. Қобда елдімекені «шартты

таза» деп есептелінді.

0-14 жас аралығындағы балалардың тыныс алу мүшелерінің жалпы аурушандық көрсеткіштерін талдау барысында анықталғаны: балалар арасында нақты емес созылмалы бронхит, эмфизема бірінші орын алатыны, 2-орында созылмалы ренит, фарингит, назофарингит және 3-пневмония және одан кейін бронхиалды астма аурушандығы орналасатыны белгілі болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бакиров АБ, Гимранова ГГ. Приоритетные направления научных исследований в нефтедобывающей, нефтеперерабатывающей, нефтехимической промышленности. Медицина труда и экология человека. 2016;3(7):5–10.
2. Сакиев КЗ, Мамырбаев АА. Состояние здоровья населения одного из нефтегазодобывающих регионов Казахстана. Гигиена и санитария. 2016;95(6):528–532.
3. Карашова ГИ, Сабырахметова ВМ, Сакебаева ЛД, Шаяхметова КН, Байжанова ЖБ, Сабирова ЖК. Қарқынды дамыған мұнай өндіру ауданындағы тұрғындар денсаулығының негізгі көрсеткіштері. West Kazakhstan Medical Journal. 2019;61(2):98–106.

РЕЗЮМЕ

КАРАШОВА Г.И., СУЛЕЙМЕНОВ Т.Ж.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ ОТХОДОВ НА ОРГАНИЗМ ДЕТЕЙ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

В научной работе рассматривалось загрязнение окружающей среды расположенных вблизи нефтегазодобывающих предприятий в Мугалжарском районе и влияние загрязнения на здоровье детского населения. В рамках сравнительного исследования изучалось состояние здоровья детей Кобдинского района, расположенного на экологически чистой территории. Исследование проведено ретроспективным методом.

Ключевые слова: окружающая среда, Мугалжарский район, здоровье детей, экология, нефть

SUMMARY

KARASHOVA G.I., SULEIMENOV T.ZH.

COMPARATIVE HYGIENIC ASSESSMENT OF THE IMPACT OF OIL AND GAS WASTE ON THE BODY OF CHILDREN

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The scientific work considered environmental pollution located near the oil and gas producing enterprises in the Mugalzhar region and the impact of pollution on the health of the child population. As part of a comparative study, the state of health of children in the Kobdinsky district, located in an ecologically clean area, was studied. The study was conducted by a retrospective method.

Keywords: environment, Mugalzhar district, children's health, ecology, oil.

МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БҚМУ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ СУСЫНДАРДЫ ТҰТЫНУЫН ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Марат Оспанов атындағы БҚМУ ҚДС факультетінің бірінші және төртінші курс студенттері арасында сауалнама жүргізілді. Зерттеу нәтижелері бойынша анықтау жоғары курс студенттері энергетикалық сусындарды кіші курс студенттеріне қарағанда көбірек пайдаланады.

Негізгі сөздер: Марат Оспанов атындағы БҚМУ, студент, энергетикалық сусын, жоғары курс, кіші курс

Өзектілігі. Энергетикалық сусындар – адамзаттың ойлап тапқан өнертабысы. Алайда олардың құрамындағы заттар жүйке жүйесін ынталандыру үшін бұрыннан пайдаланылып келеді. Энергетикалық сусындар көңіл-күйді көтеріп, ой әрекетін жақсартады. Әркім өз қажеттіліктеріне орай энергетикалық сусын таба алады. Энергетикалық сусындардың кейбірі кофеинге негізделсе, екіншісі – дәрумендер мен көмірсулардан құралған [1,2]. Энергетикалық сусындар дәрумендер кешені мен глюкозадан тұрады. Дәрумендердің пайдасы бәріне мәлім. Глюкоза болса қанға тез сіңіп, қышқылдандыратын процестерге қатысады және бұлшық ет, ми және басқа да маңызды мүшелерді энергиямен қамтамасыз етеді. Бір шыны кофенің әсері 1-2 сағат сақталады, ал энергетикалық сусынның әсері – 3-4 сағатқа дейін. Оған қоса, көптеген энергетикалық сусындар газдалған болып келеді, бұл олардың әсерін кофеге қарағанда жеделдетеді [2,3]. Энергетикалық сусындардың зияны жайлы естісек те, олардың нақты қандай зияны бар екенін біле бермейміз. Бұл біздің жұмысымыздың маңыздылығын көрсетті.

Зерттеу мақсаты. Студенттердің энергетикалық сусындарды пайдалануын және оның ағзаға әсеріне гигиеналық баға беру.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуді Марат Оспанов атындағы БҚМУ-нің 1-ші және 4-ші курс студенттеріне сауалнама беру арқылы жүргіздік. Сауалнама сұрақтары келесідей сұрақтарды қамтыды:

- энергетикалық сусындар пайдаланасыз ба?
- тәулігіне қанша рет?
- пайдалану уақытының ұзақтығы?

- ашулануға бейімсіз бе және тез шаршайсыз ба?
- энергетикалық сусындардың зияндылығы жөнінде білесіз бе?

Алынған сауалнама нәтижелері статистикалық өңдеуден өткізілді.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу ҚДС факультетінің 1-ші және 4-ші курс студенттеріне жүргізілді. Зерттеу барысында анықталды: жүргізілген сауалнама нәтижелерін талдау – энергетикалық сусындарды төменгі курс студенттері, жоғарғы курс студенттеріне қарағанда 2-3 есеге көп пайдаланатынын көрсетті. Энергетикалық сусындарды жиі пайдаланатын студенттердің арасында семіздіктің және денсаулықтарында әр түрлі өзгерістердің, соның ішінде нерв жүйесінде (тез ашуланшақтық, шаршау) өзгерістер болатынын анықталды.

Қорытынды. Жүргізілген сауалнама нәтижесінде жоғарғы курс студенттері төменгі курс студенттеріне қарағанда, энергетикалық сусындардың зияндылығы жөнінде көп бағдарланған және білім алған, соған байланысты тамақтану барысында бұндай сусындарды пайдаланбайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ткаченко АВ, Маковкина ДВ. Влияние энергетических напитков на здоровье молодежи. Cyberleninka «Науки о здоровье». 2017;19:
2. Сералиева МШ, Илакбаева ҮС. Тағам гигиенасы. 2009;3006.
3. Тель ЛЗ, Даленов ЕД, Абдулаева АА, Коман ИЭ. «Нутрициология»: оқулық. Мәскеу. Издательство «Литтерра». 2015; Қосымша 1.

РЕЗЮМЕ

КАРАШОВА Г.И., ШАЯХМЕТОВА К.Н.,
С.А.КОЙЛЫБАЕВА

**ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА УПОТРЕБЛЕНИЯ
ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ НАПИТКОВ СТУДЕНТАМИ
ЗКМУ ИМЕНИ МАРАТА ОСПАНОВА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Провели опрос – исследование среди студентов первого и четвертого курса факультета «Общественное здравоохранение» медицинского университета имени Марата Оспанова: имеют ли отрицательные эффекты энергетические напитки для организма человека? Согласно результатам исследований обнаружено, что студенты старших курсов используют энергетические напитки больше, чем студенты младших курсов.

Ключевые слова: ЗКМУ имени Марата Оспанова, студент, энергетический напиток, старший курс, младший курс

SUMMARY

KARASHOVA G.E., SHAYAKHMETOVA K.N.,
KOILYBAEVA.S.A

**HYGIENIC ASSESSMENT OF ENERGY DRINKS
USE BY WEST KAZAKHSTAN MARAT OSPANOV
MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The negative effects of energy drinks on the human body were investigated by the 1st and 4th year students of the WKMOMU. The results of the research show that senior students are more likely to use energy drinks than undergraduate students.

Keywords: WKMOMU, student, energy drink, senior course, junior course.

КУЛКАЕВА С.Ж., АКЖАН Ж., АЛДАМЖАРОВА М.

**ДӘРІГЕРЛЕРДІҢ ӨМІР САПАСЫН ӨЗІН-ӨЗІ БАҒАЛАУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША
ТАЛДАУ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Сауалнамаларды қолдана отырып, дәрігерлердің өмір сүру сапасының көрсеткіштерін өзін-өзі бағалау рөлдік эмоционалды жұмыс шкаласының статистикалық маңызды төмендеуін көрсетті. психологиялық денсаулық және дәрігерлердің өміршеңдігі эмоционалды күйзеліске және өмір сапасының төмендеуіне әкелетін мазасыздық пен депрессия деңгейінің жоғарылауы.

Негізгі сөздер: Дәрігерлер, эмоционалды жұмыс, психологиялық денсаулық, эмоционалды күйзеліс, депрессия

Өзектілігі. Қоғам дәрігерге жоғары этикалық, моральдық және құқықтық талаптар қояды. Дәрігерлер күнделікті стресстік жағдайларға, жоғары психологиялық стресске, мазасыздық пен депрессияға тап болады, бұл олардың өмір сапасын төмендетеді.

Өмір сапасы (ӨС) - адамның өзінің физикалық, психикалық және әлеуметтік әл-ауқатымен және қоғамда жұмыс істеу қабілетімен қанағаттануын айқындайтын Денсаулық сипаттамасының негізгі құралы.

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе қ. дәрігерлерінің ӨС денсаулығының физикалық және психологиялық компоненттерінің көрсеткіштерін бағалау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу онлайн сұрақ-жауап және сауалнама жүргізу арқылы Ақтөбе қаласында жүргізілді. Сауалнама сұрақ-жауаптан, sf-36 сауалнамасынан (ӨС бағалауға арналған спецификалық емес сауалнамадан) және HADS сауалнамасынан (ауруханадағы мазасыздық және депрессия шкаласы) тұрды. Зерттеу нәтижелеріне статистикалық талдау Statistica 10.0 нұсқасын қолдану арқылы жүргізілді.

Сауалнамаға 106 дәрігер қатысты, орташа жасы

- 34,±9,7 жыл.75% -ы әйелдер, 25% -ы ер адамдар. Жұмыс өтілі бойынша 5 жылға дейін 56%, 10 жылға дейін - 21%, 20 жылға дейін - 9% және 30 жылға дейін - 14% респонденттер басым болды. Экспериментке жалпы практика дәрігерлері (58%), хирургтар (18%), акушер –гинекологтар (24%) қатысты. Бақылау тобы ретінде негізгі топтың жынысы мен жасына тең басқа мамандықтағы 68 респонденттен жауап алынды.

Нәтижелер мен талқылау. Дәрігерлердің физикалық компонентінің (PH1) орташа мәндерінің 50,7±10,9-ға дейін және психологиялық компонентінің(МН1) ӨС 42,7 ±8,9 балға дейін айтарлықтай төмендеуі анықталды. Бұл ретте ең төмен көрсеткіштер «VT өміршеңдігі» (56,7 ± 16,4) «RE эмоциялық жұмыс істеуі» (50,7±20,5) және «психологиялық денсаулық» (60,3±16,3) (p <0,05) шәкілдері бойынша байқалды, бұл жағымды эмоциялардың азаюын, шаршаудың жоғарылауын, өмірлік белсенділіктің төмендеуін және орындалатын жұмыс сапасының төмендеуін көрсетеді. Бақылау тобына PH және МН айнымалыларының мәндері негізгі топтың көрсеткіштерінен сенімді жоғары

болды.

Корреляцияны талдау физикалық (PF), рөлдік физикалық жұмыс (RP) және физикалық компонент (PH1) ӨС арасындағы тікелей күшті байланысты көрсетті. Бұл HADS шкаласы бойынша осы айнымалылар арасындағы себептік байланысты көрсетеді, дәрігерлердің 36% -ында мазасыздықтың әртүрлі түрлері, 24% -ында депрессия анықталған. ($p < 0,05$) бақылау тобының респонденттерінде осы айнымалыларда елеулі айырмашылықтар табылған жоқ. Бұл нәтижелер дәрігерлердің мазасыздығы мен депрессиясының жоғарылағанын көрсетеді, бұл көбінесе әлеуметтік бейімдеуге әкеледі. Гендерлік белгі бойынша ӨС көрсеткіштерінің статистикалық сенімді айырмашылықтары анықталған жоқ.

Қорытынды. Сонымен , RE , МН және VT

шкалаларының өзін-өзі бағалау көрсеткіштері бақылау тобының адамдарына қарағанда дәрігерлерде айтарлықтай төмен, негізгі топтың PF және RP шкалалары арасында берік байланыс бар. Сұралған дәрігерлерде мазасыздық пен депрессиялық жағдайдың әртүрлі формалары анықталды.

Пайдаланылған әдебиеттер.

1. Говорин Н. В., Бодагова Е. А. Психическое здоровье и качество жизни врачей. – 2013.
2. Novik A. A. Руководство по исследованию качества жизни в медицине. – ОЛМА Медиа Групп, 2002.
3. Selmanovic S. et al. Stress at work and burnout syndrome in hospital doctors //Medical archives. – 2011. – Т. 65. – №. 4. – С. 221.

РЕЗЮМЕ

КУЛКАЕВА С.Ж., АКЖАН Ж.,
АЛДАМЖАРОВА М.

АНАЛИЗ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ВРАЧЕЙ ПО РЕЗУЛЬТАТАМ САМООЦЕНКИ

Западно-Казакхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакхстан

Самооценка показателей качества жизни врачей с помощью опросников показала статистически значимое снижение шкал ролевого эмоционального функционирования, психологического здоровья и жизнеспособности врачей, повышения уровня тревожности и депрессии, ведущих к эмоциональному выгоранию и снижению качества жизни.

Ключевые слова: врачи, эмоциональное выгорание, психологическое здоровье, депрессия

SUMMARY

KULKAYEVA S.ZH., AKZHAN ZH.,
ALDAMZHAROVA M.

ANALYSIS OF THE QUALITY OF LIFE OF DOCTORS BASED ON THE RESULTS OF SELF-ASSESSMENT

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Self-assessment of indicators of the quality of life of doctors using questionnaires showed a statistically significant decrease in the scales of role-playing emotional functioning, psychological health and resilience of doctors, increased levels of anxiety and depression, leading to emotional burnout and a decrease in the quality of life.

Keywords: Doctors, emotional work, psychological health, emotional stress, depression.

ЖЕКСЕНОВА А.Н., ТУСУПКАЛИЕВА Қ.Ш., АМАНГАЛИЕВА Н.С.

ҚАЛАЛЫҚ ЕМХАНАНЫҢ ДИСПАНСЕРЛІК ЕСЕБІНДЕ ТҮРҒАН ҚАНТ ДИАБЕТІМЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖӘНЕ МОРАЛЬДЫҚ ЖАҒДАЙЫН СИПАТТАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жұмыстың мақсаты II типті қант диабетімен ауыратын науқастардың әлеуметтік және моральдық жағдайын зерттеу болып табылады. Сауалнама нәтижелері және алынған нәтижелер бойынша науқастың денсаулық жағдайы қанағаттанарлық, ал моральдық көңіл-күйдің орташа деңгейі науқастың өмір сүру сапасының қанағаттанарлық деңгейін көрсетеді.

Негізгі сөздер: қант диабеті, мүгедектік, әлеуметтік, моральдық жағдай

Өзектілігі. Қант диабеті (ҚД) медициналық-әлеуметтік мәселе болып табылады, оның таралуының кең көлемде болуы, ауыр және үдемелі ағымда өтуі,

көпшілік жағдайда асқынулардың дамуымен және өмір сүру сапасын төмендеуіне әкелетін жоғары мүгедектікпен сипатталады [1]. Халықаралық диабеттік

федерациясының мәліметтері бойынша қазіргі уақытта әлемде қазірдің өзінде қант диабетімен ауыратын 366 миллионнан астам науқас бар, ал 2030 жылға қарай олардың саны екі есе артып, 552 миллион адамнан асатыны туралы мәлімдейді. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы болжамымен 2030 жылға қарай қант диабеті өлім деңгейінің жетінші маңызды себебіне айналады [2, 3]. Осындай ауруы бар науқастардың бүгінгі күні өмір сүру сапасын зерттеу ҚД-ін бағалауда маңызы үлкен және өзекті мәселе болып саналады.

Зерттеудің мақсаты: Қант диабетімен ауыратын науқастардың әлеуметтік және моральдық жағдайын зерттеу.

Материалдар мен әдістер. ҚД-нің әсерін бағалайтын шкала (DIMS) сауалнамасы қолданылды (Калифорния, 1992). Зерттеу бір реттік көлденең проспективті жүргізілді. Ақтөбе қаласы №2 қалалық емхананың эндокринология кабинетінде есепке алынған ІІ-ші типті қант диабеті бар 18-60 жас аралығындағы науқастарға сауалнама жүргізілді. Алынған мәліметтер статистикалық өңдеуге Statistika 10 бағдарламасы арқылы жүргізілді.

Нәтижелері мен талқылау. Сауалнамаға 92 адам, соның ішінде 52% ер адам, 48% әйел адам қатысты. ІІ-ші типті қант диабеті бар науқастар жүргізілген сауалнаманың нәтижесінде 4-тік шкаласы бойынша бағаланды. Диабетке тән және тән емес симптомдар 81 науқаста (88%-ы) байқалды. ІА шкаласы бойынша диабетке тән симптомдары 53 науқаста 65% құрады, соның ішінде 28 ер адамдарда 53% және 25 әйелдерде

47% болды. ІВ шкаласы бойынша диабетке онша тән емес симптомдар 28 науқаста (23%) болды. ІІ-ші шкала бойынша әл-ауқатының қанағаттарлық дәрежесі науқастардың 70%-ын құрайды. ІІІ-ші шкала бойынша 55 науқастың (60%-ында) ҚД-не байланысты моральдық рухы орташа дәрежені көрсетті, ал 33 науқастарда (40%-ы) қанағаттанарлық дәрежені көрсетті. ІV-ші шкала бойынша науқастардың 90%-ы өзінің әлеуметтік рөлін орындап жүргені анықталды.

Қорытынды. ІІ-ші типті қант диабеті бар науқастардың әлеуметтік маңыздылық жағдайы әл-ауқаттық деңгейі бойынша қанағаттанарлық және моральдық рух дәрежесі бойынша орташа болуы науқастардың өмір сүру сапасын қанағаттанарлық деңгейді көрсетеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Тараскина ТА, Родионова ТИ. Концептуальные модели оценки качества жизни больных, страдающих сахарным диабетом 1 типа. Современные проблемы науки и образования. 2015;5:1–2.
2. Товпик ТА, Мохорт ТВ. Качество жизни больных сахарным диабетом, принимающих различные препараты пролонгированного инсулина. Медицинские новости. 2012;4:70–73.
3. Шишкова ЮА, Сурикова ЕВ, Мотовилин ОГ, Майоров АЮ. Качество жизни при сахарном диабете: определение понятия, современные подходы к оценке, инструменты для исследования. Сахарный диабет. 2011;3:70–75..

РЕЗЮМЕ

ЖЕКСЕНОВА А.Н., ТУСУПКАЛИЕВА Қ.Ш.,
АМАНГАЛИЕВА Н.С.

ОПИСАНИЕ СОЦИАЛЬНОГО И МОРАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ БОЛЬНЫХ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ, СОСТОЯЩИХ НА ДИСПАНСЕРНОМ УЧЕТЕ В ГОРОДСКОЙ ПОЛИКЛИНИКЕ

Западно-Казакхстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакхстан

Целью работы является изучение социального и морального состояния больных сахарным диабетом ІІ-типа. По результатам анкетирования и полученных материалов, состояние благополучия у больных СД удовлетворительное и среднее, по степени морального духа свидетельствует об удовлетворительном уровне качества жизни больных.

Ключевые слова: сахарный диабет, инвалидность, социальное. моральное состояние

SUMMARY

ZHEKSENOVA A.N., TUSUPKALIEVA K.SH.,
AMANGALIYEVA N.S.

DESCRIPTION OF THE SOCIAL AND MORAL STATE OF PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS WHO ARE REGISTERED AT A DISPENSARY IN A CITY POLYCLINIC

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The aim of the work is to study the social and moral state of patients with type II diabetes mellitus. According to the results of the questionnaire and the materials obtained, the state of well-being in patients with DM is satisfactory and average in terms of morale indicates a satisfactory level of quality of life of patients.

Keywords: diabetes, disability, social, moral condition.

АМСК ДЕҢГЕЙІНДЕ КЕШЕНДІ МЕДИЦИНАЛЫҚ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЕРЕКШЕЛІГІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Соңғы онжылдықта отандық денсаулық сақтау жүйесі цифрландырудың күрделі процесін бастан кешірді, бірнеше үлгілерін өзгертті, әлі де дамып, дамып келеді. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру аясында интеграцияланған медициналық ақпараттық жүйені (ҚМСЖ) енгізу медициналық ұйымдардың алғашқы медициналық-санитарлық көмекті (МСАК) көрсетуіне өзгерістер әкелді.

Негізгі сөздер: АМСК, медициналық сақтандыру, цифрландыру, ақпараттық жүйе

Өзектілігі. Кешенді медициналық ақпараттық жүйелердің медицина саласына кең көлемде енгізілуі нақты және сапалы ақпараттардың арқасында денсаулық сақтау жүйесінің объектілері мен субъектілерінің қызметіндегі өзгерістерді бақылауға мүмкіндік береді. Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау жүйесін дамытудағы заманауи бағыттардың бірі жүйелі ақпараттандыру және жұмыс үрдістерін автоматтандыру. Соңғы онжылдықта отандық денсаулық сақтау жүйесі күрделі цифрландыру үрдісінен өтіп, бірнеше модельдерді ауыстырып, әлі күнге дейін өзгеріп, даму үстінде.

2018 жылы науқасқа байланысты барлық үрдістер мен ағымдарды байланыстыратын электронды денсаулық паспорты денсаулық сақтау саласының цифрлық ортасын қалыптастырды.

Тұрғындар кешенді медициналық ақпараттық жүйелердің жеке мобильді қосымшалары арқылы онлайн түрде дәрігерге жазылу немесе үйге шақырту, рецептілерді және зертханалық тексерістердің қорытындыларын қарау, еңбекке жарамсыздық парағын жүктеп алу және тағы басқа да қызметтерге қол жеткізе алады.

Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жағдайында кешенді медициналық ақпараттық жүйені (КМАЖ) енгізу медициналық ұйымдардың алғашқы медико-санитарлық көмек (АМСК) көрсету жұмысына өзгерістер әкелді. Бұл тақырыптың аз зерттелуі, ғылыми жұмыстың бастау негізі болып табылады.

Зерттеудің мақсаты. Алғашқы медико-санитарлық көмек деңгейінде КМАЖ қолданудың әлеуметтік және ұйымдастырушылық ерекшеліктерін зерделеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу дизайны – бір ретті көлденең зерттеу. Сауалнамаға үздіксіз жиынтық бойынша КМАЖ-бен жұмыс жасайтын Ақтөбе қ. №1 қалалық емханасының медициналық қызметкерлері қатысты ($n_1=134$) және кездейсоқ таңдау бойынша КМАЖ қолданатын пациенттер қатысты ($n_2=383$ пациент ($p=50\%$)). Таңдамадағы пациенттер саны Raosoft.com онлайн калькуляторы арқылы есептелді. Жалпы популяция 82000 (емханаға тіркелген адам саны).

Статистикалық өңдеуге IBM SPSS Statistics бағдарламасы, ал зерттеу нәтижелері бойынша диаграмма құрастыруға Microsoft Office бағдарламасы

қолданылды.

Нәтижелері мен талқылау. Зерттеу медицина қызметкерлері мен тұрғындардың КМАЖ-ды қолдануына әсер ететін негізгі факторларды (жасы, дербес компьютерді қолдану ұзақтығы және өзінің қолдануын бағалауы деңгейлері) анықтауға мүмкіндік берді. Сонымен қатар бірнеше айнымалалар арасында тіке және кері корреляциялық байланыс бар екендігін көрсетті.

Қорытынды. Медицина қызметкерлерінің компьютерді меңгеруінің орташа деңгейі олардың өзін-өзі бағалауы бойынша 4 баллды құрады. Медициналық қызметкерлердің 24,6%-ы белгілі бір дәрежеде жабдық тапшылығын сезініп жатқанын және тек 3,7%-ы жабдықтың тапшылығын сезінді. Осыған қарамастан, жұмыс орындарын компьютерлендіруге қанағаттанудың Ме деңгейі 3 баллды құрады, оның ішінде медбикелер арасында 3 балл. Науқастардың пікірінше, КМАЖ енгізуі келесі нәтижелерге әкелді: тіркеушілер мен дәрігерлердің қажетті медициналық құжаттаманы толтыру уақытын қысқарту (сауалнамалардың 39,7% және 23,5% сәйкесінше көрсетілген). Бұл әсерлер пациенттер үшін ең жоғары басымдық болып табылады, сондықтан оларды жүзеге асыру медициналық көмекке қанағаттануды арттыруға әкелуі мүмкін. Медицина қызметкері неғұрлым жас болса, оның ДҚ-мен жұмыс тәжірибесі соғұрлым көп болады. КМАЖ-да жеке медициналық ақпаратты қарауға және Интернет арқылы дәрігердің қабылдауына жазылуға сұраныс пациенттердің жасына және ДҚ-ны меңгеру деңгейіне байланысты. Өзіне сенімді АТ пайдаланушы КМАЖ ақпаратты өндеудің жаңа құралы ғана екенін түсінеді, ал медициналық ұйым қызметінде айтарлықтай оң өзгерістерді жүзеге асыру көптеген факторларды ескерген жағдайда мүмкін болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Данилова ЛВ. Оценка эффективности медицинской информационной системы муниципального здравоохранения г.Оренбурга.: дис. – г. Оренбург, 2014.
2. Абдикадилова ИТ. Оценка медико-организационной эффективности использования информационных систем на примере больных с артериальной гипертензией. УДК:614.2:616.12-008.331.1-052

3. Мобильное приложение медицинских сервисов DamuMed, стартовало в Казахстане <https://www.zakon.kz/4885509-mobilnoe-prilozhenie-meditsinskih.html>

РЕЗЮМЕ

ЕРМУХАНОВА Л.С., ЕРЕЖЕПОВ Б.Е.

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ОСОБЕННОСТЬ КОМПЛЕКСНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ НА УРОВНЕ ПМСП

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

За последнее десятилетие отечественная система здравоохранения претерпела сложный процесс цифровизации, сменив несколько моделей и до сих пор развивается и развивается. Внедрение комплексной медицинской информационной системы (КМИС) в условиях обязательного социального медицинского страхования привело к изменениям в оказании первичной медико-санитарной помощи (ПМСП) медицинскими организациями.

Ключевые слова: ПМСП, медицинское страхование, цифровизация, информационная система

SUMMARY

YERMUKHANOVA L.S., YEREZHEPOV B.E.

ORGANIZATIONAL AND SOCIAL FEATURES OF AN INTEGRATED MEDICAL INFORMATION SYSTEM AT THE PHC LEVEL

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Over the past decade, the domestic healthcare system has undergone a complex process of digitalization, changing several models, and is still developing and developing. The introduction of an integrated medical information system (IMIS) in the context of compulsory social health insurance has led to changes in the provision of primary health care (PHC) by medical organizations.

Keywords: PHC, health insurance, digitization, information system..

КОШЕРБАЕВА Л., ИМАМАТДИНОВА А., САМАМБАЕВА А.

ЖҮРЕК – ҚАН ТАМЫР АУРУЛАРЫ МЫСАЛЫНДА АЛДЫН АЛУҒА БОЛАТЫН ӨЛІМДІ ЕСЕПТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ

С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті, Алматы, Қазақстан

Жүрек-қан тамырлары аурулары барлық елдерде өлім мен аурудың негізгі себебі болып қала береді. Денсаулық сақтауға жұмсалатын шығындардың тұрақты өсуі денсаулық сақтау жүйесі қызметінің тиімділігіне талдау жүргізуді талап етеді. Канадада және ЭЫДҰ елдерінде қолданылатын алдын алуға болатын өлім-жітім (превентивті және емделетін) көрсеткіштерін талдау Денсаулық сақтау секторының тиімділігін бағалаудың неғұрлым кешенді әдістерінің бірі болып табылады. Осы зерттеуде 2018 жылы Қазақстан Республикасында жүрек-қан тамырлары аурулары бойынша алдын алуға болатын өлім-жітім зерттелді..

Негізгі сөздер: жүрек-қан тамырлары аурулары, өлім-жітім, көрсеткіштер, талдау, зерттелді

Өзектілігі. Жүрек-қан тамырлары аурулары (ЖҚА) дамушы және дамыған елдерде өлім мен аурудың негізгі себебі болып қала береді, Жаһандық аурудың ауыртпалығы (GBD) 1990 жылдан 2019 жылға дейін есептелген, жалпы ЖҚА жағдайларының жалпы саны екі есе, ал өлім-жітім бір жарым есе өсті [1]. Денсаулық сақтауға жұмсалатын шығындардың тұрақты өсуі денсаулық сақтау жүйесі қызметінің тиімділігіне талдау жүргізуді талап етеді. Бүгінгі таңда бірқатар қосымша әдістер бар және денсаулық сақтау секторының тиімділігін бағалаудың ең кешенді

әдістерінің бірі алдын алуға болатын өлім-жітім көрсеткіштерін талдау болып табылады (превентивті және емделетін). Қазіргі уақытта Канада және ЭЫДҰ елдері денсаулық сақтау жүйелерін талдау үшін алдын алуға болатын өлім-жітім көрсеткішін енгізді [2-5].

Зерттеу мақсаты. Қазақстан Республикасында жүрек-қан тамырлары аурулары бойынша алдын алуға болатын өлім-жітімге талдау жүргізу болып табылады.

Материалдар мен әдістер. Алдын алуға болатын, емделетін және алдын-алу көрсеткіштерін есептеу үшін тиісті тізімде көрсетілген өлім себептерін

(алдын алуға болатын, емделетін және превентивті) қоса алғанда, жас топтары бойынша өлімнің стандартталған коэффициентін (tst) қорытындылау қажет. ЭБДҰ және Еуростат әзірлеген әдіснаманың негізінде (2019) [5], жас топтары бойынша стандартталған және аурулардың әртүрлі типологиялары бойынша топтастырылған тіркеу деректерін пайдалана отырып, біз 2018 жылы Қазақстанда ЖҚА үшін алдын алуға болатын өлім-жітімді анықтадық. Қазақстан бойынша деректер РМК ШЖҚ «Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігі Ұлттық статистика бюросының Ақпараттық-есептеу орталығы» алынды.

Нәтижелер мен талқылау. Өлімнің алдын-алуға болатын және емделетін себептерінің тізімін жасау кезінде келесі принциптер қолданылды: өлім себептерін алдын алуға болатын немесе емделетін өлім санатына жатқызу өлімнің осы себептері өлім қаупін азайтуға мүмкіндік беретін профилактикалық немесе медициналық шаралар болып табылатындығына негізделген; өлімнің алдын алуға болатын себептері, сондай-ақ өлімнің себептері, әдетте, ішінара алдын алуға болатын және емделетін деп жіктелмеуі керек, егер бұл нақты және жүйелі түрде жасалғандығы туралы дәлелдер болмаса, үстемдіктің сенімді дәлелі болмаса, бұл жағдайда 50% -50% бөлу қолданылды және т. б.. Біздің алдын ала есептеулеріміз Қазақстан Республикасы үшін 2018 жылы қан айналымы жүйесінің алдын алу аурулары бойынша 100 000 тұрғынға шаққанда өлім-жітімнің жалпы коэффициенті 116,9-ды және емделетін аурулар бойынша 16,1-ді құрағанын, ал жасына қарай стандартталған өлім-жітім коэффициенті 18,4-ті және емделетін аурулар бойынша 2,4-ті құрағанын көрсетті. Бұл ретте 45-64 жастағы еңбекке қабілетті жас топтары

арасындағы көрсеткіштер басқа жас топтарымен салыстырғанда неғұрлым жоғары болды.

Қорытынды. Біздің нәтижелеріміз жүрек-қан тамырлары ауруларының алдын алу саясатының басым шараларының негізделгенін растайды және ауру мен өлім-жітімді азайту мақсатында алдын алу шараларын күшейту бойынша қосымша шаралар қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Roth GA, Mensah GA, Johnson CO, etc Global Burden of Cardiovascular Diseases Writing Group. Global Burden of Cardiovascular Diseases and Risk Factors, 1990-2019: Update From the GBD 2019 Study. J Am Coll Cardiol. 2020 Dec 22;76(25):2982–3021. DOI: 10.1016/j.jacc.2020.11.010.
2. 2012. Ottawa, Ontario: Canadian Institute for Health Information; 2012. Available at https://secure.cih.ca/free_products/health_indicators_2012_en.pdf. [Google Scholar]
3. Office for National Statistics. Avoidable mortality in England and Wales, 2011. Newport, Wales: Office for National Statistics; 2013. Available at http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171778_311826.pdf. [Google Scholar]
4. AMIEHS. Avoidable mortality in the European Union: towards better indicators for the effectiveness of health systems. Rotterdam, Netherlands: 2011. Available at <http://amiehs.lshtm.ac.uk/publications/reports/amiehs%20final%20report%20vol%20i.pdf>
5. Avoidable mortality: OECD/Eurostat lists of preventable and treatable causes of death (January 2022 version) <https://www.oecd.org/health/health-systems/Avoidable-mortality-2019-Joint-OECD-Eurostat-List-preventable-treatable-causes-of-death.pdf>

РЕЗЮМЕ

КОШЕРБАЕВА Л., ИМАМАТДИНОВА А.,
САМАМБАЕВА А.

МЕТОДИКА РАСЧЕТА ПРЕДОТВРАТИМОЙ СМЕРТНОСТИ НА ПРИМЕРЕ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

Казахский национальный медицинский университет имени С. Д. Асфендиярова, Алматы, Казахстан

Сердечно-сосудистые заболевания остаются основной причиной смертности и заболеваемости во всех странах. Постоянный рост затрат на здравоохранение требует проводить анализ эффективности деятельности системы здравоохранения. Анализ показателей предотвратимой

SUMMARY

KOSHERBAYEVA L., IMAMUTDINOVA A.,
SAMAMBAYEVA A.

METHOD OF CALCULATING PREVENTABLE MORTALITY ON THE EXAMPLE OF CARDIOVASCULAR DISEASES

Asfendiyarov Kazakh National Medical University, Almaty, Kazakstan

Cardiovascular disease remains the leading cause of death and morbidity in all countries. The constant increase in health care costs requires an analysis of the effectiveness of the health system. Analysis of preventable mortality rates (preventive and curable) used in Canada and OECD countries is one of the most comprehensive methods for assessing the effectiveness of the health sector. This study

смертности (превентивной и излечимой) применяемая в Канаде, и странах ОЭСР является одним из наиболее комплексных методов оценки эффективности сектора здравоохранения. В данном исследовании изучена предотвратимая смертность по сердечно-сосудистым заболеваниям в Республике Казахстан за 2018 год.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания, показатели, анализ, смертность, исследовалось

studied preventable mortality due to cardiovascular diseases in the Republic of Kazakhstan for 2018.

Keywords: Cardiovascular diseases, mortality, indicators, analysis, studied.

ТАУШАНОВА М.К., ЕРМУХАНОВА Л.С., БОРЩУК Е.Л., ПЕТУХОВА М.Б., КАРАБЕКОВА С.Н.

«ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ГЛАУКОМА АПТАЛЫҒЫ» АҚЦИЯСЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Глаукома әлемнің экономикалық дамыған елдерінде еңбекке қабілетті жастағы науқастар арасында мүгедектіктің себептерінің бірі болып табылады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметтері бойынша, қазіргі уақытта әлемде глаукомамен ауыратын 105 миллионға жуық адам бар. Ақтөбе қаласында глаукомамен Алғашқы сырқаттанушылық деңгейі бойынша осы көрсеткіштің күрт өсуі байқалады: 2015 жылы 100 мың тұрғынға 72,8, 2020 жылы 100 мың тұрғынға 216,3. Ғылыми жұмыста осы іс-шараның нәтижелері зерттелді.

Негізгі сөздер: глаукома, мүгедектіктің себептері, 105 миллионға жуық адам, нәтижелер, зерттелді

Өзектілігі. Глаукома – әлемнің экономикалық дамыған елдеріндегі еңбекке қабілетті жастағы науқастар арасындағы мүгедектік себептерінің бірі болып табылады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметтері бойынша қазіргі кезде әлемде глаукомамен ауыратын 105 миллионға жуық адам бар. Ақтөбе қаласында глаукомамен біріншілік аурушандық деңгейі бойынша бұл көрсеткіштің күрт өсуі байқалады: 2015 жылы 100 мың тұрғынға шаққанда 72,8 болса, бұл көрсеткіш 2020 жылы 216,3 құрады. Жыл сайын 6 наурызда атап өтілетін Дүниежүзілік глаукомаға қарсы күрес күні Қазақстанда офтальмологтар, жалпы практика дәрігерлері және глаукомамен ауыратын науқастар үшін бірқатар іс-шараларды дәстүрлі өткізуге себеп болады. Осыған орай, Ақтөбе қаласының № 3 қалалық емхана базасында Дүниежүзілік глаукомаға қарсы апталығы өтті. Ғылыми жұмыста аталған іс-шараның нәтижелері зерттелген.

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе қаласының № 3 қалалық емхана базасында Дүниежүзілік глаукомаға қарсы апталығының нәтижелерін зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Ақтөбе қаласының № 3 қалалық емханада 09.03-12.03.2022 жылында өткізілген глаукомаға қарсы апталықтың есебі, науқастың көзішілік қысымның нәтижелері, науқастарға арналған глаукома ауруының даму қаупін анықтау сауалнамалары.

Зерттеу әдістері: проспективті, ақпараттық-аналитикалық, статистикалық әдістер (орта және салыстырмалы шамаларды есептеу).

Нәтижелер мен талқылау. Глаукомаға қарсы күрес апталығында № 3 қалалық емханада 466 көзге (233 науқас) зерттеу жүргізілді. Зерттелушілердің орташа жасы – 56 жас (Q1 - 45 жас, Q3 - 64 жас) Жынысы: әйелдер – 61,4 %, ерлер – 38,6 %. OD – 19 мм с.б (Q1 - 17 мм с.б, Q3 – 22 мм с.б), OS – 20 мм с.б (Q1 - 18 мм с.б, Q3 - 22 мм с.б). Офтальмогипертензия – 46 науқаста, соның ішінде: біріншілік глаукома – 4, миотикалық режимді сақтамайтын – 4 науқас анықталды. Сауалнама нәтижелерін зерттелушілердің жастарының тобына байланысты анықтадық. 18 - 44 жас аралығында – 53 адам (глаукоманың даму қаупі төмен – 30 адам, глаукоманың даму қаупі орташа – 16 адам, глаукоманың даму қаупі жоғары – 7 адам), 45 - 59 жас аралығында – 85 адам (глаукоманың даму қаупі төмен – 49 адам, глаукоманың даму қаупі орташа – 24 адам, глаукоманың даму қаупі жоғары – 14 адам), 60 - 74 жас аралығында – 86 адам (глаукоманың даму қаупі төмен – 37 адам, глаукоманың даму қаупі орташа - 24 адам, глаукоманың даму қаупі жоғары - 25 адам), 75 - 90 жас аралығында – 9 адам (глаукоманың даму қаупі төмен – 4 адам, глаукоманың даму қаупі орташа – 3 адам, глаукоманың даму қаупі жоғары – 2 адам).

Қорытынды. Озық технологиялар мен қолжетімді диагностикалық тестілердің барына қарамастан, глаукомамен ауыратын науқастардың 50%-ы диагностикаланбай қалады, ал мұндай іс-шаралар глаукоманы ерте сатысында анықтауға көмектеседі. Аталған іс-шара бірнеше емханамен шектелмей, республика деңгейінде барлық облыстарды қамтуы тиіс. Глаукома бастапқы

кезеңдерде симптомсыз өтетіндіктен, тұрақты тексерудің маңыздылығы туралы хабардарлықты арттыру есебінен тұрғындар арасында офтальмологиялық қызметтерді пайдалануды ұлғайтуда тиімділікті арттыру үшін ерте анықтауға бағытталған денсаулықты нығайту жөніндегі бастамаларды және қауіп тобындағы (глаукомамен ауыратын науқастардың туыстары; қарт адамдар; қант диабетімен ауыратын науқастар; айқын көргіштігі, катарактамен ауыратын науқастар және т.б.)

ерте диагностикалау және алдын алу бойынша шаралар әзірлеу қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Kang JM, Tanna AP. Glaucoma. Med Clin North Am. 2021 May;105(3):493–510. DOI: 10.1016/j.mcna.2021.01.004. Epub 2021 Apr 2. PMID: 33926643.

РЕЗЮМЕ

ТАУШАНОВА М.К., ЕРМУХАНОВА
Л.С., БОРШУК Е.Л., ПЕТУХОВА М.Б.,
КАРАБЕКОВА С.Н.

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕДЕННОЙ АКЦИИ «ВСЕМИРНАЯ НЕДЕЛЯ ГЛАУКОМЫ»

Западно-Казакстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакстан

Глаукома является одной из причин инвалидности среди больных трудоспособного возраста в экономически развитых странах мира. По данным Всемирной организации здравоохранения, в настоящее время в мире насчитывается около 105 миллионов человек, страдающих глаукомой. В городе Актөбе по уровню первичной заболеваемости глаукомой наблюдается резкий рост данного показателя: 72,8 на 100 тыс. населения в 2015 году, 216,3 на 100 тыс. населения в 2020 году. В научной работе изучены результаты данного мероприятия.

Ключевые слова: глаукома, причины инвалидности, около 105 млн человек, результаты, исследовано

SUMMARY

TAUSHANOVA M.K., YERMUKHANOVA
L.S, BORSHCHUK E.L., PETUHOVA M.B.,
KARABEKOVA S. N.

THE RESULTS OF THE ACTIVITY «WORLD GLAUCOMA WEEK»

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Glaucoma is one of the causes of disability among patients of working age in economically developed countries of the world. According to the World Health Organization, there are currently about 105 million people suffering from glaucoma in the world. In the city of Aktobe, according to the level of primary glaucoma incidence, there is a sharp increase in this indicator: 72.8 per 100 thousand population in 2015, 216.3 per 100 thousand population in 2020. The results of this activity have been studied in the scientific work.

Keywords: Glaucoma, causes of disability, about 105 million people, results, studied.

ТІЛЕКТЕС А.Н. БАСПАКОВА А.М.

“АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ЕРЕСЕК ТҰРҒЫНДАР АРАСЫНДА СҮТТІ ТҰТЫНУ ЖИЛІГІНЕ БАҒА БЕРУ” ЗЕРТТЕУІ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазакстан медицина университеті, Актөбе, Қазакстан

Сүтті тұтыну көбінесе дұрыс және тендестірілген тамақтанудың маңызды элементі болып табылады. Бұл сүтқоректілердің сүйек массасын қалыптастыру және дененің дұрыс өсуі мен дамуын қамтамасыз ету үшін барлық қажетті қоректік заттармен қамтамасыз ететін алғашқы тамағы. Эпидемиологиялық зерттеулер сүттің адам рационьындағы тағамдық құндылығын растайды және жүрек-тамыр аурулары, қатерлі ісік, семіздік және қант диабеті сияқты бірқатар созылмалы аурулардың алдын-алуда оны тұтынудың мүмкін рөлін арттырады.

Негізгі сөздер: сүт, тұтыну, дене дамуы, сүйек массасын қалыптастыру, созылмалы аурулар, алдын алу

Өзектілігі. Сүтті тұтыну көбінесе дұрыс және тендестірілген тамақтанудың маңызды элементі болып табылады. Бұл сүтқоректілердің алғашқы тамағы,

ол сүйек массасын қалыптастыру және ағзаның дұрыс өсуі мен дамуын қамтамасыз ету үшін барлық қажетті энергия мен қоректік заттармен қамтамасыз етеді.

Эпидемиологиялық зерттеулер сүттің адам рационндағы қоректік құндылығын растайды және жүрек-қан тамыр аурулары, қатерлі ісік, семіздік және қант диабеті сияқты бірқатар созылмалы аурулардың алдын-алуда оны тұтынудың мүмкін рөлін арттырады [1,2].

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе қаласындағы ересек тұрғындар арасында тұтынатын сүттің жиілігіне баға беру.

Материалдар мен әдістер. Зерттеуге 18 жастан асқан, өз еркімен және саналы түрде келісім берген Ақтөбе қаласының 461 ересек тұрғындары қатысты. Зерттеудің басында зерттелушілер «Google Форма» бағдарламасы арқылы сауалнамадан өтті, содан кейін алынған нәтижелер бойынша сипаттамалық статистикалық талдау жүргізілді.

Мәліметтерді статистикалық өңдеу. Халықты топтастыру атрибутивтік және вариациялық белгілері бойынша жүргізілді: атрибутивтік белгілері бойынша (сапалық сипаттаманы талдау үшін жынысы бойынша - ерлер мен әйелдерге бөлінді), вариациялық белгілері бойынша (халықты бөлу жасы бойынша қалыптасты).

Деректерді статистикалық талдау STATISTICA 10 бағдарламасының пакетін пайдалану арқылы жүргізілді. Зерттелетін параметрлер арасындағы тәуелділікті анықтау үшін Спирменның (r) дәрежелік корреляция коэффициентін қолдана отырып корреляциялық талдау жүргізілді. Барлық статистикалық процедуралар үшін статистикалық сенімділік деңгейі - $p < 0,05$.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу нәтижелері

бойынша зерттелушілердің ішінде әйелдер – 359, ер адамдар – 102 адам санын құрады. Сауалнаманы қазақ тілінде - 445, орыс тілінде - 16 адам толтырды. Сауалнама нәтижесінде: жас көрсеткіші бойынша орташа 30 (SD±6,8) жасты, бойдың ұзындығы бойынша орташа 168 (SD±8) см, салмаққа байланысты 63 (SD±10) кг-ды құрады. Сүтті пайдалану жиілігіне сәйкес: күнделікті – 369 адам тұтынып 79%-ды құрайды, ал сүтті мүлде тұтынбайтын 6 адам 1%-ды құрады. Сүтті тұтыну жиілігінің жыныстық ерекшеліктерінде әйелдер ерлерге қарғанда сүтті ($p=0,05$ сәйкес) 68%-ға артық тұтынады. Жиі қолданатын сүттің түрлеріне Спирменнің дәрежелік корреляция коэффициентін қолдана отырып номер 8-ші маркалы сүт – барлық сүт түрлерінің ең көп 20%-ын, ал ең азы номер 16-шы маркалы сүт – 0,6%-ды құрады. Сүтті пайдалану жиілігін 290 адам өзгерткілері келмейді, 65 адам азайтқысы келеді, 70 адам көбейткісі келеді және 36 адам бұл сұраққа жауап беруге қиналған.

Қорытынды. Ақтөбе қаласының ересек тұрғындары сүтті жиі пайдаланатындығы анықталды және әйелдер ерлерге қарағанда 68% жие тұтынады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Paula C Pereira. Milk nutritional composition and its role in human health. Nutrition. 2014;30(6):619–27.
2. Duncan SE, Webster JB. Oxidation and protection of milk and dairy products. Oxidation in Foods and Beverages and Antioxidant Applications, 2010;121–155.

РЕЗЮМЕ

А.Н.ТІЛЕКТЕС, А.М. БАСПАКОВА

ОЦЕНКА ЧАСТОТЫ ПОТРЕБЛЕНИЯ МОЛОКА СРЕДИ ВЗРОСЛОГО НАСЕЛЕНИЯ Г.АКТОБЕ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Потребление молока часто является важным элементом здорового и сбалансированного питания. Это первая пища млекопитающих, которая обеспечивает все необходимые питательные вещества для формирования костной массы и обеспечения правильного роста и развития организма. Эпидемиологические исследования подтверждают питательную ценность молока в рационе человека и увеличивают возможную роль его потребления в профилактике ряда хронических заболеваний, таких как сердечно-сосудистые заболевания, рак, ожирение и диабет.

Ключевые слова: молоко, потребление, развитие организма, формирование костной массы, хронические заболевания, профилактика

SUMMARY

A.N.TILEKTES, A.M. BASPAKOVA

ASSESSMENT OF THE FREQUENCY OF MILK CONSUMPTION AMONG THE ADULTS OF THE CITY OF AKTOBE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Milk consumption is often an important element of a healthy and balanced diet. It is the first mammalian food to provide all the necessary nutrients for bone formation and proper growth and development of the body. Epidemiological studies confirm the nutritional value of milk in the human diet and increase the possible role of its consumption in the prevention of a number of chronic diseases such as cardiovascular disease, cancer, obesity and diabetes.

Keywords: milk, consumption, physical development, bone formation, chronic diseases, prevention.

ЖУБАНИЯЗОВА А.С., АРЕПБАЕВА Б.С., НҮРБОЛАТҚЫЗЫ А., ҚАБЫЛБАЕВ Н.А.

АҚТӨБЕ ҚАЛАЛЫҚ МЕКТЕПТЕР ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУЛЫҚТАР ЖИНАҒЫНЫҢ САЛМАҒЫН ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Ғылыми-зерттеу жұмысы Ақтөбе қаласының 1-7 сынып оқушыларының оқулықтар жиынтығының салмағын санитарлық-гигиеналық бағалау үшін жүргізілді. Зерттеуге 100 оқушы (6-14 жас) оқулықтардың жиынтығы алынды. Зерттеу жұмыстары 2021 жылы жүргізілді. Өңірлік емханалардан Ақтөбе қаласы мектептерінің оқушылары арасында соңғы бес жылда сколиоз, жалпақ табан, мүсіннің бұзылуы туралы деректер алынды (2017-2021жж.).

Негізгі сөздер: Ақтөбе қаласы, санитарлық-гигиеналық бағалау, оқушы оқулықтары, мектептер, сколиоз

Өзектілігі. Мектеп оқушыларының жыл сайынғы диспансерлеу нәтижелерінің статистикасы мәліметтеріне сай, мектеп жасындағы балалардың 53%-ға жуығының денсаулық бұзылыстары дамығандығы белгілі. Мектеп жасындағы балаларда тірек-қимыл аппаратының бұзылыстарымен ауратындар саны 5 есе жоғарылайтыны анықталды [1]. Дене қалпының бұзылыстарының дамуында оқушы сөмкесіндегі тасымалданатын оқулықтар салмағының маңызы ерекше.

Зерттеу мақсаты. Ақтөбе қалалық мектептерінің 1-7 сынып оқушыларының оқулықтары салмағының санитарлық-гигиеналық талаптарға сәйкестігін гигиеналық бағалау, тірек-қимыл аппаратының бұзылыстарын анықтау.

Материалдар мен әдістер. Ғылыми зерттеу жұмысына Ақтөбе қаласы мектептерінің 6-14 жас аралығындағы 100 оқушысының оқулықтары алынды. Жергілікті емханалардан алынған 1-7 сынып оқушыларының тірек-қимыл аппараттарындағы өзгерістер мәліметтерін талдау.

Нәтижелер мен талқылау. «Білім беру объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы ҚР ДСМ 2021 жылғы 5 тамыздағы №76 бұйрығы талаптарына сай жүргізілген зерттеулер нәтижесінде, 1-3 сынып оқушыларының сөмкесінің орташа салмағы 3,49 кг, нормадан 1,49 кг артық; 4-5 сынып оқушыларының сөмкесінің орташа салмағы 3,8 кг, нормадан 1,3 кг артық; 6-7 сынып оқушыларының сөмкесінің орташа салмағы 4,58 кг, нормадан 1,08 кг артық екендігі анықталды. Нәтижелерге сәйкес зерттелген мектеп оқушыларының тәуліктік оқулықтар жинағы СанЕмН талаптарынан орташа есеппен 1,3 кг-ға артықтығы дәлелденді.

Ақтөбе қаласының 26 мектептері оқушыларының

арасында соңғы бес жылдықтағы (2017-2021ж.ж.) зерттеу нәтижелеріне сай және аймақтық емханалардан алынған мәліметтерді талдау нәтижесінде 543 сколиоз, 615 жалпақтабан, 663 дене қалпының бұзылысы тіркелген.

Қорытынды. Зерттеу қорытындысы бойынша Ақтөбе қалалық мектептерінің 1-7 сынып оқушыларының оқулықтары жинағы салмағының санитарлық-гигиеналық нормаларға сәйкессіздігі анықталды. Санитарлық-гигиеналық талаптардың орындалмау жағдайлары мектеп жасындағы балалар денсаулығы бұзылыстарының айқын көрінісі болатыны анық. Осыған байланысты мектеп оқушыларының оқулықтарының салмағын сәйкестендіру мақсатында оқулықтарды тоқсандарға арнап, бөліп басылым жасау, факультатив сабақтар үшін оқулықтарды және қосымша тасымалданатын дене шынықтыру формаларын мектепте қалдыруға мүмкіндік жасау, оқушыларды оқулықтармен жеткілікті мөлшерде қамтамасыз ету, мектептегі сабақтарда электронды оқулықтарды қолдану ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Новрузова ЭА, Николенко АН, Кутурова ГА. Сколько весит портфель современного школьника? Материалы III Дальневосточного медицинского молодежного форума. (Хабаровск). 2019;276–278.
2. Махомет АВ, Иванова ДД. Оценка соответствия веса комплектов учебников и школьных ранцев у учащихся учреждения общего образования требованиям санитарных норм. Сборник материалов VII интернет-конференции. (Гродно). 2021;136–139.
3. «Білім беру объектілеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» ҚР ДСМ 2021 жылғы 5 тамыздағы №76 бұйрығы.

РЕЗЮМЕ

ЖУБАНИЯЗОВА А.С., АРЕПБАЕВА Б.С,
НУРБОЛАТКЫЗЫ А., КАБЫЛБАЕВ Н.А.

**ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ВЕСА
КОМПЛЕКТОВ УЧЕБНИКОВ УЧАЩИХСЯ
ШКОЛ ГОРОДА АКТОБЕ**

Западно - Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Научно-исследовательская работа проводилась для санитарно-гигиенической оценки веса комплектов учебников учащихся 1-7 классов г. Актобе. На исследование были взяты комплекты учебников 100 учащихся (6-14 лет). Исследовательская работа была проведена в 2021 году. Из региональных поликлиник получены данные о сколиозе, плоскостопии, нарушениях осанки среди учащихся школ г. Актобе за последние пять лет (2017-2021 гг.).

Ключевые слова: г.Актобе, санитарно-гигиеническая оценка, комплекты учебников учащихся, школы, сколиоз

SUMMARY

ZHUBANIYAZOVA A.S., AREPBAEVA B.S.,
NURBOLATKYZY A., KABYLBAYEV N.A.

**HYGIENIC WEIGHT ASSESSMENT OF
TEXTBOOKS FOR SCHOOL STUDENTS OF
AKTOBE CITY**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Research work was carried out for the sanitary and hygienic assessment of the weight of sets of textbooks for students in grades 1-7 in Aktobe. For the study, sets of textbooks of 100 students (6-14 years old) were taken. The research work was carried out in 2021. Data on scoliosis, flat feet, posture disorders among schoolchildren in Aktobe over the past five years (2017-2021) were obtained from regional polyclinics.

Keywords: Aktobe, sanitary and hygienic assessment, textbooks, schools, scoliosis.

МАДИХАН Ж.Ш., ДӘДЕНБАЕВА АҚНҰР ЕСЕНТАЙҚЫЗЫ

АДАМ АҒЗАСЫНА СЫРТҚЫ ОРТА ӘСЕРІНІҢ ЗИЯНДЫ ЖАҚТАРЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жыл сайын қоршаған ортаның зиянды әсерінен адамдардың денсаулығына зиян келтіру саны көбеймесе, ол сөзсіз азаяды. Біздің қалада бірнеше ірі зауыттар бар. Олар адамзатқа зиян келтіретін зиянды түтіннің әртүрлі түрлерін шығарады. Сондықтан адамзатты қоршаған ортаның зиянды әсерінен қорғау қазіргі кездегі өзекті мәселе болып табылады

Негізгі сөздер: экология, атмосфера, зиянды факторлар, халық денсаулығы, экологиялық мәселелер

Өзектілігі. Жыл өткен сайын адамдардың сыртқы орта әсерінің зиянды жақтары себебінен зақымдануы артпаса, кемімей тұр. Өйткені, жыл сайын айналамызды қоршаған табиғатымыз, ауамыз, суымыз ластанып бара жатыр. Күніне қанша тонна мұнай өндіріліп, қалдықтары тірі табиғатқа, яғни, теңіздерге құйылып жатыр. Қаламызда бірнеше ірі заводтар жұмыс істейді. Солардан әртүрлі зиянды түтін бөлініп шығып, адамзат баласына неше түрлі залал келтіруде. Сондықтан да адамзат баласын сыртқы орта әсерінің зиянды жақтарынан қорғау – осы кездегі кезек күтпінмейтін өзекті мәселе.

Зерттеу мақсаты: Ғаламдық проблемалардың біріне айналған сыртқы ортаның зиянды факторларының адам ағзасына әсерін анықтау арқылы күресу жолдарын іздестіру.

Материалдары мен әдістері: Ақтөбе – Қазақстандағы экологиялық аймаққа жатады. Оған себеп, автомобиль көлігінің дамуы шудың көбеюіне және автомобиль газдарымен ауаны ластауына әкеледі. Кәріз жүйелерін тазалау құрылғысы орналасқан аумақтан қалаға дейінгі аралық 7 шақырымды құрайды.

сағатына 14 шақырым деп алсақ, жарты-ақ сағатта жағымсыз иіс қаланың солтүстік-батыс аумағына жетіп келеді. Тұрғындар қалашығы ауданында жаз бойы күлімсі иістің шығып тұруының негізгі себебі де осы, Елек өзенінің ластануы. Ақтөбе қаласының ауасхром қосындылары зауыты шығарады. Мұндағы мекемелерде ауаны ластауды азайтатын құраын ластайтын зиянды заттардың 49%-ын феррокорытпа зауыты шығарса, 25%-ын Ақтөбе л-жабдықтардың жартысы ғана істейді. Қазіргі уақытта Ақтөбе облысы бойынша атмосфералық ауаны ластайтын 172 мекеме жұмыс істейді. Бұған Жаңажол мұнай-газ өндіретін кен орны да жатады. Шаң тазалағыш, өндіріс қалдықтарының дұрыс жұмыс істемеу салаларынан немесе іске алғысыздығынан бұл қалалардағы шаң-тозаңның орташа көрсеткіші белгіленген мөлшерден 4 есе, азот қос тотығы 2 есе, күкіртті ангидрид шамамен 0,2 есе артып отыр.

Зерттеу нәтижесі. Атмосфералық ауаның ластануы адамның денсаулығына және қоршаған ортаға организмдердің өмір сүруін қамтамасыз ететін әртүрлі жүйелердің тікелей және шұғыл қаупі мен баяу,

бірте-бірте күйзелтуге дейінгі әртүрлі тәсілдермен әсер етуі мүмкін. Елдімекендердің ауасындағы лас заттар адамдардың денсаулығына зиянын қарастырсақ, лас ауамен тыныс алған адам үстіртін тыныс алып, өкпе жеткіліксіз “желдетіледі”, организмге оттегі жетпей, әртүрлі биохимиялық процесстер бұзыла бастайды, бұл адамның әртүрлі ауруларға бейім болуына алып келеді. Күкіртті газ, азот тотықтары, хлор сияқты заттар жоғарғы тыныс жолдарын тітіркендірсе, басқалары, мысалы, корғасын, фтор бастапқыда әсері байқалмағанымен, организмде біртіндеп жиналып, ұзаққа созылатын аурулар туғызады.

Қорытынды: Адамдарды сыртқы ортаның зиянды факторынан қорғау – Қазақстан Республикасының алдында тұрған аса күрделі мәселе. Елімізде экологиялық

апатқа ұшыраған аймақтарда тұратын халықтардың денсаулығын қатаң бақылауда ұстау қажет. Неше түрлі экологиялық мәселелер, әсіресе өз тұрғысынан шешімдерін тапқан жоқ. Менің ойымша, ол үшін әр адам баласы экологиялық білім мен тәрбие беру мәселелерін бір-бірімен сабақтастырғаны жөн.

Әдебиеттер тізімі:

1. Булекбаева КБ. Экология және қоршаған ортаны қорғау оқулық. Алматы: Эверо, 2015;157б.
2. Кенесариев ҮИ, Жақашов НЖ. Экология және халық денсаулығы [Текст]: мед. жоғары оқу орындары мен колледждерге арналған оқу құралы. Орысшадан ауд. С. С. Әлібеков. Алматы: Ғылым, 2003;216б..

РЕЗЮМЕ

МАДИХАН Ж.Ш., ДАДЕНБАЕВА А.

ВРЕДНОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

С каждым годом количество повреждения здоровья людей вследствие вредного воздействия окружающей среды если не увеличивается, то точно не уменьшается. В нашем городе есть несколько крупных заводов. Они выделяют различные виды вредного дыма, которые наносят вред человечеству. Поэтому защита человечества от вредного воздействия окружающей среды является актуальной проблемой в сегодняшние дни.

Ключевые слова: экология, атмосфера, вредные факторы, здоровье населения, экологические проблемы

SUMMARY

MADIKHAN ZH.SH., DADENBAYEVA A.

HARMFUL IMPACT OF THE ENVIRONMENT ON THE HUMAN BODY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Every year, the amount of damage to people's health due to the harmful effects of the environment, if not increasing, then definitely not decreasing. There are several large factories in our city. They emit various types of harmful smoke that harm humanity. Therefore, the protection of mankind from the harmful effects of the environment is an urgent problem today.

Keywords: ecology, atmosphere, harmful factors, public health, environmental issues.

ЖУБАНИЯЗОВА А.С., ӘБДІҒАЛИЕВА Д.Ж., ӘМІРХАНҚЫЗЫ Д., НҮРЛАН А.М.

МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІНІҢ 2-3 КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ ТАМАҚТАНУ РЕЖИМІН ГИГИЕНАЛЫҚ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің 2-3 курс студенттерінің тамақтану рационы бұзылған кезде пайда болатын аурулардың түрлерін және тамақтануын бағалау мақсатында ғылыми зерттеу жүргізілді. Зерттеуге «Жалпы медицина», «Қоғамдық денсаулық сақтау» факультеттерінің 2-3 курстарының 197 студенті қатысты. Зерттеу 2021 жылы жүргізілді.

Негізгі сөздер: гигиена, тамақтану режим, асқорыту жүйесі аурушаңдық, студенттер

Өзектілігі. Студент жастардың салауатты өмір салтын қалыптастырудағы басты құрам

бөліктерінің бірі ретінде тамақтану мәдениетінің рөлі ерекше. Ағзаның қалыпты өсуі мен дамуы және

тіршілігін қамтамасыз етуі үшін тағам қабылдау мерзімділігі, тағам қабылдау аралығындағы үзіліс, тәуліктік рационға кіретін жалпы калорияның 3-5 мезгілдік пайыздық арақатынасының сақталуы маңызды.

Зерттеу мақсаты. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті 2-3 курс студенттерінің (18-20 жас) тамақтану режимін анықтау, гигиеналық бағалау, асқорыту жүйесі аурушандық түрлерін талдау.

Материалдары мен әдістері. Ғылыми зерттеу жұмысы Марат Оспанов атындағы БҚМУ-де «Жалпы медицина», «Қоғамдық денсаулық сақтау» факультеттерінің 2-3 курс студенттеріне 2021 жылдың қазан-желтоқсан айларында асқазан-ішек жолдарының аурушандылығын анықтау мақсатында 197 адамға сауалнама жүргізілді.

Нәтижелері мен талқылауы. Сауалнама нәтижесінде респонденттердің 55,3% (109 адам) күніне 1-2 рет, ал 6,6% (13 адам) 1 рет қана тамақтанатыны анықталды. Зерттеу жүргізілген студенттердің 51,8% (102 адам) таңғы асты кейде қабылдайтынын, 29,4% (58 адам) мүлдем қабылдамайтындығын көрсеткен. 28,6% (56 адам) респонденттерде тамақтану уақыты түнгі ұйқыдан 1-2 сағат бұрын мезгілге сай келсе, 23,8% (47 адам) респонденттерде тамақтанудан кейін бірден түнгі ұйқыға кететіндігі анықталды. Сауалнама барысында студенттер арасында аптасына 1-2 рет фаст-фуд тағамдар тұтынушылар саны 51,1% (101 адам), ал су режимін тәулігіне 1,5-2 л тұтыну 64,3% (127 адам) құраған.

Студенттердің денсаулық жағдайын 025/у амбулаториялық карталары (2021) бойынша талдау нәтижесінде аурушандық көрсеткіші бойынша 2-3 курс

студенттерінде салыстырмалы түрде жиі асқазан-ішек функционалды бұзылыстары, гастрит кездесетіндігін көрсетті (2-курс «Жалпы медицина» 514 студент, «ҚДС», «Стоматология» 143 студент; 3-курс «Жалпы медицина» 506 студент, «ҚДС», «Стоматология» 185 студент).

Қорытынды. Зерттеу қорытындысы бойынша, респонденттердің басым бөлігінде тамақтану режимінің сақталмайтындығы және рационалды емес тамақтану жағдайларының жиілігі анықталды. Аталған жағдайлар өз кезегінде студент жастар арасындағы асқорыту жүйесі аурушандық факторының негізгі көрсеткіштері. Осыған байланысты студенттердің тәуліктік жүктемелерін ескере отырып, күн режимін оңтайландыру, яғни оқу жүктемелері мен тамақтануды рационалды ұйымдастыру, ұстану және өмір салтына енгізу ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Королева ИВ, Лебедева ЕГ. Влияние режима питания на состояние здоровья студентов. Воспитательный процесс в медицинском вузе: Теория и практика. 2020;89–91.
2. Карманович ОИ. Изучение особенностей режима питания студентов-медиков. Сборник материалов VI межвузовской студенческой заочной научно-практической конференции с международным участием. 2021;156–158.
3. Капитонов ВР, Бускина ДА, Толмачев ДА. Соблюдение режима правильного питания студентами Ижевской государственной медицинской академии. Modern Science. 2020;12-2:125–129.

РЕЗЮМЕ

ЖУБАНИЯЗОВА А.С., АБДИГАЛИЕВА Д.Ж.,
АМИРХАНҚЫЗЫ Д., НУРЛАН А.М.

ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА РЕЖИМА ПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ 2-3 КУРСОВ ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ МАРАТА ОСПАНОВА

Западно - Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Научное исследование проводилось для оценки режима питания и видов заболеваний, возникающих при нарушении режима питания студентов 2-3 курсов Западно-Казахстанского медицинского университета имени Марата Оспанова. В исследовании приняли участие 197 студентов 2-3 курсов факультетов «Общая медицина», «Общественное здравоохранения». Исследование проводилось в 2021 году.

Ключевые слова: гигиена, режим питания, заболевания желудочно-кишечного тракта, студенты

SUMMARY

ZHUBANIYAZOVA A.S., ABDIGALIEVA D.ZH.,
AMIRKHANKYZY D., NURLAN A.M.

HYGIENIC ASSESSMENT OF THE NUTRITION REGIME OF STUDENTS OF THE 2-3 COURSES OF THE WEST KAZAKHSTAN MARAT OSPANOV MEDICAL UNIVERSITY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The scientific study was conducted to assess the diet and types of diseases that occur when students of 2-3 courses of the West Kazakhstan Medical University named after Marat Ospanov do not comply with the diet. The study involved students of 2-3 courses of the faculties of «General Medicine», «Public Health» in the number of 197 students. The study was conducted in 2021.

Keywords: hygiene, diet, digestive system diseases, students.

РАКИШЕВА В.А., ЖАКСЫҒАЛИ А.А., НҰРМҰХАНОВ Б.Н., ХАМЗИЕВА М.М., КҮЗЕМБАЙА.С.,
НҰРБЕРГЕНҚЫЗЫ А.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ МАҢЫНДАҒЫ БҰЛАҚТАРДАН АУЫЗ СУДЫҢ САПАСЫН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу барысында бұлақтың және оған іргелес аумақтың тиісті деңгейде болмауы анықталды, бірақ ауыз судың зертханалық деректерінің нәтижелері бойынша судың нормаға сәйкес келетіні байқалады. Мүмкін, климаттың ерекшеліктері, топырақтың жағдайы, рельефі судың ластануына жол бермейді, бірақ бұл уақыт мәселесі. Егер уақтылы шаралар қолданылмаса, болашақта судың ластануына әкеліп соғуы және халықтың денсаулығына әсер етуі мүмкін.

Негізгі сөздер: Бұлақ, ауыз су, климат, топырақ, халық денсаулығы

Өзектілігі. Орталықтандырылмаған сумен жабдықтаудың көптеген көздері адамдардың назарын арттыратын көздерге айналуда – әркім табиғи және пайдалы суды ішуді қалайды. Бірақ судың денсаулық үшін толығымен қауіпсіз екеніне сенімді болу үшін бұлақ суын талдау қажет етеді.

Зерттеу мақсаты. Маржанбұлақ бұлағынан (төменгі) және Қайыңдысай бұлағынан ауыз судың сапасын зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Ақтөбе қаласы аумағына жақын жерді және бұлақтардың жай-күйін (каптаж, дебит, судың орналасуы мен сапасы) қосу (бұлақтар қалаға жақын болуы тиіс) және алып тастау (каптажсыз) критерийлері бойынша зерделеп, 5 бұлақ: Асыл су, Қайыңдысай, Маржанбұлақ (жоғарғы), Маржанбұлақ (төменгі) және Ақшат ауылының бұлағы тексеруге жатады. Экономикалық тұрғыдан 2 бұлақтарды зерттеу туралы шешім қабылданды, сондықтан Қайыңдысай және Маржанбұлақ (төменгі) бұлақтарын кездейсоқ таңдалды. Бұлаққа және жақын жатқан аумаққа (топырақтың сипаты, жергілікті жердің рельефі, жел бағыты, климат) санитарлық тексеру жүргізу және микробиологиялық, химиялық және радиологиялық көрсеткіштерге 6 су сынамасын алу және зертханаға жіберу.

Нәтижелер мен талқылау. Қайыңдысай бұлағы тұрғын үйден 25-30 м, ағынды сулардан және сұйық қалдықтардан 15-20 м қашықтықта орналасқан. Көрнекі түрде топырақ пен қар жамылғысы жануарлардан сұйық қалдықтарымен ластанған. Каптаж бар және су жинауға арналған құбыр жүргізілген. Аумақ қоршалмаған, 1-белдеудің санитарлық-қорғаныш аймағы (бұдан әрі-СҚА) сақталмаған. Маржанбұлақ бұлағы бойынша (төменгі): елді мекеннің маңында төбеде бөлінген, зерттелетін аумақ қоршалмаған, 50 метр қашықтықтағы тұрғын үйлер, топырақ және қар жамылғысы таза. 1-белдеудің СҚА сақталмаған.

Маржанбұлақ бұлағының ауыз суын зерттеу нәтижелері бойынша: дәмі мен иісі Т-20-0 балл, лайлылығы 0,2мг/дм², химиялық: аммиак азоты 0,1мг/дм³, нитриттер азоты – 0,09мг/дм³, нитраттар азоты – 11,5мг/дм³, құрғақ қалдық – 316,0мг/дм³, хлоридтер-9,2мг/дм³, сульфат – 34,2мг/дм³, жалпы қаттылығы – 2,05мг-экв./л, микробиологиялық: жалпы микробтық саны – 23КОЕ/см³, жалпы колиформды бактерия анықталған жоқ, термотолерантты колиформды бактериялар-анықталған жоқ, радиологиялық: α-радиоактивтілік – 0,033±0,009Бк/кг, β-радиоактивтілік-0,319±0,021Бк/кг. Қайыңдысай бұлағындағы судың нәтижелері: дәмі мен иісі – 20°-0 балл, лайлылығы 0,2мг/дм², химиялық: аммиак азоты 0,1мг/дм³, нитриттер азоты – 0,09мг/дм³, нитраттар азоты – 7,5мг/дм³, құрғақ қалдық – 321,0мг/дм³, хлоридтер – 27,6мг/дм³, сульфат – 68,7 мг/дм³, жалпы қаттылығы – 4,4мг-экв./л, микробиологиялық: жалпы микробтық саны-17КОЕ/см³, жалпы колиформды бактерия-анықталған жоқ, термотолерантты колиформды бактериялар-анықталған жоқ, радиологиялық: α-радиоактивтілік – 0,039±0,008Бк/кг, β-радиоактивтілік – 0,287±0,024Бк/кг. Барлығы нормативтік нормаларға сәйкес шекті нормаларда көрсетілді.

Қорытынды. Зерттеу барысында бұлақтың және оған іргелес аумақтың тиісті деңгейде болмауы, 1-белдеудің санитарлық-қорғау аймағының және оған іргелес объектілердің сақталмауы анықталды, бірақ ауыз судың зертханалық деректерінің нәтижелері бойынша су сынамалары нормаларға сәйкес келетіні байқалады. Бірақ бұл уақыт мәселесі, егер бұлақтарды уақтылы күтіп ұстау бойынша шаралар қолданылмаса, болашақта бұл судың ластануына әкеліп соғуы және халықтың денсаулығына әсер етуі мүмкін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мазаев ВТ. Коммунальная гигиена {текст} учебник. Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2014;704с.

РЕЗЮМЕ

РАКИШЕВА В.А., ЖАКСЫҒАЛИ А.А.,
НҰРМҰХАНОВ. Б.Н., ХАМЗИЕВА М.М.,
КҮЗЕМБАЙ А.С., НҰРБЕРГЕНҚЫЗЫ А.

АНАЛИЗ КАЧЕСТВА ПИТЬЕВОЙ ВОДЫ ИЗ РОДНИКОВ ВБЛИЗИ ГОРОДА АКТӨБЕ

Западно-Казакстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакстан

В ходе исследования было выявлено ненадлежащее содержание родника и прилегающей территории, но по результатам лабораторных данных питьевой воды видно, что вода соответствует норме. Возможно, особенности климата, состояние почвы, рельефа местности препятствуют загрязнению воды, но это вопрос времени. Если своевременно не принять меры, то в будущем может привести к загрязнению воды и повлиять на здоровье населения.

Ключевые слова: родник, питьевая вода, почва, здоровье населения

SUMMARY

RAKISHEVA V.A., ZHAKSYGALI A.A.,
NURMUKHANOV.B.N., KHAMZIEVA M.M.,
KUZEMBAY.A.S., NURBERGENKYZY A.

ANALYSIS OF THE QUALITY OF DRINKING WATER FROM SPRINGS NEAR AKTOBE CITY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

During the study, improper maintenance of the spring and the surrounding area was revealed, but according to the results of laboratory data on drinking water, it can be seen that the water is in line with the norm. Perhaps the peculiarities of the climate, the state of the soil, the terrain prevent water pollution, but this is a matter of time. If timely measures are not taken, then in the future it can lead to water pollution and public health.

Keywords: spring, drinking water, climate, soil, public health.

САКЕБАЕВА Л.Д., КЫДЫРБАЕВА Д., ТЛЕККАБЫЛОВА Р.

АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНЫҢ ӨНЕРКӘСІПТІК АЙМАҒЫНДА ТҰРАТЫН ХАЛЫҚТЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ҚАУІП ҚАТЕРДІ БАҒАЛАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қоршаған орта факторларының халық денсаулығына әсер ету қаупін бағалау әлеуметтік-гигиеналық мониторингтің ажырамас бөлігі ғана емес, сонымен қатар гигиеналық диагностиканың шыңы болып табылады. Зерттеу мақсаты: өнеркәсіптік аймақтағы атмосфералық ауаның халық денсаулығына әсер ету қаупін бағалау

Негізгі сөздер: гигиеналық мониторинг, диагностика, атмосфера, ауа, популяция

Өзектілігі. Халықтың денсаулығына тіршілік ету ортасы факторларының әсер ету қаупін бағалау-бұл әлеуметтік-гигиеналық мониторингтің ажырамас бөлігі ғана емес, сонымен қатар гигиеналық диагностиканың шыңы. Бұл методологияны жүзеге асыру аумақтың санитарлық жағдайын бағалауға, профилактикалық іс-шаралардың тиімді жүйесін әзірлеуге және жүйелі талдау негізінде халықтың жеке немесе популяциялық денсаулығының болжамды көрсеткішіне қауіптің жекелеген факторларының салымдарын зерттеуге мүмкіндік береді.

Зерттеу мақсаты. Өнеркәсіптік аймақтағы атмосфералық ауаның халықтың денсаулығына әсер ету қаупін бағалау.

Материал мен әдістер. Денсаулыққа қауіп-қатерді бағалауды «Руководство по оценке риска для здоровья населения при воздействии химических веществ, загрязняющих окружающую среду» (Р 2.1.10.1920-04) сәйкес жүргізіп, есептедік.

Нәтижелер мен талқылау. Ақтөбе қаласының өнеркәсіптік аймағының ауасындағы химиялық

заттардың әсерінен, осы ауданда тұратын балалар үшін (0-ден 6 жасқа дейін) максималды канцерогендік емес қауіп анықталды деп айтуға болады. Тыныс алу, қан, жүрек-қан тамыр жүйесі ауруларының жоғары қаупі байқалды. Атмосфералық ауаның құрамындағы күкірт ангидридi, күкіртті сутек және азот тотығы осы аурулардың пайда болу қаупін арттыратындығын атап өткен жөн. Химиялық факторлардың әсер етуінің жоғары қаупі жасөспірімдерде байқалып, оларда тыныс алу органдарының аурулары, қан, жүрек-қан тамыр жүйесі ауруларының жоғары қаупі байқалды. Аурулардың пайда болу қаупіне күкіртсутегі мен азот тотығы үлес қосады. Басқа талданған химиялық заттар үшін $HQ < 1$.

Ұқсас көрініс ересектер тобында – ерлерде де, әйелдерде де байқалады. Алайда, ересектерде аурудың даму қаупі балалар мен жасөспірімдерге қарағанда әлдеқайда аз екенін атап өткен жөн.

Қорытынды. Осылайша, зерттеулердің нәтижелері бойынша Ақтөбе қаласының өнеркәсіптік аймағының ауа бассейніндегі химиялық заттардың әсерінен ең жоғары канцерогенді емес қауіп, осы ауданда

тұратын балалар үшін (0-ден 6 жасқа дейін) белгіленген деп қорытынды жасауға болады. Тыныс алу органдары, қан және жүрек-қан тамыр жүйесі аурулары тарапынан аурулардың пайда болу қаупі жоғары. Бұл ретте көрсетілген аурулардың даму қаупіне атмосфералық ауадағы күкіртті ангидрид, күкіртті сутегі, азот және көміртегі тотығы ықпал ететінін атап өткен жөн.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рахманин ЮА, и др. Руководство по оценке риска для здоровья населения при воздействии химических веществ, загрязняющих окружающую среду.

Москва. 2004;132.

2. Амреева К, Омирбаева С. Оценка риска влияния техногенного загрязнения атмосферного воздуха на здоровье населения в условиях центрального Казахстана. Современные проблемы науки и образования. 2012;6:196–196.
3. Заболотских ВВ, и др. Методология оценки рисков здоровью населения урбанизированных территорий. Известия Самарского научного центра Российской академии наук. 2016;18(5-2):284–289.

РЕЗЮМЕ

САКЕБАЕВА Л.Д., КЫДЫРБАЕВА Д.,
ТЛЕККАБЫЛОВА Р.

**ОЦЕНКА РИСКА ДЛЯ ЗДОРОВЬЯ НАСЕЛЕНИЯ,
ПРОЖИВАЮЩЕГО В ПРОМЫШЛЕННОЙ
ТЕРРИТОРИИ ГОРОДА АКТОБЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Оценка риска воздействия факторов среды обитания на здоровье населения является не только неотъемлемой частью социально-гигиенического мониторинга, но и вершиной гигиенической диагностики. Цель исследования: оценка риска воздействия атмосферного воздуха в промышленной зоне на здоровье населения.

Ключевые слова: гигиенический мониторинг, диагностика, атмосфера, воздух, популяция

SUMMARY

SAKEBAYEVA L.D., KYDYRBAEVA D.,
TLEKKABYLOVA R.

**HEALTH RISK ASSESSMENT OF THE
POPULATION LIVING IN THE INDUSTRIAL
TERRITORY OF AKTOBE CITY**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Assessment of the risk of environmental factors affecting the health of the population is not only an integral part of social and hygienic monitoring, but also the pinnacle of hygienic diagnostics. The purpose of the study: assessment of the risk of exposure to atmospheric air in an industrial zone on public health.

Keywords: hygienic monitoring, diagnostics, atmosphere, air, population.

НҮРСЕЙТОВА Т.Х., САГИНГАЛИЕВ Н.М., НАБИУЛЛИН А.Д.

**ӘРТҮРЛІ БЕТКЕЙЛЕРДІ ДЕЗИНФЕКЦИЯЛАУҒА АРНАЛҒАН
АНТИСЕПТИКАЛЫҚ ЗАТТАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІ (ҮСТЕЛ, ЕСІК ТҮТҚАЛАРЫ)**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Антисептиктер мен дезинфекциялау құралдарының медициналық тәжірибеде және адамдардың күнделікті өмірінде маңызы өте зор. Қазіргі уақытта антисептиктер бүкіл әлемде кеңінен қолданылады. Құрамында спирт бар антисептиктердің жоғары тиімділігі ғылыммен дәлелденді. Олардың әмбебаптығы бар, патогендік микробтардың барлық түрлерін (бактериялар, вирустар) жояды.

Негізгі сөздер: дезинфекция, антисептика, гигиена, санитария, микробиология

Өзектілігі. Антисептиктер мен дезинфекциялық құралдар медициналық тәжірибеде және адамдардың күнделікті өмірінде өте маңызды. Бүгінгі таңда антисептикалық заттар бүкіл әлемде кеңінен таралды. Спирті бар антисептиктердің жоғары тиімділігі ғылыммен дәлелденді. Олар әмбебаптыққа ие, патогендік микробтардың барлық түрлерін (бактериялар, вирустар) жояды. Гигиена және санитария ережелеріне сәйкес

қолды ғана емес, сонымен қатар заттардың беттерін де антисептикалық заттармен өңдеуге болады. Бұл жұмыстың өзектілігі әртүрлі антисептикалық құралдардың арасында қолды, әртүрлі беттерді тиімді гигиеналық өңдеу үшін ең қолайлы құралды таңдай білу керек.

Зерттеудің мақсаты. Антисептикалық заттардың бактерияларды жою әсерін зерттеу, қолды және әртүрлі

беттерді өңдеу үшін антисептикалық заттардың тиімділігін тексеру.

Материалдар мен әдістер. антисептикалық заттар (дымқыл майлық), микробиология кафедрасындағы оқу аудиториясы, зертхана, кіреберіс есік, әжетхана, оқытушылардың кабинетінен есік тұтқаларынан алынған сынамалар және оқу аудиториясының үстелінен алынған сынама және бақылау ретінде зертханадағы үстелінен алынған сынама.

Зерттеудің негізгі әдістері ретінде микробиологиялық зерттеу әдісі, салыстырмалы талдау әдісі, синтез, модельдеу. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің микробиология кафедрасының зертханасында сынамаларды зертханалық жұмыс жүргізу арқылы зерттеу.

Нәтижесі мен талқылау. Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университетінің микробиология кафедрасының зертханасында сынамаларға зертханалық жұмыс жүргізілді. Үстел мен есік тұтқаларынан 30 сынама алынды. Тиімділігі жоғары болғандықтан, бақылау материалы ретінде спирт қолданылды. 5 түрлі антисептикалық дымқыл майлық жұмыс жүргізу барысында қолданылды. Есік тұтқаларынан алынған сынамалар антисептикалық заттармен өңделместен бұрын алынған сынамаларда 93

бактериялық колония анықталды, ал өңделгеннен кейін 13 бактериялық колония анықталды. Үстел бетінен антисептикалық заттармен өңделместен бұрын алынған сынамаларда 39 бактериялық колония анықталды, ал өңделгеннен кейін 9 бактериялық колония анықталды. Сонымен қатар, бір сынамада саңырауқұлақ өсімі байқалды.

Қорытынды. Зертханалық жұмыстың нәтижесі бойынша, антисептикалық заттармен әртүрлі беттерді өңдегеннен кейінгі алынған сынамадағы бактериялар колониялары саны өңдегеннен бұрын алынған сынамамен салыстырғанда анағұрлым аз болды. Бұның өзі антисептикалық заттардың тиімділігін көрсетеді. Бірақ саңырауқұлақ өсімінің пайда болуы антисептикалық заттардың саңырауқұлақтарға деген дәрменсіздігін көрсетеді.

Соңғы зерттеулердің мәліметтеріне сүйене отырып, дезинфекциялау үшін қолданылатын антисептикалық заттардың халық арасында қолдануға ұсынылуы мүмкін екендігі анықталды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Статъя «Антисептические средства» https://zhivika.ru/article/antisepticheskie_preparaty
2. Голуб ВА, Косивцев ОА. Асептика и антисептика. Учебное пособие. Издательство ВолГМУ, 2019;

РЕЗЮМЕ

НҮРСЕЙТОВА Т.Х., САГИНГАЛИЕВ Н.М.,
НАБИУЛЛИН А.Д.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ АНТИСЕПТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ДЛЯ ДЕЗИНФЕКЦИИ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ПОВЕРХНОСТЕЙ (СТОЛЫ, ДВЕРНЫЕ РУЧКИ)

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Антисептики и дезинфицирующие средства очень важны в медицинской практике и в повседневной жизни людей. Сегодня антисептические средства получили широкое распространение во всем мире. Высокая эффективность спиртосодержащих антисептиков доказана наукой. Они обладают универсальностью, уничтожают все виды болезнетворных микробов (бактерии, вирусы).

Ключевые слова: дезинфекция, антисептика, гигиена, санитария, микробиология

SUMMARY

NURSEITOVA T.KH., SAGINGALIEV N.M.,
NABIULLIN A.D.

EFFECTIVENESS OF ANTISEPTIC AGENT FOR DISINFECTION OF VARIOUS TYPES SURFACES(TABLE, DOOR HANDLES)

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

Antiseptics and disinfectants are very important in medical practice and in people's daily lives. Today, antiseptics have become widespread all over the world. The high effectiveness of alcohol-containing antiseptics has been proven by science. They are versatile, destroy all types of pathogenic microbes (bacteria, viruses).

Keywords: disinfection, antiseptic, hygiene, sanitation, microbiology.

НҰРМАҒАНБЕТОВА Г.Ж., СҮЛЕЙМЕНОВ Т.Ж., С.А. ЖЕКЕМБАЕВА

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША АИТВ ИНФЕКЦИЯСЫНЫҢ ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫН ЖӘНЕ СКРИНИНГ НӘТИЖЕЛЕРІН ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Жұмыста ЖИТС-тың алдын алу және оған қарсы күрес жөніндегі облыстық орталықтың статистикалық материалдарын пайдалана отырып, Ақтөбе облысының тұрғындары арасында АИТВ-инфекциясына скринингтің нәтижелері мен эпидемиологиялық жағдайы зерделенді. Ақтөбе облысы АИТВ-инфекциясының таралуы салыстырмалы түрде төмен өңірлерге жатады, сырқаттанушылық көрсеткіші 100 мың тұрғынға шаққанда 43,9-ды құрады, бұл ҚР бойынша 3,5 есе төмен.

Негізгі сөздер: АИТВ, Ақтөбе облысы, ЖИТС, эпидемиологиялық жағдай, скрининг

Өзектілігі: АИТВ жаһандық денсаулық сақтаудың негізгі проблемаларының бірі: бүгінгі таңда вирус 36,3 миллион (27,2–47,8 миллион) адамның өмірін қиды. 2020 жылы 680000 адам АИТВ-мен байланысты себептерден қайтыс болды және 1,5 миллион (1,0–2,0 миллион) адам АИТВ жұқтырды. Өсу қорытындысымен (1989 жылдан бастап) облыста 630 АИТВ жұқтырғандар тіркелді, елімізде жыл сайын тестілеу көлемі артып келеді, 2019 жылы ҚР азаматтары арасында 3 млн. астам тест өткізілді.

Зерттеу мақсаты: Ақтөбе облысында АИТВ-инфекциясы және халықтың АИТВ-инфекциясының скринингі бойынша эпидемиологиялық жағдайын зерттеу.

Зерттеу материалдары мен әдістері: Облыстық ЖИТС алдын алу және оған қарсы күрес орталығының материалдары бойынша Ақтөбе облысындағы АИТВ-инфекциясының эпидемиологиялық жағдайы және халықтың АИТВ-инфекциясына скринингінің статистикалық материалдары.

Зерттеу нәтижелері: Ақтөбе облысында АИТВ/ЖИТС бойынша эпидемиологиялық жағдай тұрақты, донорлық, медициналық манипуляциялар, «авариялық» жағдайлардан кейін жұқтыру болған жоқ. Облыс АИТВ-инфекциясының таралуы салыстырмалы түрде төмен ҚР өңірлеріне жатады, 31.12.2021 ж. көрсеткіш 100 мың тұрғынға 43,9-ды құрады, бұл ҚР бойынша 3,5 есе аз (152,4). Ең жоғары таралу көрсеткіші Мәртөк ауданында (93,9), Қарғалы ауданында (59,2), Ақтөбеде (56,5).

АИТВ-инфекциясының берілу жолдары бойынша талдауда, 31.12.2021ж. анықталған барлық жағдайлардың ішінде ҚР азаматтары арасында (526) жыныстық жолмен жұқтыру басым - 68,0%, ал инъекциялық есірткі тұтыну кезінде парентеральді жол 29,7%, вертикальді жол – 0,9%, анықталмаған – 1,1%, артифициалды – 0,2%. 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда эпидемиологиялық ахуалдағы өзгерістер: парентералдық жолдың өсуі, анықталған адамдар арасында ерлердің

және сотталғандар мен тергеуге қамалғандар үлесінің ұлғаюы, 30-39 жас және 0-1 жас тобында АИТВ инфекциясын өсуі байқалды. АИТВ-инфекциясына тексерілген ҚР азаматтарының саны 6,6%-ға өсті (2020 жылғы 174907-ден 2021 жылы 186456-ға дейін). Ақтөбе облысы бойынша 2021ж. облыстың жалпы тұрғындарынан АИТВ – ға тестілеумен камту көрсеткіші – 21% (2020ж. – 19,8%) - барлық медициналық ұйымдарда, ҚАЖД және ІД мекемелерінде тексеруді есепке алғанда.

31.12.21ж. ОПДО «Д» есебінде тұр - 662 ИЕҚ. 2021 жылы №2 нысан бойынша АИТВ-ға – 1324 ИЕҚ бойынша, АИТВ-ға тексеруге 629 ИЕҚ жатқызылды. ЖЖБИ бойынша тексерулердің саны – 1,9%-ға (894-тен 911-ге дейін) ұлғайды, бұл ретте ОТВД деректері бойынша сөз ауруларын тіркеу де 3%-ға аздап төмендеді (2020 жылғы 948-ден 2021 жылы 919 жағдайға дейін). 2021ж. ЖЖБИ диагнозы қойылған адамдардың 99,1% АИТВ-ға тексерілді (2020ж. 94,3%).

Қорытынды: Облыста АИТВ/ЖИТС бойынша эпидемиологиялық жағдай тұрақты. Ақтөбе АИТВ-инфекциясының таралуы салыстырмалы түрде төмен ҚР өңірлеріне жатады, 31.12.2021 ж. көрсеткіш 100 мың тұрғынға 43,9-ды құрады, ҚР бойынша 3,5 есе аз (152,4). Ең жоғары таралу көрсеткіші Мәртөк ауданында (93,9), Қарғалы ауданында (59,2), Ақтөбеде (56,5). АИТВ-инфекциясының берілу жолдары бойынша жыныстық жолмен жұқтыру басым – 68,0%. 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда парентералдық (инъекциялық есірткі тұтыну кезінде) жолдың өсуі, анықталған адамдар арасында ерлердің және сотталғандар мен тергеуге қамалғандар үлесінің ұлғаюы, 30-39 жас және 0-1 жас тобында АИТВ инфекциясын өсуі байқалды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Информационная панель ВОЗ – ВИЧ/СПИД (who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/hiv-aids)
2. <http://kncdiz.kz/ru/>
3. Страновой отчет о достигнутом (kncdiz.kz/files/00007836.pdf)

РЕЗЮМЕ

НҰРМАҒАНБЕТОВА Г.Ж., СУЛЕЙМЕНОВ Т.Ж.,
ЖЕКСЕМБАЕВА С.А.

**АНАЛИЗ ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКОЙ
СИТУАЦИИ И СКРИНИНГА НА ВИЧ-
ИНФЕКЦИЮ ПО АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

В работе изучена эпидемиологическая ситуация и результаты скрининга на ВИЧ-инфекцию среди населения Актобинской области с использованием статистических материалов областного центра по профилактике и борьбе со СПИД. Актобинская область относится к регионам с относительно низкой распространенностью ВИЧ-инфекции, показатель заболеваемости составил 43,9 на 100 тысяч населения, что в 3,5 раза ниже чем по РК.

Ключевые слова: ВИЧ-инфекция, СПИД, Актобинская область, эпидемиологическая ситуация, скрининг

SUMMARY

NURMAGANBETOVA G.ZH., SULEIMENOV T.ZH.,
ZHEKSEMBAYEVA S.A.

**ANALYSIS OF THE EPIDEMIOLOGICAL
SITUATION AND SCREENING FOR HIV
INFECTION IN THE AKTOBE REGION**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The paper examines the epidemiological situation and the results of screening for HIV infection among the population of the Aktobe region using statistical materials of the regional center for the prevention and control of AIDS. Aktobe region belongs to the regions with a relatively low prevalence of HIV infection, the incidence rate was 43.9 per 100 thousand population, which is 3.5 times lower than in the Republic.

Keywords: HIV, Aktobe region, AIDS, epidemiological situation, screening.

НАСУХИН Ш.Б., ЕРКІНБЕК А.Б., ҚУАНЫШБАЕВА Б.І.

**8 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТУБЕРКУЛЕЗ ҚОЗДЫРҒЫШЫ МЕН
ЗАЛАЛДАНУ ДӘРЕЖЕСІ ЖӘНЕ БЦЖ ВАКЦИНАСЫН ТУБЕРКУЛЕЗДІҢ
АЛДЫН АЛУДАҒЫ ҚАЗІРГІ КҮНГІ РӨЛІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Зерттеу БЦЖ вакцинасының эпидемиологиялық нәтижесін бағалауға арналған. Зерттеу 8 жасқа дейінгі балалардың инфекция дәрежесін анықтады, яғни 1-ші ревакцинация алдында Манту сынағасы. Мәселе БЦЖ шрамы мен эпидемиологиялық нәтижелер арасында корреляция бар ма.

Негізгі сөздер: туберкулез, иммундау, вакцинация, БЦЖ, эпидемиология

Өзектілігі: Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы туберкулезбен күрес бағдарламасының басты бағыттарын анықтады – ауруды дер кезінде анықтау және туберкулезге қарсы иммундау процесі.

Туберкулезге қарсы вакцинация иммундау бойынша кеңейтілген бағдарламаға енгізілген; ол 200-ге жуық елдің вакцинация күнтізбелерінде қарастырылған. БЦЖ вакцинасы – тірі вакцина және вакцинациядан кейінгі асқынуларды тудыруы мүмкін. ДДҰ ұсынымдарына сәйкес, вакцинация бала өмірінің алғашқы күндерінде жүзеге асырылады. БЦЖ иммунизациясы балаларда туберкулезден болатын өлімді 75-80% азайтады. Яғни, жақсы клиникалық нәтиже береді.

Зерттеу мақсаты. 8 жасқа дейінгі балалардың туберкулез қоздырғышымен залалдануы (инфицированность) мен БЦЖ вакцинасының эпидемиологиялық нәтижелігін анықтау.

Материалдар және әдістер. 8 жастағы 104 мектеп оқушыларының БЦЖ іздерін (рубец) салыстыру.

Барлық зерттелген балалар 104, олардың 53 ер, 51 қыз балалар. Барлығыда А. қаласындағы

мектеп оқушылары. Олардың 77 иығында перзентханада жасалған БЦЖ тыртығы бар. 1 оқушыда тыртық жоқ, 2-оқушыда диаметрі 1,5-2 мм төмен. Зерттелгендердің 75-де БЦЖ тыртығы 1, 27-де БЦЖ тыртығы 2 мм, яғни 2 тыртығы барлар барлық балалардың 25 проценті. 1-ші тыртық 18 балада 5 мм және одан жоғары, 9 балада 4 мм төмен. Бұл балалардың 25 проценті. 2-ші тыртығы бар балалардың 17-де 1-тыртық мөлшері 2 мм-ден жоғары.

Нәтижелер мен талқылау. Балалар БЦЖ вакцинасымен 100% қамтылған. Барлық балаларда БЦЖ тыртығы болуы иммундық жауаптың қалыптасқандығының айғағы. Дегенмен, балалар ағзасында жоғары сезімталдықтың баяу типі қалыптасқан, қорғаушы лимфоциттер пайда болған. Бірақ, бұл қорғаныс күші тыртық мөлшеріне қарасақ ұзаққа созылмағанын байқаймыз. Оның айғағы 77 бала 7 жасқа келгенше туберкулез таяқшаларымен залалданған. Яғни, манту сынағасы оң болған.

Қорытынды. БЦЖ вакцинасының эпидемиологиялық нәтижесі күткендегідей 6-7 жылға дейін

жалғаспаған. Бала ағзасының ерекшелігіне қарай ол нәтиже 3-4 жылдан аспайды. Сондықтан да, БЦЖ ревакцинасын 6-7 жастан төменірек қылған дұрыс деп ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Фаворов МО, и др. Оценка эффективности трех

коммерческих вакцин БЦЖ для профилактики туберкулеза у детей: результаты когортного контролируемого ретроспективного исследования. Инфекционные болезни: Новости. Мнения. Обучение. 2020;9.1(32):

РЕЗЮМЕ

НАСУХИН Ш.Б., ЕРКИНБЕК А.Б.,
КУАНЫШБАЕВА Б.И.

**ВОЗБУДИТЕЛЬ ТУБЕРКУЛЕЗА И СТЕПЕНЬ
ИНФИЦИРОВАННОСТИ ДЕТЕЙ ДО 8 ЛЕТ И
РОЛЬ ВАКЦИНЫ БЦЖ В ПРОФИЛАКТИКЕ
ТУБЕРКУЛЕЗА**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Исследование предназначено для оценки эпидемиологических результатов вакцины БЦЖ. При исследовании определяли степень инфицирования у детей до 8-ми лет, т. е. пробой Манту до 1-й ревакцинации. Вопрос заключается в том, существует ли корреляция между рубцом БЦЖ и эпидемиологическими результатами.

Ключевые слова: туберкулез, иммунизация, вакцинация, БЦЖ, эпидемиология

SUMMARY

NASUKHIN SH.B., YERKINBEK A.B.,
KUANYSHBAYEVA B.I.

**TUBERCULOSIS PATHOGEN AND THE DEGREE
OF INFECTION IN CHILDREN UNDER 8 YEARS
OF AGE AND THE ROLE OF THE BCG VACCINE
IN PREVENTING TUBERCULOSIS**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

The study was designed to evaluate the epidemiological results of the BCG vaccine. The study determined the degree of infection in children under 8 years of age, i.e., the Mantoux test before the 1st revaccination. The question is whether there is a correlation between BCG scar and epidemiological results.

Keywords: tuberculosis, immunization, vaccination, BCG, epidemiology.

ӨТЕСІН М.А., МЫРЗАЛИЕВА А.С., СЕКСЕНБАЙ А.Ж., АХМЕДИЯР Е.М.

СУРЕТ ӨНЕРІ МЕДИЦИНА КӨЗҚАРАСЫМЕН

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Медицина призмасы арқылы өнерді зерттеу тақырыбы өткен ғасырдың 80-90 жылдарында пайда болды. 1986 жылы Брюссельде «ревматикалық аурулардың өнері, тарихы және өткені» симпозиумы өтті. Форум өнертану мен медицинада жаңа бет ашты. Көптеген сарапшылар кескіндеме немесе әдебиет туындылары нақты диагноз қоюға мүмкіндік бермейді, бірақ патологияның көріністерін көруге мүмкіндік береді деп санайды.

Негізгі сөздер: сурет өнері, медицина, суретшілер, патология, ревматикалық аурулар

Өзектілігі: Ежелгі дәуірден бастап медицина негіздері мен өнері бір-бірімен байланысты болды. Суретшілердің ерекше қызығушылығын әрқашан ерекше келбеті, деформациясы немесе патологиясы бар кейіпкерлерлерді бейнелеуге тырысты. Бұл қайта өрлеу дәуірінде, Еуропада сол жылдардағы қоғамның ауруларына қарсы тұрған әдемі дене идеализмге табыну болған кезде айқын көрінді [1]. Медицина призмасы арқылы өнерді зерттеу тақырыбы өткен ғасырдың 80-90 жылдары пайда болды. 1986 жылы Брюссельде «Ревматикалық аурулардың өнері, тарихы және өткені» атты симпозиум өтті. Форум өнертану мен медицинада

жаңа бет ашты. Онда өнердегі ревматикалық аурулардың түсіндірмесі талқыланды. Сарапшылардың көпшілігі (антропологтар, палеонтологтар, ревматологтар және өнер тарихшылары) кескіндеме немесе әдебиет туындылары нақты диагноз қоюға мүмкіндік бермейді, бірақ патологияның көріністерін көруге мүмкіндік береді [2].

Зерттеу мақсаты. Суреттерді қарау арқылы, арнайы анықтамалықтар мен атластарды қолдана отыра аномалиялар мен ауытқуларды, патологияларды табу.

Материалдар мен әдістер. Ретроспективті палеоэпидемиология, әр тарихи кезеңдегі суреттердегі

аномалиялар мен патологияларды зерттеу.

Нәтижелер мен талқылау. Рубенстің «Жер мен су одағы» атты суретінде сарапшылар жалпақ табан мен hallus valgus – жалпақ алдыңғы бөлік, 1-ші табан сүйектің басының деформациясын тапты. И.П. Богдановтың «Новичок» (Жалпақ табан). В.Г. Перов. «Ұйқыдағы балалар» (Балға тәрізді 2-ші саусақ), Х.Рибера «Хромоножка» (Туа біткен маймақтық, деформацияланған аяқ және сирақ-табан буыны айқын көрінеді). Линкольн Портреті (Марфан синдромы: ұзын бойлы, жіңішке, тар иық, жалпақ кеуде, пропорционалды емес ұзын қолдар мен аяқтар, тар қолдар, ұзартылған бет, биік бас сүйек). Э. Мунктің «Мұра» туа біткен мерезі бар баланы суреттейді. «Қарттың немересімен портреті» қарт адам ринофимадан зардап шегуі бейнеленген, ерте Қайта өрлеу дәуірінің суретшісі Доменико Гирландайоның (1449-1494) ең жақсы жұмыстарының бірі. «Құбыжықтардың тарихы» кітабындағы В.Алдрованди автор склеродерманың ауыр түрімен ауыратын науқастарға тән ақаулары бар әйелді суреттеді. Швейцария XIV–XX ғасырлар кезеңінде жергілікті суретшілер салған портреттерден алынған фотосуреттерді талдау негізінде әртүрлі аурулардың

сыртқы белгілерін зерттеді. Портреттерде көбінесе жемсау байқалды, бұл ерлермен салыстырғанда әйелдерде жиі кездеседі (сәйкесінше 41 және 24%). Бұл факт кездейсоқ емес және сол кезде Швейцария аймағында йод тапшылығының салдары болуы мүмкін. Туберкулез Еуропада XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басында кең таралған және сол кездегі көптеген суретшілер өз картиналарында осы аурумен ауыратын адамдарды бейнелеген [3].

Қорытынды. Бейнелеу өнері керемет тарихи қорғана емес, сонымен қатар медицинаның ғылыми эволюциясын көруге мүмкіндік беретін, дәрігерлер үшін денсаулық, өмір және өлім туралы көзқарастар көкжиегін кеңейтудің тәсілі болып қалмақ.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ермильченко НВ. Что есть что в искусстве. М.: Слово, 2001;48с.
2. Шапиро КИ. Травматология и ортопедия в зеркале искусства. СПб., 1995;28с.
3. Дворецкий ЛИ. Живопись и медицина. Размышления врача о живописи и художниках. 2010;

РЕЗЮМЕ

ӨТЕСІН М.А., МЫРЗАЛИЕВА А.С., СЕКСЕНБАЙ А.Ж., АХМЕДИЯР Е.М.

ИСКУССТВО С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ МЕДИЦИНЫ

Западно-Казахстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Тема изучения искусства через призму медицины возникла в 80-90-х годах прошлого века. В 1986 году в Брюсселе прошел симпозиум «искусство, история и прошлое ревматических заболеваний». Форум открыл новую страницу в искусствоведении и медицине. Большинство экспертов считают, что произведения живописи или литературы не позволяют поставить точный диагноз, а позволяют увидеть проявления патологии.

Ключевые слова: искусство, медицина, художники, патология, ревматические заболевания

SUMMARY

OTESIN M.A., MYRZALIEVA A.S., SEKSENBAY A.ZH., AKHMEDIYAR E.M.

ART FROM THE POINT OF VIEW OF MEDICINE

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The topic of studying art through the prism of medicine arose in the 80-90s of the last century. In 1986, a symposium «The art, history and past of rheumatic diseases» was held in Brussels. The Forum has opened a new page in art history and medicine. It discussed the interpretation of rheumatic diseases in art. Most experts believe that paintings or literature do not allow an accurate diagnosis, but allow you to see the manifestations of pathology.

Keywords: art, medicine, artists, pathology, rheumatic diseases.

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНДАҒЫ КОНТИГЕНТТЕР БОЙЫНША ТУБЕРКУЛЕЗБЕН АУЫРАТЫНДАРДЫ ФЛЮОРОГРАФИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУМЕН ҚАМТУ ЖӘНЕ АНЫҚТАУ

Семей медицина университеті, Семей, Қазақстан

Зерттеудің мақсаты – туберкулездің таралуы мен эпидемиологиясы туралы толық ақпарат беру, халыққа профилактикалық іс-шараларды түсіндіру. Егер бұл шаралар орындалса, ауру азаяды.

Негізгі сөздер: туберкулез, эпидемиология, халық, профилактика, іс-шаралар

Өзектілігі. Қазіргі кезде туберкулез ауруы өзекті мәселелердің бірі. Аурудың дамуына тұрмыстық жағдайдың нашар болуы, гигиеналық шаралардың толық орындалмауы да себептерге жатады. Әлем бойынша туберкулезді емдеуде DOTS бағдарламасы енгізілген, Қазақстанда осы бағдарлама енгелі аурудың таралуы 41,6% азайған. Жыл сайын орташа есеппен елімізде 25 мың адам ауруға шалдығады. Оған әсер етуші факторлар көп. Зерттеу мақсаты. Флюорография диагностикасы арқылы анықталған туберкулездің Шығыс Қазақстан Облысы бойынша статистикасын анықтай отырып, аурудың алдын алу шараларын түсіндіру болып табылады.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу барысында статистикалық анализ әдісі бойынша ШҚО аймағында аурудың деңгейін бағаладық. Сонымен қатар, аурудың алдын алу шаралары жөнінде мамандардың кеңестерін талдадық.

Нәтижелер мен талқылау. Туберкулез ауруын статистикалық анализ арқылы талдау жасағанда жалпы зерттеуге қатысқандар саны 650444 (95,70 %) құрады. Статистика ШҚО 16 ауданы бойынша және Риддер, Семей, Өскемен қалалары бойынша жүргізілді. Статистика бойынша зерттеуге қатысқан міндетті контингенттер 232304 (96,6 %) құрады. Ал қосымша топ ретінде алынған қатысушылар саны 418140 (95,2 %). Екі топтан туберкулез анықталған адамдарды бөліп қарастырдық. Міндетті контингенттер тобынан 111 адам, екінші топ 172 адам, жалпы жиыны 283 адамды құрады. Жалпы көрсеткіштер бойынша Глубокое ауданында туберкулез анықталған науқастар саны 31 адам, сонымен қатар, ең төменгі көрсеткіш Курчатов ауданында 1 адам анықталды. Ауру мүлдем анықталмаған аудан

қатарына Катон-Қарағай ауданы, Күршім ауданы жатады. Эпидемиологиялық таралуын бағалау үшін біз картаны қолдандық. Карта арқылы аудандардың байланысын анықтадық. Ауру көбінесе ШҚО солтүстік аудандары мен оңтүстік-батыс аудандарында кең таралған. Солтүстік-шығыс аудандарында ауру көрсеткіші ең төмен деңгейде. Бұл аурудың таралу аумағы мен жиілігін бағалауға көмектесті. Ағзада моноциттер мен лимфоциттердің мөлшерінің азаюы ауру дамуына әсер етеді. Себебі моноциттер туберкулезге қарсы иммунитетті қалыптастырады. Емдеу мақсатында қолданылатын тиімділігі жоғары дәрілерге изониазид пен рифампицин жатады. Ол Кох таяқшасының резистенттілігін жояды. Оның өзі резистенттілігіне қарай монорезистентті, полирезистентті деп бөлінеді.

Қорытынды. Туберкулез ауруын диагностикалауда флюорографияның маңызы зор. Флюорография қолжетімді сонымен бірге анықтауға өте тиімді. Аурудың алдын алу үшін бөлмені жиі желдетіп, дезинфекциялық ерітінділерді жиі қолдану қажет. Оның ішінде хлорамин, кальций перхлоратының күшті бактерицидтік әсері бар. Сонымен қатар, дұрыс тамақтану да өте маңызды. Эпидемиологиялық жағдай күрделі аудандарда халыққа профилактика шараларын өткізу өте маңызды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Тапбергенов С.О. Медициналық және клиникалық биохимия. 2016;382б.
2. Рахимов Қ.Д. Фармакология. Оқу құралы. 2015;519б.
3. Рамазанова БА, Құдайбергенов Қ, Котова АЛ, Уразалин ММ, Табаева АА. Медициналық микробиология. 2011;369б.

РЕЗЮМЕ

РАХИМЖАНОВА Ф.С., МАЛИК М.М.,
АБДРАХМАНОВ М.Д.

**ОХВАТ И ВЫЯВЛЕНИЕ БОЛЬНЫХ
ТУБЕРКУЛЕЗОМ ФЛЮОРОГРАФИЧЕСКИМ
ИССЛЕДОВАНИЕМ ПО КОНТИНГЕНТАМ В
ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ**

Медицинский университет Семей, Семей, Казахстан

Цель исследования: дать полную информацию о распространенности и эпидемиологии туберкулеза, разъяснить населению профилактические мероприятия. Если эти меры будут выполнены, то заболеваемость снизится.

Ключевые слова: туберкулез, эпидемиология, народ, профилактика, мероприятия

SUMMARY

RAKHIMZHANOVA F.S., MALIK M.M.,
ABDRAKHMANOV M.D.

**COVERAGE AND IDENTIFICATION
OF TUBERCULOSIS PATIENTS BY
FLUOROGRAPHIC EXAMINATION OF THE
CONTIGENTS IN THE EAST KAZAKHSTAN
REGION**

Semey Medical University, Semey, Kazakhstan

The purpose of the study is to provide complete information on the prevalence and epidemiology of tuberculosis, to explain preventive measures to the population. If these measures are implemented, the incidence will decrease.

Keywords: tuberculosis, epidemiology, population, prevention, measures.

КУРГАНБЕКОВА М.Б., БОЛАТОВА А.А., ЕРМУХАНОВА Л.С., КАЛДЫБАЕВ К.К., АБДИКАДИРОВА И.Т., КИМАТОВА К.Н.

**ҚЫЗЫЛОРДА ЖӘНЕ ОРАЛ ҚАЛАЛАРЫ БОЙЫНША ЕГДЕ ЖАСТАҒЫ
ЕМДЕЛУШІЛЕРДЕГІ ПОЛИПРАГМАЗИЯ МӘСЕЛЕСІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қарт адамдардың 80%-ға жуығы созылмалы аурулармен ауыратыны белгілі. Қарт адамдар жиі ауырады, әдетте бірнеше созылмалы аурулары бар және медициналық көмекке мұқтаж.

Бұл зерттеудің мақсаты – Орал және Қызылорда қалаларындағы қарт адамдардағы фармакотерапияны зерттеу

Негізгі сөздер: Орал қаласы, Қызылорда қаласы, полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия

Өзектілігі. Қарт адамдардың 80%-ға жуығы созылмалы аурулармен ауыратыны белгілі. Егде жастағы адамдар жиі ауырады, әдетте бірнеше созылмалы аурулары бар және медициналық көмекке мұқтаж. Бұл аурулардың әрқайсысы тұрақты дәрілік терапияны қажет ететін жағдайда, қабылданған препараттардан жағымсыз әсерлердің даму қаупі бірнеше есе артады.

Біздің зерттеу жұмысымыз Қызылорда және Орал қалалары бойынша егде жастағы адамдардағы фармакотерапияның ерекшеліктерін сауалнама арқылы зерттеу. Полипрагмазиямен ауыратын қарт адамдарға дәрі-дәрмектерді қабылдау бойынша ғылыми негізделген ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің мақсаты. Орал және Қызылорда қалаларындағы егде жастағы адамдарда фармакотерапияны зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Сауалнама алу. Бастапқы зерттеуіміз Орал және Қызылорда қалаларының 65 жастан асқан тұрғындар арасында сауалнама жүргізілді. Алынған нәтижелер статистикалық өңдеуден өткізілді.

Зерттеу әдістері. сауалнама жүргізу, бірмезеттік-көлденең зерттеу, екі тәуелсіз топты салыстыру.

Зерттеуге Орал және Қызылорда қалалары бойынша 65 жастан асқан 400 респондент қатысты. Орал қаласы бойынша әйел адамдар үлесі – 53%, ер адамдар – 47%. Ал, Қызылорда қаласы бойынша әйел адамдар үлесі - 54%, ер адамдар - 46%. Дәрігерге қаралу жиілігі төмен, яғни Орал қаласы бойынша 42,5%-ы, Қызылорда қаласы бойынша 41,5%-ы тек қажеттілік туындағанда ғана дәрігердің қаралуына барады және 83,5%-ы (Орал), 81,5%-ы (Қызылорда) жиі баратын дәрігерлер тізімі ретінде кардиолог, окулисті көрсеткен. Ауырсыну кезінде дәрілерді қолдану деңгейі аз, яғни Орал қаласы бойынша 28,5%-ды, Қызылорда қаласы бойынша 33%-ды құрады және ең көп тараған қолданыстағы дәрілерге витаминдерді жатқызған.

Қорытынды. Қызылорда және Орал қалаларында жүргізілген зерттеу нәтижелері бойынша әйелдер ерлерге қарағанда дәрігерлерге жиі баратынын көрсетті (тиісінше 53,7% – 46,3%).

Дегенмен, егде жастағы тұрғындарды қамтыған бұл зерттеу дәрілік заттардың өзара әрекеттесуі даму ықтималдығы жоғары болғандықтан, егде жастағы емделушілерде фармакотерапияны мұқият бақылау қажеттілігін көрсетті. Бұл медициналық көмектің сапасын

жақсартуға және ықтимал болжанатын дәрілік заттардың өзара әрекеттесу санын азайтуға мүмкіндік беретін дәрі-дәрмектерді пациенттерге тағайындау кезінде дәрігерлердің мұқият болуын талап етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Drenth-van Maanen AC, Wilting I, Jansen PAF. Prescribing medicines to older people—How to

consider the impact of ageing on human organ and body functions. *British Journal of Clinical Pharmacology*. 2020;86(10):1921–1930.

2. Beard JR, et al. The World report on ageing and health: a policy framework for healthy ageing. *The Lancet*. 2016;387(10033):2145–2154.

РЕЗЮМЕ

КУРГАНБЕКОВА М.Б., БОЛАТОВА А.А.,
ЕРМУХАНОВА Л.С., КАЛДЫБАЕВ К.К.,
АБДИКАДИРОВА И.Т., КИМАТОВА К.Н.

**ПРОБЛЕМА ПОЛИПРАГМАЗИИ У ПАЦИЕНТОВ
ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА ПО ГОРОДАМ
КЫЗЫЛОРДА И УРАЛЬСК**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

Известно, что около 80% пожилых людей страдают хроническими заболеваниями. Пожилые люди часто болеют, обычно имеют несколько хронических заболеваний и нуждаются в медицинской помощи.

Цель данного исследования - изучение фармакотерапии у лиц пожилого возраста в г. Уральске и Кызылорде

Ключевые слова: г.Уральск, г.Кзылорда, полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия

SUMMARY

KURGANBETOVA M.B., BOLATOVA A.A.,
YERMUKHANOVA L.S., KALDYBAEV K.K.,
ABDYKADIROVA I.T., KIMATOVA K.N.

**THE PROBLEM OF POLYPRAGMASIA IN
ELDERLY PATIENTS IN KYZYLORDA AND
URALSK CITIES**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

It is known that about 80% of older people suffer from chronic diseases. Older people are often sick, usually have several chronic diseases and need medical attention.

The purpose of this study is to study pharmacotherapy in elderly people in Uralsk and Kyzylorda

Keywords: Uralsk, Kyzylorda, polypragmasia, geriatrics, pharmacotherapy.

ЖУМАШЕВА А.К., ЕСМУХАНОВА Д.У., ДЕМЕУОВА А.С.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНЕ ЫҚПАЛЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Қашықтықтан оқыту жүйесі қазіргі таңда білім беру саласында оқушылардың жеке тұлға ретінде өсіп, дамуына мүмкіндік беретін тиімді оқыту әдісіне айналды. Мамандарды уақыт талабына сай дайындап, оқытудың тиімділігін арттыруда кеңінен қолданылатын әлеуметтік желілерді пайдаланудың да маңызы зор.

Негізгі сөздер: COVID-19, жасөспірімдер, студенттер, әлеуметтік желілер, қашықтықтан оқыту

Өзектілігі. Әлем бойынша COVID-19 вирусының кең таралуына байланысты, дүние жүзінің көптеген елдерінде қашықтықтан оқыту жүйесі жаппай енгізіле бастады. Қашықтықтан оқыту жүйесі – қазіргі таңда оқу-ағарту саласында білім алушының өзін өзі өсіру мен тұлға ретінде дамытуға мүмкіндік беретін тиімді оқыту әдісіне айналды. Уақыт талабына сай мамандарды даярлау үшін және оқыту тиімділігін жақсарту үшін кең қолданыстағы әлеуметтік желілерді де пайдаланғанымыз жөн.

Зерттеудің мақсаты. Жасөспірімдер мен студенттердің қазіргі уақыттағы жиі қолданатын ең танымал

әлеуметтік желілеріне тоқталсақ, олар: ВКонтакте.ру, Facebook, Одноклассники, Instagram, TikTok т.б.с.с. Бұл әлеуметтік желілердің қолданылу аясы мен ақпарат алмасудағы мүмкіндіктерінің сан алуан сипаттарына қарамастан біз үшін маңызды мақсат – қашықтықтан оқыту жүйесінде әлеуметтік желілерді тиімді қолдана білу болмақ.

Материалдар мен әдістер. Студенттердің басым көпшілігі бос уақыттарының 90%-ын әлеуметтік желілерде өткізеді екен, демек оқыту жүйесінде қолданудың да ықпалы мол болмақ. Ақпарат алмасу арқылы ой-өрісін кеңейтуге, келешектегі кәсіби біліктілігін

шыңдауға, ғылыми шығармашылықпен айналысуға құлшыныстарын арттыруға септігін тигізеді [1,2,3]. Әлеуметтік желілердің студенттерге тигізетін игі ықпалын анықтау мақсатында 1 және 5 курс студенттері арасында арнайы сауалнамалар жүргізілді.

Нәтижелері мен талқылау. Әлеуметтік желілерді пайдалану әсіресе бірінші курс студенттерінің жаңа оқу орнына тез бейімделуіне ықпал етеді. Сауалнама нәтижесінде қашықтықтан оқытуда әлеуметтік желілерді пайдалану кейде студенттердің оқу жетістіктерінің деңгейіне оң әсер ететіндігі аңғарылды. Зерттеу нәтижелері бойынша ең жиі қолданылатын әлеуметтік желілердің озық үштігін анықтадық. Олар: TikTok студенттердің 31% қолданады, Instagram – 27%, ВКонтакте.ру. – 19% жиі қолданады. Ал кейбір студенттердің Facebook, Одноклассники сияқты әлеуметтік желілердің көмегіне сүйенетіндігі байқалды.

Қорытынды. Сонымен қорыта айтқанда, қашықтықтан оқыту саласы – талайдың арманын жүзеге асыруына мол мүмкіндік беретін жаңа бағыттағы

оқу жүйесі. Ал әлеуметтік желілерді осы мақсатқа дұрыс қолданудың студенттер үшін пайдасы мол. Осы жолда оқытушылардың студенттерге өзіндік ізденіске жетелейтін кеңес-бағдар беруі айрықша маңызды болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Фещенко АВ. Социальные сети в образовании: анализ опыта и перспективы развития. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://journals.tsu.ru/engine/download.php?id=43381&area=files> Гуманитарная информатика. 2011;6:
2. Рулиене ЛН. Образовательные возможности социальных сетей. Дистанционное и виртуальное обучение. 2010;5:43–46.
3. Чернов ИВ. Социальные сети как инструмент обучения и коммуникации студентов. Социология образования. 2010;7;71–75.

РЕЗЮМЕ

ЖУМАШЕВА А.К., ЕСМУХАНОВА Д.У.,
ДЕМЕУОВА А.С

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА СИСТЕМУ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Западно-Казакштанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актобе, Казакштан

Система дистанционного обучения в настоящее время стала эффективным методом обучения в сфере образования, который позволяет студентам расти и развиваться как личности. Применение широко используемых социальных сетей также важно для подготовки специалистов в соответствии с требованиями времени и повышения эффективности обучения.

Ключевые слова: COVID-19, подростки, студенты, социальные сети, дистанционное обучение

SUMMARY

ZHUMASHEVA A.K., YESMUKHANOVA D.U.,
DEMEUOVA A.S.

INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON THE SYSTEM OF DISTANCE LEARNING

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

The distance learning system has now become an effective teaching method in the field of education, which allows students to grow and develop as individuals. The use of widely used social networks is also important for training specialists in accordance with the requirements of the times and increasing the effectiveness of training.

Keywords: COVID-19, teenagers, students, social networks, distance learning.

ОМАРОВА А.О., ЖАМАЛОВ А.О., МУХИТБЕК Г.А.

МІНЕЗ ҚҰЛЫҚ ҚАУІП ФАКТОРЛАРЫ.ТЕМЕКІ ШЕГУ ЗАМАНЫМЫЗДЫҢ ЖАҒАНДЫҚ МӘСЕЛЕСІ

Қарағанды медицина университеті, Қарағанды, Қазакштан

Жастар арасында темекі тұтыну мәселесі туралы даулар әлі де басылған жоқ. Соңғы жылдары жастардың темекіге деген көзқарасы бүкіл әлемде оң. Жастар арасында темекі тұтыну мәселесі аурудың өсуіне ықпал етеді.

Негізгі сөздер: Темекі тұтыну, жастар, мәселе, ауру, өсу

Өзектілігі. Жастар арасындағы темекі тұтыну проблемасы жайындағы даулар әлі күнге дейін басылмайды. Соңғы жылдары әлем бойынша жастар арасындағы темекіге көзқарастары позитивті. Жастар арасындағы темекі тұтыну проблемасы, аурулардың көбеюіне ықпал етеді.

Зерттеу мақсаты. Жастар арасында темекі шегудің таралуын, олардың темекі шегуге деген көзқарасын, темекі шегудің денсаулыққа зияны туралы білімін, темекі шегуден бас тартуға ұмтылысын, темекі шегуден бас тартуды, пассивті темекі шегуді, жарнама мен анти рекламаны және оны жастардың қабылдауын, темекі бұйымдарына қол жетімділікті, мектепте оқыту курсына енгізілген темекі шегуге қарсы күрес жөніндегі бағдарламаларды зерттеу және бағалау болды.

Материалдар мен әдістер. Темекі шегу жастар арасында алғаш темекіні 15-19 жас арасында қолданып көрген екен, ол 62% алып отыр. Отбасында темекі шегетіндердің үлесі 44%. Темекі шекпейтіндердің үлесі 64% құрап отыр, осының арасында темекі

шегетіндердің үлесі 14 %, олардың темекі шегуінің себебі, стресстік жағдайлар екен. БАҚ- көрсетілетін темекі жарнамасы, сұранаумаға қатысушылардың пікірі бойынша, 66% мұндай жағдайға әсер етпейді дейді. Сұранаумаға қатысқан 50 адамның барлығы да темекі денсаулыққа зиян екенін түсініп отыр екен.

Нәтижелер мен талқылау. Зерттеу нәтижесінде темекі шегу 15-19 жас аралағында басталады. Отбасыларында темекі шеккен сосын тастап кеткен және кейбір отбасыда бір адам шегеді. Темекі шегу достарының айналасында басталған және күніне 5 данадан көп шегеді. Темекінің қымбат болуы шегуді төмендетеді. Темекі шегудің жағымды жақтары жоқ.

Қорытынды. Жұмысымызды қорытындылайтын болсақ, жастар арасындағы темекі тұтыну өзінің жоғары максимумында тұр деп айтуымызға болады. Темекі тұтынуды тоқтату үшін Қазақстанда бағасын көтеру керек және жастарға темекінің қаншалықты зиян екенін айтуымыз керек.

РЕЗЮМЕ

ОМАРОВА А.О., ЖАМАЛОВ А.О., МУХИТБЕК Г.А.

ПОВЕДЕНЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ РИСКА. КУРЕНИЕ-ГЛОБАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОСТИ

Медицинский Университет Караганды, Караганда, Казахстан

Споры о проблеме потребления табака среди молодежи до сих пор не утихают. В последние годы отношение молодежи к табаку во всем мире позитивное. Проблема потребления табака среди молодежи способствует росту заболеваемости.

Ключевые слова: курение, молодежь, проблема, заболеваемость, рост

SUMMARY

OMAROVA A.O., ZHAMALOV A.O., MUKHITBEK G.A.

BEHAVIORAL RISK FACTORS: SMOKING IS A GLOBAL PROBLEM OF OUR TIME

Karaganda Medical University, Karaganda, Kazakhstan

The debate about the problem of tobacco use among young people still does not subside. In recent years, the attitude of young people to tobacco around the world has been positive. The problem of tobacco consumption among young people contributes to the increase in morbidity.

Keywords: tobacco use, youth, problem, disease, growth

ИРМУХАНОВ Б.Б., БАЙСЕЙІТ Б.А.

АҚТӨБЕ ҚАЛАЛЫҚ ОПА БЮРОСЫНЫҢ МӘЛІМЕТТЕРІ БОЙЫНША ЖАТЫР МОЙЫНДЫҒЫНЫҢ БИОПСИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРІНІҢ САРАПТАМАСЫ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан
Ғылыми жетекшілері – м.ғ.к. Қалиев А.Р., м.ғ.к. Қазбекова Г.А.

Зерттеу нәтижелері бойынша асқынбаған алмұрт жатыр мойны эктопиясының асқынған топтан басым болуы, сондай-ақ 20-29 жас аралығындағы екі топта да жатыр мойнындағы патологиялық өзгерістердің күрт артуы байқалды, сондықтан алдын алу үшін уактылы скрининг жүргізу керек деп санаймыз.

Негізгі сөздер: цервикальды эктопия, жатыр мойындығының эктопия, биопсия, жатыр, метаплазия.

Өзектілігі. Цервикальды эктопия әйел жыныс жолдарының қатерсіз патологиялық үдерістері ішінде жетекші орын алады және уақытында емдеуді талап етеді. 25 жасқа дейінгі босанбаған жас әйелдерде цервикальды эктопиялық жағдайлар 85-тен 89% -ға дейін анықталады, ал оның асқынбаған түрі тек 17,7% -да ғана кездеседі [1]. Цервикальды эктопияның онкологиялық аспектісі де маңызды, өйткені метаплазия үдерісінің бұзылысы аурудың бастапқы кезеңі болып табылып, жатыр мойындығының қатерлі ісігінің дамуына алып келеді [2,3].

Зерттеу мақсаты. 1. Ақтөбе қалалық ОПА Бюросындағы биопсиялық зерттелген материалдардың қорытындысы бойынша соңғы үш жылдағы (2019-2021ж) жатыр мойындығының эктопиясының жиілігін анықтау. 2. Әйелдердің жас шамасын есепке ала отырып, асқынбаған және асқынған цервикальды эктопияның жиілігін анықтау.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Зерттеу соңғы үш жылдағы (2019-2021ж) ОПА Бюродағы биопсия зерттеулерінің тіркеу журналдарының мәліметтері және соған сәйкес гистологиялық материалдар бойынша жүргізілді. Зерттелген гистологиялық кесінділер стандартты технология бойынша жасалды: 10% формалинге бекіткеннен кейін стандартты гистологиялық өңдеуден өткізеді, парафинге салу, кесінді гематоксилин және эозинмен боялады. Микропрепараттарды сипаттау және суретке түсіру микроскоп (SOPTOP CX40) көмегімен жүзеге асырылды.

Талқылаулары мен нәтижелері. Алға қойған

зерттеу мақсатымызға сәйкес 2019-2021 жылдар аралығында 3447 биопсиялық зерттеу жағдай өткізілді. Науқастың жас шамасын есепке ала отырып екі топқа бөлінді: I топқа – цервикальды эктопияның асқынбаған тобы – 2459 жағдай;

II топқа – цервикальды эктопияның асқынған тобы – 988 жағдай. Зерттеу қорытындысы бойынша цервикальды эктопияның асқынбаған тобының жиілігі асқынған тобына қарағанда басымдылығы байқалды, сонымен қатар, жас шамасы 20-29 жас аралығынан бастап екі топтағы жатыр мойындығының патологиялық өзгерістерінің күрт өсуі анықталды.

Қорытынды. 20 жас шамасынан бастап цервикальды эктопияның және оның асқинуларының күрт өсуін, жатыр мойындығының асқинулары қатерлі ісікке ұласу мүмкіндігін есепке ала отырып, патологияның алдын алу үшін уақытылы скрининг өтуі тиіс деп есептейміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рудакова ЕБ, Панова ОЮ, Вотрина ИР. Возрастные особенности патологии шейки матки. Гинекология. 2004;4:184–188.
2. Кондриков НИ. Патология матки, М: Практическая медицина, 2010;11–94с
3. Клиническая гинекология. Избранные лекции: Матер. Конгресса «Практическая гинекология: от новых возможностей к новой стратегии». Под ред. В.Н. Прилепской. М.: МЕДпресс-информ, 2007;480с.

РЕЗЮМЕ

ИРМУХАНОВ Б.Б., БАЙСЕЙИТ Б.А.

ИССЛЕДОВАНИЕ БИОПТАТА ШЕЙКИ МАТКИ ПО АКТЮБИНСКОМУ ОБЛАСТНОМУ БЮРО ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ

Западно-Казакхстанский медицинский университет имени Марата Оспанова, Актөбе, Казакхстан

По результатам исследования отмечено преобладание неосложненной группы цервикальной эктопии над осложненной группой, а также резкое увеличение патологических изменений шейки матки в обеих группах с возрастом от 20-ти до 29-ти лет, поэтому мы считаем, что для профилактики должен быть проведен своевременный скрининг.

Ключевые слова: цервикальная эктопия, эктопия шейки матки, биопсия, матка, метаплазия

SUMMARY

IRMUKHANOV B.B., BAISEIT B.A.

THE STUDY OF CERVICAL BIOPSY BY THE AKTOBE REGIONAL BUREAU OF PATHOLOGICAL ANATOMY

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University, Aktobe, Kazakhstan

According to the results of the study, the prevalence of uncomplicated cervical ectopia over the complicated group was noted, as well as a sharp increase in pathological changes in the cervix in both groups aged 20 to 29 years, so we believe that timely screening should be carried out for prevention.

Keywords: cervical ectopia, cervical ectopia, biopsy, uterus, metaplasia.

**ОРАЛ ҚАЛАСЫ БОЙЫНША 65 ЖАСТАН АСҚАН АДАМДАР АРАСЫНДАҒЫ
ПОЛИПРАГМАЗИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан.

Жас ұлғаюымен қатар жұқпалы емес аурулармен сырқаттанушылық өсуде, бұл өз кезегінде дәрілік терапия көлемін арттыру қажеттілігіне әкеледі, бұл жағдайда полифармация жиі кездеседі.

Зерттеудің мақсаты. Орал қаласындағы егде жастағы адамдардың фармакотерапиясын зерттеу.

Негізгі сөздер: полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия, Орал қаласы.

Өзектілігі. Демографиялық деректер бойынша 2020 жылғы есеп беруде, егде жастағы халықтың үлесі Қазақстанда 11% - ды құрады. Жастың ұлғаюымен қатар инфекциялық емес аурулармен аурушаңдық та өсуде, бұл өз кезегінде дәрілік терапия көлемін арттыру қажеттілігіне әкеледі, бұл жағдайда полипрагмазия жиі кездеседі. «Полипрагмазия» термині (poly-көп және прагма- зат) көптеген дәрі-дәрмектерді немесе емдік процедураларды және жиі негізсіз тағайындауды білдіреді.

Біздің зерттеу жұмысымыз Орал қаласының егде жастағы адамдарындағы фармакотерапияның ерекшеліктерін сауалнама арқылы зерттеуді көздейді.

Зерттеу мақсаты. Орал қаласы бойынша егде жастағы адамдарда фармакотерапияны зерттеу.

Материалдар мен әдістер. Бастапқы зерттеуіміз Орал қаласының 65 жастан асқан тұрғындар арасында сауалнама жүргізілді. Алынған нәтижелер статистикалық өңдеуден өткізілді. Алынған нәтижелерге сай қорытынды жасалды.

Зерттеу әдістері: сауалнама жүргізу, бірмезеттік – көлденең зерттеу.

Зерттеуге Орал қаласы бойынша 65 жастан асқан 200 респондент қатысты. Жынысы бойынша әйел адамдар үлесі – 53%, ер адамдар – 47%. Сауалнамаға қатысқандардың 32%-ы көп балалы отбасында тұрады, ал 39%-ы жалғыз тұрады. 44,5%-ы ақшаның өмір сүруге әрең жететінін атап өтті, бірақ олардың 47,5%-ы толық және толық емес жұмыс күнімен жұмыс істейді. 57%-ға жуығы орта немесе жоғары білімі бар, яғни

кәсіби дәрежесі бар. Дәрігерге қаралу жиілігі төмен, яғни 42,5%-ы тек қажеттілік туындағанда ғана дәрігердің қаралуына барады және 83,5%-ы жиі баратын дәрігерлер тізімі ретінде кардиолог, окулисті көрсеткен. Ауырсыну кезінде дәрілерді қолдану деңгейі аз, яғни 28,5%-ды құрады және ең көп тараған қолданыстағы дәрілерге витаминдер (83,5%) жатады.

Қорытынды. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей егде жастағы адамдар арасында дәрілік заттарды қолдану деңгейі төмен. Себебі, халық емінің (табиғи өнімдер: қызым, шұбат, құйрық май, т.б.) қолданылу деңгейі әлдеқайда жоғары. Егде жастағы адамдарды емдеуге арналған дәрілік заттардың отандық шектеу тізбелерін құру керек екенін көрсетті.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ильина ЭС, Богова ОТ, Горбатенко СВ, Головина ОВ, Шалыгин ВА, Ивашенко ДВ, Сеницына ИИ, Савельева МИ, Потапов ВН, Гончарова ОВ, Пузин СН, Сычев ДА. Начало фармакотерапии как фактор риска для пожилых пациентов. 2019;32(5):781–786.
2. El Morabet N, et al. Prevalence and preventability of drug-related hospital readmissions: a systematic review. Journal of the American Geriatrics Society. 2018;66(3):602–608.
3. Nonzee NJ, Luu TH. The drug shortage crisis in the United States: impact on cancer pharmaceutical safety. Cancer Policy: Pharmaceutical Safety. Springer, Cham, 2019;75–92.

РЕЗЮМЕ

АБДИКАДИРОВА И.Т., НҰРМҰХАНОВ Б.Н.,
СУЛТАНОВА Г.Д., ЕРМУХАНОВА Л.С.,
КИМАТОВА К.Н., КУСПАНГАЛИЕВА Г.С

**ПРОБЛЕМЫ ПОЛИПРАГМАЗИИ СРЕДИ ЛИЦ
СТАРИШЕ 65 ЛЕТ ПО ГОРОДУ УРАЛЬСК**

Западно-Казakhstanский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актөбе, Казахстан

SUMMARY

ABDIKADIROVA I.T., NURMUKHANOV B.M.,
SULTANOVA G.D., YERMUKHANOVA L.S.,
KIMATOVA K.N., KUSPANGALIEVA G.S

**PROBLEMS OF POLYPRAGMASIA AMONG
PEOPLE OVER 65 YEARS OF AGE IN THE CITY
OF URALSK**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Наряду с повышением возраста, растет заболеваемость неинфекционными заболеваниями, что, в свою очередь, приводит к необходимости увеличения объема лекарственной терапии, в данном случае чаще встречается полипрагмазия.

Цель данного исследования: изучение фармакотерапии у лиц пожилого возраста по г. Уральск.

Ключевые слова: полипрагмазия, гериатрия, фармакотерапия, г. Уральск

The debate about the problem of tobacco use among young people still does not subside. In recent years, the attitude of young people to tobacco around the world has been positive. The problem of tobacco consumption among young people contributes to the increase in morbidity.

Keywords: Tobacco use, youth, problem, disease, growth.

КУРГАНБЕКОВА М.Б., САЛЫҚОВА Р., ҚУАНАЛИЕВА Д., НИЕТОВА К., ЖАҚСЫБАЕВА З.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2009-2019 ЖЫЛДАР АРАЛЫҒЫНДАҒЫ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан.

Демографиялық мәліметтер маңызды, өйткені олар халықтың әртүрлі сипаттамалары туралы кең түсінік береді. Бұл ақпарат әсіресе мемлекеттік ұйымдарға халыққа қатысты маңызды саяси шешімдер қабылдау үшін пайдалы.

Негізгі сөздер: демография, салыстырмалы талдау, жоспар, көрсеткіш, статистика

Өзектілігі. Демографиялық көрсеткіштердің маңыздылығы, олардың тұрғындардың әртүрлі сипаттамаларына кең мағынада түсініктеме бере алуында. Бұл ақпарат мемлекеттік ұйымдарға тұрғындарға байланысты маңызды саяси шешімдерді шығару үшін ерекше маңызды болып келеді. Жеке сектордағы мекемелер де демографиялық көрсеткіштерді тұрғындарды дұрыс тани алу үшін, сәйкесінше стратегиялық және маркетингтік жоспарларды құру үшін қолданады. Демографияны және оның статистикалық мүмкіншіліктерін түсіне білу тек үкіметке, кәсіпкерлерге және экономисттерге емес, барлығына да өте маңызды. Демографиялық көрсеткіштер арқылы қабылданатын шешімдер біздің күнделікті өмірімізге елеулі әсер етуі мүмкін.

Зерттеудің мақсаты: 2009-2019 жылдар аралығындағы ҚР облыстарының демографиялық көрсеткіштерін салыстырмалы талдау.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу тақырыбы бойынша, оның ішінде Қазақстан Республикасының, шетел мемлекеттердің демографиялық саясатты жүзеге асырудағы тәжірибелері туралы ғылыми әдебиеттерге талдау жасалынды. Сонымен қатар, статистикалық талдау үшін 2009-2019 жылдардағы Қазақстан Республикасы халқының денсаулығы және денсаулық сақтау ұйымдарының қызметі туралы статистикалық жинақтағы демографиялық көрсеткіштер қолданылды.

Нәтижелері мен талқылау. Қазақстан

Республикасының демографиялық саясат шеңберіндегі нормативті құқықтық актілерге талдау жасалынды. Статистикалық көрсеткіштерден қалыптасқан деректер базасы негізінде жекелеген демографиялық үрдістер мен құрылымдардың динамикасы, сондай-ақ Қазақстан Республикасының облыстарында демографиялық дамуының кеңістіктік ерекшеліктері туралы ақпарат көзі ретінде әрекет ететін графикалық және картографиялық материалдар дайындалды.

Қорытынды. Қазақстанда демографиялық өсімді ынталандыруға бағытталған бірнеше бағдарламалық құжаттар жүзеге асырылған және негативті тенденцияларды алдын алу мақсатында демография мен миграцияға жауапты өкілетті органдар құрылған. Алайда, демографиялық ахуалдың және халық денсаулығының нашарлауы ұлттық қауіпсіздіктің негізгі қауіп-қатерлерінің бірі болып табылады. Сондықтан демографиялық көрсеткіштердің динамикасын әрдайым бақылауда ұстау өзектілігін жоғалтпайтын үрдіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Кодекс
2. Қазақстан Республикасы халқының денсаулығы және денсаулық сақтау ұйымдарының қызметі туралы 2009-2019 жылдар аралығында шыққан статистикалық жинақтар
3. www.strategy2050.kz сайтындағы мәліметтер

РЕЗЮМЕ

КУРГАНБЕКОВА М.Б., САЛЫКОВА Р.,
КУАНАЛИЕВА Д., НИЕТОВА К.,
ЖАКСЫБАЕВА З.

**«СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ
ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ЗА 2009-2019
ГОДЫ»**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Демографические данные важны, поскольку они обеспечивают широкое понимание различных характеристик населения. Эта информация особенно полезна правительственным организациям для принятия важных политических решений, касающихся населения

Ключевые слова: демография, сравнительный анализ, план, показатели, статистика

SUMMARY

KURGANBEKOVA M.B., SALYKOVA R.,
KUANALIEVA D., NIETOVA K.,
ZHAKSYBAEVA Z.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF DEMOGRAPHIC
INDICATORS OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN FOR 2009-2019**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

Demographic data are important, to the extent that they provide a broad understanding of the distinctive characteristics of the population. This information is especially useful for government organizations to adopt important political decisions concerning the population.

Keywords: demography, comparative analysis, plan, indicator, statistics.

ТАУШАНОВА М.К., ТЫНДЫБАЕВА Ә.М., АҚЫЛБЕКҚЫЗЫ Ж., ТАЖБЕНОВА С.Т.,
КУРГАНБЕКОВА М.Б.

**АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНДА ЖӘНЕ АҚТӨБЕ ҚАЛАСЫНДА ҚАНТ ДИАБЕТІ
АУРУШАҢДЫҒЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ**

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті, Ақтөбе, Қазақстан.

Бүкіл әлемде кең таралған созылмалы аурулардың бірі – қант диабеті. Соңғы жылдары қант диабеті ауыр созылмалы ауру ретінде ғана емес, сонымен бірге өзекті болып келе жатқан маңызды Медициналық және әлеуметтік проблема ретінде де қарастырылуда.

Негізгі сөздер: қант диабеті, созылмалы аурулар, эндокринология, ретроспективті талдау, мүгедек

Өзектілігі. Бүкіл әлемде созылмалы инфекциялық емес аурулардың ішінде кең таралғаны қант диабеті. Қант диабеті соңғы жылдары әлеуметтік маңызды ауру ретінде ғана емес, медициналық-әлеуметтік мәселе ретінде де қарастырылуда. Қант диабетінің кең таралуы айтарлықтай асқинуларға, мерзімінен бұрын болатын өлім-жітім мен мүгедектіктің басты себебі болуына, айтарлықтай медициналық, әлеуметтік, сондай ақ экономикалық шығындарға әкеліп соқтырады.

Зерттеудің мақсаты: 2016-2020 жж. аралығындағы Ақтөбе облысы және Ақтөбе қаласы тұрғындарының қант диабетімен аурушандық динамикасын зерттеу.

Материалдар мен әдістер: Ақтөбе облысының және Ақтөбе қаласының 2016-2020 жылдар аралығындағы қант диабетінен біріншілік аурушандық, жастық ерекшеліктері бойынша ересектер, жасөспірімдер және балалар арасындағы біріншілік аурушандық көрсеткіштеріне ретроспективті талдау жүргізілді.

Зерттеу әдістері: ретроспективті, ақпараттық-аналитикалық, статистикалық әдістер (орта және

салыстырмалы шамаларды есептеу, динамикалық қатар құру).

Нәтижелері мен талқылау. Ақтөбе облысында 2016-2020 зерттеу жылдары аралығында қант диабеті бойынша біріншілік аурушандықтың өсу қарқыны Төсу=5,8% құрады, ал Ақтөбе қаласында бұл көрсеткіш Төсу=3,9%-ға жетті. 2016-2020 зерттеу жылдары аралығында Ақтөбе облысында қант диабетімен ересектер арасындағы біріншілік аурушандық бойынша Төсу=6,6%-ға жоғарылағанын көрсетті. Ал Ақтөбе қаласында қант диабетімен ересектер арасында біріншілік аурушандық бойынша Төсу=5,1%-ға жоғарылағаны анықталды.

Қорытынды: Ретроспективті талдау нәтижесінде 2016-2020 жылдар аралығында Ақтөбе облысы мен Ақтөбе қаласы бойынша қант диабетімен біріншілік аурушандық жыл сайын артып жатқаны анықталды. Қант диабеті аурушандығының артуы онымен байланысты қауіп факторларының өсуіне байланысты. Қауіп факторларының алдын алудың қазіргі кездегі тиімді тәсілдерінің бірі созылмалы ауруларды басқару

бағдарламасы болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Грузева Т.С. Борьба с хроническими неинфекционными заболеваниями: Европейский и украинский контекст. Здоровье—основа человеческого потенциала: проблемы и пути их решения. 2013;8(1):291–293.
2. Касапов КИ. Медико-социальное обоснование развития сети школ для обучения самоконтролю пациентов с хроническими неинфекционными заболеваниями. Вестник Всероссийского общества специалистов по медико-социальной экспертизе, реабилитации и реабилитационной индустрии. 2013;1:19–21.
3. Global action plan for the prevention and control of noncommunicable diseases 2013-2020.WHO. 2013;55.

РЕЗЮМЕ

ТАУШАНОВА М.К., ТЫНДЫБАЕВА А.М.,
АКЫЛБЕККЫЗЫ Ж., ТАЖБЕНОВА С.Т.,
ТАУШАНОВА М.К., КУРГАНБЕКОВА М.Б.

**ДИНАМИКА ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ САХАРНЫМ
ДИАБЕТОМ В АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ И
ГОРОДЕ АКТОБЕ**

Западно-Казахстанский медицинский университет
имени Марата Оспанова, Актобе, Казахстан

Одним из наиболее распространенных хронических заболеваний во всем мире является сахарный диабет. В последние годы сахарный диабет рассматривается не только как серьезное хроническое заболевание, но и как важная медико-социальная проблема, приобретающая все большую актуальность.

Ключевые слова: сахарный диабет, хронические заболевания, эндокринология, ретроспективный анализ, инвалид

SUMMARY

TAUSHANOVA M.K., TYNDYBAYEVA A.M.,
AKYLBEEKKYZY ZH., TAZHBENOVA S.T.,
TAUSHANOVA M.K., KURGANBEKOVA M.B.

**DYNAMICS OF THE INCIDENCE OF DIABETES
IN THE AKTOBE REGION AND AKTOBE CITY**

West Kazakhstan Marat Ospanov Medical University,
Aktobe, Kazakhstan

One of the most common chronic diseases worldwide is diabetes mellitus. In recent years, diabetes mellitus is considered not only as a serious chronic disease, but also as an important medical and social problem that is becoming increasingly relevant. The prevalence of diabetes leads to serious complications, a leading cause of premature death and disability, and significant social and economic costs.

Keywords: chronic diseases, endocrinology, retrospective analysis, disability.